

Woordenboek van de Limburgse Dialecten
Deel III

Sectie 3: Het gemeenschapsleven

Aflevering 1

**Maatschappelijk gedrag,
school en onderwijs**

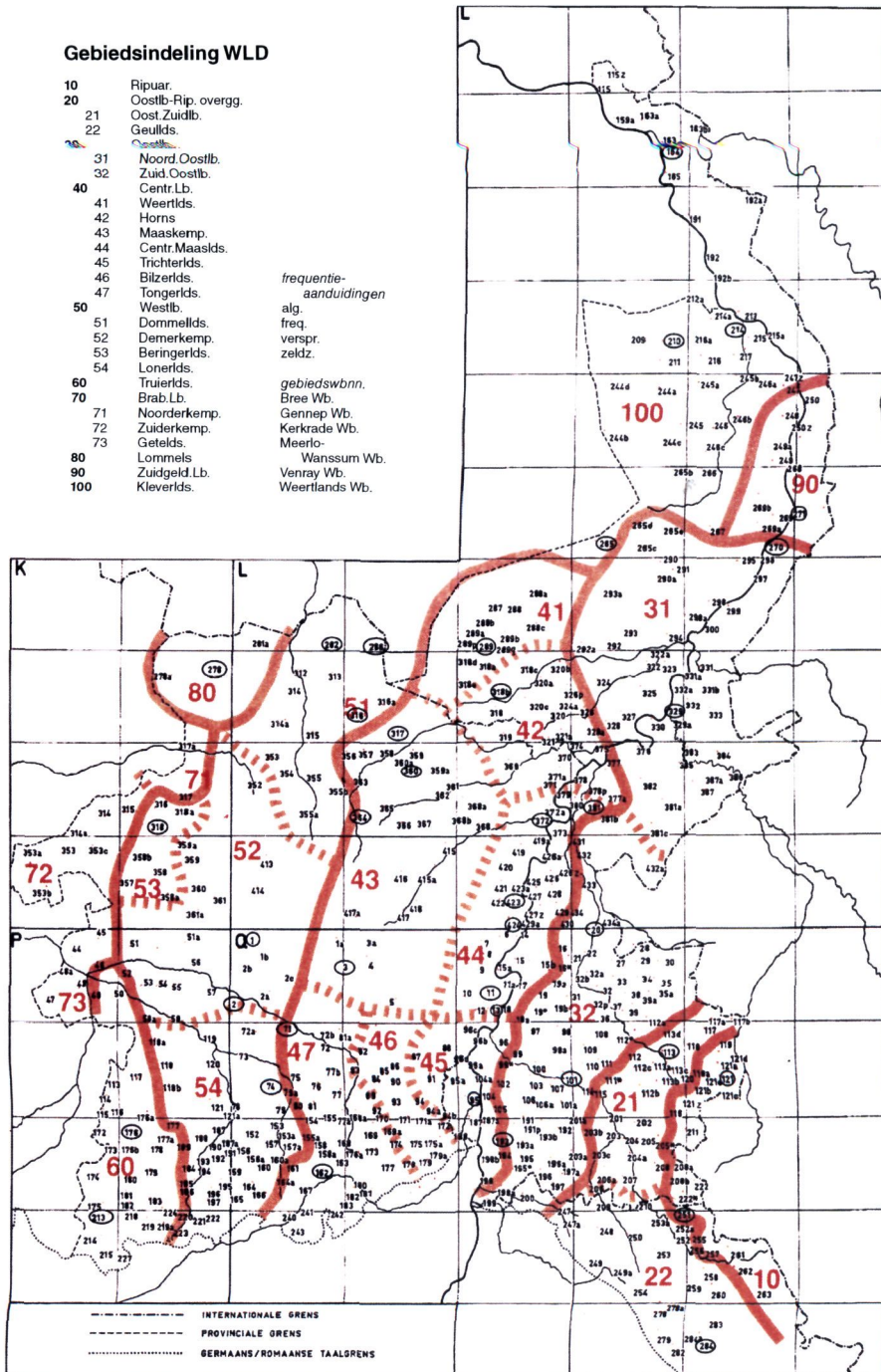
FALL-M'HEER. — LA RUE DE L'ÉGLISE.

lic. R. Keulen

Gebiedsindeling WLD

10	Ripuar.	
20	Oostb.-Rijp. overgg.	
21	Oost.Zuidlb.	
22	Geulids.	
31	Noord.Oostlb.	
32	Zuid.Oostlb.	
40	Centr.Lb.	
41	Weertkds.	
42	Horns	
43	Maaskemp.	
44	Centr.Maaskds.	
45	Trichterds.	
46	Bilzerkds.	
47	Tongerds.	
50	Westlb.	
51	Dommelkds.	
52	Demerkemp.	
53	Beringerkds.	
54	Lonerds.	
60	Truierkds.	
70	Brab.Lb.	
71	Noorderkemp.	
72	Zuiderkemp.	
73	Getelds.	
80	Lommels.	
90	Zuidgeld.Lb.	
100	Kleverkds.	

<i>frequentie-</i>	
<i>aanduidingen</i>	
alg.	<i>gebiedswbnn.</i>
freq.	Bree Wb.
verspr.	Gennep Wb.
zeldz.	Kerkrade Wb.
	Meerlo-
	Wanssum Wb.
	Venray Wb.
	Weertlands Wb.

In deze aflevering van de Algemene Woordenschat van het Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD) worden de Limburgse benamingen in verband met het maatschappelijk gedrag, school en onderwijs gepresenteerd. De aflevering is de eerste van sectie 3: Het gemeenschapleven. Binnen die sectie zullen eveneens afleveringen over de met betrekking tot Feest en Vermaak (WLD III, 3.2) en Kerk en Geloof (WLD III, 3.3) gepubliceerd worden.

De aflevering bevat 501 lemma's en is opgebouwd uit vier hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk van deze aflevering behandelt de dialectwoorden met betrekking tot het maatschappelijk leven: begrippen in verband met de onderlinge omgang en het verkeer van mensen. In die paragraaf komen onder andere begrippen in verband met handel of taal en conversatie aan bod. In het tweede hoofdstuk wordt de woordenschat met betrekking tot de maatschappelijke orde en structuren in de samenleving behandeld. Het derde hoofdstuk bevat begrippen omtrent het transport over de weg, per spoor, over water en door de lucht. In het vierde hoofdstuk ten slotte komt de terminologie in verband met school en onderwijs aan bod.

Bij 107 lemma's is een taalkaart opgenomen die de verspreiding van de dialectwoorden visualiseert. De aflevering wordt afgesloten met een alfabetisch register van de lemmatitels, trefwoorden en lexicale varianten.

Gedetailleerdere informatie omtrent de juiste uitspraak en de exacte localisering van de behandelde dialectwoorden in deze aflevering is te vinden op de website van het WLD: www.ru.nl/dialect/wld.

www.gopher.nl

© 2006 Lic. R. Keulen

ISBN: 9789051794946

9 789051 794946

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

DEEL III
ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 3
Het gemeenschapsleven

Aflevering 3.1
Maatschappelijk gedrag, school en onderwijs

Colofon

ISBN: 9789051794946

1e druk, 2006

© 2006 Ronny Keulen

© Foto omslag: Collectie Johan Janssen, briefkaart van ca. 1905 met zicht op de huidige Bampstraat te Val-Meer (zie ook de website van Heemkundige Kring Falla Meirs: <http://www.val-meer.be>).

Dit boek is uitgegeven in de reeks Mijn Eigen Bruna Boek, door uitgeverij Gopher in samenwerking met Bruna B.V. Exemplaren zijn rechtstreeks te bestellen via Internet: www.bruna.nl en www.gopher.nl, bij iedere boekhandel en rechtstreeks bij:

Gopher B.V.
Postbus 8018
3503 RA Utrecht
Tel.: 030-2905320
Fax: 030-2905310

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt van druk, fotokopie, microfilm of op enige wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen,
voortgezet door prof. dr. L. Draye en prof. dr. R. van Hout

DEEL III ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 3
Het gemeenschapsleven

Aflevering 3.1
Maatschappelijk gedrag, school en onderwijs

door RONNY KEULEN

2006 - www.gopher.nl

Ten Geleide

bij aflevering III, 3.1, Maatschappelijk gedrag, school en onderwijs

Deze aflevering is de eerste van sectie 3 van de Algemene Woordenschat, *Het gemeenschapsleven*. De aflevering bevat begrippen in verband met mens en maatschappij, maatschappelijke organisatie, vervoer, en school en onderwijs. In deze sectie zullen voorts de afleveringen *Feest en vermaak* (WLD III, 3.2) en *Kerk en geloof* (WLD III, 3.3) verschijnen. Zie voor een volledige indeling van de Algemene Woordenschat in WLD III, 1.1: *Het menselijk lichaam*, pag. v-vi.

De aflevering is onderverdeeld in vier hoofdstukken. Het eerste, omvangrijkste hoofdstuk behandelt de benamingen met betrekking tot mens en maatschappij. In de eerste paragraaf van dat hoofdstuk komen begrippen in verband met leven in de gemeenschap aan bod, meer in het bijzonder de mens als sociaal wezen, het gezelschapsleven en het nachtleven. Voorts wordt de woordenschat met betrekking tot de handel, het geldwezen en eigendom in die paragraaf behandeld. Een korte subparagraaf over de arbeid vormt het sluitstuk van deze paragraaf. In de tweede paragraaf komen begrippen in verband met etiquette aan de orde. De derde paragraaf behandelt de woorden met betrekking tot vriendschap en vijandschap en in de laatste paragraaf wordt de woordenschat in verband met taal en conversatie behandeld.

Het tweede hoofdstuk betreft de maatschappelijke organisatie en omvat paragrafen met betrekking tot volk en natie, de gemeente, de staat, de ordehandhaving, de rechterlijke macht en de defensie. Het derde hoofdstuk bevat begrippen met betrekking tot het transport over de weg, per spoor, over water en door de lucht. In het laatste hoofdstuk ten slotte komt de woordenschat in verband met school en onderwijs aan bod.

De methodiek en de opbouw van de lemma's in de afleveringen van de Algemene Woordenschat wordt uitvoerig beschreven in de Inleiding die is opgenomen in WLD III, 4.1: *Vogels*, pag. v-l. Zoals gebruikelijk worden in de paragraafinleidingen de begrippen vermeld waarvoor wel gegevens verzameld zijn, maar die niet tot een lemma bewerkt zijn omdat het materiaal ontoereikend of onvoldoende gedifferentieerd is. Die gegevens zijn wel raadpleegbaar in de materiaalbasis op internet (zie verder). De lemma's in elke paragraaf staan niet in een alfabetische, maar in een logische volgorde. Wanneer de spreiding van de dialectwoorden van een lemma visueel op een kaart is weergegeven, begint het lemma met een verwijzing naar het desbetreffende kaart- en paginanummer. Elk lemma bevat voorts een overzicht van de geraadpleegde bronnen en een semantische toelichting die het begrip nader definieert en waar eventueel aantekeningen met betrekking tot de dialectwoorden of opmerkingen van de informanten worden opgenomen. Daarna volgen de trefwoorden en lexicale varianten, die doorgaans in volgorde van frequentie en vormsamenhang geordend zijn. Voor

elk trefwoord worden de plaatsen van voorkomen opgesomd. Wanneer het meerdere plaatsen in een aaneensluitend gebied betreft, wordt gebruik gemaakt van gebiedsomschrijvingen. Een kaartje met de verklaring van de frequentie- en gebiedsaanduidingen is in deze aflevering op de binnenkant van de achterflap te vinden.

Voor 107 lemma's is een taalkaart opgenomen die de verspreiding van de meest frequente en gebiedsvormende trefwoorden visueel weergeeft. Die kaarten zijn in een afzonderlijke katern na de eigenlijke lemmatekst opgenomen. Na de kaarten volgt een alfabetisch register van de lemmatitels, trefwoorden en lexicale varianten.

De WLD-website: <http://www.ru.nl/dialect/wld>

De WLD-afleveringen van deel III gaan vergezeld van nauwkeurig gedocumenteerde teksten, de zogenoemde materiaalbases. Die kunnen worden beschouwd als zeer gedetailleerde versies van de woordenboekafleveringen, waarin trefwoorden voorzien zijn van hun dialectnotering (in fonetisch schrift) en hun precieze geografische localisering.

In deel I (Agrarische Woordenschat) en II (Niet-agrarische vakterminologieën) van WLD en WBD werden de dialectgegevens in druk op die manier gepresenteerd. In deel III (Algemene Woordenschat) is er echter voor gekozen om de gedrukte woordenboekaflevering meer toegankelijk te presenteren, zonder fonetische documentatie maar met lexicale varianten die het 'woordbeeld' recht doen, en voorts ook zonder de reeksen plaatscodes maar met gebiedsomschrijvingen en frequentie-aanduidingen. De gedetailleerde data van deel III kan men langs elektronische weg raadplegen. In de loop der jaren zal de website nog verder uitgebreid en gemoderniseerd worden, zodat nog meer materiaal toegankelijk wordt en ook ingewikkeldere zoekopdrachten mogelijk zijn.

De materiaalbases die ten grondslag liggen aan de verschenen afleveringen van deel III van het WLD zijn te vinden op <http://www.ru.nl/dialect/wld>. De databanken kunnen op verschillende manieren worden geraadpleegd. De lemma's kunnen op de eerste plaats als lopende tekst, naast de gepubliceerde woordenboektekst, worden 'doorgebladerd'.

Op de tweede plaats kan men door het volledige materiaal van de aflevering zoeken op trefwoord, op begrip, op bron (vragenlijst, woordenboek of monografie) en op Kloekencode. Dat wil zeggen dat men bijvoorbeeld kan opzoeken welk muntstuk een **solletje** is en waar dat woord gebruikt wordt, of welke verschillende woorden in de beide Limburgen gebruikt worden om de **BUURMAN** aan te duiden.

Bronnen

Zie voor een uitvoerige behandeling van het bronnenmateriaal de Inleiding op deel III, opgenomen in afl. 4.1: *Fauna: Vogels* (pag. XLII-XLIX).

Vragenlijsten

Aan het begin van elk lemma is een verantwoording van de benutte bronnen opgenomen. Ruim de helft van alle materiaal voor de onderhavige aflevering over maat-

schappelijk gedrag, school en onderwijs is afkomstig van de thematische vragenlijsten van de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde. De voornaamste vragenlijsten zijn N 21 (1921) en N 89 (1982) m.b.t. handel en geldwezen; N 85 (1981) voor begrippen i.v.m. etiquette, vriendschap, vijandschap, taal en conversatie; N 87 (1981) eveneens m.b.t. taal en conversatie; en N 90 (1982) m.b.t. maatschappelijke organisatie, vervoer en school en onderwijs.

Naast de thematische Nijmeegse vragenlijsten zijn ook heel wat gegevens uit de overige omvangrijke enquêtes (zie de *Inleiding* bij deel III, pag. XLII e.v.) in deze aflevering opgenomen: 37 vragen uit vragenlijsten van de Dialectencommissie der Koninklijke Nederlands(ch)e Akademie van Wetenschappen te Amsterdam (**DC**), 145 begrippen uit de enquête die Schrijnen, van Ginneken en Verbeeten in 1914 uitstuurden in Nederlands-Limburg (**SGV**), 34 begrippen uit de *Reeks Nederlandse Dialectatlassen* (**RND**) en meer dan 350 vragen uit 38 verschillende vragenlijsten van de voormalige Zuidnederlandse Dialectcentrale van de K.U.Leuven (**ZND**). Van de monografische bronnen van ZND, in de aflevering bij de bronnen vermeld als ZND m, komen in deze aflevering voor:

- Bellefroid, J. (zj. hs.), materiaalverzameling in handschrift uit Borgloon. (Q 156)
- Borgers, M. (1941), *Toponymie van Lummen*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (P 045, Meldert)
- Coenen (K 359, Koersel).
- Coomans, M. (1937), *Het dialect van Diest*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (K 353, K 357, K 358b, P 044, P 045, P 046, P 050, P 051)
- Drieskens, J. (1924), *De klankleer van het dialect van Bocholt en dialectgeographisch onderzoek van Noord-Oostelijk Limburg*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (L 317 e.o.)
- Dupont, J. (zj.hs.), materiaalverzameling in handschrift uit Bree (L 360).
- Franssen, J. (1920), *Klank- en vormleer van het dialect van Reckheim*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (Q 012)
- Gessler, L. (1936-1937), *Uit het taaleigen van Maaseik en omtrek*. In: *Limburg 18*, pag. 218-221. (L 372)
- Godelaine (K 353, Tessenderlo).
- GrGr: Grootaers, L. & J. Grauls (1930), *Klankleer van het Hasseltsch dialect*. Leuven. (Q 002)
- Grootaers, J. (1910), *Het dialect van Tongeren: eene fonetisch-historische studie*. Lier. (Q 162)
- Houben, J. (1905), *Het dialect der stad Maastricht*. Maastricht. (Q 095)
- Keulen, R. (2000), *Synchrone en diachrone fonologie van het dialect van Val-Meer*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (Q 178)
- Kohneman, M. (1940), *Die Flurnamen der Gemeinde Raren*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (Q 263)
- Langohr, J. (1936), *Het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas*. Leuven. (Q 253)
- Marchal, J. (1952), *Toponymie van Hoepertingen, Berlingen en Zepperen*. Doctoraatsverhandeling K.U.Leuven. (P 195)
- Mathys, A.W. (1924), *Klankleer van het dialect van Sint-Truiden en geographisch onderzoek van 23 plaatsen uit de omgeving*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (P 176)

- Michiels (Q 078, Wellen).
 Peuskens, *Het dialect van Ketsingen-Berg*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
 (Q 176a, Q 163).
 Pipers (Q 071, Diepenbeek).
 Raymaekers, A. (1926), *Het dialect van Loksbergen*. Licentiaatsverhandeling
 K.U.Leuven. (P 047)
 Thomassen (Q 088, Lanaken).
 Vanderbeeken (Q 156, Borgloon).
 Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.
 (Q 253, Q 284)
 Willems (1885-1890): enquête van de Leuvense hoogleraar P.H.G. Willems.

Canonieke woordenboeken

De lijst van lokale woordenboeken en streekwoordenboeken is voor het thema maatschappelijk gedrag, school en onderwijs niet exhaustief geraadpleegd. De woordenboeken zijn enkel aanvullend (voor plaatsen waarvoor geen ingevulde vragenlijst beschikbaar is) en verifiërend (bij het bepalen van onduidelijke trefwoorden) gebruikt. Van de canonieke woordenboeken komen in deze aflevering voor:

Beverlo Wb.	Vandermeeren, L. (1995), <i>Het Bjêvels</i> . Beverlo. (K 318)
Bocholt Wb.	Cuppens, C. e.a. (2004), <i>Bocholter Woordenboek. Zoeë plat as eine bögg'se kook</i> . Bocholt. (L 317)
Boorsemer Wb.	Opdenacker, M. (2000), <i>Maaslands uit Boorsemer</i> . Digitaal woordenboek, zie: < http://maaslands.free.fr > (Q 011)
Bree Wb.	Schoofs, R. (1988), <i>Woordenboek van het dialect van Bree en omgeving</i> . Bree. (L 317, L 358, L 360, L 363, L 364, L 366, L 367, L 368, L 415, L 416, L 417)
Bree Wb2.	Schoofs, R. (1996), <i>Woordenboek van het dialect van Bree en omgeving</i> . Tweede uitgave. Bree.
Diepenbeek Wb.	Castermans, J. e.a. (2000), <i>Diepenbeeks. Eigenwoordig en eigenzinnig</i> . Diepenbeek. (Q 071)
Echt Wb.	Geurts, R. (1988), <i>Seppig wiej ein smawtpaer. Woorden en uitdrukkingen in het Echter dialect</i> . Echt. (L 381)
Eigenbilzen Wb.	Jans, F. (2005), <i>Dikshenèr van èëgebülze</i> . Diepenbeek. (Q 086)
Eupen Wb.	Tonnar, A. & W. Evers (1899), <i>Wörterbuch der Eupener Sprache</i> . Eupen. (Q 284)
Geistingen Wl.	Snijders, D. (1986), <i>Epaarte kal over de Geistinger taal</i> . Geistingen, pro manuscripto. (L 371a)
Gemmenich Wb.	Aldenhoff, J. e.a. (2003), <i>Diksjonäär van et Jömelejer Plat</i> . Eupen. (Q 251)
Genk Wb.	Geraerts, A. e.a. (z.j.), <i>Gènker Woerdeleest</i> . Genk. (Q 003)
Gennep Wb.	Dinter, W. van e.a. (1993), <i>Dialectwoordenboek van de gemeente Gennep. Een keuze uit de woordenschat van het dialect van Gennep, Heijen, Milsbeek, Ottersum en Ven-Zelderheide</i> . Gennep. (L 163, L 163a, L 163b, L 164, L 165)
Gronsveld Wb.	Jaspars, G. (1979), <i>Groéselder Diksjenér. Woordenboek van het Gronsvelds dialect</i> . Gronsveld. (Q 193)
Hamont Wl.	Bernaerts, J. (1963), <i>Idioticon van het dialect van Hamont</i> . Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (L 286)

- Hamont-Achel Wb.** Bernaerts, J. (1991), *Hamonts-Achels dialectwoordenboek. Etymologische verkenningen in het dialect van Hamont en Achel*. Hamont. (L 282, L 286)
- Hasselt Wb.** Staelens, X. (1982), *Dieksjenèèr van 't (H)essels*. Hasselt. (Q 002)
- Heerlen Wb.** Veldeke *Heële en umsjtrieke* (2000), *Woordboek Heëlesj-Hollensj. Woordenboek Heerlens-Nederlands*. Heerlen (Q 113)
- Hoeselt Wb.2** Achten, P. (2005), *Diksjènèer van Hôessëlt. Blëf Hôessëlt's kallë*. Hoeselt. (Q 077)
- Kaulille Wb.** Dewael, J. e.a. (2004), *De slupp'ndraa:g'r. Dialectwoordenboek van Kaulille*. Bocholt. (L 316)
- Kerkrade Wb.** Amkreutz, L. e.a. (1987, 2e druk: 1997), *Kirchröadsjer Dieksiejoneer*. Kerkrade. (Q 121, Q 121a, Q 121b, Q 121c, Q 121d, Q 121e)
- Kortessem Wb.** Oris, J. (2000), *Diksjenêr van Kotsove*. Kortessem. (Q 074)
- Limburgs Id.** Maasen, M. & J. Goossens (1975), *Limburgs Idioticon. Verzameling dialectwoorden (Woordenzangen), van 1885 tot 1902 verschenen in het tijdschrift "t Daghet in den Oosten"*. Tongeren.
- Lommel Wl.** Jansen, J. (1966), *Idioticon van het dialect van Lommel*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (K 278)
- Maaseik Wb.** Van der Donck, E. (1980), *Maaseik en zijn Maaslandse taal*. Maaseik. (L 372)
- Maastricht Wb.** Endepols, H.J. (1955, 4e druk: 1985), *Woordenboek of Diksjenaer van 't Mestreechs*. Maastricht. (Q 095)
- Meerlo-Wanssum Wb.** Voort, Th. van de (1973), *Het dialect van de gemeente Meerlo-Wanssum*. Amsterdam. (L 214, L 214a, L 215, L 217, L 245, L 246a)
- Meeswijk Wl.** Janssen, J. (1964), *Idioticon van het dialect van Meeswijk*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (L 424)
- Meeuwen Wl.** Kelchtermans, J. (1964), *Idioticon van het dialect van Meeuwen*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (L 364)
- Meijel Wb.** Crompvoets, H. (1991), *Méëls Woordeboe:k*. Meijel. (L 265)
- Niel-bij-St.-Truiden Wl.** Smets, W. (1966), *Idioticon van het dialect van Niel-bij-St.-Truiden*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (P 213)
- Posterholt Wb.** Kars, H. (2005), *Posters Waordebook. Dialect in Limburgs grensdorp Posterholt*. Posterholt. (L 387)
- Roermond Wb.** Kats, J.C.P. (1985), *Remunjs Waordebook*. Roermond. (L 329)
- Sint-Truiden Wb.** 't Neigemènneke (1995), *Sintrünse Diksjónèèr*. Sint-Truiden. (P 176)
- Sittard Wb.** Schelberg, P.J.G. (1979), *Woordenboek van het Sittards dialect met folkloristische aantekeningen*. Amsterdam. (Q 020)
- Stokkem Wb.** Vencken, M. e.a. (1990), *'n Manjel Stokkemer Wèurd*. Stokkem. (L 423)
- Tegelen Wb.** Houx, J. e.a. (1968), *Tegels Dialek. Uiteenzetting over de klankleer, spraakkunst en woordenschat van het dialect van Tegelen*. Maastricht. (L 270)
- Tongeren Wb.** Stevens, A. (1986), *Túngërsë Diksjènèér*. Tongeren. (Q 162)

- Tungelroy Wb.** Kooijman, G. (1985), *Thematisch Woordenboek van het Tungelroys*. Amsterdam. (L 318b)
- Uikhoven Wl.** Bollen, G. (1985), *Plat Ukevers. Woorden en wendingen uit het dialect van Uikhoven*. Uikhoven. (Q 013)
- Valkenburg Wb.** Dorren, Th. (1927, 2e druk: 1928), *Woordenlijst uit het Valkenburgsch Plat, met etymologische en andere aantekeningen*. Valkenburg. (Q 101)
- Venlo Wb.** Alsters, A. e.a. (1993), *Venloos Woordenboek*. Venlo. (L 271)
- Venray Wb.** Schols, W. en G. Linssen (1991), *Venrays Woordenboek*. Venray. (L 210)
- Weertlands Wb.** Berg, J. van den e.a. (1983), *Weertlands Woordenboek*. Weert. (L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 289q, L 318a, L 318d, L 318e)
- Zolder Wb.** Lemmens, M. (2004), *Zóldersen Diksjenéeër. Woordenboek van het Zolders*. [z.p.] (K 361)
- Zonhoven Wb.** Achten, E. & L. Achten (1996), *Het Zonhovens Woordenboek*. Zonhoven. (Q 001)
- Zonhoven Wl.** Remans, R. (1965), *Idioticon van het dialect van Zonhoven*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (Q 001)

Overige bronnen

In de derde groep bronnen wordt in deze aflevering hoofdzakelijk verwezen naar enkele licentiaatsverhandelingen die niet gepubliceerd zijn, maar waarvan een exemplaar berust in het Dialectarchief van de Katholieke Universiteit Leuven.

- Beenen, P.H.H. (1973), *Dialect en volkskunde van Herten*. Roermond. (L 330)
- Bettens, A. (1954), *De Franse en Waalse woorden in het dialect van Kanne*. Licentiaatsverhandeling R.U.Luik. (Q 188)
- Cajot, J. (1977), De Rijksgrens tussen beide Limburgen als Taalgrens. In: *Taal en Tongval* 29, pag. 37-49. (Herdruckt als *Mededelingen van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde nr. 4*. Hasselt.)
- Cajot, J. (1989), *Neue Sprachschranken im 'Land ohne Grenzen'?*. *Zum Einfluss politischer Grenzen auf die germanischen Mundarten in der belgisch-niederländisch-luxemburgischen Euregio*. Rheinisches Archiv. Keulen/Wenen.
- Celis, A. (1975), *De Franse woorden in het dialect van Gingelom*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (P 175)
- Gilissen, J. (1983²), *Plat-e-weg gezag. Een ode aan de volkstaal zoals die in spreekwoorden en gezegden wordt uitgedrukt, op de westelijke oevers van het "moosgreun" Maasland in Vlaams Limburg*. Maasmechelen. (Q 009)
- Lijnen, J. (1984), *Te hooi en te gras. Bijdrage tot een idioticon van het dialect van Romershoven*. Hoeselt. (Q 076)
- Schoels, A. (1947), *De Franse en Waalse woordenschat in het dialect van Wellen*. Licentiaatsverhandeling R.U.Luik. (Q 078)

Speciale bibliografie

Behalve naar de specifieke studies die tegelijk ook materiaalverzamelingen zijn,

wordt hier verder verwezen naar de volgende studies. Het gaat om artikels, boeken, licentiaatsverhandelingen e.d. die betrekking hebben begrippen in verband met maatschappelijk gedrag, school en onderwijs.

- Decroos, B. (1999), Rolletje munten, cartouche. In: *Medewerkerscontact WBD en WLD 10*, nr. 1, pag. 20-23.
- Decroos, B. (2001), De enquête als materiaalverzamelingsmethode. De Nijmeegse vragenlijst 90 (1982) kritisch doorgelicht. In: *Taal en Tongval 53*, nr. 1, pag. 38-62.
- Decroos, B. (2002), *Woordenboek van de Brabantse Dialecten, deel III: Algemene Woordenschat, aflevering 3.1: Maatschappelijk gedrag, school en onderwijs*. Assen.
- Goossens, J. (1989), Zur Wortgeographie nominaler Ellipsen im Sprachkontakt. In: W. Putschke e.a., *Dialektgeographie und Dialektologie. Günter Bellmann zum 60. Geburtstag von seinen Schülern und Freunden*, pag. 221-235. (Deutsche Dialektgeographie, Bd. 90). (o.m. VELDWACHTER en POLITIEAGENT).
- Panneels, M. (1987), *De dialectische benamingen van enkele beroepen. Een woordgeografische studie over benamingen ter aanduiding van enkele beroepen in de Vlaams-Belgische dialecten*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven. (o.m. VELDWACHTER en POLITIEAGENT).
- Sanders, E. (2001), Tot de laatste stuiver. Namen van munten en uitdrukkingen. In: *Onze Taal. Maandblad van het Genootschap onze taal 70*, nr. 12, pag. 324-328.
- Van der Linden, A. (2001), Afscheid van *piek, joet* en *geeltje*? Bijnamen van onze verdwijnende munten en biljetten. In: *Onze Taal. Maandblad van het Genootschap onze taal 70*, nr. 12, pag. 328-329.
- Versteegen, V. (1939), *Woordgeografische Studiën van de Zuidnederlandse Dialectcentrale: XX. De benamingen van kleine geldstukken*. In: *Mededeelingen van de Zuidnederlandse Dialectcentrale 26*, pag. 111-125.

internet:

www.wikipedia.org

Kaarten en gebiedsindeling

De kaarten zijn getekend met behulp van de programmatuur die in nauwe samenwerking met de afdeling automatisering van het Meertens Instituut van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) in Amsterdam is ontworpen. Daar zijn ook de programmaonderdelen gemaakt waarmee het skelet van de lemma's en de materiaalbasis uit de database kan worden afgeleid.

Vanaf 2004 worden de afleveringen niet meer in off-set gedrukt, maar geprint; dat procédé laat alleen zwart-wit illustraties toe. De kaarten worden niet meer in de woordenboek-artikelen geplaatst, maar in een afzonderlijke paragraaf achter in het boek. De gebiedsindeling, omstandig uiteengezet in de Inleiding bij deel III, afl. 4.1: *Inleiding en Fauna: Vogels*, pag. xviii-xxiii, vindt men hier op de binnenkant van het stofomslag gedrukt.

Financiële steun en begeleiding

Dit werk is tot stand gekomen met steun van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (FWO) en van de Katholieke Universiteit Leuven. De publicatie is

mogelijk dankzij de publicatiesubsidie van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage. In het kader van een nieuw digitaliseringsproject waarbij de afleveringen binnen afzienbare tijd ook raadpleegbaar zullen zijn op internet, is afgestapt van de kostelijke meerkleurendruk zoals in de afleveringen over de *Fauna* en de *Flora*. Dat er desondanks naast een digitale publicatie ook een papieren versie van deze afleveringen van het WLD zal verschijnen, is voorts mede te danken aan de bereidwillige medewerking van printing-on-demand uitgeverij Gopher.

De wetenschappelijke projectleiding was in handen van prof. dr. L. Draye (Katholieke Universiteit Leuven) en prof. dr. R. van Hout (Radboud Universiteit Nijmegen).

Een speciaal woord van dank gaat uit naar mw. Mariëtte Lubbers met wie veelvuldig overleg gepleegd is in verband met begrippen die nauw aansloten bij aflevering 1.4: *Karakter en Gevoelens*. Voorts verdient zij ook veel dank voor het verzamelen en digitaliseren van de gegevens van de vragenlijsten van de Dialectencommissie der Koninklijke Nederlands(ch)e Akademie van Wetenschappen (DC-lijsten) voor deze aflevering.

Voorts dank ik ook de overige Nijmeegse en Leuvense collega's voor de aangename werksfeer waarin dit werk tot stand is gekomen.

Ronny Keulen,
december 2006

Inhoudsopgave

Sectie 3: Het gemeenschapsleven Aflevering 3.1: Maatschappelijk gedrag

Ten Geleide		Sjacheren	15
Inhoudstafel		Verkwanselen (kaart 10)	16
1 Mens en Maatschappij	1	Kwanselen	17
<i>1.1 Leven in de gemeenschap</i>	<i>1</i>	Vragen (kaart 11)	17
<i>1.1.1 Mens, man en vrouw</i>	<i>1</i>	Onderhandelen	17
Lui (lieden) (kaart 1)	2	Trekken en talmen	18
Volk (kaart 2)	2	Afdingen (kaart 12)	19
Man (kaart 3)	2	Verlagen	20
Kerel (kaart 4)	3	Verhogen	20
Vrouw (kaart 5)	3	Aanrekenen	21
Mevrouw (kaart 6)	4	Het volle bedrag (kaart 13)	21
Juffrouw (kaart 7)	4	Handgeld	22
<i>1.1.2 De mens als sociaal wezen</i>	<i>5</i>	Staartgeld	23
Eenzaam	5	Kwaad geld	23
Eenzaat	5	Afzetten	24
Kostganger	5	Woeker	24
Dorpsgenoot	5	Bestellen (kaart 14)	24
Buitendorpse	6	Bedienen (kaart 15)	25
Vreemde (man)	6	Afzeggen	25
Neger	7	Katten	26
<i>1.1.3 Gezelschapsleven</i>	<i>8</i>	Halen en betalen	26
Gezelschap	8	Poffen	27
Bezoek	8	Kopen (kaart 16)	28
Bezoeken	8	Inkopen (gaan) doen op de markt	28
Buurten (kaart 8)	9	Op de markt verkopen	28
Uitnodigen (kaart 9)	10	Leuren (kaart 17)	29
<i>1.1.4 Nachtleven</i>	<i>11</i>	<i>1.1.5.2 Personen</i>	<i>30</i>
Uitgaan	11	Handelaar	30
Brassen	11	Sjacheraar (kaart 18)	30
Brasser	12	Onbetrouwbare koopman	31
Bijeenleggen	12	Tussenpersoon	32
(Blijven) Plakken	13	Zelfstandige	33
Nachtbraken	13	Kruidenier	33
Nachtbraker	13	Groentevrouw	33
<i>1.1.5 Handel</i>	<i>15</i>	Melkboer (kaart 19)	34
<i>1.1.5.1 Handelingen</i>	<i>15</i>	Kramer	35
Handel	15	Voddenkoopman (kaart 20)	35
Handelen	15	Leurder (kaart 21)	36
		Klant	37

<i>1.1.5.3 Plaatsen en koopwaar</i>	38	Schuld zonder papieren	56
Jaarmarkt	38	Verschuldigd zijn	56
Marktkraam	38	Kwitantie	57
Zaak	38	Vervaldag	57
Winkel	39	Rente (kaart 27)	58
Winkel drijven	39	Opbrengst	58
Filiaal	39	Winst	58
Toonbank	40	Meevaller	58
Etalage	40	Tegenvaller	59
Koopwaar	40	Verliezen	59
Staal	41	Hypotheek	59
Schatten	41	Bank van lening	60
IJken (kaart 22)	41	<i>1.1.6.2 Betaalmiddelen</i>	61
Ponder, unster (kaart 23)	42	A. <i>Geld: algemeen</i>	61
Voorraad	42	Zakgeld (kaart 28)	61
In voorraad	43	Kleingeld	62
Onbruikbare voorraad	43	Muntgeld	62
Snuisterij	43	Rolletje munten (kaart 29)	63
<i>1.1.5.4 Openbare verkoop</i>	44	Kopergeld	63
Openbare verkoop (kaart 24)	44	Nikkelgeld	64
Bij opbod verkopen	45	Zilvergeld	64
Bij handslag verkopen	45	Bankbiljet	65
Gunnen	46	Portemonnee, beurs	65
Niet gunnen	47	Portefeuille	65
Roeper (kaart 25)	47	B. <i>Belgisch geld</i>	66
Bod	48	Eén centiem (kaart 30)	66
Inzet	48	Twee centiem (kaart 31)	66
Hogen (kaart 26)	48	Vijf centiem (kaart 32)	67
Inmijner	49	Tien centiem (kaart 33)	67
Trekgeld	49	Vijfentwintig centiem	68
Toeslag	49	Halve frank	68
Notariskosten	50	Frank	68
Taxeren	50	Twee frank	69
<i>1.1.6 Geldwezen</i>	51	Vijf frank	69
<i>1.1.6.1 Financiële verrichtingen</i>	51	Twintig frank	69
Betalen	51	Gouden twintig frank	70
Bekostigen	51	Biljet van twintig frank	70
Kosten	52	Biljet van vijftig frank	71
Kostbaar	52	Biljet van honderd frank	72
Duur	53	Biljet van vijfhonderd frank	72
Billijk	53	Biljet van duizend frank	73
Goedkoop	53	C. <i>Nederlands geld</i>	74
Goedkoper	53	Halve-centstuk (kaart 34)	74
Goedkoopst	54	Cent	74
Geen ... waard	54	Halve stuiver (kaart 35)	74
Rekening	55	Stuiver (kaart 36)	75
Voorschieten	55	Dubbeltje	76
Borgen	55	Kwartje (kaart 37)	76
Schuld	55	Krentje	76

Halve gulden	77	<i>1.1.8 Arbeid</i>	<i>100</i>
Gulden	77	Werk	100
Daalder	77	Werken	100
Rijksdaalder	78	Werkdag (kaart 45)	100
Vijf-guldenstuk	78	Atelier	101
Tien-guldenstuk	79	Schaften (kaart 46)	101
Biljet van tien gulden	79	Schafttijd (kaart 47)	101
Biljet van twintig gulden	79	Stempelen	102
Biljet van vijftwintig gulden	80		
Biljet van vijftig gulden	80	<i>1.2 Etiquette</i>	<i>104</i>
Biljet van honderd gulden	80	Hartelijk	104
Biljet van duizend gulden	81	Stroef	104
<i>1.1.7 Eigendom</i>	82	Nors	105
Eigendom	82	Bits	106
Eigendomsbewijs	82	Onbeleefd	107
Rentenieren	83	Onbeschaafd	108
Ontvangen	83	Onbeschaamd	108
Verdiene	83	Brutaal (kaart 48)	109
Inkomen	83	Ruw, hard	109
Huurpenning (kaart 38)	84	Bullebak	110
Koopenning (kaart 39)	84		
Erfenis	85	<i>1.3 Vriendschap en vijandschap</i>	<i>111</i>
Erfgenaam	85	<i>1.3.1 Vriendschap en bijstand</i>	<i>111</i>
Schikken	86	Vriend	111
Vruchtgebruik	86	Bijleggen	111
Besteken	87	Dulden	112
Geschenk	87	Iemand graag mogen	112
Royaal (kaart 40)	88	Houden van	113
Fooi	88	Liefde	113
Aalmoes	89	Verkeren (kaart 49)	114
Bedelen	89	<i>1.3.2 Vijandschap en ruzie</i>	<i>115</i>
Bedelaar (kaart 41)	89	Ruzie maken	115
Bedelaarsvrouw	90	Kibbelen (kaart 50)	115
Klaplopen	90	Bekvechten	116
Klaploper	91	Vechten (kaart 51)	117
Aftroggelen	91	Ruzie	118
Sparen	92	Grote ruzie	118
Potten	92	Haten	119
Spaarpot	92	Wrokken	119
Zuinig (kaart 42)	92	Verwensen	120
Hebzuchtig	93		
Gierig (kaart 43)	93	<i>1.4 Taal en conversatie</i>	<i>121</i>
Gierigaard	94	Taal	121
Kooplustig	96	<i>1.4.1 Gesproken taal</i>	<i>121</i>
Kooplustige vrouw	97	<i>1.4.1.1 Taaluitingen</i>	<i>121</i>
Besteden	97	Bericht	121
Opmaken (kaart 44)	98	Nieuws	122
Verkwisten	98	Praatje	122
Ontbernen	98	Leugen	122

Verhaal (kaart 52)	123	Druk praten	153
Sprookje (kaart 53)	123	Joelen	154
Kwinkslag	124	Roepen, schreeuwen (kaart 63)	154
Grap	124	Nabootsen	155
Verzoek	125	Zich aanstellen	156
Overleg	126	1.4.2 <i>Geschreven taal</i>	157
Uitleg	126	1.4.2.1 <i>Schrijfmateriaal</i>	157
Uitsluitel	126	Papier	157
Waarschuwing	126	Prop	157
1.4.1.2 <i>Taalhandelingen</i>	127	Snipper	157
Zeggen (kaart 54)	127	1.4.2.2. <i>Schrijfgerei</i>	158
Bedekt een onaangenaamheid		Potlood	158
zeggen	127	Griffel (kaart 64)	158
Scherp de waarheid zeggen	128	Inktpot	158
Waarschuwen	129	Pennenhouder	159
Beloven	129	1.4.2.3 <i>Tekst</i>	159
Belofte niet houden	129	Bladzijde	159
Persoon die zijn belofte niet houdt	131	Illustratie	159
Liegen	131	Geïllustreerd weekblad	160
Uiten	131	Krant (kaart 65)	160
Bekendmaken	131	1.4.3 <i>Communicatie</i>	161
Spreken, praten (kaart 55)	132	1.4.3.1 <i>De post</i>	161
Kletsen (kaarten 56a en b)	132	Postbode (kaart 66)	161
Kletswijf (kaart 57)	134	Envelop	161
Verbeuzelen	137	Briefkaart (kaart 67)	162
Zaniken (kaart 58)	137	Prentbriefkaart	162
Aanhoudend vragen	139	Postzegel (kaart 68)	162
Klagen	140	1.4.3.2 <i>Telegrafie en telefonie</i>	163
Vleien (kaart 59)	140	Telegram	163
Vleier (kaart 60)	142	Telefooncel	163
Smeken	143		
Hulp vragen	143	2 Maatschappelijke organisatie	165
Uithoren	144	2.1 <i>Volk en natie</i>	165
Overleggen	144	Volk	165
Vergaderen	145	Grens	165
Vergadering	145	Grenslijn	165
Antwoorden	145		
Uitleggen	145	2.2 <i>De gemeente</i>	167
Welbespraakt zijn	146	2.2.1 <i>Woonkernen</i>	167
Welbespraakt persoon	147	Gemeente (kaart 69)	167
Gebrekkig spreken	148	Gehucht	167
Lispelen	148	Buurt (kaart 70)	167
Traag praten	148	Buurman (kaart 71)	168
Persoon die traag praat	149	Buurvrouw	169
Fluisteren (kaart 61)	149	Geburen	169
Binnensmonds praten	150	2.2.2 <i>Gemeentelijke instellingen en diensten</i>	170
Mompelen (kaart 62)	151	2.2.2.1 <i>Personen</i>	170
Konkelfoezen	152		
Roezemoezen	152		

Burgemeester	170	Kantongerecht	187
Wethouder, schepen	170	Deurwaarder (kaart 78)	188
Gemeentesecretaris	170	2.5.2 <i>Het proces</i>	188
Stadsomroeper	171	Proces	188
Vooraanstaande	171	Dagvaarding	188
2.2.2.2 <i>Plaatsen</i>	172	Dagvaarden	189
Dorpskom	172	Verhoren	189
Dorpsplein	172	Aangeven, verklikken	189
Marktplaats	172	Klikspaan	190
Aankondigingskastje	173	Getuigen (kaart 79)	191
Gemeentehuis	173	Getuige	191
Stortplaats	173	Getuigenis	192
2.2.2.3 <i>Instellingen</i>	174	Meineed	192
Gekkenhuis	174	Verdenken	192
Rusthuis	174	Verdenking	192
Bedelaarstehuis	174	Verdacht	192
Armbestuur	175	Schuldig zijn	193
2.3 <i>De staat</i>	176	2.5.3 <i>De misdaad</i>	194
Gouverneur	176	Kwajongensstreek	194
2.3.1 <i>Verkiezingen</i>	176	Samenspannen (kaart 80)	194
Stemmen	176	Verduisteren	196
Herstemmen	176	Stelen	196
Liberaal	176	2.5.4 <i>Misdadigers</i>	197
2.3.2 <i>Belastingen</i>	177	Dief (kaart 81)	197
Belastingbiljet	177	Gauwdief	197
Belasting	177	Bandiet	197
Gemeentebelasting	178	Struikrover	198
Accijns	178	Galgenaas	198
Tiend	178	2.5.5 <i>De straf</i>	200
Tol betalen	179	Boete	200
Tolgaarder	179	Beslag	200
Tolboom	179	In beslag nemen	200
2.4 <i>Ordehandhaving</i>	181	Handboei	201
Politieagent (kaart 73)	181	Dwangbuis	201
Rijkswachter (kaart 74)	182	Gevangenis (kaart 82)	201
(Rijks)veldwachter (kaart 75)	183	Roede	202
Onderzoek	183	Pezerik	202
Proces-verbaal	183	2.6 <i>Defensie en oorlog</i>	203
Bekeuren (kaart 76)	184	2.6.1 <i>Het leger</i>	203
Betrappen	185	Soldaten	204
Arresteren (kaart 77)	185	Rekrut	204
2.5 <i>Organisatie van de rechterlijke macht</i>	187	Loteling	204
2.5.1 <i>Algemeen</i>	187	Vervanger	204
Rechtspreken	187	Dienstplicht moeten doen	205
Rechtbank	187	Dienstplicht gaan doen	205
		Dienstplicht doen	205
		Salueren	205
		2.6.2 <i>De wapens</i>	206

Wapenschild	206	3.2 <i>Vervoer per spoor</i>	226
Vlag (kaart 83)	206	3.2.1 <i>Algemeen</i>	226
Geweer	207	Station (kaart 96)	226
Buskruit (kaart 84)	207	Vervoersbewijs	226
Mikken	207	3.2.2 <i>Tram en trein</i>	226
2.6.3 <i>De oorlog</i>	208	Elektrische tram	226
Oorlog	208	Trein	227
Sneuvelen	208	Sneltrain	227
Plunderen	208	Wagon	227
3 Vervoer	209	Bagagewagen	227
3.1 <i>Vervoer over de weg</i>	209	Compartiment	228
3.1.1 <i>Algemeen</i>	209	3.2.3 <i>De spoorweg</i>	228
Rijden (kaart 85)	209	Spoorweg	228
Woest, wild rijden	209	Rails	229
Hotsen	210	Dwarsbalk	229
Korter maken	210	Overweg	229
Stallen	211	3.3 <i>Vervoer over water</i>	230
Fietsen	211	3.3.1 <i>Algemeen</i>	230
Fietser	211	Bemanning	230
Voetganger	212	Schipper	230
3.1.2 <i>Voertuigen</i>	213	Sluismeester	230
Voertuig	213	3.3.2 <i>Vaartuigen</i>	230
Auto	213	Schip	230
Vrachtwagen	214	Boot(je) (kaart 97)	231
Motor (kaart 86)	214	(Roei)spaan	231
Motorfiets (kaart 87)	215	Veerpont	231
Fiets (kaart 88)	215	Stoomboot	231
Herenfiets	216	Sleepboot	232
Damesfiets	216	Baggermolen	232
3.1.3 <i>Wegen</i>	217	Hozen	232
Karweien (kaart 89)	217	3.3.3 <i>Waterwegen</i>	233
Wegwijzer	217	Kanaal (kaart 98)	233
Weg (kaart 90)	218	Brug (kaart 99)	233
Grindweg	218	Losse plankbrug	233
Verharde weg	219	Ponton	234
Openbare weg	219	Duiker	234
Dreef (kaart 91)	220	Dam	234
Doodlopende weg	220	Dijk	234
Bijweg	220	Gracht	235
Steeg, steegje (kaart 92)	221	Vest	235
Pad, paadje	221	Sluis	235
Oprit	222	Sluisdeur	236
Afrit	222	Kade	236
Stoep (kaart 93)	222	3.4 <i>Luchtverkeer</i>	237
Straatgoot (kaart 94)	223	Vliegveld	237
Riool (kaart 95)	224	Vliegtuig	237
Waterleiding	224	Luchtballon	237

3.5 Toerisme	238	4.2 Het schoolpersoneel en de leerlingen	242
Rit 238		Schoolhoofd	242
Op reis	238	Schoolopziener	242
Reizen	238	Meester (kaart 103)	242
Rondreizen	239	Onderwijzer	243
Reiskoffer (kaart 100)	239	Onderwijzeres	243
Identiteitskaart	239	Leraar	243
Paspoort	240	Leerling	244
Pasfoto	240	Schoolkinderen (kaart 104)	244
4 School en onderwijs	241	4.3 Het onderwijs	245
4.1 De school	241	Spijbelen (kaart 105)	245
Kostschool (kaart 101)	241	Liniaal (kaart 106)	246
Speelplaats (kaart 102)	241	Punaise	247
		4.4 Het schoolrapport	248
		Schoolrapport (kaart 107)	248
		Schoolcijfer	248

Lijst van de kaarten

1. Lui (lieden)	249	26. Hogen	262
2. Volk	250	27. Rente	262
3. Man	250	28. Zakgeld	263
4. Kerel	251	29. Rolletje munten	263
5. Vrouw	251	30. Eén centiem	264
6. Mevrouw	252	31. Twee centiem	264
7. Juffrouw	252	32. Vijf centiem	265
8. Buurten	253	33. Tien centiem	265
9. Uitnodigen	253	34. Halve-centstuk	266
10. Verkwanselen	254	35. Halve stuiver	266
11. Vragen	254	36. Stuiver	267
12. Afdingen	255	37. Kwartje	267
13. Het volle bedrag	255	38. Huurpenning	268
14. Bedienen	256	39. Kooppenning	268
15. Afzeggen	256	40. Royaal	269
16. Kopen	257	41. Bedelaar	269
17. Leuren	257	42. Zuinig	270
18. Sjacheraar	258	43. Gierig	270
19. Melkboer	258	44. Opmaken	271
20. Voddenkoopman	259	45. Werkdag	271
21. Leurder	259	46. Schafttijd	272
22. IJken	260	47. Stempelen	272
23. Ponder, unster	260	48. Brutaal	273
24. Openbare verkoop	261	49. Verkeren	273
25. Roeper	261	50. Kibbelen	274

51. Vechten	274	79. Getuigen	289
52. Verhaal	275	80. Samenspannen	289
53. Sprookje	275	81. Dief	290
54. Zeggen	276	82. Gevangenis	290
55. Spreken, praten	276	83. Vlag	291
56. a. Kletsen [1]	277	84. Buskruit	291
b. Kletsen [2]	277	85. Rijden	292
57. Kletswijf	278	86. Motor	292
58. Zaniken	278	87. Motorfiets	293
59. Vleien	279	88. Fiets	293
60. Vleier	279	89. Karweien	294
61. Fluisteren	280	90. Weg	294
62. Mompelen	280	91. Dreef	295
63. Roepen, schreeuwen	281	92. Steeg, steegje	295
64. Griffel	281	93. Stoep	296
65. Krant	282	94. Straatgoot	296
66. Postbode	282	95. Riool	297
67. Briefkaart	283	96. Station	297
68. Postzegel	283	97. Boot(je)	298
69. Gemeente	284	98. Kanaal	298
70. Buurt	284	99. Brug	299
71. Buurman	285	100. Reiskoffer	299
72. Koning	285	101. Kostschool	300
73. Politieagent	286	102. Speelplaats	300
74. Rijkswachter	286	103. Meester	301
75. (Rijks)veldwachter	287	104. Schoolkinderen	301
76. Bekeuren	287	105. Spijbelen	302
77. Arresteren	288	106. Liniaal	302
78. Deurwaarder	288	107. Schoolrapport	303
Register			305
Lijst van de verschenen afleveringen			377

1 Mens en maatschappij

In het eerste hoofdstuk van deze aflevering komt de terminologie in verband met het maatschappelijk leven aan bod, t.w. begrippen in verband met de onderlinge omgang en het verkeer van mensen. De eerste en omvangrijkste paragraaf behandelt de mens in relatie tot andere personen in de samenleving. Na enkele inleidende subparagrafen met betrekking tot de mens in het algemeen (1.1.1), de mens als sociaal wezen (1.1.2), het gezelschapleven (1.1.3) en het nachtleven (1.1.4), volgen drie grotere subparagrafen omtrent handel (1.1.5), geld (1.1.6) en eigendom (1.1.7). De eerste paragraaf wordt afgesloten met een korte subparagraaf over de arbeid en kostwinning (1.1.8).

In de tweede paragraaf worden begrippen behandeld uit de sfeer van de wellevendheid en de hoffelijkheid met betrekking tot de omgang met andere personen. De verhoudingen tussen verschillende mensen, meer bepaald de genegenheid of afkeer die mensen ten opzichte van elkaar koesteren, vormen het onderwerp van de derde paragraaf. In de vierde en laatste paragraaf ten slotte komen begrippen in verband met gesproken en geschreven taal aan de orde.

1.1 Leven in de gemeenschap

1.1.1 Mens, man en vrouw

Deze subparagraaf behandelt de algemene begrippen met betrekking tot de mens en bevat aanvullende gegevens voor de begrippen MAN, MANSPEERSON en VROUW, VROUWSPERSON die in aflevering 2.2: *Familie en seksualiteit* van deel III, de Algemene Woordenschat, van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* (WLD III, 2.2) worden behandeld. Anders dan in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* (WBD) zijn voorts ook de aansprektitels in deze subparagraaf ondergebracht. De benamingen c.q. aansprektitels voor de BOER en BOERIN worden in aflevering 6: *Boerderij en bedrijfsgebouwen* van deel I, de Landbouwoordenschat, van het WLD behandeld.

De vraagstelling naar het begrip MENS leverde te weinig lexicaal onderscheiden materiaal op voor een apart lemma (vgl. WLD III, 2.2, pag. 1). Vragenlijst N 01 (1960) werd in Limburg niet verspreid, waardoor voor de begrippen VROUWVOLK en MIJNHEER in tegenstelling tot het WBD geen materiaal voorhanden is. De begrippen PUBER, JEUGD/JONGELIEDEN, OUDE MAN en OUDE VROUW tot slot komen aan bod in paragraaf 1.3: *Levensstadia* van WLD III, 2.2.

LUI (LIEDEN)

Kaart 1, pag. 249

DC 03 (1934) (038), RND (073, 085 add.), SGV (1914) (022), ZND 01 (1922) (803), ZND 04 (1924) (038), ZND 30 (1939) (040), ZND m (Drieskens, Franssen, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Hamont Wl. (276), Hasselt Wb. (272), Meeswijk Wl. (392).

Mensen, personen.

Volgens Hasselt Wb. (pag. 272) komt *-lej* in Hasselt alleen nog voor als tweede lid van een samenstelling.

lui: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.-Maaslds. en Trichterlds., freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Bilzerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Tongerlds. en Dommelllds., zeldz. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Heppen, Sint-Truiden, Tessenderlo en Loksbergen.

lieden (ook *lieën*): Opoeteren, Beverlo en Tessenderlo.

mensen: alg. Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Tongerlds., Westlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Bilzerlds., zeldz. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Baelen, Pey en Schinveld.

VOLK (MENSEN)

Kaart 2, pag. 250

DC 03 (1934) (038 add.), RND (085), ZND 01 (1922) (803 add.).

Menigte, verzameling van mensen. Zie voor 'volk' in de betekenis van de gezamenlijke bewoners van een staat, het lemma VOLK in paragraaf 2.1 van deze aflevering.

volk (ook *vouk*): freq. Noord.Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Wittem/Partei, Sussteren, Valkenburg, Mheer, Stevensvennen, Leunen en Horst.

mensen: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Demerkemp. en in Haspengouw; ook in Baelen, Hunsel, Maasbracht, Neerpelt, Kwaadmechelen en Lommel.

lui: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb., verspr. Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Vlodrop en Rijkhoven.

MAN

Kaart 3, pag. 250

RND (027, 041), SGV (1914) (023), ZND 01 (1922) (202), ZND 05 (1924) (036a), ZND 11 (1925) (002), ZND 44 (1946) (036), ZND 48 (1954) (020a), ZND A2 (1940sq) (460, 516), ZND m (Houben, Welter).

Een volwassen persoon van het mannelijk geslacht.

man (ook *maa*, *manne*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, freq. in overig Lb.

mens: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommelllds., Demerkemp., Beringerlds. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Voort, Kortessem, Tessenderlo, Linkhout en Grubbenvorst.

manmens: Velden en Baarlo.

kerel: freq. Kleverlds.; ook in Heerlen, Geleen, Schinveld, Oirsbeek, Ophoven, Maasbracht, Dilsen, Stein en Lottum.

manskerel: Heel, Geleen, Schinveld en Puth.

vent: verspr. Lommels, Noorder- en

Zuiderkemp.; ook in Sint-Huibrechts-Lille, Overpelt, Houthalen en Beringen.

KEREL

Kaart 4, pag. 251

RND (021), SGV (1914) (017), ZND 01 (1922) (586), ZND 27 (1938) (077), ZND 42 (1943) (009), ZND B1 (1940sq) (108), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont, Godelaine, GrGr, Houben, Welter).

Een manspersoon, een man van stevige, forse lichaamsbouw.

kerel: alg. in heel Lb.

man: Voerendaal, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Beverst, Hechtel, Kermt en Hasselt.

mankereel: Sint-Huibrechts-Hern.

manskereel: Vroenhoven, Vlijtingen, Riemst, Zichen-Zussen-Bolder, Vliermaalroot en Kuringen.

mens: Neerpelt, Kaulille, Koersel, Hechtel, Houthalen, Paal, Duras, Velm, Tessenderlo, Merselo en Wellerlooi.

mansmens: Lummen.

vent: Maaseik, Lanaken, Veldwezelt, Maastricht, Hamont, Neerpelt, Hepen, Oostham, Tessenderlo, Lommel, Venlo en Hegelsom.

kadee: verspr. Tongerlds., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds., zeldz. Bilzerlds.; ook in Bree, Genk, Paal, Leopoldsborg en Halen.

gast: Genk, Koninksem, Lauw, Rутten, Zonhoven, Kuttekoven en Halen.

jong: Tessenderlo.

VROUW

Kaart 5, pag. 251

RND (041, 052), SGV (1914) (043), ZND 04

(1924) (009), ZND 11 (1925) (002), ZND A2 (1940sq) (517), ZND m (Coomans).

Een volwassen persoon van het vrouwelijk geslacht.

Het woord **vrouw** werd eertijds gebruikt voor een vrouw uit de hogere klasse; **wijf** werd gebruikt voor een vrouw in het algemeen. Later bezigde men beide woorden in de algemene betekenis. Volgens het WNT werd **wijf** tot in de 18e eeuw frequent gebruikt in de neutrale betekenis. In de loop van de 19e eeuw kreeg het geleidelijk de negatieve bijklank die het vandaag in het Standaardnederlands heeft (vgl. *Van Dale*: "(thans, in 't alg.) minachtende term voor vrouw"). In de eerste helft van de 20e eeuw werd **wijf** in de Limburgse dialecten in de neutrale betekenis nog hoofdzakelijk gebruikt in de omgeving van Tongeren (*wajf*). Tegenwoordig heeft **wijf** ook in heel wat van die dialecten een negatieve bijklank gekregen. Voor Kwaadmechelen, Tessenderlo en Tervant is *vreef* opgetekend, de klankwettige variant van **vrouw**, met voortzetting van *w* tot fricatief *-v-* of *-f*, vgl. bijv. *nief* 'nieuw' of *blaaf* 'blauw'.

vrouw (ook *vrouf* (*vreef*)): freq. in heel Lb.

vrouwmens (ook *vroumes*, *froumes*, *vremmes*, *fremmes*, *frammes*): zeldz. Westlb., Truierlds., Zuiderkemp. en Getelds.; ook in Montzen, Schinveld, Schinnen, Bocholt, Genk, Maaseik, Rotem, Rekem, Maastricht, Vroenhoven, Diepenbeek, Berg en Rутten.

wijf: freq. Tongerlds., verspr. Maaskemp., Bilzerlds., Demerkemp., Beringerlds. en Zuiderkemp., zeldz. Kleverlds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Montzen, Welkenraedt, Steyl, Beesel, Swalmen. Bingelrade, Brunssum, Amby, Lanklaar, Vroenhoven, Hamont, Sint-Lambrechts-Herk, Heers, Wellen, Sint-Truiden,

Kerkhoven, Lommel, Stevensvennen
en Blerick.

MEVROUW

Kaart 6, pag. 252

N 87 (1981) (080), ZND 11 (1925) (002 add.),
ZND 44 (1946) (035).

Aanspreektitel voor een (gehuwde)
vrouw; vroeger alleen voor een ge-
huwde vrouw van adel, thans ook in het
algemeen voor vrouwelijk persoon.

madam (<fr.): alg. in Belg.Lb., freq.
Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en
Trichterlds.; ook in Kerkrade,
Heythuysen, Nunhem, Posterholt,
Thorn, Urmond en Stein.

madammetje (<fr.) (*madammeke*):
Overpelt.

mevrouw: freq. in Nl.Lb; ook in Ha-
mont.

vrouw: freq. Noord.Oostlb., Horns en
Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Weert,
Bunde, Achel en Venlo.

vrouwens: Vlodrop en Loksbergen.

JUFFROUW

Kaart 7, pag. 252

N 87 (1981) (081), SGV (1914) (016), ZND 01
(1922) (554), ZND 27 (1938) (050), ZND m (Du-
pont. Houben, Langohr. Raymaekers, Welter).

Aanspreektitel voor een ongehuwde
vrouw.

juffrouw (ook *juffrijf*): alg. in Belg.Lb.,
freq. in Nl.Lb.

juf: Meerlo, Herten (bij Roermond) en
Montfort.

juffer: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.-
Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.-

Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in
Voerendaal, Gulpen, Eupen, Maas-
bracht, Borgharen, Leopoldsburg en
Tessengerlo.

juffertje (*jufferke*): Swalmen, Einig-
hausen, Broeksittard en Hunsel.

mejuffer: Eksel.

jungfer (du.) (ook *jomfer*, *jonkfer*):
freq. Oostlb-Rip. overgg. en aanslui-
tend Zuid.Oostlb.; ook in Simpel-
veld, Bunde en Eijsden.

jonkvrouw (ook *jompvrouw*, *jong-
vrouw*): Heerlen, Beek, Noorbeek en
Terlinden.

freule: verspr. Oostlb-Rip. overgg.; ook
in Kerkrade.

dame: Valkenburg.

dametje (*dameke*): Nederweert.

mamzel (<fr.): Heerlen, Remersdaal,
Montzen, Heer en Sint-Truiden.

meisje (*maske*): Loksbergen.

meidje (ook *meidsje*, *metske*): Vlodrop,
Nieuwstadt, Merkelbeek, Ell, Sint-
Lambrechts-Herk en Sint-Truiden.

jong meidje (*jonk meideke*): Welken-
raedt.

jonge dochter: Koersel.

maagdje (ook *megje*): Sevenum en
Weert.

wicht: Koersel.

1.1.2 De mens als sociaal wezen

In deze subparagraaf komen begrippen aan de orde in verband met de mens of groepen mensen in relatie tot andere mensen. De onderstaande lemma's hebben betrekking op de menselijke samenleving, de menselijke maatschappij en de verhoudingen, het gezamenlijk leven, de vormen en toestanden daarin.

Voor het begrip GAST is geen lexicale variatie opgetekend.

EENZAAM

N 87 (1981) (078), ZND 34 (1940) (080).

Alleen, zonder gezelschap of ver van andere mensen verwijderd.

alleen: freq. in heel Lb.

gans alleen: Venlo en Reuver.

heel alleen: Neeroeteren.

moederziel alleen (*moerziel alleen*): Neeroeteren.

moederzielig alleen (*moerzielig alleen*): Maastricht en Wijlre.

allenig: verspr. Kleverlds.; ook in Montfort en Bree.

enig: Waubach, As, Alken en Meldert.

eenzaam: freq. Lonerlds. en Truierlds., verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Voerendaal, Epen, Vlodrop, Susteren, Hoensbroek, Wijnandsrade, Ell, Maastricht, Caberg, Itteren, Hoeselt, Peer, Schuilen, Hasselt, Paal, Leopoldsburg, Loksbergen, Venlo en Maasbree.

eenzelvig: Caberg.

eins: Maastricht en Schimmert.

EENZAAT

N 87 (1981) (078 add.).

Iemand die afgezonderd en eenzelve leeft, die niet onder de mensen komt, een kluizenaar.

eenling: Eys, Nieuwstadt, Thorn, Maastricht en Blerick.

eenzaat: Meeuwen en Zonhoven.

einzelgänger (du.): Posterholt, Sittard en Ubachsberg.

einzig (<du.), een ~: Maastricht.

kluizenaar: Nunhem, Thorn, Stein, Jeuk, Oirlo en Sevenum.

stille, een ~: Stein.

zonderling: Maastricht en Ten-Esschen/-Weustenrade.

KOSTGANGER

SGV (1914) (019), ZND 01 (1922) (661), ZND 28 (1938) (036), ZND m (Godelaine, GrGr, Houben).

Persoon die al of niet tegen betaling bij iemand in de kost is, die ergens geheel inwoont, eet en slaapt.

Voor Sint-Truiden is ook de omschrijving **die woont daar in** opgetekend.

kostganger: alg. in heel Lb.

kostman: Hoepertingen.

logeur (<fr.): freq. Beringerlds. en Zuiderkemp., verspr. Maas- en De-merkemp.; ook in Diepenbeek, Alt-Hoeselt, Tongeren, Peer, Gelinden en Lommel.

logist: Leopoldsburg en Linkhout.

logistman: Vechmaal en Eupen.

commensaal (<lat.): Blitterswijck en Heerlen.

pensionair (<fr.): Sint-Truiden en Hasselt.

voyageur (fr.): Tessenderlo.

DORPSGENOOT

N 102 (1998) (006).

Een persoon die in hetzelfde dorp woont.

De onderstaande lemmatekst bevat enkel de algemene benamingen. De antwoorden met de naam van een plaats in de opgave (bijv. *Mestreechteneer of Meijelse*) zijn niet opgenomen. Voor Genk is ook de omschrijving **die is van ons dorp** en voor Jeuk het meervoudige **dat zijn er van ons dorp** opgetekend.

dorpsgenoot: Heel, Boukoul, Koningsbosch, Nuth/Aalbeek, Hoensbroek, Ell, Haler, Kinrooi, Maasbracht, Bocholt, Bree, Eigenbilzen, Hoepertingen en Maasbree.

dorpsgenoot: Hoeselt, Tongeren, Kerkhoven en Sevenum.

dorpling: Blerick, Hoensbroek en Lauw.

dorper: Venlo.

een van het dorp: Schinnen, Nieuwenhagen en Schaesberg.

een uit het dorp: Posterholt en Nieuwenhagen.

iemand uit het dorp: Schimmert.

een van hier: Obbicht.

iemand van hier: Heel.

een van ons: Posterholt.

een van bij ons: Stal.

een van thuis: Stal.

plaatsgenoot: Gennep.

hiesiger: Kerkrade.

bekende: Weert.

De volgende opgaven zijn meervoudig en hebben uitsluitend betrekking op meerdere personen die in hetzelfde dorp als de spreker wonen:

dorpslui: Doenrade, Noorbeek, Terlinden en Boekend.

eigen lui: Maaseik en Waubach.

eigen volk: Maaseik.

eigen mensen: Weert.

heemse lui: Montfort.

hiesiger lui: Kerkrade.

mensen van hier: Tongeren.

mensen van ons dorp: Peer.

mensen van hetzelfde dorp: Peer.

BUITENDORPSE

N 102 (1998) (007).

Een persoon die niet in hetzelfde dorp woont.

De onderstaande lemmatekst bevat enkel de algemene benamingen. De opgaven met een verwijzing naar een andere plaats(naam) zijn niet opgenomen

vreemde: verspr. in Nl.Lb.; ook in Bocholt, Maaseik, Hoeselt, Tongeren, Lauw, Stal, Hoepertingen, Wellen en Kerkhoven.

buitendorpse: Kessel, Maasbracht, Achel, Boekend, Meijel en Sevenum.

buitenstaander: Kinrooi.

die komt van buiten: Ospel en Genk.

gene van hier: Eigenbilzen.

niet-van-hier, een ~: Bocholt.

een die niet van hier is: Stal en Opglabbeek.

De volgende opgaven zijn meervoudig en hebben uitsluitend betrekking op meerdere personen die niet in hetzelfde dorp als de spreker wonen:

vreemde lui: Kerkrade, Hoensbroek, Noorbeek en Terlinden.

vreemd volk: Lommel.

andere mensen: Weert.

mensen van een ander: Peer.

die van een ander dorp: Jeuk.

boeren: Roermond en Maastricht.

VREEMDE (MAN)

N 102 (1998) (008), SGV (1914) (041), ZND 08 (1925) (069a).

Mannelijk persoon uit een andere streek of uit een ander land, onbekende.

In Haler wordt een persoon die in het dorp gaat wonen **de nieuwe** of **import** genoemd. Voor Roermond is ook **Hollander** opgetekend, een benaming

waarmee Zuid-Nederlanders verwijzen naar inwoners van Noord- en Zuid-Holland.

vreemde, een ~: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellids., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt, Stal, Hoepertingen, Wellen, Jeuk en Lommel.

vreemde man: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., zeldz. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Stevensweert, As, Overpelt, Eksel, Heusden, Kuringen, Sint-Truiden, Leunen en Sevenum.

vreemde mens: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Dommellids., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Gruitrode, Opglabbeek, Zonhoven, Beringen, Hoepertingen, Oostham, Tessenderlo en Halen.

vreemde kerel: verspr. Kleverlds.; ook in Baarlo en Arcen.

vreemde vogel: Bree.

vreemd iemand: Schimmert.

vreemdeling: Heel, Tongeren, Kerkhoven en Blerick.

uitlander: Genk, Hoeselt en Kerkrade.

buitenlander: Waubach, Schaesberg,

Heel, Roermond, Nuth/Aalbeek, Genk, Maastricht en Tongeren.

einzelgänger (du.): Kerkrade.

geen hiesiger: Kerkrade.

aangewaaide: Eijsden.

onbekende: Bree.

ander ras: Lauw.

NEGER

N 102 (1998) (010), ZND 44 (1946) (050); Gronsveld Wb. (243), Roermond Wb. (146).

Iemand met een donkere huidskleur. Bij het woord **krabbia** licht Roermond Wb. toe dat het de nabootsing was van het woord waarmee ventende kleurlingen hun lekkernijen aanprezen.

neger: freq. in heel Lb.

nikker: Kessel, Heel, Klimmen, Haler, Maasbracht, Maastricht, Blerick en Boekend.

zwarte, een ~: freq. in heel Lb.

bruine, een ~: Ell.

donkere, een ~ (ook een donkele): Kinrooi, Bocholt, Bree en Gennep.

gekleurde, een ~: Bree en Waubach.

krabbia: Roermond Wb. en in Maastricht, Gronsveld en Kerkrade.

moor: Schimmert.

Afrikaan: Peer.

Kongolees: Eksel.

1.1.3 Gezelschapsleven

Deze subparagraaf bevat begrippen in verband met het maatschappelijk verkeer, de omgang en het contact tussen mensen onderling. Voor het begrip LID (VAN EEN VERENIGING) is enkel materiaal beschikbaar voor Belgisch-Limburg (ZND 37 (1941) (033b), ZND m). Het is dan ook niet opgenomen als apart lemma, maar de gegevens kunnen wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet.

GEZELSCHAP

N 87 (1981) (065), N 102 (1998) (001).

De persoon of de personen waarmee men samen is.

gezelschap: zeldz. Kleverlds.; ook in Kerkrade, Nieuwenhagen, Waubach, Roermond, Swalmen, Hoensbroek, Ell, Bree, Maastricht en Kerkhoven.

gemeenschap: Schimmert en Lauw.

ziepschaft: Kerkrade Wb. en in Waubach.

compagnie (fr.) (ook *kompenie, kompeniej, kompeniej, kompeniej, kompenij*):

freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Eigenbilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Tongeren, Achel, Eksel, Stal, Zonhoven, Wellen, Jeuk, Leopoldsburg en Lommel.

complot (fr.): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Voerendaal, Eys, Kesseleik, Montfort, Vlodrop, Thorn, Opglabbeek, As, Born, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Horst en Meijel.

complotje (<fr.): Venlo en Maastricht.

kompel (<du.) (ook *koempel*): Ubachsberg, Nieuwenhagen, Nunhem, Heel, Sittard en Stein.

groep: Vaals, Koningsbosch, Schinnen, Guttecoven en Eigenbilzen.

groepje (ook *groepke*): Peer, Koningsbosch en Schaesberg.

troep: Genk en Merkelbeek.

klied: Kerkrade, Gronsveld, As en Maastricht.

bende: Merkelbeek, Maastricht en Gronsveld.

club: Meijel en Kerkrade.

clubje (ook *clubke*): Blerick en Kerkrade.

herde (du.) (*heëd*): Kerkrade.

kleur: Kerkrade en Gronsveld.

kud: Loksbergen.

stel: Boekend, Schimmert en Vijlen.

BEZOEK

N 87 (1981) (066), SGV (1914) (002), ZND 01 (1922) (076), ZND m (Godelaine).

De personen die op bezoek zijn of komen.

bezoek (ook *berzoek*): alg. in heel Lb.

visite (fr.): freq. rond Maastricht, verspr. Kleverlds.; ook in Gulpen, Neer, Haelen, Gronsveld en Venlo.

volk (ook *vouk*): Nieuwenhagen, Neer, Tungalroy, As, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen, Venlo, Gennep en Venray.

gasten (mv.) (ook *gest*): Sevenum, Tungalroy en Voerendaal.

BEZOEKEN

N 87 (1981) (066 add., 069), ZND 21 (1936) (020).

Naar iemands huis gaan om hem te zien, te spreken enz.

bezoeken: alg. in heel Lb. behalve in het Noord.Oostlb. en Kleverlds., waar het freq. is (naast *opzoeken*).

opzoeken: freq. Noord.Oostlb. en Kle-

verlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Voerendaal, Gulpen, Tungalroy, Molenbeersel, Opitter, Maaseik, Born, Geulle, Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille, Kaulille, Tessen-derlo en Blerick.

op bezoek gaan: Waubach, Heerlerbaan/Kaumer, Weert, Thorn, Maastricht en Itteren.

op visite gaan (fr.): Jeuk.

naar toe gaan: Maastricht.

aankomen: Weert.

afkomen: Bocholt, Opitter, 's-Heren-elden, Sint-Huibrechts-Lille, Kuringen, Kortessem en Kerkom.

bij mich komen: Molenbeersel.

naar mich komen: Molenbeersel en Vroenhoven.

naar thuis komen: Kuringen, Sint-Truiden en Kerkom.

eventjes komen: Kessenich.

een goede dag zeggen (*een goeien dag zeggen*): Heers.

BUURTEN

Kaart 8, pag. 253

N 87 (1981) (070, 072 add.), SGV (1914) (005), ZND 22 (1936) (036d), ZND B1 (1940sq) (016), ZND m (Welter);

Gronsveld Wb. (032), Roermond Wb. (019), Tegelen Wb. (093, 094), Valkenburg Wb. (019), Venlo Wb. (165).

Een bezoek brengen bij de buren, meer bepaald bij de buren gaan praten, al dan niet 's avonds (in de winter).

De kaart laat zien dat er in Haspengouw geen dialectbenaming voorhanden is voor dit begrip. Een klein liggend streepje op de kaart geeft aan dat de informant in kwestie geen antwoord op deze vraag heeft genoteerd.

uchteren: freq. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Dommellds., Demerkemp. en Beringerlds., zeldz. Zuid.Oostlb.;

ook in Molenbeersel, Kessenich, Ophoven, Lanaken, Tongeren, Mal, Herk-de-Stad, Oostham, Linkhout en Lommel.

nuchteren: Heppen.

buurten: freq. Noord.Oostlb.,

Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommellds.; ook in Wijlre, Broeksittard, Beek, Sittard, Obbicht, Maastricht, Bilzen, Hechtel, Beringen en Lommel.

naburen (*naoberen*): Heerlen, Baarlo, Nunhem, Horn, Stevensweert en Maasbree.

plenken: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg, Mechelen, Urmond en Stein.

klenderen (ook *klanderen*, *klengeren*, *klenjeren*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Epen, Welkenraedt, Eupen, Mheer, Noorbeek, Terlinden en Urmond.

baren: Hunsel.

baren binden: Simpelveld, Schaesberg, Roermond, Brunssum, Valkenburg, Gronsveld, Grevenbicht/Papenhoven en Lanaken.

een baar binden: Veldwezelt, Kanne en Eupen.

teilen binden: Neerrepen.

avondkorten: Kesseleik en Montfort.

de avond korten: Voerendaal, Gulpen, Herten (bij Roermond) en Nieuwstadt.

de avond verdoen: Gulpen.

de avond ombrengen: Veldwezelt.

kortavonden: Schimmert.

klletsavonden: Tienray.

wauwelavonden: Stein.

praten: Blitterswijck en Sevenum.

praatje maken: Laak en Genooi/Ohé.

buurpraatje maken: Meerlo.

buurpraatje houden (*buurpraatsje houwen*): Limmel.

kallen: Heythuysen, Posterholt, Schimmert, Weert, Hunsel, Echt/Gebroek, Veldwezelt, Riemst, Diepenbeek, Koninksem, Lottum, Grubbenvorst en Maasbree.

aan de kal houden: Veldwezelt.

bij de geburen gaan kallen: Eigenbilzen.

bij de geburen gaan klappen: Mettekoven.
in de geburen gaan klappen: Ulbeek.
in de geburen gaan zitten: Beverst.
ergens gaan zitten: Kerkom en Genoelselderen.
bijeen zitten: Weert en Maastricht.
ondereen zijn: Maastricht.
uitzitten: Dieteren.
babbelen: Sint-Truiden en Vaals.
bazelen: Guttecoven en Itteren.
collationeren (<fr.) (klasjeneren): Sevenum, Tegelen en Venlo.
heilhuizen: Munstergeleen.
hoetelen: Montzen.
kazelen: Hasselt en Lanaken.
kletsen: Venlo en Maastricht.
kuieren: Rekem.
lameren: Ulbeek.
netelen: Montzen.
quatschen (du.): Kerkrade.
raisonneren (<fr.): Bilzen, Vliermaalroot, Sint-Lambrechts-Herk, Mettekoven en Jeuk.
spinnen: Lommel.
wauwelen: Melick en Merkelbeek.
wijven: Sint-Truiden.
zagen: Vreeren.
zeveren: Stein en Merkelbeek.
zwammen: Itteren.
omgaan: Riksingen.
overgaan: Guigoven.
uitgaan: Kerkom.
eropuit gaan: Bilzen.
drukken: Ulbeek.

UITNODIGEN

Kaart 9, pag. 253

N 87 (1981) (068), ZND 32 (1939) (071);
 Kerkrade Wb. (110).

Iemand verzoeken bij iemand op bezoek te komen of iets bij te wonen.

uitnodigen: freq. Oost.Zuidlb., zeldz. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Thorn, As, Born, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Neerpelt, Zonhoven, Beverlo, Tessenderlo en Venlo.

nodigen: Venray en Moresnet.

noden (ook *noo*, *nooën*, *nooien*): freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Lonerlds., Truierlds., Getelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Kaulille, Eksel, Stevoort en Leopoldsburg.

uitnoden (*uitnoo*, *uitnooën*, *uitnooien*): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Heythuysen, Neer, Herten (bij Roermond), Itteren, Val-Meer, Hoeselt, Hamont, Peer, Voort, Gutshoven, Sint-Truiden, Tienray en Maasbree.

verzoeken: verspr. Maaskemp., Dommelds. en Demerkemp., zeldz. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Voerendaal, Wijlre, Zichen-Zussen-Bolder, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Venlo, Oirlo en Meijel.

einladen (du.) (*iladen*, *ilanen*, *inlanen*): Nieuwenhagen, Kerkrade en Vaals.

inviteren (<fr.): Leopoldsburg en Sint-Truiden.

1.1.4 Nachtleven

In deze paragraaf worden begrippen behandeld in verband met het deel van het leven dat zich 's nachts afspeelt, meer in het bijzonder het nachtelijke uitgangleven.

UITGAAN

N 87 (1981) (073);
Roermond Wb. (266).

Het huis verlaten en café's bezoeken, aan de zwier gaan.

uitgaan: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Opglabbeek.

boemelen: Vaals, Eys, Lutterade, Oirsbeek en Venlo.

aan de boemel gaan: Oirlo, Beek en Maastricht.

op de boemel gaan: As en Zonhoven.

zwabberen: Venlo.

op de zwabber gaan: Maasbree.

op de zuip gaan: Tungalroy en Heerlen.

aan de zuip gaan: Voerendaal.

aan de rol gaan: Stein.

zwieren: Vlodrop.

aan de zwier gaan: Montfort, Brunssum, Thorn en Wolder/Oud-Vroenhoven.

op zwier gaan: Meeuwen en As.

op lappen gaan: Meijel.

op de lappen gaan (ook *oppe lep gaan*): verspr. Kleverlds.; ook in Reuver, Tungalroy en As.

stappen: Venlo.

op stap gaan: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Bree, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht en Venlo.

op gang gaan (ook *op gank gaan*): Eigenbilzen, Eksel, Leopoldsburg en Loksbergen.

jatsen: Venlo en Maastricht.

op jats gaan: Heerlerbaan/Kaumer, Geleen, Hoensbroek en Mheer.

op rabot gaan: Hoeselt en Vlijtingen.

op route gaan: Montfort.

schotsen (*schoetsen*): Roermond en Kapel-in-'t-Zand.

op schots gaan: Kapel-in-'t-Zand en Swalmen.

op scheut gaan: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Jeuk.

op schuif gaan: Nunhem, Heel en Herten (bij Roermond).

op sjouw gaan: Roermond.

op toer gaan: Kesseleik en Gulpen.

op de toer gaan: Meerlo.

de das opgaan: Geleen.

de hort opgaan: Sittard.

gaan: Heerlen.

gaanderen: Schinnen.

eropuit gaan: Heerlen.

eruit gaan: Venray, Kelpen en Kerkrade.

naar de café gaan: Maastricht.

de cafés afgaan: Montfort.

de herbergen afgaan: Schaesberg.

croegentocht maken: Merkelbeek.

bambocheren (<fr.): Voerendaal.

bollen: Gronsveld.

bonjouren (<fr.): Horst.

bratsen: Loksbergen.

dweilen: Caberg.

gusselen: Voerendaal.

lapzwansen: Ittervoort.

pierewaaien: Venlo en Montfort.

slonzen: Horst.

BRASSEN

N 87 (1981) (074).

Een woest en wild leven ledien met veel cafébezoeken.

zuipen: Vlodrop, Posterholt, Nieuwstadt, Stein en Venlo.

doorzuipen: Venlo.

aan de zuip zijn: Nieuwenhagen.

op zuip gaan: Venray.
cafés aflopen: Heythuysen.
cafés afstropen: Sittard.
veel in cafés liggen: Schimmert.
in de wirtschaft (du.) liggen: Eys.
wild doen: Montfort.
rauw leven: Heel.
zwaar leven: Roermond.
erbij zijn (debij zijn): Weert.
erop los leven: Leopoldsburg en Geulle.
tekeergaan: Eigenbilzen.
flink ertegenaan gaan: Thorn.
baljoenen: Voerendaal.
**bambocheren (<fr.) (ook *bombache-*
ren): Gulpen, Merkelbeek, Gronsveld en Maastricht.
boeleren: Mheer.
boemelen: Doenrade, Echt/Gebroek, Maastricht en Meerlo.
bollen: Gronsveld.
bonjouren (<fr.): Meijel en Urmond.
een bonjourder zijn: Kapel-in-'t-Zand.
brakken: Heerlerbaan/Kaumer.
brassen: Heerlen.
buizen: Ell en Roermond.
de beest uithangen: Nieuwenhagen, Susteren, As en Oirlo.
de jan uithangen: Kerkrade.
doorzakken: Venlo en Maastricht.
draufgehen (du.): Herten (bij Roermond).
gaanderen: Ubachsberg.
joesteren: Mheer.
lampetten: As.
leeglopen: Geleen.
op de lappen gaan: Bree, Blerick, Venray en Maasbree.
lapzwansen: Ittervoort.
rouleren (<fr.): As.
wallebakken: Eksel.
zwabberen: Meijel.
zwieren: Kesseleik en Susteren.**

BRASSER

N 87 (1981) (073 add., 074 add.).

Een persoon die wild leeft en veel café's

bezoekt.
caféloper: Maastricht.
nachtbraker: Itteren.
uitgaander: Schimmert.
gänger (du.): Waubach en Eys.
draufgänger (du.): Ten-Esschen/Weustenrade en Wijlre.
doorgänger (<du.): Montfort.
doordraaier: Grevenbicht/Papenhoven.
herriemaker: Maastricht.
zatzak: Jeuk.
zuiplap: Nieuwstadt.
zuipnikkel: Nunhem.
buizerd: Grevenbicht/Papenhoven.
dulle, een ~: Stein.
wilde, een ~: Meijel en Eys.
wildeman: Gulpen.
losbol: Sevenum.

BIJEENLEGGEN

N 87 (1981) (075).

Gezamenlijk geld uitleggen om samen iets te kunnen drinken.

bijeenleggen: freq. Oost.Zuidlb., verspr. Oostlb.; ook in Vaals, Ittervoort, Thorn, Meeuwen, Urmond, Geulle, Maastricht, Itteren, Eigenbilzen, Vlijtingen, Oirlo en Tienray.
beteenleggen (bedeeleggen): Hoeselt.
samenleggen: Maastricht.
bijleggen: Herten (bij Roermond), Susteren, Maastricht en Eksel.
uitleggen: Maastricht, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen, Venray en Meerlo.
lappen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Thorn, Grevenbicht/Papenhoven, Stein en Maastricht.
bijlappen: Nieuwenhagen, Roermond, Maasniel, Maastricht en Sevenum.
bijeenlappen: zeldz. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.
samenlappen: Sittard.
potten: Horst.
een pot maken: Bree, Oplabbeek, As

en Zonhoven.
een pot zetten: Meeuwen.
bijeendoen: Meijel.
bijeengooien: Montfort.
borgen: Geleen.
collecteren: Merkelbeek.
mutje bij mutje leggen: Meijel.
schrabben: Kerkrade.

(BLIJVEN) PLAKKEN ———

N 87 (1981) (076).

Lang in een café blijven zitten of lang bij iemand op bezoek blijven.
 Voor Sittard is ook de uitdrukking **de laatste man de zak ophelpen** opgetekend en voor Oirsbeek **de laatste man de pongel ophelpen**.
 Voor een persoon die 'blijft plakken' is voor Stein en Maastricht ook **plakpleister** genoteerd, voor Stein voorts ook **plekpleister**, voor Meijel **plakkerd**, voor Grevenbicht/Papenhoven **klen-deraar** (*klenjeraar*) en voor Vlijtingen **truielaar**.

(blijven) plakken: Mheer, Haler, Bree, Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Gennep.

(blijven) plekken: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Opglabbeek, As, Caberg, Itteren, Hoeselt, Eksel en Loksbergen.

(blijven) hangen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Vlodrop, Wijnandsrade, Gronsveld, Meeuwen, As, Maastricht, Itteren, Hoeselt, Zonhoven en Loksbergen.

bengelen: Voerendaal.

breuzelen: Heerlen.

kleven: Heerlen en Vaals.

plenken: Klimmen.

slenteren: Vlijtingen.

truielen: Vlijtingen.

NACHTBRAKEN ———

N 87 (1981) (077).

Tot diep in de nacht uitgaan, de nacht met uitgaan, drinken doorbrengen.

nachtbraken (ook *nachtbraggen*): freq. in Nl.Lb. (behalve in het Ripuar.); ook in Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Eksel, Leopoldsburg en Loksbergen.

nachtsbraken: Oirsbeek.

brakelen (*braggelen, brakkelen*): freq. Oost.Zuidlb.; ook in Vlodrop.

nachtbrakelen (*nachtbraggelen, nachtbrakkelen*): Schaesberg, Gulpen, Kesseleik, Sweikhuizen, Noorbeek, Terlinden en Maastricht.

nachtsbrakelen (*naatsbrakkelen, naksbraggelen*): Kerkrade, Eys, Epen en Maastricht.

nachtraven: Heel en Maastricht.

nachtsraven: Gronsveld.

nachtravelen: Maasbree.

zwabbelen: Maastricht.

zwabberen: Voerendaal, Montfort, Ble-
rick en Meijel.

aan de zwabber blijven: Tienray.

zwaadden: Zonhoven.

balkereren: Kelpen.

bonjouren: Meijel.

doorhouden (*doorhaojen, doorhou-
wen*): Meijel, Weert en Neer.

durchzakken: Nieuwenhagen.

dweilen: Gennep.

krawaken: Sittard en Maastricht.

nooits genoeg krijgen: Maastricht.

schwalsteren: Heerlen.

tempelieren: Jeuk.

zwalken: Herten (bij Roermond).

NACHTBRAKER ———

N 87 (1981) (077 add).

Een persoon die tot diep in de nacht uitgaat.

nachtbrakelaar: Wijlre.

nachtbraker: Montfort en Hoensbroek.

nachtraaf: Kapel-in-'t-Zand, Stein en
Maastricht.

nachtravel: Sevenum.

nachtsboemelaar (*naatsboemeler*):
Vaals.

nachtsraaf: Susteren.

nachtuil: Kapel-in-'t-Zand.

zwabber: Herten (bij Roermond) en
Thorn.

1.1.5 Handel

Anders dan in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* worden Handel en Geldwezen in deze aflevering in afzonderlijke subparagrafen behandeld, om het aantal onderverdelingen in secties te beperken. Begrippen met betrekking tot financiële verrichtingen en betaalmiddelen worden behandeld in de volgende subparagraaf (1.1.6: Geldwezen). Deze subparagraaf bevat begrippen in verband met het kopen en verkopen van goederen. Eerst komt de terminologie met betrekking tot handelingen in verband met het verhandelen van waren en goederen aan bod. Vervolgens komen in afzonderlijke secties de personen en de plaatsen en koopwaar die een rol in dat proces spelen aan de orde. Ten slotte worden begrippen in verband met de openbare verkoop van goederen behandeld.

1.1.5.1 Handelingen

HANDEL

N 89 (1982) (054).

De handeling van het kopen en verkopen, het doen van koopmanszaken.

handel: freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in As en Maastricht.

commerce (fr.): verspr. Maaskemp., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Epen, Herten (bij Roermond), Ell, Kelpen, Echt/Gebroek, Stein, Geulle, Maastricht, Itteren, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Meijel.

commercie (<lat.): Sevenum en Heerlerbaan/Kaumer.

negotie (<fr.): Weert, Maastricht, Venlo en Gennep.

nering: Mheer.

geschäft (du.): Meijel.

mangel: Merkelbeek.

HANDELEN

N 89 (1982) (054 add., 055, 075), ZND 01 (1922) (823 add.), ZND m (Dupont, Mathys, Raymaekers, Welter).

Handel drijven.

handelen: freq. in Nl.Lb.; ook in Bree, Sint-Truiden, Leopoldsburg en Loksbergen.

handel drijven: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kesseleik, Beesel, Hoensbroek, Klimmen, As, Maastricht en Oirlo.

commercen (<fr.): Montfort, Gronsveld, Meeuwen, As, Bilzen, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Aalst-bij-St.-Truiden en Loksbergen.

commerceren (<fr.): Stein en Oirsbeek.

commerce (fr.) doen: Bree, Meeuwen, As, Maastricht en Jeuk.

commerce (fr.) drijven: Zonhoven, Maastricht en Itteren.

geschäfte machen (du.): Kerkrade.

zaken doen: Maastricht.

komenschappen: Schimmert.

SJACHEREN

N 21 (1963) (041 add., 050, 051 add., 054 add., 055 add., 075 add.), ZND 01 (1922) (823 add.).

Op verachtelijke wijze handel drijven; minderwaardige, ongeregelde of bedrieglijke handel drijven.

Voor Nunhem is ook de uitdrukking **ie-**

mand bij de poten hebben opgetekend.

sjachelen: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Lb., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Mechelen, Teuven, Wellen, Zelem en Lommel.

sjacheren: freq. Ripuar., Oost-Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Lommel en Venlo.

sjachteren: Middelaar.

foetelen: Teuven, Hoensbroek, Sint-Truiden en Meijel.

koetelen (ook *koedelen*): Mechelen, Teuven, Susteren en Klimmen.

hoetelen: Boeket/Heisterstraat.

afdrogen: Opheers.

afluchsen (<du.) (*afloeksen*): Klimmen.

afroggelen: Rotem.

afzetten: Zichen-Zussen-Bolder.

belazeren: Klimmen.

bemieteren: Klimmen.

beschijten: Klimmen.

betoppen (*betoeppen*): Hoensbroek en Klimmen.

bezeiken: Guttecoven en Klimmen.

fotsen (*foesjen*): Puth en Klimmen.

hosselen (*hoesselen*): Nunhem.

joden: Peer.

kloten: Klimmen.

sjatsen: Grathem.

smokkelen: Niel-bij-St.-Truiden.

smousen: Spalbeek en Wellen.

snageren: Klimmen.

striegelen: Borgloon.

VERKWANSELEN —————

Kaart 10, pag. 254

N 21 (1963) (049, 050 add., 051 add.).

Op verachtelijke wijze tot voorwerp van handel maken, verhandelen.

verkwanselen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Weert, Oud-Waterschei, Maastricht, Achel, Peer, Zolder, Boekt/Heikant, Hasselt en Opheers.

verfoetelen: freq. Oost.Zuidlb., Zuid-Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.

koetelen: Oirlo en Panningen.

verkoetelen: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Susteren en Echt/Gebroek.

hoetelen (ook *hoedelen*): Panningen, Egchel en Ell.

verhoetelen: Boeket/Heisterstraat en Heythuysen.

sjachelen: Tegelen en Hoeselt.

versjachelen: zeldz. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Mechelen, Limbricht, Sittard, Weert, Ophoven, Bree, Opplabbeek, Rosmeer, Neerpelt, Overpelt, Hasselt en Sevenum.

versjacheren: Nunhem, Puth, Klimmen, Boshoven, Rotem, Neerharen, Diepenbeek, Boekt/Heikant, Herk-de-Stad, Velm, Halen en Venlo.

verpatsen: Klimmen, Mesch, Weert, Obbicht, Maastricht, Wijk en Hamont.

tuisen: Bocholt en Halen.

vertuisen: Tongeren, Ketsingen, Spalbeek, Wellen, Borgloon, Halen en Lommel.

vertuitelen: Jabeek, Rothem, Bocholt, Oud-Waterschei, Gelieren/Bret en Echt/Gebroek.

voor een tuietluit verkopen: Klimmen.

voor een tuietluit vort geven: Mechelen.

bedriegen: Waterlooos.

belazeren: Sittard.

beschijten: Waterlooos.

erdoordraaien: Wijk.

joodachtig doen: Neerpelt.

onderdoens verkopen: Halen.

opmaken: Herten (bij Roermond).

pronselen: Borgloon.

verbelgiquen: Peer.

verbrasselen: Wolder/Oud-Vroenhoven.

verdestrueren (*vertestueren*): Klimmen.
verdoen: Maasniel en Klimmen.
verdommeneren: Klimmen.
verfoetsen (ook *verfoetsen*): Stokkem, Holtum en Eijsden.
verfronselen: Spalbeek.
vergallen: Niel-bij-St.-Truiden.
vergoeien: Gelinden, Heers en Ulestraten.
verklatsen: Klimmen.
ver Kloppen: Klimmen.
verknoeien: Gelieren/Bret, Smeermaas en Schimmert.
verkwisten: Heugem.
verpinselen: Kerkrade.
verpronstelen: Diepenbeek, Wintershoven, Boekt/Heikant, Kermt en Hasselt.
verramselen: Heerlen.
verruiselen: Vlodrop.
verschleudern (du.): Tegelen en Bleijerheide.
verschokken (*verzjoeken*): Zichen-Zussen-Bolder.
versjoemelen: Heerlen.
vertruffelen: Hoeselt, Tongeren en Val-Meer.
wusselen: Beegden.

KWANSELEN

N 21 (1963) (add.), N 89 (1982) (079).

Voortdurend zijn goederen (op knoeierige wijze) ruilen of verkopen.

kwanselen: Montfort, Susteren, Schinnen, Schimmert, Ittervoort, Ophoven, Thorn, Meeuwen, Echt/Gebroek, Born, Stein, Geulle, Maastricht, Zonhoven en Tienray.
verkwanselen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Guttecoven, Maastricht, Itteren en Venlo.
sjachelen: Wijlre, Epen, Kesseleik, Reuver, Beesel, Gronsveld, Tungalroy, Haler, Bree, As, Maastricht,

Venray en Maasbree.
sjacheren: Heerlen, Reuver, Heel, Posterholt, Grevenbicht/Papenhoven, Eksel, Leopoldsburg, Venlo, Genep, Horst en Meijel.
versjacheren: Eys.
tuisen: Gulpen, Panningen, Heythuisen, Nieuwstadt, Geleen en Venlo.
vertuisen: Maastricht.
hoetelen (ook *hoedelen*): Tungalroy, Ell en Maastricht.
koetelen: Oirlo en Horst.
foetelen: Stein.
verfoetelen: Urmond.
verhandelen: Kelpen.
vermangelen: Loksbergen en Jeuk.
omzetten: Doenrade en Schaesberg.
ruilen: Melick en Brunssum.
ruiselen: Kapel-in-'t-Zand.

VRAGEN

Kaart 11, pag. 254

N 21 (1963) (025).

Een bepaalde prijs willen in ruil voor hetgeen te koop wordt aangeboden.

vragen (voor): verspr. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb., Dommelds. en Kleverlds.; ook in Borgloon, Velm, Sint-Truiden en Halen.
loven: freq. Demerkemp. en Getelds.; ook in Swalmen, Nuth/Aalbeek, Bocholt, Diepenbeek, Lommel en Sevenum.
geloven: Herk-de-Stad.
tellen: Ulestraten.
prijs zetten: Opheers.

ONDERHANDELEN

N 21 (1963) (028), N 89 (1982) (075 add.), ZND 01 (1922) (823 add).

In onderhandeling zijn over een bepaalde koop, het trachten met elkaar eens te

worden over een bepaalde koop.
Voor Gronsveld is ook het zelfstandig
naamwoord **bedenk** opgetekend en
voor Sittard **bedenktijd**.

onderhandelen: Mechelen, Haelen,
Nunhem, Susteren, Limbricht, Sit-
tard, Klimmen, Leuken, Tungalroy,
Kinrooi, Ophoven, Bocholt, Gelie-
ren/Bret, Holtum, Stein, Maastricht,
Eijsden, Diepenbeek, Hoeselt, Ton-
geren, Hasselt, Wellen, Borgloon,
Niel-bij-St.-Truiden en Halen.

in onderhandeling staan: Sint-Truiden.

in onderhandeling zijn: Heerlerheide,
Tegelen, Beegden, Roermond,
Neeritter, Waterloo, Echt/Gebroek,
Obbicht, Urmond, Lummen en
Borgloon.

in onderhandelingen zijn: Rotem.

aan het onderhandelen zijn: Welten,
Valkenburg, Waterloo, Roosteren en
Zichen-Zussen-Bolder.

ondereenhandelen: Neerpelt.

handelen: Vlodrop, Jabeek, Weert, Gut-
tecoven en Kermt.

aan het handelen zijn: Waubach,
Swalmen, Hoensbroek en Wolder/-
Oud-Vroenhoven.

in handel zijn: Mechelen, Maasniel,
Oirsbeek en Rotem.

in de handel zijn: Velden en Baarlo.

get aan de hand hebben: Oost-
Maarland.

marchanderen (<fr.): Maastricht,
's-Herenelderen, Beringen, Hoepert-
tingen, Voort, Wellen, Leopoldsburg
en Tessengerlo.

commercen (<fr.): Oplabbeek, Gelie-
ren/Bret, Maaseik, Bilzen, Diepen-
beek, Zonhoven, Hasselt, Herk-de-
Stad en Aalst-bij-St.-Truiden.

aan het commercen (<fr.) zijn: Bree,
Stokkem, Rosmeer en Wintershoven.

in beding zijn: Herten (bij Roermond),
Ulestraten, Schimmert, Tungalroy,
Grathem, Bocholt, Heugem en Over-
pelt.

in bedenk zijn: Hoensbroek en Teuven.

in bedenk staan: Mechelen-aan-de-
Maas.

zich bedenken: Hoensbroek.

in beraad zijn: Herten (bij Roermond),
Sittard, Lanklaar, Hamont en Kau-
lille.

in beraad hebben: Maastricht.

in bedrag staan: Puth.

in besprek zijn: Smeermaas en Ro-
them.

in versprek zijn: Wijk.

in koop zijn: Tegelen.

in koop hebben: Boekt/Heikant en
Herk-de-Stad.

in optie hebben: Heerlen.

aan het kopen zijn: Middelaar.

aan het lopen voor te kopen zijn: Velm.

lopen: Halen.

doende zijn: Tegelen, Panningen, Bos-
hoven en Sevenum.

bezig zijn: Zelem.

aan de gang zijn: Weert.

bieden: Herk-de-Stad en Schimmert.

afbieden: Val-Meer.

dingen: Kinrooi.

eraan staan (draan staan): Ottersum en
Milsbeek.

erop staan (drop staan): Opheers.

halvelings akkoord zijn: Oplabbeek.

niet akkoord zijn: Mechelen.

overeen zijn: Teuven.

raad hebben: Eksel.

troggelen (truggelen): Oud-Waterschei.

TREKKEN EN TALMEN —

N 21 (1963) (027), ZND 01 (1922) (823 add).

Trekken en talmen bij de verkoop om
zoveel mogelijk geld te krijgen.

melken: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-
Maaslds., Dommellids.,
Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kle-
verlds.; ook in Maastricht, Wijk, Ros-
meer, Tongeren, Wellen en Lommel.

afmelken: Gelinden en Heers.

uitmelken: Lommel en Ulestraten.
aan het melken houden: Klimmen.
aan de lijn houden: Limbricht.
aanhouden: Sittard.
pingelen (ook *pinkelen*): verspr.
 Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Mechelen, Neeritter, Bree, Waterloo, Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, Wintershoven, Tongeren, Wellen en Lommel.
afpingelen: Bleijerheide en Heugem.
afbieden: Bree.
aftrekken: Maastricht.
chipoteren (<fr.): Borgloon.
commercen (<fr.): Waterloo.
fijmelen: Swalmen.
handelen: Mechelen, Vlodrop, Hoensbroek, Urmond en Oost-Maarland.
hannesen: Sittard.
lang aansmeren (*lank aansmeren*): Hoensbroek.
lang trekken: Waterloo.
laten aanslepen: Ophoven.
marchanderen (<fr.): Sint-Truiden.
niet te gauw toeslaan: Leuken.
pegelen: Eijsden.
pluimen: Hasselt.
prengelen: Boekt/Heikant, Hamont en Bocholt.
riskeren (<fr.): Rummen.
stijf houden: Zelem.
taai houden: Baarlo.
taai zijn: Middelaar en Panningen.
talmen: Hasselt.
tammelen: verspr. Lonerlds.; ook in Kermt en Niel-bij-St.-Truiden.
tengelen: Opglabbeek, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas en Sevenum.
tentelen (ook *tenselen*): Lanklaar en Stokkem.
tettelen: Borgloon.
trakken: Halen.
trekken: Tungalroy, Roosteren, Hasselt, Herk-de-Stad, Ottersum en Milsbeek.
trengelen: Lanklaar.
treuzelen: Hasselt.
troggelen (ook *truggelen*): Spalbeek, Oud-Waterschei en Diepenbeek.

uitzuigen: Haelen.
zeuren: Roosteren.

AFDINGEN

Kaart 12, pag. 255

N 21 (1963) (030), N 89 (1982) (075 add., 089), ZND 01 (1922) (823 add.), ZND A1 (1940sq) (186), ZND m (GrGr, Michiels); Meeswijk Wl. (644), Stokkem Wb. (109).

Minder bieden dan de gevraagde prijs. De prijs omlaag trachten te drukken, proberen minder te moeten betalen dan de gevraagde prijs.

pingelen (ook *pinkelen*): freq. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds., verspr. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Kerkrade, Wellen, Velm, Jeuk en Lommel.

afpingelen (ook *afpinkelen*): freq. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Dommelllds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Kerkrade en Zonhoven.

afbieden: verspr. Dommelllds., Demerkemp. en Brab.Lb.; ook in Bleijerheide, Teuven, Bree, Meeuwen, Maaseik, Elen, Lanklaar, Maastricht, Beverst, Eigenbilzen, Veulen en Herk-de-Stad.

afdingen: Nieuwenhagen, Merkelbeek, Bree, Meeuwen, As, Maastricht, Bilzen, Wintershoven, Tongeren, Helchteren, Hasselt, Beverlo, Meldert en Venlo.

afdoen: Heerlen, Hoensbroek, Lanklaar en Obbicht.

affoetelen: As.

afhoetelen (*afhoedelen*): As.

afluchsen (*afloeksen*): Herten (bij Roermond).

pegelen: Klimmen en Oost-Maarland.

afpegelen: Maastricht en Eijsden.

pegeren: Klimmen.

afpegeren: Gulpen en Epen.

afpitsen: Heerlen, Mechelen, Teuven en Rotem.

prengelen: freq. Getelds.; ook in Bocholt, Neerpelt, Boekt/Heikant, Lommel en Velden.

afprengelen: Boshoven, Maaseik, Zolder, Lummen, Halen en Meijel.

afpronselen: Borgloon.

tengelen (ook *tenkelen*): Baarlo en Rotem.

aftengelen: Opglabbeek.

aftrekken: Heerlen, Tegelen, Maasniel, Vlodrop, Sittard, Rothem, Maasbracht en Maastricht.

troggelen: Kermt en Gelieren/Bret.

aftroggelen (ook *aftruggelen*): Wijlre, Sittard, Maaseik en Wijk.

tregelen: As en Spalbeek.

tentelen (ook *tenselen*): Stokkem, Meeswijk en Ulestraten.

bieden: Kermt en Hoepertingen.

chipoteren (<fr.): Klimmen.

dingen: Opoeteren.

drukken: Kinrooi.

handelen: Weert.

hengelen: Obbicht.

joden (*judden*): Meerlo.

melken: Oirlo.

op de buidel zitten (*op den buul zitten*): Blerick.

prikken: Kinrooi.

scherp handelen: Panningen.

sjachelen: Roermond.

sjacheren: Hoensbroek.

viltsen (*vilsen*): Neer.

weinig bieden: Welten.

zeveren: Waterloo.

VERLAGEN

N 21 (1963) (026a, 043 add.).

Iets in prijs verlagen, lager stellen. Iets tegen een mindere prijs verkrijgbaar stellen.

afslaan: freq. in heel Lb.

afdoen: verspr. Maaskemp.; ook in Oirsbeek, Leuken, Ell, Ophoven,

Maaseik, Stokkem, Neerharen, Rosmeer, Spalbeek, Hasselt, Opheers, Wellen, Halen en Oirlo.

afzetten: Tegelen, Nuth/Aalbeek, Schimmert, Weert, Tungelroy, Grathem, Bocholt, Waterloo, Lanklaar, Ketsingen, Achel, Peer, Boekt/Heikant, Lommel en Meijel.

afgaan: Panningen, Boshoven, Bree, Roosteren, Holtum, Wijk, Eijsden en Sint-Truiden.

omlaaggaan: Middelaar, Baarlo en Valkenburg.

minder gaan: Hasselt.

verlagen: Blerick, Roermond en Maastricht.

lagen in prijs: Oost-Maarland.

lager zetten: Ottersum en Milsbeek.

afbieden: Gelinden en Heers.

afprijzen: Weert.

aftrekken: Maasniel, Limbricht en Houthem.

zakken: Tegelen, Sittard, Ulestraten, Diepenbeek en Herk-de-Stad.

laten zakken: Born.

vallen: Sittard en Heerlen.

laten vallen: Weert.

VERHOGEN

N 21 (1963) (026b).

Iets in prijs verhogen, de prijs van iets vermeerderen.

opslaan: freq. in heel Lb.

opzetten: Tegelen, Haelen, Weert, Ell, Bocholt, Waterloo, Opglabbeek, Born, Peer, Boekt/Heikant, Lommel en Oirlo.

opsteken: Nunhem, Nuth/Aalbeek, Weert, Leuken, Tungelroy, Grathem, Gelieren/Bret en Meijel.

opgaan: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Beegden, Herten (bij Roermond), Houthem, Wolder/Oud-Vroenhoven en Eijsden.

hogen: Schimmert, Kinrooi, Oost-

Maarland en Herk-de-Stad.
verhogen: Sittard, Opglabbeek,
 Lanklaar, Maastricht, Ketsingen,
 Sint-Truiden en Blerick.
omhooggaan: Baarlo, Sittard, Valken-
 burg, Boshoven, Neerharen, Wijk en
 Lommel.
in de hoogte gaan: Heerlen.
erop duwen: Haelen.
meer vragen: Halen.

AANREKENEN

N 89 (1982) (090).

Betaling vragen voor een geleverd arti-
 kel; in rekening brengen.

in rekening brengen: Gulpen, Ingber,
 Neer, Beesel, Vlodrop, Schinnen,
 Hoensbroek, Thorn, Stein, Maas-
 tricht, Venlo, Oirlo en Tienray.

aanrekenen: Weert.

afrekenen: Reuver en Maastricht.

berekenen: Roermond, Maasniel, Echt/-
 Gebroek en Oirlo.

rekenen: Posterholt, Urmond en Maas-
 tricht.

de rekening presenteren: Meijel, Me-
 lick en Nieuwstadt.

de rekening sturen: Gennep en Herten
 (bij Roermond).

schrijven: Nieuwenhagen, Eys, Herten
 (bij Roermond), Schinnen, Schim-
 mert, Amby, Stein, Geulle, Zonho-
 ven, Meijel en Maasbree.

de rekening schrijven: Doenrade en
 Itteren.

de rekening uitschrijven: Eys.

aanschrijven: zeldz. Oostlb.; ook in
 Heerlen, Kelpen, Ophoven, Meerlo
 en Sevenum.

opschrijven: Schaesberg, Roermond,
 Brunssum, Venlo en Venray.

manen: Roermond, Kapel-in-'t-Zand,
 Susteren, Schimmert, Ell, Ittervoort,
 Thorn, Meeuwen, Opglabbeek,
 Maastricht, Leopoldsburg, Blerick

en Horst.

aanmanen: Sevenum, Merkelbeek en
 Hoensbroek.

aankalken: Venlo en Born.

aanknijten (*aaknieten*): Nieuwenhagen
 en Waubach.

beuren: Stein.

tellen: Maastricht.

vragen: Venlo.

geld vragen: Guttecoven en Epen.

HET VOLLE BEDRAG

Kaart 13, pag. 255

N 21 (1963) (059);

Tegelen Wb. (094);

Beenen, P. (1973) (179).

De gehele som, zonder korting.

Voor Lommel is ook de uitdrukking bo-
 ter bij de vis opgetekend.

het volle bedrag: Tegelen, Roermond,
 Maasniel, Jabeek, Nuth/Aalbeek,
 Schimmert, Roosteren en Venlo.

het ganse bedrag (ook *het gans be-
 drag*): Baarlo, Reuver en Schim-
 mert.

het hele bedrag: Wijk.

het onzuivere bedrag: Born.

het brutobedrag: Maastricht en Heerlen.

het volle geld: Rotem en Lanklaar.

het ganse geld: Waubach.

het volle pond (ook *het vol pond, het
 volle ponk*): verspr. in centraal
 Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in
 Eygelshoven, Heerlerheide, Heerlen,
 Boshoven, Ell, Neeritter, Middelaar,
 Ottersum en Milsbeek.

de volle pot: freq. Tongerlds.; ook in
 Kinrooi, Bocholt, Bree, Rekem, Val-
 Meer, Hamont, Kaulille, Eksel, Has-
 selt, Herk-de-Stad en Zelem.

de ganse pot: Blerick en Tegelen.

de hele pot: Kinrooi.

de volle prijs: Houthem, Maasbracht,
 Opglabbeek, Maaseik, Lanklaar,

- Heugem, Zichen-Zussen-Bolder, Hasselt, Wellen, Velm en Niel-bij-St.-Truiden.
- de ganse prijs:** Houthem.
- de totale prijs:** Wijk.
- de volle som** (ook *de vol som*): Gronsveld, Neerpelt, Overpelt, Zolder, Opheers, Wellen en Halen.
- de ganse som:** Heerlen, Teuven, Roermond, Rothem en Lommel.
- de hele som** (*de heel som*): Tungelroy, Gelieren/Bret, Roosteren, Tongeren, Ketsingen en Achel.
- de volle mep** (ook *de vol mep*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Weert en Oirlo.
- de ganse klimbim (du.):** Sittard.
- de hele klimbim (du.):** Tegelen.
- de hele klimbims (<du.):** Tegelen.
- de ganse paai** (ook *de ganse pei*): Nunhem en Mesch.
- de hele paai** (*de heel paai*): Mechelen.
- raffel:** Maastricht.
- de ganse raffel:** Klimmen.
- de volle raffel:** Mesch.
- roffel:** Maastricht.
- de ganse roffel** (*de ganse roefel*): Nunhem.
- de hele roffel** (ook *de hele roefel*): Bocholt, Swalmen en Valkenburg.
- de volle roffel** (*de volle roefel*): Grathem.
- de hele kraam:** Grevenbicht/Papenhoven.
- het ganse kraampje** (*het gans kraamke*): Sittard.
- santenkraam:** Valkenburg.
- de ganse hoop:** Sittard.
- de ganse kluit:** Weert en Sittard.
- de ganse mikmak:** Rothem.
- de ganse pruim:** Maasniel.
- de hele boel:** Kermt.
- de hele klommel:** Weert.
- de hele knommel:** Baarlo.
- de hele koopsom** (*de heel koopsom*): Rotem.
- de hele mest:** Oplabbeek.
- de hele patat:** Eijsden.
- de hele sekwei:** Borgloon.
- de hele smak:** Stokkem.
- de hele zwik** (*de heel zwik*): Weert.
- de volle baf:** Hoensbroek.
- de volle bak:** Swalmen.
- de volle charge (fr.)** (*de vol charge*): Rosmeer.
- de volle laag** (ook *de vol laag*): Sevenum, Tungelroy en Heer.
- de volle lagen** (*de vol lagen*): Maas-tricht.
- de volle poen:** Schimmert.
- de volle ronde:** Tungelroy.
- de volle waarde:** Sittard.
- het kot vol:** Lummen.
- voluit:** Meijel, Hoeselt en Smeermaas.
- alles:** Sint-Truiden en Teuven.
- alles bijeen:** Schimmert.
- alles ohne korting:** Heerlen.
- zonder korting:** Oud-Waterschei en Welten.
- zonder een cent aftrek:** Klimmen.
- tot de laatste cent:** Klimmen.
- met niks ervanaf:** Puth.
- uiterste, het ~:** Mechelen-aan-de-Maas.
- ganse, het ~:** Hoensbroek.
- vrij geld:** Panningen.

HANDGELD

N 21 (1963) (024, add.), ZND 01 (1922) (832 add.), ZND 01u (1924) (157 add.).

Het eerste geld dat een (straat)koopman voor zijn waren ontvangt.

handgeld: freq. in Nl.Lb. en grensgebied, verspr. Maas- en Demerkemp.; ook in Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Tongeren, Hamont, Neerpelt, Opheers, Zelem en Lommel.

handgeld: Hasselt.

handgift: Wintershoven, Ketsingen, Hasselt en Halen.

godsgeld: Neer, Rothem, Ell en Waterloo.

godsalder (*godselder, godshalder*): Guttecoven, Puth en Welten.

godspenning: Vlodrop.

drinkgeld: Maasniel, Weert, Neeroeteren, Genk en Gelieren/Bret.

beurgeld: Schimmert.

daggeld: Jabeek.

zaadgeld: Heugem.

voorschot: zeldz. Demerkemp. en Truierlds.; ook in Rosmeer, Diepenbeek, Wellen, Halen, Ottersum en Milsbeek.

voorschors: Lommel.

voorgeld: Herk-de-Stad.

aanshot: Tongeren.

aanbetaling: Oirlo.

borgsom: Herk-de-Stad en Borgloon.

akkoord: Sint-Truiden.

STAARTGELD

N 21 (1963) (043).

Het verschil tussen het bedrag dat men eerst voor zijn waar kon krijgen en wat men ten slotte werkelijk krijgt omdat men aanvankelijk te veel geld vroeg (en daardoor genoeg moet nemen met minder).

Voor Ophoven is ook het zelfstandig naamwoord schadekoop (scharkoop) opgetekend. Voor Jabeek is voorts eindgeld genoteerd voor het bedrag dat men uiteindelijk ontvangt.

staartgeld: Schimmert, Weert, Tun-
gelroy, Neeritter, Grathem, Born,
Hoeselt, Achel, Eksel en Lommel.

staartengeld: Herten (bij Roermond).

staart: Swalmen.

schade (*scha, schaa*): Gelieren/Bret,
Diepenbeek en Teuven.

schadegeld (*scharigeld*): Lanklaar.

bedinggeld: Rothem.

dorpgeld: Lummen.

ingeschoten geld: Rosmeer.

jammergeld: Tegelen.

kwaad geld: Heythuysen en Borgloon.

leigeld: Tegelen.

nekgeld (*nakgeld*): Sint-Truiden.

spijtgeld: Zichen-Zussen-Bolder.

verloren geld: Kermt.

verschil: Waterloos, Halen en Wellen.

stoot: Obbicht en Heerlen.

De volgende opgaven zijn werkwoorden voor 'minder vragen':

dolperen: Lommel en Neerpelt.

dorpelen: Zolder, Boekt/Heikant en
Bocholt.

beteren: Klimmen.

laten vallen: Maasniel, Maasbracht en
Oirsbeek.

de staart laten varen: Swalmen.

de stoot delen: Heerlen.

afdoen: Maaseik en Oirsbeek.

minder doen: Diepenbeek.

KWAAD GELD

N 21 (1963) (044).

Geld dat de koper te veel vraagt, verhoging op de koopsom.

kwaad geld: verspr. Oostlb., Weertlds.,
Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds.,
Tongerlds., Dommelds.,

Demerkemp., Lonerlds. en Klever-
lds.; ook in Mechelen, Wolder/Oud-
Vroenhoven, Halen en Lommel.

kwade (*mv.*) (*kwaai, kwaai*): Baarlo,
Boshoven, Bocholt en Velden.

kromme (*mv.*): Ell.

dievangeld: Halen.

drinkgeld: Opglabbeek, Maaseik,
Boekt/Heikant en Wellen.

maquignongeld (*makeljonggeld*): Has-
selt.

schrijfgeld: Hoeselt.

vervroegd geld: Spalbeek.

woekergeld: Rotem.

teveel, het ~: Welten, Mechelen en Op-
heers.

De volgende opgaven zijn werkwoorden voor 'te veel vragen, overvragen':

overvragen: Heerlen, Herten (bij Roer-
mond), Hoensbroek, Schimmert,

Klimmen, Neeritter en Rosmeer.
te veel vragen: Maasniel, Kermt en Schimmert.
overdrijven: Waterlooos.

AFZETTEN

N 21 (1963) (044 add.), N 89 (1982) (091, 092 add.).

Te veel doen betalen, meer laten betalen dan een artikel waard is.

Voor Herten (bij Roermond) is ook de uitdrukking **uit de pekkel betalen** opgetekend.

afzetten: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Amby, Weert, As, Maastricht, Iteren en Venlo.

stropen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Weert, Maastricht, Iteren, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Loksbergen, Oirlo en Meijel.

afstropen: Tungelroy.

bestropen: Gulpen.

afdrogen: Hoensbroek, As, Jeuk en Venlo.

overschatten: Ophoven en Ten-Esschen/Weustenrade.

overvragen: Venlo, Montfort en Maastricht.

te veel tellen: Eys.

te duur doen betalen: Gulpen en Ingber.
te grazen nemen: Nieuwstadt.

bedotten: Leopoldsburg.

bedonderen: Vlodrop en Maastricht.

bedriegen: Vlodrop.

betoppen (*betoepen*): Blerick, Heerlen en Waubach.

bezeiken: Melick en Vlodrop.

erbij krijgen (*derbij krijgen*): Kapelin-'t-Zand.

in de nek zitten: As.

kloten: Weert.

naaien: Venlo.

op de oor houwen: Eys.

oplichten: Maastricht.

schreften: Sittard.

snijden: Roermond en Schinnen.

springen: Gronsveld.

uithalen: Loksbergen.

verneuken: Weert.

woekeren: Ell.

WOEKER

N 89 (1982) (092,104 add.).

Onwettige winst die verkregen is door misbruik te maken van iemands nood en verlegenheid.

woeker: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Maastricht, Eigenbilzen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

woekerij: Ten-Esschen/Weustenrade, As, Geulle, Eksel, Jeuk en Oirlo.

woekerwinst: Heerlen, Beesel, Herten (bij Roermond), Schinnen, Hoensbroek, Weert, Tungelroy, Ell, Maastricht en Sevenum.

hasardwinst (<fr.): Sittard.

bedrog: Meeuwen.

bedriegerij: Waubach.

afrochelarij: Loksbergen.

afzetterij: Heerlen, Montfort, Mheer en Urmond.

oplichterij: Urmond en Maastricht.

uitzuigerij: Gennep.

De volgende opgaven zijn werkwoorden voor 'woeker bedrijven':

woekeren: Wijlre, Epen, Montfort, Melick, Posterholt, Schimmert, Amby, Tungelroy, Ittervoort, Thorn, Stein, Maastricht en Venlo.

afpersen: Waubach.

BESTELLEN

N 89 (1982) (077).

De opdracht geven om waren af te leveren of te bewaren, m.n. bij een koopman of winkelier.

bestellen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Meeuwen, Maastricht, Itteren, Eigenbilzen, Zonhoven en Leopoldsburg.

een bestelling opgeven: Maastricht.

reserveren (<fr.): Maastricht.

commanderen (<fr.): Montfort, Schimmert, As, Stein, Eksel, Jeuk en Loksbergen.

laten bezorgen: Horst.

BEDIENEN

Kaart 14, pag. 256

N 89 (1982) (066), ZND 35 (1941) (067).

Iemand helpen, gerieven als leverancier, vakman enz. door het gevraagde of bestelde te verstrekken; de gevraagde waren in een winkel aan de klant geven.

bedienen: alg. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds., freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Dommelllds., zeldz.

Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Diepenbeek, Beverlo, Borlo, Tessen-derlo, Meldert, Linkhout en Lommel.

dienen: Montenaken.

gerieven: freq. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Tongerlds.; ook in Neer, Sittard, Merkelbeek, Martenslinde en Peer.

helpen: zeldz. Maaskemp., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Herten (bij Roermond), Nieuwstadt, Thorn, Veldwezelt, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen, Diepenbeek, Rijkhoven, Hamont, Venray en Meijel.

voorthelpen: Bocholt, Grote-Brogel en Meldert.

de waar geven: Muizen.

iets geven: Sint-Truiden.

achter de toog staan: Eksel.

AFZEGGEN

Kaart 15, pag. 256

N 21 (1963) (040).

Een koop ongedaan maken, afbestellen. Voor Lanklaar is ook het zelfstandig naamwoord **rouwkoop** opgetekend.

tenietdoen: verspr. Tongerlds., Westlb. en Truierlds.; ook in Tegelen, Beegden, Rothem, Weert, Tungalroy, Bocholt, Gelieren/Bret, Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas, Zichen-Zussen-Bolder en Halen.

ontdoen (ook *ondoen*): Jabeek, Ulestraten, Schimmert, Tungalroy, Gra- them, Maaseik en Maastricht.

vernietigen: verspr. Demerkemp.; ook in Ulestraten, Kinrooi, Bree, Rosmeer, Herk-de-Stad, Niel-bij-St.-Truiden en Lommel.

vernielen: Ell.

ongedaan maken: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Sus- teren, Schimmert, Kinrooi, Maas- bracht, Born en Blerick.

ongeldig maken: Rotem.

niet geldig maken: Heerlen.

effen maken: Swalmen.

nagedaan maken: Hoensbroek.

vanaf maken: Puth en Welten.

vanaf zijn: Oirsbeek.

niks maken: Teuven.

van niks maken: Heythuysen en Op- hoven.

van niks zijn: Neeritter, Bocholt, Wa- terloos, Echt/Gebroek, Holtum en Geulle.

aan niks zijn: Klimmen.

aan niks doen: Eijsden.

tot niks doen: Tungalroy.
voor niks verklaren: Maasniel.
vanniksen: Maaseik.
van niet zijn: Opglabbeek.
afzeggen: Limbricht, Stokkem, Wolder/-
 Oud-Vroenhoven, Wijk, Borgloon en
 Lommel.
opzeggen: Tegelen en Oud-Waterschei.
breken: Peer.
afbreken: Tegelen en Waubach.
verbreken: Grevenbicht/Papenhoven,
 Rummen en Mesch.
terugtrekken: Vlodrop, Rotem en
 Hoensbroek.
intrekken: Leuken.
door de nek trekken: Hamont.
zijn woord door zijn nek trekken: Op-
 glabbeek.
afhandelen: Wijk.
afzien: Heugem en Mechelen.
niet doorgaan: Sevenum, Neerpelt en
 Waterloo.
niet ontvangen: Rekem.
nivelleren (<fr.): Weert.
ontbinden: Roermond.
roffen (ruffen): Zelem.
uit de kan springen: Lommel.

KATTEN

N 21 (1963) (033).

De verkoper met zijn waar laten zitten,
 niet afhalen wat men gekocht of besteld
 heeft.

Voor Panningen en Maastricht is ook
 het zelfstandig naamwoord **rouwkoop**
 opgetekend.

laten zitten: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
 Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-
 Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb.
 en Kleverlds.; ook in Rosmeer, Zi-
 chen-Zussen-Bolder, Tongeren, Peer,
 Lummen, Kermt, Hasselt, Opheers,
 Borgloon en Niel-bij-St.-Truiden.
laten stikken: Eyselshoven, Egchel,
 Valkenburg, Weert, Hasselt, Velm en

Sevenum.

laten brommen: Tegelen.
laten houden: Overpelt.
laten staan: Mechelen.
laten stoven: Spalbeek.
laten zweten: Herten (bij Roermond).
laten: Gelieren/Bret.
verneuken: Sittard, Puth, Kinrooi,
 Maaseik en Eijsden.
katten: Weert, Grathem en Schimmert.
zijn kat sturen: Bocholt.
kloten: Kinrooi, Maaseik en Maastricht.
afvangen: Wellen.
bedotten: Boekt/Heikant.
bedriegen: Lanklaar en Rummen.
foppen: Zolder en Hasselt.
jodenstreken hebben: Opglabbeek.
met een natte handdoek afdrogen:
 Borgloon.
naaien: Maastricht.
niet komen: Oirsbeek.
niet komen opdagen: Beegden.
op het varken zetten: Zelem.
op een stomp zetten: Neerharen.
op stompen trekken: Halen.
roffen (ruffen): Herk-de-Stad.
uit de koord springen: Lommel.
zijn woord in de nek trekken: Lom-
 mel.
zijn woord intrekken: Bocholt.
zijn gat in de haag steken: Sint-Truiden.

HALEN EN BETALEN

N 21 (1963) (032).

Halen en betalen wat men gekocht
 heeft, gaan ontvangen.

Voor Roermond, Schimmert, Rothem,
 Mechelen-aan-de-Maas en Rosmeer is
 ook de uitdrukking **boter bij de vis** op-
 getekend.

ontvangen: Tegelen, Grathem, Bree,
 Lanklaar, Geulle, Wijk, Hamont,
 Peer, Halen, Lommel, Ottersum en
 Milsbeek.
optrekken: Kinrooi, Rotem, Hoeselt,

Boekt/Heikant, Hasselt, Gelinden, Heers en Sint-Truiden.
beuren: Mechelen, Herten (bij Roermond), Jabeek, Boshoven, Kinrooi en Middelaar.
inbeuren: Lanklaar.
incasseren: Maastricht.
innen: Kinrooi.
halen: Limbricht, Weert, Kinrooi, Maaseik, Lummen en Opheers.
halen en betalen: Welten, Mechelen, Teuven, Sittard, Oirsbeek, Schimmert en Wolder/Oud-Vroenhoven.
ophalen: Bocholt.
afhalen: Tegelen, Haelen, Swalmen, Ulestraten, Neeritter, Ophoven, Val-Meer, Zolder, Hasselt, Borgloon en Venlo.
afhalen en betalen: Maasniel.
betalen en afhalen: Sittard.
afhalen met contante (<fr.) betaling: Mechelen.
contant (<fr.) betalen: Hoensbroek en Rothem.
contant (<fr.) kopen: Hasselt.
à contant (<fr.) kopen: Roosteren.
direct betalen: Oud-Waterschei.
voort betalen: Holtum.
afbetalen: Diepenbeek, Wintershoven, Kermt en Wellen.
betalen wat men gegolden heeft: Heerlen.
bet gereed geld: Hasselt.
afrekenen: Blerick.
vereffenen: Eksel en Kermt.
zich effen maken: Rotem.
reine banen maken: Sittard.
zuiver maken: Heerlen.
overkomen: Waterloo.

POFFEN

N 21 (1963) (031);
 Kerkrade Wb. (203, 205).

Iets op afbetaling, op krediet kopen.
 Voor Rotem en Hoensbroek is ook het zelfstandig naamwoord **pof** opgetekend.

poffen (ook *poefen*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Dommelds., Demerkemp., Lonerslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Herk-de-Stad, Halen en Lommel.
op de pof kopen (ook *obbe poef kopen, op de poef kopen, oppe pof kopen*): verspr. Noord.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Sittard, Schimmert, Heer, Tungelroy, Neeritter, Diepenbeek, Boekt/Heikant, Wellen, Velm, Sint-Truiden en Zelem.
op de pof gelden (ook *op de poef gellen, op de pof gellen, op der poef gelden, op der poef gellen*): verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Obbicht, Eijsden en Zichen-Zussen-Bolder.
op pof kopen: Ketsingen, Hasselt, Gelinden, Heers, Herk-de-Stad en Niel-bij-St.-Truiden.
pof maken: Hasselt.
borgen: Heerlen en Mechelen.
op de borg gelden (*op der borg gellen*): Heerlen.
plakken: Kerkrade Wb. en in Bleijerheide.
beffen: Herten (bij Roermond).
bet schuld kopen (*be schuld kopen*): Velm.
op afbetaling kopen: Heythuysen, Roermond, Sittard, Jabeek en Rothem.
op krediet kopen: Waterloo, Hasselt, Wellen en Velm.
op de bonnefooi (<fr.) kopen: Rothem.
op de lat kopen: Velden en Waterloo.
op het lot kopen (*oppe lot kopen*): Obbicht.
op het lot gelden (*oppe lot gelden*): Obbicht.
op de boek laten schrijven: Teuven.
laten aanschrijven: Teuven.
laten opschrijven: Puth.
in het krijt staan: Waterloo.
in het krijt zetten: Urmond.

KOPEN

Kaart 16, pag. 257

DC 37 (1964) (027), N 89 (1982) (137 add.),
SGV (1914) (048), ZND 08 (1925) (157).

Zich door koop verschaffen, in eigen-
dom verwerven door de gevraagde prijs
te betalen.

kopen: alg. Noord.Oostlb., Weertlds.,
Horns, Maaskemp., Tongerlds.,
Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lom-
mels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.,
freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds.
en Trichterlds.; ook in Voerendaal,
Heerlen, Welkenraedt, Bilzen en
Martenslinde.

gelden (ook *gellen*): freq. Ripuar.,
Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend
Zuid.Oostlb.; ook in Obbicht, Gutte-
coven, Eijsden, Val-Meer en Zichen-
Zussen-Bolder.

INKOPEN (GAAN) DOEN OP DE MARKT

N 21 (1963) (058a).

markten (*maten, merken, merten,*
metten): freq. Oostlb., Centr.Lb.,
Westlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.;
ook in Mechelen, Sint-Truiden, Ha-
len en Lommel.

naar de markt gaan: freq. Ripuar.,
Oostlb-Rip. overgg., Oostlb.,
Weertlds., Horns en Kleverlds.,
verspr. Centr.Maaslds. en Dommel-
lds.; ook in Wolder/Oud-Vroenhoven,
Wijk, Zichen-Zussen-Bolder, Lum-
men, Wellen, Herk-de-Stad, Niel-bij-
St.-Truiden en Halen.

de markt opgaan: Tongeren.

op de markt kopen: Nunhem, Schim-
mert, Maastricht, Smeermaas, Wijk
en Spalbeek.

op de markt gelden: verspr. Oost.-

Zuidlb.; ook in Teuven en Puth.
inkopen: Venlo, Haelen en Sittard.
inkopen doen: Oirlo en Limbricht.
boodschappen doen: Oirlo.
commissies doen: Sittard.

OP DE MARKT VERKOPEN

N 21 (1963) (058b).

markten (ook *maten, merken, merten,*
metten): freq. Noord.Oostlb., verspr.
Zuid.Oostlb., Centr.Lb. en Westlb.;
ook in Mechelen, Velm, Zelem, Ha-
len, Ottersum en Milsbeek.

vermarkten (*vermerten*): Maastricht.

naar de markt gaan: zeldz. Oost.-
Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in
Heythuysen, Oost-Maarland, Peer,
Opheers, Herk-de-Stad, Velm en
Sevenum.

naar de markt gaan verkopen: Kermt.

naar de markt gaan om te verkopen:
Neerpelt.

op de markt gaan: Herten (bij Roer-
mond).

op de markt staan: verspr. Zuid.-
Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in
Maasniel, Weert, Leuken, Tungalroy,
Smeermaas, Heugem, Zichen-
Zussen-Bolder, Kaulille en Eksel.

op de markt brengen: Roermond en
Val-Meer.

op de markt verhandelen: Holtum.

op de markt verkopen: verspr. Ripuar.,
Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb.
en Trichterlds.; ook in Niel-bij-St.-
Truiden.

aan de markt verkopen: Eygelshoven.

verkopen: Urmond, Hoensbroek en
Mechelen.

de markt doen: Heer, Eksel, Halen en
Lommel.

de markten doen: Hasselt.

de markten afgaan: Bocholt.

aan de man brengen: Gelieren/Bret.

kramen: Hasselt.

leuren: Sint-Truiden.

slijten: Blerick.
veilen: Grathem en Rotem.
venten: Overpelt.
verhandelen: Klimmen.
op de handel gaan: Born.

LEUREN

Kaart 17, pag. 257

DC 48 (1973) (013e), N 21 (1963) (023, 042 add.).

leuren: verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Reuver, Linne, Sittard, Brunssum, Maasbracht, Vliermaalroot, Horst en Maasbree.
leuren gaan: Borgloon.
de leur opgaan: Oud-Waterschei.
de commerce (fr.) opgaan: Hasselt en Diepenbeek.
op commerce (fr.) gaan: verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommelds. en Demerkemp.; ook in Roermond, Kinrooi, Ophoven, Wijk, Diepenbeek, Hoeselt, Opheers en Lommel.
op commerce (fr.) uitgaan: Borgloon.
commerce (fr.) doen langs de deur: Wijk.
de boer opgaan: zeldz. Oostlb.; ook in Gulpen, Weert, Neeritter, Kinrooi, Obbicht, Zelem, Halen en Venlo.
de boer afgaan: Maastricht.
op handel gaan: Herten (bij Roermond).
op de handel gaan: zeldz. Noord.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Mechelen, Klimmen, Ell, Maasbracht, Eijsden en Middelaar.
op de handel uitgaan: Grevenbicht/-Papenhoven en Waubach.
kramen (ook *kriemen*, *kroemen*): Baarlo, Geleen, Hasselt, Blerick en Venlo.
spinselen kramen (*spenselen kriemen*): Houthem.

krameren: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Schimmert en Neeritter.
venten: zeldz. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Boshoven, Velden en Broekhuizenvorst.
neven de deur gaan: Oirlo.
langs de deur gaan: Heerlerheide, Schaesberg, Reuver, Rothem, Bergen-Terblijt, Weert, Beek (bij Bree) en Venlo.
langs de deuren gaan: zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Swalmen, Kinrooi en Echt/Gebroek.
rond de deuren gaan: Wintershoven.
langs de deur lopen: Stokkem.
langs de deuren lopen: Wolder/Oud-Vroenhoven.
langs de deur verkopen: Waubach.
langs de deuren verkopen: Susteren.
langs de deuren trekken: Roosteren.
van deur tot deur gaan: Zichen-Zussen-Bolder.
de deuren afgaan: Lanklaar.
de deuren maken: Kinrooi.
aan de man brengen: Klimmen.
de waren aan de man brengen: Gelieren/Bret.
de waren op de rug met de kramer uittrekken (*de waren op de rug met de kremer uittrekken*): Nunhem.
met de kramerskar rondtrekken: Nunhem.
bedelen: Bree.
bedelen gaan: Wellen.
commercen (<fr.): Eksel en Herk-de-Stad.
de baan doen: Spalbeek.
de mensen afgaan: Weert.
de weg opgaan: Klimmen.
eropuit gaan: Weert en Hasselt.
eropuit gaan om te verkopen: Lanklaar.
eropuit trekken: Weert, Welten en Waubach.
eruit gaan: Ottersum en Milsbeek.
gangelaren: Grubbenvorst.
het land afgaan: Sittard.
over land gaan: Klimmen.
huizen: Vaals en Eupen.

huizenen gaan: Hoensbroek.
klinken schuren: Diepenbeek.
kruieren: Meerlo.
marchallen: Eksel.
marchanderen (<fr.): Heerlen en Gulpen.
markten: Egchel, Geistingen en Rummen.
met de pak gaan: Weert.
naar de markt gaan: Teuven, Heer en Lummen.
op commissie gaan: Puth.
op geschäft (du.) uitgaan: Jabeek.
op koopmanschap gaan: Schimmert en Mechelen.
op sjachel gaan: Lanklaar.
op de sjachel gaan: Maasniel.

presenteren: Rosmeer.
reizen: Wellen en Smeermaas.
schooien: Venlo en Linne.
schurgen: Kessel en Beesel.
sjachelen: Egchel, Maasniel, Rothem en Molenbeersel.
sjacheren: Grathem en Maasniel.
sjouwen: Baexem.
talven: Sittard.
uitgaan: Maaseik.
uitvaren: Tegelen.
veil houden: Boeket/Heisterstraat.
vragen of get veil is: Puth.
voyageren (<fr.): Meeuwen en Wellen.

1.1.5.2 Personen

HANDELAAR

N 89 (1982) (056, 075 add.), N 102 (1998) (024 add.);
Bree Wb. (286).

Iemand die handel drijft.

handelaar: freq. in NI.Lb.; ook in Ophoven en As.

handelsman: Venray.

koopman: verspr. in NI.Lb.; ook in Bree en As.

koper: Maasbree.

verkoper: Heerlerbaan/Kaumer.

commerçant (fr.): verspr. Maaskemp.; ook in Schimmert, Maastricht, Eigenbilzen, Tongeren, Peer, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

commerceman (<fr.): Gronsveld, Opglabbeek, Maastricht en Eksel.

commercevrouw (<fr.): Maastricht.

marchand (fr.) (ook *marchang*):
Gronsveld, Ell, Bree, Opglabbeek, As, Maastricht en Loksbergen.

marchal (ook *marechal*): Ell en Bree.

geschäftsmann (du.): Heerlen en Kerkrade.

zakenman: Horst en Maastricht.

SJACHERAAR

Kaart 18, pag. 258

N 21 (1963) (051), N 89 (1982) (056 add.);
Weertlands Wb.2 (140).

Iemand die zich aan minderwaardige handel bezondigt, persoon die (op kleine schaal) minderwaardige, ongeregelde of bedrieglijke handel drijft.

sjacheraar: freq. Dommelds., Demerkemp. en Truierlds., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlerheide, Waubach, Nunhem, Roermond, Ophoven, Maasbracht, Bocholt, Bree, Val-Meer, Halen, Lommel, Blerick en Oirlo.

sjacherlaar: Middelaar.

sjachelaar: freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb., Dommelds. en Demerkemp.; ook in Zelem, Lommel, Venlo, Horst en Sevenum.

sjachelder: Panningen en Vlodrop.
sjachelman: Egchel.
foetelaar: Welten, Teuven, Limbricht, Oirsbeek, Hoensbroek, Weert en Sint-Truiden.
koetelaar (ook *koedelaar*): Neer, Susteren en Teuven.
hoetelaard (*hoetelerd*): freq. Weertlds.
jood: Limbricht, Rothem, Opglabbeek en Peer.
aftroggelaar: Hasselt.
troggelaar (*truggelaar*): Opheers en Wellen.
afzetter: Klimmen.
bedrieger: Rotem, Oirsbeek en Klimmen.
bezeiker: Heugem.
bezeiklap: Guttecoven.
iemand die God en alle lui bezeikt: Klimmen.
iemand die God en alle lui verneukt: Klimmen.
verneuker: Oirsbeek.
duistere, een ~: Klimmen.
gehaaide, een ~: Klimmen.
gewieksde, een ~: Klimmen.
guit: Lommel.
luiszak: Klimmen.
oplichter: Heugem.
patser: Maastricht.
puit (*poet*): Ottersum en Milsbeek.
sjatser: Grathem.
smokkelaar: Niel-bij-St.-Truiden.
smouser: Wellen.
striegelaar: Borgloon.
verlaten kerel: Klimmen.
vertuitelaar: Echt/Gebroek.
woekeraar: Hasselt.
zwendelaar: Swalmen, Eyselshoven en Mechelen.
zwendelsmeier: Eyselshoven.

ONBETROUWBARE KOOPMAN

N 21 (1963) (041);
 Roermond Wb. (080), Sint-Truiden Wb. (171).

Scheldwoorden of misprijzende woorden voor een weinig koopkrachtige en onbetrouwbare koopman.

aftroggelaar: Hasselt.
afzetter: Rothem, Rotem, Stokkem en Rosmeer.
bedrieger: Heerlen, Waubach, Oirsbeek en Hasselt.
beschijter: Middelaar, Ottersum en Milsbeek.
beschijterd: Roosteren.
bezeiklap: Guttecoven.
charlatan (fr.): Stokkem.
deugeniet: Halen.
deugniet: Niel-bij-St.-Truiden.
flessentrekker: Maastricht.
foetelaar: verspr. Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Peer.
foetelenkramer (*foetelenkriemer*): Ulestraten.
foezelaar: Schimmert.
foezer: Heerlen.
foezerd (*foetserd*): Eijsden.
fou (fr.): Halen.
guit: Zelem en Halen.
halcoti (wa.) (ook *halketie*): Wintershoven, Opheers en Wellen.
hampelenman: Ell.
hoddelskramer (*hoddelskriemer*): Ulestraten.
hoetelaar (ook *hoddelaar*): Heythuyzen, Schimmert en Heerlen.
hoetelder: Panningen.
jood: Baarlo, Nunhem, Sittard, Meerssen, Houthem, Valkenburg, Weert, Ophoven, Bocholt, Waterloos, Opglabbeek, Oud-Waterschei, Urmond, Rosmeer, Boekt/Heikant, Hasselt, Velden en Oirlo.
judas: Opglabbeek.
karrenspringer: Lommel.
klommelaar: Sittard.
klootmarchand (<fr.): Hoeselt.
klootpie: Hoeselt.
knoeierd: Sittard.
koetelaar (*koedelaar*): Klimmen en Heerlen.
kramer: Beegden, Maasniel, Jabeek,

Schimmert, Rothem, Grathem, Bo-
cholt, Holtum, Born, Geulle, Maas-
tricht en Neerpelt.
krammes: Grevenbicht/Papenhoven en
Klimmen.
lichte jong: Waterlooos.
lichte vogel: Hamont.
lorejas: Herk-de-Stad.
luiszak: Klimmen.
moesjemasjie (ook *moesemachie*,
moetsjiemachie): Sint-Truiden Wb.
en in Velm.
naakse buidel: Maasniel.
onbetrouwbare, een ~ (ook *een onbe-
trouwbaar*): Roermond en Jabeek.
oplichter: Roosteren, Maastricht, Otter-
sum en Milsbeek.
plakkop: Kerkrade.
poffer: Smeermaas.
prengel: Nunhem.
prullenman: Sint-Truiden.
ruiselaar: Herten (bij Roermond).
sjachelder: Meijel.
schelm: Halen.
shoft: Swalmen.
schuldjas: Maastricht.
schurger: Reuver.
sjachelaar: Roermond, Sittard, Weert,
Kinrooi, Opglabbeek, Oud-
Waterschei, Geliere/Bret, Maaseik,
Mechelen-aan-de-Maas, Wolder/-
Oud-Vroenhoven en Zichen-Zussen-
Bolder.
sjachelaartje: Holtum.
sjacheraar: Herten (bij Roermond),
Hoensbroek, Neeritter, Lanklaar, Ur-
mond en Velm.
sjoemelaar: Heerlen.
sjofele cadet (<fr.): Venlo.
slechte betaler: Tegelen.
slechte mens: Zelem.
smous: Boekt/Heikant, Spalbeek, Borg-
loon en Lommel.
spenselaar: Schimmert.
tokker: Kermt.
tregelaar: Halen.
trogelaar: Rothem.
tuis: Boekt/Heikant.
tuiser: Boshoven, Grathem, Val-Meer,

Ketsingen, Boekt/Heikant, Lummen,
Kermt, Borgloon, Halen en Lommel.
tuister: Zolder.
varken: Nuth/Aalbeek.
vaurien (fr.) (varing): Opheers.
verneuker: Baarlo.
voddelenboer (foddelenboer): Roer-
mond.
voddelenkramer (ook *foddelenkremer*,
foddelenkriemer): Reuver, Roer-
mond en Herten (bij Roermond).
voddelskerel (foddelskael): Klimmen.
voddenkramer: Rotem.
voddenman: Rekem, Diepenbeek en
Wellen.
voddenvent: Bocholt, Bree, Rotem en
Hasselt.
voorsnijder (voorsnijer): Grathem.
windhandelaar: Tegelen.
zwendelaar: Mechelen.

TUSSENPERSOON

N 89 (1982) (057), ZND 01 (1922) (109 add.).

Een tussenpersoon in de handel tussen
producent en winkelier, een koopman
die zijn waar alleen in grote hoeveelheden
verkoopt, namelijk aan kleinhande-
laars of winkeliers.

agent (<fr.): Venlo en Montfort.
commissionair (<fr.): Lanklaar, Maas-
tricht, Blerick, Meijel en Maasbree.
compagnon (fr.): Meijel.
groothandelaar: Heerlen, Beesel, Roer-
mond, Kapel-in-'t-Zand, Susteren,
Doenrade, Echt/Gebroek en Stein.
grossier (<fr.): Roermond, Melick,
Weert, Urmond, Stein, Maastricht,
Venlo, Venray en Meerlo.
grossist (<fr.): Eksel en Jeuk.
handelsjong: Kesseleik.
makelaar: verspr. Noord.Oostlb.; ook
in Schinnen, Grevenbicht/Papenho-
ven, Venlo en Meijel.
maquignon (fr.) (ook *makeljon*, *makel-
jong*, *makkeljon*, *makkeljong*, *mok-*

kejon): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Horns; ook in As en Iteren.

reiziger: Reuver, Bree, Born, Maas-tricht en Venlo.

voyageur (fr.): Leopoldsburg en Meeuwen.

tussenhandelaar: Stein en Hoensbroek.

tussenpersoon: Zonhoven en Maas-tricht.

okerknecht: Sittard.

verkoper: Maastricht.

vertegenwoordiger: Oirlo.

winkelaar: Merkelbeek.

ZELFSTANDIGE

N 102 (1998) (024).

Iemand die een winkel of klein bedrijf heeft en zelf, niet in loondienst, in zijn onderhoud voorziet.

Voor Ell is ook de benaming **eenmans-bedrijf** opgetekend. Voorts worden voor dit begrip vaak omschrijvingen gebruikt, zo bijvoorbeeld **voor zijn eigen werken** in Achel en Bocholt, **op zijn eigen werken** in Lommel en **op zijn eigen zijn** in Hoeselt en Wellen.

middenstander: zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Schaesberg, Koningsbosch, Hoensbroek, Schimmert, Haler, Kinrooi, Bree, Maastricht, Hoeselt, Neerpelt, Eksel en Lommel.

zelfstandige: Kerkrade, Nieuwenhagen, Klimmen, Noorbeek, Terlinden, Maaseik, Eigenbilzen, Hoepertingen en Lommel.

zelfstander: Kerkhoven.

zakenmens: Gennep.

geschäftsmann (du.): Kerkrade.

commerceman (<fr.): Eksel en Opglabbeek.

commerçant (fr.): Bocholt, Genk, Tongeren, Peer en Jeuk.

winkelier: Roermond, Posterholt, Weert,

Bocholt, Obbicht en Maastricht.

winkelkerel: Castenray.

winkelvrouwmens: Castenray.

neringdoende: Maasbracht.

kramer: Maasbree.

eigen baas: Venray, Boekend en Heel.

kleine man: Waubach en Lauw.

KRUIDENIER

N 89 (1982) (058), N 102 (1998) (024 add.),

ZND 35 (1941) (067 add.).

Een kleinhandelaar in levensmiddelen.

kruidenier (ook *kruienier*): verspr.

Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, As, Echt/Gebroek, Born, Stein, Maastricht, Iteren, Eksel, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

winkelier: verspr. Oost.Zuidlb.,

Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Weert, Tungelroy, Ell, Bocholt, Bree, Meeuwen, As, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen, Overpelt, Kuringen en Venlo.

winkelierster: Overpelt en Meeuwen.

kramer: Maasbree, Neer en Nieuwenhagen.

neringdoende: Herten (bij Roermond) en Maasbracht.

grutter: Venray.

GROENTEVROUW

SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (379), ZND

01u (1924) (077), ZND 24 (1937) (030).

Een vrouw die groenten verkoopt.

groentevrouw: freq. Oost.Zuidlb.,

Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommelds.; ook in Weert, Hunsel, Meeuwen, Opglabbeek, Zichen-Zussen-Bolder, Rijkhoven, Zolder,

Schulen, Hasselt en Kwaadmechelen.

groentewijf: Berg-en-Terblijt, Gruitrode, Neerglabbeek, Zutendaal, Boorsem, Rekem, Maastricht, Borgharen, Rosmeer, Vlijtingen, Zichen-Zussen-Bolder, Peer, Hasselt, Oostham, Loksbergen, Venray en Oirlo.

groenteboerin: Hoeselt.

groentemarchal: Neeroeteren.

groenteverkoopster: Kessenich, Boorsem, Hoeselt en Lummen.

groenselvrouw: Geistingen, Neeroeteren, As, Maaseik, Eisden, Eigenbilzen, Martenslinde, Rosmeer, Kaulille, Nieuwerkerken, Aalst-bij-St.-Truiden en Loksbergen.

groenselvrouwmen: Zonhoven.

groenselwijf: Lanklaar, Rekem, Zichen-Zussen-Bolder, Sint-Huibrechts-Lille, Peer, Heusden, Kuringen, Zonhoven, Wellen en Nieuwerkerken.

groenvrouw: Reuver en Amby.

groentesvrouw: Panningen, Valkenburg, Obbicht en Veldwezelt.

groene vrouw (*groen wreef*): Tessen-derlo.

légumevrouw (<fr.): verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Opoeteren, Eisden, Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Lanaken, Vroenhoven, Bilzen, Riksingen, Tongeren, Neerpelt, Wijchmaal, Hechtel, Beringen en Halen.

légumewijf (<fr.): verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Koersel, Herk-de-Stad en Oostham.

légumewijfje (<fr.) (*légumewijfke*): Vliermaalroot.

légumemarchand (<fr.): Paal, Hechtel en Hasselt.

légumeverkoopster (<fr.): Heusden, Neerpelt en Ulbeek.

vrouw van het légumekarretje (<fr.) (*vrouw van het légumekarke*): Borcholt.

gemüsehändlerin (du.) (*gemüshändlerin*): Welkenraedt.

gemüsevrouw (<du.) (*gemüsvrouw*):

Simpelveld, Rimburg en Montzen.

gemüsewifj (<du.) (*gemüswifj*): Vijlen.

mooswifj: freq. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Heerlen, Schaesberg, Swalmen, Nederweert, Maasbracht, Stevensweert, Opoeteren, Zutendaal, Lanaken, Vroenhoven, Bilzen, Mopertingen en Lottum.

moosvrouw: Puth en 's-Herenelderen.

moosmak: Mheer.

moosmats (*moosmatsj*): Schinveld en Heek.

mats (*matsj*): Sittard.

marktvrouw: Lontzen.

marktwifj: Blitterswijck, Obbicht en Heek.

leurster met groenten: Sint-Huibrechts-Lille.

MELKBOER

Kaart 19, pag. 258

RND (099).

Een bezorger van melk.

melkboer: alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Geullds.; wel in Eygelshoven en Sint-Pieters-Voeren.

melksboer: freq. Ripuar.; ook in Heerlen, Wahlwiller en Aubel.

melkman: freq. Geullds.; ook in Veldwezelt, Vliermaalroot, Kortessem en Vorsen.

melkmens: 's-Gravenvoeren.

melksman: verspr. Ripuar. en Geullds.

melkshandelaar: Schaesberg.

melkerd: Schimmert.

roomkar: Meijel.

romenkar: Well.

KRAMER —————

SGV (1914) (019), N 21 (1963) (042 add.), ZND 01 (1922) (677), ZND 36 (1941) (075), ZND m (Dupont, Franssen, Raymaekers, Welter); Sittard Wb. (344).

Een man die koopwaren uit een kraam verkoopt, die met een stalletje op de openbare weg staat.

Voor Beringen is ook **kiekenkramer** en voor Rotem **varkenskramer** opgetekend. Een informant voor Kwaadmechelen noteerts voorts het collectivum **karretjesvolk** (*karkensvolk*).

Bij de opgave *Roezelaesj* licht de informant voor Einighausen toe: "Mensen die met een houten mars aan den rug dekens, schilderijen, enz. te koop aanbieden heten hier *roezelêsj* naar Rousselare in België". In Sittard Wb. vinden we onder *Roezelaer*, m., *roezelaesj* 'Belgische kooplieden, afkomstig van het plaatsje Roeselare, die tot de oorlog 1914-'18 jaarlijks gedurende de zomermaanden in Sittard kwamen en verbleven. Van hier uit verkochten zij tot ver in de omgeving hun rieten stoelen, tafeltjes enz. Ze vervoerden hun spullen op lange paardewagentjes zonder huif. De vrouwen droegen "lustere sjölk" en wollen omslagdoeken, aan hun voeten mooie bont beschilderde klompjes'. De opgaven die verwijzen naar het begrip VODDENKOOPMAN zijn ondergebracht in dat lemma.

kramer (ook *kraomer*, *kremer*, *kremmer*, *kriemer*): freq. in heel Lb.

kraamman: Rosmeer.

barakman: Zolder.

barakkenman (*brakkenman*): Lummen.

barakkier: Waasmont.

foorman: Montenaken.

foorkramer: Beverlo en Diepenbeek.

marktman: Bilzen.

marktwijf: Bilzen.

marktkramer: Lommel en Zichen-Zussen-Bolder.

marktleurder: Lommel.

koopman: Paal en Epen.

charlatan (fr.): Sint-Truiden.

Roeselaars (*Roezelaesj*): Sittard Wb. en in Einighausen.

VODDENKOOPMAN —————

Kaart 20, pag. 259

SGV (1914) (041), DC 48 (1973) (013f add.), N 21 (1963) (041 add., 042 add.), ZND 01 (1922) (677 add.), ZND 28 (1938) (047 add.), ZND 36 (1941) (075 add.);

Kerkrade Wb. (165), Posterholt Wb. (139, 261), Roermond Wb. (080).

Een handelaar in vodden, lorren.

lommelenkramer (*lommelenkreimer*, *lommelenkremer*, *lommelenkriemer*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Kerkade en Sint-Pieter.

lommelenkoopman: Heerlen, Mheer, Laak, Genooi/Ohé, Limmel en Eijsden.

lommelenman: Kerkrade, Heerlen, Schaesberg, Munstergeleen en Bergen-Terblijt.

lommelenkerel: Simpelveld, Schimmert, Heer en Klimmen.

lommelenmens: Puth en Schimmert.

lommelenvrouw: Schaesberg.

lommelenkoper: Epen.

lommelkramer (*lommelkremer*): Opoe-teren.

lommelkoopman: Borgharen.

voddenkramer (ook *foddenkriemer*, *voddenkraomer*, *voddenkremer*, *voddenkremmer*, *voddenkriemer*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Helden/Everlo, Nederweert, Tungelroy, Bochoolt, Neeroeteren, Maaseik, Rotem, Sint-Huibrechts-Lille, Peer, Zonhoven, Beverlo, Beringen, Lommel en Afferden.

voddenkoopman: Leunen.

voddenman: zeldz. Tongerlds.; ook in Brunssum, Klimmen, Rekem, Wel-

len en Melveren.
voddenvent: Bocholt, Bree, Rotem en Hasselt.
voddenkerel: Well en Wellerlooi.
voddelenkramer (*foddelenkreimer, foddelenkremer, foddelenkriemer, voddelenkreimer, voddelenkriemer*): freq. Horns en Noord.Oostlb.; ook in Susteren.
voddelenkoopman: verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Echt/Gebroek.
voddelenboer (*foddelenboer*): Posterholt Wb. en Roermond Wb.
voddelskerel (*foddelskael*): Klimmen.
toddenkramer (*toddenkremmer, tod-denkreimer*): verspr. Kleverlds.; ook in Arcen.
toddenkoopman: freq. Kleverlds.
toddenkerel: Gennep, Merselo en Oirlo.
lompnkramer (*lompnkriemer*): Velden, Venlo en Belfeld.
lompnkoopman: Blerick en Steyl.
plaggenkramer (*plaggenkreimer*): Maasbree en Panningen.
plaggenkerel: Meterik, Lottum en Grubbenvorst.
kramer (ook *kremer, kremmer*): Lanklaar, Hamont, Hechtel en Tensenderlo.
hoddelskramer (*hoddelskreimer*): Ulestraten.

LEURDER

Kaart 21, pag. 259

DC 48 (1973) (013f), N 21 (1963) (023 add., 042), SGV (1914) (019 add.), ZND 01 (1922) (677 add.), ZND 28 (1938) (047), ZND 36 (1941) (075 add.);
 Bree Wb. (284).

Een man die van deur tot deur langs de huizen gaat om zijn handelswaren te verkopen.

kramer (ook *kraomer, kremer, kremmer, kriemer*): freq. in Nl.Lb.; ook in

Geistingen, Opoeteren, Niel-bij-As, Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie en Houthalen.

marskramer (ook *marskraomer, marskriemer*): Helden/Everlo, Hoensbroek, Houthem, Valkenburg, Grathem, Maastricht, Wijk en Sevenum.

leurder: freq. in Belg.Lb., verspr. in aansluitend Trichterlds. en Zuid.-Oostlb.; ook in Tegelen, Reuver, Linne, Maasbracht en Horst.

landleurder: Gelieren/Bret.

rondleurder: Mechelen-aan-de-Maas en Borgloon.

rondloper: verspr. Geullds., zeldz. Maaskemp., Centr.Maaslds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Mheer, Lanaken, Vroenhoven, Rosmeer en Paal.

bedelaar: verspr. Maaskemp. en Lonerlds.; zeldz. Horns, Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommelllds., Demerkemp., Beringerlds. en Truierlds.; ook in Oirsbeek.

bedelkramer (*bedelkreimer*): Noorbeek.
schooier: zeldz. Maas- en Demerkemp.; ook in Tungalroy, Molenbeersel, Maaseik, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Venlo en Oirlo.

venter: zeldz. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Mechelen, Weert, Ell, Opglabbeek, Roosteren, Echt/Gebroek, Elen, Maastricht, Heugem, Herk-de-Stat en Venlo.

tjoktjok (ook *sjoksjok, tjoektjoek, tsjoektsjoek, tsjoktsjok, zjoekzjoek*): Kinrooi, Opglabbeek, Genk, Stokkem, Rekem, Lanaken, Rosmeer, Millen, Neerpelt, Heusden, Zonhoven, Beverlo, Velm, Oostham, Halen en Lommel.

tjokker (*tsjoeker*): Genk.

marchand (*fr.*) (ook *marchang*): Ophoven, Bree, Opglabbeek, 's-Herenelderden, Neerpelt, Eksel, Boekt/Heikant, Stokrooie, Stevoort, Paal en Leopoldsburg.

marchal: Bree en Beek (bij Bree).

stoffenmarchand: Rotem.

spinselaar (*spenselaar*): Rothem.
spinselenkerel (*spenselenkeal*): Guttecoven en Klimmen.

spinselenkramer (*spenselenkriemer*): Ulestraten, Berg-en-Terblijt en Klimmen.

lommelenkerel: Klimmen.

lommelenkramer (*lommelenkriemer*): Berg-en-Terblijt, Klimmen en Gronsveld.

voddelenkramer (*voddelenkriemer*): Reuver.

voddenkramer (*voddenkriemer*): Tungelroy.

voddenman: Melveren en Vliermaalroot.

lappenkerel: Oirlo.

pannenlapper: Mechelen-Bovelingen.

colporteur (**fr.**): Sittard, Opoeteren, Zichen-Zussen-Bolder, Tongeren, Wellen en Borgloon.

huissierder (**<fr.**) (ook *huissierer*): Vaals, Heerlen, Eupen en Venlo.

huissierman (**<fr.**): Lontzen.

kruier: Grubbenvorst, Oirlo, Meerlo en Meterik.

schurger: Velden, Kessel en Reuver.

handelaar: Tungelroy.

handelsman: Leuken en Eygelshoven.

koopman: Schimmert en Gulpen.

huiskoopman: Tegelen.

verkoopman: Rijkhoven.

opkoper: Puth.

reizende winkelier: Oirlo.

reiziger: Boekt/Heikant.

voyageur (**fr.**): Boekt/Heikant en Meeuwen.

gangelaar: Grubbenvorst, Sevenum en Roermond.

een die de deuren afgaat: Lanklaar.

een die langs de deuren gaat: Nieuwstadt en Puth.

een die langs de deuren komt: Bree en Puth.

berber: Beverlo en Paal.

bing (*beng*): Bree.

bottie: Hoeselt.

karretjesman (*karkesman*): Bocholt.

karretjeskoopman (**zn.**) (*karkeskoopman*): Sittard.

ketellapper: Vliermaalroot.

moesjiemasjie (*moezemachie*): Wellen.

ronselaar: Sittard.

sjachelaar: Maasniel, Weert, Molenbeersel, Opglabbeek en Hoeselt.

sjacheraar: Hoensbroek.

teut: Lommel.

KLANT

N 89 (1982) (078).

Iemand die iets komt kopen, persoon aan wie iets verkocht wordt (in een winkel). De variant *kalant* is opgetekend voor Wijlre. Voor Weert is voorts ook de benaming **klandizie** opgetekend en voor Nieuwenhagen **kundschaft** (**du.**) voor het volledige klantenbestand van een handelaar.

klant (ook *kalant*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Meeuwen, As, Maas-tricht, Itteren, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

cliënt (**<lat.**): Maastricht.

kunde (**du.**) (*kond*): Kerkrade en Eys.

koper: Heerlen, Kapel-in-'t-Zand, Geleen en As.

1.1.5.3 Plaatsen en koopwaar

Deze subparagraaf bevat enerzijds begrippen met betrekking tot de plaatsen en etablissementen waar handel gedreven wordt en anderzijds met betrekking tot de goederen die het voorwerp zijn van koophandel.

De begrippen **WINKELKORF** en **MARS** zijn niet als aparte lemma's opgenomen in de onderstaande tekst. Voor het begrip **WINKELKORF**, een korf of zak die aan de arm gedragen wordt om de gekochte goederen in te leggen wanneer men winkelt, is enkel materiaal beschikbaar voor Belgisch-Limburg. De vraagstelling naar het begrip **MARS**, de mand die een kramer op zijn rug heeft, leverde naast de algemene benamingen **korf** en **mand** onvoldoende lexicale variatie op. Zie voor de algemene benamingen voor de lemma's **MAND** en **KORF** aflevering 12: *Houtzager, timmerman, meubelmaker, rad- en wagenmaker, kuiper, klompenmaker, mandenmaker* van deel II, de Vaktaalwoordenschat, van het WLD.

JAARMARKT

N 89 (1982) (060).

Markt die elk jaar op een vast tijdstip wordt gehouden.

Voor Kerkrade, Nieuwenhagen, Neer, Hoensbroek, Noorbeek, Meijel en Maasbree is ook de algemenere benaming **markt** opgetekend. Voor het begrip **MARKT** zelf is geen lexicale variatie opgetekend.

jaarmarkt: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp.; ook in Eksel, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

allemansmarkt: Venray.

grote markt: Sittard.

jodenmarkt: Nieuwenhagen.

joepenmarkt: Nieuwenhagen.

foor: Mheer, Opglabbeek, Maastricht, Eigenbilzen en Loksbergen.

kermis: Gulpen.

MARKTKRAAM

N 89 (1982) (061).

Een tent of stalletje en/of een doek op de

markt waarin goederen tentoongesteld zijn en te koop aangeboden worden.

kraam: freq. in Nl.Lb., verspr.

Maaskemp.; ook in Ophoven, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Leopoldsburg en Loksbergen.

kraampje (*kraamke*): zeldz. Noord-Oostlb.; ook in Klimmen, Noorbeek, Ittervoort, Guttecoven, Stein, Maastricht, Jeuk en Venlo.

stalletje (*stelke*): Maastricht.

shop (*eng.*): Heerlen en Nieuwenhagen.

ZAAK

N 89 (1982) (001), N 102 (1998) (023 add.).

Bedrijf, onderneming; een inrichting voor de uitoefening van een bepaalde tak van de handel.

zaak: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Meeuwen, As, Urmond, Geulle, Maastricht, Eigenbilzen en Zonhoven.

bedrijf: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Maastricht, Itteren en Leopoldsburg.

geschäft (du.): verspr. Ripuar. en Oost-Zuidlb.; ook in Susteren, Oirsbeek en Stein.

commerce (fr.): Bocholt, Maastricht, Tongeren, Jeuk en Loksbergen.

gedoen: Eksel en Meeuwen.

gedoens: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Weert, Stein en Venlo.

gedoente (gedoent): Meijel.

doening: As.

bedoening: Mheer.

nering: Herten (bij Roermond), Weert, Tungalroy en Meijel.

WINKEL

N 89 (1982) (001 add., 062), N 102 (1998) (023 add.).

Het gebouw of een gedeelte van een gebouw waar koopwaren in het klein worden verkocht.

winkel: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

winkeltje (winkelke): Wijlre, Neer, Swalmen, Schinnen, Eksel, Horst en Meijel.

nering: Roermond, Herten (bij Roermond), Schimmert, Tungalroy en Stein.

doening: Opglabbeek.

boetiek (<fr.) (petik, poetiek): Maastricht, Nieuwenhagen en Kerkrade.

geschäft (du.): Waubach en Kerkrade.

bude (du.): Kerkrade.

laden (du.): Kerkrade.

pof (poef): Kerkrade.

WINKEL DRIJVEN

N 102 (1998) (023).

Een winkel openhouden, uitbaten. Voor Gennep is ook de omschrijving **de winkel is los** voor 'de winkel is open' opgetekend.

winkel houden: Kessel, Swalmen, Weert, Bree, Genk, Maaseik, Hoeselt, Lauw, Eksel, Stal, Hoepertingen en Lommel.

winkel openhouden (ook *winkel openhouwen, winkel ophouden*): Nieuwenhagen, Heel, Doenrade, Ell, Haler, Peer, Blerick, Meijel en Sevenum.

winkel hebben: Heel, Montfort, Postholt, Koningsbosch, Maaseik, Eigenbilzen, Hoeselt, Achel, Eksel, Wellen en Castenray.

winkel doen: Bocholt, Bree, Opglabbeek en Lommel.

winkel drijven: Maasbracht en Hoensbroek.

winkel voeren: Schinnen, Hoensbroek en Klimmen.

geschäft (du.) hebben: Kerkrade.

geschäft (du.) openhouden (*geschäft openhouwen, geschäft ophouden*): Waubach en Kerkrade.

boetiek (<fr.) openhouden (*poetiek openhouden*): Kerkrade.

bude (du.) openhouden (*boed openhouden*): Kerkrade.

een zaak hebben: Kinrooi en Maasbracht.

de zaak openhouden: Ell.

de zaak aan de gang houden: Heel.

de zaak draaiende houden: Klimmen.

zakes doen: Maastricht.

commerce (fr.) doen: Bocholt, Jeuk en Tongeren.

openmaken: Vijlen.

open zijn: Venray en Schimmert.

openhouden: Boekend.

eropna houden: Noorbeek en Terlinden.

FILIAAL

N 89 (1982) (063).

De tak van een handelshuis op een andere plaats dan waar het hoofdgebouw gevestigd is, bijwinkel.

filiaal (<fr.): freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven en Jeuk.

bijwinkel: Heerlen, Wijlre, Kesseleik, Meeuwen, Stein, Itteren, Zonhoven, Meerlo en Maasbree.

bijzaak: Venray, Swalmen en Hoensbroek.

bijhuis: Bree en Loksbergen.

tweede winkel: Brunssum.

succursale (<fr.): Leopoldsburg.

agentschap: Maastricht.

depot (<fr.): Maastricht.

pand: Eksel.

zaak: Eksel.

TOONBANK

N 89 (1982) (064), SGV (1914) (037).

De winkeltafel waarop de waren worden getoond of gelegd.

toonbank: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb., verspr. Oost.-Zuidlb., Trichterlds. en Kleverlds.

winkelbank: freq. Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Gulpen, Vijlen, Kessel, Beegden, Hunsel, As en Eigenbilzen.

schenkbank: Geleen en Simpelveld.

teek: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.

winkelteek: Beegden.

toon: freq. Kleverlds.; ook in Baarlo, Steyl, Lottum en Arcen.

toog: Roermond, Oirsbeek, Ittervoort, Meeuwen, As, Stein, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.

gaam: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Weert.

winkelgaam: Swalmen.

buffet (<fr.): Grevenbicht/Papenhoven en Meerssen.

terriner (fr.): Leunen.

ETALAGE

N 89 (1982) (065).

De grote winkelruit waarachter men zijn waren uitgestald heeft, uitstalkast.

etalage (<fr.): freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.

ruit: Neer.

etalageruit: Tienray en Meijel.

spiegelruit: Kapel-in-'t-Zand.

winkelruit: Gulpen, Ingber, Reuver, Nieuwstadt, Hoensbroek, Guttecoven, Oirlo, Sevenum en Maasbree.

raam: Venray, Neer en Kesseleik.

etalageraam: Melick.

winkelraam: Venlo.

uitstalaam: Meeuwen.

vitruin (fr.): verspr. Zuid.Oostlb.,

zeldz. Noord.Oostlb., Horns en

Maaskemp.; ook in Schaesberg,

Wijlre, Weert, Stein, Maastricht,

Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk,

Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.

kijkruit: Sittard, Gronsveld, Noorbeek, Maastricht en Itteren.

kast: Doenrade, Heerlen en Kerkrade.

uitstalkast: Swalmen.

schaaukast (<du.): Waubach.

schaufenster (du.): verspr. Oost. Zuidlb.

venster: Brunssum.

glas: Weert.

KOOPWAAR

N 89 (1982) (069), SGV (1914) (042).

Goederen als voorwerp van koophandel, goederen die te koop aangeboden worden.

waar: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, Opglabbeek, Eigenbilzen, Zonhoven en Jeuk.

koopwaar: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, As, Geulle en Maastricht.

handelswaar: Vlodrop.
winkelwaar: Meeuwen, Opglabbeek, Venray en Oirlo.
spul: Gulpen, Ingber, Roermond en Meijel.
spullen: Gennep.
artikelen: Neer, Reuver, Montfort, Meeuwen, As, Echt/Gebroek, Venlo en Meijel.
marchandise (fr.): Schimmert, Meeuwen, Opglabbeek, As, Eksel, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.
kraam: Maasbree en Heerlen.
tuig: Nieuwenhagen.

STAAL

N 89 (1982) (070), ZND 07 (1924) (034a).

Een kleine hoeveelheid van een koopwaar die aan de koper getoond of gegeven wordt om hem of haar in staat te stellen over de kwaliteit te oordelen.

staal: alg. in Belg.Lb., freq. in Nl.Lb.
staaltje (staalke): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg, Eys, Heel, Kappel-in-'t-Zand, Rekem, Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille, Sint-Truiden, Mielen-boven-Aalst en Jeuk.
monster: freq. Oost.Zuidlb., verspr. in overig Nl.Lb.; ook in Ophoven en As.
monstertje (monsterke): Nieuwstadt en Maastricht.
muster (du.): Kerkrade, Nieuwenhagen, Montzen en Welkenraedt.
proef: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Roermond, Montfort, As, Grevenbicht/Papenhoven, Urmond en Blerick.
proefje (proefke): Gronsveld, Mheer, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht en Itteren.
proeve: Venray en Maastricht.
échantillon (fr.): Leopoldsburg.
chantillon (<fr.): Amby.
kantje (kantsje): As.
lot: Riksingen.

SCHATTEN

N 89 (1982) (067).

Het gewicht van iets ramen, taxeren. Voor Doenrade is ook de omschrijving **op het oog** opgetekend en voor Blerick **in een roes**.

schatten: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp.; ook in Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.
schätzen (du.): Kerkrade, Eys, Epen, Oirsbeek en Maastricht.
ponderen (punderen, punjeren): Sittard, Hoensbroek, Guttecoven, Oirlo en Tienray.
knoepen: Kerkrade en Wijlre.
gokken: Horst.
koersen: Weert.
kuren: Weert.
kwikken: Meijel.
pingelen: Meeuwen.
prijzen: Ittervoort en As.
puizen: Loksbergen.
roezen: Venray en Venlo.
taxeren (<fr.): Neer.
wikken: Hoensbroek.

IJKEN

Kaart 22, pag. 260

N 89 (1982) (068), ZND 36 (1941) (012).

Meet- en weegwerktuigen toetsen aan de gestelde eisen, het gewicht nakijken om vast te stellen of ze het juiste gewicht hebben en indien nodig daaraan doen beantwoorden.

ijken: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Dommelllds., Lommels, Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds., freq. Demerkemp.,

verspr. Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Beverst.

ijkelen: Gutshoven.

pegelen: freq. Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in As, Bilzen en Val-Meer.

hikken: Moelingen, Bocholt, Kwaadmehelen, Tessenderlo en Lommel.

afwagen: Roermond.

wagen: Eksel en Opplabbeek.

controleren (<fr.): Heers en Kerniel.

gieten: Lommel.

ijchten: Kerkrade.

juist maken: Kortessem.

keuren: Lommel.

merken: Kaulille.

nakijken: Kuringen.

naziën: Lommel en Sint-Truiden.

pinnen: Houthalen.

stempelen: Kaulille.

stemperen: Ellikom.

PONDER, UNSTER

Kaart 23, pag. 260

N 18 (1962) (141, 142), SGV (1914) (038), ZND 33 (1940) (011), ZND B2 (1940sq) (231 add.).

Een weeginstrument waar aan de ene zijde de last gehangen wordt en aan de andere zijde een gewicht heen en weer geschoven wordt om de last te wegen. De benamingen voor specifiekere soorten weeginstrumenten als bijv. de **handponder** of **trekwaag** zijn niet opgenomen in de onderstaande lemmatekst. In de materiaalbasis op het internet zijn voorts ook gegevens te vinden voor de **BALANS** en de **BASCULE**, twee andere weeginstrumenten waarvoor onvoldoende lexicale variatie werd opgetekend om ze als aparte lemma's op te nemen.

ponder (ook *penner*, *punder*, *punger*, *punjer*, *punner*): freq. Noord.Oostlb., noordelijk Zuid.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maas-

lds., Dommelds., Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Mechelen, Hoeselt, Paal en Beringen.

onder (*unjer*): Roermond en Maasbracht.

ponderik (*pennerik*): Zolder.

pondel (*pengel*, *pennel*, *pongel*, *pum-mel*, *pundel*, *pungel*, *punnel*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., zuidelijk Zuid.Oostlb. en Trichterlds., verspr. in Haspengouw en aansluitend Demerkemp., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Opgrimbie, Rekem en Grubbenvorst.

unster (ook *euster*, *holster*, *ulster*): zeldz. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Hoensbroek, Meerssen, Ophoven, Bree, Kaulille, Helchteren, Houthalen, Wellen, Gorsem en Griendtsveen.

uisel: verspr. Beringerlds., Zuiderkemp. en Lommels.

nuisel (ook *muisel*): Lommel en Beringen.

hevel: Weert.

heugel: Welten.

leuner: Opplabbeek.

pegel: Reppel.

puller: Paal en Koersel.

rustes: Lommel.

spanjaard: Maaseik.

VOORRAAD

N 89 (1982) (071).

De hoeveelheid van iets die voorhanden is en waarvan men gebruik kan maken; de hoeveelheid goederen die in een winkel aanwezig is, hetzij om te verkopen, te leveren of als grondstof voor de productie.

voorraad: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven en Leopoldsburg.

inventaris: Herten (bij Roermond).

reserve (<fr.) (ook *reserf*): Reuver, Geulle, Eigenbilzen en Jeuk.
stock (eng.): Weert, Bree, As, Maastricht en Eksel.

IN VOORRAAD

N 89 (1982) (072).

Voorradig, voorhanden.

in voorraad: freq. Oost.Zuidlb. en Kleverlds., verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Weert, As, Eigenbilzen en Venlo.

in de voorraad: Klimmen.

op voorraad: Nieuwstadt.

voorradig: verspr. Oostlb. en Horns; ook in Kerkrade, Gulpen, Ingber, Meeuwen, Echt/Gebroek, Born, Maastricht, Venlo en Horst.

voorhanden: Meijel en Meeuwen.

in het vore: Venray.

in stock (eng.): Leopoldsburg, Eksel en As.

op stock (eng.): Merkelbeek.

disponible (fr.): Ell.

reserve (fr.) (*reserf*): Loksbergen.

ONBRUIKBARE VOORRAAD

N 89 (1982) (073).

Allerlei slechte en onbruikbare voorraad.

Voor Maastricht is ook de omschrijving **get wat men niet kwijt raakt** opgetekend en voor Heel **niet te gebruiken**. Endepols vermoedt dat **bozjee** in Maastricht etymologisch verwant is met 'bocht' (Maastricht Wb., pag. 49).

bocht: freq. Oostlb. en Horns, verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Eigenbilzen en Eksel.

prul: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade en Klimmen.

rommel: verspr. Oost.Zuidlb., Noord.-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Weert, Thorn, As, Echt/Gebroek, Urmond, Maastricht en Venlo.

rotzooi: Wijlre, Eys, Vlodrop, Weert en Stein.

zooi: Hoensbroek.

boddezooi: Sittard.

bozjee: Maastricht.

bagage (fr.): Waubach.

braddel: Loksbergen.

breugel: Zonhoven en Itteren.

dochters: Melick.

knoei: Guttecoven.

nest: Loksbergen en Jeuk.

plodder: Loksbergen en Stein.

pongelen: Weert.

rossignol (fr.): Leopoldsburg.

sauerei (du.) (*zouerij*): Eys.

slechte waar: Brunssum.

troep: Herten (bij Roermond) en Hoensbroek.

SNUISTERIJ

N 89 (1982) (074).

Een klein sieraad van weinig waarde, een aardig prulletje van doorgaans geringe waarde.

De benaming **kikzjozerij** die voor Maastricht is opgetekend, gaat volgens Endepols terug op Fr. *quelque(s) chose(s)* + suffix *-erij*, vergelijk eveneens Rijnlands *Kichschosserei*, Eng. *kickshaws* (Maastricht Wb., pag. 185).

snuisterij: verspr. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Gulpen, Schinnen, Hoensbroek, Schimmert, As, Born en Venlo.

snuisterijtje (*snuisterijke*): Herten (bij Roermond).

snuisterderij: Blerick.

gesnuister: Ell.

prul (ook *prulle*): Waubach, Wijlre,

Neer, Reuver, Sittard, Oirsbeek,
Bree en Jeuk.

prulletje (*prulke, prulleke*): freq. Zuid.-
Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb.; ook
in Heerlen, Eys, Weert, Thorn,
Meeuwen, Opglabbeek, Greven-
bicht/Papenhoven, Urmond, Stein,
Maastricht, Itteren, Eksel, Zonho-
ven, Leopoldsburg, Venlo, Oirlo en
Sevenum.

pruuding: Hoensbroek.

klommel: Geulle.

klommeltje (*klommelke*): Schaesberg,
Roermond, Grevenbicht/Papenho-
ven, Guttecoven en Geulle.

aardigheidje: Echt/Gebroek.

bagatel (<fr.): Sittard.

bijou (fr.): Loksbergen.

frutseltje (*frutselke*): Maastricht.

kitsch (du.): Maastricht en Kerkrade.

kleinigheid: Schimmert.

kleinood: Stein.

kleinoodje: As.

klungel: Sittard.

knungelding: Venlo.

knommeltje (*knommelke*): Venlo.

lommeltje (*lommelke*): Heel.

pongeltje (*pongelke*): Meijel.

rommeltje (*rommelke*): Swalmen.

schmuck (du.): Brunssum.

1.1.5.4 Openbare verkoop

OPENBARE VERKOOP —

Kaart 24, pag. 261

N 21 (1963) (014a, 014b), N 71 (1975) (067b),
N 89 (1982) (080, 081 add., 082 add.), ZND 41
(1943) (030).

Openbare verkoping per opbod, een pu-
blike verkoping aan de meest biedende.
Anders dan in het *Woordenboek van de
Brabantse Dialecten* (WBD) wordt hier
geen onderscheid gemaakt tussen een
verkoping van roerende en onroerende
goederen.

veiling: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds.,
Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kle-
verlds.; ook in Neerpelt, Jeuk en
Kwaadmechelen.

verkoop: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb.,
Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp.,
Centr. Maaslds., Trichterlds.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr.
Bilzerlds., Tongerlds., Westlb. en
Truierlds.; ook in Tessenderlo.

verkoop bij opbod: Limbricht, Thorn,

Reppel en Velm.

verkoop met hoging: Neeroeteren en
Lanaken.

openbare verkoop: zeldz. Centr.-
Maaslds.; ook in Waubach, Baarlo,
Roermond, Herten (bij Roermond),
Schimmert, Meeuwen, Neeroeteren,
Sint-Truiden, Kerkom, Montenaken,
Leopoldsburg, Kwaadmechelen,
Venlo, Meijel en Sevenum.

publieke verkoop: verspr. Noord.-
Oostlb., zeldz. Dommellids.; ook in
Mechelen, Teuven, Oirsbeek, Meers-
sen, Rothem, Neeritter, Kinrooi,
Bree, Opoeteren, Maaseik, Echt/-
Gebroek, Mechelen-aan-de-Maas,
Neerharen, Zichen-Zussen-Bolder,
Diepenbeek, Ketsingen, Mettekoven,
Borgloon, Herk-de-Stad, Sint-Trui-
den, Venlo en Oirlo.

publieke verkoop met hoging:
Lanklaar.

verkoping: Sittard.

koopdag: freq. Weertlds., Horns,
Maaskemp., Dommellids.,
Demerkemp., Brab.Lb. en Lom-
mels., verspr. Truierlds., zeldz.
Centr. Maaslds.; ook in Jabeek,
Ulestraten, Schimmert, Maastricht,

Eijsden, Waltwilder, Rosmeer, Berlingen, Kozen en Meijel.

koopdag bij uithoging: Walshoutem.

verkoopdag: Heusden en Hoensbroek.

uitverkoop: verspr. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp., zeldz.

Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Egchel, Neer, Susteren, Boshoven, Kinrooi, Lanaken, Wijk, Bilzen, Waltwilder, Grote-Spouwen, Sint-Lambrechts-Herk, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Middelaar en Oirlo.

uitroep: freq. Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Teuven, Schimmert, Klimmen, Gronsveld, Gramthem, As, Oud-Waterschei, Maastricht, Neerharen, Boekt/Heikant, Hasselt en Velden.

oproep: Spalbeek en Hasselt.

afroep: Tienray.

roep: Nieuwenhagen, Brunssum, Stein en Jeuk.

roepdag: Nuth/Aalbeek.

hoging: Reppel, Maaseik en Landen.

uithoging: Bree.

koop: Meijel.

opbod: Loksbergen.

verdu: Maastricht.

devendu: Maastricht.

BIJ OPBOD VERKOPEN —

N 21 (1963) (019 add.), N 89 (1982) (081).

Op een veiling aan de meest biedende verkopen.

roepen: Nieuwenhagen, Schaesberg, Eys, Kesseleik, Montfort, Melick, Brunssum, Ophoven, Born, Stein, Maastricht, Jeuk en Lommel.

afroepen: Waubach, Montfort, Postersholt, Hoensbroek, Tungalroy, Itteren en Venlo.

omroepen: Stein.

oproepen: Eksel en Bree.

uitroepen: Epen, Klimmen, Weert en As.

bieden: Heerlen, Neer, Nieuwstadt, Merkelbeek, Schimmert, Stein, Maastricht, Meijel en Maasbree.

opbieden: Kerkrade, Wijlre, Eys, Tenneschen/Weustenrade, Gronsveld, Echt/Gebroek, Maastricht en Venlo.

bij opbod verkopen: Wijlre, Herten (bij Roermond), Mheer, Thorn, Guttecoven, Oirlo, Tienray en Meijel.

per opbod verkopen: Meeuwen en Eigenbilzen.

op bod verkopen: Schimmert.

verkopen: Swalmen en Geleen.

veilen: verspr. Oostlb. en Horns; ook in Gulpen, Urmond, Maastricht, Loksbergen, Oirlo en Meerlo.

koopdag houden: Leopoldsburg.

mieren: Blerick.

mijnen: Grevenbicht/Papenhoven.

BIJ HANDSLAG VERKOPEN

N 21 (1963) (022).

Iets bij mondelinge overeenkomst verkopen door met de rechterhand in die van een ander te slaan bij het dingen over een koop.

Voor Swalmen en Maastricht is ook de uitdrukking **hand erop** (*hand trop*) opgetekend en voor Heerlen **op zeggensnood**. Voor Venlo, Sittard en Hoensbroek is voorts ook het zelfstandig naamwoord **handslag** genoteerd.

uit de hand verkopen (ook *uiter hand verkopen*): verspr. Dommellds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Bleijerheide, Teuven, Oirsbeek, Houthem, Kinrooi, Ophoven, Bocholt, Opglabbeek, Gelieren/Bret, Stokkem, Neerharen, Eijsden, Zichen-Zussen-Bolder, Boekt/Heikant, Opheers, Welten, Sint-Truiden, Zelem en Halen.

op handslag verkopen: Heerlen, Tegelen, Roermond, Sittard, Nuth/Aal-

beek, Hoensbroek, Weert en Lommel.
op de hand verkopen: Jabeek en Waubach.
bij opslag verkopen: Maastricht.
bij handslag verkopen: Roermond, Herten (bij Roermond), Blerick en Middelaar.
bij handenslag verkopen: Heerlen.
bet handslag verkopen (*be handslag verkopen*): Herk-de-Stad, Hasselt en Borgloon.
met handslag verkopen: Lommel, Waterlooos en Kinrooi.
met de handslag verkopen: Tungalroy.
met de handopslag verkopen: Haelen.
met de handen verkopen: Waubach.
met een handslag over de koop eens worden: Grathem.
onderhands verkopen: Tegelen, Panningen, Ulestraten, Schimmert, Bree, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Urmond, Velden en Oirlo.
onder de hand verkopen: Eygelshoven.
onderling verkopen: Tegelen, Limbricht, Kinrooi en Lanklaar.
onderlings verkopen: Panningen, Vlodrop, Meijel en Sevenum.
toeslaan: Nunhem, Beegden, Maasniel, Hoensbroek, Schimmert, Waterlooos, Holtum, Guttecoven en Diepenbeek.
afslaan: Kermt.
inslaan: Egchel.
opslaan: Opglabbeek.
inhouwen: Tongeren.
in de handen houwen: Bocholt.
ophouwen: Maaseik en Klimmen.
met ophouwen: Neeritter en Stokkem.
toehouwen: Diepenbeek en Rosmeer.
klatsen: Boshoven, Sittard en Hoeselt.
inklatsen: Klimmen.
in de handen klatsen: Leuken.
verklatsen: Neer.
handen kloppen: Waterlooos.
akkoord slaan: Wintershoven.
akkoord maken: Puth.
commercen (<fr.): Achel.
verhandelen: Oost-Maarland.
verkopen: Ell.

GUNNEN

N 21 (1963) (021a).

Toestaan, gezegd in verband met een openbare verkoop.

Voor Ell is ook het zelfstandig naamwoord **gunning** opgetekend.

gunnen: verspr. in Nl.Lb.; ook in Ketsingen, Neerpelt en Boekt/Heikant.

vergunnen: Kinrooi.

verblijven: Neeritter.

laten: Kinrooi, Spalbeek, Wellen en Borgloon.

toewijzen: verspr. Maaskemp.; ook in Sittard, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Neerharen, Oost-Maarland, Wintershoven, Hamont, Kaulille, Hasselt, Sint-Truiden en Zelem.

toeslaan: Mechelen, Panningen, Oirsbeek, Ulestraten, Rothem, Ophoven, Obbicht en Herk-de-Stad.

toezeggen: Heerlen, Stokkem, Wolder/Oud-Vroenhoven en Rosmeer.

toe-eigenen: Holtum.

toestaan: Opheers.

afslaan: Gelieren/Bret, Diepenbeek, Lummen en Halen.

afspannen: Bree en Maaseik.

gaan: Weert.

afgaan: Grathem, Eksel, Kermt, Velm en Lommel.

doorgaan: verspr. Kleverlds.; ook in Susteren, Sittard en Opglabbeek.

overgaan: Herten (bij Roermond).

verkopen: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Teuven, Tegelen, Schimmert, Klimmen, Leuken, Kinrooi en Oost-Maarland.

NIET GUNNEN —————

N 21 (1963) (021b).

Niet toestaan, tegenhouden, gezegd in verband met een openbare verkoping.

niet gunnen: Heerlerheide, Welten, Teuven, Tegelen, Haelen, Roermond, Limbricht, Sittard, Hoensbroek, Tungelroy, Ell, Kinrooi, Holtum, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maas-tricht, Diepenbeek, Ketsingen, Neerpelt, Boekt/Heikant en Oirlo.

niet vergunnen: Kinrooi.

niet afgaan: Lommel, Kermt en Velm.

niet doorgaan: verspr. Kleverlds.; ook in Tegelen, Panningen, Schimmert, Hamont, Overpelt en Kaulille.

niet toewijzen: Ophoven, Bree, Waterloos, Oud-Waterschei, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Hasselt, Sint-Truiden.

niet toestaan: Opheers.

niet toeslaan: Obbicht.

niet afslaan: Diepenbeek.

niet laten: Kinrooi, Spalbeek, Wellen, Borgloon en Niel-bij-St.-Truiden.

niet laten gaan: Gelieren/Bret.

niet overeenkomen: Nunhem.

niet verblijven: Neeritter.

niet verkopen: Teuven, Oirsbeek, Kinrooi, Roosteren, Rotem, Lanklaar, Hoeselt en Zelem.

aanhouden: Heerlen, Mechelen, Reuver, Beegden, Maasniel, Susteren, Sittard, Schimmert en Meijel.

achterhouden: Weert.

inhouden: zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Mechelen, Leuken, Boshoven, Bocholt, Opplabbeek, Geulle, Rosmeer, Eksel, Herk-de-Stad, Halen en Lommel.

ophouden: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Sittard, Hoensbroek, Gronsveld, Grathem, Hoeselt, Lommel, Blerick en Venlo.

intrekken: Heerlen, Mechelen, Herten (bij Roermond), Vlodrop, Sittard,

Weert, Bocholt en Guttecoven.

terugtrekken: Lummen.

afslaan: Wintershoven.

afwijzen: Stokkem.

blijven staan: Puth.

vast worden: Weert.

neven de neus gaan: Oirlo.

ROEPER —————

Kaart 25, pag. 261

N 21 (1963) (019), N 89 (1982) (081 add.).

Degene die de verkoping leidt bij een openbare verkoping van goederen.

roeper: freq. Dommelds.; ook in Wau-bach, Nuth/Aalbeek, Weert, Roosteren, Neerharen, Zolder, Lummen, Herk-de-Stad, Zelem, Halen, Lommel, Velden en Oirlo.

uitroeper: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Maaskemp., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Bleijerheide, Heerlen, Mechelen, Val-Meer, Tongeren en Oirlo.

oproeper: freq. Tongerlds., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Oost-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Eygelshoven, Bree, Opplabbeek, Maastricht, Zichen-Zussen-Bolder, Hamont, Kaulille en Lommel.

omroeper: Egchel, Haelen, Hoensbroek, Weert, Tungelroy en Echt/Gebroek.

afroeper: freq. Kleverlds.; ook in Puth, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

afslager: Roermond, Tungelroy, Grathem, Maastricht, Blerick en Venlo.

uitslager: Herten (bij Roermond).

uitbeller: Wintershoven en Rosmeer.

uitklopper: Herten (bij Roermond), Maasniel en Vlodrop.

uitmelder: Diepenbeek en Hoeselt.

deurwaarder: Houthem.
huissier (fr.): Hasselt.
klerk: Opheers en Puth.
notaris: Houthem.
veilingmeester: Valkenburg.
verkoper: Oirlo.

BOD _____

N 89 (1982) (082).

De geboden som op een veiling.

bod: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Meeuwen, Maastricht, Itteren, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

gebod: Montfort, Vlodrop en Epen.

opbod: As.

prijs: Kerkrade.

roep: Nieuwenhagen, Kesseleik, Montfort, Stein, Maastricht en Jeuk.

INZET _____

N 89 (1982) (084).

De inzet door de verkoper gedaan om de prijs op te voeren op een veiling. Voor Wijlre is ook het werkwoord **inzetten** (*izetten*) opgetekend en voor Neer, Kapel-in-'t-Zand, Melick, Schimmert, Thorn en Echt/Gebroek **uitzetten**. De informant voor Kapel-in-'t-Zand merkt voorts op dat hem geen zelfstandig naamwoord bekend is voor dit begrip.

inzet (ook *inzat*, *izatz*): verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Epen, Weert, Tungelroy, Ophoven, As, Maastricht, Itteren, Jeuk, Leopoldsburg en Venlo.

einsatz (du.) (*izatz*): Kerkrade.

schut: Eys, Kesseleik, Montfort en Stein.

aanbod: Eksel en Susteren.
eerste bod: Ittervoort.

HOGEN _____

Kaart 26, pag. 262

N 89 (1982) (083, 085 add.), RND (114 add.), ZND 21 (1936) (024a add.).

De eerder geboden som op een veiling verhogen.

hogen: freq. in Belg.Lb., verspr. Noord.-Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Gulpen, Montzen en Maastricht.

afhogen: Opglabbeek.

ophogen: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Tungelroy en Blerick.

uithogen: Jeuk.

verhogen: Nieuwenhagen, Wijlre, Eys, Kesseleik, Vlodrop, Nieuwstadt, Hoensbroek, Stein, Maastricht en Meerlo.

bieden (*biejen*, *bienen*): Epen, Posterholt, Meeuwen en Maastricht.

hoger bieden: Venlo, Maastricht en Eys.

opbieden: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Epen, Posterholt, Tungelroy, Grevenbicht/Papenhoven, Born, Guttecoven, Maastricht, Itteren en Leopoldsburg.

overbieden: Oirlo.

get erop zetten: Schaesberg.

hoger zetten: Maastricht.

hoger inzetten: Doenrade en Waubach.

opdrijven: Montfort en Hoensbroek.

opjagen: Neer, Merkelbeek en Maastricht.

vals hogen: Venray.

INMIJNER _____

N 21 (1963) (017, 041 add.), N 89 (1982) (084 add., 085 add.).

De persoon die bij de eerste verkoping het hoogste bod doet.

stroman: Sittard, Ulestraten, Ittervoort, Rotem, Maastricht, Rosmeer, Zichen-Zussen-Bolder, Velm en Loksbergen.

strooien man: Wijlre, Kinrooi, Bocholt, Opglabbeek, As, Overpelt, Eksel, Zonhoven en Hasselt.

strooien mannetje: Eksel.

koper: Swalmen, Jabeek, Schimmert, Bree, Waterloo, Roosteren, Rotem, Hoeselt, Kermt en Wellen.

opkoper: Hoensbroek.

verkoper: Lanklaar.

bieder: Hasselt.

eerste bieder: Boshoven.

hoger: Weert.

inmijner: Lummen.

inzetter: Kermt en Rummen.

opzetter: Ottersum en Milsbeek.

opjager: Meijel.

maquignon (fr.) (makeljong): Mechelen-aan-de-Maas en Zichen-Zussen-Bolder.

lokwagel: Sittard.

foetelaar: Gulpen.

roeper: Oirlo.

TREKGELD _____

N 21 (1963) (016).

Het bedrag dat (als premie) uitbetaald wordt aan degene die bij de eerste verkoping bij het opbieden het hoogste bod heeft gedaan, of voor de afslag het hoogste bod het laatste verhoogd heeft.

trekgeld: Waubach, Mechelen, Neer, Roermond, Swalmen, Sittard, Ule-

straten, Schimmert, Grahem, Bocholt, Roosteren, Rotem, Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas, Zichen-Zussen-Bolder, Boekt/Heikant en Hasselt.

plokgeld: Oirlo.

strijkgeld: Oirlo.

hooggeld: Ottersum, Milsbeek en Weert.

hoogselgeld: Leuken en Boshoven.

handgeld: Bree, Hoensbroek en Diepenbeek.

kooppenning: Middelaar.

koopsom: Waterloo en Wellen.

drinkgeld: Mechelen.

lokgeld: Sittard.

opgeld: Boshoven.

procent: Velm.

bijkoop: Rosmeer.

inzet: Halen en Puth.

opzet: Weert.

opbrengst: Kermt.

priem: Zelem en Lummen.

voorschot: Teuven.

hoogste bied: Borgloon.

hoogste bod: Wellen.

hoogste gebod: Oud-Waterschei.

TOESLAG _____

N 89 (1982) (087);

Roermond Wb. (234).

Het geld dat men voor kosten boven de koopprijs moet betalen op een veiling. Voor Brunssum is ook de uitdrukking **onder de dis** opgetekend.

toeslag: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Thorn, Echt/Gebroek, Born, Geulle en Maastricht.

opslag: Venray.

opgeld: verspr. Kleverlds., zeldz.

Oostlb.; ook in Eys, Epen, Weert, Tungalroy, Ittervoort, Urmond, Maastricht, Itteren, Eksel en Venlo.

opzetgeld: Heel.

opcenten: Wijlre, Gronsveld, Weert,

Venlo en Tienray.

percenten (mv.): Maastricht.

schrijfgeld: Wijlre, Gulpen, Klimmen, Ten-Esschen/Weustenrade, Tun-
gelroy, Ell, Haler, Meeuwen, As,
Grevenbicht/Papenhoven, Itteren en
Jeuk.

kavelgeld: Kesseleik, Susteren, Sittard,
Oirsbeek, Stein en Venlo.

veilinggeld: Horst, Kapel-in-'t-Zand en
Herten (bij Roermond).

provisie (<fr.): Roermond en Herten
(bij Roermond).

kosten: Leopoldsburg en Montfort.

onkosten: Blerick.

ongeld (ongeldsj): Bree.

beugelgeld: Nieuwenhagen.

drinkgeld: Guttecoven.

tafelgeld: Venlo.

kwaad geld (ook kwageld): Eksel en
Ophoven.

meer, Val-Meer, Diepenbeek, Spal-
beek, Wellen, Herk-de-Stad, Niel-
bij-St.-Truiden, Halen en Lommel.

opgeld: Heerlen, Tegelen, Maasniel,
Susteren, Grevenbicht/Papenhoven,
Geulle, Oost-Maarland, Velden en
Oirlo.

opgelden: Panningen.

opcenten: Mechelen, Panningen, Baar-
lo, Nunhem en Ell.

onraad: Tegelen, Swalmen, Maasniel
en Maastricht.

onraadgeld: Baarlo.

onraadsgeld: Sevenum en Tegelen.

ongeld: Lommel en Zelem.

aankoopkosten: Tegelen.

koopgeld: Gelieren/Bret.

koopsom: Gelieren/Bret.

bamis: Grathem.

lasten: Hoensbroek.

presentiegeld: Hoensbroek.

harkhui: Ottersum en Milsbeek.

NOTARISKOSTEN

N 21 (1963) (018), N 89 (1982) (087 add.).

Gelden die bestemd zijn voor de notaris
i.v.m. een openbare verkoping van on-
roerende goederen.

schrijfgeld: freq. in heel Lb.

schrijversgeld: Peer.

herengeld: Heerlen, Waubach, Ule-
straten, Roosteren, Lanklaar, Stein,
Hoeselt en Middelaar.

notarisgeld: Achel, Sittard en Valken-
burg.

geld voor de notaris: Puth.

notariskosten: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook
in Welten.

kwaad geld: Heerlen, Klimmen, Ros-

TAXEREN

N 89 (1982) (088).

De waarde van iets begroten, ramen,
schatten.

schatten (ook schätzen): freq. in
Nl.Lb., verspr. Maaskemp.; ook in
Ophoven, Eigenbilzen, Zonhoven,
Jeuk en Leopoldsburg.

taxeren (<fr.): freq. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Neer, Herten
(bij Roermond), Montfort, Weert,
Ell, Thorn, As, Stein, Geulle, Maas-
tricht, Eksel, Venlo, Tienray en
Meijel.

taxateren (<fr.): Kapel-in-'t-Zand.

1.1.6 Geldwezen

Deze subparagraaf behandelt de begrippen uit de financiële sfeer. In een eerste sectie komen enkele algemene begrippen in verband met financiële verrichtingen en bijbehoren aan bod. De tweede sectie bevat begrippen in verband met diverse muntstukken, biljetten en geld in het algemeen.

1.1.6.1 Financiële verrichtingen

BETALEN, OVER DE BRUG KOMEN

N 21 (1963) (020 add., 029), N 89 (1982) (093 add.), ZND 36 (1941) (090);
Kerkrade Wb. (058), Gemmenich Wb. (043).

Geld overhandigen of doen toekomen aan de rechthebbende wegens ontvangen goederen of bewezen diensten; een schuld vereffenen.

Voor Oirlo en Eijsden is ook de uitdrukking **boter bij de vis** opgetekend en voor Sittard **vis op de dis**.

betalen: freq. in heel Lb.

afbetalen: Tongeren.

uitbetalen: Baarlo en Schimmert.

over de brug komen: verspr. in Nl.Lb.; ook in Bree.

overkomen: zeldz. Centr.Maaslds. en Lonerlds.; ook in Teuven, Kinrooi, Bocholt, Opglabbeek, Rosmeer, Wintershoven, Tongeren, Neerpelt, Peer, Spalbeek, Hasselt en Lommel.

overeenkomen: Waterloo.

dokken: Tegelen en Maastricht.

afdokken (ook *afdoggen*): Bree, Lanklaar, Stokkem, Val-Meer, Eksel en Hasselt.

uitdokken: Ulestraten.

uitstrijken: Klimmen.

afdoppen: Zichen-Zussen-Bolder, Hasselt, Wellen en Halen.

afkomen: Borgloon.

aflappen: Herk-de-Stad.

aflleggen: Jabeek en Klimmen.

daalleggen: Herk-de-Stad.

afrekenen: Eys, Epen, Oost-Maarland en Oirlo.

afscheuren: Oirlo en Sevenum.

afschieten: Nunhem, Weert, Boshoven, Tungelroy, Ell, Grathem, Roosteren, Eijsden, Boekt/Heikant, Lommel, Blerick en Meijel.

laten schieten: Kinrooi.

afschuiven: Tegelen.

afsnijden: Maasniel.

afstoten: Susteren.

aftellen: Hasselt.

daaltellen: Halen en Hasselt.

neertellen: Ophoven.

gelijk tellen: Ottersum en Milsbeek.

vereffenen: Maaseik en Echt/Gebroek.

(zich) effen maken: Kapel-in-'t-Zand en Rotem.

blechen (du.): Herten (bij Roermond).

geld laten zien: Heerlen.

wat laten zien: Oirlo.

de buidel openmaken: Heerlen.

de knip trekken: Heythuysen.

een einde eraan maken: Sittard.

uit de schoot doen: Klimmen.

van leer trekken: Roosteren.

BEKOSTIGEN

N 21 (1963) (048).

Betalen voor, de kosten dragen van.

bekostigen: freq. in heel Lb.

berappen: Kerkrade, Egchel, Sittard, Hoensbroek, Valkenburg, Weert en Boshoven.

betalen: Welten, Neer, Beegden, Leuken, Waterloo, Gelieren/Bret, Obbicht, Guttecoven, Wolder/Oud-Vroenhoven, Oost-Maarland, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Wintershoven en Venlo.

betonen: Heerlen.

opbrengen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Bleijerheide, Waterloo en Wellen.

bijgescharen: Maastricht.

knappen: Weert.

permitteren (<lat.): Weert en Obbicht.

leisten (du.): Rothem.

KOSTEN

N 21 (1963) (025 add., 046).

De prijs hebben van, voor het genoemde bedrag verkrijgbaar zijn; waard zijn.

kosten: verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Dommelds., zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Trichterlds.; ook in Bleijerheide, Weert, Tungalroy, Maasbracht, Rosmeer, Ketsingen, Wellen, Niel-bij-St.-Truiden, Velden, Venlo, Meijel en Sevenum.

gelden (ook *gellen*): freq. Tongerlds. en Demerkemp., verspr. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Bilzerlds.; ook in Heythuysen, Roermond, Maasniel, Eijsden, Oost-Maarland, Overpelt, Eksel, Zelem, Halen, Lommel en Meijel.

doen: verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns en Kleverlds.; ook in Bree, Obbicht, Born, Maastricht, Neerharen, Hamont en Velden.

uitdoen: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Zuidgeld.Lb., zeldz. Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Bocholt en Oirlo.

gaan: freq. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Sittard, Neeritter, Rotem, Rosmeer, Val-Meer, Peer, Kermt, Has-

selt en Halen.

staan: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Waubach, Haelen, Bree, Gelieren/Bret, Maaseik, Lanklaar, Stokkem, Wolder/Oud-Vroenhoven, Wijk, Hasselt, Borgloon, Herk-de-Stad en Halen.

komen: Oud-Waterschei, Wolder/Oud-Vroenhoven, Wijk en Heugem.

liggen: Weert.

maken: Peer.

tellen: Maastricht en Houthem.

waard zijn: Teuven, Sittard, Jabeek, Maaseik, Smeermaas, Tongeren, Kaulille en Oirlo.

opbrengen: Valkenburg, Ell, Waterloo en Oirlo.

KOSTBAAR

N 89 (1982) (095).

Van grote waarde, veel geld waard. Voor de omschrijving VEEL GELD WAARD (DC 39 (1965) (002a)) is geen lexicale variatie opgetekend.

kostbaar: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Maastricht en Leopoldsburg.

kostelijk: Wijlre, Gulpen, Heel, Schimmert, Gronsveld, Weert, Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Stein, Maastricht, Itteren, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Loksbergen en Meijel.

kostig: Klimmen.

kostspelig: Eys.

duur: freq. Noord.Oostlb., verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Weert, Ell, Kelpen, Meeuwen, Urmond, Maastricht, Horst en Sevenum.

brandduur: Tungalroy.

durabel (<fr.): Venray en Meerlo.

waardevol (waardvol): Heerlen.

waardig: Guttecoven, Geulle en Schinnen.

waard: Nieuwenhagen en Kerkrade.

DUUR

DC 35 (1963) (030), N 89 (1982) (097), ZND 24 (1937) (002), ZND A2 (1940sq) (339), ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

Veel kostend, hoog van prijs.

duur: freq. in heel Lb.

prijzig: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Bree, Maastricht, Itteren, Eksel, Venlo, Tienray en Meijel.

kostelijk: Weert.

gepeperd: Sevenum, Maastricht en Nieuwenhagen.

peperduur: Kapel-in-'t-Zand en Herten (bij Roermond).

BILLIJK

N 89 (1982) (096).

Redelijk, schappelijk, gezegd van de prijs voor een artikel.

billijk: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Merkelbeek, Weert, Ell, Geulle en Venlo.

billig: freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Reuver, Vlodrop, Doenrade, Oirsbeek, Brunssum en Maastricht.

schappelijk: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, As, Maastricht, Itteren, Eksel, Zonhoven, Leopoldsburg en Loksbergen.

redelijk: Epen, Amby, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Jeuk en Sevenum.

reëel: Heerlen.

ordentelijk: Tungalroy.

net: Weert.

niet te duur: Meeuwen.

niet te veel: Gennep.

GOEDKOOP

N 89 (1982) (096 add.), SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (361), ZND 24 (1937) (021a); Maastricht Wb. (364).

Niet hoog in prijs, niet duur.

goedkoop (ook *goeiekoop*, *goeikoop*, *goekoop*, *goewekoop*): alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., waar het freq. is.

billig (du.): verspr. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Beegden, Asenray/Maalbroek, Einighausen, Schinveld, Brunssum en Venlo.

niet duur (*nie duur*): Heers, Hoeselt en Genoelselderen.

schandekoop (*schanekoop*): Maastricht Wb. en in Rosmeer en Mheer.

schandgoedkoop (*schandgoeiekoop*): Maastricht Wb.

GOEDKOPER

N 21 (1963) (026a add.), ZND 24 (1937) (021b)

Minder kostend, minder duur.

goedkoper (ook *goeiekoper*): freq. Truierlds., verspr. Centr.Maaslds. en Dommelds.; ook in Vroenhoven, Mopertingen, Sint-Huibrechts-Hern, 's-Herenelderen, Kwaadmechelen en Loksbergen.

beterkoop (ook *beterekoop*): freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds. en Westlb.; ook in Mheer, Molenbeersel, Kessenich, Herk-de-Stad, Jeuk, Oostham en Linkhout.

beterkoper: Stokkem.

billiger (du.): Jabeek, Heerlen en Lontzen.

profijtiger: Martenslinde.

GOEDKOOPST —————

ZND 24 (1937) (021c).

Het minst kostend, het minst duur.

goedkoopste (ook *goeiekoopst*, *goeiekoopste*, *goeikoopste*): freq. Truierlds., verspr. Centr.Maaslds. en Dommellds., zeldz. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Vroenhoven, Lummen, Stevoort, Hasselt, Ulbeek, Kwaadmechelen en Loksbergen.

bestekoop: freq. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds. en Westlb.; ook in Molenbeersel, Kessenich, Herk-de-Stad, Jeuk, Oostham en Linkhout.

bestekoopste: Opoeteren, Rekem, Mopertingen en Hoeselt.

billigste (<du.): Lontzen.

voordeligste: Veldwezelt.

GEEN ... WAARD —————

ZND 28 (1938) (013).

Niets waard, geen waarde hebbend. Voor de begrippen **NIKS WAARD** (SGV (1914) (042), ZND 08 (1925) (074)) en **GEEN WAARDE** (SGV (1914) (042)) is geen lexicale variatie opgetekend. In dit lemma komen alleen de constructies aan bod van het type *dat is geen ... waard* als antwoord op vraag 13 van ZND 28: *Hoe zegt men van iets dat geen waarde heeft? (Dat is geen ... waard)*. In Lommel en Maaseik zegt men daarvoor ook wel eens **dat betekent niks**. Voor Beringen is voorts de uitdrukking **zijn geld niet waard** opgetekend en voor Eisden **van geen waarde**. In Leopoldsburg gebruikte men vroeger ook vaak **niks boutique** (*niks petik*).

geen cent waard: freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Tongerlds., Demerkemp.

en Lonerlds.; ook in Weert, Geistingen, Lanaken, Hees, Vroenhoven, Eigenbilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Peer, Duras, Wilderen en Lommel.

geen rode cent waard: Neeroeteren.

geen vijf cent waard: Kerkom en Rosmeer.

geen halve cent waard: Borgloon.

geen centiem waard: Mheer.

geen duit waard: Remersdaal, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken en Mettekoven.

geen rode duit waard: Wellen en Rosmeer.

geen knab waard: Hoepertingen.

geen rode knab waard: Genk.

geen knabje waard (*geen knepke waard*): verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Lanaken, Hees, Rosmeer, Riemst, Lauw, Heusden en Berbroek.

geen penning waard: Mechelen-aan-de-Maas.

geen sol waard: verspr. Lonerlds., Truierlds. en Getelds.

geen solletje waard (*geen solleke waard*): Gelinden, Mettekoven, Herk-de-Stad en Tessengerlo.

geen oortje waard: Weert.

geen tabak waard: Borgloon.

geen pijptabak waard: Rekem, Rijkhoven, Overpelt, Wellen en Sint-Truiden.

geen sik tabak waard: Vechmaal.

geen sik waard: Bree, Opoeteren, Genk, Alt-Hoeselt, 's-Herenelderen, Neerpelt, Overpelt, Stevoort, Hasselt, Heppen, Wellen en Borgloon.

geen rotte sik waard: Beringen en Berbroek.

geen sikkepit waard: Ulestraten, Opoeteren, Elen, Rotem, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Overpelt, Paal en Oostham.

geen boes waard: Wellen.

geen aardbeer waard (*geen obber waard*): Diepenbeek.

geen bats waard: Maastricht.

geen deem waard: Oostham en Neerpelt.
geen diljaar waard: Rosmeer.
geen dop waard: Oostham.
geen klits waard: Zepperen, Jeuk en Wellen.
geen potaarden klits waard: Wellen.
geen kloot waard: Maaseik, Eigenbilzen en Hees.
geen kloten waard: zeldz. Maaskemp.; ook in Neerpelt.
geen knop waard: Lommel en Neerpelt.
geen koperen waard: Hoepertingen.
geen kroezel waard: Hoepertingen.
geen kruitzer waard: Mheer.
geen lap waard: Sint-Martens-Voeren.
geen meter waard: Bree en Vucht.
geen nonde waard: Lanaken.
geen pens waard: Leopoldsburg.
geen rosse waard: Sint-Truiden.
geen sok waard: Paal.
geen strang waard (*geen strank waard*): Houthalen.
geen vets waard: Diepenbeek, Neerpelt, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Linkhout.
geen vots waard: Lontzen.
geen vuile pruim waard (*geen vuil pruim waard*): Eupen.
geen zotte patat waard: Hoepertingen.

REKENING

SGV (1914) (037), ZND 07 (1924) (067); Kerkrade Wb. (211).

Een opgave van geleverde goederen of van verrichte werkzaamheden en van het bedrag dat ervoor betaald moet worden.

rekening: freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Sint-Truiden en Tessengerlo.
rekeling: freq. Truierlds.; ook in Gelingen.
rekering: Oostham.
rechnung (du.): Simpelveld en Kerkrade.
nota (not): Koninksem.

VOORSCHIETEN

N 21 (1963) (045), N 89 (1982) (099 add.), ZND 14 (1926) (005b add.).

Voorlopig voor een ander betalen in afwachting van terugbetaling.

voorschieten: freq. in heel Lb.
voorschot geven: Maasniel.
voorstrekken: Heerlen en Kerkrade.
borgen: Tegelen en Echt/Gebroek.
borg storten: Bocholt.
borg zijn: Wellen.

BORGEN

N 89 (1982) (099).

Uitstel van betaling geven.

borgen: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Tungelroy, Maastricht, Blerick, Meijel en Maasbree.
uitstel geven: Wijlre, Kapel-in-'t-Zand, Thorn, As, Maastricht, Itteren, Leopoldsburg, Gennep en Sevenum.
uitstellen: Venlo en Melick.
uitstand geven: Eys.
chance geven: Meijel.
krediet geven: Merkelbeek.
opschorten: Venlo.
opschrijven: Susteren, Nieuwstadt, Weert en Eksel.
op de lat schrijven: Roermond en Nieuwstadt.
poffen: Gulpen, Roermond, Susteren, Urmond, Maastricht en Meerlo.

SCHULD

N 21 (1963) (036, 038 add.), SGV (1914) (032 add.), ZND A2 (1940sq) (290), ZND m (Coomans, Drieskens, Franssen, GrGr, Houben, Raymaekers, Vanderbeeken).

Geldsom die men nog moet betalen wegens ontvangen dienst of levering.

schuld (ook *schoud*): alg. in heel Lb. behalve in het Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds., waar het freq. is.

pof: verspr. Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Oud-Waterschei, Gelieren/Bret en Halen.

achterstal: Zelem.

SCHULD ZONDER PAPIEREN

N 21 (1963) (039).

Een schuld die niet schriftelijk is vastgelegd.

Voor Puth is ook het bijvoeglijk naamwoord **handschuldig** opgetekend en voor Vlodrop **mondelings**.

handschuld: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Mechelen, Baarlo, Roermond, Weert, Tungalroy, Grathem, Bocholt, Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas, Urmond, Val-Meer, Hasselt en Middelaar.

schuld op handpapier: Teuven.

schuld op zegwoord (ook *schuld op zeggeswoord*, *schuld op zegge-woord*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Welten, Teuven, Neeritter, Kinrooi, Bocholt, Opglabbeek, Maaseik, Neerharen, Rosmeer, Zichen-Zussen-Bolder en Hoeselt.

schuld met zegwoord: Rothem.

schuld zonder bewijzen: Waterloo.

schuld zonder papier: Herk-de-Stad en Velm.

schuld zonder papieren: Kermt.

schuld zonder schrijvens: Halen.

schuld te goeder trouw: Rotem en Waterloo.

onderhandse schuld: Tegelen, Houthem, Diepenbeek, Hoeselt en Peer.

losse schuld: Tegelen en Baarlo.

duistere schuld: Swalmen.

woord: Borgloon.

erewoord: Rotem.

afpraak: Oirsbeek.

belofte: Lummen.

overeenkomst: Hoensbroek.

mondelinge overeenkomst: Oirsbeek.

mondelinge verkoop: Obbicht.

De volgende opgaven zijn werkwoordelijke uitdrukkingen waarmee een schuld zonder papieren omschreven worden kan:
niet beschreven zijn: Nunhem en Mechelen.

niet vastgelegd zijn: Holtum.

niet op papier staan: Haelen.

op de lat staan: Herten (bij Roermond).

De volgende opgaven zijn werkwoordelijke uitdrukkingen voor het afsluiten van een schuld zonder papieren:

op losse hand geven: Echt/Gebroek.

uit de hand lenen: Beegden.

onderhands regelen: Oirlo.

zomaar regelen: Eksel.

VERSCHULDIGD ZIJN

N 21 (1963) (036 add., 039 add.), N 89 (1982) (100).

Schuldig zijn, verplicht te betalen.

Voor Sittard is ook de omschrijving

daar staat nog get te kraaien opgetekend en voor Neeritter **het staat daar te kraaien**.

schuldig zijn: freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Gulpen, Ingber, Weert, As, Maastricht, Eigenbilzen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

schuld zijn: Waubach, Wijlre, Epen, Stein, Venlo en Maasbree.

schuld hebben: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Welten, Nieuwenhagen, Ell, Bree, As, Maastricht en Itteren.

schulden: Heel en Stein.
verschulden: Hoensbroek.
verschuldigen: Urmond.
in de schuld staan: Eys.
plichtig zijn: Kesseleik, Montfort, Sittard en Ophoven.
betaalplichtig zijn: Herten (bij Roermond).
verplicht zijn: Thorn, Maastricht en Schimmert.
in het krijt staan: verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Merkelbeek, Meeuwen, Eksel en Sevenum.
in de krijt staan: Ulestraten.
in de lat staan: Ottersum en Milsbeek.
aan de lat staan: Oirlo.
in het boek staan: Mesch.
in een zwart blaadje staan: Jabeek.
aan het bred staan: Heerlen.
moeten: As en Loksbergen.
gelden: Ittervoort.
geldig zijn: Brunssum.

KWITANTIE

N 21 (1963) (037).

Kwijting, schulddelging, een schriftelijk, door de ontvanger van het geld getekend bewijs van betaling.

kwitantie: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.
kwijting: freq. Ripuar., verspr. in aansluitend Oost.Zuidlb.; ook in Hoensbroek, Rothem, Bree, Oud-Waterschei, Ottersum en Milsbeek.
kwijtschrift: Waterlooos.
bewijs: Maasniel, Puth, Klimmen, Tun-
 gelroy, Opglabbeek, Lanklaar, Herk-
 de-Stad en Velm.
betaalbewijs: Oirlo.
betalingsbewijs: Neerharen en Mechelen.
bewijs van betaling: Heerlen.
bewijs van schulddelging: Grathem.
schuldbrief: Guttecoven.
schuldbriefje (*schuldbriefke*): Meijel
 en Hoensbroek.

briefje (*briefke*): Panningen, Heythuy-
 sen, Roermond en Zelem.
reçu (**fr.**): Velm.
reçuutje (<**fr.**) (*reçuke*): Stokkem.
schein (**du.**): Oirlo.

VERVALDAG

N 21 (1963) (020, 038 add.).

De jaarlijkse betaaldag bij de notaris. **Bamis** is ontstaan uit *baafsmis*, de mis van Sint-Bavo, wiens feestdag op 1 oktober valt. Bij uitbreiding wordt **bamis** ook gebruikt in de ruimere betekenis van herfsttijd. Voor **Sint-Andries** of **Sinten-Dries** melden diverse informanten dat dat op 30 november was.

vervaldag: Heerlen, Welten, Meche-
 len, Teuven, Roermond, Swalmen,
 Maasniel, Hoensbroek, Neerit-
 ter, Grathem, Bocholt, Waterlooos,
 Oud-Waterschei, Maaseik, Rotem,
 Obbicht, Neerharen, Zichen-Zussen-
 Bolder, Hamont, Kaulille, Kermt,
 Hasselt, Wellen, Niel-bij-St.-Truiden
 en Lommel.

zitedag: Neer, Beegden, Susteren, Ur-
 mond, Maastricht, Diepenbeek, Win-
 tershoven, Opheers en Velden.

betaaldag: Eijsden, Achel, Blerick en
 Meijel.

pachtdag: Holtum en Schimmert.

termijndag: Sittard.

vergoeddag (*vergoeidag*): Halen.

Sint-Andries: Panningen, Bocholt, Op-
 glabbeek, Neerpelt, Lummen, Herk-
 de-Stad en Halen.

Sinten-Dries (ook *Sinte-Dries*): Tege-
 len, Egchel, Baarlo en Herten (bij
 Roermond).

bamis: Grathem, Rotem, Lanklaar, Me-
 chelen-aan-de-Maas, Achel, Over-
 pelt, Zolder, Boekt/Heikant, Zelem
 en Lommel.

bamistijd: Rosmeer.

juttemis: Ell.

RENTE

Kaart 27, pag. 262

N 21 (1963) (054), SGV (1914) (029).

Periodieke geldelijke opbrengst van vaste goederen of belegde gelden, percentsgewijze periodieke vergoeding voor het lenen van een geldsom of voor het verlenen van krediet, interest.

rente (ook *rent*): freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Oud-Waterschei, Peer, Hasselt, Gelinden en Heers.

interest (ook *intrest*): alg. in Belg.Lb., freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bleijerheide.

cijnzen (*zins*): freq. Ripuar. en aansluitend Oost.Zuidlb.; ook in Doenrade en Klimmen.

percent (<fr.): Herk-de-Stad.

procenten: Velden en Egchel.

centen: Roermond.

OPBRENGST

N 89 (1982) (101).

Wat iets bij verkoping oplevert, wat ontvangen of geïnd is.

opbrengst: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in As, Maastricht, Itteren en Zonhoven.

winst: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Reuver, Roermond, Montfort, Tungalroy, Kelpen, Meeuwen, Opglabbeek, As, Born, Stein, Geulle, Maastricht, Itteren, Eigenbilzen, Eksel, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen, Venlo, Tienray, Seve-

num en Maasbree.

gewin: Kerkrade.

schaar: Kesseleik, Schaesberg en Wijlre.

slotsom: Meijel.

verdiens: Eys.

WINST

N 89 (1982) (102).

De opbrengst boven de bestede kosten, wat men wint of verdient.

winst: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As en Zonhoven.

gewin: Ell en Kerkrade.

benefice (<fr.) (ook *benefiet*): As, Maastricht, Eigenbilzen, Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.

rabat (<du./it.): Wijlre, Eys, Neer, Montfort, Schimmert, Meeuwen, Maastricht en Meijel.

verdiens: Schaesberg, Eys, Born, Urmond en Venlo.

voordeel: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Herten (bij Roermond), Montfort, Meeuwen, As, Stein, Geulle, Maastricht, Venlo, Tienray, Meijel en Maasbree.

profijt: Weert, As en Nieuwenhagen.

akkevietje (*akefietje*): Stein.

opbrengst: Maastricht en Itteren.

MEEVALLER

N 89 (1982) (103).

Een voordeel dat bij toeval verkregen wordt, buitenkansje, voordeel.

meevaller (ook *metvaller*): Eys, Reuver, Herten (bij Roermond), Montfort, Doenrade, Hoensbroek, Mheer, Echt/Gebroek, Urmond, Oirlo en Tienray.

meevallertje (*metvallerke, metval-
lertke*): Beesel, Heel, Posterholt,
Maastricht en Gennep.
meeval (ook *metval*): Weert en Stein.
bijval: verspr. Horns en Maaskemp.;
ook in Gulpen, Ingber, Kesseleik,
Reuver, Melick, Oirsbeek, Schim-
mert, Born, Eksel, Leopoldsburg,
Venray, Meijel en Maasbree.
bijvalletje (*bijvalke*): Sevenum, Neer
en Montfort.
toeval: Maastricht.
snap: Heerlen, Kapel-in-'t-Zand, Ge-
leen en Ten-Esschen/Weustenrade.
snapje (*snepkje, snepske*): freq. Oost.-
Zuidlb.; ook in Kapel-in-'t-Zand,
Schinnen, Gronsveld, Grevenbicht/
Papenhoven, Maastricht en Itteren.
mazzel: Kerkrade, Roermond, Swal-
men, Susteren, Kelpen, Guttecoven
en Horst.
mazzeltje: Blerick en Venlo.
bof: Meerlo, Schinnen en Maastricht.
buitenkansje (*buitenkanske*): Roer-
mond, Hoensbroek en Hulsberg.
chance (**fr.**): Loksbergen en Zonhoven.
extra, een ~: Merkelbeek.
geluk: Weert, Meeuwen en Kerkrade.
gelukkig toeval: As.
hasard (**fr.**): Jeuk.
kansje (*kanske*): Maasniel.
koopje (*koopke*): Kapel-in-'t-Zand.
profijt: Vlodrop en Maastricht.
roefel (ook *roffel*): Roermond, Swal-
men en Stein.
tref: Maasbree en Klimmen.
trek: Venlo en Stein.
voordeel: Weert, Maastricht en Amby.
zwijntje: Venlo.

TEGENVALLER

N 89 (1982) (105).

Een zwaar geldelijk verlies, misrekening.
Voor As is ook de omschrijving **stuk uit
zijn portemonnee** opgetekend en voor
Heel de uitdrukking **de boks scheuren**.

strop: verspr. in Nl.Lb.
grote strop: Kapel-in-'t-Zand en
Hoensbroek.
kraak: Ophoven, Born, Maastricht,
Jeuk en Loksbergen.
verlies: Vlodrop, Posterholt, Stein en
Maastricht.
zwaar verlies: Herten (bij Roermond)
en Maastricht.
slag: Neer en Maastricht.
tegenslag: Leopoldsburg.
schade (ook *scha, schai*): Tungalroy,
Meeuwen en Eys.

VERLIEZEN

N 89 (1982) (105 add.), SGV (1914) (040), ZND
08 (1925) (040).

Verlies, nadeel lijden bij het verhande-
len van iets; kwijtraken.

verliezen: alg. in heel Lb. behalve in
het Trichterlds., waar het freq. is.
verlieren: verspr. Trichterlds., zeldz.
Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg,
Swalmen, Kaulille, Velden en Blit-
terswijck.
verspelen: Schimmert, Eksel, Lottum,
Blitterswijck en Swolgen.

HYPOTHEEK

N 21 (1963) (036 add.), N 89 (1982) (106).

Een geldsom, lening die verstrekt wordt
met een onroerend goed als onderpand.

hypotheek: freq. in Nl.Lb.; ook in Op-
hoven, Bree, Meeuwen, As, Eksel,
Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.
rippetheek: Schimmert.
lening: Maastricht en Wijlre.
beuring: Itteren.
voorschot: Maastricht.

BANK VAN LENING ———

N 89 (1982) (107).

Instelling van een gemeente of van particulieren waar goederen beleend kunnen worden, kredietinstelling waar men men voorschotten verstrekt op onderpand van onroerende goederen.

bank: freq. Kleverlds., verspr. Oost- en Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Herten (bij Roermond), Swalmen, Posterholt, Tungalroy, Kelpen, Stein, Geulle, Maastricht, Eigenbilzen, Zonhoven, Jeuk en Blerick.

bank van lening: zeldz. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Merkelbeek, Hoensbroek, Ittervoort, Thorn, Bree, Meeuwen, Maastricht en Venlo.

boerenleenbank: Oirlo.

leenbank: Eys, Heel, Vlodrop, Haler, Meijel en Maasbree.

kredietbank: Heerlen.

lommerd (ook *lommer*): verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Maastricht, Itteren en Venlo.

pandhuis: Kerkrade, Heerlerbaan/Kaumer, Weert en Stein.

pandjeshuis (ook *pandsjeshuis*): Montfort, Schimmert, Ophoven, Thorn en Leopoldsburg.

geldschietter: Urmond.

1.1.6.2 Betaalmiddelen

In deze sectie worden begrippen in verband met diverse muntstukken, biljetten en geld in het algemeen behandeld. Anders dan in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* is deze sectie niet onderverdeeld in Muntgeld enerzijds en Papieren geld anderzijds, maar komen na de algemene begrippen eerst de Belgische muntstukken en biljetten en vervolgens de Nederlandse aan de orde. De lemma's zijn gerangschikt in volgorde van oplopende waarde.

Op 1 januari 2002 deed de EURO, de nieuwe Europese eenheidsmunt, zijn intrede in twaalf EU-landen, waaronder België en Nederland. Er is geen onderzoek verricht naar de benamingen voor de nieuwe euromunten en -biljetten, die de Nederlandse gulden definitief vervingen vanaf 28 januari 2002 en de Belgische frank vanaf 1 maart 2002. Op basis van sporadische observaties kunnen we wel stellen dat in de praktijk heel wat benamingen voor de oude munten en biljetten zijn overgedragen op nieuwe euromunten en -biljetten van dezelfde numerieke grootte (bijv. benamingen van een stuk van vijf centiem voor vijf eurocent).

Voorts vermeldt het *Venloos Woordenboek* als meest recente Venlose woord *baerke*, een muntstuk ter waarde van zes en een halve gulden, uitgegeven in 1993 ter gelegenheid van het 650-jarig bestaan van Venlo als stad. Op de afbeelding van het muntstuk staat Hubertus Goltzius (1526-1583) afgebeeld. In het dialect wordt Hubertus uitgesproken als *Baer*, de benaming *baerke* voor het muntstuk is daar het verkleinwoord van.

A. Geld: Algemeen

ZAKGELD

Kaart 28, pag. 263

N 21 (1963) (010 add., 011 add., 052b).

Geld dat aan iemand gegeven wordt ter voorziening in kleine dagelijkse uitgaven, vooral gezegd van ouders m.b.t. van hun afhankelijke kinderen.

pree (<fr.): freq. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Hoensbroek, Neerharen, Rosmeer, Val-Meer, Halen en Lommel.

zondaggeld: Venlo.

zondagsgeld: verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Teuven, Boeket/Heisterstraat, Bree, Oplabbeek, Smeermaas, Tongeren, Hamont, Neerpelt, Kaulille, Velden en Meijel.

zondagscent: verspr. Trichterlds.; ook in Rothem en Houthem.

zondagscenten: Rothem, Klimmen, Weert, Tungalroy, Bree, Rekem, Geulle, Neerharen en Venlo.

zakcent: Oirlo en Maastricht.

zakcenten: Weert.

zakgeld (ook *zakgeldsj*): zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Heerlen, Tegelen, Roermond, Leuken, Boshoven, Maasbracht, Bree, Roosteren, Born, Smeermaas en Venlo.

maalgeld: Maaseik en Tongeren.

tasgeld (*tesgeld*): Heythuysen en Sittard.

tassengeld (ook *tessengeld*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Ell en Middelaar.

drinkgeld: zeldz. Demerkemp.; ook in Oplabbeek, Holtum, Eijsden, Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Eksel, Peer, Zelem en Lommel.

teergeld: Hoensbroek.

zanggeld: Kaulille.
traktement: verspr. Zuidgeld.Lb.
en Kleverlds.; ook in Ulestraten,
Schimmert, Mesch, Tungelroy en
Maastricht.
paye, paie (fr.): Lommel.
poen: Sevenum.
prime (fr.): Kinrooi en Gelieren/Bret.

KLEINGELD

N 21 (1963) (011, 012 add.), SGV (1914) (018),
ZND 01 (1922) (619), ZND 28 (1938) (003),
ZND A2 (1940sq) (473), ZND m (Godelaine).

Pasmunt, ruilmiddel voor kleine betalings;
muntstukken van kleine waarde.

kleingeld (ook *kleigeld, kleigeldsj, kleigelsj, klinggeld*): freq. in heel Lb.

kleine centen (*klein centen*): Riemst.

kleins: Gulpen.

wisselgeld: zeldz. Oostlb.; ook in Boshoven, Heugem, Oost-Maarland, Spalbeek, Leopoldsburg, Velden en Middelaar.

pasgeld: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Teuven, Grathem, Roermond, Waterloo, Roosteren, Hamont, Overpelt en Lommel.

pasmunt: Heerlen.

gepast: Diepenbeek en Wijk.

gepast geld: Hoensbroek, Wijk, Heugem en Blerick.

enkel: verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Rimborg en Tongeren.

enkel geld: verspr. Tongerlds. en Truierlds.; ook in Heek, Genk, Rotem en Kaulille.

los geld: Meijel en Maasbracht.

losse centen: Weert.

aardappels: Bleijerheide.

gereppels: Kerkrade en Mechelen.

geschreppel: Hoensbroek.

kaartgeld: Lommel, Waterloo en Opglabbeek.

klatergeld: Stevensweert en Echt/Gebroek.

klepgeld: Opglabbeek.

kleutergeld: Tungelroy.

klinkend geld: Neer.

macherang: Heerlen.

nikkel: Hasselt.

platen: Maastricht.

schoolgeld: Ulestraten.

schrot: Ottersum, Milsbeek en Hoensbroek.

sluister: Halen.

snoepcent: Maastricht.

snuistergeld: Grathem.

stuiversgeld: Lommel.

specie: Heerlen.

MUNTGELD

N 21 (1963) (010).

Gemunt geld, geld in de vorm van muntten; klinkend geld in het algemeen.

kleingeld: verspr. Maaskemp., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Heerlen, Teuven, Neer, Susteren, Sittard, Ell, Roosteren, Guttecoven, Geulle, Smeermaas, Diepenbeek, Wintershoven, Eksel en Sevenum.

klinkend geld: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Limbricht, Rothem, Tungelroy, Neeritter, Bocholt, Zelem en Venlo.

klinkende munt: verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Teuven, Klimmen, Rotem, Halen, Lommel, Venlo en Meijel.

klingelgeld: Waterloo en Susteren.

klatergeld: Beegden, Herten (bij Roermond), Kinrooi, Waterloo, Maaseik en Rotem.

specie: Heerlen, Tegelen, Sittard, Rothem, Weert, Leuken, Boshoven, Tungelroy, Grathem, Maastricht, Velden, Ottersum en Milsbeek.

species: Achel en Hasselt.

spijs: Roermond.

spie: Sittard.

muntgeld: Lanklaar.

munten: Hoensbroek, Schimmert, Echt/Gebroek, Holtum en Wijk.
stukken (ook *stukker*): verspr. Lonerlds.; ook in Bree, Mechelen-aan-de-Maas, Diepenbeek, Ketsingen, Hamont, Kaulille, Kermt en Velm.
geldstukken: Lummen.
pasgeld: Sittard.
pasmont: Heerlen.
wisselgeld: Roosteren, Susteren en Mechelen.
enkel: Sint-Truiden en Hasselt.
enkel geld: Hasselt, Niel-bij-St.-Truiden, Halen en Lommel.
los geld: Puth, Weert, Kinrooi, Hasselt en Oirlo.
baar geld: Hoensbroek, Val-Meer, Peer en Oirlo.
gerepels: Mechelen.
hel geld: Tegelen, Heythuysen, Sittard en Born.
helle munt: Limbricht.
macherang: Heerlen.
money (eng.): Houthem.
paardsogen (*pjesogen*): Lommel.
platen (ook *plaat (mv.)*): Rosmeer en Maastricht.
rammelsgeld: Eygelshoven.
spanen: Middelaar.

ROLLETJE MUNTEN ———

Kaart 29, pag. 263

N 21 (1963) (013).

Een rolletje munten, in een papieren hoesje verpakt. Sommige informanten merken op dat zo'n rolletje meestal vijftig stuks bevat.
 Voor Velm is ook de benaming **pile (fr.)** opgetekend met de toelichting 'een stapel munten'.

rol: Susteren en Hasselt.
rolletje (*rolke, rolleke*): Waubach, Sittard, Nuth/Aalbeek, Weert, Kinrooi, Bocholt, Gelieren/Bret, Roosteren,

Stokkem, Zichen-Zussen-Bolder, Kaulille, Kermt, Hasselt, Zelem en Middelaar.

cahot (<**fr.**): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Bleijerheide, Neeritter, Maasbracht, Echt/Gebroek, Urmond, Geulle, Tongeren, Opheers, Oirlo en Meijel.

cahotje (<**fr.**): Wintershoven en Welten.

carotte (fr.) (ook *krot*): verspr. Trichterlds.; ook in Kerkrade, Tegelen, Baarlo, Roermond, Valkenburg, Heer, Weert, Leuken, Tungalroy, Ell, Rosmeer, Tongeren, Neerpelt en Venlo.

cartouche (fr.): Tongeren.

cartouchetje (<**fr.**) (*kartoetsjke*): Hasselt.

kot: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Haelen, Herten (bij Roermond), Maasniel, Limbricht, Sittard en Puth.

kotje: Grathem.

knot: Urmond.

poep: Hasselt, Wellen, Borgloon, Sint-Truiden en Halen.

busseltje (*busselke*): Overpelt.

knapperd: Jabeek.

patroon: Ottersum en Milsbeek.

KOPERSTUK ———

N 21 (1963) (012a add.).

Een koperen of bronzen geldstuk.

koperstuk: Niel-bij-St.-Truiden.

koperen stukje (*koperen stukske*): Zichen-Zussen-Bolder.

koperen, een ~: Opglabbeek.

koperen bag: Ulestraten.

koperen cent: Roermond, Holtum, Smeermaas en Hasselt.

bronzen cent: Roermond.

rode cent (*rooie cent*): Herten (bij Roermond).

rode duit (ook *rooie duit, rooi duit*): Rotem, Tongeren, Ottersum en Milsbeek.

roze, een ~: Velm.
knabje (*knepke*): Gelinden en Heers.
penning (*fennig*): Welten.

KOPERGELD

N 21 (1963) (010 add., 012a).

Koperen of bronzen geldstukken. Voor Nunhem en Beegden is ook de algemenere benaming **klatergeld** opgetekend (vgl. het lemma MUNTGELD). In Nunhem wordt "waardeloos kopergeld" voorts omschreven als **dove centen** (*doof centen*).

kopergeld: verspr. Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns, zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Heerlen, Bocholt, Opglabbeek, Rotem, Lanklaar, Smeermaas, Diepenbeek, Wellen, Borgloon, Lommel, Meijel en Sevenum.

koperen geld: Lanklaar, Heerlen en Teuven.

koperen centen: Haelen.

koperen stukken: Maaseik.

koperen geldstukken: Waubach.

koper: Panningen, Sittard, Rothem, Maaseik, Echt/Gebroek, Mechelen-aan-de-Maas, Eijsden en Halen.

bronzen geld: Heerlen.

rood geld: Klimmen en Bleijerheide.

rode loop: Jabeek.

rode stukken (*rooi stukken*): Kermt.

rondellen (*<fr.*): Hasselt.

platen: Maastricht.

koffergeld: Mechelen.

NIKKELGELD

N 21 (1963) (005c add., 010 add., 012b).

Nikkelen of witmetalen geldstukken. Voor één nikkelen muntstuk is voor Rothem **nikkelstuk** opgetekend, voor Opheers **nikkelstukje** (*nikkelstukske*)

en voor Zichen-Zussen-Bolder **nikkelen stukje** (*nikkelen stukske*).

nikkelgeld: zeldz. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Bleijerheide, Heerlen, Tegelen, Baarlo, Jabeek, Oirsbeek, Klimmen, Tungalroy, Kinrooi, Smeermaas, Diepenbeek, Boekt/Heikant, Hasselt, Wellen, Lommel en Oirlo.

nikkelen geld: Heerlen, Zichen-Zussen-Bolder en Mechelen.

nikkelen geldstukken: Roermond en Waubach.

nikkeltjes (*nikkelkes, nikkeltsjes*): Kermt en Ulestraten.

nikkel: Teuven, Sittard, Rothem, Maaseik, Echt/Gebroek, Tongeren en Halen.

lood: Peer.

wit geld: Bleijerheide en Eijsden.

rood geld: Rotem.

ijzergeld: Hoeselt.

platengeld: Teuven.

ZILVERGELD

N 21 (1963) (005c add., 010 add., 012c).

Zilveren geldstukken.

Voor één zilveren muntstuk is voor Sittard, Gelieren/Bret, Niel-bij-St.-Truiden en Opheers de benaming **zilverstuk** opgetekend, voor Zichen-Zussen-Bolder **zilveren stukje** (*zilveren stukske*) en voor Opglabbeek **een zilveren**. Een informant voor Heerlen noteert voorts **goudgeld** als "vroegere benaming".

zilvergeld: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.-Maaslds. en Trichterlds., zeldz. Lonerlds.; ook in Bleijerheide, Teuven, Bocholt, Opglabbeek, Diepenbeek, Hoeselt, Velden en Sevenum.

zilver: Panningen, Rothem, Maaseik, Echt/Gebroek, Peer, Hasselt, Sint-Truiden en Halen.

zilvertjes (*zilverkes*): Ulestraten.
zilverstukjes (*zilverstukskes*): Waterloos.
zilveren stukken: Kermt.
zilveren geldstukken: Roermond.

BANKBILJET

N 21 (1963) (007, 008 add., 009 add.);
 Venlo Wb. (233).

Van staatswege uitgegeven papiergeld
 als wettig betaalmiddel.

briefje (*briefke*): freq. in heel Lb. be-
 halve in het Ripuar. en rond Sint-
 Truiden.
bankbriefje (*bankbriefke*): Heerlen,
 Mechelen, Tegelen, Sittard, Kinrooi,
 Rotem, Rosmeer, Diepenbeek en
 Tongeren.
geldbriefje (*geldbriefke*): Middelaar.
biljet (ook *blet*): freq. rond Sint-Trui-
 den; ook in Heerlerheide, Heerlen,
 Waterloos en Tongeren.
biljetje (*bletsje*): Wintershoven en Ket-
 singen.
bankbiljet: zeldz. Oostlb.; ook in Heer-
 len, Holtum, Velden en Venlo.
bankbiljetje (*bankbletsje*): Wellen.
bankje: Velden en Neeritter.
schein (*du.*): freq. Ripuar.; ook in Venlo
 Wb. en in Klimmen.
bankschein (<*du.*): Mechelen.
banknote (*banknoot*): Hasselt.
bankpapier: Grathem en Sittard.
bankgeld: Grathem.
papiergeld: Grevenbicht/Papenhoven.
papieren geld: Bleijerheide, Heerlen,
 Mechelen, Teuven, Neer, Klimmen,
 Neeritter, Guttecoven en Rosmeer.
briefjesgeld (*briefkesgeld*): Rotem.
lapje (*lepke*): Echt/Gebroek.

PORTEMONNEE, BEURS —

N 89 (1982) (016 add.), ZND 37 (1941) (027),
 ZND A1 (1940sq) (241), ZND m (Dupont).
 Een (leren) geldtasje.
 Voor Tessenderlo is ook de verbasterde
 vorm *peurrepennee* opgetekend.

portemonnee (<*fr.*) (ook *portmonnee*,
potmonnee, *pottemonnee*): freq. in
 Belg.Lb.; ook in Kerkrade, Lontzen,
 Nieuwstadt, Maastricht, Blerick,
 Gennep en Oirlo.

beurs (ook *beusj*, *bors*, *bos*): verspr.
 Tongerlds. en Lonerlds.; ook in
 Geleen, Schimmert, Mheer, Bree,
 Opoeteren, Maaseik, Lanklaar, Bil-
 zen, Hamont, Eksel, Helchteren,
 Houthalen, Beverlo, Herk-de-Stad,
 Jeuk, Kwaadmechelen, Meldert en
 Blerick.

beursje (*beurske*): Stokkem.

knipbeurs: Stokkem.

buidel (*bugel*, *buiel*): Zichen-Zussen-
 Bolder en Moelingen.

geldbuidel (*geldbugel*, *geldbiegel*): Lo-
 zen en As.

blaas: Hoepertingen.

PORTEFEUILLE

N 89 (1982) (016).

Een kleine, platte, meestal leren, dub-
 bele tas met vakjes, waarin mannen hun
 bankbiljetten, identiteitsbewijs enz. bij
 zich dragen.

portefeuille (*fr.*) (ook *portefullie*, *port-
 feuille*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
 Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds.,
 Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in
 Weert, Maastricht, Itteren, Eigen-
 bilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leo-
 poldsburg en Loksbergen.

brieftas: Heerlerbaan/Kaumer.

B. Belgisch geld

De Belgische frank (BEF), de nationale munteenheid in België, heeft 170 jaar bestaan. Die Belgische nationale munteenheid werd naar het voorbeeld van de Franse frank ingevoerd door een wet van 1832, twee jaar na de onafhankelijkheid. Een beknopte geschiedenis van de Belgische munten en biljetten is te vinden op de website van de Nationale Bank (www.bnb.be), die sinds haar oprichting geldt als behoeder van de munt.

Vragenlijst N 21 is verzonden in 1963; voor de recentere Belgische muntstukken en biljetten, zoals het zilveren muntstuk van VIJFTIG FRANK of het BIJLET VAN TWEEHONDERD FRANK, zijn dan ook geen gegevens beschikbaar.

De bankbiljetten en munten van de Belgische frank werden vanaf 1 januari 2002 vervangen door de euromunten en -biljetten. Op 1 maart 2002 werd de Belgische frank als betalingsmunt definitief vervangen door de euro (EUR). De wisselkoers bedroeg 1 EUR = 40,3399 BEF.

ÉÉN CENTIEM

Kaart 30, pag. 264

N 21 (1963) (005a, 006a add.), ZND B2 (1940sq) (395).

Een koperen muntstuk ter waarde van een honderdste deel van een Belgische frank. Voor diverse plaatsen is voorts de benaming **oortje** opgetekend in de betekenis van een muntstuk ter waarde van halve centiem (N 21 (1963) (006a)).

centiem: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Peer, Spalbeek en Oirlo.

cent (ook *cents*): Vaals, Kinrooi, Bree, Waterloo, Hoeselt, Zolder, Boekt/-Heikant, Lummen, Paal en Velm.

Belse cent: Nunhem en Susteren.

halve cent (ook *haaf cent*, *half cent*, *hauve cent*, *have cent*): freq. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds., Truierlds. en Getelds.; ook in Kinrooi, Lanklaar, Stokkem, Mechelen-aan-de-Maas, Smeermaas, Neerpelt, Overpelt, Kermt, Hasselt, Beringen en Lommel.

halfje (*halfke*): Halen, Sint-Truiden en Hasselt.

centje: Lommel

half centje: Waterloo

oortje (ook *oortsje*): Kinrooi, Ophoven, Maaseik en Lanklaar.

Bels oortje: Echt/Gebroek.

Belse penning (*Belse fenning*): Heerlen.

sang: Teuven.

TWEE CENTIEM

Kaart 31, pag. 264

N 21 (1963) (005b).

Een koperen muntstuk ter waarde van twee honderdsten van een Belgische frank.

cent: freq. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds., Truierlds. en Getelds., verspr. Centr.Maaslds., Dommelds. en Demerkemp.; ook in Mechelen, Heythuysen, Oirsbeek, Weert, Leuken, Neeritter, Kinrooi, Smeermaas en Lommel.

koperen cent: Kinrooi en Gelieren/Bret.

Belse cent: Heerlen, Gronsveld, Tun-
gelroy, Grathem en Echt/Gebroek.

twee cent: Teuven, Hoeselt, Zolder en Lummen.

dubbele cent: Ophoven, Waterloo, Hoeselt, Boekt/Heikant en Velm.
twee centiem: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.
twee centiemen: Roermond en Mechen.
twee-centiemstuk: Oirlo.
dubbele centiem: Rothem.
dubbele, een ~: Swalmen.

VIJF CENTIEM

Kaart 32, pag. 265

N 21 (1963) (add., 012b add.), N 89 (1982) (108), ZND 01 (1922) (627), ZND 28 (1938) (010), ZND B2 (1940sq) (395).

Een muntstuk ter waarde van vijf honderdsten van een Belgische frank.

knabje (ook *knebbeke*, *knebke*, *knepke*, *knepeke*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb. en Westlb., verspr. Brab.Lb.; ook in Herk-de-Stad, Jeuk en Lommel.

knab (ook *knap*): zeldz. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Weert en Meijel.

Belgenknab (*Belgenknap*): Maastricht.

Belse knab: Maastricht.

solletje (*solleke*): freq. Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Neeroeteren, Maastricht, Neerpelt, Stevoort, Beverlo en Lommel.

vijf cent: Elen.

vijf centiem: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Sint-Truiden.

stuiver: Oirlo en Blerick.

boeroet: Mheer.

flap: Venlo.

kluts: Landen.

lap: Remersdaal.

lapje (*lepke*): Sint-Martens-Voeren.

merk: Bleijerheide.

sang: Eupen.

TIEN CENTIEM

Kaart 33, pag. 265

N 21 (1963) (add., 011 add., 012b add.), N 89 (1982) (109), ZND 01 (1922) (627), ZND 28 (1938) (011), ZND B2 (1940sq) (395), ZND m (Langohr).

Een muntstuk ter waarde van tien honderdsten van een Belgische frank. Overeenkomstig de benaming **cent** voor TWEE CENTIEM wordt in die plaatsen **vijf cent** (en varianten) gebruikt ter aanduiding van een muntstuk van TIEN CENTIEM (m.a.w. vijf maal een muntstuk van een 'cent (= twee centiem)' = tien centiem).

knab (ook *knap*, *knep*): verspr. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Dommelds., zeldz. Oostlb., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds. en Lonerlds.; ook in Heerlen, Weert en Leopoldsburg.

knab met een lok in (*knap met een lok in*): Gronsveld.

knab van vijf cent: Neeroeteren en Opoeteren.

knabje (*knepke*): Ell en Maastricht.

sol (ook *solle*): freq. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Weert, Stevoort, Leopoldsburg en Linkhout.

vijf cent (ook *vijf cent*): freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommelds., Demerkemp., Beringerlds. en Lonerlds., verspr. Truierlds.; ook in Molenbeersel, Lanaken, Hees en Vroenhoven.

stuk van vijf cent: Hasselt.

vijf centen: Eupen, Neerpelt, Overpelt, Beverlo, Kwaadmechelen, Oostham en Lommel.

vijf cents: Halen.

vijf penning (*vijf fennig*): Welten.

vijf sang: Remersdaal.

tien cent: Meeuwen.

tien centiem: Gulpen, Ingber en Epen.

tien centiemen: Eys, Elen, Sint-Hui-

brechts-Lille, Melveren en Leopoldsburg.

tien centimes: Melick en Maastricht.

stuk van tien centimes: Leopoldsburg.

dubbeltje (ook *dubbelsje*): Gulpen,

Posterholt, Maastricht, Itteren, Ble-
rick, Venlo, Oirlo en Meijel.

dubbele knab (*dubbele knep*): Weert.

dubbele lap: Sint-Martens-Voeren.

frank bet een kot in (*frang be e koet
in*): Borgloon.

brak: Stein.

krak: Montzen.

cent: Jeuk.

groschen (du.): Eupen.

sou (fr.): Maastricht.

VIJFENTWINTIG CENTIEM

N 21 (1963) (add., 005b add., 012b add.), N 89
(1982) (110), ZND 28 (1938) (012), ZND B2
(1940sq) (395).

Een muntstuk ter waarde van een vierde
van een Belgische frank.

Voor Maastricht is ook de bepaling **met
een lok** opgetekend.

kwartje (ook *kwake, kwakke, kwarke,
kwart'n, kwarteke, kwartsje*): alg.
Centr.Lb., freq. Westlb., Truierlds.,
Brab.Lb. en Lommels, verspr. Oost.-
Zuidlb. en Oostlb.; ook in Venlo,
Oirlo en Meijel.

kwart: verspr. Demerkemp., Beringer-
lds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in
Rijkhoven, Hamont en Eksel.

kwartfrank (*kwartfrang*): Maastricht
en Mheer.

viertel (*viëdel, viël*): Nieuwenhagen,
Sint-Martens-Voeren en Remersdaal.

vijfentwintig cent: Hasselt.

vijfentwintig centiem: Gulpen, Ingber
en Epen.

vijfentwintig centiemen: Elen.

twaalf cents en half: Leopoldsburg.

willempje (*willempke, wilmke*): Sittard,

Oirsbeek en Maastricht.

kastenmannetje (*kastenmensje*): Mont-
zen.

half korentje: Eupen.

HALVE FRANK

N 21 (1963) (005c, 005i), ZND B2 (1940sq)
(395).

Een metalen of zilveren muntstuk ter
waarde van een halve Belgische frank.

halve frank (ook *halve frang, haove
frang, hauve frang, have frang*): ver-
spr. Centr.Lb., Westlb. en Truierlds.,
zeldz. Oostlb-Rip. overgg. en Oostlb.;
ook in Halen, Lommel en Oirlo.

half frankje (*half frangske, half freng-
ske, haof frengske, hauf frengske*):
verspr. Horns, Maaskemp. en Centr.-
Maaslds.; ook in Heerlen, Heythuy-
sen, Weert, Hoeselt, Wintershoven,
Neerpelt, Eksel, Spalbeek, Hasselt,
Sint-Truiden, Zelem en Halen.

één tweede frankje: Kermt.

vijftig centiem: verspr. Oost.Zuidlb.,
Zuid.Oostlb. en Trichterlds.

vijftig centiemen: Zolder.

knabje (*knebbeke, knebje*): Zelem en
Klimmen.

krentje: Grathem en Roermond.

leopold: Rothem.

ÉÉN FRANK

N 21 (1963) (005d, 012c add.), ZND 36 (1941)
(016);
Eupen Wb. (045), Gemmenich Wb. (087).

Een metalen of zilveren muntstuk ter
waarde van één Belgische frank, de een-
heid in het Belgische muntstelsel.

frank (ook *fran, frang*): alg. in heel Lb.

frankje (*frangske, frengske*): Gelieren/-
Bret, Heugem, Wintershoven, Tonge-

ren, Peer en Halen.
stuk: Tongeren.

TWEE FRANK

N 21 (1963) (005k).

Een zilveren muntstuk ter waarde van twee Belgische frank.

twee frank (ook *twee frang*): Welten, Mechelen, Tegelen, Neer, Roermond, Susteren, Schimmert, Oud-Waterschei, Urmond, Zolder, Borgloon, Sint-Truiden, Niel-bij-St.-Truiden, Zelem en Halen.

twee-frankstuk (*twee-frangstuk*): Tegelen, Tungalroy en Echt/Gebroek.

stuk van twee frank (*stuk van twee frang*): Lummen.

dubbele frank (ook *dubbele frang*): Klimmen, Grathem en Rotem.

dobbele frank (ook *dabbele frang, dobbele frang*): Heerlen, Teuven, Rothem, Gronsveld, Weert, Neeritter, Kinrooi, Bocholt, Bree, Gelieren/Bret, Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas, Rosmeer, Val-Meer, Hoeselt, Neerpelt, Eksel, Spalbeek, Hasselt, Wellen en Lommel.

dobbele tweefrank (*dobbele tweefrang*): Diepenbeek.

dobbele zilveren frank (*dobbele zilveren frang*): Velm.

dobbele, een ~: Opglabbeek, Diepenbeek, Hasselt en Halen.

zilveren, een ~: Maaseik.

zilverstuk: Opheers.

VIJF FRANK

N 21 (1963) (005e, 012c add.).

Een metalen of zilveren muntstuk ter waarde van vijf Belgische frank.

vijf frank (ook *vijf frang*): verspr.

Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.-Lb., Westlb., Truierlds. en Getelds.; ook in Lommel en Oirlo.

fünf (du.) frank (*vunf frang, vunnef frang*): Mechelen.

vijf-frankstuk (ook *vijf-frangstuk*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Reuver, Nunhem, Maasniel, Weert, Tungalroy, Holtum, Obbicht, Oost-Maarland, Kaulille en Halen.

stuk: verspr. Tongerlds. en Westlb., zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns; ook in Opglabbeek, Lanklaar, Eijsden, Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Herk-de-Stad, Halen, Lommel en Velden.

stuk van vijf: Kermt.

stuk van vijf frank (*stuk van vijf frang*): Gronsveld, Maasbracht, Waterlooos en Opglabbeek.

belga: Bree, Waterlooos, Maaseik, Diepenbeek, Wintershoven, Boekt/Heikant, Hasselt en Velm.

paardsoog (*peersoog, pjaarsoeg, pjadsoug, pjetsoug*): Kinrooi, Bocholt, Oud-Waterschei, Rotem, Rosmeer, Tongeren, Ketsingen, Neerpelt, Eksel, Hasselt en Lommel.

paardenoog: Peer.

daalder: Welten.

TWINTIG FRANK

N 21 (1963) (005f).

Een metalen muntstuk ter waarde van twintig Belgische frank.

twintig frank (ook *twintig frang*): verspr. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommellids.; ook in Tungalroy, Val-Meer, Ketsingen, Wellen, Borgloon, Sint-Truiden, Niel-bij-St.-Truiden, Zelem, Halen en Oirlo.

twintig-frankstuk (ook *twintig-frangstuk*): Heerlen, Schimmert, Bree, Holtum, Obbicht, Kaulille, Boekt/

Heikant en Hasselt.

stuk van twintig: Opglabbeek, Maaseik, Hoeselt en Borgloon.

stuk van twintig frank (ook *stuk van twintig frang*): Rothem, Opglabbeek, Maaseik, Peer, Opheers, Velm, Halen en Lommel.

plaat van twintig frank (*plaat van twintig frang*): Rotem.

schijf: Rosmeer.

stuk: Kinrooi.

vier stukken (ook *vier stuk*): Mechelen, Grathem, Opheers en Herk-de-Stad.

napoleon: Spalbeek, Hasselt, Wellen en Herk-de-Stad.

leopold: Neeritter.

belga: Weert.

GOUDEN TWINTIG FRANK

N 21 (1963) (005m, 006e).

Een gouden muntstuk ter waarde van twintig Belgische frank.

napoleon: freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Maaskemp., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds. en Getelds.; ook in Tegelen, Weert, Neeritter, Kinrooi en Lommel.

gouden napoleon (*gouwen napoleon*): Meijel en Welten.

napoleonnetje (*napoleoke, napoleonske*): Oud-Waterschei, Gelieren/Bret, Borgloon en Sint-Truiden.

gouden napoleonnetje (*gouwen napoleonnetje*): Eksel.

napoleoner: Puth.

twintig frank: Mechelen, Neer, Susteren, Schimmert, Wijk, Achel en Wellen.

twintig frank in goud: Neerpelt.

gouden twintig frank (ook *golden twintig frang*): Tegelen en Heerlen.

twintig-frankstuk (*twintig-frangstuk*): Roermond, Heerlen en Welten.

gouden twintig-frankstuk (*gouden twintig-frangstuk*): Sittard.

stuk van twintig frank (*stuk van twintig frang*): Echt/Gebroek.

stuk: Hoensbroek en Welten.

vier stukken: Grathem.

goudstuk: Rotem, Diepenbeek en Zichen-Zussen-Bolder.

goudstuk van twintig: Borgloon.

goudstuk van twintig frank (*goudstuk van twintig frang*): Rotem.

goudstukje (*goudstukske*): Mechelen, Bocholt, Gelieren/Bret, Lanklaar, Tongeren, Peer en Niel-bij-St.-Truiden.

goudstukje van twintig frank (*goudstukske van twintig frang*): Kinrooi.

gouden stuk (*gouwen stuk*): Maaseik en Klimmen.

gouden stukje (*gouwen stukske*): Mechelen-aan-de-Maas.

gouden stukje van twintig frank (*gouwen stukske van twintig frang*): Maaseik en Smeermaas.

gouden munt: Rothem.

gouden munt van twintig frank (*gouden munt van twintig frang*): Sint-Truiden.

gouden muntstuk van twintig franken: Rothem.

goudfrank (*goudfrenk*): Waterlooos.

goudfrankje (*goudfrenkske*): Bocholt en Wintershoven.

gouden frank (*gouwen frang*): Weert.

louis: Hasselt en Tongeren.

gouden louis (*gouwen louis*): Kermt.

leopold: Neeritter en Mechelen.

BILJET VAN TWINTIG FRANK

N 21 (1963) (005f add., 009a).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van twintig Belgische frank.

twintig frank (ook *twintig frang*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Neer, Weert, Grathem, Ro-

tem, Lanklaar, Heugem, Hamont, Gelinden, Heers en Zelem.

twintig franks (*twintig francs, twintig frangs*): Baarlo en Jabeek.

briefje van twintig (*briefke van twintig*): verspr. Centr.Maaslds. en Demerkemp.; ook in Gronsveld, Bocholt, Opglabbeek, Neerharen, Wijk, Diepenbeek, Hoeselt, Overpelt, Opheers, Borgloon en Halen.

briefje van twintig frank (*briefke van twintig frang, briefke van twintig frank*): Mechelen, Roermond, Puth, Schimmert, Klimmen, Leuken, Kinrooi, Bocholt, Bree, Gelieren/Bret, Maaseik, Echt/Gebroek, Smeermaas, Ketsingen, Kaulille, Peer, Wellen, Borgloon, Halen en Lommel.

biljet van twintig frank (*biljet van twintig frang*): Sint-Truiden, Niel-bij-St.-Truiden en Wellen.

bankbiljet van twintig: Holtum.

biljetje van twintig (*bljetsje van twintig*): Velm.

biljetje van twintig frank (*biljetsje van twintig frang, bljetsje van twintig frang*): Rothem en Ketsingen.

bankje van twintig frank (*bankje van twintig frang*): Tegelen.

schein (du.) van twintig frank (*schein van twintig frang*): Klimmen.

twintig-frankschein (<du.) (*twintig-frangschein*): Mechelen.

stuk van twintig frank (*stuk van twintig frang*): Gelieren/Bret en Teuven.

stukje van twintig frank (*stukske van twintig frang*): Wolder/Oud-Vroenhoven.

BILJET VAN VIJFTIG FRANK

N 21 (1963) (009b).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van vijftig Belgische frank.
Voor het muntstuk ter waarde van vijftig Belgische frank, dat in 2000 ter gele-

genheid van het Europees voetbalkampioenschap in omloop werd gebracht, zijn geen gegevens beschikbaar.

vijftig frank (ook *vijftig frang*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Neer, Weert, Grathem, Rotem, Lanklaar, Heugem, Hamont, Gelinden, Heers en Zelem.

vijftig franks (*vijftig francs, vijftig frangs*): Baarlo en Jabeek.

briefje van vijftig (*briefke van vijftig*): verspr. Centr.Maaslds. en Demerkemp.; ook in Gronsveld, Bocholt, Opglabbeek, Neerharen, Wijk, Diepenbeek, Hoeselt, Overpelt, Opheers, Borgloon en Halen.

briefje van vijftig frank (*briefke van vijftig frang, briefke van vijftig frank*): Mechelen, Roermond, Puth, Schimmert, Klimmen, Leuken, Kinrooi, Bocholt, Bree, Gelieren/Bret, Maaseik, Echt/Gebroek, Smeermaas, Ketsingen, Kaulille, Peer, Wellen, Borgloon, Halen en Lommel.

biljet van vijftig frank (*biljet van vijftig frang*): Sint-Truiden, Niel-bij-St.-Truiden en Wellen.

bankbiljet van vijftig: Holtum.

biljetje van vijftig (*bljetsje van vijftig*): Velm.

biljetje van vijftig frank (*biljetsje van vijftig frang, bljetsje van vijftig frank*): Rothem en Ketsingen.

bankje van vijftig frank: Tegelen.

schein (du.) van vijftig frank (*schein van vijftig frang*): Klimmen.

vijftig-frankschein (du.) (*vijftig-frangschein*): Mechelen.

stuk van vijftig frank (*stuk van vijftig frang*): Gelieren/Bret en Teuven.

stukje van vijftig frank (*stukske van vijftig frang*): Wolder/Oud-Vroenhoven.

BILJET VAN HONDERD FRANK _____

N 21 (1963) (005h add., 009c).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van honderd Belgische frank.

honderd frank (ook *honderd frang*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Neer, Weert, Grathem, Rotem, Lanklaar, Heugem, Hamont, Gelinden, Heers en Zelem.

honderd francs (*honderd francs, honderd frangs*): Baarlo en Jabeek.

briefje van honderd (*briefke van honderd*): verspr. Centr.Maaslds. en Demerkemp.; ook in Gronsveld, Bocholt, Opglabbeek, Neerharen, Wijk, Diepenbeek, Hoeselt, Overpelt, Opheers, Borgloon en Halen.

briefje van honderd frank (*briefke van honderd frang, briefke van honderd frank*): Mechelen, Roermond, Puth, Schimmert, Klimmen, Leuken, Kinrooi, Bocholt, Bree, Gelieren/Bret, Maaseik, Echt/Gebroek, Smeermaas, Ketsingen, Kaulille, Peer, Opheers, Wellen, Borgloon, Halen en Lommel.

biljet: Hasselt.

biljet van honderd (*blet van honderd*): Velm.

bankbiljet van honderd: Holtum.

biljet van honderd frank (*biljet van honderd frang*): Sint-Truiden, Niel-bij-St.-Truiden en Wellen.

biljetje van honderd frank (*biljetsje van honderd frang, bletsje van honderd frang*): Rothem en Ketsingen.

bankje van honderd frank (*bankje van honderd frang*): Tegelen.

schein (du.) van honderd frank (*schein van honderd frang*): Klimmen.

honderd-frankschein (du.) (*honderd-frangschein*): Mechelen.

stuk van honderd frank (*stuk van honderd frang*): Gelieren/Bret en Teuven.

stukje van honderd frank (*stukske van honderd frang*): Wolder/Oud-Vroenhoven.

baard: Rosmeer.

een met een baard: Stokkem.

geweermaker: Lommel.

gewerenmaker: Diepenbeek.

BILJET VAN VIJFHONDERD FRANK _____

N 21 (1963) (009d).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van vijfhonderd Belgische frank.

vijfhonderd frank (ook *vijfhonderd frang*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Weert, Grathem, Rotem, Lanklaar, Heugem, Hamont, Gelinden, Heers en Zelem.

vijfhonderd francs (*vijfhonderd francs, vijfhonderd frangs*): Baarlo en Jabeek.

briefje van vijfhonderd (*briefke van vijfhonderd*): Gronsveld, Bocholt, Opglabbeek, Maaseik, Urmond, Neerharen, Wijk, Overpelt, Zolder, Boekt/Heikant, Lummen, Opheers, Borgloon en Halen.

briefje van vijfhonderd frank (*briefke van vijfhonderd frang, briefke van vijfhonderd frank*): Mechelen, Roermond, Puth, Schimmert, Klimmen, Leuken, Kinrooi, Bocholt, Bree, Gelieren/Bret, Maaseik, Echt/Gebroek, Smeermaas, Ketsingen, Kaulille, Peer, Wellen, Borgloon, Halen en Lommel.

biljet van vijfhonderd frank (*biljet van vijfhonderd frang*): Sint-Truiden, Niel-bij-St.-Truiden en Wellen.

bankbiljet van vijfhonderd: Holtum.

biljetje van vijfhonderd frank (*biljetsje van vijfhonderd frang, bletsje van vijfhonderd frank*): Rothem en Ketsingen.

bankje van vijfhonderd frank (*bankje*

van vijfhonderd frang): Tegelen.
schein (du.) van vijfhonderd frank (*schein van vijfhonderd frang*): Klimmen.
vijfhonderd-frankschein (<du.) (*vijfhonderd-frangschein*): Mechelen.
stuk van vijfhonderd frank (*stuk van vijfhonderd frang*): Teuven.
stukje van vijfhonderd frank (*stukske van vijfhonderd frang*): Wolder/Oud-Vroenhoven.
baard: Diepenbeek, Hoeselt, Tongeren, Spalbeek, Kermt, Hasselt, Velm en Lommel.
baardman: Waterloo, Opglabbeek en Diepenbeek.
man met de baard: Hoeselt.
blauwe, een ~: Eksel, Bree en Hasselt.
bruine, een ~: Kinrooi, Bocholt, Rotem en Mechelen-aan-de-Maas.
gewerenmaker: Rosmeer.
monsieurkje (<fr.) (*monsieurke*): Hoeselt.
sluiswachter: Tongeren.

BILJET VAN DUIZEND FRANK

N 21 (1963) (009e).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van duizend Belgische frank.

duizend frank (ook *duizend frang*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Weert, Grathem, Lanklaar, Heugem, Hamont, Gelinden en Heers.
duizend franks (*duizend francs, duizend frangs*): Baarlo en Jabeek.
briefje van duizend (*briefke van duizend*): Gronsveld, Bocholt, Bree,

Opglabbeek, Maaseik, Urmond, Neerharen, Wijk, Overpelt, Zolder, Borgloon en Halen.
briefje van duizend frank (*briefke van duizend frang, briefke van duizend frank*): Mechelen, Roermond, Puth, Schimmert, Klimmen, Leuken, Bocholt, Bree, Gelieren/Bret, Maaseik, Echt/Gebroek, Smeermaas, Ketsingen, Kaulille, Peer, Wellen, Borgloon, Halen en Lommel.
biljet van duizend frank (*biljet van duizend frang*): Niel-bij-St.-Truiden en Wellen.
bankbiljet van duizend: Holtum.
biljetje van duizend frank (*biljetsje van duizend frang, bletsje van duizend frank*): Rothem en Ketsingen.
bankje van duizend frank (*bankje van duizend frang*): Tegelen.
schein (du.) van duizend frank (*schein van duizend frang*): Klimmen.
duizend-frankschein (<du.) (*duizend-frangschein*): Mechelen.
stuk van duizend frank (*stuk van duizend frang*): Teuven.
stukje van duizend frank (*stukske van duizend frang*): Wolder/Oud-Vroenhoven.
blauwe, een ~: verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Kinrooi, Ophoven, Neerharen, Rosmeer, Opheers, Borgloon, Velm, Sint-Truiden en Zelem.
grote blauwe (*grote blaaf*): Sint-Truiden.
blauwkop: Niel-bij-St.-Truiden.
blauw briefje (*blauw briefke*): Maaseik.
sluisman: Rotem.
sluiswachter: Hasselt en Mechelen-aan-de-Maas.
konijn: Sint-Truiden.

C. Nederlands geld

De Nederlandse gulden (NLG) is 723 jaar lang, van 1279 tot 2002, de Nederlandse munteenheid geweest. De eerste gulden werd *florijn* genoemd, naar de Florentijnse lelie uit het wapen van de stad Florence, waar in 1252 de eerste belangrijke gouden munt sinds de Karolingische tijd werd geslagen. Daarmee is ook de herkomst verklaard van het *f*-teken en de afkorting *fl.* ter aanduiding van de gulden. Op een kant van deze munt stond een afbeelding van de stadspatroon Sint-Jan-de-Doper en op de andere kant de lelie. In de Nederlanden werd deze munt het eerst door Jan III van Brabant nagebootst. In 1378 kwam de Hollandse gulden van graaf Willem V in omloop. Daarna voerden verschillende vorsten en heersende edellieden hun eigen gulden in. Meer informatie over de geschiedenis van Nederlandse gulden is te vinden op de online-encyclopedie Wikipedia (www.wikipedia.nl).

Op 1 januari 2002 ging Nederland over op de euro (EUR). De wisselkoers bedroeg 1 EUR = 2,20371 NLG. De Nederlanders hadden vier weken de tijd, tot 28 januari 2002, om hun overgebleven munten en bankbiljetten uit te geven. Nederland was daarmee een van de landen die het snelst helemaal overgingen op de euro.

HALVE-CENTSTUK

Kaart 34, pag. 266

N 21 (1963) (003b, 006a add.).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van een halve cent, dat in omloop was van 1818 tot 1935.

halve cent (ook *haaf cent*, *haove cent*, *hauve cent*, *have cent*): freq. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Dommellds.; ook in Kerkrade, Baarlo, Boeket/Heisterstraat, Val-Meer, Tongeren, Hasselt, Oirlo en Meijel.

halve, een ~ (*een have*): Maastricht en Wijk.

halfje (*halfke*, *hauveke*, *haveke*): Maastricht, Ulestraten en Heugem.

oord: Sittard en Klimmen.

oortje (ook *oorke*, *oortsje*): freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Zuidgeld.Lb., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Maastricht, Hasselt en Sevenum.

penning (*fennek*, *fenning*, *pfennig*): Kerkrade, Heerlen, Mechelen en Hoensbroek.

CENT

N 21 (1963) (003a, 006a add.).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van een honderdste deel van een gulden, dat in omloop was van 1817 tot 1983. Het voor Klimmen opgetekende **mieter** treffen we in Sittard Wb. (241) aan als een "oud Brabants geldstukje, genaamd *mite*".

cent (ook *cens*): alg. in heel Lb.

Hollandse cent: Kinrooi.

rode cent (*rode cens*): Kerkrade.

rode, een ~ (*een rooie*): Mesch.

koperen, een ~: Swalmen.

sang: Ulestraten, Mesch en Mechelen.

mieter: Klimmen.

oord: Hoensbroek.

duit: Maastricht.

HALVE STUIVER

Kaart 35, pag. 266

N 21 (1963) (003c).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van twee en een halve cent, dat in omloop was van 1877 tot 1948.

halve stuiver: Heerlen, Tegelen, Baarlo, Roermond, Susteren, Maasbracht, Roosteren en Mechelen-aan-de-Maas.

bokkenstuiver: Schimmert.

lap: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Mechelen, Susteren en Ulestraten.

flap: Egchel, Heythuysen, Baarlo, Velden, Blerick en Sevenum.

knab (ook *knap*): Roermond, Rothem, Gronsveld, Maaseik, Holtum, Obbicht en Urmond.

halve knab: Weert, Echt/Gebroek, Eijsden en Oost-Maarland.

knab van twee en een half: Limbricht, Sittard, Schimmert en Meerssen.

knabje (*knepke*): Heerlen, Beegden, Sittard, Ulestraten, Weert, Leuken, Boshoven, Neeritter, Eijsden en Oost-Maarland.

gasknab (*gaasknap*): verspr. Trichterlds.; ook in Gronsveld Wb.

halve gasknab (*have gaasknap*): Maastricht.

half vijf-centstuk: Jabeek.

twee en een halve cent: Welten, Hoensbroek, Rotem en Wijk.

twee en een half-centstuk: Oirsbeek.

stukje van twee en een half: Maastricht.

grote cent: Puth en Waubach.

merk: Kerkrade, Heerlen, Mechelen, Hoensbroek en Klimmen.

merkje (*merkske*): Eygelshoven.

sou (*fr.*): Grathem, Peer en Mechelen.

soes: Boeket/Heisterstraat, Weert, Tungelroy en Ell.

solletje (*solleke*): Lommel.

oortje (*oortsje*): Valkenburg.

bats: Middelaar, Tegelen en Boeket/Heisterstraat.

lats: Ulestraten.

laps: Vlodrop.

kloets: Kerkrade en Bleijerheide.

fietsenrad: Panningen.

plaat: Sittard.

STUIVER

Kaart 36, pag. 267

N 21 (1963) (003d, 005b), SGV (1914) (036).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van vijf cent, dat in omloop was van 1818 tot 2001.

Voor een ACHTSTE DEEL VAN EEN STUIVER (N 21, 004a), een Nederlands muntstuk ter waarde van 0,625 cent dat in omloop was tot 1827, is voor Heerlen, Roermond, Herten (bij Roermond), Jabeek, Schimmert, Klimmen, Gronsveld, Grathem, Echt/Gebroek, Lanklaar, Valmeer, Tongeren en Hasselt de benaming **duit** opgetekend.

stuiver: alg. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Mechelen-aan-de-Maas, Zichen-Zussen-Bolder, Wellen en Lommel.

stuivertje: Maastricht.

knab (ook *knap*): verspr. Noord.-Oostlb., Weertlds. en Horns, zeldz. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Hasselt en Velden.

Hollandse knab (*Hollands knap*): Stevensweert.

knab van vijf (ook *knap van vijf*, *knebbe van vijf*): Schimmert, Rothem, Holtum en Urmond.

knabje (*knebbe*, *knepje*, *knepke*): zeldz. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Eygelshoven, Kerkrade, Waubach, Panningen, Nunhem, Swalmen, Boeket/Heisterstraat, Tungelroy en Tongeren.

knabje van vijf (*knepke van vijf*, *knepke van vijf*): Valkenburg en Gronsveld.

knabje van vijf cent (*knepke van vijf*

cent): Wolder/Oud-Vroenhoven en Mechelen.

vijf cent: Kerkrade, Heerlerheide, Heythuysen, Jabeek, Klimmen, Maaseik, Roosteren, Smeermaas, Val-Meer en Hoeselt.

vijf-centstuk: Welten, Mechelen, Bree en Maaseik.

vijf-centstukje (*vijf-centstukske*): Sittard.

stuk van vijf cent: Mechelen-aan-de-Maas.

een van vijf cent: Oirsbeek.

vijfje (*vijfke*): Maasniel, Obbicht en Heugem.

stukje van vijf (*stukske van vijf*): Echt/Gebroek.

merk: Hoensbroek.

dubbele merk (*dubbel merk*): Heerlen en Simpelveld.

vierkantige, een ~: Mesch en Mechelen.

nikkel: Echt/Gebroek.

nikkeltje: Ulestraten, Eygelshoven en Eijsden.

soes: Leuken en Boshoven.

gasknab (*gaasknap*): Heugem.

flap: Mesch.

lap: Haelen.

DUBBELTJE

N 21 (1963) (003e).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van tien cent, dat in omloop was van 1818 tot 2001.

dubbeltje (ook *dubbelke*, *dubbeltsje*): freq. in Nl.Lb. en grensgebied; ook Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, Hamont, Kaulille en Welten.

dubbie: Sittard.

tien cent: Hasselt en Mechelen.

tien-centstuk: Bree en Welten.

tien-centstukje (*tien-centstukske*): Heerlen en Mechelen.

willempje (*willemke*, *wullemke*): Urmond en Hoensbroek.

geitenoogje (*geitenoogske*): Ulestraten en Klimmen.

nietje (*nietsje*): Vlodrop.

pietje: Hoensbroek.

spitsboefje: Kerkrade.

grosch (<du.): Roosteren.

KWARTJE

Kaart 37, pag. 267

DC 41 (1966) (001a), N 21 (1963) (003f).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van vijfentwintig cent, dat in omloop was van 1817 tot 2001.

kwartje (ook *kwartsje*): alg. Ripuar., Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Opglabbeek, Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, Tongeren, Hamont, Kaulille, Peer, Wellen, Borgloon en Lommel.

willempje (*willemke*, *wulmke*): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Geulle.

krentje (ook *krentsje*): Hoensbroek en Ulestraten.

vijfentwintig cent: Bree en Hasselt.

hoofdje (*heitsje*): Hasselt.

KRENTJE

N 21 (1963) (004c, add.).

Een muntstuk ter waarde van dertig cent. Een informant voor Maasniel licht toe dat de waarde van een krentje verband houdt met het Duitse geld, dat in Limburg vroeger algemeen als betaalmiddel gebruikt werd. Een Duitse Mark was toen 60

Nederlandse cent, een **krentje** was een halve Mark (30 Nederlandse cent). Een Mark was voorts onderverdeeld in tien groschen, vgl. *Van Dale: groschen* (Hd.) 'Duits tienpenningstuk'. In Sittard en Puth is **groschen** de benaming voor een muntstuk met de waarde van zes Nederlandse cent (= tien Duitse cent), in Heythuysen en Echt/Gebroek is dat een **grosch**.

krentje: Swalmen, Maasniel, Sittard, Hoensbroek, Klimmen, Weert, Leuken, Tungalroy, Neeritter, Maasbracht, Echt/Gebroek en Holtum.
shilling (eng.): Mechelen, Nunhem, Roermond, Schimmert, Meeressen, Klimmen, Gronsveld, Lanklaar, Hasselt, Wellen en Meijel.
plaket (<fr.): Klimmen.

HALVE GULDEN

N 21 (1963) (003g);
 Gennep Wb. (071).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van een halve gulden of vijftig cent, dat in omloop was van 1818 tot 1930.

halve gulden (ook *haove gulden*, *hauve gulden*, *have gulden*): freq. in Nl.Lb. en grensgebied; ook in Bree, Opglabbeek, Val-Meer, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, Tongeren, Hamont, Kaulille, Wellen en Borgloon.

halve piek: Grathem.
vijftig cent: Teuven, Sittard, Hoensbroek, Roosteren, Smeermaas en Heugem.
godsaldar (*godshalter*, *godshelter*): Gennep Wb. en in Ottersum en Milsbeek.

GULDEN

N 21 (1963) (003h), SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (390), ZND 35 (1941) (094), ZND A1

(1940sq) (255), ZND B2 (1940sq) (395 add.), ZND m (Dupont, Godelaine, Houben, Langohr); Weertlands Wb.2 (271).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van een gulden, de eenheid in het Nederlandse muntstelsel, dat in omloop was van 1818 tot 2001.

gulden: alg. in heel Lb.
piek: Baarlo, Swalmen, Maasniel, Ulestraten, Weert, Tungalroy, Grathem, Echt/Gebroek, Obbicht, Maastricht, Heugem, Hasselt, Blerick, Oirlo en Sevenum.
pop: Blitterswijck en Sittard.
popje (*poepke*): Venlo.
florijn (<fr.): Herten (bij Roermond).
God zij met ons: Ottersum en Milsbeek.
hardkop: Velden.
helle, een ~: Neeritter.
nederlander: Klimmen.
noierman: Middelaar.
pieteman: Weert.
pegel: Ospel.
schimmel: Ulestraten.

DAALDER

N 21 (1963) (004d, add.).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van anderhalve gulden, dat in omloop was van 1538 tot 1847.

Van Dale omschrijft **daalder** als een '(voorheen) zilveren munt van 30 stuivers, nog als rekenmunt (f 1,50) gebruikt'. Verschillende informanten geven echter aan dat met daalder in Limburg vroeger het Duitse driemarkstuk bedoeld werd. De waarde daarvan bedroeg 1,80 gulden (vgl. ook de toelichting bij het lemma KRENTJE).

daalder: verspr. Oostlb., Horns, Centr.-Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Mechelen, Weert, Bree, Has-

selt, Wellen en Venlo.
Hollandse daalder: Heerlen.
anderhalve gulden: Rotem.
een vijftig: Welten.

RIJKSDAALDER

N 21 (1963) (003i).

Een Nederlands muntstuk ter waarde van twee en een halve gulden, dat in omloop was van 1840 tot 2001.

rijks: zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Ulestraten, Boeket/Heisterstraat, Maasbracht, Urmond en Maastricht.

rijksdaalder: verspr. Oostlb-Rip. overgg., Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Limbricht, Hoensbroek, Bree, Wijk en Hamont.

daalder: Kerkrade, Heerlen, Mechelen, Baarlo, Haelen, Hoensbroek, Neeritter en Lanklaar.

knaak: verspr. Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Bree, Maastricht, Hasselt en Blerick.

stuk: zeldz. Trichterlds.; ook in Nunhem, Rothem, Klimmen en Gronsveld.

stuk van twee vijftig: Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Guttecoven, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

twee vijftig: verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Baarlo, Blerick en Venlo.

twee vijftiger: Eygelshoven, Susteren, Jabeek en Born.

paardsoog: zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Echt/Gebroek.

karrad: Tungelroy.

karrenrad: Klimmen.

achterradd: Maastricht.

achterwiel: Middelaar.

kop: Kerkrade.

rolkop: Geulle.

schijf: Klimmen.

willem (*wulm*): Oirsbeek.
oude willem (*ouwe willem*): Kerkrade.
God zij met ons: Ell.

VIJF-GULDENSTUK

N 21 (1963) (003j, 012c add.).

Een gouden Nederlands muntstuk ter waarde van vijf gulden, dat in omloop was van 1826 tot 1912.

Voor het recentere vijf-guldenstuk uit verbronsd nikkel dat in omloop was van 1988 tot 2001 is geen materiaal beschikbaar.

vijf gulden: Teuven, Egchel, Swalmen, Sittard, Jabeek, Rotem, Maastricht en Hoeselt.

vijf-guldenstuk: Heerlen, Mechelen, Lanklaar, Kaulille en Oirlo.

stuk van vijf gulden: Roermond, Schimmert, Opglabbeek en Mechelen-aan-de-Maas.

goudstuk: Bleijerheide.

goudstukje (*goudstukske*): Hoensbroek en Mechelen.

klein goudstukje (*klein goudstukske*): Sittard.

goudstukje van vijf gulden: Meijel.

gouden vijf gulden: Welten.

vijf goudstuk: Schimmert.

vijfje (ook *vijfke*): Heerlen, Swalmen, Weert, Neeritter, Grathem, Maastricht en Oirlo.

gouden vijfje (*golden vijfke, gouden vijfje, gouwen vijfke*): verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, Waubach, Weert, Leuken, Tungelroy, Echt/Gebroek, Holtum, Wijk, Eijsden, Hasselt, Blerick en Oirlo.

half tientje: Tegelen.

geelgeuts: Hoensbroek.

kastenmannetje (*kastenmenneke*): Ottersum en Milsbeek.

TIEN-GULDENSTUK

N 21 (1963) (003k, 008a add., 012c add.).

Een gouden Nederlands muntstuk ter waarde van tien gulden, dat in omloop was van 1818 tot 1933.

Voor het recentere zilveren tien-guldenstuk dat in omloop was van 1970 tot 1999, evenals voor het zilveren vijftig-guldenstuk (1982-1998), is geen materiaal beschikbaar. Beide munten waren speciale uitgiften die ondanks hun status van wettig betaalmiddel nauwelijks in omloop waren; het waren herdenkingsmunten in relatief kleine oplagen, die door verzamelaars aan de circulatie werden onttrokken.

tien gulden: Kerkrade, Teuven, Sittard, Nuth/Aalbeek, Roosteren, Rotem en Hoeselt.

tien-guldenstuk: Kaulille, Lanklaar en Mechelen.

stuk van tien gulden: Opglabbeek, Mechelen-aan-de-Maas en Teuven.

tientje (ook *tientsje*): verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Weert, Bree, Hamont, Hasselt, Venlo, Oirlo en Sevenum.

gouden tientje (*golden tientje, gouwen tientje, gouwen tientsje*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Maasbracht, Blerick, Venlo, Middelaar en Meijel.

goudstuk: Hoensbroek en Mechelen.

groot goudstuk: Sittard.

goudstukje (*goudstuske*): Mechelen.

gouden, een ~ (*een golden*): Venlo.

Wilhelmientje (*Wilhelmientsje*): Hasselt en Schimmert.

willempje (*wullemke*): Panningen.

gouden willempje (*gouwen willempje*): Heerlen.

geelgeuts: Hoensbroek.

kastenpietje: Ottersum en Milsbeek.

BILJET VAN TIEN GULDEN

N 21 (1963) (003k add., 008a).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van tien gulden.

tientje (ook *tientsje*): verspr. in Nl.Lb.; ook in Opglabbeek.

tien gulden: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Welten, Neer, Sittard, Nuth/Aalbeek, Weert, Grathem en Peer.

briefje van tien (*briefke van tien*): verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Boshoven, Blerick, Venlo en Oirlo.

briefje van tien gulden (*briefke van tien gulden*): Waubach, Mechelen, Roermond, Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Maasbracht, Bree, Smeermaas, Oost-Maerland en Kaulille.

schein (du.) van tien: Klimmen.

tien-guldenschein (<du.): Eygelshoven, Kerkrade en Mechelen.

stuk van tien gulden: Teuven.

tien-guldenstuk: Mechelen.

blauw (ook *blauwt*): Geulle en Klimmen.

blauwtje (ook *blauwtsje*): Maastricht en Rothem.

smid: Swalmen.

BILJET VAN TWINTIG GULDEN

N 21 (1963) (008b).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van twintig gulden.

twintig gulden: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Welten, Egchel, Neer, Haelen, Weert, Grathem, Maastricht en Peer.

bankje van twintig: Tegelen.

briefje van twintig (*briefke van twintig*):

verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Boshoven, Tungelroy, Blerick, Venlo en Oirlo.

briefje van twintig gulden (*briefke van twintig gulden*): Waubach, Mechelen, Roermond, Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Leuken, Bree, Smeermaas en Oost-Maarland.

schein (du.) van twintig: Klimmen.

twintig-guldenschein (<du.): Kerkrade en Mechelen.

stuk van twintig gulden: Teuven.

twintig-guldenstuk: Mechelen.

BILJET VAN VIJFENTWINTIG GULDEN -

N 21 (1963) (008c).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van vijfentwintig gulden.

vijfentwintig gulden: verspr. Zuid.-Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Welten, Neer, Haelen, Weert, Grathem, Maastricht, Heugem en Peer.

bankje van vijfentwintig: Tegelen.

briefje van vijfentwintig (*briefke van vijfentwintig*): verspr. Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Boshoven, Tungelroy, Blerick, Venlo, Oirlo en Sevenum.

briefje van vijfentwintig gulden (*briefke van vijfentwintig gulden*): Waubach, Mechelen, Roermond, Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Leuken, Bree, Smeermaas, Oost-Maarland en Kaulille.

schein (du.) van vijfentwintig gulden: Klimmen.

vijfentwintig-guldenschein (<du.): Kerkrade en Mechelen.

stuk van vijfentwintig gulden: Teuven.

vijfentwintig-guldenstuk: Mechelen.

gele, een ~: Oirlo.

geel briefje (*geel briefke*): Egchel.

geelgors (*geelgor*): Sittard.

geeltje (ook *geeltsje*): Hasselt en Maas-tricht.

rode, een ~ (*een rooie*): Beegden.

rode rug (*rooie rug*): Ottersum en Milsbeek.

rood briefje (*rood briefke*): Maasniel.

BILJET VAN VIJFTIG GULDEN

N 21 (1963) (008d).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van vijftig gulden.

vijftig gulden: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlerheide, Welten, Egchel, Neer, Haelen, Weert, Grathem en Peer.

bankje van vijftig: Tegelen.

briefje van vijftig (*briefke van vijftig*): verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Boshoven, Tungelroy, Maasbracht, Blerick, Venlo en Oirlo.

briefje van vijftig gulden (*briefke van vijftig gulden*): Waubach, Mechelen, Roermond, Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Leuken, Bree, Smeermaas, Oost-Maarland en Kaulille.

schein (du.) van vijftig: Klimmen.

vijftig-guldenschein (<du.): Kerkrade en Mechelen.

stuk van vijftig gulden: Teuven.

vijftig-guldenstuk: Mechelen.

groentje: Maastricht.

BILJET VAN HONDERD GULDEN

N 21 (1963) (008e).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van honderd gulden.

honderd gulden: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Welten, Egchel, Neer, Haelen, Weert, Grathem, Maastricht, Heugem en Peer.

bankje: Swalmen, Ell, Roosteren en Holtum.

bankje van honderd: Tegelen.

briefje van honderd (*briefke van honderd*): verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Boshoven, Tungelroy, Maasbracht, Blerick, Venlo, Oirlo en Sevenum.

briefje van honderd gulden (*briefke van honderd gulden*): Waubach, Mechelen, Roermond, Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Leuken, Bree, Smeermaas, Oost-Maarland en Kaulille.

briefje van honderd, met een kop op (*briefke van honderd gulden*): Klimmen.

schein (du.) van honderd, met een kop op: Klimmen.

honderd-guldenschein (<du.): Kerkrade en Mechelen.

stuk van honderd gulden: Teuven.

honderd-guldenstuk: Mechelen.

bruine, een ~: Schimmert.

foetsje: Hasselt.

lap: Schimmert.

meier: Venlo en Hasselt.

rode rug (*rooie rug*): Oirlo en Heerlen.

snip: Oirlo.

BILJET VAN DUIZEND GULDEN

N 21 (1963) (008f).

Een biljet, papieren briefje ter waarde van duizend gulden.

duizend gulden: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Welten, Egchel, Neer, Haelen, Weert, Grathem, Maastricht, Heugem en Peer.

duizend: Rotem en Diepenbeek.

duizendje: Weert.

bankje: Herten (bij Roermond).

bankje van duizend: Tegelen.

briefje van duizend (*briefke van duizend*): verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Boshoven, Tungelroy, Maasbracht, Blerick, Venlo, Oirlo en Sevenum.

briefje van duizend gulden (*briefke van duizend gulden*): Waubach, Mechelen, Roermond, Oirsbeek, Schimmert, Klimmen, Leuken, Bree, Smeermaas, Oost-Maarland en Kaulille.

grote brief: Ottersum en Milsbeek.

schein (du.) van duizend: Klimmen.

duizend-guldenschein (<du.): Kerkrade en Mechelen.

stuk van duizend gulden: Teuven.

duizend-guldenstuk: Mechelen.

witte, een ~: Swalmen.

groene, een ~: Oirlo.

groene lap: Schimmert.

groene rug: Beegden en Oost-Maarland.

rode rug (*rooie rug*): Maasniel, Hasselt en Rothem.

1.1.7 Eigendom

In deze subparagraaf komen de begrippen in verband met eigendom en het bezit van goederen aan bod. Voor het begrip SPECULEREN 'kopen, verkopen of wachten met kopen of verkopen in de verwachting winst te maken door stijging of daling van prijzen' is geen lexicale variatie opgetekend behalve voor Meijel, waar naast **speculeren** ook **mazzelen** is genoteerd. Het begrip PACHTEN 'huren, in pacht nemen' wordt behandeld in aflevering 6: *Boerderij en bedrijfsgebouwen* van deel I, Landbouwwoordenschat (pag. 5).

De begrippen in verband met 'rijkdom' en 'armoede' zijn om diverse redenen niet opgenomen. Voor RIJK 'vermogen, veel geld en goed bezittend' is geen lexicale variatie opgetekend. De eerste vraag van N 21 (1963) vraagt voorts naar inventarisatiewoorduitdrukkingen voor RIJK ZIJN (*rijk zijn, zwemmen in zijn geld, een groot fortuin hebben* enz.). De antwoorden leveren een grote hoeveelheid gegevens op, die echter zeer verscheiden van aard zijn en vanuit lexicografisch en dialectgeografisch oogpunt geen volledig beeld verschaffen. Het materiaal komt daarom niet aan bod in de onderstaande subparagraaf, maar kan wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet (<http://www.ru.nl/dialect/wld>). Hetzelfde geldt voor het begrip RIJKDOM (RND (085): *'t Volk zocht niets anders dan geld en rijkdom*) waar interferentie met geïdiomatiseerde uitdrukkingen als *geld en goed* is opgetreden. Voor RIJKE LIEDEN ten slotte is enkel materiaal beschikbaar voor Belgisch-Limburg (ZND 30, vraag 40).

Voor het begrip ARM 'behoefstig, niets of bijna niets hebbende' is geen lexicale variatie opgetekend. Voor ARMOEDIG is enkel materiaal voor Nederlands-Limburgs beschikbaar (SGV), VOOR ARMOEDE, ARME MENS en ZO ARM ALS ... alleen voor Belgisch-Limburg (ZND 32, resp. vraag 32, 31a en 31b). De gegevens voor deze begrippen zijn eveneens raadpleegbaar in de materiaalbasis op het internet (<http://www.ru.nl/dialect/wld>).

EIGENDOM

N 89 (1982) (111), N 102 (1998) (026).

Een zaak die iemand zijn of haar eigen mag noemen, een zaak die aan iemand toebehoort; bezit.

eigendom: freq. in NI.Lb., verspr. in Belg.Lb.

bezit: Herten (bij Roermond), Boukoul, Maastricht, Venlo en Meijel.

goed: Neer, Loksbergen en Maastricht.

eigen goed: Bocholt.

goederen: Bocholt.

dings: Lommel.

hebben en houden (*hebben en houden*): Bree.

fortuin: Maasbracht en Tongeren.

patrimonie (*patermonie*): Sevenum.

vermogen: Kerkrade.

EIGENDOMSBEWIJS

N 89 (1982) (112).

Een geschreven bewijs van eigendom, eigendomsakte.

akte (ook *ak, akt*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Vlodrop, Ophoven, As, Stein, Jeuk, Leopoldsburg, Venlo en Meijel.

koopakte (ook *koopakt*): Oirlo en Reuver.

bewijs: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Schimmert en Stein.

kadastraal bewijs: Maastricht.

bewijs van eigendom: Blerick.

eigendombewijs: Urmond en Maastricht.

eigendomsbewijs: verspr. Kleverlds.; ook in Heerlen, Thorn en Maastricht.

eigendomspapier: Itteren.

papieren (mv.): Kerkrade.
contract: Venlo en Maastricht.
kwitantie (<fr.): Herten (bij Roermond).
reçu (fr.): Eksel.

RENTENIEREN

N 89 (1982) (121).

Leven van de inkomsten van goederen of kapitaal, leven van de rente van een vermogen. (Zie voor het lemma RENTE subparagraaf 1.1.6, pag. 58.)
 Voor het begrip RENTENIER (SGV (1914) (029)) is geen lexicale variatie opgetekend behalve voor Rimborg, waar **rentner (du.)** werd genoteerd.
 Voor het geheel verbruiken, opmaken van zijn kapitaal op een dergelijke manier is voor Oirlo **opteren** opgetekend.

rentenieren: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.
op de rente leven: Maastricht.
op zijn rente leven: Gulpen.
van zijn geld leven: Venlo.

ONTVANGEN

N 21 (053 add.), N 89 (1982) (114).

In het bezit of genot gesteld worden van iets (bijv. geld).

beuren: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Maastricht, Itteren, Eksel en Zonhoven.
inbeuren: As.
ontvangen: Montfort, Hoensbroek, Meeuwen, Maastricht, Leopoldsburg, Loksbergen, Venlo en Meijel.
krijgen: Gulpen, Montfort, Vlodrop, Susteren, Schinnen, Amby, As,

Geulle, Maastricht, Jeuk en Venlo.
uitbetaald krijgen: Maastricht.
innen: Opglabbeek, Heerlen en Epen.
incasseren: Merkelbeek.
luizen: Maastricht en Gronsveld.
bewaren: Thorn.

VERDIENEN

N 89 (1982) (115).

Als loon of winst verwerven.

verdiene: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, As, Rotem, Jeuk en Leopoldsburg.
winnen: Meeuwen.
winst maken: Zonhoven en Maastricht.
geld maken: Sevenum.
binnenrijven: Eksel.
innen: Maastricht.
mazzelen: Mheer.
opstrijken: Merkelbeek.
vangen: Stein.

INKOMEN

N 21 (1963) (053), N 89 (1982) (115 add.).

Het geld dat iemand geniet als opbrengst van een vermogen, een onderneming of arbeid.

inkomen: freq. in heel Lb.
inkomsten: Heerlen, Beegden, Roermond, Hoensbroek, Schimmert, Weert, Tungalroy, Gelieren/Bret, Roosteren, Wijk, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Hoeselt, Achel, Peer, Niel-bij-St.-Truiden en Blerick.
inkomende, het ~ (ook *het inkomend*): verspr. Weertlds., Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Panningen, Heythuysen, Bocholt, Waterloos, Wijk, Oost-Maarland en Meijel.
inkomengeld: Mechelen.
inkom: Hasselt.

beur: Leuken en Mechelen.
inbeur: Nunhem, Schimmert, Grathem, Lanklaar, Grevenbicht/Papenhoven, Overpelt, Lommel en Middelaar.
gebeur: Wolder/Oud-Vroenhoven en Heerlen.
gebeurde, het ~ (ook *het gebeurd*): Neerharen, Rothem en Heer.
trek: Eksel, Hasselt, Herk-de-Stad, Halen en Lommel.
intrek: Tongeren, Hasselt en Wellen.
verdiens: Bleijerheide, Puth, Klimmen en Stein.
verdiens: Weert, Born, Kermt en Velm.
ontvangsten: Wijk.
nutzen (du.): Klimmen.
loon: Maastricht en Bleijerheide.
salaris: Maastricht.
traktement: Haelen en Klimmen.
opbrengst: Rothem.

HUURPENNING

Kaart 38, pag. 268

N 21 (1963) (add.), N 89 (1982) (116 add.), SGV (1914) (015), ZND 01 (1922) (528, 832), ZND 01u (1924) (157), ZND 16 (1934) (024), ZND 17 (1935) (026), ZND B2 (1940sq) (247), ZND m (Dupont, Houben).

Godspenning, geld dat men bij het hu-
ren geeft.

De variant *metpenning* is opgetekend
voor Montzen en Welkenraedt.

meepenning (ook *metpenning*): freq.
Ripuar., Oostlb-Rip. overgg.,
Oostlb., Horns, Centr.Maaslds.,
Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr.
Lonerlds.; ook in Bree, Niel-bij-As
en Zutendaal.

inpenning: Blitterswijk.

huurpenning: freq. Kleverlds., zeldz.
Oostlb. en Horns; ook in Neder-
weert, Echt/Gebroek, Lanklaar, Ros-

meer, Beringen en Sint-Truiden.
huurgeld: Herten (bij Roermond), Re-
kem, Zonhoven, Beringen en Aalst-
bij-St.-Truiden.

huur: Amby, Maastricht, Bilzen, Sint-
Truiden, Blerick en Oirlo.

daghuur: Beverlo.

huishuur: Neeroeteren en 's-Herenel-
deren.

huursel: Peer.

pacht: Amby en Simpelveld.

werdel (*hjoddel, weirel, werel, werrel, weudel, weundel, weurel, wierdel, wierel, wiol, wjoddel, wjonnel, wjorrel, wuddel*): freq. Maaskemp., Westlb. en Truierlds.; ook in Bilzen, Diepenbeek en Halen.

werdelbolletje (*wierelbolleke*): Houthalen.

werdeling (*joling*): Alken en Wimmer-
tingen.

wereld: Heusden en Zolder.

weerder: Stein.

wenderik: Ulbeek.

handgeld: Sint-Huibrechts-Lille, Zon-
hoven, Beverlo, Aalst-bij-St.-Trui-
den, Oostham en Tessengerlo.

drinkgeld: Eksel, Kortessem en Ton-
geren.

kleingeld: Hoepertingen en Voort.

zakgeld: Beringen.

's zondagsgeld: Eisden.

godsgeld: Hamont.

godsalder (ook *godshalder, godshalter, godshelder*): Vaals, Heerlen, Eupen,
Geleen, Heer, Banholt, Opgrimbie
en Boorseem.

godspenning: Maaseik.

godpenning: Maastricht.

godcent: Zutendaal.

stuk: Peer, Bree en Mheer.

paardsoog (*paersoog*): Neerglabbeek.

KOOPPENNING

Kaart 39, pag. 268

N 21 (1963) (add.), N 89 (1982) (087 add., 116),
ZND 17 (1935) (026), ZND B2 (1940sq) (248).

Het handgeld gegeven (als bewijs) bij het sluiten van een koop, het geld dat de koper ontvangt om de overeenkomst te bevestigen.

handgeld: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommells., Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Maastricht, Itteren en Beringen.

handpenning: Nieuwenhagen, Kesseleik, Sittard, Schimmert en Ophoven.

godspenning: Waubach, Schaesberg, Heel, Montfort, Nieuwstadt, Schinnen, Mheer, Ittervoort, Echt/Gebroek, Rekem, Urmond, Maastricht, Kuringen, Sint-Lambrechts-Herk en Tienray.

godsalder (ook *godsalter, godselder, godshalder, godshelder, godsheller*): freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.-Oostlb. en aansluitend Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Eigenbilzen.

godsalver: Kanne.

godszalver: Schimmert.

godsaalder: Ten-Esschen/Weustenrade.

godscant: Heythuysen, Herk-de-Stad en Beverst.

godsgeld: verspr. Noord.Oostlb., Horns en Maaskemp.; ook in Rotem, Lanklaar, Stokkem en Neerharen.

drinkgeld: verspr. Lonerlds.; ook in Vlodrop, Opglabbeek, Hoeselt, Koersel, Paal, Sint-Truiden en Halen.

koopgeld: Eksel.

kooppenning: Lanaken.

koopsom: Paal.

maquignongeld (*mankeljongsgeld*): Vaals.

opleggeld: Lummen.

sleutelgeld: Roermond en Herten (bij Roermond).

voorschot: Merkelbeek, Zonhoven, Hasselt, Jeuk en Leopoldsburg.

stuk: Overpelt en Meeuwen.

half stuk: Overpelt.

lijkkop: Kanne.

akte (*akt*): Tessengerlo.

bail (*fr.*): Loksbergen.

pand: Bilzen.

ERFENIS

N 89 (1982) (117), ZND 11 (1925) (008 add.).

Nalatenschap, het geheel van wat iemand van een overledene erft.

erfenis: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Meeuwen, Maaseik, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Leopoldsburg, Loksbergen en Lommel.

erfdeel: zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Eys, Melick en As.

erf: Jeuk.

erbschaft (*du.*) (ook *erfschaf*): Nieuwenhagen en Kerkrade.

nalatenschap: Roermond en Heerlen.

ERFGENAAM

N 89 (1982) (118).

Een persoon op wie een nalatenschap of een evenredig deel ervan overgaat, persoon die een erfenis of een gedeelte daarvan krijgt.

erfgenaam: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp.; ook in Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

erflater: Montfort.

erf: zeldz. Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Reuver, Schinnen, Oirsbeek, Weert, Tungelroy, Opglabbeek, Stein, Geulle, Maastricht en Venlo.

erver: Brunssum, As, Gennep en Venray.

SCHIKKEN —————

N 89 (1982) (119).

Met elkaar tot overeenstemming komen bij een erfenis.

delen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Eys, Nieuwstadt, Merkelbeek, Weert, Stein, Maastricht, Leopoldsburg en Loksbergen.

erfdelen: Venlo.

verdelen: Kapel-in-'t-Zand.

overeenkomen: zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in As, Eksel en Jeuk.

uitkomen: Itteren.

akkoord komen: Gronsveld.

eens worden: Montfort, Doenrade, Hoensbroek, Thorn en Grevenbicht/-Papenhoven.

eens zijn: Schimmert en Waubach.

zich einigen (du.): Urmond.

zich verstaan: Echt/Gebroek, Maastricht en Mheer.

conveniëren (<fr.): Venlo.

de koppen bijeenleggen: As.

schikken: Montfort.

schipperen: Melick, Sittard, Venray en Meijel.

VRUCHTGEBRUIK —————

N 21 (1963) (add.), N 89 (1982) (120), ZND 32 (1939) (101).

Het recht op het levenslange vruchtgebruik van iemand anders goed. Voor Genoelselderen en Mal is ook de omschrijving **hij heeft zijn leef erin** (*he het z'n laef trin*) opgetekend.

vruchtgebruik: freq. Lonerlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Dommellds., zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Weert, Neeroeteren, As, Niel-bij-As, Maaseik, Dilsen, Urmond, Maastricht, Ei-

genbilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Riksingen, Zonhoven, Hasselt, Beringen, Sint-Truiden, Leopoldsburg en Kwaadmechelen.

vrucht: Rekem.

tocht: freq. Maas- en Demerkemp., verspr. Zuid.Oostlb., Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Neer, Kesseleik, Lanaken, Maastricht, Waltwilder, Diepenbeek, 's-Herenelderen, Kaulille, Paal, Beringen, Kortessem, Wellen, Borgloon, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Oostham, Tessengerlo, Linkhout, Loksbergen en Lommel.

leeftocht: verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Ell, Haler, Ophoven, Zichen-Zussen-Bolder, Voort, Gutshoven, Jeuk en Lommel.

levenstocht: Sint-Huibrechts-Lille en Born.

levenspacht: Achel.

levensrecht: Maastricht.

levensgebruik: Hechtel.

klargebruik: Moresnet.

erf: Kwaadmechelen en Herk-de-Stad.

erfdienstbaarheid: Venlo.

erfpacht: Meijel en Opitter.

erfrecht: Vlodrop.

gebruik: Oirlo.

gebruiksrecht: Oirlo.

bruikrecht: Stein.

recht van andermans eigendom: Hoensbroek.

tuis: Kaulille en Sint-Lambrechts-Herk.

tuis voor het leven: Itteren.

tuist (toast): Montfort.

levenstuist (levenstoast): Montfort.

genot: Hechtel en Rekem.

blijvend genot: 's-Herenelderen.

nutznießung (du.): Eupen.

leef: Montfort.

leefrente: Maastricht.

rente (rent): Sint-Truiden.

pacht: Hasselt.

afpacht: Paal.

dooddag: Jeuk.

doodsdag: Gorseme en Zepperen.

beloning: Opglabbeek.

De volgende opgaven zijn voorzetsel-constructies ter aanduiding van het levenslange vruchtgebruik:

bij leven: Heel, Geulle en Maastricht.

recht bij leven: Heerlen.

bij het leven: Maastricht.

voor het leven: Venlo.

op het leven: Melick.

op het langste leven: Blerick, Eksel en Maastricht.

BESTEKEN

N 89 (1982) (122), ZND 33 (1940) (002), ZND A1 (1940sq) (163), ZND m (GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

Iemand een geschenk aanbieden, een cadeau geven (op zijn verjaardag of naamdag).

schinken: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Bilzen, Lozen, Eksel, Beverlo, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Meldert en Loksbergen.

besteken: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Westlb., Truierlds. en Zuiderkemp.; ook in Gulpen, Hoensbroek, Schimmert, Weert, Maastricht, Eigenbilzen, Mopertingen, Leopoldsburg, Blerick, Venlo en Tienray.

steken: Neerpelt.

mei steken: Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Vroenhoven, Mopertingen en Riemst.

mei geven: Gruitrode en Houthalen.

mei maken: Kaulille en Val-Meer.

mei offreren (<fr.): Voort.

mei vieren: Lanaken.

meien: Opglabbeek.

geven: zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Amby, Thorn, Geulle,

Berg, Eksel, Zonhoven en Jeuk.
schinken geven: Herten (bij Roermond) en Nieuwenhagen.

cadeau (fr.) geven: Gulpen, Ingber, Montfort, Merkelbeek, As, Echt/-Gebroek, Stein, Maastricht, Eigenbilzen, Stevoort, Wellen, Blerick, Venlo, Gennep en Tienray.

cadeau (fr.) doen: Montfort, Weert, Maastricht, Achel en Kwaadmechelen.

geschenk langem: Eksel.

vieren: Moelingen, Dilsen, Rekem, Bilzen, Houthalen, Kuringen, Hasselt, Hoepertingen, Heers, Sint-Truiden, Jeuk en Kwaadmechelen.

verjaardag vieren: Hasselt.

naamdag vieren: Ulbeek.

naamfeest vieren: Peer, Neeroeteren en Gutshoven.

feestdag vieren: Hasselt en Rijkhoven.

feesten: Achel, Hasselt, Ulbeek, Groot-Gelmen, Engelmanshoven en Jeuk.

verjaardag feesten: Gingelom.

wensen: Tongeren.

gelukwensen: Reppel, Kaulille, Houthalen en Wellen.

vereren: Houthalen en Martenslinde.

verrassen: Tessenderlo en Val-Meer.

decoratie (<fr.) geven: Sint-Truiden.

decoreren (<fr.): Sint-Truiden.

aanpresenteren (<fr.): Maastricht.

in de bloemen zetten: Gorssem.

in zijn gat steken: Heppen.

GESCHENK

N 89 (1982) (123).

Wat men iemand schenkt, wat men cadeau geeft of krijgt.

geschenk: verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Tungalroy, Thorn, Meeuwen, As, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht en Itteren.

cadeau (fr.): freq. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds., verspr. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Weert, Bree, Meeuwen, Opglabbeek, Maastricht, Itteren, Eigenbilzen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.

cadeautje (<fr.) (ook *kadoke*): Blerick, Kelpen en Maastricht.

present (<fr.): Heerlerbaan/Kaumer, Haelen, Merkelbeek, Venlo en Maasbree.

presentje (<fr.) (ook *resentsje*): Neer, Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Stein, Maastricht en Venlo.

gave (ook *gaaf*): Brunssum, Amby, Haler en Maastricht.

gift: verspr. Kleverlds., zeldz. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Montfort, Haler, Ittervoort, Ophoven, As, Eksel en Venlo.

uitgift: Oirlo.

ROYAAL

Kaart 40, pag. 269

DC 02 (1932) (011), DC 26 (1954) (016b), Lk 04 (1953) (016b), N 87 (1981) (082 add.), N 89 (1982) (133 add.), SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (389), ZND 24 (1937) (036 add.), ZND 41 (1943) (020).

Graag gevend, mild.

royaal (<fr.): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Dommellds., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Brab.Lb.; ook in Chèvremont en Sint-Truiden.

gul: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb., Oost.Zuidlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Gerdingen, Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille, Zolder, Kermt en Tessenderlo.

vlot: freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook

in Belfeld en Blitterswijk.

goedgeefs: zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Mechelen, Linne, Montfort, Sint-Odiliënberg, Buchten en Maasbree.

vrijgevig: Stevensweert.

geefachtig: Sint-Truiden, Walshoutem en Jeuk.

goed: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Maaseik, Lanklaar, Veldwezelt, Kermt, Beringen en Sint-Lambrechts-Herk.

goederlei: Lanklaar.

goedhartig: verspr. Lonerlds; ook in Lanklaar, Rosmeer en Jeuk.

openhartig: Aalst-bij-St.-Truiden.

hartelijk: Gerdingen, As, 's-Herenelderen en Aalst-bij-St.-Truiden.

mild (ook *mil*): zeldz. Kleverlds.; ook in Reuver.

plezierig: Maaseik.

joviaal: Ophoven.

resoluut: Vlijtingen, Koersel, Heusden, Stokrooie, Groot-Gelmen en Halen.

scheutig: Montfort, Geleen en Heerlen.

scheuts: Venlo.

rijf: Nieuwenhagen.

traktabel: Schinveld.

wijds: Nederweert.

FOOI

N 89 (1982) (124), ZND 35 (1941) (022).

De gift in geld aan iemand (meestal bedienend personeel) voor bewezen diensten of gedane moeite, drinkgeld.

fooi: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds., Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Lanaken, Maastricht, Eigenbilzen, Beverlo, Beringen, Sint-Lambrechts-Herk, Hoepertingen, Nieuwerkerken, Oostham, Meldert en Linkhout.

fooitje (fooike): Peer en Lanaken.

drinkgeld: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb.,

Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Lonerlds., Truierlds. en Getelds., verspr. Horns, Maaskemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Peer en Paal.

drinkcent: Hechtel.

cent: Paal.

pree (<fr.): Meeuwen, As, Bilzen, Eksel, Groot-Loon, Jeuk, Leopoldsburg, Tessenderlo en Venlo.

gift: Heerlen.

kermisgeld: Rekem.

loon: Ell, Schinnen en Amby.

pot-boire (<fr.): Hasselt.

pourboire (fr.): Noorbeek.

premie: Maastricht.

quinzième (fr.): As.

AALMOES

N 89 (1982) (125), SGV (1914) (001), ZND 01 (1922) (003), ZND 32 (1939) (001), ZND m (Dupont).

Gift aan een behoeftige, aan een bedelaar.

Voor Maastricht is ook de omschrijving **get ter ere Gods** opgetekend.

aalmoes (ook *allemoes*): alg. in heel Lb.

armmoes (*arremoes*): Lanklaar.

armengeld: Herten (bij Roermond).

gift: Reuver, Maasniel, Schinnen, Amby, Thorn, Hechtel, Venlo en Sevenum.

cent: Lommel.

cariteit (<lat.): Wellen.

charité (fr.): Herten (bij Roermond).

penning: Leopoldsburg.

godspenning: Neer en Schaesberg.

BEDELEN

N 89 (1982) (126), ZND 42 (1943) (029).

Publiekelijk om aalmoezen vragen voor zijn levensonderhoud.

bedelen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Maas- en Demerkemp.; ook in Maastricht, Itteren, Bilzen, Eigenbilzen, Eksel, Zepperen, Hoepertingen, Wilderen, Sint-Truiden, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Halen.

rondbedelen: Lanklaar.

schooien: freq. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds., Demerkemp. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Nieuwenhagen, Heerlerbaan/-Kaumer, Susteren, Oirsbeek, Hoensbroek, Weert, Lanaken, Koninksem, Alken, Ulbeek, Rijkel, Sint-Truiden, Halen en Lommel.

afschooien: Mechelen-aan-de-Maas.

rondschooien: Genk.

schooieren: Wintershoven.

beden (*beje*): As.

de deuren afgaan: As.

BEDELAAR

Kaart 41, pag. 269

DC 48 (1973) (013f add.), N 21 (1963) (042 add.), N 89 (1982) (127), ZND 28 (1938) (047 add.), ZND 32 (1939) (031a add.), ZND 42 (1943) (029 add.), ZND 46 (1946) (004).

Een arm persoon die bedelt, die openlijk rondgaat of ergens staat of zit om aalmoezen te vragen.

bedelaar: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

bedelder: Epen en Moresnet.

bettler (*bedler, beedler*): Neeroeteren, Wellen en Kerkrade.

schooier: verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommellds., Demerkemp., Zuidgeld.-

Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Susteren, Oirsbeek, Maaseik, Geulle en Waltwilder.

kruier: verspr. Kleverlds.; ook in Grubbenvorst.

schurger: Kessel, Reuver, Beesel, Velden en Maasbree.

arme, een ~: Oirsbeek.

armoedezaaier (*armoezaaier*): Jeuk.

landloper: Montfort.

rondloper: As en Schimmert.

sloeber: As.

stumperd: Vlodrop.

sukkelaar: Meeuwen.

BEDELAARSVROUW

N 89 (1982) (128).

Een vrouw die bedelt, die publiekelijk om aalmoezen vraagt.

bedelaar: As, Jeuk, Leopoldsburg en Venlo.

bedelaarse: Maastricht.

bedelaarster: Loksbergen en Eigenbilzen.

bedelvrouw: Schaesberg, Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Gronsveld, Meeuwen, Echt/Gebroek, Urmond, Maastricht, Itteren en Venlo.

bedelvrouwmens: Gulpen en Ingber.

bedelwif: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Gulpen en Susteren.

bedelsvrouw: Gulpen, Posterholt, Geleen, Doenrade, Brunssum en Grevenbicht/Papenhoven.

bedelswif: Stein en Eys.

schooi: Eksel.

schooier: Kesseleik, Thorn en As.

schooierin: Ophoven.

schooierse: Weert en Ell.

schooiersvrouw: Hoensbroek, Tungelroy, Maastricht, Blerick en Sevenum.

schooierswif: freq. Kleverlds.; ook in Heel, Tungelroy, Kelpen en Venlo.

schooister: As.

schooiseltje: Stein.

kruierswif: Oirlo en Meerlo.

schurgersvrouw: Reuver en Beesel.

trut: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Montfort, Thorn en Born.

troela (ook *troele*): Urmond en Mheer.

trommel: Eys.

loeder: Kerkrade.

sloeber: As.

sloerie: Maastricht.

slons: Meijel.

armvrouw: Melick.

rondloper: As.

KLAPLOPEN

N 89 (1982) (141).

Leven van de goedgeefsheid van iemand anders; op iemands zak lopen, altijd een ander laten betalen.

klaplopen: verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Wijlre, Maastricht, Venlo, Meerlo en Tienray.

profiteren: Herten (bij Roermond), Brunssum, Gronsveld, Ell, Meeuwen, As, Maastricht, Itteren, Eigenbilzen, Leopoldsburg, Sevenum en Maasbree.

smarotsen (<du.): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Maastricht.

bietsen: Blerick en Venlo.

op de biets: Horst.

op de bonnefooi (<fr.) (*oppe bonnefooi*): Herten (bij Roermond).

eropuit zijn: Heerlen.

granden (*grantjen*): Reuver en Kapel-in-'t-Zand.

schoffelen (*schoefelen*): Kesseleik.

op de smacht leven: Ophoven en Klimmen.

op de smacht lopen (ook *oppe smacht lopen*): Heel, Kapel-in-'t-Zand en Maastricht.

op de maal lopen (*oppe maal lopen*): As.

op andermans tas lopen (*op andermans tes lopen*): Venray en Weert.
op andermans tas leven (*op andermans tes leven*): Gennep, Weert en Posterholt.
op andermans tas teren (*op andermans tes teren*): Nieuwenhagen.
op iemand teren: Beesel.
op een andere leven: Waubach.
op een zijn kop leven: Bree.
van andermans goedheid leven:
 Schaesberg.

KLAPLOPER

N 89 (1982) (141 add.);
 Kerkrade Wb. (225).

Iemand die klaploopt, die leeft van de goedgeefsheid van anderen.

klaploper: verspr. Oostlb.; ook in Thorn, Maastricht, Itteren, Horst en Meijel.
profiteur: Gulpen, Epen, Urmond, Eksel, Jeuk en Sevenum.
parasiet: Oirsbeek.
schrabber: Venlo.
smachtlap: Stein en Maastricht.
smartlap: Stein.
smarotser: Kerkrade Wb.

AFTROGGELLEN

N 89 (1982) (129), SGV (1914) (038).

Listig of met bedrog iets van iemand weten te krijgen.
 Voor een persoon die dergelijke praktijken toepast is voor Gulpen en Ingber **afzetter** opgetekend en voor Merkelbeek **slamiel**.

troggelen (ook *trochelen*, *truggelen*): verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heek, Stevensweert, Grevenbicht/Papenhoven, Sint-Pieter en

Arcen.

aftroggelen (ook *afrochelen*, *afirokkelen*, *aftruggelen*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Meeuwen, As, Maastricht, Borgharen, Zonhoven, Jeuk en Venlo.
afzetten: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Weert, Tungelroy, Thorn, As, Grevenbicht/Papenhoven, Obbicht, Geulle, Maastricht en Itteren.
afbannen: Nederweert.
afbedelen: Posterholt, Schimmert en Limmel.
afdwingen: Brunssum.
affoefelen (*affoffelen*): As.
affoetelen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Mechelen en Epen.
foetelen: Herten (bij Roermond) en Puth.
affoezelen: Reuver.
affutselen: Eigenbilzen.
affutsen (*affotsen*): Noorbeek.
afhandig maken: Blitterswijck, Oirsbeek en Gronsveld.
afklappen: Schinveld.
afkoetelen: Wellerlooi.
afloensen: Roermond.
afluchsen (<du.) (ook *afloksen*): Heerlen, Schaesberg, Haelen, Schinnen, Valkenburg, Hulsberg, Klimmen, Maastricht en Eijsden.
luchsen (du.) (*loksen*): Sittard.
afluizen: Leopoldsburg en Eksel.
afpersen: Mheer.
afpingelen (ook *afpinkelen*): Merselo en Munstergeleen.
afritselen: Montfort.
afschooien: Merselo en Swolgen.
afstropen: Heerlen, Neer, Montfort en Weert.
aftroffelen (*afroefelen*): verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Schimmert en Lottum.
aftwakken: Simpelveld.
afvlooiën: Heerlen.
bedriegen: Herten (bij Roermond).
bietsen: Venlo.
fijmelen: Ell.

flensen: Schinveld.
naaien: Itteren.
ontfutselen: Maastricht.
oplichten: Meeuwen.
pingelen (*pungelen*): Steyl.
stropen: Itteren.
tengelen: Leunen en Grubbenvorst.
uithoren: Melick, Opglabbeek en Loksbergen.
uitspeculeren: Guttecoven.
uittroggelen (*uittruchelen*): Stein.
verneuken: Gennep.
vlooien: Heerlen.

SPAREN

N 89 (1982) (131).

Bewaren, niet opmaken.
Voor Gulpen is ook de schertsende uitdrukking **krenten pikken** opgetekend.

sparen: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Zonhoven en Jeuk.
potten: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Heerlen, Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Oirsbeek, Weert, Tungelroy, Meeuwen, Grevenbicht/Papenhoven, Stein, Geulle, Maastricht, Eksel, Jeuk en Loksbergen.
oppotten: Nieuwenhagen, Merkelbeek, Hoensbroek en Horst.
ophopen: Venlo.
opzij leggen: Eys.
pinnen: Oirlo.

POTTEN

N 89 (1982) (134 add., 136), ZND 07 (1924) (014 add.).

Op zijn geld zitten, nauwelijks iets uit willen geven.

potten: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, Eksel, Zonhoven, Sint-Truiden, Jeuk en Leopoldsburg.
oppotten: As, Eigenbilzen, Blerick en Venlo.
bijeenpotten: Opglabbeek.
knijpen: Melick.
pitsen: Loksbergen.
erop zitten: Haelen.
op de centen zitten: Geleen.
op de kist zitten: Neer.
met de knieën op de kist zitten: As.
wie een duivel op zijn ziel zitten: Maastricht.
wolven (*wouven*): Maastricht.
zich een braam door de vot rijten: Eys.

SPAARPOT

N 89 (1982) (132).

Een pot waarin gespaard geld wordt bewaard.

spaarpot: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.
spaarvarken: Maastricht.
varken: Oirlo en Nieuwenhagen.
potje: As.
kous: Neer en Eksel.
sok (*zok*): Neer en Eksel.
oude sok (*ouw sok*): Maastricht en Wijlre.

ZUINIG

Kaart 42, pag. 270

N 89 (1982) (130, 133 add., 134 add.), SGV (1914) (010 add., 046), ZND 01u (1924) (069)

add.), ZND 07 (1924) (014).

Spaarzaam, van zijn bezit telkens weinig of een zo klein mogelijk gedeelte uitgevend om te sparen.

Voor een zuinig persoon is voor Thorn, Vloderp en Schimmert ook het gesubstantiveerde adjectief **een zuinige** opgetekend. In Maastricht noemt men zo iemand ook wel een **zuinige tas** en in Vloderp een **zuinig varken**.

zuinig: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Ophoven, Meeuwen, As, Hamont, Zonhoven en Wellen.

spaarzaam: Simpelveld, Epen, Montzen, Welkenraedt, Buggenum, Oirsbeek, Merkelbeek, Schimmert, 's-Gravenvoeren, Molenbeersel, Opplabbeek, Bilzen, Martenslinde, Val-Meer, Vliermaal, Koninksem, Sint-Huibrechts-Lille, Wijchmaal, Gelinden, Bommershoven, Sint-Truiden, Oostham en Tessenderlo.

spaarzaamig: Bree en Sint-Truiden.

nauw (ook *nej, nui*): verspr. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Montzen, Beegden, As, Lanklaar, Stein, Geulle, Maastricht en Hamont.

nauwziend: Opplabbeek.

genauw: Heerlen, Eys, Montzen en Schinveld.

benauwd: verspr. Kleverlds.; ook in Neer, Reuver, Susteren, Hoensbroek, Weert, Geistingen en Venlo.

scherp: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.

erg: Bilzen, Riksingen, Hamont, Eksel, Houthalen en Sint-Truiden.

houvast: Sint-Truiden en Martenslinde.

houvastig: Sint-Truiden.

bijeenhoudend (*bijeenhouwend*): Hamont.

civiel (<fr.): Meijel.

économe (fr.): Ittervoort.

knausig: Kerkrade.

knausetig: Nieuwenhagen.

krier: Sint-Huibrechts-Lille.

niet rijf: As.

profijtelijk: Leopoldsburg.

profijtig: Sint-Truiden.

uitgecijferd: Rekem.

uitgekiend: Eys.

HEBZUCHTIG

N 89 (1982) (133, 135 add.).

Vervuld van een sterke begeerte naar geld of goed.

Voor Epen is ook het zelfstandig naamwoord **hebzucht** opgetekend. Voor een hebzuchtig persoon is voor Herten (bij Roermond) het gesubstantiveerde adjectief **een hebberige** opgetekend.

hebzuchtig: Ell en Vloderp.

hebberig: freq. Oostlb. en Kleverlds., verspr. Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Opplabbeek, Leopoldsburg en Venlo.

hebbetig: Maastricht en Noorbeek.

hebbelig: Meijel.

hebbig (ook *heppig*): Eys, Montfort, Hoensbroek, Schimmert, Amby, Tungalroy en As.

schrokkig: Eksel.

schrokkerig: Reuver.

begerig: Sevenum, Roermond en Maasniel.

hapscharretig (*hapscharetig*): Maastricht.

kratserig: Maasbree.

GIERIG

Kaart 43, pag. 270

N 21 (1963) (add.), N 89 (1982) (130 add., 131 add., 133 add., 134, 135 add., 136 add.), SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (348), ZND 01u (1924) (069), ZND 07 (1924) (014 add.), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont, Houben, Mathys, Michiels, Raymaekers, Welter); Sittard Wb. (130).

Overdreven begerig naar geld en goed, vrekking.

Voor Heerlen zijn ook de uitdrukkingen **op de cent uit zijn, op de centen zitten en een slaaf van het geld zijn** opgetekend. Voor Maasniel is voor een dergelijke handelswijze voorts de benaming **varkenserij** (*vaerkesserie*) genoteerd.

gier: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Gulpen, Bilzen, Martenslinde, Sint-Huibrechts-Lille, Peer en Bommershoven.

gierig: alg. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.-Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommelllds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.

gieretig: Epen.

geizig (du.) (*geitsig, gietsig*): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., zeldz. Oostlb.

pinnig: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Neer, Haelen, Montfort, Meeuwen, Opglabbeek, As, Stein, Maastricht, Loksbergen, Venlo, Oirlo, Tienray en Meijel.

pinnerig: Bree.

pinachtig: Blitterswijck.

nauw (ook *nej, nui*): verspr. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Montzen, Opglabbeek, Geulle en Maastricht.

nauw en wijs: Koninksem.

nauw gesteken: Houthalen.

nauwlig: Eupen.

eng: Blitterswijck en Maasbree.

scherp: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Grevendicht/Papenhoven, Eisden en Heusden.

begeerlijk: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Helden/Everlo, Montfort en Guttecoven.

begerig: Well, Wellerlooi en Sevenum.

beestig: Geleen.

varkensachtig: Herten (bij Roermond), Swalmen, Posterholt, Weert en Tungalroy.

erg: Tungalroy, Riksingen, Wellen en Bommershoven.

vrekking: Oirsbeek, As, Sint-Truiden en Horst.

bijscharrig (*bijscharig*): Zonhoven.

diep: Gelinden.

fel: Mielen-boven-Aalst.

giepig: Montzen en Eupen.

groen: Kesseleik, As en Heerlen.

hol: Sittard Wb. en in Geulle en Gelinden.

houvast (ook *haafvast*): Oostham en Bommershoven.

houvastig: Sint-Truiden.

inhalig: Hamont.

knausig: Heerlen en Eys.

kreterig: Maastricht.

kwansetig: Waubach.

pezerikachtig: Meerlo.

schraapachtig: Neer.

schrabberig: Heerlen.

schraperig: Neer, Meeuwen en Maastricht.

zeikerig: Venray, Sevenum en Heel.

GIERIGAARD

N 21 (1963) (027 add.), N 89 (1982) (130 add., 131 add., 133 add., 134 add., 135, 136 add.), SGV (1914) (010 add.), ZND 01 (1922) (348 add.), ZND 07 (1924) (014 add.), ZND 35 (1941) (073), ZND m (Houben, Welkenhuysen); Bree Wb. (244), Gemmenich Wb. (113), Maastricht Wb. (509), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.178), Sint-Truiden Wb. (192), Sittard Wb. (130), Weertlands Wb.2 (247);

Een geldzuchtig, inhalig persoon; iemand met een overdreven hang naar geld en bezit.

In Stevensweert wordt een gierigaard wel eens door kinderen uitgescholden met het rijmpje **gierebas, heeft de kop**

in de kast (~ *kas*).

gierigaard (ook *gieregaar, gierigerd*):

Wijlre, Gulpen, Ingber, Roermond, Montfort, Vlodrop, Merkelbeek, Amby, Ophoven, Bocholt, Veldwezelt, Maastricht, Itteren, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Mal, Neerpelt, Heusden, Kuringen, Hasselt, Heppen, Beverlo, Ulbeek, Gelinden, Montenaken, Tessenderlo en Meldert.

gierige, een ~: verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Ellikom, Neerharen, Eigenbilzen en Linkhout.

gierig type: Sint-Truiden.

gierige duivel: Sint-Lambrechts-Herk, Alken en Hoepertingen.

gierige prij: Kaulille.

gier: Ellikom, Gruitrode en Lanaken.

gieraas: Venlo.

gierlap: Geistingen.

giere, een ~: Neeroeteren en Opoeteren.

giere mens: Mechelen-aan-de-Maas.

giere bok: Maastricht.

giere peer: Maasbree.

giere prengel: Tienray.

giere prij (*gier prij*): Lanaken, Martenslinde en Mal.

giere zak: Oirlo.

giere zeikerd: Oirlo.

gielige (du.), een ~ (*een gietsige*): Heerlen.

geizhals (du.) (*gitshoos, jitshoos*): Gemmenich en Montzen.

geizlap (*gietslap*): Kapel-in-'t-Zand.

vrek: freq. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Getelds., verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Thorn, Zichen-Zussen-Bolder, Peer, Oostham, Lommel, Venlo en Tienray.

vrekkige, een ~: Reppel.

vreklap: Maaseik.

pin (ook *pinne*): freq. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds., zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Hoensbroek, Meeuwen, Genk, Maaseik, Rotem, Lanklaar,

Diepenbeek, Neerpelt, Leopoldsburg, Loksbergen, Lommel en Venlo.

gierige pin: zeldz. Dommellds.; ook in Bocholt, Maaseik, Eigenbilzen, Beverlo en Sint-Truiden.

scherpe pin: Zonhoven.

pinhecht: Loksbergen.

pinjaar: Velm, Sint-Truiden en Nielbij-St.-Truiden.

pinjaard (ook *pinard*): Sint-Truiden en Montenaken.

pinjan: Sint-Truiden.

pinnige, een ~: Doenrade.

pinnigger: Meldert.

pinnerik: Eksel.

pinneut: Oostham.

pinnoets: Paal.

pinouter: Linkhout.

beest: verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Asenray/Maalbroek, Geistingen, Lanaken, Bilzen, Martenslinde, Rijkhoven en Ulbeek.

gierige beest: Maaseik, Alken en Gelinden.

giere beest (*gier beest*): Helchteren, Gutshoven en Mal.

holle beest (*hol bees*): Guttecoven en Sittard.

pens: Zutendaal en Lanaken.

pensgielis: Diepenbeek.

pensprij: Veldwezelt.

penszak: Montenaken en Bilzen.

pensbeest: Bilzen, Diepenbeek, Riksingen, Houthalen en Hasselt.

strontbeest: Kermt en Diepenbeek.

varkensbeest: Rotem en Hasselt.

varken: verspr. Horns en Centr.Maaslds.; ook in Swalmen, Melick, Posterholt, Schimmert, Weert, Gruitrode, Lanaken, Diepenbeek, Rijkhoven en Zonhoven.

groen varken: As.

barg: Herten (bij Roermond).

koes: Eisdén.

koesje (*koeske*): Rijkhoven.

zwijn: Rotem.

- prengel:** zeldz. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Schimmert en Ittervoort.
- schraper:** zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Roermond, Swalmen, Tessenderlo en Horst.
- schraperd:** Schinnen, Ten-Esschen/-Weustenrade, Haler en Stein.
- schrapnel:** Kesseleik en Merkelbeek.
- schrabber:** Heerlen.
- schrabberd:** Kesseleik.
- zeikerd:** zeldz. Kleverlds.; ook in Heel, Hoensbroek, Meeuwen en Stein.
- hapschaar** (<fr.) (ook *hapschaard*): Maastricht en Zichen-Zussen-Bolder.
- hapschaarde nauwe:** Gronsveld.
- schaarder:** Maastricht.
- nauwe, een ~** (*een neije*): Schimmert, Hulsberg, Klimmen, Guttecoven, Geulle, Lanaken en Maastricht.
- nauwerik** (*nuierik, nuierit*): Gulpen.
- scherpe, een ~:** Grevenbicht/Papenhoven, Lanaken, Stokrooie en Paal.
- scherpe mens:** Mechelen-aan-de-Maas.
- puntige, een ~:** Sint-Truiden.
- erge, een ~:** Wellen.
- erge duivel:** Zonhoven, Borgloon en Riksingen.
- erge kniezer:** Borgloon.
- erge knopper:** Kermt.
- erge mens:** Diepenbeek.
- erge prij** (*erg prij*): Riksingen en Rikhoven.
- holle, een ~:** Geulle.
- holle hals** (*hollen haus*): Voort.
- holle man:** Jeuk.
- houvaste, een ~:** Opoeteren en Mechelen-aan-de-Maas.
- houvastige, een ~:** Heers.
- geldduivel:** Heusden.
- geldman:** Kuringen.
- geldwolf:** Waubach, Schaesberg, Opitter, Guttecoven, Urmond en Maastricht.
- pfennigfuchser** (**du.**) (*fennekvutser, fennigfutser, fenningfutser, penningfutser, penningvutser, pfennigfutser*): verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Teuven en Hoensbroek.
- centenpier:** Tessenderlo.
- centenveger:** Weert.
- erwtenteller:** Maastricht.
- knijpegel:** Tungelroy.
- nijper:** Weert.
- nijperd:** Weert, Neer en Ell.
- pitser:** Peer, Kuringen en Sint-Truiden.
- bietser:** Venlo.
- dabber:** Eys.
- debber:** Eys.
- groene, een ~:** verspr. Maaskemp.; ook in Heerlen, Bilzen en Eigenbilzen.
- groene loef:** Opglabbeek.
- jood:** Jeuk.
- judas:** Meeuwen.
- kernoedus:** Bocholt.
- kneut** (ook *knoet*): Bree, Gruitrode, Hamont en Kaulille.
- kniezer:** Voort.
- knoest:** Bocholt.
- knoets:** Bree en Ellikom.
- koe:** Nieuwenhagen.
- kreng:** Achel en As.
- kribbenbijter:** Hechtel, Opitter en Diepenbeek.
- luizenbijter:** Peer.
- peg:** Hechtel en Wijchmaal.
- pezerik:** Meeuwen en As.
- picard:** Sint-Truiden.
- pintenneuker:** Meijel.
- prij:** Zutendaal.
- prijter:** Hoensbroek.
- schooier:** Kermt.
- sloeber:** Sint-Lambrechts-Herk.
- slokker:** Neerharen.
- tang:** Kermt.
- toegenaaide, een ~:** Herten (bij Roermond).
- venijnige, een ~** (*een vernijnige*): Sint-Truiden.
- woekeraar:** Kuringen en Maastricht.
- wolver** (*wouver*): Maastricht.

KOOPLUSTIG

N 89 (1982) (138, 139 add.).

Graag kopend, een grote drang tot kopen hebben.

Voor Sittard is ook het zelfstandig naamwoord **koopzucht** opgetekend.

kooplustig: Beesel, Herten (bij Roermond), Montfort, Merkelbeek, Hoensbroek, Schimmert, Ittervoort, Ophoven, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht, Leopoldsburg, Venlo, Tienray en Horst.

koopachtig: Eys, Kesseleik, Swalmen, Montfort, Susteren, Doenrade, Schimmert, Tungelroy, Thorn, Bree, Meeuwen, As, Born, Blerick, Venlo, Meerlo en Sevenum.

koopziek: Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Maasniel, Weert, Tungelroy en Thorn.

koopgaarne (*koopgaer*): Neer, Vlodrop en Geulle.

koopgraag: Hoensbroek.

koopgek: Itteren.

loskopig: Heel.

royaal (<fr.): Reuver, Geleen, Gronsveld, Stein en Maastricht.

De volgende opgaven zijn werkwoordelijke uitdrukkingen voor 'iets graag kopen':

gaarne gelden (*gaer gellen*): Eys.

gaarne kopen (*gaen kopen, gaere kopen*): Eksel en Maastricht.

hel het kopen in hebben: Neer.

KOOPLUSTIGE VROUW —

N 89 (1982) (138 add., 140).

Een vrouw die niet zuinig is, die graag veel koopt.

In Kapel-in-'t-Zand zegt men van zo iemand ook wel **het geld springt haar in de tas** (*tes*).

opmaker: Montfort, Posterholt, Doenrade, Thorn, As, Echt/Gebroek en Maasbree.

opmakerd: Kelpen.

opmakerse: Epen.

opmaakster: Wijlre, Beesel, Montfort,

Posterholt, Sittard, Weert, Bree, Born, Urmond, Stein, Maastricht en Tienray.

opmaak: Venray.

maakop: Kesseleik, Hoensbroek, Schimmert, Ell en Ophoven.

royale, een ~: Neer, Herten (bij Roermond), Gronsveld, Maastricht, Itteren en Meijel.

royale tante: Susteren.

royale vrouw: Thorn en Geleen.

royale vogel: Roermond en Maasniel.

doordraaijer: Horst, Sevenum en Melick.

konkel: Nieuwenhagen.

koopgek: Itteren.

sloebie: Meijel.

slons: Tungelroy.

verkwister: Ittervoort.

wegsmijter: Leopoldsburg.

BESTEDEN —

N 21 (1963) (038 add.), N 89 (1982) (137).

Geld uitgeven voor een artikel.

besteden: freq. Noord.Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Weert, Maastricht, Itteren, Leopoldsburg en Loksbergen.

verteren: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in As, Stein, Geulle, Maastricht, Itteren, Hasselt, Jeuk en Venlo.

uitgeven: verspr. Kleverlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Wijlre, Eys, Epen, Geleen, Weert, Thorn, Opglabbeek, As, Urmond, Maastricht en Eigenbilzen.

gelden (ook *gellen*): Nieuwenhagen, Kerkrade en Gulpen.

neertellen: Maastricht.

aanhangen (*aahangen*): Heerlen.

OPMAKEN

Kaart 44, pag. 271

N 89 (1982) (137 add., 139 add., 140 add.), RND (038).

Geheel besteden of opgebruiken, verteren. Voor Kortessem zijn ook de benamingen **opdrinken** en **opzwellen** (*opzwellen*) opgetekend voor het geheel besteden van geld aan eten en drinken.

opmaken: alg. in Nl.Lb., freq. in overig Centr.Lb., Dommelds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Lommel.

opdoen: alg. Beringerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Demerkemp. en Lonerlds., verspr. Maaskemp.; ook in Kinrooi, Ophoven, Maaseik, Munsterbilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Rijkhoven, Kaulille, Peer en Stevensvennen.

opkrijgen: Kelmis.

klein krijgen: Eupen.

erop kloppen: Gemmenich, Raeren, Walhorn en Welkenraedt.

VERKWISTEN

N 89 (1982) (137 add., 138 add., 139, 140 add.), RND (038 add.).

Verspillen, op onnuttige of lichtzinnige wijze besteden of verloren doen gaan, op overdadige wijze uitgeven.

Voor Heerlen is ook de uitdrukking **ze laten rollen** opgetekend.

verkwisten: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., zeldz. Horns en Maaskemp.; ook in Kesseleik, Roermond, Vlodrop, Echt/Gebroek, Geulle, Maastricht, Itteren, Eksel, Leopoldsburg, Venlo en Tienray.

verbazzelen: Kelpen.

verbrassen: Nieuwenhagen, Neer, Herten (bij Roermond), Geleen, Hulsberg, Mheer, As, Stein, Loksbergen

en Meijel.

brassen: Meijel.

verjubelen: Heerlerbaan/Kaumer.

verkiehelen: Venlo.

verknoeien: zeldz. Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Schimmert, As en Gennep.

verknutsen: Nieuwenhagen.

verkwanselen: Waubach, Schaesberg, Heel, Roermond, Montfort, Doenrade en Maastricht.

verschwenden (du.): Nieuwenhagen.

versmossen: Eksel.

verspillen: Geulle.

vertoelebassen: Schimmert.

verzuipen: Oirlo.

doorbrengen: Lauw.

doordoen: Brustem.

doordraaien: Bocholtz, Beesel, Roermond, Merkelbeek, Weert, Tungalroy, Guttecoven, Maastricht, Itteren, Eksel, Blerick, Oirlo, Horst en Sevenum.

doorjagen: Eys.

opklitsen: Eys.

opsmodderen: Loksbergen.

vergooien: Swalmen en Meeuwen.

weggooien: Horst.

met geld gooien: Maastricht.

over de balk gooien: Meerlo en Kapelin-'t-Zand.

de deur uitgooien: As.

door deuren en vensters uitgooien: As.

wegsmijten: Posterholt.

ermee smijten: Venray en Oirlo.

met geld smijten: Maasbree en Reuver.

over de balk smijten: Venray.

ermee werpen: Heerlen.

vortwerpen: Gemmenich.

met geld werpen: Kerkrade en Eys.

met geld bruien: Eys.

wegbruien: Gulpen.

vortbruien: Henri-Chapelle.

een gat in de hand hebben: Oirlo, Venlo en Tungalroy.

een lok in de hand hebben: Schaesberg, Eys, Gulpen en Maastricht.

resoluut zijn: Jeuk.

ONTBEREN —————

N 89 (1982) (142).

Iets waaraan men grote behoefte heeft niet hebben, missen.

Voor Vlodrop is ook het zelfstandig naamwoord **ontbering** opgetekend en voor Heerlen **mangel**.

ontberen: Eys, Kesseleik, Roermond, Montfort, Susteren, Schimmert, Thorn, Echt/Gebroek, Maastricht, Itteren en Venlo.

ontzien: Mheer.

derven: Nieuwenhagen, Swalmen, Schimmert, Tungalroy, Ittervoort, Ophoven, Meeuwen, Born, Stein, Eksel, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.

missen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in

Nieuwenhagen, Waubach, Doenrade, Weert, Bree, Meeuwen, Urmond, Maastricht, Zonhoven, Venlo en Gennep.

erg missen: Oirsbeek.

veel missen: Schimmert.

tekortkomen: Eys, Gulpen, Ingber, Gronsveld, Maastricht en Blerick.

mankeren: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in As en Maastricht.

mankatie hebben: Neer, Grevenbicht/-Papenhoven en Geleen.

gebrek hebben: Geulle.

niet hebben: Tienray en Meijel.

nood hebben: Weert.

het smal hebben: Heerlen.

fehlen (du.): Nieuwenhagen.

ontbreken aan: Neer.

niet eraan komen (niet dra komen): Eys.

arm zijn: Schaesberg, Roermond, Maasniel, Nieuwstadt en Venlo.

armoede hebben (armoedi hebben): Venray, Meerlo en Maastricht.

armoede lijden (armoe lijen, armoedi lijen): Beesel en Gulpen.

creperen (<fr.): Stein.

1.1.8 Arbeid

Deze subparagraaf bevat begrippen met betrekking tot het verrichten van arbeid en de kostwinning. De begrippen in verband met hard werken of het verrichten van nutteloze arbeid worden behandeld in sectie 1, aflevering 4: *Karakter en gevoelens* van deel III, de Algemene Woordenschat.

Vergelijk voor SCHAFTEN VOORTS ook de lemma's RUSTEN en MIDDAGDUTJE DOEN in sectie 1, aflevering 2: *Beweging en gezondheid*, waar de dialectbenamingen nauw bij aansluiten.

WERK

DC 03 (1934) (040g), DC 39 (1965) (018d), N 89 (1982) (002), ZND 23 (1937) (051b), ZND A1 (1940sq) (128);
Bree Wb. (133, 447), Meeuwen Wl. (017).

Een lichamelijke of geestelijke inspanning om iets te verrichten, te verkrijgen of tot stand te brengen.

In Bree Wb. wordt **arbeid** getypeerd als verouderd.

werk: alg. in heel Lb.

arbeid: Bergen, Bree en Meeuwen.

travaux (fr.): Bree Wb.

labeur (fr.): Loksbergen.

WERKEN

N 85 (1981) (315), N 89 (1982) (002 add., 007), RND (032), ZND 46 (1946) (015, 020), ZND A1 (1940sq) (211).

Werk, arbeid verrichten.

De benamingen voor hard werken zijn niet opgenomen in dit lemma, zie daarvoor het lemma HARD WERKEN in WLD III, 1.4: *Karakter en gevoelens*. Voor Caberg is voorts ook **labeuren** opgetekend voor 'werken op het land', vgl. ook het lemma DE AKKER BEWERKEN in aflevering 1: *Bemesten en ploegen* van deel I, de Landbouwoordenschat.

werken: alg. in heel Lb.

werk hebben: Oirlo, Gulpen en Ingber.

arbeiden: verspr. in het uiterste noorden

van het Kleverlds. (Ottersum, Genep en Siebengewald); ook in Stein.

WERKDAG

Kaart 45, pag. 271

DC 62 (1987) (003b), N 23 (1964) (002b), N 26 (1964) (049), SGV (1914) (043), ZND 08 (1925) (090a, 090b);

Beverlo Wb. (063), Gronsveld Wb. (474), Hamont Wl. (544), Lommel Wl. (398), Meeuwen Wl. (209), Meijel Wb. (070), Tegelen Wb. (122), Tungalroy Wb. (088).

Een dag waarop men werkt of die bestemd is tot de arbeid.

werkdag (ook *werdag*, *werdig*, *werdeg*, *wedag*): alg. Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds., freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Dommelds. en Lonerlds., verspr. Oostlb-Rip. overgg., zeldz. Kleverlds.; ook in Kuringen, Zonhoven, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Velden en Blerick.

werkeldag: alg. Ripuar., freq. Oost.-Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., zeldz. Noord.-Oostlb.; ook in Bocholt, Bree en Meeuwen.

werkendag: freq. Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Tegelen, Roermond, Susteren, Schimmert, Bocholt, As en Rosmeer.

ATELIER —————

N 89 (1982) (001 add., 008).

Een vertrek of ruimte, ingericht om er te werken met gereedschappen en/of machines.

atelier (fr.): verspr. Maaskemp.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Roermond, Hulsberg, Weert, Maastricht, Eigenbilzen, Val-Meer, Zonhoven, Leopoldsburg en Venlo.

werkhuis (ook *werkes*): verspr. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Montfort, Vlodrop, Weert, Ittervoort, Ophoven, As, Jeuk en Sevenum.

werkplaats: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Meeuwen en As.

werkplek (*werkplak*): Eksel en Jeuk.

werkstatt (du.): Heerlen en Kerkrade.

SCHAFTEN —————

N 84 (1981) (075 add.), N 85 (1981) (338), SGV (1914) (031);

Hamont Wl. (414), Heel Wb. (245).

Het werk onderbreken, rusten ten behoeven van een maaltijd.

schaften (ook *schaffen*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.-Maaslds. en Trichterlds., verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Meeuwen, Gruitrode en Leopoldsburg.

schachten: As.

schoften (ook *schoeften*): freq. Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Horns en Zuidgeld.Lb.; ook in Schaesberg, Gulpen, Susteren, Valkenburg, Mheer, Buchten, Obbicht, Eijsden, Hamont, Eksel en Loksbergen.

boteren: Heerlen, Nieuwenhagen,

Heerlerbaan/Kaumer en Geleen.

ungeren (ook *hungeren, hunjeren, onjeren, unjeren*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.-Oostlb.; ook in Stevensweert en Echt/Gebroek.

ungeren houden (ook *onjeren houwen, unjeren haoje, unjeren houden*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Hunsel, Grevenbicht/Papenhoven en Guttecoven.

op de unger gaan (*op den unjer gaan*): Neer.

de noren houden (*de nooren halden*): Meerlo.

de oren houden (ook *den ooren halden*): Meerlo, Lottum en Arcen.

noensrust houden: Gulpen.

noentijd houden: Eijsden.

rusten: Belfeld, Reuver, Buggenum, Meerssen, Noorbeek, Terlinden, Maasbracht, Caberg, Jeuk, Sevenum en Maasbree.

rasten: Doenrade.

resten: Klimmen.

pozen: Heerlen, Montfort, Klimmen, Thorn en Meijel.

pauzeren: Montfort, Vlodrop en Merkelbeek.

eten: Schinveld.

koffiedrinken: Gronsveld.

SCHAFTTIJD —————

Kaart 46, pag. 272

N 84 (1981) (075 add.), RND (074), SGV (1914) (031).

De tijd gedurende dewelke men de arbeid onderbreekt om te rusten en een maaltijd te nuttigen.

schafttijd: verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb., zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Maasbracht, As, Eksel, Broekhuizen en Maasbree.

schaften, het ~: Waubach.
schofttijd (ook *schochtijd*, *schoftijd*):
 freq. Noord.Oostlb., Weertlds. en
 Kleverlds., verspr. Dommelds.,
 Demerkemp., Beringerlds. en Brab.-
 Lb.; ook in Brunssum, Kinrooi,
 Grote-Brogel, Neeroeteren, Dilsen,
 Buchten, Obbicht, Herk-de-Stad,
 Sint-Truiden en Velden.
schoft: Overpelt, Heusden, Hechtel,
 Tessengerlo, Meldert, Stevens-
 vennen, Merselo, Venray en Horst.
schoften, het ~: Beringe, Helden/-
 Everlo, Bocholt, Hamont, Venray en
 Wellerlooi.
schoftens (*schoftes*): Lummen.
boteren, het ~: Eygelshoven.
unger (ook *unjer*): zeldz. Noord.-
 Oostlb.; ook in Simpelveld, Schin-
 nen, Schimmert en Valkenburg.
ungertijd (*unjertijd*): Echt/Gebroek.
ungeren (ook *onjeren*, *unjeren*): freq.
 Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz.
 Horns en Centr.Maaslds.; ook in
 Bocholtz, Neer, Posterholt en Meeu-
 wen.
café (*kaffe*, *kaffie*): verspr. Tongerlds.
 en Lonerlds.; ook in Raeren, Aubel,
 Kermt, Kuringen en Jeuk.
cafétijd (*kaffetijd*, *kaffietijd*): verspr.
 Tongerlds., Lonerlds. en aansluitend
 Truierlds.; ook in Kelmis, Walhorn,
 Munsterbilzen, Houthalen en Schu-
 len.
caféstijd (*kaffestijd*): freq. Geullds.;
 ook in Gemmenich.
cafépauze (*cafépau*): Kerkrade.
koffie: verspr. Kleverlds.; ook in Opoe-
 teren, Zutendaal, Maaseik, Rotem,
 Eisden, Vroenhoven, Eigenbilzen,
 Vlijtingen, Zichen-Zussen-Bolder,
 Arcen en Blerick.
koffietijd: Tegelen, Margraten, Bree,
 Lanaken, Veldwezelt, Kanne, Mil-
 len, Helchteren, Heppen en Meerlo.
koffiestijd: Mheer en 's-Gravenvoeren.
koffiedrinken: Hunsel, Montfort en
 Urmond.
eten: verspr. Horns, zeldz. Dommelds.,

Demerkemp., Lonerlds. en Trui-
 erlds.; ook in Wahlwiller, Roggel,
 Linne, Vlodrop, Gronsveld, Opglab-
 beek, Stokkem, Grevenbicht/Papen-
 hoven en Vliermaalroot.

eettijd: Moelingen.
etenpauze (*etenpoos*): Eupen.
etenstijd: Schinveld en Schimmert.
etensuur: Heerlen.
middag: Swalmen.
noen: Slenaken, Sittard, Sint-Hui-
 brechts-Hern en Lauw.
noentijd: Eijsden.
rust: Berg-en-Terblijt.
rusttijd: Gulpen, Belfeld, Reuver,
 Beegden, Meerssen, Maasbracht,
 Grubbenvorst, Horst en Hegelsom.
rustuur: Maasbree.
rustenstijd: Sevenum.
oren: verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Ot-
 tersum en Meerlo.
vier uren: freq. Truierlds. en Getelds.
negen uren: Wellen.
tien-urenkant: Genk.
pauze (ook *poos*): Arcen en Vaals.
ontbijt: Zepperen.
oosjes: Bilzen.
tupperen: Nuth/Aalbeek.
vrij: Einighausen.

STEMPELEN

Kaart 47, pag. 272

N 90 (1982) (123);

Bocholt Wb. (045), Bree Wb. (117), Diepenbeek
 Wb. (063), Eigenbilzen Wb. (097), Hamont
 Wl. (094), Hasselt Wb. (115, 430), Hoeselt Wb.
 (065), Kaulille Wb. (047), Kortessem Wb. (071),
 Lommel Wl. (067), Meeswijk Wl. (172), Meeu-
 wen Wl. (054), Sint-Truiden Wb. (084), Stokkem
 Wb. (036), Tongeren Wb. (114), Uikhoven Wl.
 (033), Zolder Wb. (071), Zonhoven Wb. (097);
 Cajot, J. (1977) (008), Cajot, J. (1989) (II.127);

Het ontvangen van werklozensteun, het
 laten afstempelen door een werkloze van
 een formulier als bewijs dat hij of zij

geen regelmatige arbeid verricht heeft. J. Cajot (1977) stelt in zijn artikel *De rijks grens tussen beide Limburgen als taalgrens* dat slechts twee keer een tegenstelling is ontstaan tussen Nederlands-Limburg en de Voerstreek enerzijds, en Oud-Belgisch-Limburg anderzijds, t.w. *stempelen* t.o.v. *doppen* en *benzine* t.o.v. *naft*.

stempelen: alg. in NI.Lb. en in de Voerstreek.

doppen: alg. in Belg.Lb. (met uitzondering van de Voerstreek); ook in Montfort (naast *stempelen*).

1.2 Etiquette

In deze paragraaf komen begrippen aan bod uit de sfeer van de wellevendheid en de hoffelijkheid met betrekking tot de omgang met andere personen. Op het begrip **HARTELIJK** na hebben de lemma's in deze paragraaf allemaal een negatieve gevoelswaarde. In WLD III, 1.4: *Karakter en gevoelens* worden enkele nauwverwante begrippen in verband met karaktereigenschappen en gevoelens behandeld.

HARTELIJK

N 87 (1981) (082), ZND 24 (1937) (036), ZND m (Langohr, Welter).

Uit het hart komend, welgemeend, vol oprechte, warme genegenheid en goedwilligheid.

Voor Maastricht is ook de omschrijving **uit een vol gemoed** opgetekend.

hartelijk: freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Demerkemp.; ook in Sint-Huibrechts-Lille, Peer, Gutschoven, Borgloon, Sint-Truiden, Jeuk en Loksbergen.

herzlich (du.) (*hatslig, hetslig*): Kerkrade, Vaals, Nieuwenhagen en Waubach.

van harte: Posterholt, Amby, Maastricht en Venlo.

openhartig: As.

vriendelijk (ook *vriendlijk*): freq. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds., verspr. Noord.Oostlb., Centr.Lb., Westlb. en Brab.Lb.; ook in Nieuwerkerken, Jeuk, Venlo, Oirlo en Meijel.

fel vriendelijk: Heers.

heel vriendelijk: Hoeselt.

heel vriendschappelijk: Molenbeersel.

goed (ook *goe, goei*): freq. in Belg.Lb.; ook in Noorbeek, Terlinden, Maastricht, Venray en Meijel.

fel goed: Heers en Riksingen.

heel goed: Peer.

goederlei: Beesel.

gemeend: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Eys, Epen,

Oirsbeek, Tungalroy en Maastricht.

echt gemeend: Sevenum en Oirsbeek.

goed gemeend: Schimmert en Wijlre.

harterlijk gemeend: Herten (bij Roermond).

eerlijk: Maastricht.

echt: Sevenum.

oprecht: Beek en Voerendaal.

rechtuit: Gennep en Vlijtingen.

gaarne: Hoeselt.

bet plezier (*be plezier*): Wellen.

met veel plezier: Zutendaal.

rondborstig: As.

royaal (<**fr.**): Maastricht.

familiair: Mheer.

fel: Hasselt, Eigenbilzen en Vroenhoven.

ferm: Hechtel en Peer.

wel: Peer.

STROEF

N 87 (1981) (085), SGV (1914) (036);

Beenen, P. (1973) (186).

Niet gemakkelijk in de omgang, niet vlot.

zuur: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Weert, Tungalroy, Bree, Meeuwen, As, Echt/Gebroek, Urmond, Maastricht, Leopoldsburg en Venlo.

stroef: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Thorn, Guttecoven, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

lastig: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Beesel, Kapel-in-'t-

Zand, Weert, Tungalroy, Haler, Bree, As, Grevenbicht/Papenhoven, Maas-tricht, Vlijtingen en Hoeselt.
stuur: Kerkrade, Reuver, Montfort, Maastricht en Venlo.
stuurs: freq. Kleverlds., zeldz. Oostlb.; ook in Gulpen, Kelpen, Ittervoort, Stein, Geulle, Caberg, Zonhoven en Venlo.
stijf: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Baarlo, Tungalroy, Born en Venray.
bars: Belfeld, Herten (bij Roermond), Grevenbicht/Papenhoven en Gut-tecoven.
nors: Kelpen en Sint-Odiliënberg.
bot: Heerlen.
droog: As.
eigenaardig: Voerendaal.
hard: Meeuwen.
lomp: Ell en Itteren.
neutelijk: Roermond en Herten (bij Roermond).
niet gemakkelijk: Montfort en Hoensbroek.
ongemakkelijk: Maastricht en Gulpen.
onomgankelijk: Beesel.
props: Oirsbeek en Heerlen.
spinnorrig: Meerlo.
star: Sittard, Nieuwenhagen en Vaals.
stolz (du.): Maasbree en Maastricht.
straf: Venlo en Hunsel.
strak: Venlo, Montfort en Gulpen.
stram: Geulle.
strang: Brunssum.
streng: Berg-en-Terblijt.
stug: Oirsbeek en Maastricht.
teruggetrokken: Maastricht.
triestig: As.
wars: Nederweert en Roermond.
wreed (vree): Eys.

NORS

N 87 (1981) (086), SGV (1914) (026).

Onvriendelijk, bars, stuurs; niet welwillend, niet welgezind.

zuur: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Weert, Tungalroy, Haler, Ittervoort, Bree, Meeuwen, Born, Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt, Jeuk, Leopoldsburg en Venlo.
bars: freq. Oostlb., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Nieuwenhagen, Rimborg, Hunsel, Limmel, Eijsden, Zonhoven, Merselo en Oirlo.
nors: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Maastricht.
stuurs: freq. Kleverlds.; ook in Gulpen, Reuver, Roermond, Maasniel, Lutterade, Wijnandsrade, Kelpen, Itteren, Eksel en Venlo.
stuur: Well en Montfort.
onvriendelijk (*onvriendlig, onfreundlich (<du.)*): zeldz. Ripuar. en Oost.-Zuidlb.
onvriendelijk: zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Trichterlds.; ook in Thorn.
niet vriendelijk: Voerendaal.
frech (du.) (ook *vrech, vrek*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Vijlen, Helden/Everlo, Nederweert, Laak, Genooi/Ohé, Lottum, Arcen en Blitterswijck.
stom: Heerlen, Eys, Gulpen, Neer, Merkelbeek, Jeuk, Oirlo en Meijel.
beukig: Kapel-in-'t-Zand.
bot: Heerlen en Heerlerbaan/Kaumer.
dwars: Nieuwenhagen.
gats: Noorbeek en Terlinden.
griekerig: Horst.
grimmig: Maastricht.
groenetig: Maastricht.
groenijzerig: Heel.
groenijzertig: Mheer.
knorrig: As.
kort gebonden: As.
kortaf: Meerlo, As en Maastricht.
kwaad-eweg: Stevensweert.
lastig: Hulsberg.
lomp: Meijel, Ell en Geleen.

misselijk: Maastricht.
moetsetig: Schinveld.
neutelijk: Herten (bij Roermond).
onbeschoft: Vlijtingen.
ongemakkelijk: Gulpen.
roepetig: Brunssum.
sjachrijnig: Maastricht.
spinnorrig: Meerlo.
stolz (du.): Maastricht.
stotsetig: Gronsveld.
strak: Venlo.
striekel: Weert.
struis: Horst.
stubbig (stuppig, stupig): Heerlen en Eys.
stug: Wijlre.
wars: Blerick.

BITS

N 85 (1981) (232 add.), N 87 (1981) (097), ZND 40 (1942) (050);
 Beenen, P. (1973) (162, 186).

Scherp, vinnig in de manier van spreken.

bits: zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Bree, Neerpelt, Kerniel, Jeuk, Leopoldsburg, Venlo en Venray.
bitsig: Kapel-in-'t-Zand, Neeroeteren, Oplabbeek, As, Dilsen, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Hoeselt, Overpelt, Eksel, Zonhoven, Alken en Nieuwerkerken.
snibbig (ook sneppig): freq. Lonerlds.; ook in Herten (bij Roermond), Schinnen, Born, Diepenbeek, Tongeren, Herk-de-Stad, Wilderen en Jeuk.
scherp: verspr. Noord.Oostlb., zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Kerkrade, Ittervoort, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Hoeselt, Zonhoven, Kerniel, Nieuwerkerken, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Venlo en Sevenum.

scherp van tong: Zichen-Zussen-Bolder.
scherp met zijn tong: Koersel.
kort: Neeroeteren, Maaseik, Lanaken, Hoeselt, Peer, Wimmertingen, Herk-de-Stad en Kerkhoven.
kortaf: Voerendaal, Wijlre, Eys, Beesel, Nunhem, Geleen, Mheer, Opitter, Eisden, Lanaken, Caberg, Vroenhoven, Eigenbilzen, Diepenbeek, Achel, Borgloon, Jeuk, Sevenum en Maasbree.
kort van stof: Bocholt, Genk, Neerpelt en Mettekoven.
kort van versen (kort van vassen): Millen.
kort geversd: Vucht en Rekem.
kort aangezet: Hamont.
kort aangebonden: Schaesberg, Gulpen, Bocholt, Bree en Peer.
kort gebonden: Peer.
kort gebouwen: Beringen.
kort geknoot: Herten (bij Roermond).
afgebeten: Venlo en Opoeteren.
kort afgebeten: Opoeteren.
kort afgehangen: Koersel.
onvriendelijk: Voerendaal, Heerlen, Waubach, Montfort, Hoensbroek, Weert en Venlo.
bars: verspr. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp., zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kelpen.
frech (du.) (ook vrech, vrek): Heerlen, Eys, Roermond, Ten-Esschen/Weustenrade, Thorn, Grevenbicht/Papenhoven, Urmond en Meijel.
frank (ook vrank): Neeroeteren en Waasmont.
astrant (ook estrant): Opitter, As en Itteren.
charmant astrant: Stokkem.
bekaf: Montfort.
bijtend: Koersel en Landen.
bikachtig: Kerniel.
bot: Vaals, Epen, Neer en Venlo.
bots: Kuringen.
brutaal: Bilzen.
bruut: Kaulille, Sint-Truiden en Walshoutem.

correct (fr.) (krek): Kuringen.
dwars: Lommel en Tessenderlo.
finessig: Gronsveld.
genepen: Maaseik.
grof: Merkelbeek.
happig: Meeuwen.
happetig: Genk.
hard: Neerpelt, Overpelt en Kaulille.
heftig: Landen.
hel: Maastricht.
hitsig: Herten (bij Roermond).
kattig: Doenrade.
konijnachtig (knijnetig): Beek.
konijns (knijns): Reppel.
krekelachtig: Hasselt.
krekelig (ook kreeklig): Hoepertingen en Zichen-Zussen-Bolder.
krenselachtig: Wintershoven.
krevelig: Bree.
kribbelachtig: Genk.
krijtelig: As.
krikkel (ook kriel): Koersel.
neutelijk: Herten (bij Roermond).
obstinaat (<lat.): Maaseik.
ongedachtig: Hasselt.
ongeschoft: Vlijtingen.
pikant: Hasselt.
pikantig: Tessenderlo, Overpelt en Walshoutem.
pinnig: Itteren.
pittig: Sint-Huibrechts-Lille.
plomp: Merkelbeek.
rad: Landen.
rap gebeten: Velm.
rap op zijn tong gevallen: Neerglabbeek.
ruw: Genk, Kuringen, Hasselt en Sint-Truiden.
snauwend: Horst.
snauwerig: Tienray en Weert.
snauwetig: Noorbeek en Terlinden.
sneppenig: Montenaken.
snip: Reuver.
spits: Bree en Gruitrode.
spitsenrijk: Maaseik.
stout: Genk.
straf: Tessenderlo.
streng: Landen.
stuurs: Venray.

vies: Heerlerbaan/Kaumer.
vinnig: Montfort, Posterholt en Maas-tricht.
vliddig: Kerkrade.
wars: Neeroeteren.

ONBELEEFD

N 87 (1981) (083).

In strijd met de wellevendheid, de goede omgangsvormen niet in acht nemend. Voor As is ook de omschrijving **zonder manieren** opgetekend.

onbeleefd: freq. Oost.Zuidlb. en Oostlb., verspr. Trichterlds.; ook in Kelpen, Thorn, Bree, Meeuwen, Urmond, Geulle, Eigenbilzen, Hoeselt, Zonhoven, Leopoldsburg, Venlo en Meerlo.
onbeschoft: verspr. Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Wijlre, Geleen, Brunssum, Tungalroy, Opglabbeek, As, Guttecoven, Eksel en Blerick.
ongeschoft: Hoeselt en Kerkrade.
bot: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Weert, Haler en Venlo.
lomp: verspr. Kleverlds.; ook in Beesel, Schimmert, Weert, Tungalroy, Ell en Stein.
lomp-eweg: As.
stom: Meeuwen en Geleen.
stom-eweg: As.
astrant: Weert, Maastricht en Caberg.
gestrant: Jeuk.
frech (du.) (ook vrech, vrek): Epen, Beek, Weert en Ittervoort.
onfatsoenlijk: Nieuwenhagen, Heythuysen, Nunhem en Meijel.
ongebeed: Sweikhuizen.
ongegeeneerd: Loksbergen.
ongehobbeld: Ubachsberg.
onbehobbeld: Voerendaal.
ongepoetst: Gronsveld.

ongesompeld: Geleen.
onvriendlijk (*onvriendlig*): Eys.

ONBESCHAAFD

N 87 (1981) (084).

Ruw, niet beschaafd, geen blijk gevend van hogere beschaving of zorgvuldige opvoeding.

lomp: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Eigenbilzen, Zonhoven, Jeuk en Loksbergen.

onbeschoft: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, Urmond, Maastricht, Itteren en Leopoldsburg.

ongeschoft: Heerlen, Eys, Gulpen, Montfort, Geulle en Hoeselt.

boers: Gulpen, Roermond, Herten (bij Roermond), Montfort, Thorn, Bree, Stein, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Venlo en Sevenum.

boerig: Bunde.

boerachtig (ook *boeretig*): Nieuwenhagen, Geleen, Sweikhuizen, Weert, As, Maastricht, Itteren en Tienray.

beestachtig: As.

ruw: Nieuwenhagen, Eys, Beesel, Schinnen, Valkenburg, Stein, Vlijtingen, Hoeselt, Blerick, Tienray en Horst.

nut: Gulpen, Heythuysen, Beesel, Montfort en Gennep.

onnut: Voerendaal.

onbeholpen: Maastricht.

onbehouwen: Valkenburg.

onbeschaafd: Susteren.

ongebeed: Beek, Gronsveld en Wijlre.

ongebeend: Eys.

ongehobbeld: Ubachsberg, Heerlen, Doenrade en Amstenrade.

ongemanierd: Weert.

ongesompeld: Geleen.

ongetrokken: Voerendaal.

astrant: Maastricht en Caberg.

bot: Grevenbicht/Papenhoven, Schimmert en Epen.

grof: Merkelbeek.

ordinair (*fr.*): Maastricht.

ONBESCHAAMD

N 85 (1981) (137).

Geen schaamte hebbend, van schaamtegevoel verstoken.

Voor As is ook de vergelijking **wie een hond** opgetekend.

onbeschaamd: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds., verspr. Kleverlds.; ook in Vaals, Kelpen, Thorn, Meeuwen, As, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Jeuk en Venlo.

onverschaamd: Sittard en Oirsbeek.

onbeschoft: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Susteren, Ittervoort, As, Maastricht, Venlo, Meijel en Maasbree.

ongeschoft: Waubach en Kerkrade.

ongebeed: Beek.

ongegeneerd: Maastricht.

ongemanierd: Weert.

ongesompeld: Geleen.

astrant (ook *estrant*): Heel, Nieuwstadt, Mheer, Noorbeek, Weert, Tungalroy, Ophoven, Bree, Meeuwen, Maastricht, Caberg, Hoeselt en Eksel.

assurant: Vlijtingen en Gulpen.

ekstrant: Stein en Gulpen.

strant: Ell, Loksbergen en Maastricht.

frech (*du.*) (*vrech, vrek*): Gennep, Venlo en Stein.

frank (*vrank*): Loksbergen.

brutaal: Merkelbeek.

bijdehand: Meeuwen.

bot: Susteren.

hondsachtig: As.

lomp: Venray.

onbenullig: Meijel.

ordinair (*fr.*): Geleen.

wreed: Posterholt.

De volgende opgaven zijn werkwoordelijke uitdrukkingen:

geen schaamte hebben: Heerlerbaan/-Kaumer, Hoensbroek, Schimmert, Amby, Maastricht en Bunde.

geen schaamte in hebben: Eys, Gronsveld, Noorbeek en Terlinden.

zich nergens voor schamen: Oirlo, Maasbree en Eys.

van schapengrauw zijn: Venray.

BRUTAAL

Kaart 48, pag. 273

N 85 (1981) (138), N 87 (1981) (087, 217 add.), ZND 32 (1939) (038).

Onbeschoft, zonder respect voor iets of iemand; meer dan vrijmoedig, zeer onbeschaamd.

Voor Gennep en Kapel-in-'t-Zand is ook de werkwoordelijke uitdrukking **geen manieren hebben** opgetekend.

astrant: freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommelllds., Demerkemp., Beringerlds., Brab.Lb. en Lommels, verspr. Oostlb., Horns, Lonerlds. en Truierlds.; ook in Gulpen, Weert en Venlo.

assurant (ook *asrant*): freq. Centr.-Maaslds. en Bilzerlds., verspr. Oostlb.-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Maaskemp. en Trichterlds.

frech (du.) (ook *vrech, vrek*): freq. in Nl.Lb.; ook in Montzen en Ophoven.

brutaal: zeldz. Oost.Zuidlb.; ook in Reuver, Roermond, Montfort, Sittard, Weert, Ell, Ittervoort, Thorn, Bocholt, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Tienray en Meijel.

frank (ook *vrank*): Nieuwenhagen, As, Hechtel, Hasselt, Paal, Sint-Truiden, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Lommel.

gestrant: freq. Lonerlds. en aansluitend

Truierlds.; ook in Loksbergen.

strant: Ell, Genk, Maastricht, Grote-Spouwen, Diepenbeek, Rijkhoven, Genoelselderen, Achel, Hasselt, Sint-Lambrechts-Herk, Sint-Truiden, Tessenderlo en Loksbergen.

frank en vrij: Kesseleik.

vrij en frank: Wijnandsrade.

vrij: Heppen, Weert en Lontzen.

vrijpostig: Mechelen-aan-de-Maas en Wellen.

onbeschoft: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Meeuwen, As, Echt/Gebroek, Born, Urmond, Maastricht, Eksel, Jeuk en Loksbergen.

ongeschoft: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Oirsbeek.

ongeschobd: Gulpen.

onbeschaamd: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Heerlen, Reuver, Thorn, Maastricht, Caberg en Sint-Truiden.

niks beschaamd: Meeuwen.

ongegeneerd: Hulsberg en Rijkhoven.

niet gegeneerd: Hasselt.

ongebeed: Beek en Geleen.

ongebeend: Heerlen.

ongehobbeld: Nieuwenhagen, Wijlre en Vaals.

beestig lomp: Venray.

bijdehand (*bijderhand*): Rekem.

bot: Merkelbeek en Eys.

krauw: Geleen.

raffiniert (du.): Moresnet.

rechtuit: Weert.

royaal (<fr.): Achel en Neerpelt.

stout: Zepperen en Gutshoven.

stuurs: Meijel.

uitgelaten: Neerhespen.

wild: Neerhespen.

RUW, HARD

N 87 (1981) (088), SGV (1914) (030), ZND 42 (1943) (009).

Zonder fijn gevoel, hard, wreed, barbaars.

Voor Vlijtingen is ook de omschrijving **geen hart** opgetekend.

ruw (ook *ruje*, *ruwe*): freq. in heel Lb.

hard: Hoensbroek, Weert, Tungalroy, Zonhoven, Blerick, Horst en Sevenum.

hel (ook *helle*): zeldz. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in As.

wreed (*vree*): Sittard, Schinveld en Schinnen.

ongevoelig: Venlo, As en Wijlre.

zonder gevoel: As, Wolder/Oud-Vroenhoven en Voerendaal.

bot: Geleen en Itteren.

bruut: Vlijtingen.

grof: Weert.

lomp: Venray.

niet fijn: Nunhem.

onbehouwen: Maastricht.

onverschillig: Maastricht.

ruig: Halen.

scherp: Neerpelt.

straf: Waasmont.

vrij: Kapel-in-'t-Zand.

wild: Gerdingen en Mechelen-aan-de-Maas.

woest: Neerpelt.

BULLEBAK

N 85 (1981) (217), SGV (1914) (026 add.).

Iemand die door nors, ruw optreden vrees inboezemt of ongenoegen opwekt.

bullebak: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Vaals, Weert, Bree, As, Maastricht, Eigenbilzen, Eksel en Venlo.

bietebauw: Leopoldsburg.

boeba: Caberg.

boer: Schinnen.

boeteboer: Eys.

boeteman: Jeuk.

bolles: Heerlen.

brute, een ~: Hoeselt.

bulderaar: Maastricht.

buldog (<eng.): As.

grieker: Swalmen.

grootmuil (*grootmoel*): Venlo.

judas: Jeuk.

muilensnijder (*moelensnijer*): Heerlerbaan/Kaumer.

ongebeden, een ~: Herten (bij Roermond) en Gulpen.

ongehobbelde, een ~: Heerlen.

oude bobbes (*ouwe bubbes*): Oirsbeek.

ruige, een ~: Loksbergen.

schobbejak: Kerkrade.

warse mens: Ospel.

1.3 Vriendschap en vijandschap

Deze paragraaf behandelt de verhoudingen tussen mensen, meer bepaald de genegenheid of afkeer die mensen ten opzichte van elkaar koesteren. In de eerste subparagraaf komen begrippen in verband met vriendschap en liefde aan bod. De tweede subparagraaf bevat begrippen met betrekking tot ruzie en onmin.

Anders dan in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* worden de begrippen VERTROUWEN, KWELLEN, PESTERIJ EN LASTIG VALLEN behandeld in aflevering 1.4: *Karakter en gevoelens* van deel III, de Algemene Woordenschat.

1.3.1 Vriendschap en bijstand

VRIEND

N 85 (1981) (148), RND (002), SGV (1914) (038, 041), ZND 44 (1946) (028).

Een persoon met wie men een relatie van wederzijdse genegenheid en persoonlijke voorkeur onderhoudt.

vriend: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Westlb.; ook in Lontzen, Walhorn, Rosmeer, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Beverst.
kameraad: freq. Geullds., Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb. en Truierlds., verspr. Ripuar., Oost-Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.
makker: Swalmen, Lutterade, As, Loksbergen en Meijel.
maat: Weert en Bree.
kompel (<du.) (ook *koempel*): Schinnen en Nieuwenhagen.
compagnon (fr.): As.
compeer (<fr.): Caberg.
gespan: Stein en Schinnen.
span: Sittard.

BIJLEGGEN

N 85 (1981) (229).

Een ruzie of onenigheid oplossen. Voor Sevenum en Schaesberg is ook de omschrijving **het heeft zich gelegd** opgetekend en voor Thorn **zand erover** (*zand trover*).

bijleggen: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid-Oostlb.; ook in Kerkrade, Ospel, Tungelroy, Kelpen, Meeuwen, As, Stein, Geulle, Maastricht, Eksel, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.
bijeenleggen: Roermond.
de koppen leggen: As.
de koppen bijeensteken: As.
goedmaken: Gulpen, Epen, Roermond, Herten (bij Roermond), Geleen, Noorbeek, Terlinden, Weert, Tungelroy, Thorn, Born, Urmond, Geulle, Maastricht en Gennep.
tegoedmaken (tegoeimaken): Weert en Jeuk.
effen maken: Meeuwen.
gedaan maken: Maastricht.
klare kanten maken: Venray.
zich verstaan: Voerendaal, Wijlre, Eys, Nunhem, Merkelbeek, Mheer, Maastricht en Caberg.
zich verdragen: Nieuwenhagen.
bijgeven: Heel, Roermond, Maasniel, Weert en Ittervoort.

toegeven: Kerkrade.
bijdraaien: Bree.
middelaren: Maastricht.
nageven: Vaals.
oplossen: As.
regelen: Hoeselt.
schavelen: Stein.
slechten: Klimmen.
sussen: Kapel-in-'t-Zand, Amby en Heerlerbaan/Kaumer.
uitmaken: Reuver.
uitscheiden (*uitscheien*): Oirlo en Meijel.
verzoenen: Geleen.
vrede sluiten: Maastricht.
vriendschap sluiten: Venlo.
weer vrienden zijn: Eys.
zich weer leggen: Schinnen.

DULDEN

N 85 (1981) (153).

Een persoon of situatie verdragen.

uitstaan: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Weert, Meeuwen, As, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Eksel, Jeuk, Loksbergen en Venlo.
uithouden (ook *uithaaien*, *uithagen*, *uithalden*, *uithaojen*, *uithouwen*): Kesseleik, Reuver, Brunssum, Tungalroy, Ittervoort, Born, Stein, Geulle, Caberg, Hoeselt, Meerlo en Sevenum.
verdragen: Eys, Epen, Neer, Kapel-in-'t-Zand, Wijnandsrade, Gronsveld, Ell, Meeuwen, Urmond, Caberg, Vlijtingen, Leopoldsburg en Loksbergen.
verstaan: Kapel-in-'t-Zand en Geleen.
lijden: Heerlen, Merkelbeek, Noorbeek, Terlinden, Weert, Eigenbilzen, Loksbergen en Venray.
luchten (ook *lichten*): verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen,

Gulpen, Weert, Ophoven, Bree, As, Maastricht en Venlo.
mogen: Heythuysen, Swalmen, Oirsbeek en Venlo.
gaarne mogen: Roermond.
gaarne hebben: Hoensbroek en Maastricht.
goed kunnen hebben: Herten (bij Roermond), Susteren en Eys.
dulden: Venlo.
moeten: Meijel.
opbrengen: Sevenum.
pruimen: Nieuwenhagen.

IEMAND GRAAG MOGEN –

N 85 (1981) (150, 152 add.).

Iemand graag hebben.

lijden (ook *lijen*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Meeuwen, Maastricht, Eksel, Jeuk, Loksbergen en Venlo.
goed lijden (*goed lijen*): verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Vaals, Amstenrade, Schimmert, Klimmen, Stein, Maastricht, Venlo en Meerlo.
kunnen lijden (*kunnen lijen*): Schinnen, Kelpen, Meeuwen, As en Maasbree.
goed kunnen lijden (*goed kunnen lijen*): verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Schaesberg, Gulpen, Susteren, Beek, Weert, Ell, Caberg en Venlo.
graag hebben: Leopoldsburg.
gaarne hebben (*gaar hebben*, *gan hebben*, *geer hebben*, *gere hebben*, *gjan hebben*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Vaals, Weert, Bree, Geulle, Maastricht, Eigenbilzen en Hoeselt.
gaarne te doen hebben met (*geer te doen hebben met*): Noorbeek, Terlinden, Weert en As.
goed hebben: Reuver en Kapel-in-'t-Zand.

goed kunnen: Neer en Kapel-in-'t-Zand.
goed kunnen hebben: Eys, Nunhem, Sittard, Amby, Thorn, Maastricht en Venlo.
goed kunnen verdragen: Caberg.
mogen: Haelen, Heel, Vlodrop, Hulsberg en Maastricht.
graag mogen: Heythuysen.
gaarne mogen (*geer mogen*): Venlo en Hoensbroek.
moeten: Herten (bij Roermond), Geulle en Brunssum.
gaarne moeten (*geer moeten*): Ittervoort.
gaarne zien (*gjan zie*): Vlijtingen.
staan op: Swalmen, Schinnen, Schimmert en Weert.
bestaan op: Meeuwen.
op de lijst hebben staan: Eys.
gesteld zijn op: Maastricht.
hebben: Schaesberg.
uitstaan: Nieuwenhagen.
zetten: Gulpen.
zijn voor: Loksbergen.

HOUDEN VAN

N 85 (1981) (151, 152 add.), ZND 30 (1939) (022), ZND 44 (1946) (009).

Grote genegenheid, liefde voelen voor iemand, iemand liefhebben, beminnen. Voor Sevenum is ook de uitdrukking (**iemand**) **er hoog op hebben** opgetekend en voor Montfort **een oogje hebben op** (*een oogske hebben op*). Een informant voor Schimmert noteerde ook de schertsende uitdrukking **spass (du.) hebben aan**.

houden van (ook *haa van, haaien van, hagen van, halden van, haojen van, hougen van, hoven van, houwen van*): freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

houden aan (*hagen aan*): Genk.
gaarne zien (ook *gan zien, geen zien,*

geer zien, geern zien, geerne zien, gere zien, gjan zien, jen zien): freq. in Belg.Lb.

gaarne hebben (*gan hebben, geer hebben*): verspr. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Posterholt, Sittard, Brunssum, Wijnandsrade, Stokkem en Tongeren.

gaarne mogen (*geer mogen*): Gennep en Neer.

liefhebben (ook *liefhemmen*): zeldz. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Neer, Vlodrop, Lutterade, Amby, Molenbeersel, Lanaken, Maastricht, Piringen, Neerpelt, Lummen, Beverlo, Tessenderlo en Venlo.

liefhouden (*liefhouwen*): Maaseik.

lief zijn voor: Montfort.

liefde voelen voor: Maastricht.

verliefd zijn: Ell.

genegen zijn: Meeuwen en Eisdien.

fel zijn bet: Zonhoven.

fel zijn (met): verspr. Maaskemp.; ook in Eksel en Hechtel.

fijn zijn (met): Stein.

wit zijn met: As.

gek zijn achter: Ulbeek.

gek zijn op: Weert, Opoeteren en Rijkhoven.

zot zijn van: Loksbergen.

voelen voor: Tienray, Geulle en Waubach.

zijn voor: Loksbergen en Hoepertingen.

zijn op: Weert.

staan op: Weert.

beminnen: As.

minnen: Oostham.

mogen: Venray.

goed moeten: Oirlo.

heven: Vroenhoven.

LIEFDE

N 85 (1981) (152).

Warme genegenheid of gehechtheid aan een persoon of zaak.

liefde: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns; ook in Weert, Meeuwen, As, Stein, Maastricht, Caberg, Venlo, Meijel en Maasbree.

liebe (du.): Kerkrade.

hart (ook *hat*, *hert*): freq. Kleverlds., verspr. Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, As, Born, Geulle, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Jeuk, Loksbergen en Venlo.

warm hart: Hoensbroek.

hart-en-ziel: Vlodrop.

harts (*hats*): Waubach en Eys.

De volgende opgaven zijn werkwoordelijke uitdrukkingen:

gaarne mee te doen hebben: Oirlo.

genegen zijn: Bree en Wijlre.

genegenheid hebben voor: Maastricht.

gehecht zijn aan: Thorn en Maastricht.

hechten: Posterholt.

VERKEREN

Kaart 49, pag. 273

N 87 (1981) (010), SGV (1914) (042), ZND 08 (1925) (071), ZND 30 (1939) (022 add.), ZND m (Coomans).

Verkering, omgang hebben met, meer in het bijzonder een relatie hebben met iemand.

vrijen: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb., Dommelds., Beringerlds., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heusden, Zonhoven, Oostham en Zelem.

voor vast vrijen: Blerick en Schimmert.

caresseren (<fr.): freq. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Voerendaal, Bilzen, Martenslinde, Vlijtingen, Beverst, Koninksem, Kuringen, Hoeselt, Meldert en Linkhout.

verkeren: freq. Brab.Lb.; ook in Heerlen, Valkenburg, Lummen en Terwant.

verkering hebben: Horst, As en Nieuwenhagen.

kennis hebben: Beesel, Kapel-in-'t-Zand, As, Maastricht en Maasbree.

liefste hebben: Maastricht.

gaan met: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Heythuysen, Neer, Valkenburg, Weert, Caberg, Venlo, Tienray en Venray.

lopen met: Heerlen, Neer, Reuver, Oirsbeek, Weert, Tungalroy, Bree, As, Oirlo en Maasbree.

belopen: Loksbergen.

omgaan: Heerlen.

samengaan: Itteren.

sjans hebben: Beesel.

sjansen: Bunde.

1.3.2 Vijandschap en ruzie

RUZIE MAKEN

N 85 (1981) (213 add., 214 add., 215 add., 225),
RND (021 add.), SGV (1914) (017 add.), ZND
36 (1941) (036 add.);
Sittard Wb. (423).

Een twist, woordenstrijd, hoogoplopend
geschil hebben.

ruziën: Montfort, Urmond, Venlo,
Oirlo, Meijel en Maasbree.

ruzie maken (ook *ruze maken*): verspr.
Tongerlds., Westlb. en Zuiderkemp.;
ook in Vaals, Epen, Noorbeek, Ter-
linden, Tungelroy, Kelpen, Ophoven,
Meeuwen, Grote-Spouwen, Sint-
Truiden, Leopoldsburg, Lommel,
Venlo, Oirlo en Meerlo.

ruzing maken: freq. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb.,
zeldz. Bilzerlds. en Truierlds.; ook
in Kelpen, Thorn, Bree, Meeuwen,
Genk, Maaseik, Urmond, Lanaken,
Maastricht, Stevoort, Linkhout,
Meijel en Maasbree.

ruzing hebben: Brunssum en Eys.

herriën: Tungelroy.

herrie hebben: Brunssum.

herrie maken: Montfort, Weert, Geulle,
Venlo, Venray en Sevenum.

strijden: Venray.

strijd hebben: Eys.

strijd maken: Waubach en Kerkrade.

krach (du.) maken: Heerlen.

kaken: Ittervoort.

kakelen: Eys, Heythuysen, Kesseleik,
Montfort, Schimmert, As, Born,
Stein en Meijel.

kekelen: Tienray en Caberg.

tintelen (ook *tentelen*, *tentselen*): Sit-
tard Wb. en in Lutterade, Geleen en
Doenrade.

bakkeleien: Nunhem.

in mekander zijn: Loksbergen.

ineenzitten: Meeuwen.

taggen: Susteren en Mheer.

tateren: As.

tokken: Geleen.

vechten: Venray, Venlo en Echt/Ge-
broek.

KIBBELEN

Kaart 50, pag. 274

N 85 (1981) (213 add., 214, 215 add., 225 add.),
SGV (1914) (017), ZND 01 (1922) (595), ZND
36 (1941) (036), ZND m (Houben).

Het niet eens zijn en ruzie maken over
kleinigheden, tengevolge van weder-
zijds gebrek aan inschikkelijkheid
(vooral gezegd van kinderen).

Voor Tessengerlo is ook het zelfstandig
naamwoord **laweit** opgetekend en voor
Beverlo **bakkeslaweit**.

kibbelen: freq. Trichterlds., verspr. Noord-
Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.;
ook in Eys, Broeksittard, Hoensbroek,
Mheer, Neeritter, Thorn, Bocholt,
Meeuwen, As, Achel, Sint-Hui-
brechts-Lille, Sint-Truiden, Aalst-
bij-St.-Truiden en Tessengerlo.

stechelen (ook *steggelen*, *stekelen*):
freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns,
Maaskemp., Centr.Maaslds.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr.
in overig Lb. behalve in het Ripuar.

enselen (ook *enselten*, *entselen*, *hengse-
len*, *henselen*, *hentselen*): freq. Lo-
nerlds. en aansluitend Demerkemp.
en Truierlds., verspr. Oost.Zuidlb.,
Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in
Peer en Linkhout.

knibbelen: verspr. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld,
Echt/Gebroek, Grevenbicht/Papen-
hoven, Guttecoven en Beringen.

vreigelen (ook *freielen*, *vreielen*): zeldz.

Centr.Maaslds.; ook in Wijlre, Buggenum, Brunssum, Bocholt, As, Zutendaal, Maastricht, Caberg, Eksel en Peer.

kreken (ook *krechelen*): freq.

Maaskemp.; ook in Helchteren en Lommel.

muilen (ook *moelen*): zeldz.

Maaskemp.; ook in Schinveld, Hamont, Helchteren, Beringen en Bliterswijck.

muilen maken (*moelen maken*): Beegden.

muilvechten (ook *moelvechten*): Maasbracht, Opoeteren, Opglabbeek, Bliterswijck en Oirlo.

deinen: verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.

taggen (ook *tagken, takken*): Kapelin-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Schinveld, Amby, Moelingen, Rekem, Bilzen en Val-Meer.

discuteren (<fr.): Broekom.

disputeren (<fr.): Vucht, Zichen-Zussen-Bolder, Tongeren, Ruten en Heers.

strevelen: Belfeld, Reuver, Beesel, Arcen en Horst.

strijden (ook *strijen*): Waubach, Epen, Kortessem, Wellen en Venray.

aaneen zijn: Meeuwen.

bakkeren: Hechtel.

bezig zijn: Herk-de-Stad en Montenaiken.

blagueren (<fr.): Horpmaal.

breuzelen: Kerkrade.

collationeren (<fr.) (*klasjeneren*): Brunssum.

elkander in het haar zitten: Kortessem.

malkander in het haar zitten: Paal.

ensteren: Kuringen.

ergerwrenen: Stokrooie en Wellen.

hakketakken: Haelen.

jensen: Heel.

kemmelen: Asenray/Maalbroek.

kankeren: Merkelbeek.

kegelen: Arcen.

kekelen: Velden, Maastricht en Caberg.

kiffelen: Schinnen, Maaseik, Elen en

Mechelen-aan-de-Maas.

kijven: Stevensweert, Lanklaar, Sint-Truiden, Meterik en Horst.

krevelen: 's-Herenelderen.

krijten: Swolgen en Neeritter.

kringelen: Nederweert.

kritikeren: Jeuk en Diepenbeek.

laweit maken: Tessenderlo.

meuteren (*moteren*): Zolder.

naarswaarzen (*naaswaten*): Nunhem.

netsen: Merselo.

neuken: Lanklaar.

nirken: Beringen.

prul maken: Hoepertingen.

pruttelen: Zonhoven.

raaskallen: Schulen.

rekelen: Zonhoven.

schelden: Opoeteren.

semmelen: Lummen.

streven: Maaseik en Dieteren.

stribbelen: Hoepertingen.

tegeneen zijn: Attenhoven.

tellewelen: Vaals.

twisten: Bocholt, Landen en Jeuk.

vechten: Gruitrode, Mopertingen, Hoepertingen en Gutshoven.

woorden hebben: Meeuwen en Schinveld.

zagen: Lummen.

zengen (*tsenken*): Simpelveld en Nieuwenhagen.

zich kammen: Swalmen.

BEKVECHTEN

N 85 (1981) (213, 224 add., 225 add.), SGV

(1914) (029);

Maastricht Wb. (090).

Twisten, onenigheid hebben, ruzie maken door woorden.

bekvechten: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Gulpen, Oirsbeek, Hulsberg, Meeuwen, As, Urmond, Geulle, Maastricht en Meijel.

smoelvechten: Stein.

muilvechten (ook *moelvechten*): freq.

Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb. en Horns; ook in Voerendaal, Nieuwenhagen, Meeuwen, As, Echt/-Gebroek en Maastricht.

muilen (*moelen*): verspr. Kleverlds.; ook in Swalmen, Vlodrop en Nederweert.

stechelen (ook *steggelen*): verspr. Noord.Oostlb., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Neeritter en As.

strevelen: freq. Noord.Oostlb.; ook in Grubbenvorst, Venlo, Horst en Maasbree.

streven: Dieteren.

strijden: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Roermond, Susteren, Schinnen, Amstenrade, Weert, Meeuwen, Jeuk, Loksbergen, Venray, Meijel en Maasbree.

afstrijden: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Schaesberg, Eys, Hoensbroek, Schimmert, Bree, Meeuwen, Eksel en Tienray.

discuteren (<fr.): Meerssen.

disputeren (<fr.): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Horn, Guttecoven, Borgharen en Limmel.

enselen (ook *henselen*): verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Rimburch, Maastricht en Eijsden.

vreigelen: Nunhem, Susteren, Geleen, Brunssum, Weert, As, Stein en Maastricht.

knibbelen: Simpelveld, Heerlen, Brunssum, Amby en Klimmen.

schelden: Posterholt, Nieuwstadt, Schinnen, Wijnandsrade en Maastricht.

uitschelden: Born, Wijlre en Vaals.

uitpoetsen: Thorn.

uitsnauwen: Reuver.

uitkafferen: Meeuwen en Beek.

beenvechten: Maastricht.

collationeren (<fr.) (*klasjeneren*): Arcen.

herriën: Venlo.

kavelen: Helden/Everlo.

kekelen: Maastricht en Sint-Pieter.

kijven: Leopoldsburg, Nunhem en Swalmen.

krakelen: Kerkrade.

parleien (<fr.): Heerlen.

plannen: Mheer.

praten: Simpelveld.

redeneren: Valkenburg, Berg-en-Terblijt, Urmond en Sevenum.

redetwisten: Hunsel.

rikrooien: Tienray.

schervechten: Blitterswijk.

schreien: Oirsbeek.

taggen: Gulpen.

tellewellen: Heerlen.

woorden hebben: Caberg.

wreken: Weert.

zich in de haren zitten: Caberg.

zich prijen: Neer.

VECHTEN

Kaart 51, pag. 274

N 85 (1981) (215, 225 add.), N 90 (1982) (186 add.), RND (021), ZND 36 (1941) (036 add.), ZND A1 (1940sq) (148); Sittard Wb. (185).

Door middel van lichamelijk geweld of met wapens tegen iemand te keer gaan. De opgaven die eerder aanleunden bij de lemma's SLAAN OF EEN PAK SLAAG GEVEN (zie WLD III, afl. 1.2: *Beweging en gezondheid*) zijn in de onderstaande lemmaattekst niet opgenomen.

vechten: alg. Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., ook in Vaals, Eys en Gulpen.

knokken: Roermond en Urmond.

zich slaan: Welkenraedt, Heerlen, Heel en Merkelbeek.

zich houwen: freq. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.-Oostlb.; ook in Heel, Roermond, Swalmen, Weert, Born, Caberg en Maasbree.

zich kloppen: verspr. Geullds.; ook in Kerkrade, Sittard, Amstenrade, Maastricht en Caberg.
zich kempen: Schaesberg, Gulpen, Heythuysen, Lutterade en Schinnen.
zich tokken: Maastricht en Heerlerbaan/Kaumer.
zich borstelen: Maastricht en Klimmen.
zich knobbelen: Maastricht.
zich rechten: Maastricht.
zich rommelen: Maastricht.
zich priegelen: Nieuwenhagen.
zich taggen (ook *zich takken*): Susteren en Weert.
zich tuitelen: Klimmen.
zich vonkelen: Caberg.

boel: Loksbergen.
gedoens: Herten (bij Roermond).
gekekel: Maastricht.
gekrakeel: Merkelbeek.
geschil: As.
heibel: Geleen.
katoen: Loksbergen.
kift: Venray.
krach (du.): Heerlen.
la guerre (fr.): Loksbergen.
querelle (fr.) (krawal): Venlo.
radau (du.): Heerlerbaan/Kaumer.
schandalen (mv.): Schinnen.
schelderij: Schinnen en Nieuwenhagen.
scheldpartij: Urmond en Maastricht.
schobbe: Wijlre en Eys.
twist: Venlo en As.

RUZIE

N 85 (1981) (215 add., 224), RND (021 add.).

Een luidruchtige woordenstrijd, onenigheid die door praten of schreeuwen tot uitdrukking komt.
 Voor Brunssum is ook de omschrijving **vuur in het dak** opgetekend en voor **Opstel lelijk doen**.

ruzie (ook *ruze*): freq. Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Roermond, Montfort, Tungalroy, Ophoven, Urmond, Geulle, Eksel, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.
ruzing: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns; ook in Weert, Bree, Meeuwen, As, Born, Stein, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Jeuk, Venlo, Meijel en Maasbree.
herrie: verspr. Kleverlds.; ook in Neer, Belfeld, Herten (bij Roermond), Weert, Geulle en Maastricht.
geherrie: Swalmen.
strijd: Waubach, Kerkrade, Eys, Vloderp en Posterholt.
actie: Tienray en Tungalroy.
behei: Stein.

GROTE RUZIE

N 85 (1981) (215 add., 227).

herrie: Reuver, Kapel-in-'t-Zand, Meeuwen, Echt/Gebroek, Stein, Venlo, Horst, Sevenum en Maasbree.
slaande herrie: Herten (bij Roermond).
flinke ruzie: Oirlo.
grote ruzie: Susteren.
slaande ruzie: Schimmert.
aardige ruzing: Maastricht.
flinke ruzing: Maastricht.
grote ruzing: Meijel, Swalmen en Schimmert.
slaande ruzing: Wijlre.
ruzing op horsen af: Wijlre.
grote strijd: Vloderp en Posterholt.
bal: Meeuwen, Maastricht, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.
kermis: Geleen, As, Caberg en Venray.
ambras (<fr.): Eksel.
bonje: Nieuwenhagen.
heibel: Nieuwstadt.
heisa: Venlo.
holle klot: Kelpen.
kabaal: Meijel, Montfort en Heerlerbaan/Kaumer.
keet: Venlo en Eys.
krach (du.): Kerkrade en Vaals.

woeste krach (du.): Heerlen.
krieg (du.): Noorbeek, Terlinden en Epen.
la guerre (fr.): Jeuk.
miserie (<fr.): Loksbergen.
onweer: As.
rel: Roermond en Maastricht.
schampietier: Maastricht.
slaanderij: Mheer.
kloppartij: Maastricht.
vechtpartij: Ittervoort en Urmond.

HATEN

N 85 (1981) (154, 155 add.).

Iemand haat toedragen, een sterk gevoel van afkeer of vijandschap jegens iemand koesteren.
 Voor Nunhem, Noorbeek, Tungalroy en Stein is ook het zelfstandig naamwoord **afkeer** opgetekend.

haten (ook *hasen*): freq. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Weert, Meeuwen, As, Maastricht, Caberg, Eksel, Jeuk, Loksbergen en Venlo.

haat dragen: Tungalroy.

niet kunnen lijden: Wijlre, Haelen, Gennep en Oirlo.

niet kunnen luchten: Waubach, Schaesberg, Wijlre, Reuver, Heel, Herten (bij Roermond), Sittard, Doenrade, Hoensbroek, Weert, Ophoven, Thorn, Maastricht, Venlo, Venray, Horst en Meijel.

niet kunnen ruiken: Heerlerbaan/Kaumer.

niet kunnen zien: Reuver, Herten (bij Roermond), Sittard, Hoensbroek, Weert, Thorn, Maastricht, Eigenbilzen, Vlijtingen, Loksbergen, Venlo en Venray.

niet voor zijn ogen kunnen zien: Hoeselt.

niet kunnen uitstaan: Eys, Kapelin-'t-Zand, Posterholt, Schimmert,

Wijnandsrade, As, Maastricht, Venlo en Meerlo.

niet kunnen hebben: Eys.

niet moeten hebben: Bree.

niet moeten: Haelen, Schinnen, Ospel, Weert, Tungalroy, Stein, Venlo en Oirlo.

niet hoeven: Oirlo.

niet verdragen: Loksbergen.

de pest hebben aan: Weert, Neer en Maastricht.

de pest hebben in: Neer.

de schurft hebben aan: Venray.

een hekel hebben aan: Leopoldsburg en Susteren.

ekelen (<du.): Vaals.

een afkeer hebben van: Meijel.

een emper hebben op: Weert.

een pik hebben op: Loksbergen.

het niet hebben op: As.

wat hebben tegen: Weert.

geen doen willen hebben met:

Heythuysen.

vuur spijen: As.

WROKKEN

N 85 (1981) (155).

Van wrok vervuld zijn, een bitter gevoel hebben wegens aangedaan leed of onrecht, ook tegen de veroorzaker daarvan. Door de suggestie bij de vraagstelling is voor verschillende plaatsen **wringen** opgetekend, dat hoofdzakelijk in onpersoonlijke constructies als *het wringt (tussen hen)*, *er wringt iets* wordt gebruikt en zoveel betekent als 'er bestaat wrijving, onenigheid (ten gevolge van aangedaan leed of onrecht)'. Voorts is voor Kapelin-'t-Zand ook het bijvoeglijk naamwoord **haatdragend** opgetekend, voor Posterholt **verbitterd**, voor Kerkrade **aangeslagen** (*aajeslagen*) en voor Nieuwenhagen **getreden** (*getraone*).

wringen: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb. en

Kleverlds.; ook in Tungalroy, Stein, Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Leopoldsburg en Venlo.
wrokken: Reuver, Montfort, Schimmert, Klimmen, Ophoven, Thorn, Stein, Maastricht en Jeuk.
wrok hebben: Sittard, Amby, As en Maastricht.
wrok koesteren: As.
haat dragen: Loksbergen.
opgekropte haat voelen: Maastricht.
bokken: Kelpen.
brokken: Ell en Swalmen.
grieken: Hoensbroek.
nadragen: Kapel-in-'t-Zand.
nahouden (*nahaaien*): Montfort.
rancunes hebben: Maastricht.
steken: Susteren.
stieren: Vaals.
wrikken: Tienray.
zich opvreten: Eys.

VERWENSEN

N 85 (1981) (154 add., 155 add., 415).

Iemand kwaad toewensen, vervloeken. Maastricht Wb. (460) vermeldt bij **vermallesjeerd** 'verwenst, vervloekt' dat het afkomstig is van Frans *mal léché* 'ongelikt (letterlijk: slecht gelikt)'.
verwensen: freq. in Nl.Lb.; ook in Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.
wensen: Vijlen, Ophoven, Meeuwen en Meijel.
naar de duivel wensen: Eys.
naar de weerlist wensen: Neer.
op de maan wensen: As.
toewensen: Meijel.
vervloeken: Weert, As en Caberg.
verdoemen: Heerlerbaan/Kaumer.
verjuën (*verdziejën*): As.
vermaledijden (ook *vermaledijen*): As en Maastricht.
vermallécheren: Maastricht.

1.4 Taal en conversatie

In deze paragraaf komt de woordenschat in verband met taal als middel om gedachten of gevoelens te uiten aan de orde. De eerste twee subparagrafen behandelen begrippen met betrekking tot respectievelijk de gesproken en de geschreven taal in het algemeen. In de derde subparagraaf komen begrippen aan bod in verband met de taal als communicatie- en correspondentiemiddel, meer bepaald begrippen in verband met de post, telegrafie en telefonie.

TAAL

N 87 (1981) (050).

Het door de spraakorganen voortgebrachte middel waarvan de mens zich bedient om zijn gedachten of gevoelens kenbaar te maken.

taal: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Bree, Meeuwen, As, Ophoven, Eigenbilzen, Vlijtingen,

Hoeselt, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

spraak: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Weert, Tungalroy, Ell, As, Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven, Eksel, Venlo en Horst.

tong: Nieuwenhagen, Gulpen, Stein, Zonhoven en Meijel.

kal: Echt/Gebroek, Hoeselt en Schaesberg.

1.4.1 Gesproken taal

In deze subparagraaf worden begrippen in verband met mondelinge taaluitingen en -handelingen behandeld. De verdere onderverdeling is beperkt tot twee secties en verschilt daardoor aanzienlijk van het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten*. De eerste sectie bevat zelfstandige naamwoorden met betrekking tot diverse gesproken taalvormen. In de tweede sectie komen werkwoorden aan bod die verschillende manieren en nuances om een zinvolle uiting te produceren uitdrukken.

De begrippen SPREUK, VOLKSWIJSHEID, GEZEGDE en SPREEKWOORD zijn niet opgenomen in deze aflevering, aangezien de onbekendheid van de meeste informanten met het precieze taalkundige onderscheid tussen de genoemde begrippen voor heel wat overlappingsen in de antwoorden op de vraagstellingen zorgde. De opgaven kunnen wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet (<http://www.ru.nl/dialect/wld>).

De begrippen BEVEL, BEVELEN, EEN BEVEL OPVOLGEN (gehoorzamen) EN BEKAKTE PRAAT, BEKAKT PRATEN worden behandeld in aflevering 1.4: *Karakter en gevoelens* van deel III, de Algemene Wordenschat.

1.4.1.1 Taaluitingen

BERICHT

N 85 (1981) (046 add.), N 87 (1981) (055), ZND 08 (1925) (008).

Een mondeling (of schriftelijk) overgebrachte mededeling, inlichting.

bericht: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,

Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in As, Leopoldsburg en Loksbergen.
tijding (ook *teng, tijng, tin, ting, tingt*): freq. Zuid.Oostlb., Centr.Lb., Westlb. en Brab.Lb., verspr. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Sint-Truiden en Venlo.
nieuws (*nejs, noets, noews, nouws, nuits, nuts, nuuts*): Kerkrade, Eys, Montzen, Nunhem, Valkenburg, Mheer, Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille en Peer.
bescheid: Vaals, Heerlen, Montzen en Amstenrade.
weet: Schaesberg, Bree, Meeuw, Wijchmaal en Venray.
inlichting: Vlodrop en Maastricht.
kennismaking: Merkelbeek.
mededeling (*meedeling, metdeling*): Hoensbroek en Maastricht.
mare (*meer*): Nieuwenhagen.

NIEUWS

N 85 (1981) (046), SGV (1914) (026); Kerkrade Wb. (186).

Een bericht over iets dat nog onbekend was.

nieuws (ook *neejs, nejs, neuts, niejs, nies, niets, nijs, noets, noews, noewts, nouts, nouws, nuits, nujs, nujts, nuts, nuujs, nuujts, nuus, nuuts*): alg. in heel Lb.
nieuwtje (*nuike*): Maastricht.
nieuwigheid: Kerkrade Wb. en in Heerlen.
nieuwsheid: Vaals.
nieuwsbericht (*nietsbericht*): Hoensbroek.
nouvelle (*fr.*): Maastricht.

PRAATJE

N 87 (1981) (060).

Een waarschijnlijk onwaar bericht.

praatje (ook *praatsje*): freq. Noord.-Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in As.

kletpraatje: Venray.

kletspraatje (*kletspraatsje*): Maastricht.

kletspraat: Montfort en Maastricht.

praat: Gulpen.

kal (ook *kaal*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Weert, Ittervoort, Bree, Meeuwen, As, Grevenbicht/Papenhoven, Eigenbilzen, Hoeselt en Eksel.

bazel: Echt/Gebroek en Schimmert.

fabel: Kapel-in-'t-Zand.

foefje (*foefke*): Leopoldsburg.

gelul: Stein.

geprazel: Swalmen.

gerucht: Maastricht.

heusel: Vaals.

kwatsch (*<du.*): Stein en Nieuwenhagen.

losse flodder: Voerendaal.

lulkoek: Heel.

mare: Schimmert.

onzin: Venlo.

opspraak: Oirlo.

roddel: As.

smoege: Susteren.

spraak: Jeuk.

spreuk: Geulle.

vertelsel: Tungalroy.

vertelseltje (*vertelselke*): Merkelbeek.

verzinsel: Thorn.

wazel: Venlo en Nunhem.

wits: Vlodrop.

zanik: Weert.

zauwel: Ell.

zever: Weert.

LEUGEN

N 85 (1981) (430), N 87 (1981) (060 add.), ZND 25 (1937) (013 add.), ZND 37 (1941) (029), ZND A1 (1940sq) (264).

Een bewust uitgesproken onwaarheid. Vaak wordt het zelfstandig naamwoord **leugen** vervangen door een constructie met het voltooid deelwoord **gelogen** (bijv. *dat is gelogen*). Die opgaven zijn niet opgenomen in de onderstaande lemmatekst.

leugen: alg. in heel Lb.

leug: Lontzen.

lieg: Stein.

VERHAAL

Kaart 52, pag. 275

DC 03 (1934) (021), N 87 (1981) (057 add.), ZND 04 (1924) (021), ZND m (Vanderbeeken).

Een mondeling verslag, een mondelinge voordracht van (al dan niet verzonnen) gebeurtenissen, met het doel een publiek te boeien of te verstrooien.

verhaal: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Spekholzerheide, Laar, Hushoven, Bree, Hoeselt, Neerpelt, Eksel, Zonhoven, Beverlo, Borgloon en Sint-Truiden.

verhaaltje (*verhaalke*): Schaesberg, Baarlo, Montfort, Berg-aan-de-Maas, Maastricht en Venray.

vertelsel: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Schin-op-Geul, Wijlre, Weert, Hushoven, Ophoven, Urmond, Geulle, Maastricht, Martenslinde, Zonhoven, Hoepertingen, Kortessem, Wellen, Oostham, Tessenderlo, Arcen en Velden.

vertelseltje (ook *vertelselke*): verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp., zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Maastricht, Caberg,

Val-Meer, Tongeren, Gelinden, Hoepertingen, Velm, Sint-Truiden, Miel-en-boven-Aalst, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

vertelsertje (*vertelserke*): Kermt, Aalst-bij-St.-Truiden en Buvingen.

verteltje (ook *vertelsje*): zeldz. Ripuar. en Geullds.

vertelling: Sint-Geertruid.

vertellinkje (*vertellingske*): Rosmeer.

vertrekseltje: Sint-Truiden.

geschiede (*du.*): freq. Ripuar. en Oost.-Zuidlb., zeldz. Geullds. en Zuid.-Oostlb.

geschiedenis: Buggenum, Beek, Stein, Maastricht, Martenslinde, Sint-Huibrechts-Lille en Oostrum.

historie: Hasselt en Bommershoven.

sage (*zaag*): verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Guigoven.

saagje (*saagske*): Bilzen.

nieuws (*neejs, noets, nouws, nuits, nuuts*): verspr. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Thorn, Buchten, Vliermaal en Melderslo.

stukje (*stukske*): Horst.

SPROOKJE

Kaart 53, pag. 275

N 87 (1981) (056), ZND 42 (1943) (014).

Een kindervertelsel, een in mondelinge overlevering verbreide vertelling waarvan de inhoud geheel tot het rijk der verbeelding behoort.

spreekje (ook *sprookske*): verspr. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Maaskemp., Centr.-Maaslds., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kelpen.

sprookseltje (*sprookselke*): Mheer.

vertelsel: Swalmen, Lanklaar, Hoeselt en Guigoven.

kindervertelsel: Sint-Truiden.

vertelseltje (*vertelselke*): verspr. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Lb.,

Westlb., Truierlds. en Kleverlds.; ook in Nunhem, Herten (bij Roermond), Leopoldsburg, Halen, Lommel en Venlo.

kindervertelseltje (*kindervertelselke*): Neerpelt.

vertelsertje (*vertelserke*): Eksel, Maaseik en Jeuk.

kindervertelsertje (*kindervertelserke*): Gerdingen.

vertelling: Genk.

vertellinkje (*vertellingske*): Neerhespen.

vertreksel: Landen.

vertrekseltje (*vertrekselke*): Wilderen.

verteltje (*vertelsje*): Kerkrade.

verhaal: Geulle, Hoensbroek en Bilzen.

kinderverhaal: Roermond, Gulpen en Epen.

verhaaltje (*verhaalke*): zeldz. Oostlb.; ook in Schaesberg, Eys, Weert, Thorn, Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Meijel en Maasbree.

kinderverhaaltje (*kinderverhaalke*): Horst en Iteren.

verhaalseltje (*verhaalselke*): Maastricht en Wijlre.

sage (*saag, zaag, zage*): verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Neeroeteren, Waltwilder en Muizen.

saagje (*zaagske*): Diepenbeek.

fabeltje (*fabelke*): Sint-Truiden.

kinderhistorie: Peer.

kinderkal: Waubach en Vaals.

kinderklap: Waasmont.

kinderpraat: Maastricht.

kinderpraatje: Venray.

kinderprent: Stevoort.

KWINKSLAG

N 87 (1981) (059).

Een ondeugend grappig of koddig gezegde.

slag: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook

in Weert, Bree, As, Maastricht, Hoeselt, Eksel, Leopoldsburg en Venlo.

domme slag: Heerlen en Vaals.

gekke slag: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Roermond en Grevenbicht/Papenhoven.

leuke slag: Schimmert.

leuke praat: Blerick.

leuk gezegde: Maastricht en Voerendaal.

koddig gezegde: Iteren en Voerendaal.

aardig gezegde: Voerendaal.

wits (<du.): Kerkrade, Schaesberg, Heerlerbaan/Kaumer, Ten-Esschen/-Weustenrade, Maastricht en Venlo.

frats: Voerendaal, Gronsveld, Mheer en Maastricht.

foef: Jeuk.

goede, een ~ (*een goei*): Gronsveld.

GRAP

N 85 (1981) (094), N 87 (1981) (059 add.), SGV (1914) (038), ZND 24 (1937) (026 add.).

Een vermakelijk iets, iets mals, zots dat een persoon doet of zegt.

Een informant voor Heel merkt op dat **ui** de "deftige benaming" is.

Voor een persoon die veel grapjes maakt is voor Ell **grappenmaker** opgetekend en voor Laak en Genooi/Ohé **leggenverkoper**. Informanten voor Sevenum noteren voorts de omschrijving **voor de jen**.

grap: freq. Oostlb. en Horns; ook in Voerendaal, Meeuwen, As, Urmond, Maastricht, Eijsden, Vlijtingen, Velden, Venlo, Oirlo, Tienray en Meijel.

grapje (*grapke*): Geulle, Posterholt, Maastricht, Venlo en Meijel.

mop: verspr. Kleverlds., zeldz. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Hunsel, As, Maastricht, Jeuk, Loksbergen en Grubbenvorst.

mopje (*mopke*): Kapel-in-'t-Zand.

wits: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Vlo-drop, Urmond, Maastricht, Venlo, Oirlo en Maasbree.
witze (du.): Heerlen.
farce (fr.): verspr. Bilzerlds.; ook in Heerlen, As, Buchten en Loksbergen.
ui: verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Maasbracht, Guttecoven, Borgharen en Limmel.
bak: Baarlo, Sittard, Doenrade, Merkelbeek, Urmond, Maastricht, Venlo, Well, Meterik en Meijel.
streek: Swalmen, Melick, Posterholt, Tungalroy, Echt/Gebroek en Loksbergen.
kalverstreek: Tungalroy.
flauwekul: Nieuwenhagen, Hulsberg, Weert en Venray.
kwatsch (<du.) (ook *kwats*): Nieuwenhagen, Roermond, Susteren, Maastricht, Venray en Horst.
zwans: Schaesberg, Oirsbeek, Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Jeuk en Leopoldsburg.
scherts: Heerlen, Kesseleik, Thorn en Venlo.
spass (du.): Gulpen, Oirsbeek, Merkelbeek en Valkenburg.
gekheid: Maastricht.
gekkigheid: Eys, Roermond, Maasniel, Gennep en Meerlo.
gekkerij: Maastricht en Eys.
get gek: Beek, Maastricht en Wijlre.
gek gedoens: Maastricht.
gekke kal: Weert.
gekke slag: Kapel-in-'t-Zand, Geleen en Eys.
gekke toon: Eys.
domme toon (dom toon): Heerlen.
zottigheid: Eksel.
get zots: Maastricht.
foef: Baarlo, Buggenum, Heer en Gronsveld.
frats: Tungalroy, As en Caberg.
huif: Heer.
drosjes (mv.): Gronsveld.
fertuten (mv.): Lutterade.
flous (<du.): Heerlen.

klootje: Nieuwstadt, Stein en Schinnen.
kloterij: Hoeselt.
oude kloten (ouw kloten): Maastricht.
kolder: Tungalroy.
kortswijl: Venlo.
krak (<fr.): Jeuk.
kuur: Eksel.
kwinkslag: Doenrade.
leeg: Beesel, Herten (bij Roermond), Laak en Genooi/Ohé.
lol: Oirlo.
mooi stuk: Blitterswijck.
mouw: Heerlen.
muis: Swolgen.
muts: Born.
poets: Helden/Everlo en Stevensweert.
slag: Heek.
spel: Heerlen.
stuk: Doenrade.
vertelseltje (vertelselke): Venray en Oirlo.
zeikerij: Nieuwenhagen.
zever: Weert.

VERZOEK

N 85 (1981) (242).

De vraag iets te willen doen, bede.

verzoek: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Weert, Ophoven, Thorn, Bree, As, Echt/Gebroek, Urmond, Geulle, Maastricht, Leopoldsburg en Venlo.
vraag: verspr. Kleverlds., zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Eys, Gulpen, Roermond, Weert, Kelpen, As, Eksel en Venlo.
bede: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Wijlre, Schimmert, Tungalroy, Thorn, Born, Stein, Maastricht en Meijel.
wens: Mheer.

OVERLEG

N 85 (1981) (249).

De beraadslaging, het raadplegen met anderen.

overleg: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Meeuwen, As, Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.

beraad: verspr. Oostlb.; ook in Weert, Ittervoort, Bree, As, Maastricht, Venlo en Maasbree.

bezei: Herten (bij Roermond), Montfort, Tungalroy, Meeuwen, Maastricht en Maasbree.

beleid: Born.

bespreking: Swalmen.

ordonnantie (<fr.): Maasbree.

plannen, het ~: Noorbeek, Terlinden en Epen.

plannerij: Kerkrade.

praat: Venray.

redenatie: Caberg.

UITLEG

N 85 (1981) (050, 051 add.).

Een uiteenzetting, verklaring, explicatie.

uitleg: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds., verspr. Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Weert, Meeuwen, As, Maastricht, Caberg, Hoeselt, Eksel, Jeuk en Venlo.

explicatie (<fr.): As, Geleen en Mheer.

beduid: Montfort.

verduitsel: Weert.

verklaring: Schimmert, Nieuwenhagen en Mheer.

erklärung (du.): Vaals.

UITSLUITSEL

N 85 (1981) (051).

Een beslissend antwoord, een antwoord dat alles uitlegt; opheldering.

uitsluitse: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Weert, Ophoven, Thorn, Maastricht, Caberg en Venlo.

bescheid: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Neer, Maastricht en Venray.

uitbindel: Weert en Swalmen.

uitbindsel: Maastricht.

uitdracht: Klimmen.

besluit: Kerkrade, Reuver, Kelpen en Leopoldsburg.

beslissing: Roermond, Maasniel en Posterholt.

beslissend antwoord: Schimmert.

alleszeggend antwoord: Montfort.

duidelijk antwoord: Oirlo.

raak antwoord: Maastricht.

klaar antwoord: Eksel.

klare praat: Venray.

laatste woord: Sittard en Maastricht.

De volgende opgaven zijn omschrijvingen:

dat is mijn antwoord en daarmee af: Oirlo.

het staat gelijk een paal boven water: As.

zo en niet anders: Ell.

zo is het: Stein.

WAARSCHUWING

N 85 (1981) (047).

Het opmerkzaam maken op gevaar of nadeel dat men door een bepaalde oorzaak zou kunnen ondervinden.

waarschuwing: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Meeuwen, Maastricht, Caberg en Jeuk.

warning (du.): Kerkrade en Vaals.

vermaan: Lutterade, Doenrade, Meeuwen en Stein.

vermaning: Ophoven.
maning: Reuver en Waubach.

verwittiging: Loksbergen.

1.4.1.2 Taalhandelingen

ZEGGEN

Kaart 54, pag. 276

DC 03 (1934) (009), N 87 (1981) (051 add.),
SGV (1914) (045), ZND 08 (1925) (108), ZND
30 (1939) (043 add.), ZND 46 (1946) (010, 013),
ZND A1 (1940sq) (034), ZND m (Coomans,
Dupont, Franssen, Houben, Mathys, Raymaekers,
Welter, Willems).

Mondeling te kennen geven of meedelen.
Op de kaart zijn ook de lexicale varian-
ten *zaien*, *zeien* en *zengen* opgenomen.
Zaien wordt gebruikt in Borgloon (vgl.
laïen voor 'leggen'), *zeien* is opgete-
kend voor Tervant, Koersel, Stal, Zolder
en Houthalen, en *zengen* voor Kwaad-
mechelen, Oostham, Beverlo, Tessen-
derlo en Tervant.

zeggen (ook *zaien*, *zegken*, *zeien*,
zengen): alg. Oostlb., Centr.Lb.,
Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lom-
mels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.,
verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kerk-
rade en Sint-Martens-Voeren.
zagen: freq. Ripuar. en Oostlb-Rip.
overgg.

BEDEKT EEN ONAANGENAAMHEID ZEGGEN

N 85 (1981) (221, 414), ZND 40 (1942) (050
add.).

Iemand in bedekte termen iets onaange-
naams zeggen.

steken: zeldz. Noord.Oostlb., Horns en

Kleverlds.; ook in Schinnen, Weert,
Echt/Gebroek, Born, Eksel, Paal,
Jeuk en Leopoldsburg.

heimelijk steken: Eksel.

een steek geven: Haelen, Noorbeek,
Terlinden, Weert en Maastricht.

een steekje geven (*een steekske geven*):
Geleen.

een steek onder water geven (ook
steken onder water geven): freq.
Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., ver-
spr. Kleverlds.; ook in Vaals, Neer,
Reuver, Posterholt, Bree, Meeuwen,
Geulle, Maastricht, Caberg, Hoeselt
en Venlo.

een steekje onder water geven (*een
steekske onder water geven*): Roer-
mond en Herten (bij Roermond).

een steek zetten: Kesseleik, Herten (bij
Roermond), As, Hoeselt en Venray.

een steekje zetten (*een steekske zetten*):
Herten (bij Roermond) en Montfort.

een steek onder water zetten: As.

een steek uitdelen: Nieuwenhagen.

een duw geven: Kerkrade.

duwen (ook *dujen*): Loksbergen en
Schimmert.

onder de neus duwen: Oirsbeek.

onder de neus wrijven: Maastricht.

doorduwen (*doordouwen*, *doordujen*):
Nieuwenhagen, Wijlre, Nunhem,
Kapel-in-'t-Zand, Amstenrade, Kel-
pen en Horst.

stiekem doorduwen (*doordujen*, *stiekem
doordujen*): Montfort en Schimmert.

bedisselen: Meijel.

de gek steken: Montfort.

de jas uitvegen: Venray.

de kast uitvegen: Heythuysen.

de levieten lezen: Haelen.

de mars maken: Roermond.

de waarheid laten horen: Bree.

de waarheid zeggen: Hoensbroek en Epen.
dekselen: Heerlerbaan/Kaumer.
een bokking geven (*een bokkem geven*): Waubach.
een bokking voeren (*een bokkem voeren*): Eys.
een fuik zetten: Gulpen.
een hak geven: Kesseleik.
een kat geven: Heythuysen.
een veeg meegeven (*een veeg metgeven*): Neer.
enselen: Maastricht.
faradjieën: Loksbergen.
fioer: Heerlen.
floepen: Epen.
geniepig get zeggen: Schimmert.
goepen: Stein.
in zeik zetten: Horst.
insinueren: Maastricht.
judassen: Urmond.
kleinere: Posterholt.
loens zeggen: As.
nijpen: Weert.
op de hendel houwen (dat de ketel davert) (*op de hengel houwen (dat de ketel davert)*): Lutterade.
op de hendel stoten (dat de korf rammelt) (*op de engel stoten (tot de korft rammelt)*): Caberg.
op de ketel houwen dat de deksel rammelt: Klimmen.
op zijn nummer zetten: Echt/Gebroek.
peken: Stein.
pitsen: Nunhem en Loksbergen.
schampen: Amby, Gronsveld, Ell, As en Maastricht.
schamperen: Geleen.
snoeren: Beesel.
stechelen: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.
stiekem pakken: Venlo.
stoken: Venray, Roermond en Stein.
tokken (*toeken*): Maastricht.
verwijten: Jeuk.
zeggen waar het op aan komt: Eys.

SCHERP DE WAARHEID ZEGGEN

N 85 (1981) (372).

Iemand onverbloemd de waarheid zeggen.

uitschijten: freq. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Weert, Bree, Meeuwen, As, Echt/Gebroek, Born, Urmond, Maastricht, Jeuk en Loksbergen.
uitvegen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg, Montfort en Stein.
de jas uitvegen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Reuver, Roermond, Herten (bij Roermond) en Venlo.
het jasje uitvegen (*het jasje uitvegen*): Nieuwenhagen.
de mantel uitvegen: Kapel-in-'t-Zand, Noorbeek, Maastricht en Meerlo.
de mantel veggen: Venlo.
bijvegen: Meijel en Schinnen.
uitschuren: Geleen.
de jas uitschuren: Lutterade.
uitbindelen: Nunhem.
uitfoeteren: Venlo.
uitkafferen: Meijel, Swalmen en Wijlre.
uitpoetsen: Vlodrop en Schimmert.
uitschelden: Susteren, Maastricht en Vaals.
uitschoppen (*uitschoeben, uitschoepen*): Tienray en Sevenum.
uitsekielen: Ospel.
voor vanalles uitmaken: Tungalroy.
de waarheid zagen: Nieuwenhagen, Eys en Epen.
de waarheid zeggen: Hoensbroek, Eigenbilzen, Oirlo en Meijel.
ongenadig de waarheid zeggen: Noorbeek en Terlinden.
ongezouten de waarheid zeggen: Kesseleik.
onverbloemd zeggen: Leopoldsburg.
ongewassen aanwrijven: Eys.
berispen: Merkelbeek.
bescheid zeggen: Nieuwstadt.
bijrijden: Eksel.
de denn afkeren: Eys.

de les lezen: Venray en Geulle.
de levieten lezen: Mheer.
de ogen uitwassen: Waubach.
de oren wassen: Maastricht en Gronsveld.
de stal uitmesten: Nieuwenhagen.
de zegen geven: Swalmen.
der dat zagen: Kerkrade en Eys.
een uitschijting geven: Maastricht.
een veeg uit de pan geven: Maastricht.
iemand het zijn zeggen: Hoeselt.
in zijn hemd zetten: Maastricht.
nageven: As.
op zijn kloten geven: Maasbree.
op zijn nummer zetten: Montfort.
recht in zijn gezicht zeggen: Caberg.
scherp zijn: Schimmert.
snuiten (snutten): Reuver.
stub uit de mat kloppen: Gulpen.
stub uit de ogen blazen: Heerlerbaan/Kaumer.
tussenhebben: As.
verwijten: Posterholt.
zeggen: Stein.
zijn zeven zaligheden zeggen: Loksbergen.

WAARSCHUWEN —————

N 85 (1981) (047 add.), SGV (1914) (042);
 Kerkrade Wb. (276).

Iemand opmerkzaam maken op gevaar of nadeel dat men door een bepaalde oorzaak zou kunnen ondervinden.

waarschuwen (ook *waarschujen*): freq. in Nl.Lb.; ook in As en Eksel.
manen: Neer, Reuver, Schinnen, Weert, Venray en Horst.
gemanen: Susteren.
vermanen: Montfort, Melick, Geleen, Schimmert, Tungalroy, As en Maasbree.
raden (ook *raoje, raone*): Buggenum, Heerlerbaan/Kaumer en Eys.
verwittigen: Leopoldsburg, Bree en As.
attenderen: Herten (bij Roermond),

Beek en Gulpen.
attent (<fr.) maken: Weert en As.
aan het verstand brengen: As.
christelieren: Schaesberg.
uitkijken: Sevenum en Maastricht.
wijzen op: Vlodrop.
zeggen: Venray.

BELOVEN —————

N 96D (1989) (650);
 Kerkrade Wb. (264).

Toezeggen, zich ertoe verbinden iets te doen of te geven.

beloven: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Dommelds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Bocholtz, Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt, Tongeren, Houthalen, Zonhoven, Heers, Sint-Truiden, Jeuk, Loksbergen en Lommel.
geloven: verspr. Kleverlds.; ook in Nuth/Aalbeek.
verspreken: Kerkrade, Nieuwenhagen, Montzen en Klimmen.

BELOFTE NIET HOUDEN —

N 85 (1981) (272), ZND 32 (1939) (009).

Een belofte verbreken, zijn woord niet houden.

Een informant voor Niel-bij-As merkt op dat men tegen iemand die zijn belofte niet houdt **je krijgt een bult** zegt.

zijn woord niet houden: verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Maaskemp. en Bilzerlds.; ook in Reuver, Montfort, Weert, Thorn, Urmond, Maastricht, Vroenhoven, Hoeselt, Paal, Ulbeek, Voort, Wellen, Jeuk, Leopoldsburg, Meldert, Venlo en Meijel.

- zijn belofte niet houden:** Schimmert, Reppel, Paal, Kwaadmechelen en Meerlo.
- een verspreken niet houden:** Gulpen.
- zich niet aan zijn woord houden:** Geleen, Caberg, Venlo en Oirlo.
- zich ergens niet aan houden:** Maastricht.
- zich niet eraan houden:** Eys.
- niet houden:** Swalmen en Posterholt.
- geen woord houden:** Voerendaal, Eys, Doenrade, Oirsbeek, Rijkhoven, Stevoort en Gutshoven.
- geen man van zijn woord zijn:** Gorssem.
- niet van zijn woord zijn:** Beringen, As en Eupen.
- veel van zijn woord zijn:** Opoeteren.
- breken:** Bree en Zichen-Zussen-Bolder.
- zijn woord breken:** verspr. Westlb. en Truiers.; ook in Nieuwenhagen, Schaesberg, Moresnet, Weert, Bocholt, Neeroeteren, Vucht, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Maastricht, 's-Herenelderen, Hechtel en Lommel.
- zijn belofte breken:** Maasbree en Maastricht.
- afbreken:** Lommel, Leopoldsburg en Tessenderlo.
- verbreken:** Sint-Lambrechts-Herk.
- intrekken:** Reuver, Mheer, Achel en Meijel.
- zijn woord intrekken:** Heerlen, Heythuysen, Hoensbroek, Thorn, Meeuwen, As, Maastricht en Jeuk.
- zijn keutel intrekken:** Roermond, Susteren en Maastricht.
- de keutel intrekken:** Montfort en Heerlen.
- terugtrekken:** Ospel, Maastricht, Genoelselderen en Achel.
- zijn woord terugtrekken:** Neeroeteren, Houthalen en Voort.
- zijn woord door zijn hals trekken:** Diepenbeek.
- zijn woord door zijn keel trekken:** Mielen-boven-Aalst.
- zijn woord door de nek trekken** (ook *zijn woord door de nak trekken*): Opitter, Diepenbeek, Peer, Zonhoven en Hasselt.
- zijn woord van de nek trekken:** Kaulille.
- niet nakomen:** Wijlre, Herten (bij Roermond), Melick, Maastricht, Tienray en Sevenum.
- zijn belofte niet nakomen:** Roermond, Maasniel en Klimmen.
- zijn woord niet nakomen:** Kesseleik, Nunhem en Vroenhoven.
- roffen:** Lommel en Sint-Truiden.
- zijn woord roffen:** Koersel, Eksel en Ulbeek.
- zijn woord eten:** Spalbeek.
- zijn woord opeten:** Jeuk.
- zijn woord opvreten:** Opitter.
- afzeggen:** Opglabbeek, Rekem en Achel.
- opzeggen:** Bree en Bilzen.
- akkoord opzeggen:** Borgloon.
- belazeren:** Beesel, Herten (bij Roermond) en Geleen.
- beschijten:** Kapel-in-'t-Zand, Tungelroy, Ell, Stein, Loksbergen, Gennep en Venray.
- bezeiken:** Loksbergen, Geleen en Heerlerbaan/Kaumer.
- blameren** (<fr.): Borlo.
- erbij krijgen** (*derbij krijgen*): Kapel-in-'t-Zand.
- gedaan maken:** Hasselt.
- in de rug schieten:** Loksbergen.
- kazakdraaien:** Kwaadmechelen en Zepperen.
- zijn jas draaien:** Loksbergen.
- kloten:** Weert en Geleen.
- laf zijn:** Meeuwen.
- liegen:** Vlodrop, Rekem, Venlo en Horst.
- niemand zijn:** Rijkhoven.
- niet doen wat beloofd is:** Reuver.
- uithalen:** Loksbergen.
- uitmaken:** Hasselt.
- verneuken:** Venlo en Kapel-in-'t-Zand.
- zeveren:** Sint-Truiden.
- zich erlangs schuren** (*zich delangs schuren*): Maastricht.

zich erlangs strijken (*zich terlangs strijken*): Neer.

zich erlangs werken (*zich terlangs werken*): Neer.

ze eraan vegen: As.

PERSOON DIE ZIJN BELOFTE NIET HOUDT —

ZND 32 (1939) (009 add.).

gene van woord: Mheer.

man zonder woord: Landen.

woordbreker: Hamont en Opgrimbie.

woordroffer: Landen.

haarspringer: Hamont.

iemand met twee gezichten: Gingelom.

kazakdraaijer: Mechelen-aan-de-Maas.

lafaard: Kwaadmechelen en Stein.

leugenaar: Kwaadmechelen en Schimmert.

platbroek: Riksingén.

valsaard: Riksingén.

LIEGEN —

N 85 (1981) (428 add., 429), SGV (1914) (021), ZND 01 (1922) (775), ZND 25 (1937) (013), ZND 37 (1941) (029 add., 030), ZND m (Borgers, Fias, Geuss, Grootaers, Houben, Jaachuns, Kohneman, Langohr, Mathys, Notermans, Peuskens, Raym., Vanderbeeken, Welter, Willems).

Bewust een onwaarheid of onwaarheden vertellen.

Voor Beesel, Hoeselt en Vlijtingen is ook **wijsmaken** 'iemand iets doen geloven terwijl men weet dat het niet waar is' opgetekend en voor Maastricht en Ittervoort **lasteren** 'kwaadspreken, iemands goede naam of eer schenden door leugens te vertellen'.

De antwoorden met als betekenis eerder 'iemand door list of leugen misleiden' zijn overgeheveld naar het lemma **BE-DRIEGEN** in WLD III, 1.4: *Karakter en gevoelens*.

liegen (ook *lügen*): alg. in heel Lb.
leugens verkopen: Nieuwenhagen.

UITEN —

N 87 (1981) (051).

Onder woorden brengen, in woorden tot uitdrukking brengen.

uiten: freq. Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Weert, Tungelroy, Thorn, Meeuwen en Leopoldsburg.

uiteren (ook *äussern*): Heel, Geulle en Nieuwenhagen.

uitdrukken: Susteren.

uitspreken: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Horns en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Nunhem, Montfort, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt en Venlo.

kallen: Noorbeek en Terlinden.

uitkallen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Neer en Eksel.

lossen: Bree, Meeuwen en Jeuk.

loslaten: As.

mededelen (*metdelen*): As.

te kennen geven: As.

verduitsen: Merkelbeek.

beduiden (*bedieën*): Zonhoven.

kwijt worden: Venray.

BEKENDMAKEN —

N 87 (1981) (054).

Officieel aankondigen, openbaar maken.

bekendmaken: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Trichterlds.; ook in Vaals, Ell, Echt/Gebroek, Guttecoven, Blerick, Venlo, Meerlo en Meijel.

uitbellen: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Voerendaal, Nun-

hem, Montfort, Ittervoort, Thorn, Bree, Meeuwen, As, Maastricht, Vlijtingen, Hoeselt, Jeuk en Leopoldsburg.

ombellen: Tungalroy en Haelen.

afbell: Meeuwen.

uitroepen: Nieuwenhagen, Montfort, Schimmert, Hulsberg, Ten-Esschen/-Weustenrade, Weert, As, Maastricht en Eigenbilzen.

omroepen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Voerendaal, Thorn, As, Maastricht, Gennep en Meijel.

afroepen: Ubachsberg, Gulpen, Heythuysen, Reuver, Weert en Sevenum.

afkondigen: Nieuwenhagen.

aankondigen: Maastricht.

aanzeggen: Herten (bij Roermond).

uitbrengen: Eksel.

uitgeven: Gulpen.

uithangen: Venlo.

ophangen: Oirlo.

opplakken: Venlo.

berichten: Waubach.

in het kistje hangen: Venlo.

kennisgeven: Melick.

laten weten: Venray.

proclameren: Kerkrade.

rondbazuinen: Jeuk.

tijding doen (*ting doen*): Weert.

tijding geven (*ting geven*): Weert.

SPREKEN, PRATEN

Kaart 55, pag. 276

DC 02 (1932) (004), DC 03 (1934) (031), SGV (1914) (028, 034), ZND 07 (1924) (032), ZND 08 (1925) (049), ZND 30 (1939) (043), ZND 36 (1941) (033), ZND B1 (1940sq) (009), ZND m (Coomans, GrGr, Houben, Michiels, Vanderbeeken).

Taalklanken vormen, voortbrengen; zich in taalklanken uiten.

Op de kaart is het trefwoord **spreken** omwille van de ruime verspreiding niet opgenomen.

spreken: freq. in heel Lb.

kallen: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Kaulille, Lozen, Peer, Lottum, Velden, Hout-Blerick, Sevenum en Maasbree.

klappen: alg. Beringerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Nieuwenhagen, Niel-bij-As, Lanaken, Rutten en Lommel.

praten: freq. Dommellds., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. in overig Nl.Lb. en Maaskemp.; ook in Maasmechelen, Lanaken, Spalbeek, Borgloon en Meldert.

muilen (*moelen*): freq. Ripuar. en Oost-Zuidlb.; ook in Jabeek.

KLETSEN

Kaarten 56a en b, pag. 277

DC 02 (1932) (004 add.), N 87 (1981) (044 add., 092), SGV (1914) (028 add., 033 add., 047 add.), ZND 30 (1939) (043 add.), ZND 36 (1941) (033), ZND 40 (1942) (005 add., 030), ZND 41 (1943) (014), ZND A1 (1940sq) (008), ZND B1 (1940sq) (009), ZND m (Coomans, Driescens, Dupont, Houben, Langohr, Vanderbeeken); Diepenbeek Wb. (040, 084, 120), Genk Wb. (240), Hasselt Wb. (222, 225), Limburgs Id. (053, 129), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (347), Stokkem Wb. (045), Weertlands Wb.2 (176), Zonhoven Wb. (033).

Praten over dingen van weinig belang.

kletsen: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid-Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Montzen, Weert, Ittervoort, Ophoven, Bocholt, Bree, Opglabbeek, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Maastricht, Achel, Neerpelt, Stokrooie, Hasselt, Kerniel, Sint-Truiden, Kerkom, Leopoldsburg, Tessenderlo, Lommel en Venlo.

- wauwelen:** freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Weert, Hamont, Herk-de-Stad en Venlo.
- zauwelen** (ook *sauwelen*): verspr. Maaskemp.; ook in Voerendaal, Heerlen, Nieuwstadt, Gronsveld, Rotem, Stokkem, Lanaken, Maastricht en Hamont.
- babbelen:** freq. Maaskemp., Westlb., Truierlds. en Getelds., verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Vijlen, Einighausen, Molenbeersel, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Kwaadmechelen, Tessenderlo en Lommel.
- bebbelen:** Gulpen, Maaseik, Lanklaar, Zonhoven en Kwaadmechelen.
- bebben:** Zonhoven.
- zeveren:** freq. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp., verspr. Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Voerendaal, Heerlen, Epen, Kapel-in-'t-Zand, Vlodrop, Gronsveld, Weert, Maastricht, Beverlo, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kerkhoven, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Loksbergen, Lommel en Blerick.
- zwetsen:** freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Voerendaal, Gulpen, Weert, Tungalroy, Thorn, Bocholt, Meeuwen, Maastricht, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, Hamont, Heusden, Jeuk en Venlo.
- muilen** (ook *moelen*): verspr. Centr.-Maaslds., zeldz. Maaskemp.; ook in Kerkrade, Waubach, Gulpen, Laar en Waltwilder.
- lameren:** Lauw, Kuringen, Tervant, Kozen, Borgloon, Gorseme, Sint-Truiden, Tessenderlo en Lommel.
- lamenteren** (<fr.): Kwaadmechelen.
- parleien** (<fr.) (ook *perleiten*): verspr. Maaskemp.; ook in Brunssum, Vucht en Mechelen-aan-de-Maas.
- parleren:** Lommel, Lanklaar en Beverst.
- parlesanten** (<sp.): Meeuwen, Neeroeteren, Opglabbeek, Maaseik, Eingenbilzen, Diepenbeek, Hamont, Neerpelt, Koersel, Herk-de-Stad en Sint-Truiden.
- kazelen:** verspr. Lonerlds.; ook in Meeuwen, Opoeteren, Genk, Diepenbeek, Peer, Kuringen en Hasselt.
- bazelen:** Schimmert, Noorbeek, Terlinden, Bocholt, Neeroeteren, Wolder/Oud-Vroenhoven en Itteren.
- brazelen:** Lutterade, Sittard, Merkebeek en Neerpelt.
- razelen** (*raselen*): Stokrooie.
- wazelen:** zeldz. Kleverlds.; ook in Nunhem en Urmond.
- saaielen:** verspr. Centr.Maaslds.; ook in Neeroeteren en Zutendaal.
- bakken tellen:** Tongeren.
- baren binden:** Opgrimbie en Valkenburg.
- bemmelen:** verspr. Tongerlds.; ook in Val-Meer.
- breuzelen:** Sweikhuizen, Heerlen en Eys.
- collationeren** (<fr.) (*klasjeneren*): verspr. Weertlds.
- flahoeten:** Niel-bij-St.-Truiden en Montenaken.
- geizen:** Diepenbeek en Guigoven.
- gusselen:** Gronsveld.
- kibbelen:** Gulpen.
- klamanderen:** Hasselt en Diepenbeek.
- klanderen** (*klaanderen, klaneren, klaaneren*): Koersel, Lummen, Beringen en Linkhout.
- klappen:** Oostham, Sint-Truiden en Zichen-Zussen-Bolder.
- klateren:** Beringen en Helchteren.
- klatsen:** Opoeteren en Montzen.
- klenderen** (*klengeren*): Waubach.
- kleppen:** Nieuwenhagen.
- kletten:** Montfort.
- kouten:** Tongeren.
- kwasselen:** Vaals.
- kwebbelen:** Gulpen, Heythuysen, Mheer, Overpelt, Venlo en Meijel.
- kwekken:** Weert.
- leuteren:** Beek en Heerlen.
- lullen:** Buggenum, Weert, Overpelt en Venray.

ouwehoeren (*ouwhoeren*): Heerlen, Nieuwenhagen, Roermond en Maasbree.

perpoesten: Genk.

ploederen: Schinveld en Nieuwenhagen.

quatschen (**du.**): Nieuwenhagen en Spekholzerheide.

raisonneren (**<fr.**): verspr. Zuiderkemp.; ook in Beverlo en Heers.

rammelen: Kuringen.

ratelen: Landen.

rauwelen: Heek.

rekenen: Diepenbeek.

rommelen: Kuringen.

sausen (ook *sauzen*): Hoeselt en Tongeren.

schuddereren: Tongeren.

semmelen: Zolder, Bocholt en Lummen.

smoelen: Grubbenvorst.

snateren: Eys, Heythuysen, Reuver en Meijel.

snebben: Eigenbilzen.

stuiten: Schinveld.

tateren (ook *tsateren*): Beringen, Alken, Groot-Gelmen, Borgloon en Jeuk.

tetteren: Loksbergen.

teuten: Tienray, Weert en Melick.

waffelen: Hoepertingen.

zagen: Genk, Opgrimbie, Mopertingen, Grote-Spouwen, Beverst, Koersel en Tessenderlo.

zaniken: Ell.

zeiken: Venray.

zeuteren: Voerendaal.

zwebbelen: Voerendaal.

zwegelen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Caberg.

add.), ZND A1 (1940sq) (008 add.), ZND m (Drieskens, Houben);

Roermond Wb. (287), Sint-Truiden Wb. (147),

Tegelen Wb. (088, 094, 123), Venlo Wb. (166);

Beenen, P. (1973) (246), Gilissen, J. (1983) (046).

Een vrouw die veel babbelt, een praatzieke vrouw.

klappei (ook *klappooi*): freq. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds., verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Remersdaal, Nederweert, Ophoven, Bocholt, As, 's-Herenelderen, Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Kermt, Wellen, Sint-Truiden en Mielen-boven-Aalst.

klappeister: Rekem.

klapkapei: Beesel.

klappapei (ook *klappampe*): Kessel en Reuver.

klapster: Wellerlooi.

klapekster: Beringen, Venlo, Heijen en Blitterswijck.

klappende ekster: Schaesberg.

klapater: Helden/Everlo.

klapjeus: Rosmeer en Zichen-Zussen-Bolder.

klapmuil (*klapmoel*): Mechelen.

klapmuts: Velden.

klappeer (ook *klappere*): As en Sittard.

klappeers: Berg-en-Terblijt.

klapschotel: Rosmeer.

klapspaan: Afferden en Well.

klaptoet: Belfeld en Elen.

klaptong: 's-Herenelderen.

klapwrijf: Zichen-Zussen-Bolder.

babbel: Grote-Brogel, Diepenbeek, Kleine-Brogel, Houthalen, Zonhoven, Leopoldsburg en Meerlo.

babbelaar: Eisden.

babbeldoos: Kuttekoven.

babbelheks: Neeroeteren.

babbelkont: verspr. Lonerlds.; ook in Beverst, Stevoort, Duras en Aalst-bij-St.-Truiden.

babbelkous: verspr. Maaskemp., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds.

KLETSWIJF

Kaart 57, pag. 278

N 87 (1981) (093), SGV (1914) (017), ZND 01 (1922) (613), ZND 27 1938) (089), ZND 36 (1941) (033, 033 add.), ZND 41 (1943) (014

- en Lonerlds.; ook in Lanaken, Neerpelt, Herk-de-Stad, Sint-Truiden en Halen.
- babbelmet:** Houthalen.
- babbelmie:** Mettekoven.
- babbelos:** Jeuk.
- babbeltong:** Eisden.
- babbeltrien:** verspr. Maaskemp.; ook in Riksingen, Millen, Peer, Paal, Ulbeek en Mettekoven.
- babbelwif:** verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Tongerlds., Dommellds., Demerkemp., Lonerlds. en Zuiderkemp.; ook in Lanaken, Hees, Bilzen, Eigenbilzen, Paal, Sint-Truiden, Mielen-boven-Aalst en Lommel.
- bebbel:** Swolgen en Zichen-Zussen-Bolder.
- bebbelaar:** Buggenum.
- bebbeljeus:** Zichen-Zussen-Bolder.
- bebbelwif:** Heppen.
- klats:** Heerlen.
- klatsoor:** Doenrade.
- klatspijp:** Gerdingen, Neeroeteren en As.
- klatsstante** (*klatssetante*): Vaals.
- klatswif:** Simpelveld en Lontzen.
- klets:** Genk, Wolder/Oud-Vroenhoven en Henri-Chapelle.
- kletserd:** Reuver.
- kletskont:** Maastricht, Vlijtingen, Oirlo en Horst.
- kletskous:** Merkelbeek en Maastricht.
- kletsmadam:** Beesel en Ubachsberg.
- kletsmoeder** (*kletsmoer*): Caberg.
- kletsmeun:** Tegelen.
- kletspruik:** Horst en Venlo.
- kletstante** (*kletstant*): Nunhem en Eys.
- kletstrien:** Borgloon.
- kletswif:** verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Voerendaal, Wijlre, Geleen, Hulsberg, Mheer, Weert, Bree, Opglabbeek, Echt/Gebroek, Rekem, Lanaken, Maastricht, Vroenhoven, Vlijtingen, Koersel, Zonhoven, Hasselt en Venlo.
- waswif:** verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds., zeldz. Horns; ook in Remersdaal, Neer, Swalmen, Meeuwen, Itteren, Lommel, Lottum, Gennep, Meerlo en Horst.
- viswif:** zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Heythuysen, Roermond, Neeroeteren, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maas-tricht, Hoeselt, Gingelom, Sint-Truiden en Oirlo.
- kwaak:** Venray en Blitterswijk.
- kwek:** Heythuysen, Weert, Thorn, Bree, Meeuwen en Venlo.
- kwekkwek:** Tienray.
- kwebbel:** Kerkrade, Waubach, Sweikhuizen, Oirsbeek, Tungalroy, Eigenbilzen, Meerlo, Sevenum en Maasbree.
- lameer** (ook *lameier*): verspr. Lonerlds., Truierlds. en Zuiderkemp.
- advocaat** (*avecaot*): Mettekoven.
- appelenklats:** Opglabbeek.
- appelwif:** Opglabbeek, Zonhoven en 's-Herenelderen.
- baanschotel:** Opoeteren.
- baar:** Herten (bij Roermond).
- barenbinder:** Mechelen-aan-de-Maas en Lanaken.
- barenbinderse:** Heerlen.
- bazel:** Bocholt en Remersdaal.
- bazelaar:** Schimmert.
- bazeltrien:** Mheer.
- blaambekker:** Maastricht.
- blats** (ook *blaats*): Roermond, Lanklaar en Stein.
- blats:** Valkenburg.
- blatsmuil** (*blatsmoel*): Schinnen.
- commère** (*fr.*): Beringen, Sint-Truiden en Jeuk.
- flahoet:** Waasmont.
- gazet:** Herten (bij Roermond), Lanaken, 's-Herenelderen, Peer en Lommel.
- de gazet van As:** As.
- nieuwsblad:** As.
- gesproken dagblad:** Lanaken.
- hibbel:** Tegelen.
- hiep:** Herten (bij Roermond).
- kakel:** Meeuwen, Mheer en Welkenraedt.
- kakelkont:** Maastricht.
- kalbaard:** Buggenum.

- kallage:** Schinnen.
kalwif: Ruten.
kazelheks: Niel-bij-As.
kazelkont: Mechelen-aan-de-Maas.
kazelwif: Rotem.
kekel: Welkenraedt.
klabbaard (*klabberd*): Leopoldsburg.
klanderwif (*klaonerwif*): Heusden.
klater: Meeuwen en Rotem.
klaterheks: Neeroeteren.
klaterwif: Hamont.
klavater: Venray.
kledderdets: Kesseleik.
klep: Weert.
klepper: Horn, Gingelom en Bingelrade.
klepperd: Kessel en Heel.
kleppermul: Weert.
kleps: Doenrade.
koffietrien: Neeroeteren.
langmul: Rijkhoven.
langtong: Elen, Alt-Hoeselt en Rijkhoven.
lapatsch: Heerlen.
marktwif (*maatwif, mertwif*): Heerlen, Schinnen, Born en Hoeselt.
moeswif: Hasselt en Mechelen-aan-de-Maas.
mul (*moel*): Mheer.
muilelavooi (*moelavoi*): Gulpen.
muileprijs (*moeleprij*): Heerlerbaan/-Kaumer.
muilewif (*moelwif*): Voerendaal, Noorbeek en Terlinden.
mulgetuig: Meeuwen.
oude bobbel (*ouw boebbel*): Remersdaal.
oude sok (*ouw sok*): Lanaken.
praatmuts: Meeuwen.
raddeldoos: Stevoort en Ulbeek.
rammel: Kwaadmechelen, Schulen en Wellen.
rammeldoos: Ulbeek en Wellen.
rammelkont: Wellen.
ratel: Heerlen, Montfort, Maastricht, Paal en Loksbergen.
rauwel: Banholt.
rebbeledop: Merkelbeek.
saaiel: Molenbeersel.
saaielaarster: Maaseik en Lanklaar.
saaielwif: Eisden.
sammel: Zonhoven.
sammeltrien: Genk.
schateranneke: Maastricht.
schaterwif: Hees.
schedder: Jeuk.
schetter: Vroenhoven.
slater: Meeuwen.
sledder: Heer en Vlijtingen.
snedder: Diepenbeek.
snip (*sneep*): Maastricht.
straatlameer: Sint-Truiden.
taats: freq. rond Roermond.
tatergat: Zonhoven.
taterkont: Kuringen.
tetter: Eksel en Loksbergen.
toet: zeldz. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.-Lb.
toeter: Venlo.
tong: Hoepertingen en Voort.
veel-kals: Alt-Hoeselt.
vrouw die veel kalt: Vechmaal.
wafelijzer: Wellen.
waggel: Welkenraedt.
watsj: Kapel-in-'t-Zand.
wauwel: Sint-Odiliënberg, Schimmert, Gronsveld en Maastricht.
wauwelaar: Hunsel, Thorn, Grevenbicht/Papenhoven, Lanaken en Maastricht.
wauwelaarster: Maaseik.
wauwelheks: Beegden.
wauweltante (*wauweltant*): Posterholt.
wauweltrien: Maaseik, Nieuwstadt en Mechelen-aan-de-Maas.
wauwelwif: Dieteren, Schinnen, Ittervoort en Mechelen-aan-de-Maas.
zaag (*zeeg*): Genk.
zaagdeem (*zaagdēm*): Bilzen.
zaagkont: Hoeselt.
zaagteil: Bilzen.
zaagtrien: Bilzen, Riksingen en Lauw.
zager: Rijkhoven.
zanik: Weert.
zanikswif: Tungalroy.
zauwelheks (*sjauwelheks*): Neeroeteren.
zeurtrien: Herten.
zeverdoos: Bilzen.
zeverkous: Lanaken.

zevermuts: Gerdingen.
zeverteil: Gerdingen.
zevertuit: Gerdingen.
zwegeldoos: Blerick.
zwets: Maasbree, Wijer en Zichen-Zussen-Bolder.
zwetser: Eksel.
zwetserd: Obbicht.
zwetskamizool: Beesel en Herten (bij Roermond).
zwetsmuil (*zwetsmoel*): Buggenum.
zwetswijf: Asenray/Maalbroek, Vlodrop, Boorseme en Meijel.

VERBEUZELLEN

N 87 (1981) (094);
 Limburgs Id. (130), Maastricht Wb. (458), Sittard Wb. (029).

Zijn tijd met praten verdoen, verspillen. Voor Vlijtingen is ook de omschrijving **altijd op de straat staan** opgetekend. Een persoon die zijn tijd met praten verdoet, wordt in Montfort en Hoensbroek een **beuzelaar** genoemd en in Maastricht een **zauwelaar**.

bazelen: Schinnen, Mheer, Thorn, Guttecoven, Bunde en Hoeselt.
verbazelen: Herten (bij Roermond), Montfort, Echt/Gebroek en Seve-num.
brazelen: Born en Ten-Esschen/Weustenrade.
verbrassen: Meijel.
verbreuzelen: Vaals, Heerlen, Vlodrop, Geleen, Amby en Itteren.
verdoen: Reuver, Merkelbeek, Caberg, Eksel en Venray.
verkallen: As en Brunssum.
klenderen (*klenjeren*): Limburgs Id. en in Heel.
verklenderen: Maastricht en Voerendaal.
verkletsen: Voerendaal, Kesseleik, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Oirlo.
verklommelen: Voerendaal en Schaes-

berg.
verknoeien: Posterholt.
verlullen: Maasbree.
verlummelen: Roermond.
muilen (*moelen*): Nieuwstadt, Schimmert en Gulpen.
vermuilen (*vermoelen*): verspr. Oost-Zuidlb.; ook in As.
verpraten: zeldz. Kleverlds.; ook in Meeuwen.
verprazelen: Swalmen en Urmond.
verprutsen: Montfort en Wijnandsrade.
wauwelen: Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Maasniel, Schinnen en Oirsbeek.
verwauwelen: Heythuysen en Geleen.
wazelen: Kelpen.
verwazelen: Kesseleik.
zaniken: Meijel en Maastricht.
verzaniken: Weert en Tungalroy.
zauwelen: Ell en Maastricht.
verzauwelen: Tungalroy.
zeveren: Susteren, Thorn, Zonhoven en Blerick.
verzeveren: As.
baren: Ittervoort.
baren binden: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen en Grevenbicht/Papenhoven.
blatsen: Stein.
collationeren (*<fr.*) (*klasjeren*): Beesel.
lameren: Schimmert, Bree, Stein, Jeuk en Leopoldsburg.
lamenteren (*<fr.*): Venlo, Maastricht en Kerkrade.
kletskousen: Venlo.
ouwehoeren (*ouwhoeren*): Maastricht.
waswijven: Nunhem.
zebelen: Gennep.
zwetsen: Venlo.

ZANIKEN

Kaart 58, pag. 278

N 85 (1981) (065, 240 add.), N 87 (1981) (090 add., 091 add., 095), SGV (1914) (045), ZND 08 (1925) (104).

Langdurig of telkens op vervelende toon of lastige wijze over iets spreken, veelal om zich te beklagen of om een verlangen te uiten.

Voor een persoon die zeurt, zanikt is **zaniker** opgetekend voor Maastricht, **zanikerd** voor Hoensbroek, **zeveraar** voor Sittard en **zemelaar** voor Jeuk en Maastricht.

zaniken: freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp. en Dommelds.; ook in Rekem en Zonhoven.

zanikeren: Obbicht.

zeveren: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. in overig Lb.

zevelen: Caberg.

zeuren: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in As en Hoeselt.

zeuteren: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Ubachsberg.

zagen: verspr. Maaskemp. en Bilzerlds., zeldz. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook Weert, Caberg, Beverst, Hoeselt, Eksel, Gelinden, Leopoldsburg, Oostham, Loksbergen, Venlo en Tienray.

doorzagen: Maasbree.

zemelen (ook *zemmelen*): zeldz. Oost.-Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kelpen, As, Maastricht, Caberg, Jeuk, Leopoldsburg en Venlo.

zemelenzeiken: Caberg.

semmelen: Eksel, Loksbergen, Venray, Tienray en Sevenum.

melken: zeldz. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Guttecoven en Venlo.

lamenteren (<fr.): Voerendaal, Heerlen, Nieuwenhagen, Gulpen, Reuver, Haelen, Lutterade, Noorbeek, Terlinden, Tungalroy, Ophoven, Echt/Gebroek, Maastricht, Loksbergen en

Horst.

zauwelen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Horn, Beegden, Brunsum en Maastricht.

zeiken: Vaals, Waubach, Wijre, Heythuysen, Schinnen, Valkenburg, Weert, Thorn, Caberg, Eigenbilzen en Venlo.

memmen: Waubach, Weert, Opglabbeek en As.

memmelen: Waubach.

vermemmen: Montfort.

ouwmemmen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg, Maastricht en Caberg.

ouwehoeren: Gennep.

nosteren: verspr. Maaskemp.; ook in Neer, Ell en Meijel.

zokken: freq. rond Maastricht.

bageren: Lutterade.

bazelen: Opgrimbie, Schinveld en Montzen.

beklagen: Kerkrade.

brazelen: Doenrade en Schinveld.

breuzelen: Eys.

enselen: Simpelveld.

grauwelen: Herten (bij Roermond).

grazen: Buggenum.

grienijzeren: Heerlen.

ijmeren (ook *emmeren*): Tungalroy en Nieuwenhagen.

jammeren: Eys, Epen, Tungalroy en As.

jengelen: Maastricht.

kankeren: Heerlerbaan/Kaumer.

klagen: Grevenbicht/Papenhoven.

knoteren: Herten (bij Roermond).

koezen: Grevenbicht/Papenhoven.

lempen: Simpelveld.

mekken: Stein.

mieren: Maastricht.

mijmelen: Montfort.

neuken: Maastricht.

neulen: Venray, Swolgen en Sevenum.

nijnakken: Schimmert.

nijnaten: Heel.

nirken: Tessenderlo.

noteren: Nunhem.

prazelen: Venlo.

pruttelen: Sint-Truiden.
saaieren: Ophoven.
snoteren: Meijel.
stronselen (*stroonselen*): Buggenum.
toeten: Weert.
transeneren: Schinveld.
vreigelen: Simpelveld.
wauwelen: As.
wazelen: Buggenum.
zeberen: Kuringen.
zenen: Weert.
zepen: Koninksem.
zich bedoen: Eys.
zijn beklag maken: As.
zuieren: Heerlerbaan/Kaumer.

AANHOUDEND VRAGEN —

N 87 (1981) (090, 091).

Voortdurend of alsmaar door blijven vragen, veelal om iets te krijgen.
zaniken: freq. in Nl.Lb.; ook in As en Zonhoven.
zeveren: Heerlen, Roermond, Geleen, Schinnen, Schimmert, Guttecoven, Maastricht, Zonhoven, Tienray en Horst.
zeuren: Ubachsberg, Eys, Roermond, Montfort, Vlodrop, Amstenrade, Hoensbroek, Ell, Ittervoort, Meeuwen, Maastricht, Eksel, Gennep en Tienray.
zeuteren: Noorbeek en Terlinden.
zagen: Posterholt, Bree, As, Echt/Gebroek, Hoeselt, Eksel en Leopoldsburg.
lamenteren (<fr.) (ook *larmenteren*): Voerendaal, Heerlen, Gulpen, Haerlen, Tungelroy en Maastricht.
bidden: Maastricht.
bidden en smeken: Meeuwen.
smeken: As.
bedelen: verspr. in Nl.Lb.; ook in As.
aanhouden (ook *aanhaaien, aanhal-den, aanhaojen, aanhouwen*): zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Montfort, Thorn, Born, Geulle,

Venlo en Maasbree.
aanhouden met vragen: Gulpen.
zich aan het vragen houden: Eys.
bekende wegen vragen: Stein.
dik vragen: Beesel.
durchvragen: Nieuwenhagen.
durchzeveren: Heerlen.
doorzeveren: Maastricht.
doorzaniken: Weert en Kesseleik.
doorzeuren: Weert.
doorzagen: Posterholt en Beek.
doordraven: Susteren.
doordrammen: Horst.
drammen: Posterholt en Nieuwenhagen.
granden (*grantjen*): verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Grevenbicht/Papenhoven.
jengelen: Ubachsberg, Nunhem, Maastricht en Itteren.
bannen: Tungelroy.
benderen: Tungelroy.
drenzen: Maastricht.
kutten: Heerlen.
kwengelen: Vaals.
lam maken: Kapel-in-'t-Zand, Luterade en Maastricht.
leuren: Thorn.
maren: Eys, Geleen, Schinnen en Mheer.
melken: Gulpen.
mennen: Gronsveld.
mietsen: Voerendaal.
neulen: Venray, Sevenum en Maastricht.
ouwekutten (*ouwkutten*): Maastricht.
pijpen: Jeuk.
ploegen: Meeuwen.
prengelen: Nunhem.
schmeicheln (du.): Nieuwstadt.
schooien: Meijel.
snoteren: Thorn.
tempteren: Susteren.
treifelen: Loksbergen.
tutten: Melick.
viltsen (*vilsen*): Herten (bij Roermond).
zauwelen: Eys.
zuieren (*saanjelen*): Sweikhuizen.
zeiken: Schinnen en Waubach.
zokken: Maastricht.
zumpen: Schimmert.

KLAGEN _____

N 85 (1981) (095 add., 219).

Droefheid en pijn door geluiden of woorden te kennen geven, zich uitlaten over iets verdrietigs of smartelijks. Voor Schimmert is ook het zelfstandig naamwoord **klaagbalk** opgetekend voor een persoon die veel klaagt.

- klagen** (ook *klaren*): freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Jeuk en Leopoldsburg.
zich beklagen: Lutterade en Maastricht.
zich bedauern (du.): Eys.
zich uitspreken: Maastricht.
kuimen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kelpen, Bree, Echt/Gebroek, Born, Stein, Maastricht, Caberg en Venlo.
lamenteren (<fr.): zeldz. Oostlb.; ook in Heerlen, Vlijtingen, Hoeselt en Maasbree.
klamenteren: Susteren.
beuken: Meijel.
jammeren: Eys, Oirsbeek, Maastricht en Meijel.
jeremiëren: Maastricht.
jungsteren: Loksbergen.
kreunen: Loksbergen.
kruisen: Loksbergen.
murmureren (<fr.): Meeuwen.
permitteren (ook *permenteren*): Weert, Tungelroy, Eksel, Horst en Meijel.

VLEIEN _____

Kaart 59, pag. 279

N 85 (1981) (239 add., 365, 368 add.), SGV (1914) (009), ZND 01 (1922) (287), ZND 23 (1937) (055), ZND 32 (1939) (009 add.); Roermond Wb. (137).

Iemand dingen zeggen die hem of haar aangenaam zijn of tot lof strekken, maar

die overdreven of onwaar zijn, om bij die persoon in een goed boekje komen te staan; iemand naar de mond praten.

- flikflooien** (ook *vlikflooien*, *vlikvlooi-en*): freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Dommellds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Zonhoven, Paal, Beringen, Sint-Lambrechts-Herk, Hoepertingen, Voort, Aalst-bij-St.-Truiden en Lommel.
flikflooieren: Maastricht.
flikkeflooien: verspr. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Beesel, Asenray/Maalbroek, Stevensweert, Zichen-Zussen-Bolder, Beverst, Koersel, Kortessem, Wellen, Nieuwerkerken en Sint-Truiden.
flikkeflooien: Maaseik, Martenslinde, Riksingen en Kuringen.
filleflooien: Kermt.
flooien: Hoeselt en Sint-Huibrechts-Hern.
finooien: Bilzen en Mopertingen.
filoren (*feloeren*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Mechelen en Geulle.
flikflore: Einighausen en Rekem.
flikkeflore (ook *flinkeflore*): zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Schaesberg, Gulpen, Lanaken en Limmel.
flikken: Beverlo en Diepenbeek.
fikfakken: Maaseik.
mouwvegen: freq. Maaskemp. en Dommellds., verspr. Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Zuiderkemp.; ook in Kessenich, Ophoven, Hees en Herk-de-Stad.
mouwvenegen: Lanaken.
mouwvrijven: Sint-Lambrechts-Herk, Voort en Welkenraedt.
mouwstrijken: Oirsbeek, Molenbeersel, As, Gelieren/Bret, Rosmeer, Beverst, Hoeselt, Lummen, Beringen, Borlo en Linkhout.
mouwenstrijken: Nieuwerkerken.

- de mouw strijken:** Halen en Borgloon.
de mouw frotten (<fr.): Waasmont.
vleien: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz.
 Noord.Oostlb., Maaskemp., Centr.-
 Maaslds. en Kleverlds.; ook in Eys,
 Gulpen, Thorn, Ophoven, Maas-
 tricht, Vroenhoven, Vlijtingen, Zi-
 chen-Zussen-Bolder en Venlo.
- schmeicheln (du.):** verspr. Ripuar. en
 Oost.Zuidlb.; ook in Kesseleik, Reu-
 ver, Swalmen, Amstenrade, Urmond,
 Caberg en Arcen.
- slijmen:** Roermond, Melick, Lutterade,
 Wijnandsrade en Maastricht.
- smoezen:** Schaesberg, Heerlerbaan/-
 Kaumer, Susteren en Gennep.
- fletsen:** freq. Tongerlds., Lonerlds. en
 Truierlds., verspr. Maaskemp. en
 Bilzerlds.; ook in Eksel, Stevoort,
 Hasselt, Leopoldsburg, Oostham en
 Lommel.
- flensen:** Montfort, Brunssum, Waubach
 en Epen.
- inflensen:** Heerlen.
- inbijten:** Maastricht.
- flemen** (ook *vlemen*): Waubach, Heel,
 Swalmen, Montfort, Geleen, Noor-
 beek, Tungelroy, Ophoven, Bree,
 As, Vlijtingen, Leopoldsburg, Venlo,
 Venray en Oirlo.
- fieren:** Meijel en Genk.
- femelen:** verspr. Noord.Oostlb.; ook in
 Schimmert, Weert, Ell, Maastricht,
 Horst en Maasbree.
- fledderen:** verspr. Kleverlds.; ook in
 Lottum.
- lief kallen:** Brunssum.
- schoon kallen:** Peer en Rijkhoven.
- schoon doen:** Opglabbeek.
- met iemand op kallen:** Weert.
- naar de mond kallen:** Eys, Doenrade,
 Gronsveld, Mheer en Thorn.
- naar de mond praten:** Heek.
- naar de muil kallen** (*naar de moel kal-
 len*): Nieuwenhagen.
- naar de muil praten** (*naar de moel
 praten*): Venlo.
- fijn muilen:** Sittard.
- de fijne spelen:** Hechtel, Kuringen en
 Brunssum.
- de fijne uithangen:** Neerpelt.
- de schone uithangen:** Peer.
- stroop smeren:** Weert.
- siroop smeren:** Ophoven, Maastricht
 en Caberg.
- siroop om de mond smeren:** Echt/Ge-
 broek.
- kroet om de mond smeren:** Ospel.
- honing om de baard smeren:** Nieu-
 wenhagen.
- honing om de mond smeren:** Voeren-
 daal, Opoeteren, Gennep en Sevenum.
- honing om de muil smeren** (*honing om
 de moel smeren*): Brunssum.
- honing om de toot smeren:** Kuringen.
- iemand eieren onder leggen:** Opitter.
- kontkruipen:** Vlodrop.
- kontenkruipen:** Heel, Haler, Urmond,
 Geulle, Venray en Meerlo.
- in de kont kruipen:** Heythuysen,
 Weert, Tungelroy, Stein en Caberg.
- vottenkruipen:** Swalmen en Schinnen.
- in de vot kruipen:** Kelpen en Heerlen.
- aan de vot gaan:** Heerlen.
- aan de bodem gaan** (*aan de boom
 gaan*): Kerkrade, Wijlre en Eys.
- de blok slepen:** Opgrimbie, Eigenbil-
 zen en Maastricht.
- bakkeleien:** Schinnen en Nieuwenhagen.
- bestuiten:** Tungelroy.
- complimenten (<fr.) maken:** Caberg.
- friemelen:** Kesseleik.
- heven:** Heerlen.
- huichelen:** Herten (bij Roermond), Ei-
 nighausen en Maastricht.
- judassen:** Martenslinde, Tongeren en
 Millen.
- keutelen:** Merkelbeek.
- kloren:** Roermond en Kapel-in-'t-Zand.
- kloten:** Posterholt.
- konkelen:** Kapel-in-'t-Zand.
- kruipen:** Kessenich en Vliermaal.
- lekker maken:** Gennep.
- muiken** (*moeken*): Tungelroy, Venlo,
 Venray en Tienray.
- ophemelen:** Eys.
- paaien:** Venlo en Roermond.
- poetsen:** Peer.

smelen: Ittervoort.
spelden: Meijel.
strelen: Gruitrode.
strijken: Koersel, Stevoort en Alken.
lijm strijken: Schinveld.
lijmen: Oirsbeek.
teutelen: Mheer.
treffen: Lanaken.
vals doen: Gruitrode.
verneuken: Dieteren.

VLEIER

Kaart 60, pag. 279

N 85 (1981) (239 add., 365 add., 368), SGV (1914) (009 add.), ZND 01 (1922) (287 add.), ZND 23 (1937) (055 add.), ZND 32 (1939) (009).

Een persoon die graag vleit.
 Voor Maastricht is ook de vrouwelijke vorm **vleister** opgetekend en voor Gintelom de omschrijving **iemand met drie-vier gezichten** (in tegenstelling tot **iemand met twee gezichten** voor een persoon die zijn of haar belofte niet houdt).

mouwveger: freq. in Belg.Lb.
mouwvegerd: Ophoven.
mouwveneger: Vroenhoven, Zichen-Zussen-Bolder en Kanne.
mouwafveger: Kwaadmechelen.
strijker: Beverlo en Kaulille.
mouwstrijker: 's-Herenelderen, Genoelselderen, Vreeren, Paal, Ulbeek en Borgloon.
mouwenstrijker: Kanne.
frotter (<fr.): Dilsen en Kuringen.
mouwfrotter (<fr.): Waltwilder, Kaulille, Heppen, Ulbeek, Wellen, Leopoldsburg, Loksbergen en Lommel.
kruiper: Opglabbeek, Vroenhoven, Koersel, Spalbeek en Lommel.
onderkruiper: Hechtel en Bree.
kontkruiper: Zepperen en Grote-Spouwen.
kontenkruiper: freq. Oostlb.,

Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Zichen-Zussen-Bolder en Genoelselderen.
vottenkruiper: freq. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Swalmen en Kelpen.
gatkruiper: Loksbergen en Sint-Truiden.
gatlikker: Heppen, Loksbergen en Stevoort.
gattenlikker: Meeuwen.
kontenlikker: Herten (bij Roermond).
schaaplikker: Maastricht.
zeemlikker: Heerlerbaan/Kaumer.
fletser (ook *vletser*): freq. Bilzerlds., Tongerlds., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Gruitrode, Niel-bij-As, Lanaken, Vroenhoven, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Houthalen, Kuringen, Hasselt en Lommel.
fletskont: Jeuk.
vleier (ook *fleier*): Vlodrop, Doenrade, Schimmert, Ittervoort, Neeroeteren, Opglabbeek, As, Maastricht, Vroenhoven, Vlijtingen, Zichen-Zussen-Bolder, Zolder, Hasselt, Beverlo, Loksbergen en Tienray.
vleierd (ook *fleierd*): Rekem, Noorbeek en Terlinden.
vleikont: Maastricht.
flikflooiër: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Baarlo, Montfort, Kinrooi, Bree, Neeroeteren, Maastricht, Eigenbilzen, Achel, Neerpelt, Lommel en Gennep.
flikkeflooiër: Mechelen-aan-de-Maas, Kanne, Kermt, Zonhoven en Hasselt.
flikkeflooiër: Kuringen.
flikkeflooiër: Rekem.
bloksleper: verspr. Maaskemp.; ook in Mheer, Kaulille en Peer.
iemand die de blok kan slepen: Gulpen.
oogdienaar (*hoogdiener, oogdiener*): verspr. Tongerlds.; ook in Ulbeek en Gutshoven.

ogendiender: Maaseik.
natdienaar (*natdiener*): Heers.
schmeichler (**du.**): Epen en Vaals.
schmeichelaar (**<du.**): Heerlen, Nieuwenhagen, Eys en Moresnet.
schmeichelvot (**<du.**): Amstenrade.
flemer (ook *vlemer*): Merkelbeek, Vroenhoven, Rosmeer, Sint-Huibrechts-Lille en Kaulille.
flemerd (ook *vleimerd*): Tungelroy en Born.
femel: Nunhem.
femelaar: Maasbree, Reuver en Schimmert.
filou (**fr.**): Genk, Rijkhoven, Vreren, Hasselt en Borgloon.
filoor (*fieloer*): Geleen, Brunssum, Gronsveld en Geulle.
finooi (*fino*): Mopertingen.
fijnmuil: Caberg.
fijnprater: Opoeteren.
fijnspreker: Gorseem.
flatter: Hechtel en Hasselt.
fledderkont: Meerlo.
fleddervos: Maasbree.
flèter: Stokrooie en Stevoort.
flierefluiter: Lommel en Jeuk.
flodderaar: Oostham.
infoetelen: Maastricht.
judas: Opglabbeek en Grote-Spouwen.
kindje (*kindsje*): Hasselt.
kribbijter: Heers.
lafaard: Landen.
natte riem (*nase reem*): Kerkrade.
pikker: Hasselt.
ploert: Vroenhoven.
schijnheilige: Peer en Maaseik.
slijmbal: Venlo.
slijmerd: Meijel en Roermond.
slipdrager: Hamont en Rekem.
tuttelaar: Lontzen.
valsaard: Gingelom.
vimmendraaier (*viemendraaier*): Nunhem.

SMEKEN

N 85 (1981) (240), SGV (1914) (033).

Nederig en dringend verzoeken, ootmoedig vragen.

smeken: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Hoeselt en Loksbergen.

smekend vragen: Maastricht.

beleefd vragen: Gennep.

bidden: zeldz. in Nl.Lb.; ook in Bree, Meeuwen, As, Eksel, Leopoldsburg en Loksbergen.

bedelen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Meeuwen, Stein, Maastricht, Venlo en Sevenum.

aanhouden (*aanhalden, aanhouwen*): Lottum en Heerlen.

bermoeren: Brunssum.

knieval doen: Heerlen.

kwellen: Vaals.

lamenteren (**<fr.**): Neer.

permitteren (**<lat.**): Horst, Schimmert en Gulpen.

prengelen: Ospel.

schmeicheln (**du.**): Herten (bij Roermond) en Munstergeleen.

HULP VRAGEN

N 85 (1981) (242 add., 352).

Iemand vragen om te helpen.

hulp vragen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Bree, As, Urmond, Maastricht, Caberg, Hoeselt en Leopoldsburg.

om hulp vragen: Eys, Neer, Posterholt, Geleen, Merkelbeek, Thorn, Venlo, Oirlo en Meijel.

vragen: Eys, Reuver, Roermond, Swalmen, Schimmert, Mheer, Ittervoort, Maastricht, Venlo, Venray en Maasbree.

vragen om te helpen: Gennep en Tienray.

vragen voor te helpen: Hoensbroek.

handlang vragen: Caberg.

unterstützung (**du.**) **vragen:** Vaals.

benaderen: Heerlerbaan/Kaumer.

genaden: Montfort en Stein.
noden: Eksel en Meeuwen.
bidden: Maastricht.
smeken: Meeuwen.

UITHOREN

N 87 (1981) (089), N 90 (1982) (137 add.), SGV (1914) (038).

Door vragen van iemand proberen te weten te komen wat hij voelt.

uithoren: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Hoeselt, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.
uitvissen: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.
uithengelen: Panningen, Helden/Everlo, Neer, Meijel en Maasbree.
uitvragen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb, Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Weert, As, Afferden en Meerlo.
uitvorsen: zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Rimburch en Blerick.
vunderen (ook *funderen*): verspr. Kleverlds.; ook in Posterholt.
uitvunderen (ook *uitfunderen*): freq. Kleverlds.; ook in Velden.
uitvundelen (*uitfundelen*): Grubbenvorst.
uitheulen: Nederweert, Tungalroy, Ittervoort en Venray.
uithuichelen: Beek.
uitluisteren: Weert en Vlijtingen.
uitmelken: Itteren.
uitwarren: Stein.
getoetfezelen: Maastricht.
nieuwsgierigen: Meeuwen en Nieuwstadt.
ontfutselen: Montfort.
postelen: Voerendaal.
treifelen: Loksbergen.
vissen: Heerlen.

de pierik uit de neus halen: Buggenum.
de piering uit de neus halen: Maastricht.
de pieringen uit de neus halen (ook *de pierings uit de neus halen*): Maastricht.
de worm uit de neus halen: Venlo.
het hemd van het lijf vragen (*het humme van het lijf vragen*): Maastricht.
met de leugens achter de waarheid komen: Sittard.
met een koude hand aan een warme bodem voelen: As.

OVERLEGGEN

N 85 (1981) (248, 249 add.).

Over iets beraadslagen; anderen raadplegen, een zaak met anderen bespreken.

overleggen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Kleverlds., verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Maastricht, Caberg, Eksel, Leopoldsburg en Venlo.
overleg plegen: Maastricht.
raden (*raaien, raone*): Venray en Heerlerbaan/Kaumer.
beraden (*beraaien*): Beesel, Herten (bij Roermond) en Maastricht.
beraadslaan: As.
beraadslagen: Heerlen, Kesseleik, Vlodrop en Tienray.
beraad houden: Reuver.
raad houden: Ell.
raad vragen: Doenrade, Oirsbeek, Amby, Stein en Oirlo.
ordonneren (<fr.): zeldz. Kleverlds.; ook in Voerendaal, Beek, Mheer en As.
verordonneren (<fr.): Venray, Stein en Lutterade.
verordenen: Montfort.
redeneren: Geulle en Caberg.
beredeneren: Venlo en Maastricht.
bedenken: Merkelbeek.
bedisselen: Venlo, Meeuwen en Jeuk.

bespreken: Vaals, Heerlen, Eys, Swalmen, Merkelbeek, Maastricht en Gennep.

bepraten: Gennep.

doorpraten: Sevenum.

praten over: Oirlo.

bekallen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Eys, Ospel en Weert.

doorkallen: Weert.

kallen over: Gulpen en Hoeselt.

doornemen: Weert.

klappen: Loksbergen.

plannen: Kerkrade.

regelen: Beesel.

VERGADEREN

N 87 (1981) (067);

Kerkrade Wb. (265).

Ter vergadering bijeenkomen, verzamelen.

vergaderen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr. Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Eigenbilzen, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

op de vergadering komen: Oirlo.

gaderen: Schimmert.

verzamelen: Kerkrade Wb. en in Vaals.

bijeenkomen: Schimmert, Weert, As, Zonhoven en Sevenum.

beteenkomen (bedeekomen): Hoeselt.

bijeen gaan zitten: Weert.

VERGADERING

N 87 (1981) (067 add.).

Een georganiseerde bijeenkomst van personen waarop verschillende punten worden besproken en (eventueel) beslissingen worden genomen.

vergadering: Sittard, Merkelbeek, Hoensbroek, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht en Vlijtingen.

verzameling: Kerkrade.

bijeenkomst: Kesseleik, Eksel en Merkelbeek.

ANTWOORDEN

N 87 (1981) (053).

Ten antwoord geven.

antwoorden: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

beantwoorden: Meijel.

antwoord geven: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Trichterlds.; ook in Vaals, Kelpen, Thorn, Urmond en Geulle.

bescheid geven: Maastricht.

commentaar geven: Kerkrade.

anderen: Neer, Swalmen, Montfort en Merkelbeek.

terugzeggen: Geleen, Weert, Venray en Meijel.

terugpraten: Venray en Oirlo.

terugroepen: Venray, Sevenum en Eksel.

UITLEGGEN

N 85 (1981) (049, 050 add.), SGV (1914) (039 add.), ZND 08 (1925) (049 add.), ZND 23 (1937) (040 add.);

Hasselt Wb. (475), Hoeselt Wb. (072), Zonhoven Wb. (034).

Een verklaring geven van, duidelijk maken.

Voor het begrip VERKLAREN (SGV (1914) (039)) is geen lexicale variatie opgetekend.

uitleggen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Weert, Meeuwen, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen,

- Vlijtingen, Hoeselt, Eksel, Hasselt, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Venlo.
- uiteenleggen:** Eys.
- uitereenleggen:** Nieuwenhagen en Kerkrade.
- uitleg geven:** Kesseleik, Hoensbroek, Ell en Bree.
- verduitsen** (ook *verdietsen*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Eys, Reuver, Haelen, Swalmen, Weert, Ell, Bree, Meeuwen, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Caberg, Vlijtingen, Kozen, Venlo en Sevenum.
- diets maken:** Weert, Neer en Meeuwen.
- uitduiden:** zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Swalmen, Weert, Tungelroy, Thorn, Maastricht, Venray, Meerlo en Tienray.
- beduiden** (*beduien, bedieën*): Gulpen, Montfort, Amby, Stein, Born, Maastricht, Zonhoven en Horst.
- duiden** (*duien*): Tungelroy.
- duidelijk maken:** Simpelveld, Kapelin-'t-Zand, Schinveld, Hoensbroek, Schimmert, Maastricht en Oirlo.
- verduidelijken:** Maastricht.
- expliceren** (<fr.) (*explikeren*): Gulpen, Geleen, Schinveld, As, Maastricht, Hoeselt, Hasselt en Leopoldsburg.
- erklären** (du.): Heerlen en Kerkrade.
- klaarmaken:** Venlo.
- aan het verstand brengen:** As en Vlijtingen.
- bescheid zeggen:** Horst.
- de uitbindel geven:** Nunhem.
- uit de doeken doen:** Herten (bij Roermond).
- getuigen:** Beesel.
- wijzen:** Oirlo, Noorbeek en Terlinden.
- goed ter taal zijn** (ook *goed ter tale zijn*): Heythuysen, Neer, Gronsveld, Thorn, Bree, Meeuwen, As, Vlijtingen en Sevenum.
- goed ter tong zijn:** Montfort.
- goed bespraakt zijn:** Nieuwenhagen, Susteren, Geulle en Maastricht.
- goed gebekt zijn:** Tungelroy.
- goed onderlegd zijn:** Vludrop.
- goed met de mond zijn:** Venray.
- goed van de muil zijn** (*goed van de moel zijn*): Venlo.
- goed van tong zijn:** Reuver.
- goed van de tong gesneden zijn:** Roermond.
- goed van tongriem gesneden zijn:** Stein en Wijnandsrade.
- goed van de tongriem gesneden zijn:** Meerlo.
- van een tongriem gesneden zijn:** As.
- rap van tong zijn:** Susteren, Jeuk en Maastricht.
- vlot van de tong zijn:** Geleen.
- niet op zijn tong gevallen zijn:** As.
- niet op zijn mond gevallen zijn:** Opglabbeek en Jeuk.
- niet op zijn mondje gevallen zijn:** Wolder/Oud-Vroenhoven.
- niet op de muil gevallen zijn** (*niet op de moel gevallen zijn*): Nieuwenhagen.
- fest** (du.) **met de muil zijn** (*fest met de moel zijn*): Venlo.
- zijn muil meester zijn** (*zijn moel meester zijn*): As.
- bespraakt zijn:** Mheer.
- welbespraakt zijn:** Thorn en Schimmert.
- gesprekig zijn:** Merkelbeek.
- ad rem zijn:** Sittard.
- bijdehand zijn:** Montfort.
- kalrijk zijn:** Heerlen.
- onderlegd zijn:** Vaals.
- slagvaardig zijn:** Sittard.
- taalrijk zijn:** Tungelroy en Ell.
- goed kallen:** Schaesberg, Oirsbeek, Noorbeek, Terlinden en Stein.
- goed muilen** (*goed moelen*): Eys, Gulpen, Neer en Kesseleik.
- goed praten:** Venray.

WELBESPRAAKT ZIJN —

N 85 (1981) (128 add.), N 87 (1981) (049).

Goed, vlot kunnen spreken, woordenrijk zijn.

goed spreken: Meijel en Voerendaal.
goed zeggen: Hoeselt.
goed uitleggen: Leopoldsburg.
goed uit zijn woorden komen: Herten (bij Roermond) en Voerendaal.
schoon praten: Maastricht.
vlot kallen: Gulpen.
vlot muilen (*vlot moelen*): Eys.
vlot spreken: Hoensbroek en Schimmert.
vlot kunnen spreken: Posterholt.
het kunnen uitleggen: Zonhoven.
het wel weten te zeggen: Eys.
het vaampje gesneden hebben (*het veemke gesnooien hebben*): Maas-tricht en Caberg.
zijn woordje doen: Born en Maastricht.
de mond roeren: Born.
zijn mond roeren: Maastricht.
zijn mondje roeren: Oirsbeek.
de mond bij zich hebben: Melick.
het mondje bij zich hebben: Oirlo.
zijn mondje bij zich hebben: Maas-tricht.
zijn muil bij zich hebben: Maastricht.
ze bij zich hebben: Kesseleik.
de muil meehebben (*de moel methebben*): Kelpen.
een goede muil aan hebben (*een goede moel aan hebben*): Weert.
een goede muil aan zijn kop hebben (*een goede moel aan zijn kop hebben*): Neer.
een vlotte muil hebben (*een vlotte moel hebben*): Tienray.
een muil wie een zwaard hebben (*een moel wie een zwaard hebben*): Maastricht.
muiljannen (*moeljannen*): Geleen.
een bakkes op hebben: Eigenbilzen.
flou de bouche (fr.) hebben: Venlo, Echt/Gebroek en Maastricht.
flou de bouche (fr.) krijgen: As.

WELBESPRAAKT PERSOON

N 85 (1981) (128), N 87 (1981) (040 add., 049 add.).

Iemand die goed kan praten, maar daarbij brutaal is.

In Eigenbilzen zegt men van zo'n persoon ook **die hoeft de tongriem niet gesneden**.

mondfiat: verspr. Kleverlds.; ook in Valkenburg, Weert, Tungalroy en Maastricht.
muiljan (*moeljaan, moeljan*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Urmond, Maas-tricht en Sevenum.
muiljanus (*moejanus*): Sevenum.
muilejan (ook *moelejaan, moelejan*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Ell en Tienray.
muileman: As.
muilenmaker (*moelenmaker*): zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Gulpen, Beek, Geleen, Schinnen en Ittervoort.
muilenwasser (*moelenwasser*): Kerk-rade.
muiler: Maastricht.
muilerd (*moelerd*): Guttecoven.
muilvechter (*moelvechter*): Montfort, Voerendaal en Ten-Esschen/Weustenrade.
grootmuil: Gennep, Weert en Heerlerbaan/Kaumer.
grote muil (ook *grote moel*): Heythuy-sen, Geulle en Caberg.
goede muil (*goe moel*): Heerlen.
grote mond: Leopoldsburg en Meeu-wen.
groot bakkes: Eksel.
freche, een ~ (ook *een vregge*): Eys, Vlodrop, Doenrade, Noorbeek en Terlinden.
frecherd (*vrecherd, vreggerd*): Heerlen en Schaesberg.
frechlap (ook *vrechlap, vreklap*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Eys, Susteren, Oirsbeek, Schimmert, Thorn en Venlo.
frechmuil (*frekmoel, vrekmoel*): Weert en Nunhem.
vlotte, een ~: Meeuwen.
vlotte prater: Oirlo en Itteren.
vlotte spreker: Blerick en Waubach.

prater: Meerlo.
praterd: Meijel.
praatjesmaker: Reuver.
spreker: Nunhem en Swalmen.
spreekbaas: Haler en Nunhem.
zwetser: Meijel.
zwetsmajoor: Gulpen.
kletsmajoor: Nieuwstadt en Maastricht.
lulmeier: Echt/Gebroek.
aansteller: Bree.
opschepper: Reuver en Eys.
opschepperd: Montfort.
protser (<du.): Heerlen.
zager: Hoeselt.
advocaat: Eksel.
heggenadvocaat: Kapel-in-'t-Zand en Schinnen.
astranterik: Maastricht.
braniemaker: Kelpen en Maastricht.
flapdrol: Venlo.
kalebas (kalbas): Neer.
franke, een ~: Ophoven.
ongehobbelde, een ~: Heerlen.
keihelle, een ~: Stein.
brute, een ~: Loksbergen.
ruige, een ~: Loksbergen.
zware, een ~: Loksbergen.

GEBREKKIG SPREKEN —

N 87 (1981) (047). SGV (1914) (010 add.); Gennep Wb. (184), Kerkrade Wb. (240).

Niet vlot spreken, sommige klanken niet goed (kunnen) uitspreken.

stamelen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Eigenbilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Zonhoven, Jeuk, Loksbergen, Venlo en Meijel.
stramelen: verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

stotteren: freq. Kleverlds., verspr. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Bree, As, Guttecoven, Zonhoven,

Loksbergen en Venlo.
stotten: Meijel.
strotten: Munstergeleen.
stroddelen (ook *strotelen*, *strottelen*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Haelen, Herten (bij Roermond) en As.
stronselen (stroonselen): Nunhem.
tottelen (ook *totelen*, *teutelen*): Gennep, Horst en Heek.
totteren: Gennep.
zich aanstoten: Geleen, Heerlen en Eys.
hakkelen: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Meeuwen, As, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Eksel, Leopoldsburg, Venray en Tienray.
hampelen: Venray.
haspelen: Nieuwenhagen.
kakelen: Opglabbeek.
spruitsen: Susteren.

LISPELEN —

N 87 (1981) (046).

Sisklanken als de *s* en de *z* onduidelijk, met een eigenaardig zacht gesis uitspreken.

lispelen: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, Opglabbeek, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

slispelen: Maastricht.

slissen: Nieuwenhagen, Eys, Heythuyzen, Herten (bij Roermond), Schinnen, Brunssum, Gronsveld, Maas-tricht, Caberg, Hoeselt, Eksel, Venlo, Gennep, Horst en Meijel.

sissen: Venray.

smoelen: Susteren.

TRAAG PRATEN —

N 87 (1981) (041).

Langzaam spreken.
Voor Maastricht zijn ook de bijvoeglijke naamwoorden **saaieltig** en **zeiketig** opgetekend.

lijzen: Eksel en Geulle.
lijzig kallen: Herten (bij Roermond) en Thorn.
lijzig praten: Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.
zemelen: freq. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Urmond, Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt, Jeuk, Leopoldsburg en Venlo.
zemelenzeiken: Venlo.
zemelachtig praten: Meijel.
zeveren: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Weert, Tungelroy, Venlo, Venray en Sevenum.
zeverig spreken: Kesseleik.
brazelen: Kerkrade.
breuzelen: Vaals.
brommelen (*bromelen*): Sweikhuizen.
dag heden dag morgen kallen (*dag hui dag mörgen kallen*): Eys.
femelen: Ell.
fezelen (ook *fiezelen*): Ell en Zonhoven.
langzaam kallen: Thorn.
met een stijve tong kallen (*met een stijf tong kallen*): As.
sausen (*sauzen*): Hoeselt.
strekken: Nieuwenhagen.
temmelen: Loksbergen.
traag kallen: Guttecoven.
trekken: Weert.
zagen: Bree.
zaniken: Roermond, Ophoven en Echt/-Gebroek.
zauwelen: Voerendaal, Nieuwstadt, As en Maastricht.
zeiken: Oirlo en Venlo.
zeuteren: Ubachsberg.
zuieren: Waubach.

PERSOON DIE TRAG PRAAT

N 87 (1981) (041 add.).

Een persoon die langzaam spreekt.

zemelaar: Reuver, Montfort, Hoensbroek, Stein en Maastricht.
zemelenzeiker: Blerick.
zeveaar: Eys.
zuilaar: Noorbeek en Terlinden.

FLUISTEREN

Kaart 61, pag. 280

DC 16 (1948) (020), N 87 (1981) (046 add.), SGV (1914) (022), ZND 01 (1922) (788), ZND 30 (1939) (032, 043 add.), ZND m (Drieskens, GrGr, Vanderbeeken); Kerkrade Wb. (281), Tegelen Wb. (083), Venlo Wb. (125).

Zacht, nauwelijks hoorbaar spreken.
Voor Mechelen-aan-de-Maas is ook de uitdrukking **in zijn oor blazen** opgetekend.

fluisteren: freq. in Nl.Lb., verspr. Demerkemp. en Lonerlds., ook in Ophoven, Bree, Opoeteren, Rosmeer, Piringen, Hamont, Sint-Huibrechts-Lille, Paal, Tessenderlo en Lommel.
fezelen (ook *fiezelen*): freq. in Belg.Lb.
femelen (*femelen*): Opgrimbie, Borgloon en Vroenhoven.
smiespelen: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Doenrade en Oirsbeek.
smiesperen: verspr. Kleverlds.; ook in Panningen en Lottum.
piezewieten (ook *pietjewieten*, *pissewissen*, *pissewitten*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Geulle.
wiezelen: Heerlen, Eys, Vijlen, Herten (bij Roermond), Maasniel en Montfort.

smiezelen: Valkenburg.
fiespelen: Tegelen, Beesel, Velden en Venlo.
wiespelen: Kerkrade, Putbroek, Sint-Odiliënberg en Maasbracht.
wiesperen: Brunssum.
lispén: Swolgen en Bocholt.
lispelen: Leopoldsburg.
lispeleren: Elen.
smoezen: Weert, Hunsel, Stein en Wel-lerlooi.
smoezelen: Beegden.
moezelen: Schinveld.
mommelen (moemelen): Limbricht en Remersdaal.
mompelen: Kaulille.
grommelen: Hoepertingen.
kazelen: Peer en Neerglabbeek.
zauwelen (sjauwelen): Vroenhoven.
ruisen: Rekem.
snuisteren: Lommel.
wiejelen: Heer.
wiemelen: Susteren.
stil spreken: Bree, Lanaken en Gulpen.
stilletjes spreken (stillekes spreken): Heppen, Heusden en Meerssen.
zacht spreken: Neeroeteren en Maas-eik.
zoet spreken: Jeuk.
langzamer spreken: Lanaken.
heusjes spreken (heuskes spreken): Asenray/Maalbroek.
stil kallen: Ransdaal, Ulestraten, Opoe-teren, Born en Rosmeer.
stilletjes kallen (stillekes kallen): Wijlre, Berg-en-Terblijt, Mheer en Opoeteren.
heel stil kallen: Roosteren.
zacht kallen: Stramproy en Riemst.
zachtjes kallen: Haelen.
heel zacht kallen: Weert.
stil klappen: Hoepertingen.
stilletjes klappen (stillekes klappen): Lummen, Sint-Truiden en Heers.
stil zeggen: Einighausen en Amsten-rade.
stilletjes zeggen (stillekes zeggen): Valkenburg, Gronsveld, Eisdén en Hoepertingen.

zoetjes praten: Venlo.
heel stil praten: Maasbree.

BINNENSMONDS PRATEN -

N 87 (1981) (042).

Zacht en tamelijk onverstaanbaar spreken.

mommelen: verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Voerendaal, Eys, Reuver, Posterholt, Tungalroy, Kelpen, Born, Maastricht, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.
mompelen: zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Trichterlds.; ook in Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Meeuwen, As en Meijel.
binnensmonds mompelen: Opglabbeek.
murmelen (ook mormelen): zeldz. Oostlb.; ook in Thorn, Guttecoven, Horst en Maasbree.
prevelen: verspr. Noord.Oostlb. en Horns, zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in As, Maastricht, Caberg, Venlo, Tienray en Meijel.
pruttelen: Montfort, Weert, Ell, Maastricht en Venlo.
preutelen: Nunhem, Urmond en Maastricht.
pruilen: Weert.
binnensmonds kallen: Bree, As en Hoeseit.
binnensmonds praten: Meijel, Hoensbroek en Wolder/Oud-Vroenhoven.
door zijn tanden praten: Gennep.
wauwelen: Eksel, Kerkrade en Eys.
binnensmonds wauwelen: Gulpen.
tussen de tanden wauwelen: Waubach.
bobbelen (boebelen): Beesel.
duister praten: Venray.
femelen: Meeuwen.
fezelen (ook fiezelen): Ophoven en Zonhoven.
grauwelen: Stein, Beek en Itteren.
grommelen: As.

grunselen: Oirlo.
knauwelen: Maastricht, Noorbeek en Terlinden.
knoezelen: Klimmen en Heerlen.
knoezen: Waubach.
knorvelen: Oirsbeek.
knoteren: Maastricht en Voerendaal.
mijmelen: Heythuysen en Ten-Esschen/-Weustenrade.
monkelen: Bunde en Gulpen.
murksen (du.): Grevenbicht/Papenhoven.
rauwelen: Hulsberg.
sammelen: Meeuwen.
schmeicheln (du.): Melick.
wuielen: Vaals.
zeveren: Venlo.

MOMPELEN

Kaart 62, pag. 280

N 87 (1981) (043), ZND 22 (1936) (024, 025 add.), ZND 30 (1939) (043 add.).

Binnensmonds mompelen, gezegd van iemand die kwade zin heeft.

grommelen: freq. Maaskemp., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds. en Lonerlds., verspr. Horns, Centr.-Maaslds., Bilzerlds. en Dommellds.; ook in Teuven, Susteren, Lanaken, Veldwezelt, Herk-de-Stad, Nieuwerkerken, Linkhout en Lommel.
grommen: verspr. Dommellds.; ook in Wijlre, Eys, Sittard, Doenrade, Ophoven, As, Maastricht, Val-Meer, Oostham, Lommel en Venray.
mompelen: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Voerendaal, Epen, Meeuwen, Stein, Riemst, Hoeselt, Kleine-Brogel, Lummen, Mettekoven en Borgloon.
mommelen (ook moemelen): Voerendaal, Waubach, Montfort, Schinnen,

Gronsveld, Tungalroy, Molenbeersel, Boorseem, Maastricht, Mal, Mettekoven, Kerkom, Jeuk, Horst, Sevenum en Maasbree.
monken: Neerpelt.
monkelen: Born en Geleen.
moppelen: Guttecoven.
mopperen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Eys, Susteren, Hoensbroek, Wijnandsrade, Weert, Ittervoort, Neeroeteren, Opglabbeek, As, Echt/Gebroek, Urmond, Wolder/-Oud-Vroenhoven, Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille, Overpelt, Hechtel, Venlo, Gennep en Meijel.
mofferen: Maasbree.
morren: Montfort, Wijnandsrade, Geulle en Venlo.
knoteren (ook knotteren): verspr. Oostlb-Rip. overgg., zeldz. Oostlb.; ook in Kessenich, Maastricht en Kaulille.
brommen: Welkenraedt, Weert, Kessenich, Ophoven, As, Rekem, Kanne, Vliermaalroot, Tongeren, Hamont, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Hasselt en Lommel.
brommelen (ook broemelen): Beringen, Loksbergen en Vijtingen.
prommelen: Eigenbilzen en Lanaken.
prompelen: Opgrimbie.
hommen: Oirlo.
hommelen: Nieuwerkerken, Sint-Truiden en Mielen-boven-Aalst.
grauwelen: zeldz. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Roermond, Vlodrop, Weert, Ell, Maastricht en Kaulille.
rauwelen: Vaals, Heerlen, Eys en Hulsberg.
grauzen: As, Veldwezelt, Vroenhoven, Riemst en Ulbeek.
motsen (<du.): Teuven, Sweikhuizen, Geulle, Maastricht en Guigoven.
mucksen (du.): Merkelbeek.
bakkessen: Beringen.
blobbelen: Leopoldsburg.
bobbelen (boebelen): Heppen.
bronken: Elen en Herk-de-Stad.

ezelen: Neerpelt en Ulbeek.
grieken: Venlo.
grollen: Lommel en Hamont.
janksteren (*joenksteren*): Beverst.
kankeren: Stein.
knoeien: Tienray.
knoezen: Lutterade.
knorren: Kleine-Brogel en Landen.
mijmelen: Maastricht.
murmelen (*mormelen*): Kesseleik.
neuzelen: Eigenbilzen.
nurken: Sint-Truiden.
preutelen: Kessenich en Kortessem.
pruttelen: Kapel-in-'t-Zand en Borlo.
sakkeren: Oirlo.
zeuren: Stevoort.
zeveren: Kuringen en Sint-Lambrechts-Herk.
kwaad zijn: Beringen.
slechte laune (du.) hebben: Lontzen.

KONKELFOEZEN —————

N 85 (1981) (249 add.) N 87 (1981) (044 add., 096).

Zachtjes en verdacht met elkaar zitten te praten, in een kleine groep iets voor de rest van een gezelschap opzettelijk onverstaaanbaar, maar wel waarneembaar bespreken.

Voor As zijn ook de uitdrukkingen **onder een deken slapen en get opmaken** opgetekend.

konkelfoezen (ook *konkelefoezen*): Nieuwenhagen, Waubach, Bree, As, Eigenbilzen, Eksel en Loksbergen.
smoezen: freq. in Nl.Lb.
smoezelen: Geulle en Itteren.
smiespelen: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Susteren, Beek, Amstenrade, Haler, Maastricht en Caberg.
smiesperen: Meerlo en Kapel-in-'t-Zand.
fluisteren: Vaals, Grevenbicht/Papen-

hoven, Stein en Maastricht.
fezelen (ook *fezelen*): Ophoven, Meeuwen, Vlijtingen, Hoeselt, Jeuk en Leopoldsburg.
wiezelen: Wijlre, Gulpen en Epen.
wiespelen: Heerlen.
wiesperen: Nieuwenhagen.
piezewieten: Hulsberg.
mompelen: Itteren.
schmeicheln (du.): Melick.
snebbelen: Nieuwstadt.
soezelen: Mheer.
wauwelen: Eys.
zwijselen: Gronsveld.

ROEZEMOEZEN —————

N 87 (1981) (044), SGV (1914) (030).

Druk praten en fluisteren, gezegd van een groep mensen.

roezemoezen: freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Schaesberg, Meeuwen, As en Eksel.
roezeboezen: Gennep en Buchten.
roezemoelen: Meerlo.
moezen: Ell.
smoezen: Waubach, Schaesberg, Reuver, Roermond, Maasniel, Sittard, Sweikhuizen, Oirsbeek, Grevenbicht/Papenhoven, Born, Guttecoven, Bunde, Oirlo en Meijel.
smoezelen: Susteren en Oirsbeek.
smiezelen: Tungalroy.
smiespelen: Heel, Susteren, Lutterade, Oirsbeek, Ittervoort, Maastricht, Venlo, Venray en Meijel.
smiesperen: Sevenum.
wiezelen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Klimmen, Ten-Esschen/Weustenrade en Mheer.
wiespelen: Eys.
piezewieten (*piezewitten*): Schinnen.
fluisteren: Kerkrade, Nieuwenhagen, Schinnen, Stein, Wolder/Oud-Vroen-

hoven, Maastricht, Venlo en Horst.
fezelen (ook *fiezelen*): Opglabbeek en Vlijtingen.
lispelen: Swalmen, Montfort, Sittard, Brunssum, Kelpen, Thorn, Zonhoven, Leopoldsburg en Meijel.
brommelen: Schinveld.
mompelen: Merkelbeek.
schmeicheln (**du.**): Melick.
soezen: Horn.
bedisselen: Nieuwenhagen.
collationeren (**<fr.**) (*klasjeneren*): Gronsveld.
dooreen kallen: Thorn en Schimmert.
dooreenheen kallen (*dooreenheer kallen*): Geleen.
ganzen: Blitterswijk.
roddelen: Vaals.
razen: Blitterswijk.

DRUK PRATEN

N 87 (1981) (040).

Onrustig en luidruchtig spreken. Voor As is ook de uitdrukking **het vlak hebben** opgetekend en voor Gronsveld **get langseen leggen**. Een persoon die druk praat wordt in Venlo en Maastricht een **druktemaker** genoemd en in Blerick een **druktesmaker**. In Ittervoort is zo iemand een **wauwelaar**.

druk praten: Hoensbroek, Wolder/-Oud-Vroenhoven, Venray, Tienray en Meijel.
druk kletsen: Maastricht.
druk kallen: Posterholt, Schimmert, Kelpen, Thorn en Bree.
vlot kallen: Wijlre.
opgeregt kallen: Noorbeek en Terlinden.
kallen: Brunssum en Vlijtingen.
klappen: Maastricht.
muilen (*moelen*): Kerkrade, Voerendaal, Heerlen, Epen en Susteren.
muilvechten (*moelvechten*): Montfort.
druk muilen (ook *druk moelen*): Maas-

tricht en Ubachsberg.
gek muilen (*gek moelen*): Vaals.
veel muilen (*veel moelen*): Geleen.
vlot muilen (*vlot moelen*): Eys.
babbelen: Ophoven en Merkelbeek.
bebbelen: Gulpen.
kwebbelen: Schaesberg, Eys, Beesel, Kapel-in-'t-Zand, Vlodrop, Amby, Born, Urmond, Maastricht en Meijel.
zwebbelen: Gronsveld.
ratelen: Oirsbeek, Merkelbeek, Mheer, Echt/Gebroek, Geulle en Maastricht.
snateren: Meerlo, Heythuysen en Keselseik.
tateren: Sittard, Meeuwen, Stein, Jeuk, Leopoldsburg en Meijel.
tatelen: Nunhem.
tetteren: Gennep.
schawetteren: Ten-Esschen/Weustenrade.
scharwettelen: Gulpen.
retteketetten: Voerendaal.
behei maken: Maastricht.
laweit maken: Zonhoven.
leven maken: Venray.
druk maken: Venlo.
druk doen: Oirlo en Montfort.
druk zijn: Guttecoven.
blatsen: Geleen.
bobbelen: Doenrade.
brazelen: Sweikhuizen.
keken: Itteren.
kwaken: Nieuwenhagen.
kwekkelen: Schinnen.
quatschen (**du.**): Merkelbeek en Nieuwenhagen.
raisonneren (**<fr.**): Eksel.
stemmen: Schimmert.
te zeil gaan: Neer.
torneren: Neer.
wauwelen: Roermond, Maasniel, Tungalroy en Ell.
wazelen: Maasbree.
zwetsen: Amby.

JOELEN

DC 03 (1934) (022 add.), N 87 (1981) (039),
SGV (1914) (030 add., 032 add.), RND (084
add.).

Zich luidruchtig gedragen met veel ge-
baren en bewegingen; op luidruchtige,
drukke wijze praten of roepen.

joelen: Schimmert, Urmond, Geulle en
Venlo.

jouwen: verspr. Kleverlds.; ook in
Meeuwen en As.

kaken: Sevenum en Maasbree.

kwaken (ook *kwieken*): verspr. Oost-
Zuidlb., Oostlb., Horns en Klever-
lds.; ook in Vaals, Bree, Greven-
bicht/Papenhoven, Maastricht en
Venlo.

keken: Schinnen en Iteren.

schreeuwen: Stein.

schreien: Waubach.

stechelen (ook *steggelen*, *stekelen*):
zeldz. Oostlb. en Horns; ook in
Maastricht, Leopoldsburg, Venlo,
Oirlo en Meijel.

strevelen: Horst en Swalmen.

baljoenen: Voerendaal, Hulsberg,
Klimmen en Gronsveld.

spektakelen: Beesel, Heel, Merkelbeek,
Hunsel, Grevenbicht/Papenhoven,
Caberg en Eijsden.

spektakel maken: Geleen en Gutteco-
ven.

herriën: Kesseleik, Schinnen, Schim-
mert, Tungalroy, Venlo, Horst en
Maasbree.

herrie maken: Roermond, Maasniel,
Posterholt, Amby en Maastricht.

herrie schoppen: Montfort en As.

kabalen: Maastricht.

kabaal maken: Echt/Gebroek.

ramenten: Eys en Mechelen.

rament maken: Eys.

schandalen: Eys.

schandaal maken: Amstenrade en Eys.

ambras (<fr.) maken (*ambaras ma-
ken*): Maastricht.

behei maken: Heerlen, Kapel-in-'t-
Zand, Beek, Wolder/Oud-Vroenho-
ven en Maastricht.

beschar maken: Maastricht.

druk maken: Venray.

lawaai maken: Wolder/Oud-Vroenho-
ven.

laweit maken: Hoeselt.

leven maken: Beesel, Schinveld,
Amby, Berg-en-Terblijt, Weert en
Venray.

radau (du.) maken: Nieuwenhagen.

bulken: Maastricht.

collationeren (<fr.) (*klasjeneren*):
Nieuwstadt.

druk uitleggen: Eksel.

kierewieren (*krewieren*): Jeuk.

krakelen: Maastricht en Kerkrade.

moveren (<lat.): Mheer.

schouteren: Herten (bij Roermond).

tekeergaan: Eigenbilzen.

tempeesten: Ell en As.

wild zijn: Noorbeek en Terlinden.

ROEPEN, SCHREEUWEN

Kaart 63, pag. 281

DC 03 (1934) (022), DC 38 (1964) (046), N 21
(1963) (019 add.), N 87 (1981) (037, 038), SGV
(1914) (030, 032), ZND 04 (1924) (022), ZND 30
(1939) (043 add.), ZND B2 (1940sq) (446), ZND
m (Drieskens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben,
Langohr, Mathys, Michiels, Raymaekers, Vander-
beeken, Welter).

De stem luid verheffen om iets mee te
delen, met luide stem te kennen geven.
Op de kaart is het trefwoord **roepen** niet
opgenomen.

roepen: freq. Ripuar., Oostlb-Rip.
overgg., Oostlb., Weertlds., Horns,
Maaskemp., Centr.Maaslds., Trich-
terlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.,
verspr. Dommelds. en Lonerlds.;
ook in Eigenbilzen, Hoeselt, Tonge-
ren, Houthalen, Hasselt, Paal, Sint-

Truiden, Leopoldsburg, Tessenderlo, Loksbergen en Lommel.

omroepen: Heel en Echt/Gebroek.

uitroepen: Schimmert.

schreeuwen (ook *schreeuwen*):
freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommellds., Demerkemp., Truierlds., Zuiderkemp., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.-Zuidlb.; ook in Martenslinde, Beverlo en Gelinden.

schreien: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Vlodrop.

kaken: verspr. Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Grubbenvorst, Meijel, Sevenum en Maasbree.

kwaken: verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.

keken: freq. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Ripuar. en Oost.-Zuidlb., zeldz. Oost.Zuidlb. en Trichterlds.; ook in Sippenaken, As, Rekem, Hasselt en Sint-Truiden.

kweken: verspr. Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Eys, Montzen, Geleen, Sweikhuizen, Valkenburg, Thorn, Stein, Geulle, Bunde, Neerpelt en Jeuk.

beuken: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Oostlb-Rip. overgg. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade en Itteren.

krijzen: Herten (bij Roermond), Oirsbeek, Schimmert, Stein, Loksbergen, Venlo, Gennep en Oirlo.

skrijzen (ook *schrijzen*): freq. in het noorden van het Kleverlds.

krijten: Weert.

brullen: Voerendaal, Gulpen, Noorbeek, Terlinden en Bergen.

bulken: Bunde.

gieren: Rekem.

jouwen: Well en Blitterswijk.

kelen: Ophoven.

poppen: Eksel.

schremen: Heythuysen.

schrieken (*schregen*): Wahlwiller, Nijswiller en Vijlen.

snoeven (*sneven*): Bree.

tuiten (*toeten*): Heythuysen, Nunhem en Leveroy.

hel kallen: Epen, Doenrade, Noorbeek en Terlinden.

helop zeggen: Maastricht.

NABOOTSEN

N 87 (1981) (036).

Iemands stemgeluid imiteren.
Voor Schaesberg is ook de omschrijving **het is net een papegaai** opgetekend.

nabootsen: Eys, Gulpen, Montfort, Beek, Hoensbroek, Bree, Maastricht, Leopoldsburg, Venlo en Meijel.

nadoen: freq. Oost.Zuidlb., Horns, Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Trichterlds.; ook in Kerkrade, Weert, Meeuwen, As, Grevenbicht/-Papenhoven, Guttecoven en Hoeselt.

na-apen (ook *na-affen*): verspr. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Vaals, Meeuwen, Opglabbeek, Born, Geulle, Eigenbilzen, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Loksbergen, Venlo en Sevenum.

nakallen: Heerlen, Wijlre, Epen, Nunhem, Noorbeek, Terlinden en Echt/Gebroek.

namuilen (*namoelen*): Heerlen.

napraten: Gennep, Meijel en Venlo.

naspreken: Roermond.

nawauwelen: Kapel-in-'t-Zand.

nazeggen: Urmond.

imiteren (<fr.): Wijnandsrade, Ittervoort, Thorn, Maastricht, Caberg en Blerick.

papegaaien: Stein, Brunssum en Schimmert.

ZICH AANSTELLEN ———

N 87 (1981) (039 add.), N 102 (1998) (020).

Zich belachelijk maken door wat men doet of zegt.

zich aanstellen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Oplabbeek, Obbicht, Maastricht, Itteren, Eijsden, Tongeren, Neerpelt, Hoepertingen en Boekend.

zich belachelijk maken: Noorbeek, Terlinden, Eigenbilzen, Hoeselt, Tongeren en Wellen.

zich beschijten: Boekend.

zich dik maken: Boekend.

zich doen opmerken: Bree.

zich doen opvallen: Jeuk.

willen opvallen: Wellen.

het menen: Lommel en Lauw.

zich get menen: Maasbracht.

zich get verbeelden: Maasbree.

de genre (fr.) uithangen (*zjaar uithangen*): Lommel.

de perjan uithangen: Eksel.

het hoog in de bol hebben: Genk.

langs zijn schoenen lopen: Maaseik.

complimenten hebben: Bocholt.

blagueren (<fr.): Bree.

een kemel schieten: Stal.

gemaakt doen: Lommel.

groen doen: Jeuk.

stom doen: Waubach.

van zijn Jan maken: Weert en Ell.

van zijn kloten maken: Ell.

vanvoor bont en vanachter stront

zijn: Venray.

1.4.2 Geschreven taal

Deze subparagraaf bevat de woordenschat in verband met diverse aspecten van de schriftelijke weergave van taal; hij is onderverdeeld in drie secties. In de eerste en tweede sectie worden enkele begrippen behandeld met betrekking tot het materiaal waarop en de voorwerpen en benodigdheden waarmee geschreven wordt. De derde sectie behandelt verschillende soorten teksten of publicaties en aanverwante begrippen.

Voor de algemene begrippen LEZEN en SCHRIJVEN is geen lexicale variatie opgetekend. Naast **schrijven** zijn wel enkele nauw aansluitende begrippen genoteerd als **opschrijven** en **noteren** of **kribbelen**, maar die gegevens zijn ontoereikend om ze als apart lemma op te nemen. Bovendien drukken ze een kleine betekenisnuance uit.

1.4.2.1 Papier

PAPIER

N 91 (1982) (176 add.), SGV (1914) (028), ZND 35 (1941) (025), ZND m (Coomans, Drieskens, Dupont, Fraussen, GrGr, Houben, Raym., Vanderbeeken).

Een stof die vroeger uit papyrus, later en nu uit katoenen en linnen lompen, stro en hout wordt vervaardigd en dient om op te schrijven, te tekenen enz.

Voor **papier** zijn geen semantische varianten opgetekend, wel de lexicale varianten *pampier* (met invoeging van een *m* (*m*-epenthese)) en *pepier* (met verdoeffing van de onbeklemtoonde lettergreep).

papier (ook *pampier*, *pepieer*): alg. in heel Lb.

In de onderstaande tekst zijn de lexicale varianten omwille van hun bijzondere karakter als afzonderlijke trefwoorden behandeld:

papier: freq. in heel Lb. behalve in het Maaskemp., waar het verspr. is.

pepieer: freq. Maaskemp., verspr. Horns en Trichterlds.; ook in Reuver, Schinnen, Brunssum, Mheer, Maaseik, Bilzen, Diepenbeek, Riksingen, Hamont, Hasselt, Heers, Lottum, Velden, Venray en Blitterswijck.

pampier: Heerlen, Panningen, Beegden, Heel, Asenray/Maalbroek, Doenrade, Stevensweert, Bocholt, Rekem, Urmond, Maastricht, Eijsden, Linde, Borgloon, Nieuwerkerken, Loksbergen en Maasbree.

PROP

N 91 (1982) (165).

Een bal van samendrukbaar materiaal, bijvoorbeeld van papier.

prop: freq. in NI.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Eksel, Houthalen, Zonhoven en Jeuk.

propje (*propke*): Stein en Maastricht.

knauw: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Lutterade, Doenrade en Klimmen.

bal: Oirsbeek en Klimmen.

bol: Simpelveld, Heerlen, Heel, Posterholt, Brunssum, Hoensbroek, Mheer, Hoeselt, Houthalen en Jeuk.

SNIPPER

N 91 (1982) (176); Sittard Wb. (169).

Een afgesneden, afgeknipt of afgescheurd stukje papier (of stof).
In Venray wordt **riffel** uitsluitend gebruikt met betrekking tot een snipper stof.

snipper: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, Meeuwen, As, Maastricht, Hoeselt, Houthalen, Jeuk en Loksbergen.
snippertje (*snipperke*): Oirsbeek, Brunssum, Mheer, Kelpen, Grathem, Maastricht, Eksel, Zonhoven en Meijel.
snippel: Maastricht, Kerkrade en Vijlen.
snippeltje (*snippelke*): Maastricht,

Wijre en Epen.
snipsel: Maastricht.
snitsel (ook *snatsel*): Sevenum, Maastricht en Klimmen.
snitseltje (*snitselke*): Maastricht.
katsjel: Sittard, Geleen en Hoensbroek.
reepje (*reepke*): Maastricht.
riffel: Venray en Kapel-in-'t-Zand.
staaltje (*staalke*): Oirsbeek.
stukje (*stukske*): Geleen, Hoensbroek, Klimmen, Urmond, Maastricht, Diepenbeek en Sevenum.
vetsel (*vedzel*): Heerlen.
vetseltje (*vedzelke*): Doenrade.
vezel: Simpelveld en Nieuwenhagen.
voddeltje (*foddelke*): Reuver.
zifeltje (*zifelke*): Weert.

1.4.2.2 Schrijfgerei

POTLOOD

N 87 (1981) (061), ZND 05 (1924) (060a), ZND m (Langohr, Welter).

Een met hout omgeven staafje grafiet om mee te schrijven of te tekenen.

potlood: alg. in heel Lb., behalve in het Ripuar.
loden pen (*loten pen*): Val-Meer.
crayon (**fr.**) (ook *kerjong*): Noorbeek, Terlinden, 's-Gravenvoeren, Maastricht, Sint-Truiden en Venlo.
stift: As.
bleistift (**du.**): Kerkrade en Vaals.
bleistaaf (**<du.**): Epen en Montzen.

GRIFFEL

Kaart 64, pag. 281

N 87 (1981) (062), ZND 37 (1941) (025b), ZND m (Houben, Marchal, Raymaekers, Welter).

Een stift van leisteel om op een lei te

schrijven.

Voor het begrip **lei** zijn enkel gegevens beschikbaar voor Belgisch-Limburg. Er is onvoldoende variatie opgetekend om het als apart lemma op te nemen. De gegevens kunnen wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet.

griffel: alg. in heel Lb. behalve in het Bilzerlds. en onmiddellijke omgeving, waar het verspr. is.
grif: Linkhout, Opgrimbie en Stein.
touche (**fr.**): freq. Bilzerlds., verspr. Trichterlds. en Tongerlds.; ook in Moelingen, Genk en Leopoldsburg.

INKTPOT

DC 14 (1946) (015a), ZND 45 (1946) (015b), ZND m (Marchal).

Een potje met deksel om inkt voor het schrijven in gereed te houden. Voor het begrip **inktpot** is voor Nederlands-Limburg geen materiaal beschikbaar.

baar, voor Belgisch-Limburg is geen lexicale variatie opgetekend, overal wordt **inkt** (meestal *ink*) gebruikt.

inktpot (ook *inkpot*): freq. in heel Lb.
inktpotje (ook *inkpotje*): Geysteren, Roggel en Putbroek.
inktpot (*inkspot*): Blerick en Venlo.
pot met inkt (*pot met ink*): Beegden.
inktkoker (ook *inkkoker*): zeldz. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Posterholt, Kessenich, Geistingen, Maastricht, Tongeren, Lottum, Venlo en Tienray.
inkstel (*inkstel*): Pey, Einighausen, Amby, Stevensweert, Guttecoven en Wanssum.
inkflesje (*inkfleske*): Genk.
inktvat: Geysteren.
schrijfpot: Born.
schrijfstel: Roggel, Haelen en Hulsberg.
schrijfgerei: Stein.
schrijfgetuig: Opglabbeek en Wijlre.
encrier (fr.): Gingelom.

1.4.2.3 Tekst

BLADZIJDE

N 87 (1981) (063).

Ieder van de beide zijden van een blad in een boek, tijdschrift enz.

bladzijde (ook *bladzij*): freq. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Vaals, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Zonhoven en Leopoldsborg.

blad (ook *blaad*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Maaskemp.; ook in Kerkrade, Weert, Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven, Maastricht, Bunde, Vlijtingen, Hoeselt, Jeuk, Venlo, Venray en Meijel.

PENNENHOUDER

DC 14 (1946) (015a add.), ZND 40 (1942) (041).

Het stokje of staafje met een gleufje waarin men een stalen schrijfpenn kan steken.

Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Nederlands-Limburg.

pennenstok (ook *pennenstek*): freq. in de Kemp. en in het Dommelds. en Lommels, verspr. Trichterlds., Bilzerlds., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Maaseik, Rekem en Diepenbeek.

pennensteel: freq. Centr.Maaslds., Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Maaskemp.; ook in Lanaken, Zichen-Zussen-Bolder en Hasselt.

pennenschacht: verspr. Demerkemp.; ook in Genk, Maaseik en Sint-Lambrechts-Herk.

penhouder: Zichen-Zussen-Bolder.
pennenbeursje (*pennenbeuske*): Wellen.

pagina: Maastricht, Caberg, Venlo en Oirlo.

kant: Oirsbeek, Caberg en Gulpen.

ILLUSTRATIE

N 90 (1982) (228), SGV (1914) (016), ZND 01 (1922) (536); Gronsveld Wb. (356).

Een plaatje, prentje, afbeelding in een boek of tijdschrift.

illustratie (<fr.) (ook *illustrase*): freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Bilzen,

Martenslinde, 's-Herenelderen, Sint-Huibrechts-Lille, Zonhoven, Beringen, Wellen, Sint-Truiden, Aalst-bij-St.-Truiden en Tessenderlo.

prent: Oirlo.

prentje (ook *prensje*, *prentsje*): freq. Noord.Oostlb. en Horns, verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Maastricht, Bunde, Eigenbilzen en Diepenbeek.

beeld: Susteren en Hulsberg.

beeldje (ook *beeldsje*, *beelke*, *beelsje*, *beleke*): verspr. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Ophoven, Thorn, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Sevenum.

schildje (ook *schilke*): zeldz. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.

plaat: Gronsveld Wb.

plaatje (ook *plaatsje*): Nieuwenhagen, Merkelbeek, Geulle, Blerick en Venlo.

GEÏLLUSTREERD WEEKBLAD

ZND 36 (1941) (018).

Een weekblad met veel prenten en foto's. Voor Lommel is ook het voltooid deelwoord **geïllustreerd** opgetekend.

illustratie (<fr.) (ook *illustrase*): freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommellds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Moelingen, Lanaken, Sint-Truiden, Jeuk, Tessenderlo, Linkhout en Lommel.

geïllustreerd weekblad: Helchteren.

prentenboek: Reppel, Meeuwen, Lummen en Gutshoven.

prentenboekje (*prentenboekske*): Kortessem.

prentenblad: Eigenbilzen en Millen.

prentjesblad: Maaseik.

prentengazetje: Heers.

prentgazet: Meeuwen.

gazet (<fr.) met veel prenten: Ellikom.

weekblad bet veel prenten (*weekblad be veel prenten*): Hoepertingen.

beeldjesboek: Tongeren.

gekleed boekje: Beverst.

mannetjesboek (*mennekesboek*): Tessenderlo en Horpmaal.

mannetjesgazet (*mennekesgazet*): Lommel en Schulen.

kindergazet: Montenaken.

boekje (*boekske*): Sint-Truiden.

gazet (<fr.): Vucht.

perroquet: Kaulille.

revue (fr.): Hoepertingen, Jeuk en Zundertaal.

weekblad: Bocholt en Kerniel.

KRANT

Kaart 65, pag. 282

N 87 (1981) (064), SGV (1914) (019), ZND 17 (1935) (005).

Een dagblad, nieuwsblad, een dagelijks verschijnend drukwerk ter verspreiding van nieuws en wetenswaardigheden en tot voorlichting van het publiek.

krant: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Eys, Nederweert, Stevensweert, Laak, Genooi/Ohé en- Echt/Gebroek.

gazet (<fr.) (ook *kazet*, *kerzet*, *kezet*):

alg. in Belg.Lb., freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Kleverlds.; ook in Simpelveld, Montzen en Arcen.

zeitung (du.): freq. Ripuar. en Geullds., verspr. Oost.Zuidlb.

blad: Heerlen, Rimborg, Welkenraedt en Montfort.

dagblad: Kessenich en Susteren.

courant (<fr.): Meijel.

courantenblaadje: Eupen.

tante Bet: Oirlo.

1.4.3 *Communicatie*

Anders dan in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* wordt de woordenschat in verband met de taal als communicatiemiddel in deze aflevering niet als afzonderlijke paragraaf in het hoofdstuk Vervoer behandeld, maar wel als subparagraaf onder Taal en Conversatie. In deze subparagraaf komt de woordenschat in verband met het uitwisselen en overbrengen van mededelingen of gedachten aan de orde. De eerste sectie bevat begrippen met betrekking tot de werking van de post, de tweede sectie behandelt begrippen in verband met telegrafie en telefonie.

1.4.3.1 *De post*

In deze sectie worden begrippen met betrekking tot de werking van de post en het voeren van schriftelijke correspondentie behandeld. Voor het begrip *post*, de openbare instelling die voornamelijk zorgt voor het vervoer en het bestellen van brieven, kaarten of drukwerken, is geen lexicale variatie opgetekend.

POSTBODE —————

Kaart 66, pag. 282

N 90 (1982) (084), RND (071), ZND 01 (1922) (109 add.);
Cajot (1989) (II.041).

Brievenbesteller, een beambte van de postkerken die brieven bezorgt.

postbode: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Roermond, Montfort, Weert, Maastricht, Blerick, Venlo en Meijel.

post: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Bocholtz, Vaals, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

postman: Maastricht.

facteur (fr.): alg. in Belg.Lb., verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en rond Maastricht; ook in Gemmenich en Born.

brievenfacteur (<fr.): Maastricht.

brievendrager: freq. Noord.Oostlb., verspr. Kleverlds., zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in

Eupen, Thorn, Maasbracht, Echt/Gebroek, Urmond en Maastricht.

brievendrager: verspr. Ripuar., zeldz. Oostlb-Rip. overgg.; ook in Posterholt, Brunssum, Echt/Gebroek, Stein, Grubbenvorst, Blerick en Horst.

brievenbesteller: Kessel, Swalmen, Thorn en Maastricht.

ENVELOP —————

N 90 (1982) (085), ZND 39 (1942) (048), ZND m (Marchal);
Kerkrade Wb. (148).

Een omslag voor brieven.

envelop (<fr.) (ook *emvelop*, *emvelot*, *envelot*): freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

omslag: verspr. Maaskemp., zeldz. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Lutterade, Geleen, Maaseik, Bilzen, Hoeselt, Peer, Houthalen, Schulen, Beverlo, Sint-Lambrechts-Herk, Velm, Tessengerlo, Lommel, Blerick en Gennep.

briefomslag: As.

brieftas (*brieftes*): Maasbree en Brunsum.

brieventas (*brieventes*): Tienray en Heerlen.

couvert (**fr.**): Kerkrade Wb. en in Geleen en Eys.

koffertorie (*kaffetorie*): Eisden.

koffetuur: Muizen.

BRIEFKAART

Kaart 67, pag. 283

N 90 (1982) (086);

Diepenbeek Wb. (186), Hamont Wl. (367), Hasselt Wb. (089), Heerlen Wb. (293, 399), Hoeselt Wb. (253), Kerkrade Wb. (229), Kortessem Wb. (186), Lommel Wl. (246), Maastricht Wb. (052, 331), Meeswijk Wl. (499), Meeuwen Wl. (176), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.205), Roermond Wb. (300), Sint-Truiden Wb. (196), Sittard Wb. (059), Tungelroy Wb. (300), Weertlands Wb. (061, 286), Zolder Wb. (345), Zonhoven Wb. (367), Zonhoven Wl. (II.069).

Een kaart waarop men tegen lager tarief dan voor brieven correspondentie kan voeren.

briefkaart: freq. in Nl.Lb.

postkaart: freq. in Belg.Lb.; ook in Kerkrade, Heerlen, Gulpen, Lutterade, Geleen, Doenrade, Weert, Maastricht, Venlo en Tienray.

kaart: Venray en Hoeselt.

gele kaart (*geel kaart*): Leopoldsburg.

PRENTBRIEFKAART

N 90 (1982) (087);

Roermond Wb. (014), Sittard Wb. (022), Uikhoven Wl. (187);
Bettens, A. (1954) (043), Schoels, A. (1947) (094).

Een briefkaart waarop aan een zijde een afbeelding is afgedrukt.

aanzichtkaart: freq. in Nl.Lb.

aanzichtkaart: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Maastricht, Tienray en Sevenum.

aanzicht: Swalmen, Schinnen, Maastricht, Meijel en Maasbree.

zichtkaart: Bree, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Loksbergen.

prentkaart: Herten (bij Roermond), Ophoven, Hoeselt en Eksel.

kaart met een prentje (*kaart met een prentsje*): Maastricht.

prentbriefkaart: Herten (bij Roermond), Montfort, Susteren, Lutterade, Ittervoort, Thorn, Stein, Maastricht, Oirlo en Meijel.

briefkaart: Geulle.

postkaart: Blerick en Meeuwen.

kaart: Hulsberg, Noorbeek, Thorn, Stein, Maastricht en Venray.

bloemenkaart: Kapel-in-'t-Zand.

fantasiekaart: Klimmen.

carte-à-vue (**fr.**): Leopoldsburg.

carte-vue (<**fr.**): Wellen.

vue-carte (<**fr.**): Uikhoven en Kanne.

POSTZEGEL

Kaart 68, pag. 283

N 90 (1982) (088);

Beverlo Wb. (308), Bocholt Wb. (195), Bree Wb. (439), Diepenbeek Wb. (228), Eigenbilzen Wb. (236), Geistingen Wb. (221), Genk Wb. (333), Hamont Wl. (479), Hasselt Wb. (360), Kaulille Wb. (159), Kortessem Wb. (508), Lommel Wl. (160, 339), Meeswijk Wl. (648), Meeuwen Wl. (211), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.391), Sint-Truiden Wb. (229), Stokkem Wb. (109), Tongeren Wb. (581), Uikhoven Wl. (086, 166), Zonhoven Wb. (366, 491);
Bettens, A. (1954) (127), Celis, A. (1975) (189), Schoels, A. (1947) (089).

Een gewoonlijk rechthoekig stukje papier van verschillende kleur en tekening en

van verschillende bepaalde waarden dat men op brieven enz. plakt, om daarmee het port tevoren te betalen.

Kopje is in Lommel Wl. een verouderde benaming.

postzegel: freq. in Nl.Lb.

postzeger: Venray.

zegel: Venray, Meerlo en Schimmert.

timbre (fr.) (*tember, temmer, temper,*

timber, timmer, timper, tumber, tummer, tumper): alg. in Belg.Lb.; ook in Epen, Schimmert en Mheer.

briefmarke (du.): Brunssum.

freimarke (du.) (*vrijmark*): Waubach, Kerkrade en Eys.

kopje (*kopke*): Heerlen, Montfort, Oospel, Ittervoort, Ophoven, Uikhoven en Lommel.

postkopje (*postkopke*): Zonhoven.

1.4.3.2 Telegrafie en telefonie

In deze sectie komen begrippen aan bod in verband met het overseinen van berichten (telegrafie) en het overbrengen van geluiden (telefonie) over kortere of langere afstand. Voor de begrippen RADIO en TELEFOON is geen lexicaal variatie opgetekend.

TELEGRAM

N 90 (1982) (089), SGV (1914) (037).

Een per telegraaf overgebracht bericht.

telegram: alg. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Maaskemp.; ook in Ophoven, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

depêche (<fr.): Sempelveld, Heerlen, Rimburch, Schaesberg, Valkenburg en Mheer.

TELEFOONCEL

N 90 (1982) (092).

Een klein vertrek van waaruit men kan telefoneren.

Voor het begrip TELEFOON is geen lexicaal variatie opgetekend.

cel: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Maastricht, Eksel en Venlo.

telefooncel: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Bree, Opglabbeek, Eigenbilzen, Hoeselt, Houthalen en Zonhoven.

cabine (<fr.): Jeuk.

telefooncabine (<fr.): Meeuwen en Ophoven.

hokje (*hokske*): Eksel.

telefoonhokje (*telefoonhokske*): Herten (bij Roermond).

telefoonhuisje (*telefoonhuiske*): Swalmen.

telefoonkotje: Leopoldsburg, As en Diepenbeek.

kabusje: Kerkrade.

WLD III, 3.1

2 Maatschappelijke organisatie

Dit hoofdstuk bevat de terminologie met betrekking tot de maatschappelijke orde en tot structuren in de samenleving. Na een korte inleidende paragraaf omtrent volk en natie (2.1) komen de begrippen in verband met de gemeente (2.2) en de staat (2.3) aan bod. Vervolgens wordt de woordenschat met betrekking tot de ordehandhaving (2.4) en de organisatie van de rechterlijke macht (2.5) behandeld. In de laatste paragraaf komen de begrippen in verband met oorlog en defensie aan de orde (2.6).

2.1 Volk en natie

In deze paragraaf worden de begrippen in verband met het gebied en de bewoners van een land of staat behandeld. Voor het begrip **LAND** is geen lexicale variatie opgetekend; het is dan ook niet als apart lemma opgenomen. De opgaven kunnen wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet (www.ru.nl/dialect). De materiaalbasis bevat ook de benamingen voor verschillende naties of nationaliteiten, die om diverse redenen niet opgenomen zijn in de onderstaande tekst. Zo is voor de begrippen **FRANKRIJK** (ook *Vrankrijk*) en **ITALIAAN** (met de varianten **Italiaan**, **Italianer** en **Italiander**) alleen materiaal beschikbaar voor Belgisch-Limburg, voor **PRUIS** en **PRUISEN** alleen voor Nederlands-Limburg. Voor het begrip **JOOD** zijn geen lexicale varianten opgetekend, behalve **smoes** in Wellen (ZND m (Michiels)).

VOLK _____

DC 03 (1934) (038 add.), N 88 (1982) (205), ZND 01 (1922) (803 add.), ZND A1 (1940sq) (229), ZND m (Coomans, Drieskens, Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

De gezamenlijke bewoners van een staat. Zie voor 'volk' in de betekenis van menigte, verzameling van mensen, het lemma **VOLK (MENSEN)** in subparagraaf 1.1.1 van deze aflevering.

volk (ook *vouk*): alg. in heel Lb.
natie: Heerlen, Herten (bij Roermond), Montfort, Schinnen, Merkelbeek, Echt/Gebroek en Venlo.
nation (du.): Heerlen en Nieuwenhagen.

GRENS _____

N 90 (1982) (170)

De lijn die het gebied van een staat aangeeft.

grens: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoelselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

linie: Blerick, Montfort en Gulpen.

palen (mv.) (päöl): Heerlen en Nieuwenhagen.

reen: Diepenbeek en Eys.

streep: Tungelroy en Kerkrade.

GRENSLIJN _____

N 90 (1982) (140)

De scheiding tussen twee rechtsgebieden.

reen (ook *ree*): verspr. Oost.Zuidlb. en

Zuid.Oostlb.; ook in Montfort, Vlo-
drop, Ophoven, Thorn, Meeswijk,
Urmond, Stein, Maastricht, Hoeselt,
Jeuk en Loksbergen.

gescheid: Nieuwstadt en Schimmert.

scheid: Ell, Klimmen en Eys.

scheiding: Maastricht.

grens: Echt/Gebroek en Noorbeek.

district: Meijel.

lijn: Eksel.

limiet: Klimmen.

2.2 De gemeente

2.2.1 Woonkernen

In deze paragraaf komen begrippen met betrekking tot grotere of kleinere gemeenschappen of vestigingen van woonhuizen aan bod. Voor STAD en DORP, twee kernbegrippen van deze paragraaf, is net als in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* geen lexicale variatie opgetekend. De vraagstelling naar het begrip GEMEENTEHEIDE leverde onvoldoende gegevens op om het als apart lemma op te nemen.

GEMEENTE

Kaart 69, pag. 284

SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (331), ZND 24 (1937) (003a), ZND m (Drieskens, Dupont, Godelaine, GrGr, Houben, Langohr, Raymaekers).

Een zelfstandig, zelfbestuur en autonomie bezittend onderdeel van de staat, onder het bestuur van een raad, een burgemeester en wethouders (of schepenen).

gemeente: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp. en Dommellds.

gemeent: freq. Maaskemp., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Hechtel, Houthalen en Zonhoven.

GEHUCHT

N 90 (1982) (094), SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (319), ZND 23 (1937) (072), ZND m (Drieskens).

Een klein dorpje zonder kerk; een aantal bij elkaar staande huizen en hoven, woningen en erven, op het platteland.

gehucht: freq. in heel Lb.

uithoek: Baarlo, Swalmen, Lutterade, Sittard, Schinnen, Tungalroy, Bree, Meeuwen, As, Stein, Geulle, Maastricht, Bunde, Neerpelt, Loksbergen, Velden, Venlo, Blitterswijck, Tienray en Sevenum.

hoek: Blitterswijck, Oirlo en Kaulille.

buitenij: Buggenum, Tungalroy, Meterik en Horst.

buiting: Venray.

gat: Gennep, Venlo en Maastricht.

lok: Maastricht en Noorbeek.

kant: Sint-Truiden.

negerij: Venray en Geleen.

vooroord: Welkenraedt.

BUURT

Kaart 70, pag. 284

N 90 (1982) (097), SGV (1914) (005), ZND 01 (1922) (167), ZND 22 (1936) (036c).

Een deel van een stad of dorp met een zekere mate van sociale integratie en waar de bewoners elkaar goed kennen.

buurt: freq. Dommellds. en Kleverlds., verspr. in overig Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Maaseik, Meeswijk, Hechtel, Sint-Truiden, Leopoldsborg en Lommel.

buren: Maastricht.

geburen: alg. westelijk Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr.

Maaskemp.; ook in Opgrimbie, Boorsem, Veldwezelt, Tessenderlo en Linkhout.

gebuur: freq. Dommellds.; ook in Meeuwen, Maaseik, Hechtel, Beverlo, Mettekoven, Oostham en Lommel.

gebuurte: Guigoven en Bilzen.

naburen (*naoberen, naobers*): verspr. Kleverlds.; ook in Lanklaar, Rekem, Lanaken, Vroenhoven en Zichen-Zussen-Bolder.

nabuur (*nabber, naber, naober*): freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Eupen en Riemst.

nabuurt (*nabert, naobert*): Kaulille, Elen en Obbicht.

nabuurschap (*naberschap, naberschaft, naoberschap, naoberschap*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en aansluitend Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb., Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

gemeenschap: Maastricht.

wijk: Noorbeek en Eys.

hoek: Oirlo.

BUURMAN

Kaart 71, pag. 285

N 90 (1982) (095a add., 096 add.), SGV (1914) (005), ZND 01 (1922) (166), ZND 17 (1935) (003), ZND 22 (1936) (036a), ZND 44 (1946) (009), ZND 44 (1946) (017b), ZND B1 (1940sq) (100), ZND m (Drieskens, Dupont, Houben, Welter).

Mannelijk persoon die naast of dicht bij iemand in de buurt woont.

Bij uitbreiding worden de benamingen **nabuur** en **gebuur** ook algemener gebruikt voor om het even welke persoon (man of vrouw) die een buur is.

buurman: freq. Dommellds. en Kleverlds., verspr. Demerkemp. en

Zuidgeld.Lb., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Eys, Roermond, Herten (bij Roermond), Montfort, Weert, Kessenich, Thorn, Niel-bij-As, Zutendaal, Maaseik, Laak, Genooi/Ohé, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Rosmeer, Eversel, Voort, Mettekoven, Sint-Truiden, Linkhout en Lommel.

buurmens: As en Genk.

nabuur (ook *nabber, naber, naober, naobere*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Rosmeer, Riemst, Zichen-Zussen-Bolder en Lozen.

nabuurd (*naoberd*): Lanklaar.

nabuurman (*naoberman*): verspr. Noord.Oostlb. en Maaskemp., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Nieuwenhagen, Epen, Nederweert, Hunsel, Maaseik, Rotem, Lottum, Merselo, Meerlo en Maasbree.

nabuurmens (*nabermens, naobermens*): verspr. Maaskemp.

nabuursie (*naobesie*): Lutterade en Geleen.

gebuur: alg. Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Getelds., freq. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Kessenich, Ophoven, Maaseik, Eisdén, Boorsem, Rekem, Veldwezelt, Oostham, Tessenderlo en Lommel.

gebuurman: Wijchmaal, Peer, Helchten, Gingelom en Montenaken.

geburenman: Borlo en Jeuk.

gebuurmens: Peer.

die hierneven (*die hieneven*): Opglabbeek.

die van hierneven (ook *die van hieneven*): Sint-Huibrechts-Lille.

die van bij ons neven: Beek (bij Bree) en Eisdén.

BUURVROUW —————

N 90 (1982) (095a add., 096 add.), SGV (1914) (005 add.), ZND 22 (1936) (036b), ZND B1 (1940sq) (101), ZND m (Dupont, Houben).

Vrouw die een onmiddellijke buur is of in de buurt woont.

Voor dit begrip zijn er weinig gegevens voor Nederlands-Limburg.

buurvrouw: freq. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Sittard, Weert, Meeuwen, Bilzen, Beringen, Mettekoven, Kortessem, Sint-Truiden, Kerkom, Lommel en Blerick.

buurvrouwmen: Oostham.

burin: Lommel en Kortessem.

nabuur (*naber, naober*): Teuven, Sittard, Geistingen, Bocholt, Gruitrode, Neerglabbeek, Elen, Lanaken, Veldwezelt, Vroenhoven en Zichen-Zussen-Bolder.

nabuurse (*nabese, naoberse, naobese*): freq. Geullds.; ook in Vaals, Heerlen, Mheer, Stevensweert, Bree, Maaseik, Mechelen-aan-de-Maas, Boorsem, Lanaken, Maastricht en Kanne.

naburin (*naoberin*): Welkenraedt.

nabuurvrouw (*naobervrouw*): verspr. Maaskemp.; ook in Sittard, Moltenbeersel, Kessenich, Geistingen, Rotem, Eisden, Vucht, Lanaken en Riemst.

nabuursvrouw (*naobesvrouw*): Eupen.

gebuur: freq. Tongerlds.; ook in Val-Meer, Peer, Hasselt, Ulbeek, Gutshoven, Heers, Sint-Truiden en Lommel.

gebure: Kortessem en Guigoven.

geburin: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Bilzen, Kuringen, Paal en Mielen-boven-Aalst.

gebuurster: Eigenbilzen.

gebuurvrouw: freq. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Genk, Zutendaal, Maaseik, Boorsem, Bilzen, Mopertingen, Neerrepen, Tongeren, Beverlo, Herk-de-Stad en Nieuwerkerken.

gebuursvrouw: Beringen.

geburenvrouw: Sint-Truiden, Jeuk en Diepenbeek.

vrouw uit de geburen: Beringen en Riksingen.

vrouw uit de gebuur: Overpelt.

vrouwmen uit de gebuur: Eksel.

gebuurwif: Beverlo en Sint-Huibrechts-Hern.

geburenwif: Diepenbeek en Vrerem.

wif uit de geburen: Paal.

wif van bij ons neven: Kessenich.

vrouw van bij ons neven: Veldwezelt.

die van hierneven: Sint-Huibrechts-Lille en Rekem.

GEBUREN —————

N 90 (1982) (095b), ZND m (Welter).

Alle burenen samen, de mensen die in dezelfde buurt wonen.

buren: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz.

Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Thorn, Born, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

buurlui: Nieuwenhagen, Eys, Klimmen, Stein en Maastricht.

gebuur: Eksel en Meeuwen.

geburen: Meeswijk, Geulle, Eigenbilzen, Riemst, Val-Meer, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

naburen (*naober (mv.), naoberen, naobers*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ospel, Tungalroy, Ophoven, Bree, Opglabbeek, As, Echt/Gebroek, Stein, Maastricht en Bunde.

nabuurlui (*naoberlui*): Reuver en Nieuwstadt.

nabuurslui (*naobersluu*): Eupen.

nabuurschap (*naoberschaft, naoberschap*): Nieuwenhagen, Waubach, Doenrade, Oirsbeek, Merkelbeek, Urmond, Maastricht en Tienray.

nabuurse (*naoberse*): Maastricht.
buurt: verspr. Noord.Oostlb., Horns en

Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook
in Maastricht.

2.2.2 Gemeentelijke instellingen en diensten

Deze subparagraaf behandelt de begrippen in verband met gemeentelijke structuren en instellingen. In een eerste sectie komen begrippen aan bod met betrekking tot personen die deel uitmaken van het bestuur van een gemeente of die een vooraanstaande positie in de maatschappij bekleden. De tweede sectie bevat de begrippen voor enkele centrale of belangrijke plaatsen in een gemeente of dorp. In de derde en laatste sectie ten slotte worden benamingen voor enkele gemeentelijke instellingen behandeld.

2.2.2.1 Personen

BURGEMEESTER —————

N 90 (1982) (098), ZND 44 (1946) (021b).

Het wettelijk burgerlijk hoofd en vertegenwoordiger van een gemeente.
De variant *burremeester* is opgetekend voor Zolder (*berremiester*).

burgemeester (ook *burremeester*): alg. in heel Lb.

burgermeester: Ospel.

burgervader (ook *burgervaaier*): Born en Maastricht.

burger: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Kelpen, Grathem, Opglabbeek, Houthalen en Loksbergen.

eerste burger: Herten (bij Roermond).

majeur: Jeuk.

WETHOUDER, SCHEPEN —

N 90 (1982) (099).

Een door de gemeenteraad gekozen lid van het dagelijks bestuur van een gemeente.

De informanten voor Maastricht en Mheer geven aan dat **schepen** de verouderde benaming is.

wethouder (ook *wethaaier*, *wethalder*, *wethoujer*, *wethouwer*): freq. in NI.Lb.

schepen: alg. in Belg.Lb.; ook in Nieuwenhagen, Waubach, Haelen, Montfort, Pey, Mheer en Maastricht.

GEMEENTESECRETARIS —

N 90 (1982) (100).

Het hoofd van de administratie van een gemeente.

secretaris: freq. in NI.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Zonhoven, Leopoldsburg en Loksbergen.

gemeentesecretaris: Nieuwenhagen, Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Oirlo.

stadssecretaris: Maastricht.

secrétaire (fr.): Kerkrade, Heerlerbaan/Kaumer, Vijlen, Montfort, Houthalen en Jeuk.

sik: freq. Kleverlds.; ook in Simpelveld, Vlodrop, Sittard, Doenrade, Schinnen, Ittervoort, Ophoven, Bree, Geulle, Bunde en Venlo.

griffier: Lutterade, Geleen, Maastricht en Venlo.

STADSOMROEPER ———

N 90 (1982) (104).

De persoon die in een stad of dorp de gemeentelijke berichtgeving mondeling bekend maakt.

omroeper: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Stein en Maastricht.

stadsomroeper: Roermond, Herten (bij Roermond), Maastricht, Jeuk en Blerick.

dorpsomroeper: Schinnen.

roeper: Venray.

afroeper: Sevenum.

oproeper: Wijlre.

uitroeper: Born, Zonhoven en Sittard.

belleman: Lutterade, Ittervoort, Meeswijk, Urmond, Stein en Houthalen.

ombeller (*ombelder*): Tungalroy.

uitbeller (*uitbelder*): Maastricht.

uitmelder: Hoeselt.

bode (ook *booi*): Doenrade, Oirsbeek, Meeuwen en Diepenbeek.

gemeentebode: Eys.

klepperman: Pey.

VOORAANSTAANDE ———

N 90 (1982) (103).

Een persoon van veel betekenis in een plaats.

Voor Echt/Gebroek is ook de omschrijving **persoon van aanzien** opgetekend en voor Schimmert **aangeziene lui** (*aangezien lui*) voor meerdere vooraanstaanden tesamen. Voorts is voor Ten-Esschen/Weustenrade ook **elite**, de benaming voor een kleine groep van voorname of bevoorrechte mensen, genoteerd.

vooraanstaande: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Wijlre, Eys, Bree, As, Venlo en Sevenum.

vooraanstaande persoon: Velden.

notabele: verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Urmond, Maastricht, Venlo en Meijel.

hoge, een ~: Waubach, Maastricht, Eksel, Blerick en Venray.

hoge pier: Susteren.

hoge piet: Nieuwstadt.

dikke, een ~: Herten (bij Roermond).

dikkop: Kapel-in-'t-Zand, Maastricht en Eys.

kopstuk: Wolder/Oud-Vroenhoven.

ganse, een ~: Brunssum.

gezette mens (*gezeten mens*): Maastricht.

voornaam, een ~: Montfort.

voornaam mens: Gulpen.

wichtige, een ~: Heerlen.

autoriteit: Blerick.

principaal: Ell.

man: Loksbergen en Jeuk.

meester: Kerkrade.

2.2.2.2 Plaatsen

DORPSKOM

N 90 (1982) (093), ZND 48 (1954) (032).

Het centrum van een dorp.
De nog slechts in de volksmond levende benaming **Bek** in Montfort is een plaatsnaam voor het plein tegenover het gemeentehuis, waar later de markt was.

dorp: freq. in heel Lb.

stad: Hamont, Peer en Maaseik.

kom (ook *komp*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Echt/Gebroek, Guttecoven, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Eksel.

dorpskom: zeldz. Oostlb.; ook in Gulpen, Bree, As en Maastricht.

markt: Nieuwenhagen, Gulpen, Herten (bij Roermond), Vlodrop, Nieuwstadt, Molenbeersel, Kinrooi, Bree, Maaseik, Tongeren, Hechtel, Paal, Beringen, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Oostham, Tessenderlo en Venray.

plein (ook *plei*): Heerlerbaan/Kaumer, Mheer, Noorbeek en Oirlo.

dorpsplein: Wellen en Maastricht.

kerkplein (*kerkplei*): Oirsbeek.

aan de kerk: Boekhout.

kern: Venlo en Stein.

dorpskern: Montfort en Geleen.

centrum: Meijel en Maastricht.

midden: Nieuwenhagen.

midden in het dorp: Tungelroy en Urmond.

Bek: Montfort.

bolwerk: Vroenhoven.

dries: Gelinden.

kruispunt: Dilsen.

op de berg: Stein.

DORPSPLEIN

N 90 (1982) (111).

Een groot plein in het midden van het dorp.

plein (ook *plei*): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Roermond, Tungelroy, Ophoven, Thorn, Meeuwen, Zonhoven, Jeuk, Blerick, Meerlo en Meijel.

dorpsplein: Maastricht.

dorpsplein (ook *dorpsplei*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Roermond, Oirsbeek, Merkelbeek, Opglabbeek, Maastricht en Hoeselt.

kerkplein: As.

marktplein: Hoensbroek.

markt: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Stein en Leopoldsburg.

marktveld: Eksel.

plaats: Montfort, Geleen, Echt/Gebroek en Urmond.

Bek: Montfort.

biest: Born en Schimmert.

op de berg: Stein.

MARKTPLEIN

N 90 (1982) (112).

Het plein in een stad of dorp waar markt gehouden wordt.

markt: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, Opglabbeek, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

marktplein: Blerick, As en Zonhoven.

marktveld: Meijel en Eksel.

plein: Meijel.

AANKONDIGINGSKASTJE —

N 90 (1982) (102).

De plaats waar gemeentelijke aankondigingen enz. opgehangen worden.

kastje (ook *kasje*, *kaske*): freq. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Wijlre, Ospel, Ell, As, Guttecoven, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eksel, Jeuk, Leopoldsburg, Blerick en Venlo.

gemeentekastje (*gemeentekaske*): As, Schinnen en Brunssum.

publicatiekastje: Montfort.

uithangkastje: Klimmen en Noorbeek.

kast: Venray en Stein.

aanplakkast: Thorn en Schimmert.

brievenkast: Montfort.

bord: Epen, Vlodrop, Kelpen, Grathem, Urmond, Maastricht, Velden en Tienray.

aanplakbord: Schaesberg, Gulpen, Herten (bij Roermond), Posterholt, Hoensbroek, Ten-Esschen/Weusterrade, Ittervoort, Thorn, Echt/Gebroek, Maastricht, Oirlo en Meijel.

opplakbord: Eys.

gemeentebord: Tienray en Gulpen.

uithangbord: Opglabbeek.

gebooi: Stein en Schimmert.

GEMEENTEHUIS —

N 90 (1982) (102 add.), ZND 12 (1926) (002d), ZND 24 (1937) (003b).

Het gebouw waarin het bestuur van een burgerlijke gemeente gevestigd is. Voor dit begrip is er weinig materiaal voor Nederlands-Limburg. De benaming **stadhuis** komt logischerwijze alleen voor in steden en stadjes.

gemeentehuis: freq. in Belg.Lb.; ook in Nieuwenhagen, Lontzen, Welkenraedt, Amby en Mheer.

stadhuis: Maaseik, Tongeren, Peer,

Hasselt, Borgloon en Sint-Truiden.

raadhuys: Maaseik en Rekem.

raadshuis: Rekem.

mairie (fr.): Welkenraedt.

STORTPLAATS —

N 90 (1982) (117);

Roermond Wb. (264);

Beenen, P. (1973) (224).

De plaats waar vuilnis, afval of grond gestort mag worden.

Met betrekking tot de benaming **schinderskuil** wijst Beenen (1973) op het Duitse *Schinder* 'vilder' (vgl. *Van Dale schinden*, gewestelijk voor 'villen'). De *Sjinderskoel* is de plaats die aangaf waar de "sjinder" eertijds afval dat bij zijn werk vrijkwam, deponeerde. Die vildersplaats was volgens Roermond Wb. gelegen aan de vroegere armenwijk aan de weg naar Maasniel. In Herten is het woord volgens Beenen (1973) uitgestorven.

stort: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Bree, Meeuwen, Eigenbilzen, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Leopoldsburg, Venlo, Oirlo en Meijel.

stortbelt: Pey.

stortplaats: Meijel, Sevenum en Reuver.

stortvuilhoop: Loksbergen.

vuilstort: Nieuwstadt.

vuilhoop: Opglabbeek, As, Diepenbeek en Eksel.

vuilnishoop: Venray en Meerlo.

vuilnisbelt: Meijel, Velden en Montfort.

vuilnisberg: Gennep.

puinplaats: Blerick, Venlo, Venray en Maasbree.

de werken: Roermond en Herten (bij Roermond).

schinderskuil: Roermond en Herten (bij Roermond).

schindskuil (*schinskuil*): Swalmen.

schrootkuil: Swalmen en Gulpen.

drekskuil: Maasbree en Blerick.
dreksberg: Kerkrade.
drekspaal: Blerick.

2.2.2.3 Instellingen

GEKKENHUIS

N 90 (1982) (106);
Kerkrade Wb. (117).

Een instelling waar geesteszieken verzorgd en behandeld worden.

gekkenhuis: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Houthalen en Zonhoven.

gekhuus (ook *gekkes*): Kerkrade Wb. en in Epen, Bree, Bunde en Hoeselt.

zothuis: Leopoldsburg.

zottenhuis: Loksbergen en Jeuk.

gesticht: Montfort, Opglabbeek, As, Eksel, Houthalen, Jeuk, Loksbergen en Velden.

gekkengesticht: Thorn, Klimmen en Wijlre.

krankzinnigengesticht: Ten-Esschen/-Weustenrade.

RUSTHUIS

N 90 (1982) (108).

Een instelling waar oudere mensen kunnen wonen en verzorgd worden.

oudemannenhuis (ook *aldemannenhuis*, *oudmannenhuis*): verspr. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Reuver, Montfort, Thorn, Bree, Born, Blerick, Venlo, Tienray en Maasbree.

oudemannetjeshuis (*aldemenkeshuis*, *aldemennekeshuis*, *oudmannekeshuis*, *oudmennekeshuis*, *oudmenkeshuis*, *ouwmekeshuis*): verspr.

drekhoop: Sijpeveld.
paardshemel (*peershimmel*): Meijel.

Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Sittard, Klimmen, Tungalroy, Opglabbeek, As, Meeswijk, Geulle, Eigenbilzen, Hoeselt, Blerick en Gennep.

oudemannengesticht (ook *oudmannengesticht*): Wijlre en Gulpen.

oudemanhuis (*oudmanhuis*): Susteren.
mannenhuis: Meijel.

peetjeshuis (*pekenshuis*, *pekeshuis*): As, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Leopoldsburg en Loksbergen.

oudepeetjeshuis (*oudpekeshuis*): Jeuk en Diepenbeek.

bejaardenhuis: zeldz. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Eys en Maastricht.

bejaardentehuis: Oirlo, Guttecoven en Maastricht.

gasthuis: Sevenum.

gesticht: Gulpen, Epen, Noorbeek, Ophoven, Meeuwen en Meijel.

arme, de ~: Swalmen.

armenhuis: Roermond.

conventje (<lat.) (*kevinsje*): Maastricht.

Godshuis: Merkelbeek en Maastricht.

hospies (<fr.): Merkelbeek.

kliniek: Kerkrade.

klooster: Meijel.

pothuis: Ittervoort.

verzorgingshuis: Maastricht.

BEDELAARSTEHUIS

N 90 (1982) (107);
Kerkrade Wb. (121).

Een instelling waar bedelaars worden opgenomen en verzorgd.

armenhuis: Nieuwenhagen, Roermond,

Oirsbeek en Blerick.
doorgangshuis: Venlo.
gasthuis: Sevenum.
gesticht: Jeuk en Wijlre.
gezellenhuis: Kerkrade Wb. en in Heer-
 lerbaan/Kaumer.
godshuis: Merkelbeek.
hospies (<fr.): Merkelbeek.
huis: Meijel.
klooster: Susteren.
kolonie: Lutterade, Schimmert, Thorn,
 Bree, As, Echt/Gebroek, Born,
 Maastricht, Leopoldsburg, Blerick
 en Meijel.
landlopers: Meijel.
Leger des Heils: Maastricht.
logement: Eys, Gulpen, Epen, Pey,
 Noorbeek en Guttecoven.
pension (fr.): Melick.
schorem: Vlodrop.
Veenhuizen: Meijel en Klimmen.
Vincentiushuis: Stein.

ARMBESTUUR

N 90 (1982) (109).

Een instelling die zich tot doel stelt
 arme mensen te ondersteunen.
 Voor Leopoldsburg is ook OCMW op-
 getekend, de afkorting voor Openbaar
 Centrum voor Maatschappelijk Welzijn,

dat in België ten dienste staat van alle
 inwoners en als doel heeft het recht op
 maatschappelijke dienstverlening voor
 iedereen te verzekeren. Elke inwoner
 kan er terecht voor financiële en ma-
 teriële hulp, voor sociale begeleiding,
 budgetbeheer enz.

arme, de ~: verspr. Oostlb., Horns,
 Maaskemp. en Kleverlds.; ook in
 Guttecoven, Bunde, Eigenbilzen,
 Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonho-
 ven, Jeuk en Loksbergen.
armbestuur: freq. Oost.Zuidlb. en
 Oostlb., verspr. Horns, Centr.Maas-
 lds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook
 in Simpelveld en Maastricht.
armenbestuur: Epen, Kapel-in-'t-
 Zand, Swalmen, Susteren, Schim-
 mert, Noorbeek, Ospel, Tungalroy,
 Maastricht, Blerick en Maasbree.
armraad: As.
armenraad: Heerlen, Brunssum, Venlo
 en Venray.
armenvereniging: Stein.
armenhuis: Roermond en Nieuwenha-
 gen.
godshuis: Merkelbeek.
Vincentiushuis: Stein.
Sint-Vincentius: Geleen, Maastricht en
 Heerlerbaan/Kaumer.
chariteit (<fr.): Wolder/Oud-Vroenho-
 ven en Maastricht.
bedeling: Blerick.

2.3 De staat

In deze paragraaf komen begrippen in verband met het beleid van de publieke aangelegenheden aan bod. De eerste subparagraaf bevat begrippen met betrekking tot de verkiezingen, het door stemming aanwijzen van volksvertegenwoordigers voor een functie. De tweede subparagraaf behandelt diverse soorten belastingen en aanverwante begrippen.

Voor de begrippen KONING en GRAAF is geen lexicale variatie opgetekend. Naast **koning** is in het zuidwesten van Belgisch-Limburg wel de fonologische variant *konink* opgetekend (zie kaart 72, pag. 285).

GOVERNEUR

N 90 (1982) (122).

De officiële vertegenwoordiger van de koning(in) in een provincie.
In Nederland is deze titel sedert 1848 officieel vervangen door *Commissaris*

des Konings, resp. *Commissaris der Koningin*.

gouverneur (<fr.): alg. in Belg.Lb., freq. in Nl.Lb.

commissaris (<lat.): verspr. Oost.-Zuidlb., zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Maastricht.

2.3.1 Verkiezingen

STEMMEN

N 90 (1982) (120), ZND 25 (1937) (017 add.).

Een stem uitbrengen bij de verkiezingen.

stemmen: alg. in Nl.Lb., freq. in Belg.Lb.
kiezen: Herten (bij Roermond), Bree, As, Opgrimbie, Hoeselt, Eksel, Leopoldsburg en Lommel.
voozien (*voezen*): Diepenbeek.

opnieuw stemmen (ook *opnieuwt stemmen*): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Gulpen en Montfort.

oppenieuw stemmen (*oppenieuwts stemmen*): Klimmen, Wijlre en Eys.

oppernieuw stemmen (ook *oppernieuwt stemmen*): Meerlo en Meijel.

overnieuw stemmen: Blerick.

overstemmen: Heerlen, Vlodrop, Posterholt, Ell, Urmond, Venlo en Venray.

balloteren (<fr.): verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Herten (bij Roermond), As en Venlo.

rehabiliteren: Maastricht.

HERSTEMMEN

N 90 (1982) (121).

Opnieuw stemmen als er bij de eerste stemming geen beslissing valt.

herstemmen: zeldz. Oostlb.; ook in Epen, Thorn, Echt/Gebroek en Blerick.
herkiezen: Leopoldsburg en As.
nieuw stemmen (*nuits stemmen*): Eys.

LIBERAAL

ZND 37 (1941) (032), ZND m (Raymaekers).

Aanhanger of lid van een liberale partij, een staatsinrichting die de beginselen van de Franse Revolutie en de daaruit voortvloeiende democratische regeer-

wijze aanhangt.
 Voor dit begrip is er weinig materiaal voor Nederlands-Limburg.
 Voor aanhangers van andere politieke partijen is er geen materiaal beschikbaar.

liberaal (ook *libraal*): freq. in Belg.Lb.; ook in Lontzen, Mheer en Maastricht.
riberaal: Zutendaal, Stokkem, Eigenbilzen, Val-Meer, Zichen-Zussen-

Bolder, Tongeren, Helchteren, Stokrooie, Kuringen, Beverlo, Borgloon, Oostham, Tessenderlo en Lommel.
blauwe, een ~: verspr. Maas- en Demerkemp.; ook in Molenbeersel, Maaseik, Lanaken, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Tongeren, Neerpelt, Sint-Lambrechts-Herk, Melveren en Jeuk.

2.3.2 Belastingen

BELASTINGBILJET —————

N 90 (1982) (125).

Het biljet waarop vermeld staat hoeveel belasting iemand moet betalen.

aanslag (ook *aaslag*): verspr. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Guttecoven, Geulle en Maastricht.
aanslagbiljet: Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Montfort, Thorn, Echt/Gebroek en Meerlo.
belastingaanslag: Maasbree, Posterholt en Ten-Esschen/Weustenrade.
belastingbiljet: zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Reuver, Velden, Blerick, Venlo en Tienray.
belastingbrief: verspr. Oostlb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Waubach, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Blerick, Gennep en Maasbree.
belastingbriefje (*belastingbriefke*): Susteren en Schaesberg.
belastingformulier: Meijel en Herten (bij Roermond).
belastingsbrief: Bree, Eigenbilzen, Houthalen, Zonhoven en Jeuk.
belastingpapier: Eksel.
blauwe brief: Kelpen, Grathem, Stein en Oirlo.

brandbrief: Doenrade, Schinnen, Maastricht en Blerick.
brief: Reuver en Bunde.
contributiebrief: Hoeselt.
lastbrief: Born.
lastenbrief: Leopoldsburg, Loksbergen en Maastricht.
taksbrief: Jeuk.
steuerzettel (du.): Kerkrade.

BELASTING —————

N 90 (1982) (124).

De verplichting tot het betalen van een geldelijke bijdrage in de lasten van de overheid.

belasting: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Diepenbeek, Houthalen en Leopoldsburg.
taks (<fr.): verspr. Horns en Maaskemp., zeldz. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Meeswijk, Geulle, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Loksbergen, Blerick, Venlo en Venray.
cijns (<lat.): Vlodrop, Pey, Maastricht, Blerick en Maasbree.
accijns (<lat.): Meijel, Thorn en Lutterade.
contributie: Hoeselt.
schat: Susteren, Waubach en Mheer.
steuer (du.): Kerkrade.

GEMEENTEBELASTING —

N 90 (1982) (127).

Een gemeentelijke, door de gemeente geheven belasting.

gemeentebelasting: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Meeuwen, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Eksel, Houthalen en Zonhoven.

gemeentebelasting: Sevenum.

gemeentelast: Roermond en Ophoven.

gemeentelasten: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Gulpen, Epen, Montfort, Bree, Maastricht, Jeuk, Leopoldsburg en Maasbree.

gemeentebelasten: Ittervoort.

gemeenteaanslag: Wijlre.

gemeentecontributie: Hoeselt.

gemeentetaks: As en Waubach.

steuer (du.): Vlodrop.

ACCIJNS —

N 90 (1982) (126).

Verbruiksbelasting, de indirecte belasting op levens- en genotsmiddelen (bijv. etenswaren).

Het trefwoord **btw** is de afkorting van Belasting Toegevoegde Waarde.

accijns (<lat.): freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.

cijns (<lat.): Oirsbeek.

btw: Gennep, Meijel en Echt/Gebroek.

belasting: Blerick, Swalmen en Eys.

omzetbelasting: Meijel.

steuer (du.): Vlodrop.

taks (<fr.): Jeuk.

TIEND —

N 21 (1963) (056), SGV (1914) (037).

Evenredig, meestal tiende gedeelte van de opbrengst van het land dat men vroeger in natura of geld geregeld moest geven aan degene wiens grond men in gebruik had of dat aan de belasting moest worden afgestaan. De tienden zijn bij de tiendwet van 1909 afgeschaft.

tiende (ook *tiend*, *tienden* (*mv.*), *tiendes* (*mv.*)): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Waterloos, Opglabbeek, Neerpelt, Eksel en Lommel.

tiender: Simpelveld.

tiendpenning: Maastricht.

tiendschuur: Urmond, Schimmert, Maastricht en Borgloon.

de halve schoor (*de hauf schoor*): Klimmen.

belasting: verspr. Centr.Maaslds. en Dommelds.; ook in Teuven, Valkenburg, Kinrooi, Oud-Waterschei, Diepenbeek, Kermt, Gelinden, Heers, Velm, Niel-bij-St.-Truiden, Halen en Sevenum.

grondbelasting: Bocholt en Rotem.

grondlasten: Welten.

lasten: Herk-de-Stad.

last: Gelieren/Bret en Rosmeer.

contributie (ook *conterbutie*): Teuven, Lanklaar, Rekem, Geulle, Zichen-Zussen-Bolder, Zolder, Hasselt, Borgloon, Halen en Lommel.

cijns: Swalmen en Mechelen.

fractie: Neer.

koekoeksheffing: Egchel.

kwaad geld: Oud-Waterschei.

levering: Kermt.

pacht: Roermond, Rotem en Smeermaas.

rent: Hoeselt, Wellen en Rosmeer.

schat: Oirsbeek en Klimmen.

schats: Bleijerheide.

taks (<fr.): Hasselt.

tien: Schimmert.

TOL BETALEN —————

SGV (1914) (037).

Geld betalen om een bepaald gebied te mogen betreden of passeren.

Voor 'tol', het bedrag dat men moet betalen om een bepaald gebied te mogen betreden of passeren, is voor Heijen is voorts **tol** opgetekend, voor Sittard **bruggeld** en **stratengeld** en voor Kessel **weggeld**.

Voor dit begrip zijn er geen gegevens voor Belgisch-Limburg.

tol betalen: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Hunsel, Neeritter en Buchten.

barrier (<fr.) betalen (*barier betalen, brier betalen*): freq. in Nl.Lb.

barriergeld (<fr.) betalen (*briergeld betalen*): Obbicht.

TOLGAARDER —————

N 90 (1982) (128), SGV (1914) (037).

De beambte die het tolgeld in ontvangst moet nemen.

tolbaas: verspr. Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Montfort, Ittervoort, Thorn, Echt/Gebroek, Maastricht, Blerick en Venlo.

tolgaarder: Montfort, Broeksittard, Merkelbeek, Hunsel, Maastricht, Blerick, Leunen en Meerlo.

tolman: Vlodrop, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

tolwachter: Posterholt en Guttecoven.

barrierbaas (ook *barreerbaas*): Afferden, Oirlo en Belfeld.

barrierhouder (*bareerhaaier, bareerhouwer, berreerhalder, breerhaaier, breerhouwer*): Montfort, Sint-Odiliënberg, Schinveld, Borgharen, Eijsden en Arcen.

barrierkerel (*brierkèl*): Swolgen.

barrierman (*barreerman, breerman*):

verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Horn, Echt/Gebroek en Venlo.

man uit het barrier: Simpelveld.

man die in de barrier woont (*man die in de breer woont*): Beegden.

die de barrier heeft (ook *die de berreer heeft, die de breer heeft*): Maasbree, Kessel en Maasbracht.

barriermens (*barreermens*): Schimmert.

barrierontvanger (*barreerontvanger*): Heerlen.

barrierpachter (*barreerpachter, breerpachter, brierpachter*): Blitterswijk, Herten (bij Roermond) en Schinveld.

die het barrier pacht (*die het breer pacht*): Heek.

commies (<fr.) (ook *kommies*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., zeldz. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Meeuwen, As, Maastricht, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Jeuk, Loksbergen, Venray en Maasbree.

brugwachter: Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Melick en Oirlo.

ontvanger: Geleen en Noorbeek.

kassier: Stein.

TOLBOOM —————

N 90 (1982) (129), SGV (1914) (037 add.).

De boom waarmee de weg kan worden afgesloten op de plaats waar men tol moet betalen.

barrier (<fr.) (ook *barreer, berreer,*

breer, brier): freq. Oostlb.,

Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Trichterlds., verspr.

Oost.Zuidlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Loksbergen.

barrière (fr.): Stein.

bareel: Leopoldsburg, Eksel en Loks-

bergen.

boom: verspr. Horns; ook in Schinnen, Ospel, Gennep en Maasbree.

slagboom: verspr. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb., Zuidgeld.Lb.

en Kleverlds.; ook in Montfort, Vlodrop, Thorn, As, Guttecoven, Stein en Maastricht.

tolboom: Tienray.

tolhek: Meijel.

2.4 Ordehandhaving

Deze paragraaf behandelt de begrippen in verband met de instellingen en handelingen tot het bevorderen en bewaren van de openbare orde. België kende tot 1 januari 2001 drie reguliere politiekorpsen: (1) de gemeentepolitie, bevoegd op het grondgebied van de eigen gemeente en voornamelijk belast met de basispolitiezorg; (2) de rijkswacht, operationeel op het volledige Belgische grondgebied en bevoegd voor de totale waaier aan politiezorg, met inbegrip van de basispolitiezorg; en (3) de gerechtelijke politie bij de parketten, die uitsluitend gerechtelijke opdrachten uitvoerde. Op 23 mei 1998 leidden besprekingen over de politiehervorming tot het zogenaamde Octopusakkoord. Er wordt gekozen voor een geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus. Op lokaal niveau komt er in elke politiezone één lokale politie, belast met het verzekeren van de gehele basispolitiezorg. Op federaal niveau komt er een federale politie, die de gespecialiseerde functies en de steun aan de lokale politie verzekert. De krachtlijnen van het Octopusakkoord zijn vastgelegd in de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus. Op 1 januari 2001 werd de federale politie operationeel. Op 1 april 2001 trad het gemeenschappelijk statuut voor alle politieambtenaren in voege en op 1 januari 2002 waren de eerste lokale korpsen van de politie operationeel.

De RIJKSWACHT(ER) als dusdanig bestaat in België en Nederland niet meer. In België werd de rijkswacht in 1796 onder het Franse bewind opgericht naar het voorbeeld van de 'gendarmerie nationale' in Frankrijk. Van oorsprong was de rijkswacht een militaire eenheid en viel het onder het Ministerie van Landsverdediging. Sinds 1 januari 1992 was de rijkswacht gedemilitariseerd. De rijkswacht was tot 1 januari 2001 de landelijke politiedienst van het Koninkrijk België. In Nederland werd het gelijkaardige Corps de Marechaussée op 26 oktober 1814 door Willem I opgericht ter vervanging van de Franse gendarmerie. Op 5 juli 1940 voegde de Duitse bezetter de marechaussee in Nederland organisatorisch samen met de rijksveldwacht en de gemeenteveldwacht. Hierdoor verloor de marechaussee haar militaire status en het predikaat 'Koninklijke'. Na de oorlog werd de marechaussee gesplitst in een Korps Rijkspolitie (ter vervanging van de rijks- en gemeenteveldwacht) en de Koninklijke Marechaussee, die weer een militaire status kreeg. In 1994 gingen rijks- en gemeentepolitie op in de 25 regiokorpsen en het Korps landelijke politiediensten. Bij die gelegenheid droeg de rijkspolitie de politie- en beveiligingstaken van Schiphol over aan de marechaussee. In 1998 werd de marechaussee een zelfstandig krijgsmachtonderdeel.

POLITIEAGENT

Kaart 73, pag. 286

N 90 (1982) (130), ZND 05 (1924) (051), ZND 40 (1942) (063), ZND m (Franssen, Houben); Gronsveld Wb. (090), Tegelen Wb. (013), Valkenburg Wb. (041).

Een dienaar van de politie.

Goossens (1989: 228) laat de opgaven **gendarme** op deze vraagstelling buiten beschouwing, omdat die eenduidig naar "den Reichs-, nicht den Kommunalpolitizisten" verwijzen. Gezien de opvallende concentratie in het noorden van Belgisch-Limburg is dat trefwoord toch opgenomen in de onderstaande lemma-tekst. Blijkbaar werd het beeld van de ordehandhaver daar spontaner geassocieerd met **gendarme** dan in het overige deel van de provincie.

police (fr.) (ook *plies, plis, polies*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.-Lb., Westlb. en Truierlds.; ook in Montzen, Kwaadmechelen, Tessenderlo en Loksbergen.

politie (<lat.) (ook *pliesie*): freq. Kleverlds.; ook in Wijlre, Schinnen, Hulsberg, Mheer, Bocholt, Echt/Gebroek, Stein, Geulle, Maastricht, Velden en Blerick.

politieagent: Thorn en Klimmen.

politieagent: verspr. Dommellds.; ook in Reuver, Susteren, 's-Gravenvoeren, Molenbeersel, Neeroeteren, As, Eisden, Rekem, Maastricht, Heusden, Hechtel, Borgloon, Oostham, Tessenderlo en Venlo.

agent: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Eys, Reuver, Montfort, Ittervoort, Thorn, Bree, Meeuwen, Dilsen, Meeswijk, Urmond, Maastricht, Zolder, Hasselt, Leopoldsburg en Blerick.

gendarme (fr.): verspr. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Simpelveld, Nieuwenhagen, Gulpen, Epen, Tungalroy, Maaseik, Dilsen, Stokkem, Neerharen, Hoeselt, Paal, Jeuk, Kerkhoven, Tessenderlo en Lommel.

scheldarm: Tegelen.

blauwe, een ~: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Swalmen, Vlodrop en Venray.

blauwe politie (<lat.): Blerick.

diender: Merkelbeek, Valkenburg, Amby, Gronsveld, Noorbeek, Opgrimbie, Rekem, Lanaken en Maastricht.

govie: freq. rond Maastricht; ook in Noorbeek.

schut: Meijel en Posterholt.

commies (<fr.): Stein.

gardevil (<fr.) (ook *gardvil*): Loksbergen en Herk-de-Stad.

gast: Wintershoven.

hanneken-uit: Loksbergen.

koperen, een ~: Maastricht.

pikbout: Roermond.

pisbode (pisboy): Sint-Truiden.

smeris: Maastricht.

trabant: Opgrimbie.

wout: Blerick en Venlo.

RIJKSWACHTER

Kaart 74, pag. 286

N 90 (1982) (132), ZND 35 (1941) (063).

Een lid van het militaire politiekorps. Een informant voor As noteert **piottenpakker** als benaming voor de periode 1914-1918, i.e. tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een **piot** is een andere benaming voor een soldaat, meer bepaald een infanterist (vgl. de inleiding bij paragraaf 2.6). De rijkswacht moest deserterende soldaten of piotten arresteren (pakken), vandaar de benaming. Ook het trefwoord **pakkemannetje (pakkemenneke)** voor Paal gaat daarop terug. Voor Opitter is voorts ook de gemeenzame benaming **bonte jongens (mv.)** opgetekend.

gendarme (fr.): alg. in Belg.Lb., freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Velden, Venlo, Oirlo, Tienray en Maasbree.

scheldarm: Heel, Swalmen, Pey, Susteren en Tungalroy.

marechaussee (<fr.) (ook *machaussee, marchaussee*): freq. Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb., zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Ospel, Guttecoven, Stein, Geulle en Maastricht.

militaire politie: Meijel.

MP: Maasbree en Eksel.

groene, een ~: Venray.

piottenpakker: As.

pakkemannetje (pakkemenneke): Paal.

(RIJKS)VELDWACHTER —

Kaart 75, pag. 287

N 90 (1982) (131), ZND 01 (1922) (109 add.), ZND 36 (1941) (057), ZND B1 (1940sq) (122), ZND m (Dupont, Fraussen, Langohr, Thomassen, Welter);
Beenen, P. (1973) (126, 232).

Een beambte van de (rijks)veldwacht; een politieagent op het platteland. In Nederland is de functie van veldwachter afgeschaft bij de nieuwe politie-organisatie van 1957. De benamingen **garde-chasse** en **schut** in Herten-bij-Roermond zijn uitgestorven.

veldwachter: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Lanaken, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Paal, Beringen, Ulbeek, Borgloon, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Tessenderlo en Lommel.

rijksveldwachter: Reuver, Herten (bij Roermond), Swalmen, Amby, Klimmen, Ittervoort en Meijel.

rijksveldwacht: Hoensbroek.

rijkspolitie: Urmond, Schimmert en Amby.

rijks: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Thorn, Blerick, Meerlo en Sevenum.

bode (*bao, booi, boy*): freq. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Ospel, Lanaken, Wilderen en Sint-Truiden.

veldbode (ook *veldboy*): Sint-Truiden en Maastricht.

garde (<fr.) (ook *gard, garre*): freq. Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Oirsbeek, Merkelbeek, Mheer, Bree, Genk, Maas-

tricht, Bilzen, Herstappe, Lozen, Heusden, Lummen en Spalbeek.

garde-chasse (fr.): Herten-bij-Roermond.

garde-champetter (<fr.): Maastricht.

champetter (<fr.): Eys, Gulpen, Bree, As, Maastricht, Bilzen, Beverlo, Leopoldsburg, Tessenderlo, Lommel, Velden, Oirlo, Tienray en Maasbree.

petter (<fr.): Beringen.

champet (<fr.): Vijlen, Montzen en Eupen.

schut: Kapel-in-'t-Zand, Herten-bij-Roermond en Vlodrop.

veldschut: Eupen.

koddebeier: Sittard.

vorster: Montfort.

ONDERZOEK —

N 90 (1982) (137).

De gezamenlijke nasporingen in een zaak.

Voor Gulpen, Melick, Stein, Meijel en Maasbree is ook het werkwoord **onderzoeken** opgetekend en voor Brunssum **uitzoeken**.

onderzoek: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.
visitatie (<lat.): Montfort, Lutterade en Maastricht.

PROCES-VERBAAL —

N 90 (1982) (133 add., 135), ZND 05 (1924) (063), ZND 36 (1941) (057 add.), ZND m (Raymaekers).

De schriftelijke verklaring van een politiebeambte omtrent de constatering en de toedracht van een strafbaar feit.

proces (<fr./lat.): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Lb., Demerkemp., Lonerlds. en Kleverlds.; ook in Montzen, Vlodrop, Eksel, Mielenboven-Aalst, Jeuk en Loksbergen.

proces-van-baal (ook *proces-va-baal*): Ophoven, Lanaken, Sint-Huibrechts-Lille, Peer, Heusden, Sint-Truiden en Tessenderlo.

proces-verbaal: verspr. in heel Lb.

verbaal (<fr.): verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Blerick, Venlo en Venray.

baaltje: Venlo.

bonnetje (*bonke*): Blerick.

protocol: Kerkrade en Montzen.

rapport: Maastricht.

BEKEUREN

Kaart 76, pag. 287

N 90 (1982) (133), ZND 33 (1940) (007 add.), ZND 36 (1941) (057), ZND 37 (1941) (002).

Iemand een boete opleggen, als bevoegd ambtenaar een overtreding constateren en tegen iemand een proces-verbaal opmaken wegens die overtreding.

beboeten: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Ell, Thorn, Bree, Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Helchteren, Leopoldsburg, Blerick, Venlo, Tienray en Meijel.

boete geven: Blerick.

boete doen betalen: Kaulille.

doen betalen: Sint-Truiden.

bekeuren: Roermond en Maasniel.

proces geven: Jeuk en Maastricht.

proces maken: freq. in Belg.Lb.; ook in Nieuwenhagen, Schaesberg, Epen, Heel, Kapel-in-'t-Zand, Noorbeek, Maastricht en Oirlo.

processen: Kuringen.

proces-verbaal doen: Tessenderlo.

proces-verbaal geven: Noorbeek.

proces-verbaal maken: Leut, Zichen-Zussen-Bolder, Hoepertingen, Kerniel, Herk-de-Stad en Jeuk.

proces-verbalen: Bocholt.

verbaal geven: Simpelveld.

verbaal maken: Venray en Nieuwenhagen.

verbaliseren: Roermond, Herten (bij Roermond), Lutterade, As en Maastricht.

pakken: freq. Maas- en Demerkemp., zeldz. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Stokkem, Lanaken, Veldwezelt, Val-Meer, Beverlo, Beringen, Kwaadmehelen, Tessenderlo en Lommel.

te pakken krijgen: Achel.

met zijn kraag pakken: Tongeren.

krijgen: Eisden, Mechelen-aan-de-Maas en Vlijtingen.

bij zijn kraag krijgen: Diepenbeek.

tussenkrijgen: Peer.

tussennemen: Kortessem.

hebben: Hechtel, Mechelen-aan-de-Maas en Tongeren.

bij zijn kraag hebben: Lanklaar.

aandoen: Diepenbeek.

de kloters aandoen: Beringen en Neeroeteren.

kloteren: Beringen en Ulbeek.

aanhouden: Sint-Lambrechts-Herk.

aanslaan: Opitter.

amende (fr.) geven (*amén geven*): Tongeren.

boeien: Linkhout.

eraan maken (ook *draan maken*): Diepenbeek, Borgloon en Horpmaal.

erin draaien: Sint-Lambrechts-Herk.

het erin peperen: Montenaken.

inmalen: Eys.

kalangeren: Maastricht.

knakken: Kaulille.

knippen: Bree.

knoepen: Tongeren.

leren: Gruitrode.

op de bon slingeren: Roermond.

op het boekje zetten (*op het boekje zetten*): As.

opkalken: Meerlo.
opkurken: Venray.
opschrijven: Venray, Kelpen en Grathem.
snappen: Kaulille en Stokkem.
snorren: Bocholt en Vlodrop.
stekken: Maaseik.
straffen (ook *straoven*): Wijlre, Klimmen, Ittervoort, Bilzen, Diepenbeek en Sint-Truiden.
vinden: Meeuwen.

BETRAPPEN

N 90 (1982) (136), ZND 32 (1939) (098).

Iemand die een strafbaar feit pleegt bij die handeling verrassen, bijv. een dief bij het stelen.

atrapperen (<fr.): freq. Westlb., verspr. Maaskemp., zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Gulpen, Haelen, Montfort, Tungelroy, Ophoven, Echt/Gebroek, Meeswijk, Eigenbilzen, Mal, Sint-Truiden, Jeuk, Linkhout, Lommel, Blerick, Venlo, Tienray en Meijel.

traperen (<fr.): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds. en Kleverlds.; ook in Tungelroy, Ell, Kaulille, Eksel, Kwaadmehelen, Lommel en Blerick.

betrappen: freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Trichterlds., Dommellds., Demerkemp., Noorder- en Zuiderkemp.; ook in Heppen en Blerick.

pakken: freq. Lonerlds., Truierlds. en Getelds., verspr. Dommellds.; ook in Ospel, Weert, Bree, Neeroeteren, Niel-bij-As, Rekem, Bilzen, Eigenbilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, Genoelsederen, Hasselt, Beverlo en Paal.

oppakken: Susteren.
snappen: Heerlen, Moresnet, Reuver, Geleen, Bocholt, Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie, Maastricht, Mopertingen, Riemst, Kaulille, Peer, Kuringen en Paal.
verrassen: Reppel, As, Diepenbeek, Achel, Paal, Leopoldsburg en Lommel.
uitkomen: Geistingen, Opglabbeek, Sint-Lambrechts-Herk en Herk-de-Stad.
ter tij komen: Hasselt.
op de tij komen: Spalbeek en Jeuk.
op te tij komen: Borlo.
in de kuif pikken: Venlo.
knoepen: Hasselt.
krijgen: Lontzen.
opdoemen: Borgloon.
opdoen: Ulbeek, Zepperen en Wellen.
stekken: Achel.
vangen: Hasselt.
op een nest vangen: Opitter.
vatten: Leopoldsburg.
verschalken: Lommel.

ARRESTEREN

Kaart 77, pag. 288

N 90 (1982) (134), ZND 33 (1940) (007).

In hechtenis nemen, aanhouden.

arresteren (<fr.): freq. Zuid.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Gulpen, Roermond, Swalmen, Bocholt, Bree, Genk, Maas-tricht, Hasselt, Jeuk, Leopoldsburg, Blerick, Venlo, Meijel en Maasbree.
arrêteren (<fr.): Sint-Truiden en Vucht.
aanhouden (ook *aanhaaien*, *aanhagen*, *aanhouden*): freq. in Belg.Lb.; ook in Nieuwenhagen, Reuver, Susteren en Klimmen.
pakken: verspr. Demerkemp., zeldz. in overig Westlb.; ook in Epen, Melick, Susteren, Amby, Moelingen, Weert,

Tungelroy, Beek (bij Bree), Genk, Maaseik, Rekem, Riemst, Rijkhoven, Sint-Truiden, Jeuk, Tessenderlo en Oirlo.

oppakken: Posterholt, Maastricht, Eksel, Blerick, Venlo, Tienray en Sevenum.

oppikken: Meerlo.

opsluiten: Montfort.

opbrengen: Venray en Ell.

opladen (*oplaaien*): Sevenum.

vastzetten: freq. Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Simpelveld, Ospel, Tungelroy, As, Guttecoven, Stein, Eigenbil-

zen en Venray.

vastnemen: Thorn en Maastricht.

gevangen nemen: Waubach, Eys, Klimmen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Blerick, Gennep en Meijel.

vangen: Brunssum en Maastricht.

grijpen: Venray en Swalmen.

snappen: Paal, Sint-Truiden en Bilzen.

afvoeren: Kerkrade.

halen: Kaulille.

inbrengen: Maastricht.

met zijn slippen hebben: Lommel.

scharrelen: Achel.

tegenhouden (*tegenhagen*): Mopertingen.

2.5 Organisatie van de rechterlijke macht

In deze paragraaf worden de begrippen in verband met de organisatie en de uitoefening van de rechterlijke macht en met betrekking tot de gerechtelijke structuren behandeld. De paragraaf is verder onderverdeeld in vijf subparagrafen. De eerste subparagraaf bevat enkele algemene begrippen met betrekking tot de rechtspraak en gerechtelijke instellingen of personen. In de tweede subparagraaf komen de begrippen in verband met het rechtsgeding aan bod. De derde en vierde subparagraaf behandelen respectievelijk begrippen met betrekking tot de misdaad en de misdadigers. In de vijfde en laatste subparagraaf komen de begrippen in verband met de bestraffing van een misdaad aan de orde.

2.5.1 Algemeen

RECHTSPREKEN

N 90 (1982) (138).

Gerechtelijke uitspraak of uitspraken doen.

rechtspreken: verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Thorn, Echt/Gebroek, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Leopoldsburg, Blerick, Venray en Tienray.

rechten: Heerlen, Eys, Schinnen, Klimmen, Tungalroy, Ophoven, Born, Stein, Maastricht, Jeuk en Meijel.

berechten: Wijlre, Gulpen, Kapel-in-'t-Zand, Swalmen, Doenrade, Hoensbroek, Mheer, Ell, Kelpen, Grathem, As, Guttecoven, Diepenbeek, Blerick, Venlo, Meerlo en Sevenum.

oordelen: Vlodrop en Noorbeek.

veroordelen: Posterholt.

uitspraak doen: Oirlo en Eys.

RECHTBANK

N 90 (1982) (142 add.), SGV (1914) (029).

Een college dat met jurisdictie is belast, dat rechtspreekt, uitspraak doet in geschillen. Voor dit begrip is er geen materiaal voor Belgisch-Limburg.

rechtbank: freq. in NI.Lb. (behalve in het Ripuar.)

gerecht: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Sempelveld.

tribunaal (<fr./lat.) (ook *ribbenaal*, *rimmenaal*): Sempelveld, Heerlen, Horn, Asenray/Maalbroek, Valkenburg, Berg-en-Terblijt, Heer, Grevenbicht/Papenhoven, Obbicht, Limmel, Venlo en Blitterswijk.

KANTONGERECHT

N 90 (1982) (139).

Het laagste rechtscollege, bevoegd tot kennisneming van kleine burgerlijke zaken en tot berechting van overtredingen.

Voor Haelen, Montfort, Nieuwstadt en Venray is ook benaming **kantonrechter**, dat metonymisch gebruikt kan worden om naar het kantongerecht te verwijzen, opgetekend en voor Vlodrop **rechter**.

kantongerecht: freq. in NI.Lb.; ook in Meeswijk.

kanton: Montfort, Guttecoven en Schinnen.

tribunaal (<fr./lat.): Gulpen, Melick,

Schimmert, Mheer, Ophoven, Bree, As, Maastricht, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

gerecht: Nieuwenhagen, Schaesberg en Eys.

DEURWAARDER

Kaart 78, pag. 288

N 90 (1982) (141), ZND 33 (1940) (027), ZND m (Driesskens).

Een gerechtelijk ambtenaar die belast is met de dienst op de terechtzittingen, dagvaardingen uitbrengt, aanzeggingen, bekendmakingen en protesten doet, beslagen legt, verkopen van roerend goed houdt, en ook sporadisch optreedt bij verpachtingen en veelal in kleine

2.5.2 Het proces

PROCES

N 90 (1982) (142).

Een rechtsgeding, de zitting van een rechterlijk college waarin een overtreding of misdrijf onderzocht wordt en waarin een uitspraak gedaan wordt.

proces (<fr./lat.): freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

zitting: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Epen, Doenrade, Klimmen, Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Blerick en Tienray.

zittingsonderzoek: Meijel.

rechtzitting: Simpelveld, Nieuwenhagen, Posterholt, Noorbeek en Venlo.

rechtspraak: Ell.

zaken en als zaakwaarnemer bij de kantongerechten.

deurwaarder: alg. in Nl.Lb., verspr. Belg.Lb.-grensgebied, Maaskemp. en Dommelds.; ook in Lanaken, Hoeselt, Zonhoven en Hasselt.

deurwachter: Kaulille en Heers.

deurbewaker: Tessenderlo.

huissier (fr.) (ook *dossier, nuissier, ruissier, uissier*): alg. in Haspengouw en Brab.Lb., freq. in overig Belg.Lb.; ook in Lontzen.

huisheer: Kaulille.

huishouder: Kaulille.

portier: Sint-Truiden, Mielen-boven-Aalst en Wellen.

aanzegger: Maastricht.

fiscus: Lommel.

griffier: Bilzen.

uitspraak: Echt/Gebroek en Maastricht.

audiëntie (<fr.): Merkelbeek.

DAGVAARDING

N 90 (1982) (143).

De mededeling aan een gedaagde of verdachte, getuige of deskundige dat hij op een bepaald tijdstip voor de rechter moet verschijnen.

Een informant voor As maakt het onderscheid tussen een **oproepingsbrief** voor een verdachte en een **tuigbrief** voor een getuige.

dagvaarding: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Hoeselt en Jeuk.

dagvaardiging: Heerlen, Kapel-in-'t-Zand, Lutterade, Geleen, Klimmen, Tungalroy en Ell.

dagvaard: Waubach.

dagen, het ~: Schinnen.

dagement: Schinnen, Maastricht en Eys.

daging: Diepenbeek.

maning: Leopoldsburg.

oproep: zeldz. Oostlb.; ook in Simpelveld, Wijlre, Ospel, Ell, Urmond, Maastricht, Venray en Meijel.

oproeping: Swalmen en Jeuk.

aanzegging: Susteren.

DAGVAARDEN

N 90 (1982) (144).

Iemand oproepen om voor het gerecht te laten verschijnen, iemand laten weten dat hij of zij voor de rechter moet verschijnen.

Van een persoon die gedagvaard is, zegt men in Oirlo en Klimmen dat hij of zij **moet voorkomen**; voor Wijlre, Oirsbeek, Noorbeek, Eksel, Zonhoven en Meijel is **voorkomen** opgetekend voor 'voor het gerecht verschijnen'.

dagvaard: Gulpen, Merkelbeek, Noorbeek, Leopoldsburg en Meerlo.

uitvaardigen: Blerick.

ontbieden: Heerlen, Nieuwenhagen, Montfort, Geleen, Schimmert, Ittervoort, Ophoven, Thorn, Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Blerick.

oproepen: verspr. Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Simpelveld, As, Maastricht, Diepenbeek, Venlo, Gennep en Tienray.

aanzeggen (ook *aazagen*): Hoensbroek, Ten-Esschen/Weustenrade en Waubach.

doen voorkomen: Hoeselt.

laten voorkomen: Venray en Maastricht.

voor het gerecht trekken: Maastricht.

vorladen (du.) (*voorlane*): Nieuwenhagen.

pressen: Eys.

VERHOREN

N 90 (1982) (147).

Iemand ondervragen in een zaak voor de rechter, iemand in verhoor nemen.

Voor Epen, Oirsbeek, Mheer en Meijel is voorts het zelfstandig naamwoord **verhoor** opgetekend.

verhoren: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Houthalen, Jeuk en Leopoldsburg.

verhoor afnemen: Eys.

horen: Venray, Maastricht en Hulsberg.

overhoren: Gulpen.

onderhoren: Heerlen, Bree, As, Hoeselt en Zonhoven.

ondervragen: Simpelveld, Nieuwenhagen, Montfort, Klimmen, Tungalroy, Meeuwen, As, Guttecoven, Geulle, Eigenbilzen, Eksel en Oirlo.

uitvragen: Kerkrade.

AANGEVEN, VERKLIKKEN

DC 48 (1973) (019a), N 90 (1982) (149, 150).

Al dan niet heimelijk een overtreding of misdrijf bekend maken aan de overheid.

aangeven (ook *aageven*): freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

klikken: zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen en Maastricht.

verklikken: zeldz. Oostlb., Horns en Zuidgeld.Lb.; ook in Gulpen, Hoeselt en Leopoldsburg.

kleppen: verspr. Kleverlds.; ook in Kessel, Horn, Diepenbeek, Vliermaalroot, Hasselt, Groot-Gelmen,

Kortessem, Vechmaal, Borlo en Grubbenvorst.
verkleppen: Broekhuizenvorst en Diepenbeek.
klappen: Maasbree en Swalmen.
klappeien: Grubbenvorst.
verklappen: verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Genk.
klatsen: Nieuwstadt en Vijlen.
kletsen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Panningen, Oud-Waterschei en Maastricht.
verkletsen: Berg-en-Terblijt, Bree, Maastricht en Gennep.
overkletsen: As.
klepsen: Valkenburg.
verraden (*verrao, verraaien, verranen*): zeldz. in Nl.Lb.; ook in Bree, As, Hechtel, Houthalen, Heppen en Kwaadmechelen.
verlinken: Blerick.
aanbrengen (ook *aabrengen*): Heerlen, Nieuwenhagen, Helden/Everlo, Mellick, Klimmen, Ell en Maasbree.
aandragen (ook *aadragen, aadraren*): verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Vaals, Gulpen, Eupen, Ittervoort en Grubbenvorst.
aanschietsen (ook *aaschietsen*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Roermond, Vlodrop en Stein.
aanspannen: Brunssum.
overbrieven: Bree, Stokkem, Leut, Blerick en Venlo.
overdragen: As, Stokkem, Opgrimbie, Eigenbilzen, Eksel, Heppen en Mechelen-Bovelingen
dragen: Oud-Waterschei.
kwekken: verspr. Demerkemp.; ook in Heppen.
bletsen: Molenbeersel, Geistingen, Dilsen en Leut.
zwetsen: Nunhem, Meeuwen en As.
kazelen: Beek (bij Bree) en Gruitrode.
klaffen: Kerkrade.
muilen (*moelen*): Gulpen.
roddelen: Beesel.
rodderen: Venlo.

erbij lappen (*derbij lappen*): Heel.
erin luizen (*drin luizen*): Sevenum.
doorhalen: Venlo.

KLIKSPAAN

DC 48 (1973) (019b), N 90 (1982) (150 add.).

Iemand die klikt, verklikt.

klikspaan: Gulpen, Helden/Everlo, Baexem, Ell, Maastricht, Boekend, Venlo, Venray en Meerlo.
klikker: Neeritter, Geleen en Maastricht.
verklikker: Baarlo, Baexem, Montfort, Sittard, Zonhoven en Meijel.
klepper: Vliermaalroot, Kortessem, Vechmaal, Borlo, Horst en Maasbree.
klepperd: Grubbenvorst.
klepstaart: Meterik, Broekhuizenvorst en Sevenum.
klepneus: Kessel en Horn.
kleptong: Hasselt.
klapper: Maasbracht.
klapperpei: Tegelen.
klappei: Aalst-bij-St.-Truiden en Rothem.
klapkapei: Maasbree en Tegelen.
klapmuil (*klapmoel*): Echt/Gebroek.
klapspaan: Arcen en Velden.
klaptoet: Herten (bij Roermond), Swalmen en Maasbracht.
kletser: Gronsveld.
kletskous: Bree en Berkelaar.
kletsmajoor: Panningen en Gronsveld.
kletsmeier: Beesel.
kletsmoer: Itteren.
kletspruij: Berg-en-Terblijt.
kletsspaan: Grubbenvorst.
kletswijf: Panningen, Helden/Everlo, Cadier, Margraten, Gronsveld en Maastricht.
klatswif: Vijlen.
blats: Geistingen.
blets: Dilsen.
bltser: Molenbeersel en Leut.

blatswifj: Molenbeersel.
zwetser: Meeuwen.
zwetsmuil (*zwetsmoel*): Heythuysen.
klepsprij: Valkenburg.
kwekker: verspr. Demerkemp.; ook in Heppen.
verrader (ook *verraaier*, *verraner*): verspr. Kleverlds.; ook in Vijlen, Brunssum, Neeritter, Bree, Genk en Maastricht.
verradenaar (*verraienaar*): Vaals.
verrajudas: Kwaadmechelen.
verklapper: Reuver en Sittard.
verklepper: Broekhuizenvorst.
aanbrenger: Maasbree.
aandrager (ook *aadrager*): zeldz. Oostlb.; ook in Vaals, Grubbenvorst en Meijel.
aanschieter (*aaschieter*): verspr. Oost.-Zuidlb.; ook in Vaals en Nieuwstadt.
overbriever: Hechtel en Stokkem.
overdrager: Stokkem, Opgrimbie, Eigenbilzen, Hechtel en Mechelen-Bovelingen.
drager: Oud-Waterschei.
filou (*fr.*) (*velou*): Geleen.
flikflooiër: Grubbenvorst.
kazelaar: Beek (bij Bree) en Gruitrode.
kontenkruiper: Grubbenvorst.
kwaadspreker: Panningen.
kwadetong (*kwaaitong*): Mechelen-Bovelingen.
langtong: Groot-Gelmen.
lulbroer: Rothem.
muilejan (*moelejan*): Gulpen.
muiljan (*moeljaan*): Cadier.
roddelaar: Venlo.

GETUIGEN

Kaart 79, pag. 289

N 90 (1982) (144 add., 145 add., 146 add.), SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (340), ZND 24 (1937) (008), ZND m (Drieskens, GrGr, Mathys, Raymaekers, Welter).

Als getuige een verklaring afleggen.

getuigen: alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. in overig Lb. behalve in het Truierlds., waar het zeldz. is.
tuigen: freq. Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Geullds., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Demerkemp., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Eys, Epen, Beringen en Linkhout.
getuige zijn: verspr. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Niel-bij-As, Lanaken, Rosmeer, Werm, Riksinggen, Paal, Borgloon, Loksbergen en Oirlo.
voorkomen: Simpelveld, Sint-Huibrechts-Hern, Houthalen en Gingelom.
verklaren: Vlodrop.
een verklaring afleggen: As.
een eed gaan afleggen: Heers.
een eed gaan doen: Neerpelt.
gaan zweren: Neerpelt.
naar het tribunaal gaan: Gingelom.
voor het gerecht gaan: Hoeselt.
gaan: Oostham.

GETUIGE

N 90 (1982) (145).

Iemand die voor de rechter een verklaring aflegt over te bewijzen feiten. De variant *getuig* komt verspreid voor in het Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., *tuig* is opgetekend voor Kerkrade en Simpelveld.

getuige (ook *getuig*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ospel, Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsbuurg.
getuigd: Opglabbeek en Stein.
tuige (ook *tuig*): Simpelveld, Kerkrade, Heerlen, Kapel-in-'t-Zand en Schinnen.

GETUIGENIS

N 90 (1982) (146).

De verklaring die men als getuige aflegt over een persoon of een zaak.

De variant *getuignis* is opgetekend voor Stein en Eys.

getuigenis (ook *getuignis*): freq. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, As, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Jeuk en Leopoldsburg.

tuigenis (*tuignis*): Geleen.

getuig, het ~: Swalmen en Gulpen.

verklaring: Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Hoeselt, Zonhoven, Blerick en Meijel.

MEINEED

N 96D (1989) (671).

Een valse eed.

Voor het begrip EED 'een plechtige verklaring, nadrukkelijke belofte' is geen lexicaal variatie opgetekend.

meineed: freq. Kleverlds., verspr. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Montzen, Heel, Posterholt, Tungelroy, Geistingen, Thorn, Echt/Gebroek, Maastricht, Achel, Loksbergen en Venlo.

valse eed: verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds. en Lommels, zeldz. Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.

VERDENKEN

N 85 (1981) (160).

Kwaad vermoeden van, denken dat iemand iets verkeers gedaan heeft.

verdenken: verspr. Oost.Zuidlb.,

Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Weert, Echt/Gebroek, Geulle, Maastricht, Hoeselt, Jeuk, Leopoldsburg en Venlo.

in het verdacht hebben: Lutterade.

presumeren (<fr.): Sittard en Schimmert.

presumptie (<fr.) **hebben** (*perzonsie hebben, prezonsie hebben*): Neer, Nunhem, Bree en Sevenum.

onderen: Kerkrade.

menen: Vaals.

denken: Oirlo.

er het zijne van denken: Gennep.

iemand in staat zien: Noorbeek en Terlinden.

VERDENKING

N 85 (1981) (160).

Het vermoeden dat iemand iets verkeers gedaan heeft, achterdocht.

verdenking: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Reuver, Haelen, Tungelroy, Kelpen, Thorn, Meeuwen, As, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Venlo, Tienray en Meijel.

presumering: Mheer.

presumptie (<fr.) (*perzons, perzonsie, prezonsie*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Amby, Gronsveld, Ell, Ophoven, Bree, As, Born, Stein, Maastricht, Eksel en Sevenum.

gedacht: Urmond.

vermoeden (*vermoed*): Vaals.

wantrouwen: Roermond.

VERDACHT

N 85 (1981) (160 add., 161), SGV (1914) (039).

Onder verdenking staand (personen) of aanleiding gevend tot verdenking (personen en zaken).

verdacht: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.

verdachtig (*verdechtig*): Simpelveld, Heerlen, Epen, Baarlo, Belfeld, Posterholt, Susteren, Lutterade, Schinveld, Brunssum, Buchten, Lottum, Velden, Afferden en Blitterswijck.

niet pluïs: Montfort, Susteren, Lutterade, Schinnen, Merkelbeek, Meeuwen, As, Stein, Maastricht, Caberg, Vlijtingen, Loksbergen en Venlo.

niet gans pluïs: Schaesberg.

niet koosjer (ook *niet kousjer*): Haelen, Maasniel, Sittard, Weert, Maastricht en Caberg.

niet gans koosjer (ook *niet gans kousjer*): Herten (bij Roermond), Doerrade en Maastricht.

niet in de haak: Jeuk.

niet in orde: Montfort.

niet katholiek: Caberg.

niet richtig (*du.*): Oirsbeek.

niet rooskleurig: Meeuwen.

niet te trouwen: Ittervoort.

niet te vertrouwen: Swalmen en Maastricht.

duister: Geleen.

mis: Vlodrop.

SCHULDIG ZIJN

N 90 (1982) (151), SGV (1914) (032).

Schuld hebben aan een overtreding of misdrijf, een begane overtreding of tekortkoming tot last hebben.

Voor Waubach, Wijlre, Epen, Schimmert, Ell, Stein en Maastricht is voorts het zelfstandig naamwoord **schuld** opgetekend en voor Venray de omschrijving **het gedaan hebben**.

schuldig zijn: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Meeswijk en Eigenbilzen.

plichtig zijn: Gulpen, Montfort, Susteren, Sittard, Schinnen, Tungalroy, Ittervoort, Diepenbeek, Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.

schuld zijn: Maasbree en Urmond.

schuld hebben: verspr. Kleverlds.; ook in Simpelveld, Nieuwenhagen, Eys, Kapel-in-'t-Zand, Schimmert, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

fout hebben: Hoeselt.

2.5.3 De misdaad

Deze subparagraaf behandelt begrippen in verband met misdaden en strafbare feiten. Voor het begrip **SMOKKELEN** is geen lexicale variatie opgetekend behalve voor Venray, waar naast **smokkelen** (*smoekkelen*) ook de verouderde benaming **lorren** is opgetekend. Voor het begrip **AANRANDEN** is enkel materiaal beschikbaar voor Belgisch-Limburg (ZND 32 (1939) (007)). Beide begrippen zijn niet als apart lemma opgenomen in de onderstaande tekst, maar de gegevens kunnen wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet (<http://www.ru.nl/dialect/wld>).

KWAJONGENSSTREEK —

N 90 (1982) (153).

Een min of meer onschuldige kindergrap.

Voor Eys is ook de uitdrukking **ondeugd veil hebben** opgetekend. Veel van de onderstaande trefwoorden komen ook voor in het lemma **GRAP** in paragraaf 1.4: Taal en conversatie (*pag. 124*).

bak: zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Roermond, Montfort, Schinnen, Hoensbroek, Ell, Thorn, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Blerick, Venlo, Oirlo en Meijel.

mop: Schaesberg, Melick, Maastricht, Loksbergen en Oirlo.

mopje (*mopke*): Brunssum.

flauw mopje (*flauw mopke*): Nieuwstadt.

grap: Meeuwen.

grapje (*gropke*): Vlodrop, Posterholt, Schimmert, Urmond en Maastricht.

flauwe grap (*flauw grap*): Schimmert.

farce (*fr.*): Ophoven en Jeuk.

spañ (*du.*): Nieuwenhagen en Gulpen.

wits: Kerkrade, Heerlen, Epen en Mheer.

kinderwits: Eys.

streek: Kapel-in-'t-Zand, Swalmen en As.

kapoenenstreek: Leopoldsburg.

bagatel (*<fr.*): Susteren, Stein, Diepenbeek en Eksel.

flauwekul: Maastricht en Klimmen.

huif: Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

kattenkwaad: Venray.

mouw: Heerlen.

pretje: Merkelbeek.

smoesje: Blerick.

SAMENSPANNEN —

Kaart 80, *pag. 289*

N 90 (1982) (154), SGV (1914) (013), ZND 01 (1922) (466), ZND 26 (1937) (036).

Met vijandige bedoelingen samen met anderen een complot smeden.

heulen: freq. Oostlb. en Horns, verspr. in overig Nl.Lb.; ook in Kermt, Berlingen, Jeuk, Leopoldsburg, Tessenderlo en Loksbergen.

beteenheulen (*bedeenheulen*): Melveren en Beverst.

ondereenheulen: Tessenderlo.

samenheulen: Hamont.

tesamenheulen: Eynatten.

samenspannen: verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Beringerlds. en Demerkemp.; ook in Heerlen, Waubach, Epen, Posterholt, Susteren, Merkelbeek, Molenbeersel, Lanaaken, Maastricht, Kanne, Wijer, Herten, Vechmaal, Sint-Truiden, Borlo, Oostham en Tienray.

bijeenspannen: verspr. Westlb., Noorder- en Zuiderkemp.; ook in Neerglabbeek, Waltwilder, Beverst,

- Sint-Huibrechts-Hern, Herk-de-Stad, Melveren, Halen en Lommel.
- beteenspannen** (ook *bedeenspannen*, *bedeespannen*): freq. Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.
- meteenspannen**: Lanaken, Martenslinde en Riksingen.
- tegader spannen** (*tegaar spannen*, *tegarren spannen*): As, Stevoort, Ulbeek, Zepperen en Groot-Gelmen.
- gelijkspannen**: verspr. Dommellds.; ook in Meeuwen, Paal, Oostham en Halen.
- meespannen**: Wellen.
- aanspannen**: As en Rekem.
- houden** (ook *haaien*, *halden*, *haojen*, *houjen*, *houwen*): verspr. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Tungelroy, Stevenweert en 's-Herenelderen.
- bijeenhouden** (*bijeenhagen*, *bijeenhouden*): Oplabbeek en Werm.
- beteenhouden** (*bedeenhagen*): Hoeselt en Bilzen.
- meteenhouden** (ook *meteenhagen*, *meteenhouden*): verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Schaesberg, Lanaken, Vroenhoven en Kanne.
- samenhouden** (ook *samenhaaien*, *samenhouden*): Roermond, Rekem en Brunssum.
- tesamenhouden** (*tesamenhouden*): Montzen.
- aanhouden** (ook *aanhagen*, *aanhouden*): Zonhoven en Rekem.
- meehouden** (*methaaien*): Swalmen.
- overeenhouden** (*overeenhaaien*, *overeenhaojen*, *overeenhouden*): zeldz. Horns; ook in Beesel.
- overeenshouden** (*overeenshaojen*): Ophoven.
- overhouden** (*overha*, *overhalden*): verspr. Zuidgeld.Lb.
- samendoen**: Opitter, Neeroeteren, Boorsem, Borlo en Leopoldsburg.
- bijeendoen**: Tessenderlo, Oplabbeek en Melveren.
- beteendoen** (ook *bedeendoen*): Sint-Truiden, Mettekoven en Jeuk.
- meteendoen**: Kanne.
- tegader doen** (*tegaar doen*): Opitter, Opoeteren en Zepperen.
- aandoen**: Bree.
- met mekaar aandoen** (*me mekaar aandoen*): Sint-Huibrechts-Lille.
- meedoen** (ook *metdoen*): Maaseik, Rosmeer en Hoepertingen.
- gelijkdoen**: Neerpelt en Kaulille.
- beteengaan** (*bedeengaan*): Beverst.
- beteenvallen**: Hoepertingen.
- meteenvallen**: Riemst.
- onder een deken liggen**: verspr. Zuid.-Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Epen, Maastricht en Venray.
- onder een dekmantel liggen**: Maastricht.
- een zeil trekken**: Eys, Kapel-in-'t-Zand, Schinveld, Mheer, Opoeteren en Mechelen-aan-de-Maas.
- een zeiltje trekken** (*een zeilke trekken*): Hunsel.
- aan een zeil trekken**: Kaulille, Bocholt en Maastricht.
- een koord trekken**: Zichen-Zussen-Bolder.
- aan een koord trekken**: As, Kortessem en Hoeselt.
- aan dezelfde koord trekken**: Bevingen en 's-Herenelderen.
- aan hetzelfde koordje trekken** (*aan hetzelfde koreke trekken*): Leopoldsburg en Oplabbeek.
- brouwen**: Brunssum.
- een complot hebben**: Borgloon.
- een complot maken**: Heers.
- een zijn**: Beverst.
- pareil zijn**: Hasselt.
- flikflooiën** (*flikkeflooiën*): Nederweert.
- gelijkgaan**: Peer.
- gelijklopen**: Kaulille.
- haspelen** (*aspelen*): Maaseik.
- hoetelen**: Aalst-bij-St.-Truiden.
- huichelen**: Echt/Gebroek en Sittard.
- judassen**: Guttecoven.
- konkelen**: Venray en Amby.
- bekonkelen**: Ospel.
- met iemand overdoen**: Meerlo.

meteenfoetelen: Martenslinde.
onder een hoedje spelen: Sint-Truiden.
op een hoop kakken: Zonhoven.
op een hoop schijten: Sint-Huibrechts-Hern.
op een poot spelen: Zepperen.
op een pootje spelen: Sint-Truiden.
samenhoddelen: Borgloon.
samenstoken: Lanaken.
samenzweren: Maastricht.
smoezen: Buggenum, Brunssum, Genep en Blitterswijck.
twee handen op een buik zijn: Hamont, Neerpelt en Maastricht.
twee kramers van een naald zijn: Ophoven.

jatten: Klimmen.
klauwen: Wijlre.
ritsen: Maastricht.
scamoteren (<fr.): Jeuk.
schelmen: As en Schimmert.
soppen: Blerick.
stelen: Herten (bij Roermond).
taken: Stein.
tikken: Maastricht en Klimmen.
verdonkeremanen (*verdonkelemanen*, *verdonkermanen*): Tungelroy en Merkelbeek.
verduisteren: Sevenum, Montfort en Vlodrop.
wegmoffelen (*wegmoefelen*): Mheer.
zeven: Blerick.

VERDUISTEREN

N 90 (1982) (152).

Ontvangen geld stiekem achterhouden, gelden gebruiken waarover men niet voor zichzelf beschikken mag.

achterhouden (ook *achterhaaien*, *achterhalden*, *achterhaojen*, *achterhouwen*, *aterhagen*, *aterhouwen*): zeldz. Oostlb.; ook in Epen, Ittervoort, Ophoven, Maastricht, Hoeselt en Oirlo.
achteroverdrukken: Posterholt, Susteren, Urmond, Maastricht, Venlo, Oirlo en Sevenum.
achteroverhouwen: Diepenbeek.
achteroverslaan: Eksel.
hinteroverduwen (*hingeroverdujen*): Nieuwenhagen.
hinteroverdrukken (*hingeroverdrukken*): Nieuwenhagen.
hinterhouden (*hingerhouwen*): Eys.
beklauwen: Klimmen.
belazeren: Eys.
foetelen: Thorn en Schimmert.
gappen: Venlo en Ell.
in de tas steken (*i gen tes steken*): Doenrade, Nieuwenhagen en Noorbeek.
in eigen tas steken (*in eigen tes steken*): Echt/Gebroek.

STELLEN

DC 38 (1964) (054), ZND 01u (1924) (076 add.), ZND 25 (1937) (037), ZND A1 (1940sq) (135), ZND m (Borgers, Coenen, Fraussen, Geuss, Gijssens, Grootaers, Jaachuns, Lenaerts, Notermans, Peuskens, Vanleeuwe, Willems).

Iets heimelijk wegnemen om het zich wederrechtelijk toe te eigenen. De antwoorden op de verwante vraagstelling "Hij heeft het in 't geheim weggenomen (gemeenzame uitdrukkingen als 'scheefslaan', 'pikken' enz)" in vragenlijst ZND 01u (1924) (076) leverden onvoldoende gegevens op voor een apart lemma, al zijn er onder andere wel benamingen opgetekend als **scheefslaan**, **pikken** en **schamoteren** (<fr.). In begin van de 21e eeuw wordt **pikken** in verschillende (Belgisch-)Limburgse dialecten ook wel gebruikt als de algemene, neutrale benaming voor STELEN, maar over de precieze omvang van deze verschuiving zijn geen gegevens beschikbaar.

stelen: freq. in heel Lb.
klauwen: Kerkrade, Vaals, Wahlwiller en Puth.

2.5.4 De misdadigers

DIEF

Kaart 81, pag. 290

DC 11 (1942) (004a), N 90 (1982) (157 add.), SGV (1914) (006), ZND 01 (1922) (206), ZND 23 (1937) (007), ZND m (Drieskens, Houben, Mathys, Raymaekers).

Iemand die steelt, hetzij bij een bepaalde gelegenheid of bij herhaling.

dief: freq. in heel Lb. behalve in het Tongerlds. en Lonerlds., waar het zeldz. is.

steeldief: Beegden en Kessenich.

schelm: freq. Tongerlds. en Lonerlds., verspr. in overig Belg.Lb. (behalve in het Brab.Lb. en het Lommels) en in het Oostlb-Rip. overgg., Zuid.-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Nederweert.

spitsboef: zeldz. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Schinveld, Brunssum en Stein.

pikker: Hoeselt en Vroenhoven.

scharreweg: Beverlo.

een met lange vingers (*ene me lang vingers, ene met lang vingers*): Beverlo, Hoeselt en 's-Herenelderen.

GAUWDIEF

N 90 (1982) (157), SGV (1914) (009), ZND 01 (1922) (308), ZND 23 (1937) (007 add.), ZND m (Houben, Welter).

Een geslepen, doortrapte dief; een dief die op behendige, listige wijze te werk gaat.

gauwdief: freq. in Nl.Lb. en grensgebied behalve in het Ripuar.; ook in Eupen, As, Martenslinde, Rosmeer, 's-Herenelderen, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Kermt, Beringen, Wel-

len en Tessenderlo.

schelm: freq. Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., zeldz. Kleverlds.; ook in Swalmen, Montfort, Melick, Eigenbilzen, Martenslinde, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Venlo.

pickpocket (eng.): As, 's-Herenelderen, Hasselt en Leopoldsburg.

spitsboef: Simpelveld, Rimborg, Vijlen en Schinveld.

beroeps: Kapel-in-'t-Zand.

filou (fr.): Simpelveld.

gehaaide, een ~: Noorbeek.

geraffineerde, een ~: Kerkrade.

klauwhannes: Eys.

linkwichel: Blerick.

beurzensnijder (*bossesneeër*): Wellen.

zakkenroller: As.

BANDIET

N 90 (1982) (158), SGV (1914) (002).

Een gewelddadige schurk, een straatrover. Voor Brunssum is ook de omschrijving **godverlaten kerel** opgetekend.

bandiet: freq. in Nl.Lb. en grensgebied, verspr. Maaskemp.; ook in Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

bandieter: Brunssum.

batraaf: Maastricht.

schobbejak: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in As en Maastricht.

schobberd: Ospel, Ell en As.

deugniet (ook *deugeniet*): zeldz. Noord.-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Ophoven, Born, Stein, Geulle, Maastricht en Blerick.

deugniks (*deugeniks*): Blerick en Venlo.
schoft: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Wijlre, Heek en Guttecoven.
schooier: Amby.
schooierd: Sittard.
schurk: Posterholt, Klimmen, Tungelroy, Hunsel, As, Maastricht, Lottum en Venlo.
smeerlap: Nieuwenhagen, Wijlre, Roermond, Vlodrop en Stein.
rotzak: Oirlo.
ploert: Maastricht.
rabauw: Heerlen.
vlegel: Blitterswijk.
boef: Oirlo.
schelm: Sevenum.

STRUIKROVER

N 90 (1982) (156).

Een rover die zich in en achter struiken verbergt om vandaaruit de voorbijgangers te overvallen.

struikrover (*stroekrover, stroekruiber*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld. Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, As, Maastricht, Houthalen, Zonhoven en Leopoldsburg.
rover (ook *ruiber*): Simpelveld, Nieuwenhagen, Wijlre, Herten (bij Roermond), Klimmen, Mheer, Noorbeek, Ell, Gennep en Sevenum.
stroper: Susteren, Jeuk en Gulpen.
aanstroper: Ophoven, As en Lutterade.
bandiet: Maastricht en Eys.
boef: Vlodrop.
overvaller: Waubach.

GALGENAAS

N 90 (1982) (159), SGV (1914) (009), ZND 01 (1922) (009, 296), ZND 35 (1941) (032); Heerlen Wb.2 (247), Kerkrade Wb. (247), Maas-

tricht Wb. (382), Roermond Wb. (265), Sittard Wb. (371).

De algemene benaming voor iemand die zich schuldig maakt aan een of ander misdrijf, een zeer slecht mens. Voor Montenaken is ook de omschrijving **een die nog zal kosten aan begraven** opgetekend.

galgenaas: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Eys, As, Heusden, Kermt en Beringen.

galgenbrok: Weert.

galgskind (*gallingskind*): Meerssen, Amby en Heer.

een voor de galg (*een voor de galling*): Rosmeer.

strop: Heerlen, Gulpen, Heel, Montfort, Einighausen, Schinnen, Schimmert, Stevensweert, Maastricht, Velden, Blerick, Venlo en Tienray.

galgenstrop: Schaesberg.

schindaas (**du.**) (ook *sjinaos*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Roermond, Maastricht en Gennep.

misdadiger: Heerlerbaan/Kaumer, Epen, Roermond, Maasniel, Echt/-Gebroek en Maastricht.

dader: Geulle.

crimineel: Maastricht.

bandiet: verspr. Maaskemp.; ook in Waubach, Gulpen, Ten-Esschen/-Weustenrade, Lanaken, Veldwezelt, Maastricht, Neerpelt, Peer, Hechtel, Voort, Gutshoven, Heers, Jeuk en Lommel.

boef: Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Merkelbeek, Bree en Maaseik.

spitsboef: Maastricht.

schelm: Venray en Simpelveld.

schurk: Bocholt, Grote-Brogel, Hasselt, Ulbeek, Voort en Herk-de-Stad.

stroper: Swalmen.

vagebond (**<fr.**): verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Demerkemp.,

- zeldz. Beringerlds. en Lonerlds.; ook in Veldwezelt, Bilzen, Rijkhoven, Achel, Hamont en Sint-Truiden.
- voyou (fr.):** verspr. Maaskemp., zeldz. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Martenslinde, Rijkhoven, Mal, Hamont, Peer, Kuringen, Hasselt en Beverlo.
- vaurien (fr.)** (ook *varing*): verspr. Lonerlds.
- deugniet** (ook *deugeniet*): zeldz. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Nieuwstadt, Ophoven, Gruitrode, Neeroeteren, As, Rotem, Lanaken, Veldwezelt, Maastricht, Eigenbilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Eksel, Leopoldsburg en Blerick.
- deugniks** (*deugeniks*): Blerick en Melick.
- een van niks:** Opoeteren.
- man van niks:** Mechelen-aan-de-Maas.
- niksnutser:** Mechelen-aan-de-Maas.
- niksnutter:** Opoeteren, Mechelen-aan-de-Maas en Wellen.
- nikswaard:** Hamont.
- onnut:** Beegden en Groot-Loon.
- onnutterik:** Reppel en Neeroeteren.
- smeerlap:** verspr. Maas- en Demerkemp.; ook in Heerlen, Eys, Vlodrop, Sittard, Rotem, Eisden, Lanaken, Bilzen, Martenslinde, Diepenbeek, Hamont, Kaulille, Paal, Sint-Lambrechts-Herk, Groot-Loon, Nieuwerkerken, Sint-Truiden, Tessenderlo, Meldert en Lommel.
- smerig type:** Sint-Truiden.
- vetlap:** Ittervoort.
- vuillap:** Kaulille en Rekem.
- vieszak:** Lanaken.
- klootzak:** Oirlo.
- rotzak:** Lanaken, Bilzen, Meerlo en Sevenum.
- rotzooi:** Lanaken.
- nest:** Lanaken.
- karretjesnest** (*karkesnest*): Martenslinde en Tongeren.
- uitschot:** Belfeld en Houthalen.
- slechterik:** Neeroeteren, Rekem, Diepenbeek, Houthalen, Kuringen, Hasselt en Meldert.
- slechte kadee:** Rijkhoven.
- slechte kerel:** Mechelen-aan-de-Maas.
- slechte mens:** Spalbeek, Muizen en Borlo.
- gemenerik:** Hechtel, Peer en Reppel.
- gemene kerel:** Opoeteren, Neerharen, Diepenbeek, Heusden, Stevoort en Oostham.
- gemene kadee:** Beverlo.
- gemene mens:** Beverlo.
- geen mens:** Opoeteren.
- beest:** zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Posterholt, Thorn, Meeswijk, Stein, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Ulbeek en Jeuk.
- varken:** Hoensbroek, Diepenbeek, Helchteren, Houthalen, Hasselt en Ulbeek.
- crapule (fr.)** (ook *crapuul*): verspr. Tongerlds., zeldz. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Buggenum, Lanklaar, Lanaken, Zichen-Zussen-Bolder, Alken, Gelinden, Sint-Truiden en Meldert.
- sloeber** (ook *slobber*): zeldz. Demerkemp.; ook in Bree, Neeroeteren, Martenslinde, Tongeren, Neerpelt, Sint-Lambrechts-Herk en Lommel.
- batraaf** (ook *batteraaf*): Klimmen, Noorbeek, Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.
- belhamel:** Hasselt.
- bellinger:** As.
- bengel:** Simpelveld.
- vlegel:** zeldz. Horns en Maaskemp.
- aostenkind:** Heek.
- duivelskind:** Maaseik.
- bert:** Meijel.
- bocht:** Lanklaar.
- boel:** Tongeren.
- bonot:** Montenaken.
- duimgraaf:** Simpelveld.
- gepeupel:** Lanklaar.
- hoer:** Lanaken.
- janhagel:** Lanklaar.
- judas:** Hechtel, Meeuwen en Hasselt.
- klamot:** Opglabbeek.
- lafaard:** Beringen.
- landloper:** Heers.

lelijkerd: Hamont.
loebas: Neerpelt en Kuringen.
loeder: Lanaken.
lorejas: Linkhout.
lummel: Kuringen.
monster: Mettekoven.
moordenaar: Meijel.
mos: Opglabbeek.
nazi: Lanklaar.
nijs: Gelinden.
onverlaat: Noorbeek.
patjakker: Ell.
peter: Grote-Brogel.
ploert: Achel en Maastricht.
ploeter: Nieuwerkerken.
saujong (zoujong): Eys.

schabberd: Lanklaar.
schandaal: Beringen en Gutshoven.
schobbejak: Achel en Oirsbeek.
schoebie: Blerick.
schoelje (schoelie): Beringen en Hamont.
schoft: Venlo.
schooi: Heers.
schooier: Hasselt en Maastricht.
schuifel: Ophoven.
sjamfoeter: Wellen.
snaak (snak): Posterholt.
strobant: Susteren.
strobber: Herten (bij Roermond).
verrekkeling (vrekkeling): Bocholt.
zwereneuter: Beegden.

2.5.5 De straf

BOETE

N 90 (1982) (133 add. 161), ZND 36 (1941) (057 add.).

Een geldstraf, een straf bestaande in het moeten betalen van een zekere geldsom.

boete: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Kaulille, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

geldboete: Blerick en Montfort.

straf: Klimmen en Eys.

geldstraf: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Doenrade, Merkelbeek, Klimmen en Geulle.

amende (fr.) (ammèn): Hoeselt.

BESLAG

N 90 (1982) (160).

Beslaglegging, arrest op goederen (bijv. als uitvoering van een vonnis).

beslag: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Bree, As, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.
beslagname: Kerkrade en Wijre.

IN BESLAG NEMEN

N 90 (1982) (160).

Beslag leggen op, goederen in beslag nemen.

in beslag nemen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Eys, Gulpen, Kapel-in-'t-Zand, Ell, Guttecoven, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Tienray.

in beslag pakken: As.

beslag leggen: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Thorn en Maastricht.

beslag nemen: Klimmen.

beslag opleggen: Ittervoort.

aanslaan: As, Diepenbeek en Hoeselt.

onder sekwesten zetten: As.

HANDBOEI

N 90 (1982) (163).

Een kluister waarmee de handen vastgeketend worden, ieder van een stel gepaarde banden die om de polsen van een gevangene gelegd worden.

boei: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kelpen, Grathem, Maastricht, Houthalen, Jeuk en Leopoldsburg.

handboei: freq. Oostlb., verspr. Oost.-Zuidlb., Centr.Maaslds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Ophoven, Thorn, Bree, Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Eksel.

kluister: Susteren, Oirsbeek, Klimmen, Tungelroy, Ell, Ittervoort, As, Urmond, Diepenbeek, Zonhoven en Loksbergen.

schelle (du.) (sjel): Nieuwenhagen.

handschelle (du.) (hanksjel): Nieuwenhagen.

DWANGBUIS

N 90 (1982) (164).

Een op de rug sluitend jasje met lange mouwen, om in razernij verkerende krankzinnigen tijdelijk het vrije gebruik van hun armen te benemen.

Voor Stein is ook de schertsende benaming **rotkapotje** opgetekend.

dwangbuis: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Eksel, Zonhoven en Jeuk.

dwangrok: Kerkrade.

dwangjak: Heerlen.

gekkenjak: Maastricht.

kamizool (<fr.): Maastricht.

camisole de force (fr.): Leopoldsburg.
harnas: Epen.

GEVANGENIS

Kaart 82, pag. 290

N 90 (1982) (162), SGV (1914) (010), ZND 01 (1922) (341), ZND 24 (1937) (009), ZND m (Drieskens, GrGr).

Een gebouw waarin personen in verzekerde bewaring worden gehouden om een straf uit te zitten.

Voor Kapel-in-'t-Zand is ook de benaming **Pollartstraat** opgetekend, naar de straat waarin het gerecht en de recherche gevestigd zijn. De **wacht** is volgens een informant voor Stokkem de gemeentelijke gevangenis. In Gennep wordt de gevangenis voorts ook wel **tobias** genoemd naar de persoon die er, naar men zegt, het eerst heeft ingezet. Voor Maastricht is ook de schertsende benaming **Hilton-hotel** genoteerd.

gevangenis (ook *gevangnis*): freq. in Nl.Lb.; ook in As, Maaseik, Rekem, Lanaken, Rosmeer, Vlijtingen, Sint-Huibrechts-Lille, Kleine-Brogel, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

gevang: verspr. Truierlds.; ook in Schaesberg, Meeuwen, Beverst, Achel, Heusden, Houthalen, Lummen, Beringen, Gutshoven en Wellen.

gevangenhuis: Puth.

gevangenenhuis: Vijlen.

prison (<fr.) (ook *person, persong, perzon, perzong, presong, prezong, prisong*): freq. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb. en Truierlds., verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Lontzen en Loksbergen.

cachot (<fr.): freq. Oost.Zuidlb. en

Zuid.Oostlb., verspr. Demerkemp. en Lonerlds., zeldz. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bilzen, Achel, Peer, Jeuk en Leopoldsburg.

petoet (ook *partoet*, *patoet*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

bak: freq. Dommellds. en Demerkemp., verspr. Kleverlds., zeldz. Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Swalmen, Melick, Tungalroy, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Tongeren, Paal, Herk-de-Stad, Linkhout en Blerick.

kot: zeldz. Dommellds., Demerkemp., Truierslds. en Getelds.; ook in Ospel, Kelpen, Grathem, Zutendaal, Heers, Oostham, Oirlo en Meijel.

kotje: zeldz. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

kast: verspr. Kleverlds.; ook in Simpelveld, Susteren, Geleen, Klimmen, Echt/Gebroek en Urmond.

nor: Reuver, Montfort, Lutterade, Venlo en Meijel.

bajes: zeldz. Noord.Oostlb.

doos: Beegden, As en Rekem.

pot: Blitterswijk, Peer en Vreeren.

munster (<lat.): Beesel, Beegden en Asenray/Maalbroek.

cel (<lat.): Eys.

pensionaat (<fr.): Rekem.

aap: Beegden en Asenray/Maalbroek.

college: Rekem.

pietenkastje: Heerlerbaan/Kaumer.

pietenman: Stein.

pieterman: Stein.

spekkamer: Maastricht.

spritshuisje (*sprietshuiske*): Eys.

wacht: Stokkem.

ROEDE

N 90 (1982) (165).

Een enkele twijg of een aantal tot een bosje bij elkaar gebonden takjes als strafwerktuig.

Voor Blerick is ook de omschrijving **bosje takjes** (*boske takskes*) opgetekend.

roe(de) (ook *roei*, *rouw*): freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeswijk, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

karwats: Brunssum, Hoeselt en Maastricht.

wis: Ophoven.

wisjes (mv.) (*wiskes*): Eksel.

gats: Nieuwenhagen.

guts: Schimmert.

PEZERIK

N 90 (1982) (166).

De harde, gedroogde, holle spier (roede) van een stier of varken, of een pektouw of touw met knopen als strafwerktuig.

pezerik: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Bree.

pees: Posterholt, Tungalroy, As, Diepenbeek, Eksel en Blerick.

bullepees: verspr. Kleverlds.; ook in Reuver, Mheer, Born, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Venlo.

pezel: Montfort en Maastricht.

durenpezel: Doenrade, Maastricht en Klimmen.

peits (<du.): Sevenum, Vlodrop en Kerkrade.

karwats: Wijlre, Roermond, Maasniel, Susteren, Nieuwstadt, Ell, Urmond, Maastricht, Jeuk, Loksbergen en Venray.

cravache (fr.): Leopoldsburg.

smik: Eys.

2.6 Defensie en oorlog

2.6.1 Het leger

In deze subparagraaf komen benamingen in verband met het leger, de krijgsmacht te land, aan bod. Voor het begrip *LEGER* zelf is geen materiaal beschikbaar. In het lemma *SOLDATEN* is voor Reuver, Ell, As, Stein en Leopoldsburg wel **leger** opgetekend en voor Heerlerbaan/-Kaumer **armee** (vgl. Duits *Armee*, afgeleid van Frans *armée*). Voor het begrip *SOLDAAT* (*RND* (076)) is geen lexicale variatie opgetekend. In het noorden en het uiterste zuidoosten van Nederlands-Limburg komt verspreid ook de uitspraakvariant *saldaat* voor, evenals in Lommel. Vraag 175 van vragenlijst N 90 (1982) luidt: “Welke verschillende soldaten onderscheidt u? (piot, zandhaas, kalkvreter)”. De antwoorden op die vraag zijn te heterogeen om als apart lemma opgenomen te worden, maar kunnen wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet (<http://www.ru.nl/dialect>). Onder de opgaven komt onder andere **piot** verspreid voor in heel Limburg en **zandhaas** in Nederlands-Limburg voor de ‘infanterist’, de soldaat te voet. Beide kunnen spottende benamingen zijn.

De lemma's *LOTELING* en *VERVANGER* houden verband met de voormalige militaire dienstplicht, de verplichting van de (mannelijke) staatsburger om de staat te dienen in het leger. In Nederland werd de militaire dienstplicht in 1810 ingevoerd door de Franse bezetters onder Lodewijk Napoleon. Iedere man van 20 jaar moest zich inschrijven. Door middel van loting werd bepaald wie dienst moest nemen in het Franse leger. Het was mogelijk om tegen betaling voor een vervanger te zorgen. Later gold de militaire dienstplicht vanaf 18 jaar. In België werd in 1909 de dienstplicht voor een zoon per gezin ingevoerd, in 1913 de algemene dienstplicht. Door diverse oorzaken kwam de militaire dienstplicht op het einde van de twintigste eeuw steeds meer onder druk te staan. In België wordt de dienstplicht in 1994 opgeschort en worden geen dienstplichtigen meer opgeroepen. In Nederland worden sinds augustus 1996 geen nieuwe dienstplichtigen meer opgeroepen en is de dienstplicht sinds 1 mei 1997 officieel opgeschort (bron: www.wikipedia.org).

Voor *KORPORAAL* ‘de laagste rang boven soldaat’ en *KOLONEL* ‘hoofdofficier van de hoogste rang’ is enkel materiaal beschikbaar voor Belgisch-Limburg, respectievelijk *ZND* 36 (1941) (052) en (051). Die begrippen zijn derhalve niet opgenomen als aparte lemma's, maar de gegevens zijn raadpleegbaar in de materiaalbasis op het internet. Voor **korporaal** zijn enkel verschillende uitspraakvarianten opgetekend: naast *korporaal* komen ook *kaperaal*, *kaporaal*, *kapraal*, *karperaal*, *kepraal*, *koperaal*, *koporaal*, *kopraal*, *korperaal* en *korpraal* voor. Voor *KOLONEL* is in Belgisch-Limburg naast de algemene benaming **kolonel** (ook *kolenel*, *kolnel*) voor Opoeteren, Genk, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Rijkhoven, Zonhoven, Heers, Herk-de-Stad en Linkhout ook **koronel** (ook *korenel*, *kornel*, *kernel*) opgetekend, steevast naast **kolonel**.

De vraagstelling naar het begrip *TROEP* ‘een aantal manschappen die een deel van het leger vormen’ leverde onvoldoende lexicaal onderscheiden materiaal om het als apart lemma op te nemen. Voor het begrip *COMPAGNIE* ‘een onderafdeling van het leger met aan het hoofd meestal een kapitein’ is geen lexicale variatie opgetekend.

Voor de *WACHT*, het wachthouden, het waken over iets of iemand m.n. voor de veiligheid, is overal **wacht** opgetekend. Voor Blerick is voorts ook **schildwacht** genoteerd en voor As **sentinelle** (fr.). **Kazernewacht** in Klimmen is wel een gelegenheidsopgave onder invloed van de vraagstelling (N 90 (1982) (183): de taak om de kazerne te bewaken). De vraagstelling N 90 (1982) (184): zonder verlof zijn post verlaten (in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* behandeld onder het lemma *ERTUSSENUIT KNIPEN*) ten slotte leverde voor Limburg onvoldoende materiaal op.

SOLDATEN

N 90 (1982) (171, 175 add.), RND (052 add., 137), ZND 32 (1939) (008).

De algemene naam voor militairen, personen zonder rang die bij het leger dienen.

Voor het enkelvoud **SOLDAAT** (RND (076)) is geen lexicale variatie opgetekend (vgl. de inleiding op deze subparagraaf).

soldaten (ook *saldaten*): alg. in heel Lb.

soldatenvolk: Gulpen, Herten (bij Roermond), Montfort, Susteren, Schimmert, Thorn, Bree, Born en Meijel.

volk: Swalmen, Oirsbeek, Mheer, Diepenbeek en Tienray.

voetvolk: Loksbergen en Wijlre.

lager voetvolk: Klimmen.

dienstvolk: Montfort.

paardsvolk: Klimmen.

militairen: Nieuwenhagen, Urmond, Maastricht en Venlo.

piotten: Roermond, Melick, Merkelbeek, Amby, Noorbeek, Echt/Gebroek, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Leopoldsburg en Blerick.

leger: Reuver, Ell, As, Stein en Leopoldsburg.

armee (fr.): Heerlerbaan/Kaumer.

REKRUIT

N 90 (1982) (176).

Een soldaat die pas in dienst is; een nieuw aangenomen, nog ongeoeffend soldaat.

Voor Blerick zegt men van zo iemand ook wel dat hij of zij **pas piot** is; 'piot' is een gewestelijke benaming voor een infanterist.

rekruijt: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.-

Lb. en Kleverlds.; ook in As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Hoeselt.

schacht: Bree, As, Eigenbilzen, Diepenbeek, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

groene, een ~: Heerlen, Heel, Born en Geulle.

groene jong: Eys.

groentje: Thorn, Hoensbroek en Schimmert.

bleu (fr.): Eksel, Opglabbeek en Loksbergen.

big: Velden en Klimmen.

bol: Hulsberg.

oliebol: Stein.

pubbes: Venlo.

scheuteling: Roermond.

LOTELING

N 90 (1982) (174).

Jongeman die voor de militaire dienst loten moet of geloot heeft.

loteling: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Bree, As, Maastricht, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg, Blerick, Venlo, Meijel en Maasbree.

loter (ook *lotter*): zeldz. Kleverlds.; ook in Heerlen, Schinnen, Geulle en Diepenbeek.

lootjong: Oirsbeek.

trekjong: Eys.

dienstplichtige: Velden.

boever: Opglabbeek.

VERVANGER

N 90 (1982) (173).

Een plaatsvervanger, met name iemand die tegen betaling de dienstplicht voor iemand anders vervult.

Voor de aanduiding van deze praktijk is voor Tungelroy **remplacement (fr.)** opgetekend en voor Brunssum en Vlodrop respectievelijk **broederdienst** en **leendienst**.

remplaçant (fr.) (ook *rampesant*, *ramplesang*, *rappelesang*, *reple-sant*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ospel, Bree, Meeuwen, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

vervanger: Blerick, Heel en Maastricht.
plaatsvervanger: Urmond en Maastricht.

DIENSTPLICHT MOETEN DOEN

N 90 (1982) (172).

Verplicht worden om zijn militaire dienst te vervullen.

opmoeten: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Tungelroy, Thorn, Born, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Venlo en Venray.

voor zijn nummer opmoeten: Eys.

binnen moeten: Ophoven, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Houthalen en Jeuk.

in dienst moeten: Nieuwenhagen, Thorn, Maastricht, Blerick en Oirlo.

naar de troep moeten: Eigenbilzen.

moeten opkomen: Tienray en Wau-bach.

DIENSTPLICHT GAAN DOEN

N 90 (1982) (172).

Zijn militaire dienst gaan vervullen.
Voor As is ook de schertsende uitdrukking **patatten gaan jassen** opgetekend.

in dienst gaan: Blerick en Kapel-in-'t-Zand.

onder dienst gaan: Maastricht.

voor de dienstplicht gaan: Oirlo.

opgaan: Kerkrade.

voor zijn nummer opgaan: Stein en Noorbeek.

naar het leger gaan: As.

naar de troep gaan: As.

soldaat worden: Leopoldsburg.

DIENSTPLICHT DOEN

N 90 (1982) (172).

Zijn militaire dienst vervullen.

dienen: verspr. in Nl.Lb.

dienst doen: As.

legerdienst doen: Zonhoven.

term doen: Eksel en Loksbergen.

in dienst zijn: Eys, Roermond, Maasniel, Geleen, Echt/Gebroek, Urmond en Maasbree.

onder dienst zijn: Meerlo.

dienstplicht vervullen: Maastricht.

opkomen: Haelen, Roermond, Melick, Susteren, Kelpen, Grathem, Maastricht, Blerick en Gennep.

staan: Diepenbeek.

bij de troep zijn: Hoeselt en Eigenbilzen.

SALUEREN

N 102 (1998) (013), ZND 32 (1939) (008).

Op een bepaalde, voorgeschreven wijze (be)groeten, gezegd met betrekking tot militairen.

salueren (<fr.): freq. in Belg.Lb., verspr. Oostlb., Weertlds., Horns,

Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz.
Oostlb-Rip. overgg.

aanslaan (ook *aanslaa*, *aaslaa*, *aa-slaan*): verspr. Dommellds.; ook in Waubach, Schaesberg, Heel, Montfort, Nuth/Aalbeek, Hoensbroek, Weert, Maasbracht, Bree, Opoeteren, Dilsen, Obbicht, Lanaken, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek,

Zolder, Kortessem, Sint-Truiden en Loksbergen.

aanslagen: Oostham en Meldert.

groeten: verspr. Geullds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Boukoul, Klimmen, Ospel, Ell, Maaseik, Rekem, Maastricht, Voort, Kerkhoven, Kwaadmechelen en Boekend.

de groet doen: Neerpelt.

2.6.2 De wapens

Deze subparagraaf bevat begrippen voor militaire emblemen en voorwerpen bestemd om zich te verdedigen of om iemand letsel toe te brengen. Voor de begrippen **WAPEN**, **SCHOT** en **SCHIETEN** is geen lexicale variatie opgetekend, voor **ZWAARD** en **PONJAARD** zijn onvoldoende gegevens beschikbaar voor respectievelijk Belgisch- en Nederlands-Limburg. Die begrippen zijn niet als lemma opgenomen, maar de gegevens kunnen wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op het internet.

WAPENSCHILD

N 90 (1982) (178).

Een bord waarop een wapen (bijv. van een legeronderdeel) geschilderd is, blazen.

schild: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, Opglabbeek, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

wapenschild: Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), As, Echt/Gebroek, Maastricht en Blerick.

wapen: Waubach, Gulpen, Amby, Ell, Blerick, Venlo, Oirlo en Maasbree.

blazen: Diepenbeek.

bord: Merkelbeek.

VLAG

Kaart 83, pag. 291

DC 39 (1965) (022d), SGV (1914) (040), ZND 17 (1935) (008), ZND B2 (1940sq) (226).

Een aan een stok gedragen doek met de kleuren of emblemen van een land.

vlag: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp. en Dommellds., zeldz. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Heerlen, Koersel, Hechtel, Beverlo, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Tessen-derlo en Halen.

vaan: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Lb. en Westlb., verspr. Noord.Oostlb., zeldz. Truierlds. en Getelds.; ook in Blerick, Blitterswijk en Maasbree.

vaandel: verspr. Trichterlds.; ook in Mielen-boven-Aalst.

drapeau (fr.): verspr. in Belg.Lb.; ook in Gronsveld en Maastricht.

GEWEER —————

N 90 (1982) (181);
Beenen, P. (1973) (121).

Een draagbaar vuurwapen bestemd om door één persoon bediend te worden, meestal ongeveer een à anderhalve meter lang.

Voor Merkelbeek en Meijel zijn ook respectievelijk de benamingen **mitrailleur** (<fr.) en **stengun** opgetekend, die specifiekere types van vuurwapens aanduiden.

Voor de LOOP VAN EEN GEWEER (ZND 30 (1939) (037b)) is in Belgisch-Limburg geen lexicale variatie opgetekend, behalve in Sint-Truiden waar naast **loop** ook **buis** is genoteerd.

geweer: alg. in heel Lb.

schietgeweer: Klimmen en Simpelveld.
flobert (*flambeer*): Kapel-in-'t-Zand en Herten (bij Roermond).

karabijn (ook *karbijn*): Ell en Herten (bij Roermond).

spuit: Tienray en Klimmen.

flint: Klimmen.

BUSKRUIT —————

Kaart 84, pag. 291

N 90 (1982) (182), SGV (1914) (005), ZND 01 (1922) (165), ZND 17 (1935) (015), ZND 22 (1936) (035), ZND m (Godelaine).

Een licht ontbrandbaar, ontplofbaar mengsel van salpeter, houtskool en zwavel dat o.a. gebruikt wordt voor het afschieten van projectielen uit vuurwapens.

Voor Neerpelt is ook de benaming **hagel** opgetekend voor de gegoten loden korrels waarmee men schiet en voor Ophoven **munitie** (<fr.) voor de schietbenodigdheden of schietvoorraad.

buskruit: verspr. Demerkemp. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb.

en Centr.Maaslds.; ook in Hunsel, Thorn, As, Maastricht, Koninksem, Sint-Huibrechts-Lille, Overpelt, Nieuwerkerken, Loksbergen, Halen, Blerick en Venlo.

kruit: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Weert, As, Stein, Geulle, Hoeselt, Overpelt, Beringen en Velden.

schietkruit: Rosmeer.

kruitwis: Kelmis.

poeder (ook *poeier*): freq. in Belg.-Lb.; ook in Welkenraedt, Tungalroy, Maastricht en Meijel.

schietpoeder (*schietpoeier*): verspr. Tongerlds.; ook in Bree, Elen en Stevoort.

pulver (<lat.) (*polfer, polver, porfel, porvel*): freq. in Nl.Lb.; ook in Kessenich, Geistingen, Opitter, As, Opgrimbie, Rekem, Kanne en Zichen-Zussen-Bolder.

ploff: Buggenum.

schroot: Gelieren/Bret en Maastricht.

solfer (<fr.): Bilzen.

MIKKEN —————

N 90 (1982) (185).

Ogen op een doel dat men tracht te raken of te treffen met een vuurwapen. Voor de begrippen **SCHIETEN** en **SCHOT** is geen lexicale variatie opgetekend.

mikken: freq. in heel Lb.

aanleggen (ook *aaleggen*): verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in As, Guttecoven, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Blerick, Venlo, Tienray en Meijel.

ogen: Heerlen, Epen, Vlodrop, Pey en Klimmen.

richten: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Roermond, Stein, Maastricht en Gennep.

zielen (du.): Vijlen.

2.6.3 De oorlog

OORLOG

N 90 (1982) (186).

De strijd tussen twee of meer volkeren, vorsten of staten.

oorlog: alg. Centr.Lb., Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oostlb.; ook in Eys en Gulpen.

krijg: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Reuver, Montfort, Vlodrop, As, Meeswijk, Maastricht en Meijel.

SNEUVELEN

N 90 (1982) (187), SGV (1914) (034).

Omkomen, sterven in een oorlog of in een gevecht.

sneuvelelen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

sneven: Herten (bij Roermond).

vallen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Reuver, Tungalroy, Eigenbilzen, Loksbergen en Blitterswijk.

blijven: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Thorn.

doodblijven: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld en Epen.

omkomen: Opglabbeek en Maastricht.

in het gras bijten: Schinveld.

PLUNDEREN

N 90 (1982) (189).

Roven, stelen, als buit meenemen, zich wederrechtelijk toe-eigenen van door burgers onbeheerd achtergelaten goederen, gezegd van soldaten.

plunderen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Eksel, Houthalen, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

roven (ook *ruiben*): Reuver, Vlodrop, Schimmert, Tungalroy, Ell en As.

beroven: Klimmen.

räubern (*du.*) (*räubern*): Kerkrade.

klauwen: Gulpen, Vijlen, Doenrade, Schinnen en Stein.

buitmaken: Echt/Gebroek en Klimmen.

inpalm: Maastricht.

inscharren: Klimmen.

meenemen (*metnemen*): Klimmen.

organiseren (<*fr.*): Blerick.

pikken: Klimmen.

ratsen: Velden.

stropen: Eys.

3 Vervoer

Dit hoofdstuk bevat begrippen met betrekking tot het transport over de weg, per spoor, over water en door de lucht. In vergelijking met het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* zijn de begrippen in dit hoofdstuk anders geordend, om het aantal onderverdelingen in secties te beperken. In het WBD wordt ook de woordenschat in verband met de taal als communicatiemiddel in deze paragraaf behandeld, in het WLD zijn die begrippen ondergebracht in subparagraaf 1.4.3 van deze aflevering.

Dit hoofdstuk bestaat uit drie grote paragrafen: vervoer over de weg (3.1), vervoer over het spoor (3.2) en vervoer over het water (3.3), gevolgd door twee kleinere paragrafen over het luchtverkeer (3.4) en over begrippen in verband met reizen en toerisme (3.5). De drie grote paragrafen zijn voorts telkens onderverdeeld in (1) Algemene begrippen, (2) Vervoermiddelen en (3) Transportwegen.

3.1 Vervoer over de weg

3.1.1 Algemeen

RIJDEN

Kaart 85, pag. 292

N 90 (1982) (006), ZND 25 (1937) (006), ZND A2 (1940 sq) (285), ZND m (Borgers, Coenen, Coomans, Fias, Fraussen, Geuss, GrGr, Grootaers, Houben, Jaachuns, Kohneman, Langohr, Lenaerts, Mathys, Notermans, Peuskens, Raym., Vanderbeeken, Welter, Willems).
Diepenbeek Wb. (103, 236), Genk Wb. (145), Hoeselt Wb. (130), Kortessem Wb. (193).

Zich voortbewegen in of op een voertuig. In tegenstelling tot het Algemeen Nederlands wordt **varen** in de Limburgse dialecten ook gebruikt voor verplaatsingen over de weg met de auto. Voor het begrip **VAREN** met betrekking tot reizen of vervoer over water is geen lexicaal variatie opgetekend.

Het trefwoord **jagen** heeft vooral betrekking op met de fiets rijden (vgl. het lemma **FIETSEN** verder in deze subparagraaf), maar sommige informanten merken op dat het ook gebruikt kan (kon) worden voor met de auto rijden.

rijden (ook *rijen*): freq. in heel Lb.

varen: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven,

Meeuwen, Opglabbeek, As, Meeswijk, Vroenhoven, Eigenbilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Hoeselt en Jeuk.

jagen: freq. Tongerlds.; ook in Genk Wb. en in Mopertingen en Vlijtingen.

WOEST, WILD RIJDEN

N 90 (1982) (007).

Zich op een ruwe, onstuimige manier voortbewegen in een voertuig.

rossen: freq. Zuid.Oostlb. en rond Roermond; ook in Melick, Tungelroy, Thorn, Born, Guttecoven, Maas-tricht en Gennep.

rotsen (ook *roetsen*): Nieuwstadt, Bree, As, Meeswijk, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Houthalen, Jeuk, Leopoldsburg en Tienray.

crossen (<eng.): zelds. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Klimmen, Stein, Loksbergen, Blerick, Venlo en Meijel.

jagen: Gulpen, Epen, Schimmert, Blerick, Venlo, Oirlo en Sevenum.

jakkeren: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in

Simpelveld, Schinnen, Noorbeek, Urmond en Venray.

razen: verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Swalmen en Echt/Gebroek.

brassen: Gulpen.

broezen: Heerlen en Nieuwenhagen.

hotsen: Venray.

karren: Mheer.

kisten: Eys.

koetsen: Kerkrade.

ralen: Noorbeek.

rankanken: Ell.

ransen: Maasbree.

scheuren: Roermond en Maastricht.

sturren: Hoeselt.

uitlijden: Tienray.

vegen (ook *vagen*): Blerick en Maastricht.

gek rijden (*gek rijden*): Zonhoven.

wild rijden (*wild rijden*): Tienray en Montfort.

ruw varen: Eys.

varen wie een gek: Kapel-in-'t-Zand en Stein.

varen wie een wilde: Klimmen.

HOTSEN

N 90 (1982) (010).

Zachtjes schokken op een hobbelige weg.

schokkelen (ook *schoegelen*, *schoekelen*, *schoggelen*): freq. Oost.Zuidlb., verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Nieuwstadt, Brunsum, Noorbeek, Tungelroy, Ell, As, Born, Stein, Maastricht, Hoeselt en Blerick.

schokken: Waubach, Posterholt, Susteren en Maastricht.

hobbelen (ook *hoebelen*, *hoepelen*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld.

hoddelen: Susteren.

stuikelen (*stoegelen*, *stoekelen*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg en Eys.

stuiken (*stoeken*, *stokken*): Gulpen, Ingber, Maastricht en Jeuk.

batteren: Lutterade.

bobbelen: Tungelroy en Maastricht.

bodderen: Leopoldsburg.

bolderen: Amby.

botsen (ook *boetsen*): Venlo, Kelpen en Grathem.

bottelen (ook *bortelen*): Montfort, Schimmert, Thorn en Venray.

dokkeren: Blerick en Weert.

hotsen: Meijel en Zonhoven.

hotselen: Venray en Meerlo.

jagelen: Diepenbeek.

lobberen: Ospel.

robbelen (ook *roebelen*): Gulpen, Ingber, Doenrade en Ittervoort.

roddelen: Geleen.

schodderen: Loksbergen.

schommelen: Meijel en Neer.

schopperen (*schoeperen*): Eksel.

wiebelen: Heerlerbaan/Kaumer en Vijlen.

wiegelen: Blerick.

KORTER MAKEN

N 90 (1982) (008).

Een af te leggen afstand afsnijden, inkorten door een snellere of rechte weg te nemen.

Voor Opglabbeek is voor een kortere weg ook het zelfstandig naamwoord **binnenweg** opgetekend.

afsnijden (*afsnijen*): freq. in Nl.Lb.

snijden (*snijen*): Haelen, Merkelbeek, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

richten: Kesseleik, Susteren, Ittervoort, Stein, Maastricht, Jeuk, Blerick en Sevenum.

richtiger gaan: Maasbree.

richtiger (du.) varen: Venray.

gerichter lopen: Nieuwstadt.
afslaan: Melick.
afkorten: Eys, Swalmen, Posterholt, Lutterade en Venlo.
bekorten: Echt/Gebroek.
korten: Weert.
korter varen: Herten (bij Roermond).
een kortere weg pakken: Gulpen en Ingber.
binnendoor rijden: Leopoldsburg, Eksel en Zonhoven.
binnendoor gaan: As.
triche (fr.) gaan (tris gaan): Eigenbilzen.
triche (fr.) nemen (tris nemen): Hoeselt.
triche (fr.) varen (tries varen): Diepenbeek.

STALLEN

N 90 (1982) (012).

Een voertuig in een garage of bewaarplaats zetten.
 Voor Vlodrop is ook het zelfstandig naamwoord **stalling** opgetekend voor een stalplaats of garage voor bijv. auto's.

stallen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Leopoldsburg.
afzetten: Hoensbroek.
binnenzetten: Vijlen, Ospel, Stein, Eksel en Zonhoven.
inzetten: Hoeselt.
neerzetten: Venray, Opglabbeek en Maastricht.
vortzetten (ook voetsetzen): Susteren, Eigenbilzen en Simpelveld.
zetten: Doenrade, Klimmen, Ophoven, Meeswijk, Maastricht, Bunde, Diepenbeek en Velden.
in de garage zetten (ook inne garage zetten): Thorn, Eys en Gulpen.
in de stal zetten (i genne staal zette): Nieuwenhagen.

op stal zetten: Bree.
onder het schop zetten: Schaesberg.
stationeren (<fr.): Gulpen, Lutterade, As, Maastricht en Meijel.
gareren (<fr.): Jeuk.
parkeren: Maastricht.
plaatsen: Meijel.
stellen: Kerkrade.

FIETSEN

N 90 (1982) (006 add., 015), ZND 25 (1937) (006 add.);
 Diepenbeek Wb. (103, 236, 241), Genk Wb. (360), Hoeselt Wb. (130), Kortessesem Wb. (193), Sint-Truiden Wb. (241), Tongeren Wb. (612);
 Lijnen, J. (1984) (003).

Op een fiets rijden.

fietsen: freq. in Nl.Lb.; ook in As, Meeswijk, Eigenbilzen en Leopoldsburg.
rijden (rijen): Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Ophoven en Meeuwen.
velo rijden (velo rijen): Bree, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Sint-Truiden, Jeuk en Maastricht.
op de velo rijden (op de velo rijen): Loksbergen.
varen: Kapel-in-'t-Zand en Opglabbeek.
fiets varen: Simpelveld.
op de fiets varen: Eys.
met de fiets varen: Eigenbilzen.
jagen: Diepenbeek, Beverst en Hoeselt.
velo jagen: Genk, Diepenbeek, Romershoven, Hoeselt en Tongeren.
met de velo jagen: Romershoven.
bet de velo jagen (be de velo jagen): Diepenbeek en Kortessesem.

FIETSER

ZND 29 (1938) (009).

Een persoon die op een fiets rijdt.
 Voor dit begrip zijn er nauwelijks gege-

vans voor NI.Lb.
Voor Sint-Truiden is ook **coureur** (fr.) opgetekend, de Belgisch-Limburgse benaming voor een wielrenner. In Nederlands-Limburg wordt die laatste volgens J. Cajot (1977) overal (**wiel**)renner genoemd.

fietser: verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds. en Dommellds.; ook in Mheer, Weert, Maasbracht, Koersel, Paal, Beringen, Voort, Jeuk en Oostham.

fietserd: Remersdaal.

een met de fiets: Riemst.

een met een fiets: Rosmeer.

een op zijn fiets: Sint-Huibrechts-Lille.

rijder: Neerpelt.

velorijder: verspr. in de Kempen, zeldz. Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Overpelt en Lommel.

velojager: Ulbeek, Kuttekoven en Rijkhoven.

veloman: Landen en Wellen.

man per velo: Houthalen, Hoepertingen en Zonhoven.

mens op een velo: Sint-Truiden.
radfahrer (du.): Lontzen en Eupen.

VOETGANGER

N 90 (1982) (080).

Een persoon die te voet gaat.

Voor Eys en Maastricht is ook de omschrijving **een die te voet gaat** opgetekend en voor Bunde [een die met de] **leren tram** [gaat] opgetekend (vgl. voor leren tram ook het lemma **SCHOEN: SPOT-NAMEN** in WLD III, 1.3: *Kleding*).

voetganger: freq. in NI.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

voetreiziger: Heerlen.

wandelaar: Heerlerbaan/Kaumer, Herten (bij Roermond), Oirsbeek, Maas-tricht en Blerick.

3.1.2 Voertuigen

In deze subparagraaf komen de dialectbenamingen in verband met diverse vervoermiddelen te land aan bod. De benamingen voor landbouwvoertuigen worden behandeld in aflevering 13: *Landbouwvoertuigen* van deel I, de Landbouwwoordenschat, van het WLD. Die aflevering bevat onder meer de terminologie van de verschillende soorten karren en wagens en hun onderdelen, alsook de woordenschat met betrekking tot het rijtuig en de meest voorkomende rijtuigtypen als bijvoorbeeld de KOETS, SJEES, DOGKAR en LANDAUER.

In Belgisch-Limburg zijn heel wat producten van de industriële revolutie, waaronder diverse voertuigen, geïntroduceerd vanuit Wallonië, met name vanuit Luik. Samen met de nieuwe ontwikkelingen werd vaak ook de Franse benaming overgenomen, wat soms resulteerde in een tegenstelling tussen Belgisch- en Nederlands-Limburg wat betreft de naamgeving. J. Cajot (1977) maakt in zijn artikel *De rijks grens tussen beide Limburgen als taalgrens* melding van enkele tegenstellingen tussen Nederlands-Limburg en Belgisch-Limburg, zo bijvoorbeeld de uitspraak van **auto**: *auto* (ook *ooto* of *oto*) in Nederlands-Limburg versus *otto* in Belgisch-Limburg, en voorts **vrachtwagen** vs. **camion**, **bestelwagen** vs. **camionnette**, **takelwagen** vs. **depannage**, **'tractor** vs. **trac'teur**, **'motor** (Duits *Motor*) vs. **mo'teur**, **'motor** (Duits *Motorrad*) vs. **'motto**, **scooter** vs. **vespa**, VOOF VRACHTWAGEN, BESTELWAGEN, TAKELWAGEN, TRACTOR, MOTOR, MOTORFIETS EN SCOOTER (Het Nederlands-Limburgse woord staat steeds eerst, gevolgd door het Franse woord dat in Belgisch-Limburg gebruikt wordt.)

VOERTUIG

N 90 (1982) (011, 014 add.).

De algemene naam voor een constructie op wielen die geduwd of getrokken wordt of door een motor voortbewogen wordt en die bedoeld is om personen of goederen te vervoeren.

Een informant voor Roermond maakt een onderscheid tussen een **rijtuig** dat getrokken wordt en een **handkar** die geduwd wordt.

voertuig: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Eys, Schimmert, Mheer, Thorn, Born, Blerick, Venlo, Oirlo en Meijel.

rijtuig: Roermond, Herten (bij Roermond), Maasniel en Susteren.

vaartuig: Stein en Brunssum.

wagen (ook *waan*): freq. in Nl.Lb.; ook in Houthalen.

wagel: Hoensbroek, Stein, Maastricht en Diepenbeek.

voiture (fr.): verspr. Zuid.Oostlb.; ook

in Epen, Ittervoort, Ophoven, Bree, As, Meeswijk, Maastricht, Hoeselt, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

kar (ook *kaar*, *ker*): zeldz. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Meeuwen, Guttecoven, Maastricht, Blerick en Gennep.

handkar: Roermond.

gevaar: Heerlen, Wijlre, Eys, Doenrade, Schimmert, Klimmen, Echt/Gebroek en Urmond.

gevaars: Reuver, Ell en Swalmen.

varing: Ospel.

vehikel (<lat.): Maastricht.

vervoermiddel: Echt/Gebroek.

AUTO

N 90 (1982) (011 add., 014).

Een motorrijtuig op drie of meer wielen. Wat betreft het trefwoord **auto** is er een uitpraakverschil tussen Nederlands-Limburg en Belgisch-Limburg, men

spreekt er respectievelijk van een *auto* (ook *ooto* of *outo*) versus *otto* (vgl. J. Cajot (1977)). Voor Klimmen is voorts ook de schertsende benaming **kist** opgetekend.

auto: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ophoven, Meeuwen, Opglabbeek, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

automobiel: Ittervoort, As en Epen.

wagel: Gulpen, Noorbeek, As, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

wagen (ook *waan*): verspr. in Nl.Lb.; ook in Meeuwen.

luxewagen: Venray.

voiture (**fr.**): Meeuwen, Hoeselt, Jeuk en Loksbergen.

luxevoiture (<**fr.**): Eksel.

VRACHTWAGEN

N 90 (1982) (011 add., 027);

Beverlo Wb. (052), Bocholt Wb. (084), Diepenbeek Wb. (108), Hamont Wl. (073), Hasselt Wb. (509), Hoeselt Wb. (137), Kaulille Wb. (075), Meeswijk Wl. (137), Meeuwen Wl. (040), Nielbij-St.-Truiden Wl. (214), Stokkem Wb. (054), Tongeren Wb. (242), Zolder Wb. (194), Zonhoven Wb. (069);

Bettens, A. (1954) (040), Schoels, A. (1947) (034); Cajot, J. (1977) (008).

Een wagen voor goederenvervoer.

Voor Jeuk is ook **camionnette** (**fr.**) opgetekend, de benaming voor een lichte vrachtauto of bestelwagen in Belgisch-Limburg. Voor het begrip **BESTELWAGEN** wordt volgens J. Cajot (1977) in Nederlands-Limburg het Algemeen Nederlandse woord **bestelwagen** gebruikt, in Belgisch-Limburg het Franse **camionnette**.

vrachtwagen (ook *vrachwaan*): freq. in Nl.Lb.

vrachtwagel: Gulpen, Epen, Lutterade, Geleen, Born, Urmond, Stein en Maastricht.

vrachtauto: zeldz. Oostlb.; ook in Heerlen, Maastricht, Eksel, Gennep en Maasbree.

camion (**fr.**) (ook *camingon*): freq. in Belg.Lb. (de Voerstreek inbegrepen); ook in Gulpen, Teuven, Montfort, Lutterade, Merkelbeek, Schimmert, Noorbeek en Maastricht.

lastwagen: Heerlen.

MOTOR

Kaart 86, pag. 292

N 90 (1982) (014 add.), RND (067);

Cajot, J. (1977) (007).

Machine die door elektriciteit of door verbranding van een gasmengsel in beweging wordt gebracht.

In Nederlands-Limburg ligt de klemtoon van **motor** en **moter** op de eerste lettergreep, in de Belgisch-Limburgse benamingen **moteur** en **motoor** op de tweede lettergreep (vgl. J. Cajot (1977): 'motor (zoals in Duits *Motor*) vs. mo'teur).

motor: verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Stein en Geulle.

moter: alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Lontzen, Achel en Zonhoven.

moteur (ook *monteur*): alg. Geullds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommellds.; ook in Moelingen en 's-Gravenvoeren.

motor (ook *metoor*): freq. Maaskemp., verspr. Ripuar. en Geullds.; ook in Molenbeersel, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Veldwezelt, Piringen, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Helchteren en Velden.

MOTORFIETS

Kaart 87, pag. 293

N 90 (1982) (014 add.), RND (067 add.); Beverlo Wb. (167), Bocholt Wb. (096, 184, 203), Bree Wb. (411, 443), Diepenbeek Wb. (159, 233), Eigenbilzen Wb. (243), Geistingen Wl. (163, 217, 227), Gemmenich Wb. (162), Genk Wb. (167), Hamont Wl. (300), Hasselt Wb. (306), Heerlen Wb.2 (366), Hoeselt Wb. (329), Kaulille Wb. (164), Kerkrade Wb. (199), Lommel Wl. (354), Maaseik Wb. (047), Maastricht Wb. (412), Meerlo-Wanssum Wb. (278), Meeswijk Wl. (662), Meeuwen Wl. (216), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.057), Posterholt Wb. (283), Roermond Wb. (283), Sint-Truiden Wb. (146, 172), Sittard Wb. (407), Stokkem Wb. (112), Swalmen Wb. (316, 433), Tongeren Wb. (368, 369), Tungalroy Wb. (155), Uikhoven Wl. (170), Venlo Wb. (253), Venray Wb. (439), Weertlands Wb.2 (231, 348), Zolder Wb. (278, 490), Zonhoven Wb. (306, 490), Zonhoven Wl. (217, 371); Beenen, P. (1973) (241), Bettens, A. (1954) (088), Cajot, J. (1977) (007), Cajot, J. (1989) (II.099), Schoels, A. (1947) (II.057).

Tweewielig motorvoertuig met grotere cilinderinhoud dan 53 m² en zonder beschermende beplating.

In Bree Wb. is een **snurkijzer** een "ieterwat grappiger benaming voor een *tif* (motor of motorfiets)".

moto (**fr.**): freq. Geullds., verspr. Centr.-Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Gemmenich, Kelmis, Moelingen, 's-Gravenvoeren, Tongeren, Zolder, Zonhoven, Hasselt, Sint-Truiden en Niel-bij-St.-Truiden.

motocyclette (**fr.**): Geistingen, Kanne,

Diepenbeek, Tongeren, Zolder, Zonhoven, Hasselt, Beverlo, Wellen, Sint-Truiden en Niel-bij-St.-Truiden.

motor (**lat.**): freq. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Posterholt, Nederweert, Weert, Tungalroy, Stein, Geulle en Hamont.

motorrad (**du.**): freq. Ripuar. en aansluitend Geullds.

motorfiets: Horn en Swalmen.

stoomfiets: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Susteren, Sittard, Amstenrade, Grevenbicht/Papenhoven en Maastricht.

tuf: freq. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Dommelds.; ook in Kinrooi, Ophoven, Geistingen, Lanaken, Veldwezelt, Kanne, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Zolder, Zonhoven, Beverlo, Groot-Gelmen, Loksbergen, Siebengewald en Wellerlooi.

tuffer: Diepenbeek, Zolder, Zonhoven, Beverlo, Wellen en Lommel.

snurkijzer: Bocholt en Bree.

knurkijzer: Bocholt.

koersmachine: Sint-Truiden.

FIETS

Kaart 88, pag. 293

DC 35 (1963) (045), N 99 (1991) (001), ZND 29 (1938) (009), ZND 35 (1941) (014), ZND 44 (1946) (012); Sittard Wb. (447).

Tweewielig voertuig dat door het trappen op de pedalen wordt voortbewogen.

fiets: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Dommelds., verspr. Ripuar.; ook in Sint-Martens-Voeren, Piringen, Voort en Landen.

velo: alg. Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Maaskemp., Bilzerlds. en Dommelds., verspr. Centr.-Maaslds.; ook in Sint-Martens-Voeren, Montzen, Klimmen, Ophoven en Lommel.

vélocipède (fr.): Sittard Wb. en in Zutendaal, Maastricht en Klimmen.

rad (<du.): Kerkrade, Vaals, Montzen en Lontzen.

HERENFIETS

N 99 (1991) (002b).

Een fiets voor mannen, gekenmerkt door een horizontale buis tussen het zadel en het stuur.

Voor Posterholt is ook de benaming **jongensfiets** opgetekend voor een fiets voor een kind van het mannelijk geslacht.

herenfiets: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven.

mansfiets: verspr. Maaskemp.; ook in Geistingen, Boorse, Uikhoven, Achel, Eksel en Heers.

mannenfiets: Sint-Huibrechts-Lille, Bree en Eigenbilzen.

mannerfiets: Eigenbilzen.

manslui-fiets: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Eyselshoven, Epen en Ospel.

mansluisfiets (mansluisfiets): Nieuwenhagen.

kerelsfiets (kelsfiets): Siebengewald.

fiets voor kerels (fiets voor kels): Venray.

fiets voor een manskerel: Meerssen.

herenvelo: Ophoven.

mansvelo: verspr. Tongerlds., Westlb. en Truierlds.; ook in Opoeteren, Tessenderlo en Lommel.

mannenvelo: Bree.

mannervelo: Eigenbilzen.

mannersvelo: Hoeselt.

manslui-velo: Loksbergen en Montzen.

DAMESFIETS

N 99 (1991) (002a).

Een fiets voor dames, fiets zonder horizontale buis tussen de zadel en het stuur. Voor Posterholt en Vijlen is ook de benaming **meidjesfiets** opgetekend voor een fiets voor een kind van het vrouwelijk geslacht, en voor Tessenderlo **meisjesvelo (meiskesvelo)**.

damesfiets: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven.

vrouwenfiets: Tungelroy, Bree, Eigenbilzen, Sint-Huibrechts-Lille en Sevenum.

vrouwluifiets (ook vrouwliefiets): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Dommelds., zeldz. Kleverlds.; ook in Heers.

vrouwluisfiets (ook vrouwluitsfiets): Hoensbroek, Nieuwenhagen en Eyselshoven.

wijverfiets: Eigenbilzen.

vrouwenvelo (ook vravenvelo): Bree, Tongeren en Montzen.

vrouwluivelo (ook vrouwlievelo): verspr. Tongerlds., Westlb. en Truierlds.; ook in Opoeteren, Loksbergen en Lommel.

wijvervelo: Eigenbilzen.

wijversvelo: Hoeselt.

3.1.3 Wegen

In deze subparagraaf komen diverse soorten wegen aan bod waarover het vervoer over land plaatsvindt. Voor het begrip **STRAAT**, een openbare, gebaande weg, m.n. de verharde weg tussen de rijen huizen in een bebouwde kom, is geen lexicale variatie opgetekend.

KARWEIEN

Kaart 89, pag. 294

N 90 (1982) (105), ZND 36 (1941) (061), ZND m (Langohr);
Valkenburg Wb. (035).

Onbetaalde arbeid verrichten aan de openbare wegen.

Karweieren betekent in Montzen zoveel als 'zijn belastingen door werk vervangen'. In Kwaadmechelen worden personen die dergelijke arbeid verrichten **pijjesmannen** (*pijkesmannen*) genoemd.

karweien: freq. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Montzen, Neer, Kesseleik, Weert, Thorn, As, Genk, Zutendaal, Meeswijk, Stein, Maastricht, Stokrooie, Herk-de-Stad, Linkhout, Lommel, Blerick, Meijel en Maasbree.

karweieren: Montzen.

botten: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Montfort, Guttecoven en Veldwezelt.

bottelen: Lutterade en Noorbeek.

dienen: verspr. Horns, aansluitend Maaskemp. en Kleverlds.; ook in Montfort, Vlodrop en Susteren.

wegen: verspr. Maaskemp. en Centr.-Maaslds.; ook in Lanaken en Meerlo.

wegwerken: Zonhoven.

op de weg werken: Hechtel.

straatwerken: verspr. Dommellds. en Beringerlds.

stratenwerken: Beringen, Zolder en Spalbeek.

corveeën (<fr.): Voort en Herstappe.

corvee (<fr.) doen: Diepenbeek.

gemeentesdienst doen: Neeroeteren.

aan de gemeente werken: Bocholt.

op de gemeente werken: Bocholt en Hoepertingen.

voor de gemeente werken: Hamont, Bocholt en Gruitrode.

voor de gemeente varen: Hamont.

voor de armen werken: Diepenbeek.

voor de keizer werken: Bocholt.

voor de rol werken: Montenaken.

gratis werken: Tongeren.

pro deo werken: Tongeren.

ter ere Gods werken: Melick.

bobben: Millen.

polderboeren: Tongeren.

pikkeneren: Venray en Oirlo.

schansen: Herten (bij Roermond).

schuren: Meijel.

straatpoetsen: Bilzen.

vegen: Nieuwstadt en Bilzen.

De volgende opgaven zijn zelfstandige naamwoorden waarmee een dergelijk karwei aangeduid wordt:

hand- en spandienst: Neer, Sittard, Ell en Venlo.

spandienst: Roermond en Maasniel.

corvee (<fr.): Jeuk en Beverst.

corveewerk (<fr.): Nieuwerkerken.

gemeentewerk: Hechtel.

straatwerk: Beverlo.

stratenwerk: Kaulille.

wegenistaken: Tessenderlo.

WEGWIJZER

N 90 (1982) (040).

Een plank of een paal met een bord met daarop de richting van de weg, de afstand enz.

wegwijzer: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Meeuwen, Meeswijk, Eksel en Leopoldsburg.

wegwijsder: Weert.

handwijzer: verspr. Horns, Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Schaesberg, Heel, Montfort, Schimmert, Ospel, Bree, As, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Loksbergen.

handwijsder: Weert, Neer en Ell.

handpaal: Meerlo en Sevenum.

richtingwijzer: Blerick en Maastricht.

schild: Maastricht.

plaat: Oglabbeek.

WEG

Kaart 90, pag. 294

RND (087), ZND 01 (1922) (738b, 738c), ZND 44 (1946) (054), ZND 46 (1946) (017), ZND A1 (1940sq) (109), ZND A2 (1940sq) (509), ZND m (Coomans, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Welter).

Smalle strook grond in een landschap die geschikt gemaakt is en gebruikt wordt voor het verkeer, als verbinding van de ene plaats naar de andere.

weg: alg. in heel Lb. behalve in het Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., waar het verspr. is.

baan: freq. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Genk en Berbroek.

GRINDWEG

N 90 (1982) (031 add.), ZND 24 (1937) (028b); Tungelroy Wb. (226), Weertlds. Wb. (164).

Een weg die met steengruis, kleine stuk-

jes steen bedekt is.

Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Nederlands-Limburg. De gebiedsomschrijvingen Centr.Maaslds. en Trichterlds. bij het trefwoord **kieselweg** hebben uitsluitend betrekking op het Belgisch-Limburgse deel van beide gebieden.

grindweg: verspr. Dommellds.; ook in Neeroeteren, Meeswijk, Mechelaan-de-Maas, Bilzen, Mopertingen, Maastricht en Venray.

kiesel: verspr. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Opoeteren, Vliermaalroot, Genoelselderen en Herk-de-Stad.

kieselweg: freq. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds.; verspr. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Mheer, Tungelroy, Ell en Oostham.

kiezerweg (ook *kiesderweg*): Tungelroy Wb en in Weert.

kiezeren weg (*kiesderen weg*): Weertlds. Wb.

kieselbaan: Scholen.

kieselstraat: Hasselt.

kiezelpaadje (*kiezelpaake*): Linde.

kriezel: verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Vliermaalroot.

kriezelweg: Wilderen en Wellen.

kriezelbaan: verspr. Lonerlds.

asweg: Sint-Huibrechts-Lille en Vroenhoven.

assenweg: zeldz. Demerkemp.; ook in Grote-Brogel, Zichen-Zussen-Bolder, Neerpelt, Paal en Wellen.

koolassenweg: Hechtel.

assenbaan: Nieuwerkerken en Ulbeek.

assenbaantje (*assenbaanke*): Loksbergen.

asfaltweg: Wellen.

macadam (fr.): Kessenich, Diepenbeek, Beverst, Sint-Truiden en Mienen-boven-Aalst.

gravierbaan (*gravibaan*): Vreeren.

schermouilleweg: Loksbergen.

steenweg (ook *steeweg*): zeldz. Centr.-Maaslds.; ook in Molenbeersel, Kessenich en Werm.

steengruisweg: Kwaadmechelen.
sintelweg (*zintelweg*): Sint-Huibrechts-Lille.
vlezenweg: Zichen-Zussen-Bolder.
weg van brikkendrek: Rosmeer.
route (fr.): Gingelom.

en Eys.
macadamweg: Maastricht en Nieuwenhagen.
melongweg: As.
betonbaan: Jeuk.
asvaltweg: Oirlo.

VERHARDE WEG

N 90 (1982) (031).

Een weg die geplaveid of geasfalteerd is. De informant voor As licht voorts toe dat een **melongweg** met Ardense steen geplaveid is.

verharde weg: Ten-Esschen/Weustenrade, Leopoldsbuurg, Velden en Meerlo.
harde weg: verspr. Kleverlds.; ook in Weert en Blerick.
helle weg: verspr. Oost.Zuidlb. en Noord.Oostlb.; ook in Doenrade, Mheer, Kelpen, Grathem en Guttecoven.
klinker: Maastricht.
klinkerd: Hoensbroek, Schimmert, Thorn, Born en Stein.
klinkerstraat: Kesseleik.
klinkerweg: Montfort, Sittard, Schimmert, Venlo en Meijel.
kassei: Loksbergen.
kasseiweg: Bree, Meeuwen, As en Diepenbeek.
plaveiweg: Gulpen.
weg met kinderkoppen: Eys.
straat: Reuver, Susteren, Thorn en Venlo.
straatweg: Maastricht.
steenweg (ook *steeweg*): Schaesberg, Maasniel, Merkelbeek, Weert, Tungelroy, Ittervoort, Maastricht, Hoeselt en Eksel.
kunsweg: Waubach, Montfort, Echt/Gebroek en Urmond.
teerweg (ook *tarweg*): Brunssum, Blerick, Venray en Oirlo.
geteerde weg (*getaarde weg*): Hulsberg

OPENBARE WEG

N 90 (1982) (029), ZND A1 (1940sq) (109 add.), ZND A2 (1940sq) (509 add.).

Een grote, doorgaande weg.

weg: Waubach, Reuver, Klimmen, Thorn, Maastricht, Venlo, Tienray en Meijel.
grote weg: zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Hulsberg, Klimmen, Weert, Stein en Blerick.
steenweg (ook *steevig*, *steeweg*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Oostlb. en Horns; ook in Bree, Born, Urmond, Stein, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen en Loksbergen.
hoofdweg: Blerick, Vlodrop en Maastricht.
rijksweg: Velden, Kesseleik en Kapelin-'t-Zand.
gaande weg: Nieuwenhagen.
doorgaande weg: Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.
openbare weg: Blerick.
baan: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, Opglabbeek, Echt/Gebroek, Guttecoven, Maastricht, Bunde, Jeuk en Venlo.
grote baan: As, Maastricht, Houthalen, Zonhoven en Leopoldsbuurg.
straat: Nieuwenhagen, Schaesberg, Pey, Klimmen en Sevenum.
straatweg: Maastricht.
openbare straat (*openbaar straat*): Brunssum.

leveij: Noorbeek en Epen.
draussee: Simpelveld.
klinker: Meijel.
klinkerd: Schimmert.
klinkerweg: Blerick en Swalmen.
kiesel: Eksel.
grindweg: Oirlo en Meerlo.
aarden weg: Geulle.

DREEF

Kaart 91, pag. 295

N 90 (1982) (030 add., 032), SGV (1914) (007),
ZND 01 (1922) (242), ZND 23 (1937) (031a),
ZND m (Coomans, Franssen).

Een weg met aan beide zijden een of meer rijen bomen.
Voor Velden is ook de omschrijving
weg met bomen opgetekend.

dreef (ook *dreeft*): alg. Maaskemp.,
Bilzerlds., Tongerlds., Westlb.,
Truierlds. en Brab.Lb., freq. Noord.-
Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.-
Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb.
en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.;
ook in Simpelveld en Schaesberg.

laan: verspr. in Nl.Lb.

allee (<fr.): freq. Oostlb-Rip. overgg.,
Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en
Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb.

galei (ook *galei*): freq. Noord.Oostlb.,
zeldz. Horns, Zuidgeld.Lb. en Kle-
verlds.; ook in Pey.

lei: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Neer,
Kesseleik, Thorn en Geulle.

boulevard (fr.): Hasselt en Maastricht.

route (fr.): Mheer.

singel: Maastricht.

vaart: Mheer.

DOODLOPENDE WEG

N 90 (1982) (033).

Een weg die niet verder loopt, die aan

het einde (door huizen enz.) afgesloten is.

Voor Thorn, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Eksel is alleen **doodlopend** opgetekend en voor Venlo **eind spoor**.

dode weg: Heerlen, Waubach, Roermond, Maasniel, Brunssum en Maastricht.

doodlopende weg: Eys, Montfort, Vlodrop, Ten-Esschen/Weustenrade, As, Echt/Gebroek, Urmond, Geulle, Maastricht, Velden, Blerick, Meerlo en Meijel.

doodlopend straatje: Maastricht.

botsweg: Maastricht.

bots lopende weg: Maastricht.

weg die bots loopt: Maastricht.

weg die zich bots loopt: Kapel-in-'t-Zand, Klimmen en Eys.

weg die zich dood loopt: Eys, Gulpen en Ingber.

keerweg: Kesseleik, Montfort, Susteren, Schinnen, Schimmert, Thorn, Born en Stein.

steekweg: Wijlre.

cul-de-sac (fr.) (ook *koetszak*): Leopoldsburg, Jeuk en Schimmert.

zakstraat: Venlo en Eigenbilzen.

zakweg: Sittard.

blinde gats (*bling gaas*): Simpelveld.

BIJWEG

N 90 (1982) (008 add., 037).

Een weg die niet de hoofdverbinding vormt, zijpad.

Voor Venray is ook het bijwoord **bin-nendoor** opgetekend.

bijweg: zeldz. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Thorn, Jeuk, Blerick en Meijel.

zijweg: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Tungelroy,

Ell, Meeuwen, As, Maastricht, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen en Leopoldsburg.

zijstraat: Nieuwenhagen.

binnenweg: Simpelveld, Eys, Pey, Amby, Klimmen, Ittervoort, Opglabbeek, As, Meerlo en Meijel.

binnenpad: Sittard.

veldweg: Swalmen, Mheer, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

landweg: Herten (bij Roermond).

holle weg: Vlodrop.

weggetje (*wegske*): Noorbeek.

STEEG, STEEGJE —————

Kaart 92, pag. 295

DC 31 (1959) (007), N 90 (1982) (110), SGV (1914) (035), ZND 07 (1924) (038), ZND B2 (1940sq) (369).

Een smalle weg, een nauw straatje.

steeg, steegje (ook *steegke, steegske, stegeke*): alg. in Haspengouw en aansluitend Dommellids., freq. Weertlds. en Horns, verspr. Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Rimborg, Gulpen, As, Hamont en Leopoldsburg.

stegeltje (*stegelke*): Heers.

gats, gatsje (ook *gas, gasje, gaske, gast, gatske*): freq. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Maastricht en Bunde.

floddergats: Horst.

grats: Melderslo, Panningen en Kapelin-'t-Zand.

straat, straatje (ook *straatsje*): freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommellids., zeldz. Oostlb.; ook in Heerlen, Schaesberg, Bree, Opglabbeek, Obbicht, Eisden, Opgrimbie, Wolder/Oud-Vroenhoven, Diepen-

beek, Maastricht en Tessenderlo.

smalle straat, smal straatje (ook *smal straatsje*): Montzen, Welkenraedt, Amby en Molenbeersel.

klein doodlopend straatje: Jeuk.

gang, gangetje (*gangsje, gangske*): zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Schaesberg, Pey, Echt/Gebroek, Neerpelt en Overpelt.

pad, paadje (ook *paadke, peke, pekke, petsje, petske, petteke*): freq. Dommellids. en Beringerlds.; ook in Bree, Heusden, Houthalen, Bergen en Leunen.

achterpad, achterpaadje: Eksel.

voetpad, voetpaadje (*voetpaadsje*): Rekem.

slop, slopje (ook *slopke*): Ell, Thorn en Schimmert.

baan, baantje (*baanke*): Tongeren.

weg, weggetje (*wegske*): Baexem.

opgang (*opgank*): Geleen.

opvaart: Amby.

vaart: Amby.

wende (*winj*): Heel.

PAD, PAADJE —————

DC 31 (1959) (007 add.), N 90 (1982) (035), SGV (1914) (027), ZND 07 (1924) (038 add.), ZND B2 (1940sq) (369 add.).

Een smalle weg ontstaan door de voetstappen van mensen of dieren.

pad, paadje (ook *paadke, padje, pedje, pedsje, peedje, peedsje, peke, pekke, petske, petteke*): freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp., Dommellids. en Demerkemp.; ook in Meeswijk, Paal, Beringen en Leopoldsburg.

voetpad, voetpaadje (ook *voetpedje, voetpedsje*): freq. Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Montfort, Bree en Sint-Pieter.

zandpad, zandpaadje: Maasbree en Blerick.

hazepad: Geleen.

baan, baantje (ook *baanke*): Loksbergen, Jeuk en Geulle.

voetbaan, voetbaantje (*voetbaanke*): Hoeselt.

voetgang: Schinveld.

weg, weggetje (ook *wegsje, wegske*): verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Schaesberg, Eys, Roermond, Posterholt, Weert, Kelpen, Grathem, Eigenbilzen en Venlo.

zandweg, zandweggetje: Meijel en Nieuwenhagen.

OPRIT

N 90 (1982) (038).

Een hellend oplopende weg om op een dijk, een brug enz. te kunnen komen.

oprit: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsborg en Loksbergen.

opvaart: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Epen, Neer, Kapel-in-'t-Zand, Tungalroy en Sevenum.

opweg: Heerlen, Merkelbeek, Hoensbroek en Schimmert.

oplopende weg: Blerick en Eys.

oprij: Meijel en Kesseleik.

oprijweg: Velden.

opgang: Weert.

berg: Weert.

bergje (*bergske*): Brunssum en Maastricht.

een bergje op (*een bergske op*): Eys.

heuveltje (*heuvelke*): Nieuwenhagen.

knip: Mheer.

ramp: Bree en Diepenbeek.

ramp-op: Eksel.

vaart: Klimmen.

AFRIT

N 90 (1982) (039).

Een hellende weg waarlangs men een brug, een dijk enz. kan verlaten.

afrit: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, As, Eigenbilzen, Diepenbeek, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsborg en Loksbergen.

afgang: Kesseleik, Lutterade, Geleen, Hoensbroek en Weert.

afvaart: Doenrade en Oirsbeek.

afweg: Heerlen en Eys.

aflopende weg: Blerick.

een bergje af (*een bergske af*): Eys.

ramp-af: Eksel.

STOEP

Kaart 93, pag. 296

DC 47 (1972) (013a), N 90 (1982) (038 add., 039 add.), SGV (1914) (036), ZND 07 (1924) (049), ZND 12 (1926) (005d), ZND 24 (1937) (023c add.), ZND B1 (1940sq) (156, 157); ZND m (Bellefroid, Claessens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Thomassen, Vanderbeeken).

Geplaveide verhoging langs de voorgevel van de huizen van een straat, trottoir.

stoep: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommellds., Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bilzen, Rosmeer, Vliermaalroot, Borgloon, Oostham en Lommel.

stoepje (*stoepke*): Montfort, Cadier, Keer en Meijel.

trottoir: verspr. Beringerlds., Lonerlds. en Zuiderkemp., zeldz. Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Vaals, Montzen, Welkenraedt, Helden/Everlo, Valkenburg, Noorbeek,

- Genk, Oud-Waterschei, Hoeselt, Bilzen, Eigenbilzen, Rosmeer, Vliermaal, Eksel, Wijchmaal, Velm, Sint-Truiden en Blerick.
- luif:** freq. langs de Maas in het Centr.-Maaslds.; ook in Geleen, Munstergeleen, Amby, Lanaken, Bunde en Neerharen.
- sprong** (*spronk*): freq. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld.
- steenweg** (ook *steeweg*, *steveg*): Welkenraedt, Eupen, Thorn, Stevensweert, Laak en Genooi/Ohé.
- steenweggetje** (*steenwegske*): Nederweert.
- watersteenweg:** Eksel.
- zul:** Riksingen, Koninksem, Heers en Sint-Truiden.
- rabat** (<fr.) (ook *trabat*, *trebat*): Borgloon, Riksingen en Tongeren.
- dorpel** (ook *dolper*): Montzen, Buggenum, Heer, Thorn en Grubbenvorst.
- borduur:** Houthalen en Mielen-boven-Aalst.
- kant:** Wijchmaal en Borlo.
- kant van de baan:** Mechelen-Bovelingen.
- pavei:** Mheer, 's-Gravenvoeren en Epen.
- rampe** (fr.): Wijchmaal.
- schallij:** Groot-Gelmen en Borlo.
- in Neeroeteren, Eigenbilzen, Overpelt, Lozen, Peer, Hechtel, Beverlo en Heers.**
- straatgoot:** verspr. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Bilzen, Wilderen, Kwaadmechelen en Oostham.
- vuilgoot:** Koersel.
- riool:** verspr. Dommellds. en Kwaadmechelen; ook in Eys, Hulsberg, Meeuwen, Gruitrode, Opglabbeek, Lanaken, Werm, Paal, Jeuk en Leopoldsburg.
- triool:** Bree.
- rigole** (fr.): zeldz. Maaskemp. en in Haspengouw; ook in Mechelen-aan-de-Maas en Boorse.
- grigole:** Veulen.
- zijk** (ook *ziff*): freq. Ripuar., verspr. Oostlb.; ook in Eys, Kelpen, Grathem, Guttecoven en Blerick.
- vliet** (ook *vleut*): freq. Tongerlds.; ook in Bilzen, Eigenbilzen, Vlijtingen, Gutshoven, Wellen en Borgloon.
- zouw:** verspr. Bilzerlds.; ook in Heerlen, Vroenhoven, Diepenbeek, Hasselt, Beringen, Gutshoven en Sint-Truiden.
- grub** (ook *greb*, *grip*, *grup*): Wijlre, Eys, Amby, Klimmen, Gelieren/Bret, Rekem, Lanaken, Maastricht, Kanne en Neerpelt.
- greppel:** Neerpelt, Tungelroy en Vlodrop.
- graaf:** zeldz. Kleverlds.; ook in Schinnen, Hoensbroek, Ospel, Ell en Ophoven.
- gracht:** freq. Demerkemp.; ook in Nieuwerkerken, Linkhout en Loksbergen.
- grachtje** (*grachteke*): Paal.
- kieselgracht:** Eksel.
- sloot:** verspr. in het noorden van het Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Venlo.
- heul:** zeldz. Maas- en Demerkemp.
- hulte** (*hult*): Bocholt, Achel, Kaulille en Hechtel.
- beek:** Ospel, Meeuwen, Geulle, Ulbeek en Venlo.
- loop:** Tungelroy en Molenbeersel.

STRAATGOOT

Kaart 94, pag. 296

N 90 (1982) (115), ZND 24 (1937) (023c, 023 add.), ZND 33 (1940) (034 add.), ZND B1 (1940sq) (161), ZND m (Fraussen); Eigenbilzen Wb. (256).

Een geul of afvoerkanaal langs de weg waarlangs afvalwater kan wegstromen. Op de kaart zijn de trefwoorden **riool** en **rigole** (fr.) niet opgenomen (zie het volgende lemma).

goot: freq. in Nl.lb. en grensgebied; ook

brede loop: Venray.
waterloop: Haelen.
geul: Schimmert en Gulpen.
kal: Posterholt.
kanjel (*kanel, kangel*): Lozen en Montfort.
voor: Gulpen, Epen en Vijlen.
buis: Gruitrode en Beverst.
leu: Herk-de-Stad.
poel: Maaseik.
rutsja: Gingelom.
sloei: Noorbeek.
slon(de): Mheer.
stortgat: Meijel.
talud (<ofr.): Stevoort.

RIOOL

Kaart 95, pag. 297

N 90 (1982) (116), SGV (1914) (030), ZND 06 (1924) (010), ZND 24 (1937) (023d add.), ZND B1 (1940sq) (162), ZND m (Dupont).

Het stelsel van buizen en meestal overdekte of onderaardse kanalen voor het afvoeren van vuil water.

riool: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommellds., Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. in overig Lb. (allicht onder invloed van het AN).

rigole (fr.): freq. in Haspengouw, verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Heusden en Hasselt.

riolering: zeldz. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Roermond, Tungalroy, Bree, Opglabbeek, Echt/Gebroek, Wolder/-Oud-Vroenhoven, Maastricht, Houthalen, Zonhoven en Jeuk.

aag: Heerlen, Vijlen, Heek en Klimmen.

schoor: Sint-Huibrechts-Lille, Lozen en Bocholt.

conduit (fr.): Velm en Sint-Truiden.

goot: verspr. Oostlb. en Zuidgeld.Lb.,

zeldz. Maaskemp., Centr.Maaslds., Demer- en Zuiderkemp.; ook in Eys, Montzen, Ophoven, Maastricht, Val-Meer, Diepenbeek, Beverst, Wellen, Herk-de-Stad, Loksbergen, Linkhout, Venray en Meerlo.

zijk: Ell, Einighausen en Loksbergen.

overdekte zijk: Nederweert.

grub (*grip*): Venray, Meerlo en Tienray.

greppel: Loksbergen en Maastricht.

kanaal: Vaals, Mechelen, Horn, Meerssen en Eijsden.

kanjel (*kaanjel*): Amby, Grote-Brogel, Neeroeteren en Opoeteren.

kal: Heijen, Meerlo en Helden/Everlo.

afvoer: Neerpelt, Vlodrop en Schaesberg.

afloop: Montzen.

kanaalafloop: Montzen.

buis: Simpelveld, Brunssum, Molenbeersel, Gruitrode, Neerglabbeek, Rotem, Sint-Huibrechts-Hern, Riksingen, Jeuk en Oostham.

trioolbuis: Bree.

duiker: freq. langs de linkeroever van de Maas in het Centr.Maaslds.; ook in Achel, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille en Beverlo.

geul: Lutterade.

voor: Montzen.

voord: Houthalen.

moos: Overpelt.

romp: Leunen.

sloei: Noorbeek.

zouw: Vlijtingen.

WATERLEIDING

N 90 (1982) (114), ZND 24 (1937) (023d add.).

Het stelsel van buizen waardoor drinkwater naar huizen geleid wordt.

leiding: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Wijlre, Merkelbeek, Schimmert, Ell, Ittervoort, Meeuwen, Maastricht, Eksel, Houthalen, Jeuk, Blerick, Tienray en Sevenum.

waterleiding: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, Opglabbeek, As, Rosmeer, Diepenbeek, Hoeselt, Rijkhoven, Zonhoven, Leopoldsburg en Loksbergen.

drinkwaterleiding: Thorn.

waterleidingbuizen: Wolder/Oud-

Vroenhoven, Maastricht en Eys.

buizen: Stein en Vijlen.

buizennet: Hoensbroek.

riolering: Maastricht.

roeren: Wijlre.

3.2 Vervoer per spoor

3.2.1 Algemeen

STATION

Kaart 96, pag. 297

N 90 (1982) (047), ZND 46 (1946) (019).

De plaats van aankomst en vertrek van treinen.

statie (<lat.) (ook *stase*): alg. Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

station (<fr.): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb.; ook in Thorn, Zolder, Hechtel en Tessenlo.

baanhof (<du.): Heerlen, Kerkrade en Moresnet.

baan (<du.): Simpelveld en Eys.

halte: Oirlo en Merkelbeek.

3.2.2 Tram en trein

ELEKTRISCHE TRAM

ZND 34 (1940) (089).

Openbaar vervoermiddel bestaande uit op rails lopende wagens, oorspronkelijk door paarden, stoom of dieselmotoren, thans meestal elektrisch voortbewogen en vooral gebruikt voor personenvervoer binnen grote steden of interlokaal verkeer over korte afstand. De benamingen in de onderstaande lemmatekst hebben uitsluitend betrekking op de door elektriciteit voortbewogen tram. Voor dit begrip zijn er geen gegevens voor Nederlands-Limburg.

VERVOERBEWIJS

N 90 (1982) (048).

Een plaatsbewijs voor een openbaar vervoermiddel (trein, tram, metro of bus).

kaart: Heerlerbaan/Kaumer.

plaatskaart: Gulpen.

kaartje (ook *kaarteke*, *kaartsje*, *kaatsje*, *ketje*): freq. in Nl.Lb., verspr.

Maaskemp.; ook in Meeswijk, Eigenbilzen en Houthalen.

tramkaartje: Velden.

treinkaartje: Montfort, Klimmen, Tun- gelroy, Velden en Blerick.

spoorkaartje: Ell.

vaarkaartje: Heerlen.

coupon (<fr.): Ophoven, Meeuwen, As, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Zonhoven, Jeuk, Leopolds- burg en Loksbergen.

couponnetje (<fr.) (*couponke*): Hout- halen.

elektrische tram: verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Ophoven, Maas- eik, Lanklaar, Neerharen, Zichen- Zussen-Bolder en Sint-Huibrechts- Lille.

elektrieken tram (ook *elentrieken tram*): freq. in Belg.Lb.

elektriekse tram (ook *elentriekse tram*): verspr. Maaskemp. en Dom- mellds.; ook in Eisden, Rijkhoven, Helchteren, Zonhoven, Alken, Ul- beek, Nieuwerkerken en Borlo.

elektriekseren tram: Kwaadmechelen.

tram elektriek: Velm en Waasmont.

tram bet de elektriek (*tram be de elen- triek*): Landen.

TREIN _____

N 90 (1982) (042), ZND 35 (1941) (006 add.).

Een reeks spoorwagens die door een locomotief tegelijk worden voortgetrokken.

trein: alg. in heel Lb. behalve in het Oost.Zuidlb., waar het freq. is, en in het Ripuar.

treinstel: Venlo.

zug (du.): freq. Ripuar. en aansluitend Oost.Zuidlb.; ook in Geleen.

SNELTREIN _____

N 90 (1982) (042 add.), ZND 35 (1941) (006); Geistingen Wb. (056), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.272, I.336), Uikhoven Wl. (017), Zolder Wb. (045, 083, 266).

Een spoortrein die slechts aan enkele stations, gewoonlijk hoofdstations, halt houdt (m.n. voor internationaal verkeer). In Geistingen Wb. is **blok** de benaming voor de "vroegere directe trein Maaseik-Brussel". Voor Heusden is ook **mar-chandise** (*machendies*) opgetekend, volgens Zolder Wb. de benaming voor een goederentram of -trein. Voor Nederlands-Limburg is voor dit begrip er geen materiaal voorhanden.

expres (<fr.): freq. in Belg.Lb.

expressrein (<fr.): Bocholt, Opoeteren, Maaseik, Opgrimbie, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Tongeren, Zonhoven, Gelinden en Sint-Truiden.

snelrein: freq. Maaskemp., verspr. in overig Belg.Lb.

blok: verspr. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Ophoven, Geistingen, Bree, Genk en Sint-Truiden.

bloktrein: Bocholt, Uikhoven, Martenslinde, Heers en Zolder.

direct (<lat.): verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Neeroeteren, Zutendaal, Maaseik, Tongeren, Zolder,

Kuringen, Hasselt en Linkhout.

rappe, een ~: Sint-Truiden.

rapide (fr.), een ~: Kuringen.

vitesse (fr.): Overpelt, Hechtel en Opitter.

avapeur (fr.): As en Zutendaal.

banlieue (fr.): Walshoutem.

WAGON _____

N 90 (1982) (043).

Een van de spoorwagens die samen een trein vormen.

wagon (<eng.): freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp.; ook in Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

wagen (ook *waan*): Reuver, As en Simpelveld.

spoorwagen: Schaesberg, Reuver, Kapel-in-'t-Zand, Susteren, Geleen, Klimmen, Tungelroy, Velden en Blerick.

spoorwagel: Urmond.

cabine (fr.): Brunssum, Stein, Maastricht en Meijel.

BAGAGEWAGEN _____

N 90 (1982) (044).

Een spoorwagen waarin de bagage wordt vervoerd, een wagen voor het vervoer van goederen.

bagagewagen: verspr. in Nl.Lb. (behalve in het Ripuar.)

bagagewagel: Eigenbilzen en Maastricht.

bagagewagon (<eng.): Eys.

pakwagen (ook *pakwaan*): Kerkrade, Heerlen, Wijlre, Reuver, Susteren, As, Houthalen en Venlo.

pakjeswagen (*pakskeswagen*): Eksel.

goederwagen (*goederwaan*): Eys.

goederenwagen: zeldz. Noord.Oostlb.,

Horns en Kleverlds.; ook in Klimmen en Velden.

bak: Lutterade, Brunssum, Born, Stein en Jeuk.

achterbak: Lutterade.

fourgon (fr.): Leopoldsburg.

fourage (<fr.): Thorn.

fouragewagen (<fr.): Montfort.

fouragewagon (<fr.): Schimmert.

postwagen: Gennep.

vrachtwagel: Maastricht.

wagon (<eng.): Kelpen, Grathem en Urmond.

COMPARTIMENT

N 90 (1982) (043 add.), N 102 (1998) (014)

3.2.3 De spoorweg

SPOORWEG

N 90 (1982) (041), ZND 41 (1943) (010 add.).

Een kunstweg met rails waarover men wagens die mechanisch voortbewogen worden, laat lopen voor het vervoer van personen en goederen.

Specifiek voor het spoor van de tram is voor As ook **tramspoor** opgetekend en voor Maasbree **tramrails (<eng.)**.

spoor: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

spoorbaan: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Nieuwenhagen, Wijlre, Guttecoven, Maastricht, Venlo en Gennep.

spoorweg: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb.

Een voor reizigers bestemde afdeling van een spoorwagen.

compartiment (<fr.): verspr. Tongerlds.; ook in Heel, Hoensbroek, Schimmert, Kinrooi, Genk, Maaseik, Eigenbilzen, Achel, Eksel, Peer, Hoepertingen en Jeuk.

coupé (fr.): verspr. in Nl.Lb.; ook in Bocholt, Neerpelt, Peer, Stal, Jeuk en Lommel.

abteilung (du.): Kerkrade.

treinstel: Ospel.

treinwagen: Bree.

personenwagen: Heel, Nuth/Aalbeek, Gennep en Oirlo.

personenwagon (<eng.): Vijlen.

wagon (<eng.): Nieuwenhagen.

en Kleverlds.; ook in Zonhoven.

spoorlijn: Kapel-in-'t-Zand.

spoorrails (<eng.): Blerick, Ospel en Tungelroy.

rails (<eng.): Sittard, Ell, Ittervoort, Maastricht en Maasbree.

baan: Klimmen, Simpelveld en Eys.

ijzerbaan: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Epen.

ijzerweg: Lutterade, Geleen, Schimmert, Diepenbeek, Hoeselt, Leopoldsburg en Loksbergen.

ijzerenweg: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Herten (bij Roermond), Posterholt, Maastricht, Eigenbilzen, Kaulille, Jeuk en Tessenderlo.

gleis (du.) (ook *geleis*): Reuver, Melick en Nieuwenhagen.

route (fr.): Tungelroy, As, Eksel en Houthalen.

RAILS

N 90 (1982) (045), ZND 41 (1943) (010).

De staven waarop een trein loopt, de metalen staven waaruit een spoor- of tramweg is samengesteld. De benaming **rails** wordt metonymisch ook wel gebruikt voor SPOORWEG.

rails (<eng.): freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

spoorrails (<eng.): Neeroeteren.

treinrails (fr.): Peer.

railen (<eng.) (*rellen*): freq. Truierlds.; ook in Hasselt.

rail (<eng.): As, Lanaken en Maas-tricht.

richels: verspr. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Stokkem, Eisden, Mettekoven, Landen, Sint-Truiden en Leopoldsburg.

treinrichels: Heusden.

route (fr.): Bree, Rotem, Dilsen, Lanklaar, Neerpelt, Eksel, Koersel en Duras.

spoorroute (fr.): Neeroeteren.

treinroute (<fr.): Heusden.

roden (*rooien*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Neeroeteren.

gleis (du.) (ook *geleis*): verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Meijel.

schinnen: Heerlen en Vijlen.

guide (fr.): As, Groot-Gelmen en Gutschoven.

spoorguide (<fr.): Neeroeteren.

spoor: Kerkrade, Heerlen, Opoeteren, As, Bilzen en Eigenbilzen.

sporen: Leopoldsburg, Tessenderlo en Opglabbeek.

poutrelles (fr.) (*petrels*): Opoeteren.

ritten: Kerkom.

biels: Neeroeteren.

ijzerenweg: Tessenderlo en Kaulille.

spoorstaaf: Bocholt.

DWARSBALK

N 90 (1982) (046).

De houten, stalen of gewapend betonnen dwarsligger waarop de spoorrails bevestigd zijn.

biel: Epen, Pey, Bree, Meeuwen, As, Urmond en Eigenbilzen.

biels: freq. in Nl.Lb.; ook in Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

spoorbiels: Gennep, Montfort en Hoensbroek.

treinbiels: Opglabbeek.

schwelle (du.): Heerlen.

banenschwelle (<du.) (*banenschwel*): Eys.

dwarsligger: Meijel en Kapel-in-'t-Zand.

balk: Doenrade.

OVERWEG

N 90 (1982) (049).

De plaats waar men een spoorweg kan oversteken, de kruising van een gewone weg met een spoorweg.

overweg: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Houthalen en Zonhoven.

bareel: Tungelroy, Meeuwen, Eksel, Leopoldsburg en Loksbergen.

barrier (<fr.) (ook *barreer*, *berreer*, *breer*, *brier*): zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Schaesberg, Bree, Maastricht, Hoeselt en Jeuk.

boom: Noorbeek.

3.3 Vervoer over water

3.3.1 Algemeen

BEMANNING

N 90 (1982) (071).

Het personeel aan boord van een schip.

bemannig: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Maastricht, Eksel, Zonhoven, Jeuk en Leopoldsburg.

bemonstering: Vlodrop.

bezetting: Heerlen en Kerkrade.

equipage (fr.): Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

scheepsvolk: Roermond, Maasniel, Nieuwstadt, Klimmen en Born.

schippers: Heel, Ospel, As en Maastricht.

matrozen: Maastricht.

mensen: Kapel-in-'t-Zand.

koppen: Sevenum.

SCHIPPER

RND (007).

De gezagvoerder van een schip.

schipper: freq. in heel Lb.

man van het schip: zeldz. Ripuar. en

Geullds.; ook in Rijkhoven, Millen, Scholen, Opheers, Vechmaal, Nieuwerkerken en Borlo.

scheepman: Muizen en Buvingen.

scheepsman: zeldz. Tongerlds.; ook in Gemmenich.

batelier (fr.): Henri-Chapelle.

SLUISMEESTER

N 90 (1982) (057).

De persoon die belast is met het toezicht op en het gebruik van een sluis, vooral van schutsluizen.

sluiswachter: freq. Oost.Zuidlb.,

Oostlb., Horns, Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Bree, As, Guttecoven, Urmond, Eksel en Loksbergen.

sluizenwachter: Maastricht.

sluisbaas: Meijel en Ospel.

sluismeester: freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds., zeldz. Oost-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Maastricht, Houthalen, Zonhoven en Jeuk.

sasmeester: Leopoldsburg en Jeuk.

sassenier: Diepenbeek.

3.3.2 Vaartuigen

SCHIP

DC 45 (1970) (004), N 90 (1982) (059 add.), RND (005), SGV (1914) (031), ZND 06 (1924) (043), ZND 42 (1943) (026), ZND A2 (1940sq) (510).

Een vaartuig van enigszins aanzienlijke afmetingen, m.n. voor de zeevaart.

schip (ook *schiff*, *schift*, *skip*): alg. in heel Lb.

boot: Venray, Blitterswijck en Arcen.

BOOT(JE) _____

Kaart 97, pag. 298

N 90 (1982) (059), ZND 06 (1924) (043 add.),
ZND 24 (1937) (001), ZND B1 (1940sq) (198).

Een klein open vaartuig door riemen, zeilen of motor voortbewogen. De benaming **roeiboort(je)** heeft uitsluitend betrekking op het vaartuig dat door riemen wordt voortbewogen.

boot(je) (ook *boke*, *bootsje*, *boteke*):
freq. in heel Lb.

roeiboort(je) (ook *roeiboortsje*): Amby, Klimmen, Meeuwen, Bilzen, Sint-Huibrechts-Lille, Hasselt, Leopoldsburg, Blerick, Venlo, Gennep en Meijel.

schuut(je) (ook *schuuteke*, *schuuten*, *schuitsje*, *skuitje*): verspr. Zuid.-Oostlb., zeldz. Tongerlds.; ook in Vaals, Heerlen, Gulpen, Montzen, Montfort, Ospel, Tungalroy, Ell, Echt/Gebroek, Maastricht, Neerpelt, Heusden, Zonhoven, Hasselt, Beringen, Heers, Wellen, Sint-Truiden en Tienray.

pontje (ook *pontsje*): verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Maastricht, Vroenhoven, Zichen-Zussen-Bolder en Kaulille.

pompje (*pompke*): Zichen-Zussen-Bolder.

scheepje (*scheepke*): Oirsbeek, Zichen-Zussen-Bolder, Beverst, Hoeselt, Eksel, Koersel, Zolder en Wellen.

kaan: Montzen.

(ROEI)SPAAN _____

N 90 (1982) (065).

Een staak voorzien van een (enigszins) verbreed uiteinde (als een soort schepblad) om een vaartuig voort te bewegen. Voor het begrip **ROEIEN** (N90,064, ZND-

A2,376) is geen lexicale variatie opgetekend.

(roei)spaan: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Ospel, Meeuwen, Opplabbeek, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

(roei)riem: freq. Noord.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Born, Urmond en Maastricht.

boom: Kerkrade.

VEERPONT _____

N 90 (1982) (063), SGV (1914) (039).

Een vaartuig dat dient om personen, voertuigen enz. over een rivier te voeren.

veer: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bree, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

pont: verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Montfort, As, Obbicht en Eigenbilzen.

pontenveer: Meijel.

veerpont: Heerlen, Klimmen, Maastricht en Blerick.

veerboot: Kerkrade, Obbicht, Eksel, Blerick en Maasbree.

overvaart: Grevenbicht/Papenhoven, Schinveld en Eijsden.

overlaat: Montfort.

STOOMBOOT _____

SGV (1914) (036).

Een vaartuig dat door stoom wordt voortbewogen.

Voor dit begrip is er geen materiaal voor

Belgisch-Limburg.

In Heerlen wordt een stoomboot naast **dampschip** ook wel eens (schertsend) **dampketel** of **dampmolen** genoemd.

stoomboot: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

stoomschip: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen.

dampschip: freq. Ripuar. en Oost.-Zuidlb.; ook in Schinveld en Brunssum.

SLEEPBOOT

N 90 (1982) (060).

Een kleine, zeer sterke stoom- of motorboot die andere vaartuigen op sleeptouw neemt.

sleepboot: freq. in Nl.Lb.; ook in Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen en Zonhoven.

sleepbootje (*sleepbootsje*): Maastricht.

sleper: zeldz. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Ittervoort, Bree, Stein, Geulle, Maastricht, Diepenbeek, Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.

BAGGERMOLEN

N 90 (1982) (066).

Een baggermachine die zand opzuigt en door een buis ver weg perst, een drijvend werktuig voor het ophalen van slib, zand enz., het graven of uitdiepen van kanalen en havens en het verwijderen van zandbanken.

baggermolen: zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Oospel, Tungalroy, Ittervoort, Bree, As, Echt/Gebroek, Maastricht, Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.

baggermachine: Maastricht.

bagger: Kapel-in-'t-Zand, Swalmen, Merkelbeek, Guttecoven, Maastricht en Bunde.

zandzuiger (ook *zandzuiker*): freq. in Nl.Lb.; ook in Meeswijk.

zuiger (ook *zuiker*): zeldz. Noord.-Oostlb.; ook in Waubach, Schaesberg, Noorbeek, Ell, Stein, Maastricht en Diepenbeek.

zuigmachine (*zuikmachien*): Maastricht.

HOZEN

N 90 (1982) (069), SGV (1914) (015).

Water uit een boot werpen door middel van een hoosvat.

hozen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Eksel, Jeuk en Leopoldsburg.

schoppen: Montfort, Nieuwstadt, Urmond, Stein, Maastricht, Velden, Venlo en Venray.

uitschoppen: Heel, Heer, Klimmen, Bree en Limmel.

leegschoppen: Kapel-in-'t-Zand en Maastricht.

leeggooien: Blerick.

lepsen: Brunssum, Heek en Klimmen.

afslaan: Schinveld.

uitslaan: Schinveld.

eruit schotten: Maastricht.

oppompen: Thorn.

3.3.3 Waterwegen

KANAAL

Kaart 98, pag. 298

DC 20 (1951) (001e), N 90 (1982) (054), ZND 24 1937) (005), ZND A1 (1940sq) (052), ZND m (Dupont, GrGr, Houben, Raymaekers); Limburgs Id. (119).

Een kunstmatige, gegraven, tamelijk brede waterweg.

kanaal (ook *knaal*): freq. in heel Lb.

kanaar (ook *knaar*): verspr. Trichterlds.; ook in Mechelen-aan-de-Maas, Boorseem en Rekem.

vaart: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., zeldz. in overig Lb. behalve in het Trichterlds.

vaartje: America en Sevenum.

water: Spekholzerheide, Heythuysen, Roggel, Kessel, Heel, Spaubeek, Nuth/Aalbeek, Houthem, Maastricht, Arcen, Blerick en Maasbree.

Maas: freq. langs de Maas in het Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Einighausen, Maasbracht, Stein en Maastricht.

graaf: Siebengewald en Dieteren.

gracht: Venlo.

sloot: Stevensweert.

ven: Tienray.

vijver: Eygelshoven.

wijer: Vaals.

BRUG

Kaart 99, pag. 299

N 90 (1982) (050 add.), RND (106), SGV (1914) (005), ZND 01 (1922) (155), ZND 22 (1936) (028), ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, Godelaine, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Zonhoven Wb. (444).

Een beweegbare of vaste verbinding voor het verkeer tussen twee punten, die door een water of door een kloof gescheiden zijn.

brug (ook *bruk*): alg. in heel Lb. (behalve in het Dommellids., waar het freq. is).

schoor: verspr. Dommellids.; ook in Hechtel.

spuk (ook *spek*): Heppen en Zonhoven.

LOSSE PLANKBRUG

N 90 (1982) (050), SGV (1914) (005 add., 041), ZND 22 (1936) (028 add.).

Een losse brug over een sloot die bestaat uit losse planken.

vonder: freq. Kleverlds., verspr. Oostlb., Horns en Zuidgeld.Lb.; ook in Weert, Echt/Gebroek, Buchten, Diepenbeek en Wellen.

vondertje (*vonderke, vonnerke*): Neer, Hunsel, Diepenbeek, Kuringen, Herk-de-Stad en Blitterswijck.

vondel: Merselo, Kesseleik en Linkhout.

vlonder: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

brug: Velden.

bruggetje (*brukske*): verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Gulpen, Mechelen en Maasbracht.

houten brug (*houten bruk*): Wijlre, Gulpen, Ingber, Vlodrop en Posterholt.

houtsen brug (*houtsen bruk*): Eys.

houteren bruggetje (*houteren brukske*): Horn.

spuk: As.

bink: Belfeld.

romp: Helden/Everlo.

triller: Maastricht.

Vaak bestaat zo'n brug ook uit slechts een enkele plank, wat de volgende benamingen verklaart:

plank: Beesel, Schimmert, Maastricht, Velden en Gennep.

bred: Simpelveld en Epen.

PONTON

N 90 (1982) (051).

Een drijvende brug.

ponton (fr. <it.): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Jeuk en Leopoldsburg.

pontonbrug: Heerlen, Reuver, Montfort, Posterholt, Amby, Klimmen, Weert, Echt/Gebroek, Maastricht, Blerick en Venray.

pont: Schinnen, Brunssum, Stein en Tienray.

veer: Ospel, Kesseleik en Vlodrop.

vlot: Wijre, Swalmen, As en Eksel.

DUIKER

N 90 (1982) (052).

De koker, waterdoorgang onder een weg, door een dijk of dam, voor het afvoeren of inlaten van water.

Een informant voor Ell noteert voorts dat men een duiker in het buurdorp Hunsel ook wel **kal** noemt, naar de Kal-lestraat.

duiker: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, As, Diepenbeek, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

geul: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer en Stein.

kal: Ell.

kanjel (kaanjel): Herten (bij Roermond).

romp: verspr. Kleverlds.

schoor: Eksel.

roer: Eys.

DAM

N 90 (1982) (053), ZND 33 (1940) (034 add.), ZND 48 (1954) (036a).

Een in een water opgeworpen aarden wal die dient om het water op te houden of te keren.

dam (ook *damp*): freq. in heel Lb.

dammetje (damke): Eisden.

afdamming: Tessenderlo en Sint-Truiden.

waterdam: Thorn.

dijk: verspr. in het noorden van het Kleverlds.; ook in Wijre, Herten (bij Roermond), Klimmen, Weert, Bree, Maaseik, Urmond, Maastricht, Bunde, Hechtel, Kerniel, Montenaken, Tessenderlo en Venlo.

dijkje (dijkske): Stein.

bat: Montfort.

muur: Waubach.

schoor: Lommel.

sticheltje (stichelke): Vroenhoven.

stuw: Meerlo.

val: Zonhoven.

wal: Vlodrop en Kerkrade.

DIJK

N 90 (1982) (034), ZND 33 (1940) (034), ZND 48 (1954) (036b), ZND m (Coomans, Houben, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

Opgeworpen aarden wal die dienst doet als waterkering langs of om een water; ook: een weg tussen twee sloten.

dijk: freq. in heel Lb. behalve in het

Ripuar.
gracht: verspr. Lonerlds.; ook in Vroenhoven, Eigenbilzen, Val-Meer, Diepenbeek, Rijkhoven, Paal, Ginkelom, Jeuk en Kwaadmechelen.
grachtje: Mechelen-aan-de-Maas.
hulte (hult): Bree, Neeroeteren, Peer, Hechtel en Houthalen.
kant: Paal.
stanke: Hechtel.

GRACHT

DC 02 (1932) (048), N 90 (1982) (058).

Een met water gevuld ringkanaal rondom bijv. een vesting; een kanaal met huizen langs de oevers.

gracht (ook *graat*): freq. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Meeuwen, Diepenbeek, Jeuk en Leopoldsburg.
grachtje (gresje): Maastricht.
graaf: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Echt/Gebroek, Born en Borgharen.
burggraaf: Venray.
grub: zeldz. Zuid.Oostlb.
wal: Merkelbeek, Ospel, Weert, Bree, As, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Jeuk, Leopoldsburg en Meijel.
weerd: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Wijlre, Ittervoort, Thorn, Echt/Gebroek, Born, Guttecoven, Borgharen en Afferden.
wijer: verspr. Noord.Oostlb., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Ingber, Born en Stein.
vijver: Klimmen.
beek: Ospel, Kessel en Roosteren.
goot: Valkenburg.
grats: Tegelen.
kanaal: Heugem.

poel: Limbricht.
schans: Eksel.
sloot: Limbricht en Sittard.

VEST

N 90 (1982) (188).

Een aarden wal rondom een stad of gracht.

vest: Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Maasbree.
vesting: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., verspr. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds., zeldz. in overig Nl.Lb.; ook in As.
wal: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Eys, Tungelroy, Ophoven, Bree, As, Echt/Gebroek, Urmond en Maastricht.
stadswal: Eksel.
vestingswal: Montfort.
muur: Venlo.
stadsmuur: Nieuwenhagen.
walmuur: Maastricht.
wallenmuur: Maastricht.
vestingmuur: Maastricht.
gracht: Gulpen, Doenrade, Ittervoort en Maastricht.
graaf: As en Guttecoven.
landweer: Stein.
verhoging: Wijlre.

SLUIS

N 90 (1982) (055), ZND 48 (1954) (036a add.).

Een kunstmatige waterkering die de verbinding tussen twee wateren d.m.v. deuren kan afsluiten of openstellen; een inrichting waardoor twee wateren naar believen gescheiden of met elkaar in verbinding gebracht kunnen worden.

sluis: freq. in Nl.Lb.; ook in Bree, Ellikom, Meeuwen, As, Eigenbilzen,

Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

erk: verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Klimmen.

sas: Loksbergen.

fermette (fr.): Maastricht.

SLUISDEUR

N 90 (1982) (056).

De beweegbare waterkering van een sluis, het ophijsbare deel van een sluis.

sluisdeur: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Susteren, Nieuwstadt, Amby, As, Echt/Gebroek, Born en Venray.

deur: Herten (bij Roermond), Melick, Weert, Guttecoven, Stein, Maastricht, Diepenbeek en Leopoldsburg.

sluisplank: Posterholt.

schoft: Eys, Swalmen, Lutterade, Schimmert, Ell, Thorn, Urmond, Stein, Geulle, Maastricht, Eksel, Jeuk en Loksbergen.

schuif: Heel, Merkelbeek, Blerick, Oirlo en Meijel.

schot: Eys.

beschot: Eys.

ophaalbrug: Montfort.

KADE

N 90 (1982) (072).

Een beschoeide of gemetselde oeverstrook, walkant langs een vaarwater of haven, waaraan de schepen kunnen aanleggen, laden en lossen.

kade: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Thorn, Maastricht, Blerick, Oirlo en Meijel.

kaai: verspr. Noord.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Susteren, Lutterade, Oirsbeek, Tungalroy, Ittervoort, Meeuwen, As, Maastricht, Hoeselt, Eksel, Zonhoven, Leopoldsburg en Venlo.

ka: Schinnen, Klimmen, Born, Geulle en Jeuk.

kant: Diepenbeek.

wal: Reuver, Vlodrop, Amby, Thorn, Stein, Maastricht, Blerick, Venlo en Sevenum.

loswal: freq. Kleverlds.; ook in Herten (bij Roermond), Swalmen en Blerick.

losplaats: Eys, Swalmen, Montfort, Merkelbeek, Ell, Kelpen, Grathem, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Eigenbilzen.

loskade: Melick.

loskaai: Blerick en Geleen.

lossing: Meijel en Heel.

aanlegplaats: Bree.

bassin (fr.): Ell.

bat: Maastricht en Klimmen.

steiger: Maastricht.

3.4 Vervoer door de lucht

VLIEGVELD

N 90 (1982) (074);
Hasselt Wb. (501), Kaulille Wb. (177), Lommel Wl. (378), Meeuwen Wl. (229), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (474), Zolder Wb. (488), Zonhoven Wb. (530);

Het grote, effen terrein met verharde banen vanwaar vliegtuigen kunnen opstijgen en waar zij weer kunnen landen. Voor één zo'n verharde baan is **vliegbaan** opgetekend voor Merkelbeek en **startbaan** voor Venlo.

vliegveld: alg. in Nl.Lb.; ook in Ophoven en Zonhoven.

vliegplein: verspr. in Belg.Lb.

vliegerrein: Tungelroy.

VLIEGTUIG

N 90 (1982) (073);
Bocholt Wb. (213), Genk Wb. (363), Hamont Wl. (518), Hasselt Wb. (500, 501), Kaulille Wb. (177), Kortessem Wb. (565), Lommel Wl. (378), Meeswijk Wl. (711), Meeuwen Wl. (229), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (473, 474), Sint-Truiden Wb. (238), Uikhoven Wl. (183), Zolder Wb. (488), Zonhoven Wb. (530).

Een toestel waarmee men kan vliegen.

vliegtuig: Roermond, Montfort, Susteren, Sittard, Schimmert, Thorn, Guttecoven, Leopoldsburg, Blerick en Meijel.

vliegmachine: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trich-

terlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Demerkemp., en Truierlds.; ook in Ospel, Eigenbilzen, Hoeselt, Kaulille en Lommel.

vlieger: verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Maas- en Demerkemp., zeldz. Noord.Oostlb., Horns, en Kleverlds.; ook in Meeswijk, Uikhoven, Maastricht, Diepenbeek, Kaulille, Eksel, Kortessem, Niel-bij-St.-Truiden, Loksbergen en Lommel.

LUCHTBALLON

N 90 (1982) (075).

Een ballon van een lichte, gasdichte stof, gevuld met verdunde lucht of een licht gas(mengsel), die kan opstijgen en in een mand of cabine eronder personen kan vervoeren.

ballon: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, Stein, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Jeuk en Loksbergen.

luchtballon (ook *lochtballon*, *lofballoon*): freq. in Nl.Lb.; ook in Bree, Oplabbeek, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Eksel en Leopoldsburg.

luchtbal (ook *lochtbal*, *lofbal*): Epen, Susteren, Schinnen en Maastricht.

luchtmaschine (*lochtmaschine*): Sittard.

luchtschip (*lochtschip*, *lofschip*): Maastricht, Heerlen en Nieuwenhagen.

zeppelin: Kapel-in-'t-Zand.

3.5 Toerisme

RIT

N 90 (1982) (076 add., 081), SGV (1914) (030).

De afstand tussen twee punten die men moet afleggen of afgelegd heeft. Voor Oirlo, Blerick en Melick is voor een rit per fiets ook **fietstocht** opgetekend.

rit: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Meeuwen, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.

ritje (ook *ritsje*): Munstergeleen, Kelpen, Grathem, Maastricht en Blerick.

tocht: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Neer, Reuver, Montfort, Thorn, As, Born, Stein, Maastricht, Blerick, Venlo en Meijel.

tochtje (*tochske*): Maastricht.

toer (<fr.): freq. Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Kesseleik, Swalmen, Weert, Maastricht, Diepenbeek, Eksel en Blitterswijk.

toertje (<fr.): Opglabbeek.

rijtoer: Heerlen, Vijlen, Valkenburg, Berg-en-Terblijt en Grubbenvorst.

route (fr.): Montfort, Nieuwstadt, Mheer, Meterik en Horst.

afstand: Herten (bij Roermond).

eind: Gennep en Venray.

strek: Eys.

stuk: Brunssum en Noorbeek.

trek: Maastricht.

vaart: Schinnen.

weg: Lutterade, Geleen en Maastricht.

hele weg: Maastricht.

OP REIS

N 90 (1982) (076 add., 077 add., 078 add.), ZND m (GrGr).

Het gaan van een plaats naar een andere, meestal met een of ander vervoermiddel. Voor het begrip REIS is geen lexicale variatie opgetekend.

op reis: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Thorn, Opglabbeek, Echt/Gebroek, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt en Eksel.

op voyage (fr.): Leopoldsburg, Jeuk en Hasselt.

op stap: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Urmond en Stein.

op pad: Blerick.

op weg: Blerick.

onderweg: Maastricht.

onderweges: Venray.

weg: Swalmen, Montfort en Vlodrop.

vort: Eys.

eropuit (*dropuit*): Echt/Gebroek.

REIZEN

N 90 (1982) (076 add., 077).

Een reis ondernemen.

reizen: freq. in heel Lb.

op reis gaan (ook *op reis gaa*): zeldz. Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Thorn, Opglabbeek, Echt/Gebroek, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen, Blerick, Gennep en Tienray.

op voyage (fr.) **gaan:** Jeuk.

op stap gaan: Klimmen en Noorbeek.

RONDREIZEN, PENDELEN

N 90 (1982) (079).

Heen en weer reizen.

Een informant voor As noteert ook **teuten** (*tieten*) voor het rondreizen "om te handelen en te ruilen". Voor Oirlo is voorts het zelfstandig naamwoord **rondreis** opgetekend.

rondreizen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Thorn, Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Diepenbeek, Hoeselt en Venlo.

op reis zijn: Hoensbroek.

op en af reizen: Hoeselt en Eys.

op en neer reizen: Eys.

rondtrekken: Noorbeek, Guttecoven, Maastricht, Eksel en Meijel.

pendelen: Waubach, Eys, Susteren, Schimmert, Thorn, Bree, Born, Stein, Maastricht en Meijel.

toeren: Epen, Roermond, Swalmen, Maasniel, Klimmen en Maastricht.

navetiren (<fr.): Leopoldsburg.

voyageren (<fr.): Jeuk.

dolen: Vlodrop.

zwalken: Heerlerbaan/Kaumer.

zwerfen: Stein.

REISKOFFER

Kaart 100, pag. 299

N 90 (1982) (082), SGV (1914) (018), ZND 01 (1922) (643 add.); Beverlo Wb. (273), Bree Wb. (467), Genk Wb. (345), Hasselt Wb. (480), Kaulille Wb. (177), Kortessem Wb. (534), Lommel Wl. (363), Meeswijk Wl. (676), Meeuwen Wl. (220), Meijel Wb. (067), Sint-Truiden Wb. (233), Stokkem Wb. (119), Tongeren Wb. (283), Zolder Wb. (460), Zonhoven Wb. (504), Zonhoven Wl. (II.232); Bettens, A. (1954) (195), Cajot, J. (1989) (II.113), Celis, A. (1975) (195), Schoels, A. (1947) (195).

Het voorwerp van leer, stof, riet om goederen mee op reis te nemen.

koffer: freq. in Nl.Lb.; ook in Walhorn, Herbesthal, Kettenis, Eupen, Bree, Meeuwen, Opglabbeek en Loksbergen.

koffertje (*kofferke*): Vlodrop.

valies (<fr.) (ook *vlies*, *fliës*): freq. in Belg.Lb. en overig Geullds., verspr. in Nl.Lb.

kalebas: Meijel en Tungalroy.

kalebasje (*kalebeske*): Lutterade en Geleen.

tas (*tes*): Noorbeek en Eys.

IDENTITEITSKAART

N 90 (1982) (167).

De gelegaliseerde kaart waaruit iemands identiteit blijkt.

identiteitskaart: Nieuwenhagen, Merkelbeek, Amby, Maastricht en Venlo.

identiteitsbewijs: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

indentiebewijs: Schinnen.

persoonsbewijs: zeldz. Oostlb.; ook in Heerlen, Stein, Maastricht, Blerick, Venray en Meerlo.

legitimatiebewijs: Montfort en Wijlre.

bewijs: Urmond.

eenzelvigheidskaart: Eksel.

pas: verspr. Oost.Zuidlb., Horns en Maaskemp.; ook in Kapel-in-'t-Zand, Vlodrop, Nieuwstadt, Noorbeek, Guttecoven, Urmond, Maastricht, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Houthalen, Zonhoven, Leopoldsburg, Loksbergen, Gennep en Venray.

paspoort (<fr.): Jeuk.

passavant (*fr.*) (*parzjevang*): Ell.

PASPOORT

N 90 (1982) (083, 168).

Geautoriseerd bewijs van verlof om door een land te mogen reizen of er te verblijven, het identiteitsbewijs door de regering aan een onderdaan verstrekt met het oog op een reis naar het buitenland om de houder te legitimeren en de steun van wettelijke orde te verzekeren.

pas: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Meeuwen, Opglabbeek, As, Meeswijk, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Eksel, Houthalen, Zonhoven, Leopoldsburg en Loksbergen.

reispas: Heerlen, Ophoven, Bree, As, Houthalen en Loksbergen.

paspoort (<fr.): Schimmert, Maastricht, Zonhoven, Jeuk, Blerick, Venlo, Tienray en Meijel.

passavant (fr.) (parzjevang): Ell.

papieren: Ospel.

PASFOTO

N 90 (1982) (169).

De kleine foto zoals op paspoorten en dergelijke legitimatiepapieren moet worden aangebracht.

pasfoto: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Ophoven, Meeuwen, Opglabbeek, As, Maastricht, Diepenbeek, Houthalen, Jeuk en Leopoldsburg.

fotopas: Stein.

foto: Waubach, Gulpen, Montfort, Geleen, Brunssum, Mheer, Hoeselt, Venlo en Sevenum.

identiteitsfoto: Merkelbeek.

tiptop: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Susteren, Sittard, Venlo en Tienray.

tiptopje: Bree.

beeldje: As en Nieuwstadt.

portret: Eksel en Mheer.

4 School en onderwijs

In het vierde hoofdstuk van deze aflevering komen de begrippen in verband met school en onderwijs aan bod. Het is een relatief kort laatste hoofdstuk gezien de beperktheid van het beschikbare materiaal. De eerste paragraaf behandelt het schoolgebouw, diverse types scholen en plaatsen behorende tot de school. De tweede paragraaf heeft als onderwerp de dialectbenamingen voor het onderwijzend personeel en de leerlingen. In de derde paragraaf worden enkele algemene begrippen in verband met het onderricht behandeld en in de vierde paragraaf komen de benamingen met betrekking tot het schoolrapport aan bod.

4.1 De school

Voor het begrip *SCHOOL* zelf is geen lexicale variatie opgetekend. Anders dan in het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* is voor het begrip *KLEUTERSCHOOL* geen materiaal beschikbaar.

KOSTSCHOOL

Kaart 101, pag. 300

N 90 (1982) (231), ZND 40 (1942) (042).

Een school, inrichting voor onderwijs waar de leerlingen tevens voeding en huisvesting ontvangen.

Voor Neerpelt is ook de benaming **lange rokken** opgetekend, verwijzend naar de kleding in de plaatselijke kostschool.

kostschool: freq. in NI.Lb., zeldz.

Maaskemp., Dommelids. en Demerkemp.; ook in Maaseik, Eisdien en Muizen.

pensionaat (<fr.): freq. in Belg.Lb.; verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Blerick.

internaat: zeldz. Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Reuver, Herten (bij Roermond), Montfort, Susteren, Oirsbeek, Merkelbeek, Klimmen, Thorn, As, Eigenbilzen, Neerpelt en Blerick.

college: Bocholt, As en Rekem.

gesticht: Lanaken en Millen.

SPEELPLAATS

Kaart 102, pag. 300

N 90 (1982) (236);

Bocholt Wb. (098), Boorse Wb. (097), Diepenbeek Wb. (127, 216), Genk Wb. (309), Hasselt Wb. (237), Hoeselt Wb. (158), Kaulille Wb. (149), Kortessem Wb. (239, 474), Lommel Wl. (307), Meeswijk Wl. (333, 597), Meeuwen Wl. (200), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (1.598, II.330), Sint-Truiden Wb. (145), Tongeren Wb. (281), Zolder Wb. (231), Zonhoven Wb. (234); Celis, A. (1975) (073), Schoels, A. (1947) (044).

Een bij een school behorende open plaats waar de leerlingen voor of na de schooltijd en tijdens de pauzes kunnen lopen of spelen.

speelplaats: freq. in NI.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Meeuwen, As, Meeswijk, Boorse, Niel-bij-St.-Truiden en Jeuk.

speelplek (ook *speelplak*): Genk, Riemst, Val-Meer, Diepenbeek, Hoeselt, Kaulille, Houthalen, Kortessem, Loksbergen en Lommel.

speelplein (*speelplei*): verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Klimmen.

schoolplein (*schoolplei*): Klimmen, Wijlre en Epen.
plein (*plei*): Merkelbeek.

koer (<fr.): freq. in Belg.Lb.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Sittard, Maastricht en Venlo.

4.2 Het schoolpersoneel en de leerlingen

SCHOOLHOOFD

DC 48 (1973) (003a add.), N 90 (1982) (233).

Het hoofd, directeur of directrice, van een lagere school.

hoofd (ook *hoof*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds., Zuidgeld.-Lb. en Kleverlds.; ook in Thorn, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

schoolhoofd: Montfort, Ophoven, Diepenbeek, Zonhoven en Leopoldsb.

hoofd der school: Tienray, Melick en Wijlre.

hoofd van de school: Herten (bij Roermond), Schimmert, Blerick, Sevenum en Maasbree.

meester: Oirsbeek en Maastricht.

schoolmeester: Klimmen.

bovenmeester: freq. Horns, zeldz. Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Opglabbeek, Stein, Arcen, Tienray en Meijel.

hoofdmeester: Heerlen, Eys, Hoensbroek, Ospel, Meeswijk en Stein.

hoofdonderwijzer: As, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel en Blerick.

grote meester: Merkelbeek.

overste: Maastricht.

broederoverste: Maastricht.

directeur (fr.): Oirlo en Maastricht.

SCHOOLOPZIENER

SGV (1914) (032).

Iemand die met het toezicht op lagere

scholen belast is.

Voor dit begrip is er geen materiaal voor Belgisch-Limburg.

schoolopziener: verspr. in NI.Lb. behalve in het Ripuar.

schoolopziender: verspr. in NI.Lb. behalve in het Ripuar. en Trichterlds.

schoolopzichter: verspr. Oost.Zuidlb., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Simpelveld en Neeritter.

schoolopzie: Eys.

schoolinspecteur: Rimborg.

MEESTER

Kaart 103, pag. 301

DC 48 (1973) (003a), RND (029), SGV (1914) (023), ZND 01 (1922) (838), ZND 12 (002 add.), ZND 44 (1946) (009), ZND m (Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter).

Een man die les geeft in een school.

In tegenstelling tot het volgende lemma (ONDERWIJZER) komen in dit lemma enkel de oudere dialectwoorden, grosso modo de benamingen van voor de Tweede Wereldoorlog, aan bod.

meester: alg. in de beide provincies

Limburg; ook in Lontzen en Eupen.

schoolmeester: Gulpen, Aubel, Helden/-Everlo, Noorbeek, Stokkem, Opgrimbie, Bilzen, Hasselt, Groot-Gelmen, Aalst-bij-St.-Truiden, Kwaadmechelen, Grubbenvorst en Venray.

leraar: alg. in het noordoosten van de provincie Luik; ook in Heerlen, Vij-

len en Vaals.
magister (lat.): Eupen.

ONDERWIJZER

DC 48 (1973) (003b), N 90 (1982) (233 add.),
RND (029 add.).

Man wiens beroep het is het geven van
onderwijs in een lagere school.

onderwijzer: verspr. Noord.Oostlb. en
Zuidgeld.Lb.; ook in Schaesberg,
Sittard, Berkelaar, Genk, Leut, Has-
selt, Kwaadmechelen, Venray en
Broekhuizenvorst.

meester: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds.,
Demerkemp., Lonerlds. en Kleverlds.;
ook in Eigenbilzen, Heppen en Arcen.

schoolmeester: Helden/Everlo, Ro-
them, Klimmen, Noorbeek, Stok-
kem, Opgrimbie, Vliermaalroot,
Groot-Gelmen, Aalst-bij-St.-Truiden
en Borlo.

leraar: Vaals, Eupen, Venlo en Meterik.
meneer: zeldz. Zuid.Oostlb., Zuidgeld.-
Lb. en Kleverlds.; ook in Gulpen,
Tegelen, Heythuysen, Neeritter,
Maastricht en Itteren.

ONDERWIJZERES

DC 48 (1973) (003 add.), N 90 (1982) (232),
ZND 12 (1926) (002 add.), ZND m (GrGr).

Vrouw die als beroep heeft het geven van
onderwijs in een lagere school, een vrou-
welijke leerkracht aan een lagere school.

onderwijzeres: zeldz. Noord.Oostlb.;
ook in Heerlen, Lutterade, Hoens-
broek, Klimmen, Echt/Gebroek,
Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven,
Maastricht, Zonhoven, Leopolds-
burg en Meijel.

juffrouw: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb.,

Oostlb., Centr.Maaslds., Zuidgeld.-
Lb. en Kleverlds.; ook in Tungalroy,
Thorn, Opglabbeek, As, Wolder/-
Oud-Vroenhoven, Maastricht, Ei-
genbilzen, Diepenbeek, Eksel, Jeuk
en Loksbergen.

schooljuffrouw: Gulpen, Klimmen,
Ten-Esschen/Weustenrade en Ble-
rick.

juf: verspr. Horns en Kleverlds.; ook in
Nieuwenhagen, Swalmen, Montfort
en Maastricht.

schooljuf: Sevenum en Epen.

meesteres: verspr. Horns; ook in Heer-
len, Sittard, Schimmert, Meeswijk,
Maastricht, Houthalen, Tienray en
Maasbree.

schoolmeesteres: Hoeselt, Bilzen en
Eigenbilzen.

schoolmeestes: Hasselt.

meesterse: Heerlen.

maitresse (fr.): Maastricht.

schoolmaitresse: Maastricht.

lerares: Montfort.

lehrerin (du.): Montzen.

LERAAR

N 90 (1982) (234).

Iemand die onderwijs geeft, een leer-
kracht aan een instelling voor voortge-
zet onderwijs.

leraar: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.-
Lb. en Kleverlds.; ook in As, Wol-
der/Oud-Vroenhoven, Maastricht,
Eigenbilzen, Hoeselt en Houthalen.

meester: Kerkrade, Swalmen, Mont-
fort, Vlodrop, Lutterade, Geleen,
Tungalroy, Kelpen, Grathem, Eksel,
Gennep en Oirlo.

magister (lat.): Schimmert.

professor (lat.): Oirlo, Diepenbeek en
Klimmen.

regent (<fr.): As, Hoeselt, Zonhoven,
Jeuk en Leopoldsburg.

LEERLING

N 90 (1982) (235), ZND 12 (1926) (002 add.).

Iemand die onderwijs krijgt, meestal een kind.

leerling: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in As, Bilzen, Eksel, Houthalen, Jeuk en Leopoldsburg.

leerder: Montfort en Schinnen.

kind: Kapel-in-'t-Zand, Geleen, Noorbeek en Eigenbilzen.

schoolkind: freq. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Herten (bij Roermond), Swalmen, Kelpen, Grathem, Hoeselt, Blerick en Gennep.

schoolgaand kind: Schimmert.

schooljong: Nieuwstadt en Diepenbeek.

schoolmeidje (*schoolmetske*): Diepenbeek.

schoolwicht: Meijel en Tungalroy.

schüler (du.): Kerkrade.

student: Herten (bij Roermond) en As.

SCHOOLKINDEREN

Kaart 104, pag. 301

RND (029).

Kinderen die naar school gaan om onderwijs te krijgen.

schoolkinderen (ook *schoolkinder*):

alg. in het zuiden van Nl.- en Belg.-Lb., freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Demerkemp., Noorderkemp., Getelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds; ook in Achel, Heppen en Stevensvennen.

kinderen uit de school (*kinder uit de school*): Aubel.

schooljongen (ook *schooljong (mv.)*):

freq. Demerkemp., Beringerlds., Zuiderkemp. en Lommels, zeldz. Kleverlds.; ook in Bocholt, Meeuwen en Hamont.

schoolwichten (*schoolwichter*): freq.

Dommellds.; ook in Beringe, Helden/Everlo, Horn, Nederweert, Molenbeersel, Hunsel, Bocholt, Zolder, Hechtel, Zonhoven, Meijel en Sevenum.

schoolblagen: Ottersum en Well.

4.3 Het onderwijs

SPIJBELN

Kaart 105, pag 302

DC 24 (1953) (005), Lk 03 (1953) (005), SGV (1914) (034), ZND 07 (1924) (022), ZND B1 (1940sq) (145).

Heimelijk, zonder medeweten van de ouders, wegblijven van school; de school verzuimen.

hegschool (*hekschool*): Blerick, Molenbeersel en Banholt.

hegschool houden (ook *hegschool houden*, *hekschool haaien*, *hekschool halden*, *hekschool houwen*): freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommellds.; ook in Panningen, Helten/Everlo en Baarlo.

heggenschool (ook *hekkenschool*, *hekkenschool*): zeldz. Centr.Maaslds.; ook in Kinrooi, Ophoven, Meeuwen, Genk, Eksel en Wellerlooi.

heggenschool houden (ook *heggenschool haaien*, *heggenschool houwen*, *hekkenschool houwen*): verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Kessel, Heel, Eisden en Gellik.

heggenschool doen: Eksel, Bree en Rekem.

heggenschooltje doen (*heggenschoolke doen*, *hekkenschoolke doen*): Rekem.

heggenschool hebben: Opgrimbie.

heggenschool plenken: Heel.

achter de heggen lopen: Opgrimbie.

achter de heggen naar de school gaan: Peer.

achter de heggen blijven liggen: Rotem.

haagschool: Meeuwen, Hoelbeek, Mopertingen, Heusden, Stokrooie, Ulbeek en Niel-bij-St.-Truiden.

haagschool houden (ook *haagschool hagen*, *haagschool houwen*, *haagschool houwen*): freq. Beringerlds. en Zuiderkemp.; ook in Rotem,

Diepenbeek, Sint-Huibrechts-Lille, Houthalen, Kuringen en Sint-Truiden.

haagschool doen: Paal, Donk (bij Herk-de-Stad) en Scholen.

haagschool gaan: Paal en Beringen.

achter de haagschool gaan: Diepenbeek, Vliermaalroot, Wellen en Bommershoven.

achter de haag naar school gaan: Heers.

haagscholen: Lommel en Maasbree.

haagscholen gaan: Kermt.

hagenschool: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Bocholt, Grote-Spouwen, Vlijtingen en Borlo.

hagenschool houden (ook *hagenschool hagen*): Bilzen, Vliermaal, Tongeren, Groot-Gelmen en Kortessem.

hagenschool doen: Gerdingen, Tongeren, Widooie en Berlingen.

achter de hagenschool doen: Borgloon.

hagenschool gaan: zeldz. Lonerlds.; ook in Rosmeer, Koninksem en Houthalen.

hagenschool lopen: Gotem en Genk.

achter de hagenschool gaan: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Bilzen en Martenslinde.

hagenscholen: verspr. Lonerlds.; ook in Sint-Truiden en Lommel.

achter de hagenscholen gaan: Velm en Overrepen.

hagen gaan: Mielen-boven-Aalst.

achter de hagen gaan: Val-Meer.

achter de hagen naar school gaan: Mechelen-Bovelingen.

haagje piep doen (*haagske piep doen*): Leopoldsburg.

haarpiep: Leopoldsburg.

spijbelen: Heythuysen, Limbricht,

Keer, Tungalroy, Buchten, Broekhuizen en Sevenum.

plenken: alg. Weertlds., freq. Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb.

schoolplenken: Weert.
de school plenken: Kerkrade.
de school verplenken: Waubach, Eygelshoven en Kerkrade.
uit de school plenken: Maasbracht.
uit school blijven: Amstenrade.
uit de school blijven: zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Heel, Hunsel, Dorne, Buchten en Mechelen-aan-de-Maas.
stiekem uit de school blijven: Einighausen, Ospel, Roosteren en Maasbree.
stil uit de school blijven: Buggenum en Stevensweert.
uit de school steken: verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Pey, Stevensweert, Echt/Gebroek en Grevenbicht/Papenhoven.
uit de school versteken: verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Maasbracht.
de school versteken: Simpelveld, Kerkrade, Bocholtz, Voerendaal, Eys, Haelen en Puth.
versteken: Herten (bij Roermond) en Klimmen.
uit de school verzieken: Venlo.
de school verzieken: Venlo.
versoppen: Venlo.
uit school versoppen: Venlo.
langs lopen: Vijlen.
langs de school lopen: Vaals, Gulpen, Mechelen, Montzen, Welkenraedt, Houthem, Berg-en-Terblijt en Klimmen.
erlangs strijken: Beesel.
langs de school strijken: Heerlen, Steyl, Belfeld, Doenrade, Schinveld en Blerick.
neven de school strijken: Blerick.
langs de school verstrijken: Brunsum.
langs de school foezen: Oirsbeek, Klimmen en Vaals.
langs de school loetsen: Montzen.
langs de school pritsen: Mheer.
langs de school stritsen: Schinveld en Merkelbeek.
hazen: Sint-Truiden.
hazen gaan: Nieuwerkerken, Wijer en Sint-Truiden.

ranen: Kermt en Hasselt.
poffen (*poefen*): Asenray/Maalbroek.
scholenpoffen (*scholenpoefen*): Zichen-Zussen-Bolder.
barret houden: 's-Gravenvoeren.
bommelen: Guttecoven.
de hei omgaan: Ulestraten.
de nachtegaal tjokken: Stein.
flenteren: Rothem.
klenderen (*klenjeren*): Puth.
liggen blijven: Dorne en Lanaken.
op de straat lopen: Lanklaar.
verstrelen: Venlo.
vertikken: Venlo.
zeveren: Geleen, Heek en Epen.
zwebelen: 's-Gravenvoeren.

LINIAAL

Kaart 106, pag. 302

N 90 (1982) (226), SGV (1914) (22), ZND 30 (1939) (029).

Een dunne rechte lat om er lijnen langs te trekken, gewoonlijk met een maatverdeling.

regel (ook *reel*): freq. in Belg.Lb. en in het zuiden van Nl.Lb., verspr. Horns; ook in Kapel-in-'t-Zand, Nederweert, Lottum en Maasbree.
regelet (<fr.): Zepperen en Klimmen.
regeletje (<fr.): Weert.
liniaal: freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Lontzen, Maas-tricht, Vroenhoven, Piringen en Sint-Truiden.
linie: freq. Kleverlds.; ook in Wellen en Arcen.
lat: zeldz. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Eys, Horn, Geleen, Klimmen, Noorbeek, Tungalroy, Diepenbeek, Rijkhoven, Koersel, Stokrooie, Paal, Wilderen, Sint-Truiden en Lommel.

latje: Baarlo, Kessel, Buggenum, Weert en Tungelroy.
maatlat: Vlodrop, Lutterade, Ospel, Meijel en Sevenum.
meetlat: Nieuwenhagen, Geleen, Bunde, Blerick en Venlo.
meetstok: Meijel.
lijnlat: Swalmen en Asenray/Maalbroek.
lijn: Venlo, Susteren en Sittard.
lijnes: Guttecoven en Einighausen.
lijning: Panningen.
lijntrekker: Tienray.
lijntrekker: Buchten en Dieteren.
lijntrekkerd: Echt/Gebroek.
lijnhout: Meterik.
lijnhoutje: Grubbenvorst.
rij: Blerick en Kerkrade.
rijhout: Remersdaal.
perk: Meterik.
perkenhoutje: Meterik en Horst.
afperk: Maasbree.
afperkel: Geleen.
afkeperkel: Lutterade.
afregel: Tungelroy.
aftrekker: Beesel, Neeritter, Opitter en Rekem.
pegel: Eksel en Heerlen.
schraapplank: Blitterswijck.
schraapplankje (*schrapplankske*): Meerlo.
schrammentrekker: Obbicht.

PUNAISE

N 90 (1982) (227);
 Bocholt Wb. (153), Bree Wb. (335), Diepenbeek Wb. (175), Eigenbilzen Wb. (193), Genk Wb. (243), Hamont Wl. (374), Hasselt Wb. (366), Hoeselt Wb. (236), Kortessem Wb. (388), Lommel Wl. (251), Meeswijk Wl. (507), Meeuwen Wl. (179), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (II.217), Sint-Truiden Wb. (191), Tongeren Wb. (433), Zonhoven Wb. (373);
 Celis, A. (1975) (164), Schoels, A. (1947) (079).

Een klein metalen stiftje met grote platte kop, voor het vastzetten van platen, tekeningen enz.

punaise (fr.) (ook *punaiske*): alg. in heel Limburg behalve in het Ripuar.

punaisetje (fr.) (*punaiske*): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwstadt, Tungelroy en Eksel.

spunaisetje (<fr.) (*spinaiske*): Sevenum.

heftzwecke (du.): Kerkrade.

stecknadel (du.) (*stechnaal*): Simpelveld.

stecknadelkje (du.) (*stechnaalsje*): Kerkrade.

steeknageltje (*steeknagelke*): Heerlen.

clipper (<eng.): Merkelbeek.

klemmetje (*klempe*): Wijlre.

4.4 Het schoolrapport

SCHOOLRAPPORT

Kaart 107, pag. 303

DC 48 (1973) (002b);
Beverlo Wb. (216), Bocholt Wb. (037), Diepenbeek Wb. (054), Hamont Wl. (071, 375), Hasselt Wb. (094), Hoeselt Wb. (056), Kaulille Wb. (041), Lommel Wl. (252), Meeswijk Wl. (133), Meeuwen Wl. (039, 179), Niel-bij-St.-Truiden Wl. (I.208), Sint-Truiden Wb. (075, 199), Stokkem Wb. (032), Zolder Wb. (062, 354, 358), Zonhoven Wb. (068); Celis, A. (1975) (055), Schoels, A. (1947) (032).

Een lijst waarop de punten aangetekend worden die iemands vorderingen (op school) aangeven, een verslag dat de ouders of verzorgers van leerlingen van een school periodiek ontvangen over de staat van vorderingen, vlijt en gedrag.

bulletin (fr.) (ook *bultin*): freq. in Belg. Lb.; ook in Reuver, Linne, Sittard, Geleen, Rothem, Berkelaar, Echt/Gebroek en Maastricht.

puntenboek: Sint-Truiden en Aalst-bij-St.-Truiden.

puntenboekje (*puntenboekske*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Eys, Reuver, Maastricht, Itteren, Mechelen-Bovelingen, Venlo, Broekhuizenvorst en Meijel.

puntenkaart: Nunhem, Molenbeersel, Meeuwen, Hamont, Zolder, Sint-Truiden en Lommel.

maandkaart: Venlo.

puntenlijst: zeldz. Oostlb.; ook in Schaesberg, Neeritter en Sevenum.

rapport (<fr.): Beesel, Nieuwstadt, Sittard, Gronsveld, Tungelroy, Maasbracht, Zolder en Meerlo.

getuigschrift: verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Maasbree.

zeugnis (du.): Vaals en Eupen.

lijstje (*lijске*): Mheer.

SCHOOLCIJFER

DC 48 (1973) (002a);
Boorse Wb. (097), Hamont Wl. (374), Kortessem Wb. (416), Meeswijk Wl. (374), Zolder Wb. (354).

Een op school behaald resultaat, een cijfer op het rapport.

Voor het geheel van de behaalde resultaten is voor Dilsen, Aalst-bij-St.-Truiden en Oud-Waterschei ook **uitslag** opgetekend.

punt: freq. in heel Lb.

cijfer: Schaesberg, Tegelen, Helden/Everlo, Sittard, Neeritter, Geistingen, Berkelaar, Echt/Gebroek, Maastricht, Itteren, Grubbenvorst, Venlo, Meerlo, Broekhuizenvorst en Maasbree.

noot (*note*): Eupen.

quoting: Bree.

Kaarten

Aflevering 3.1, Maatschappelijk gedrag, school en onderwijs

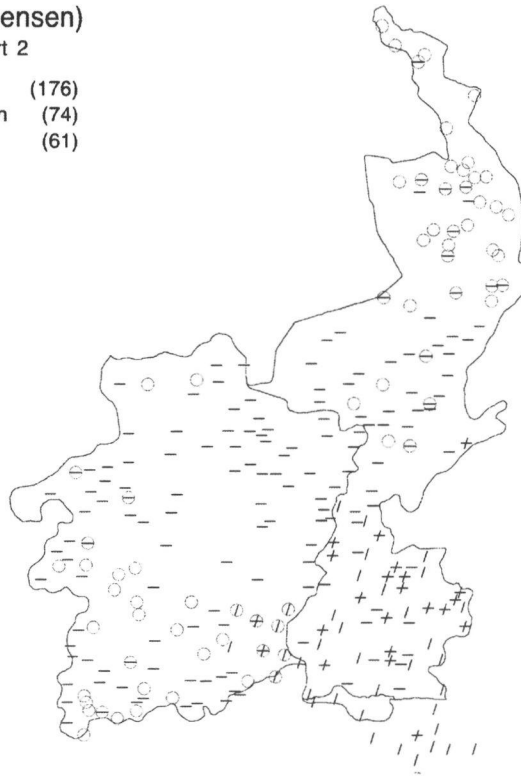
Lui (lieden)
Kaart 1

/ lui (237)
○ mensen (179)

Volk (mensen)
Kaart 2

- volk (176)
- mensen (74)
- / lui (61)

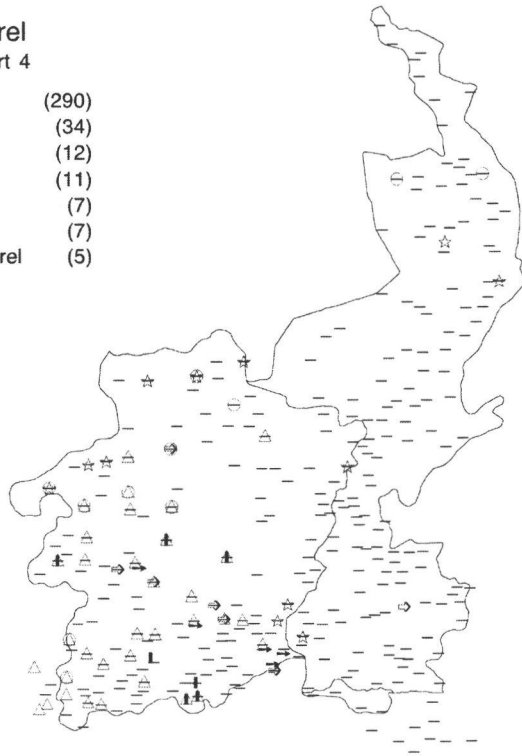
Man
Kaart 3

- / man (265)
- mens (104)
- kerel (26)
- ☆ vent (11)

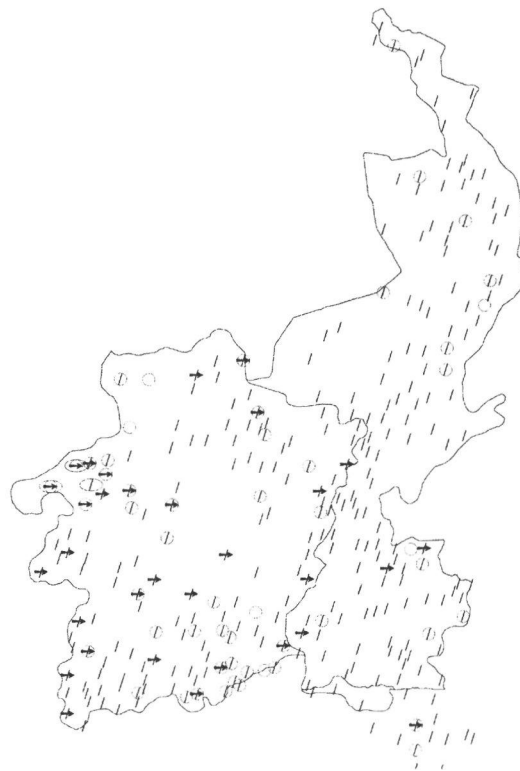
Kerel
Kaart 4

- kerel (290)
- △ kadee (34)
- ☆ vent (12)
- mens (11)
- ┆ gast (7)
- ⊕ man (7)
- manskerel (5)

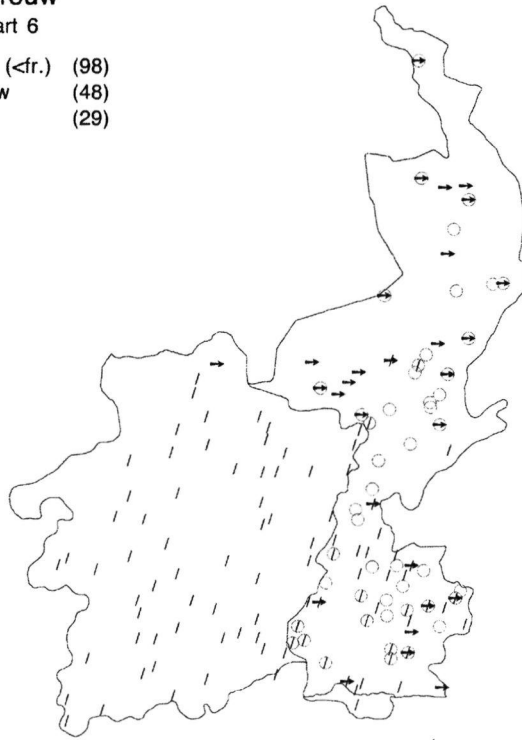
Vrouw
Kaart 5

- / vrouw (282)
- wijf (54)
- vrouwmens (32)
- wreef (3)

Mevrouw
Kart 6

- / madam (<fr.) (98)
- mevrouw (48)
- vrouw (29)

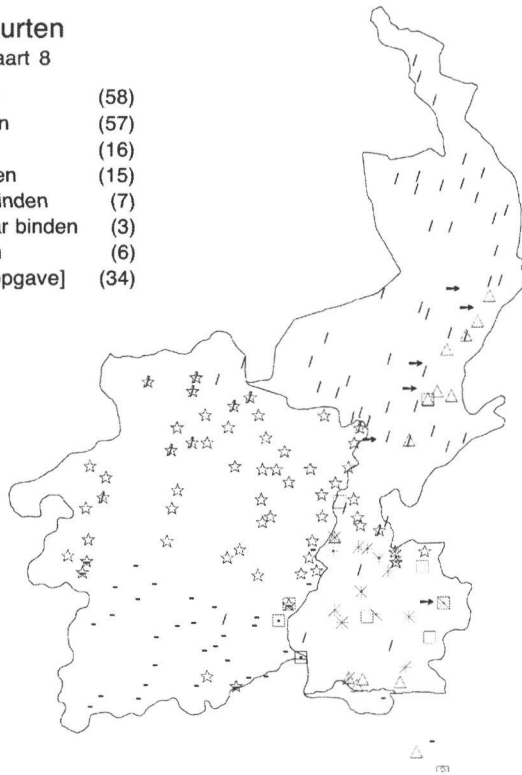
Juffrouw
Kart 7

- / juffrouw (180)
- juffer (58)
- ☆ jungfer (du.) (25)
- freule (6)
- ★ jonkvrouw (4)

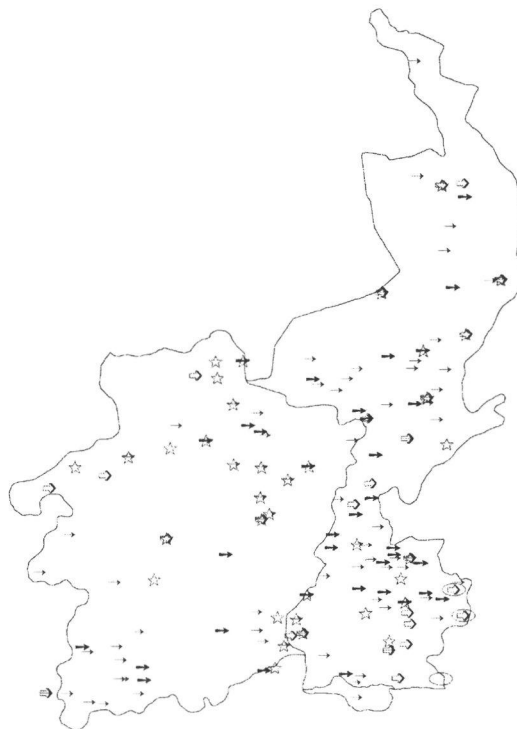
Buurten
Kaart 8

- / buurten (58)
- ☆ uchteren (57)
- * plenken (16)
- △ klenderen (15)
- baren binden (7)
- ▣ een baar binden (3)
- naburen (6)
- [geen opgave] (34)

Uitnodigen
Kaart 9

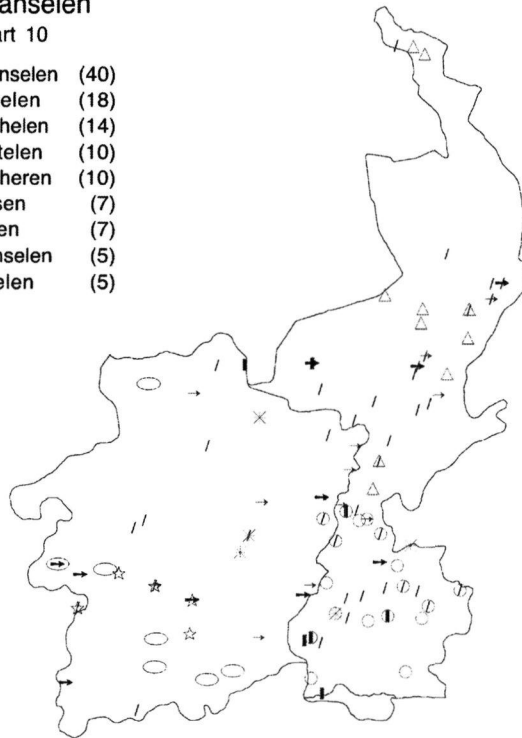
- noden (81)
- ☆ verzoeken (36)
- uitnoden (35)
- ⇌ uitnodigen (26)
- einladen (du.) (3)

Verkwanselen

Kaart 10

- / verkwanselen (40)
- verfoetelen (18)
- versjachelen (14)
- △ verkoetelen (10)
- ➔ versjacheren (10)
- ! verpatsen (7)
- vertuisen (7)
- ☆ verpronstelen (5)
- ✕ vertuitelen (5)

Vragen

Kaart 11

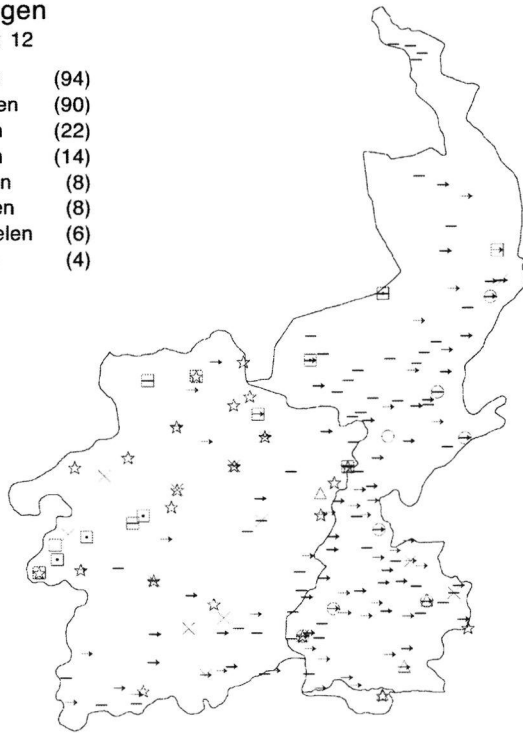
- / vragen (45)
- △ loven (13)

Afdingen

Kaart 12

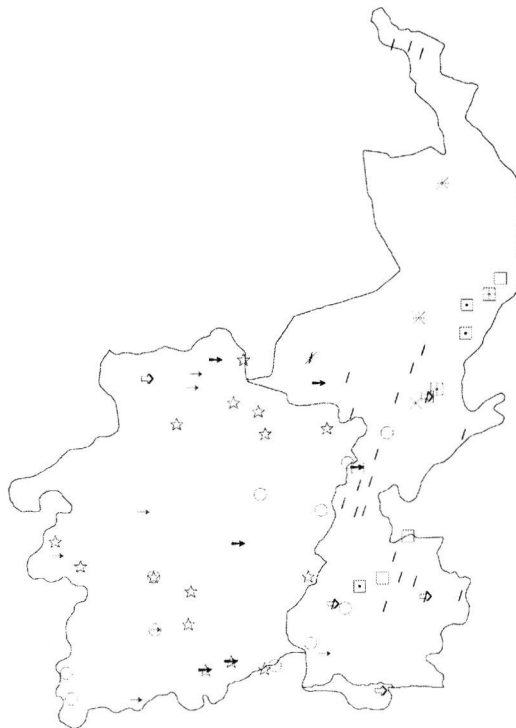
- pingelen (94)
- afpingelen (90)
- ☆ afbieden (22)
- × afdingen (14)
- aftrekken (8)
- prengelen (8)
- ▣ afprengelen (6)
- △ afpitsen (4)

Het volle bedrag

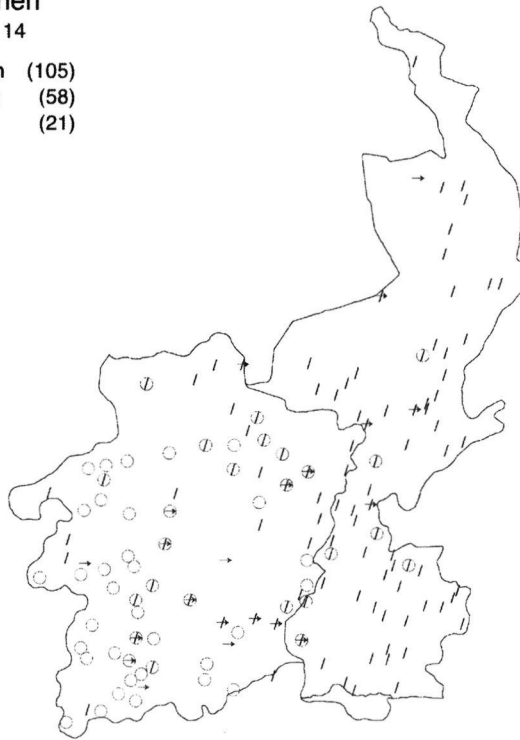
Kaart 13

- het volle bedrag (8)
- ▣ het ganse bedrag (3)
- / het volle pond (24)
- ☆ de volle pot (15)
- de volle prijs (11)
- de volle som (7)
- ⇨ de ganse som (5)
- ➔ de hele som (6)
- ✱ de volle mep (6)

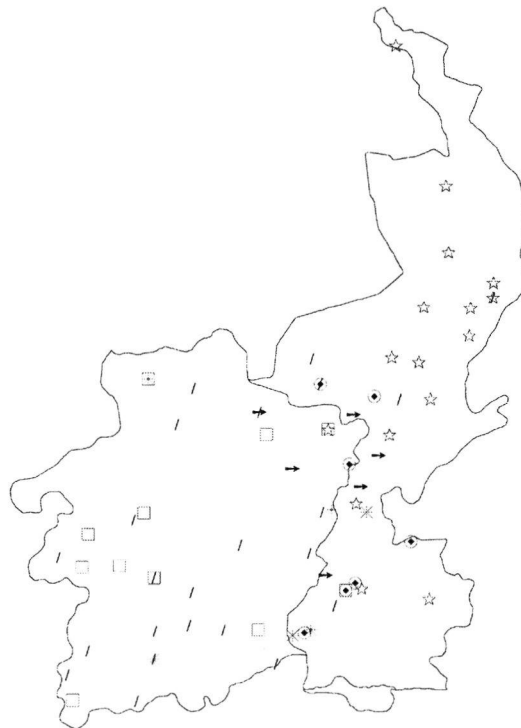
Bedienen
Kaart 14

- / bedienen (105)
- gerieven (58)
- helpen (21)

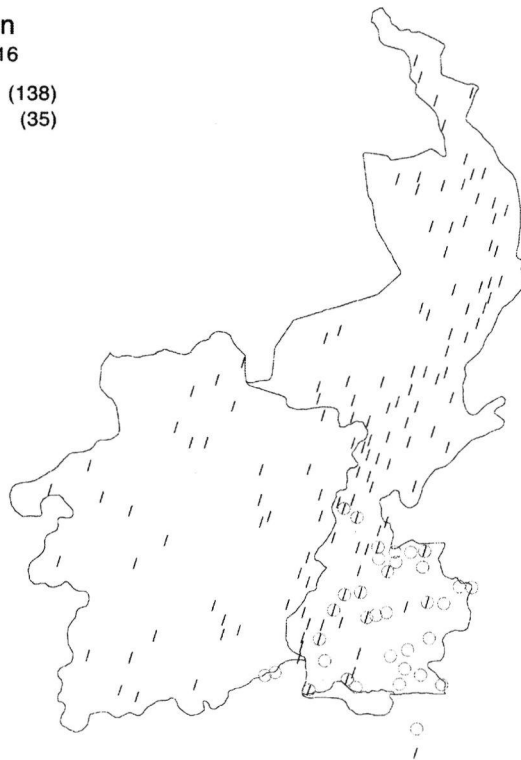
Afzeggen
Kaart 15

- / tenietdoen (23)
- ☆ ongedaan maken (16)
- vernietigen (11)
- ⊙ ontdoen (7)
- * afzeggen (6)
- van niks zijn (6)

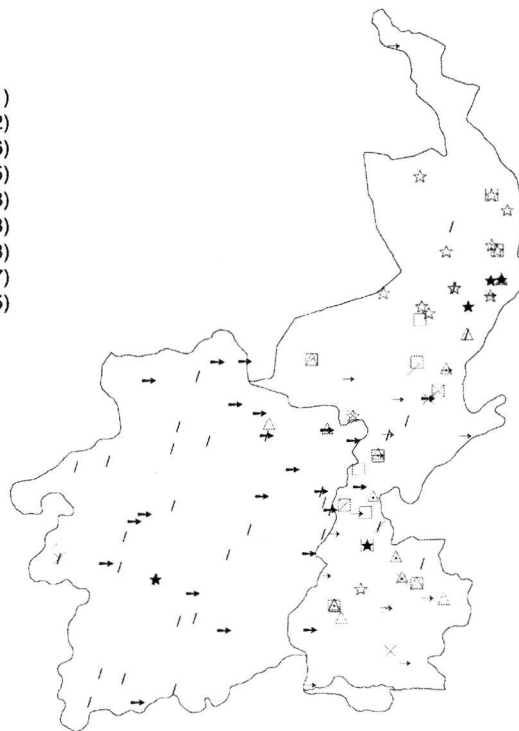
Kopen
Kaart 16

- / kopen (138)
- gelden (35)

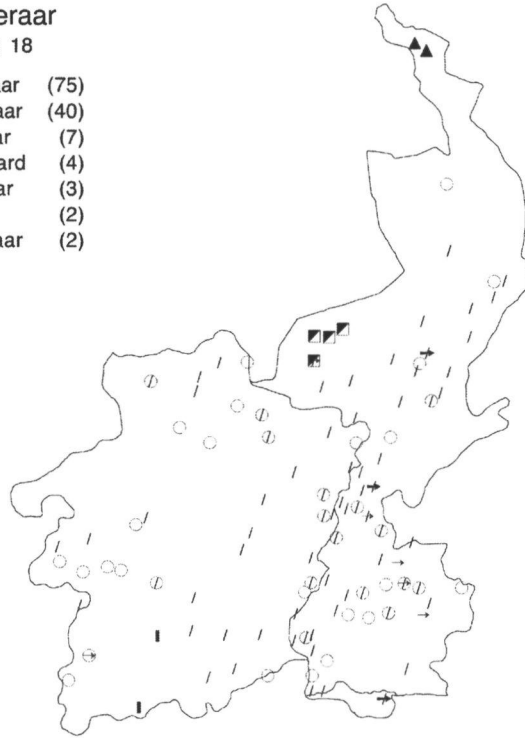
Leuren
Kaart 17

- / leuren (31)
- op commerce (fr.) gaan (22)
- op de handel gaan (16)
- × de boer opgaan (15)
- ☆ krameren (13)
- venten (13)
- △ langs de deur gaan (8)
- △ langs de deuren gaan (7)
- ★ kramen (5)

Sjacheraar
Kaart 18

- / sjachelaar (75)
- sjacheraar (40)
- foetelaar (7)
- hoetelaard (4)
- koetelaar (3)
- ▲ puit (2)
- ! troggelaar (2)

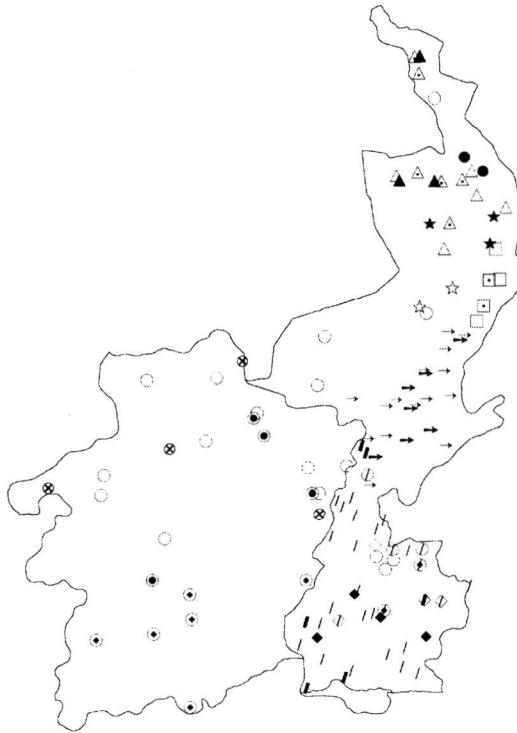
Melkboer
Kaart 19

- / melkboer (199)
- melkman (9)
- ! melksboer (7)
- ⊙ melksman (5)

Voddenkoopman
Kaart 20

- / lommelenkramer (29)
- ∖ lommelenkoopman (6)
- ◇ lommelenman (4)
- ◆ lommelenkerel (4)
- voddenkramer (21)
- ⊗ voddenman (8)
- voddenvent (4)
- voddenkerel (2)
- voddelenkramer (15)
- voddelenkoopman (7)
- △ toddenkramer (5)
- △ toddenkoopman (6)
- ▲ toddenkerel (3)
- lompenkramer (3)
- lompenkoopman (2)
- ☆ plaggenkramer (2)
- ★ plaggenkerel (3)
- ⊗ kramer (4)

Leurder
Kaart 21

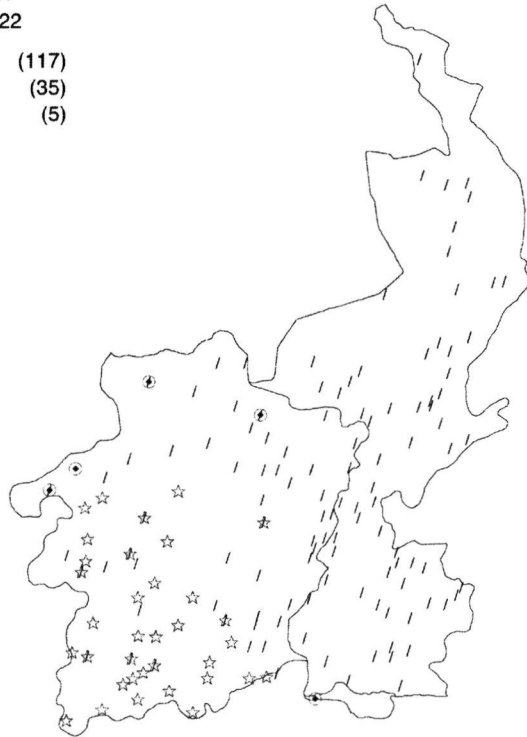
- / kramer (125)
- ∖ leurder (98)
- ☆ bedelaar (31)
- venter (24)
- rondloper (23)
- tjoktjok (16)
- ◇ schooier (14)
- × marchand (fr.) (10)
- ! colporteur (fr.) (6)
- ⊕ huissierder (<fr.) (4)
- ▼ kruier (4)

Ijken

Kaart 22

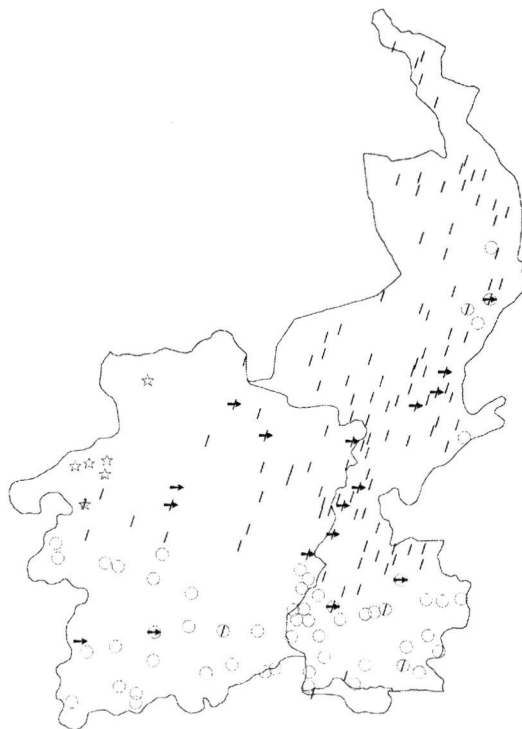
- / ijken (117)
- ☆ pegelen (35)
- ⊙ hikken (5)

Ponder, unster

Kaart 23

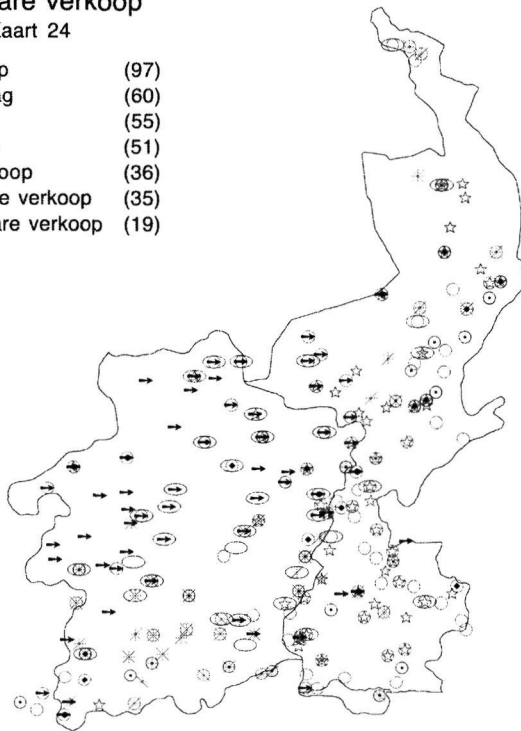
- / ponder (121)
- pondel (56)
- unster (17)
- ☆ uisel (6)

Openbare verkoop

Kaart 24

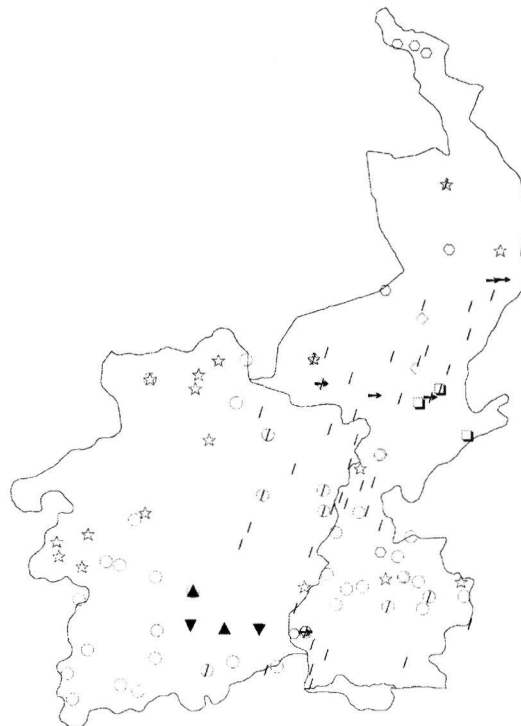
- verkoop (97)
- koopdag (60)
- ☆ veiling (55)
- ⊗ uitroep (51)
- uitverkoop (36)
- ⊙ publieke verkoop (35)
- openbare verkoop (19)

Roeper

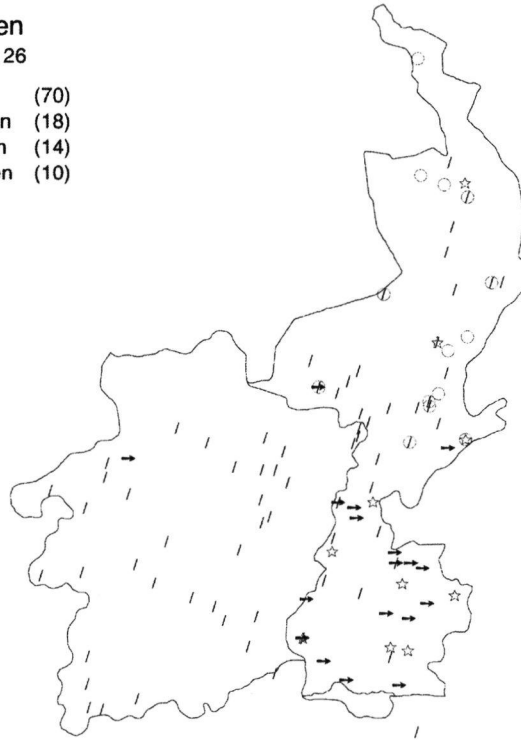
Kaart 25

- / uitroeper (48)
- oproeper (39)
- ☆ roeper (17)
- afroeper (8)
- afslager (6)
- ◇ omroeper (6)
- uitklopper (3)
- ▼ uitbeller (2)
- ▲ uitmelder (2)

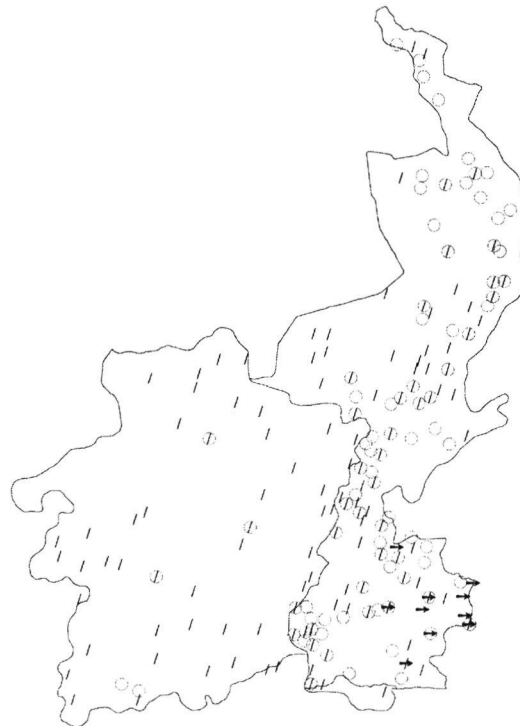
Hogen
Kaart 26

- / hogen (70)
- opbieden (18)
- ophogen (14)
- ☆ verhogen (10)

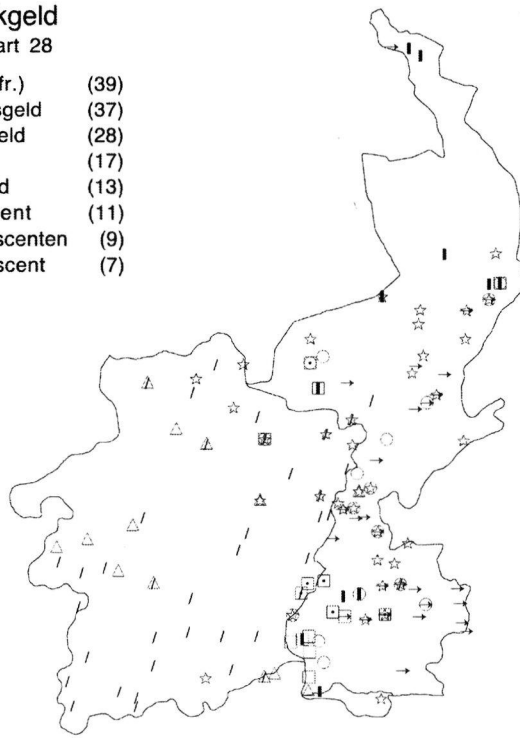
Rente
Kaart 27

- / interest (129)
- rente (89)
- cijnzen (10)

Zakgeld
Kaart 28

- / pree (<fr.) (39)
- ☆ zondagsgeld (37)
- tassengeld (28)
- zakgeld (17)
- △ drinkgeld (13)
- ▬ traktement (11)
- ▣ zondagscenten (9)
- zondagscent (7)

Rolletje munten
Kaart 29

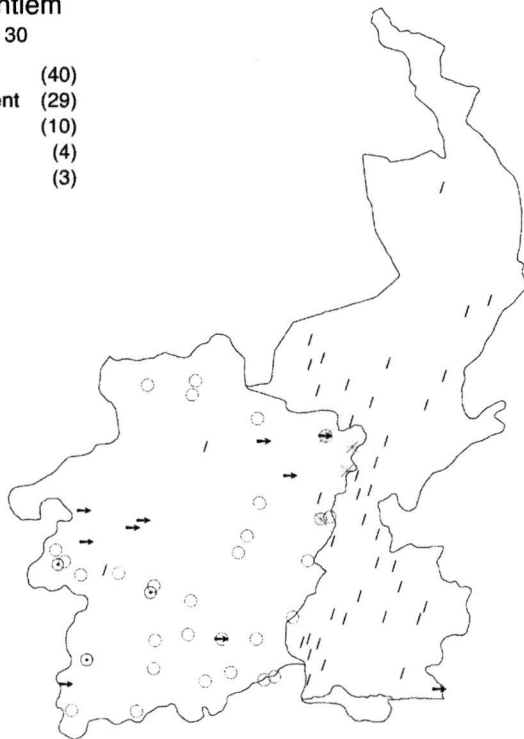
- / cahot (<fr.) (36)
- carotte (fr.) (18)
- rolletje (15)
- ☆ kot (10)
- poep (6)

Eén centiem

Kaart 30

- / centiem (40)
- halve cent (29)
- cent (10)
- ⊗ oortje (4)
- ⊙ halfje (3)

Twee centiem

Kaart 31

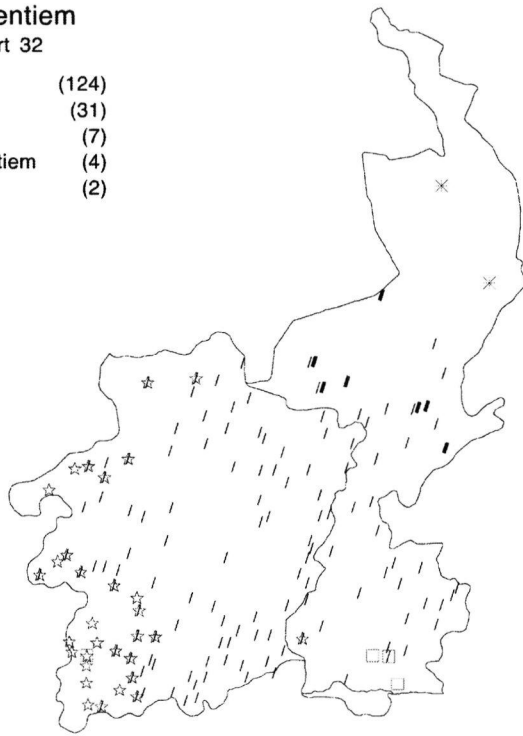
- cent (40)
- / twee centiem (15)
- ⊙ Belse cent (5)
- dubbele cent (5)
- twee cent (4)

Vijf centiem

Kaart 32

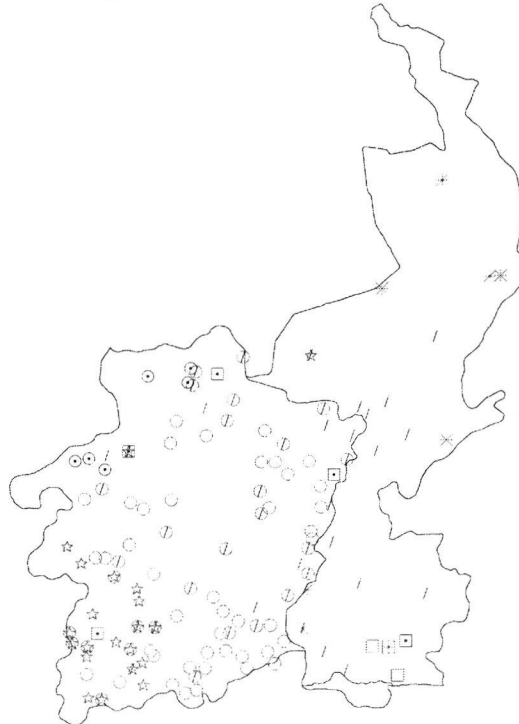
- / knabje (124)
- ☆ solletje (31)
- // knab (7)
- vijf centiem (4)
- ✱ stuiver (2)

Tien centiem

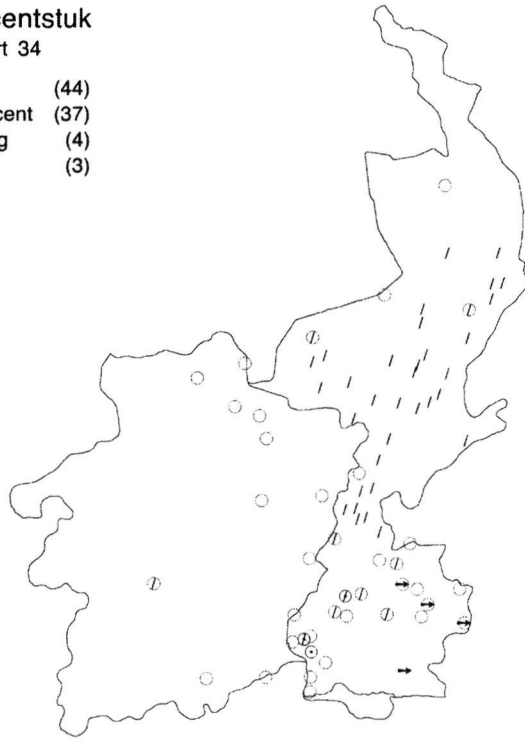
Kaart 33

- vijf cent (72)
- / knab (45)
- ☆ sol (21)
- ✕ dubbeltje (8)
- ⊙ vijf centen (7)
- tien centiemen (5)
- tien centiem (3)

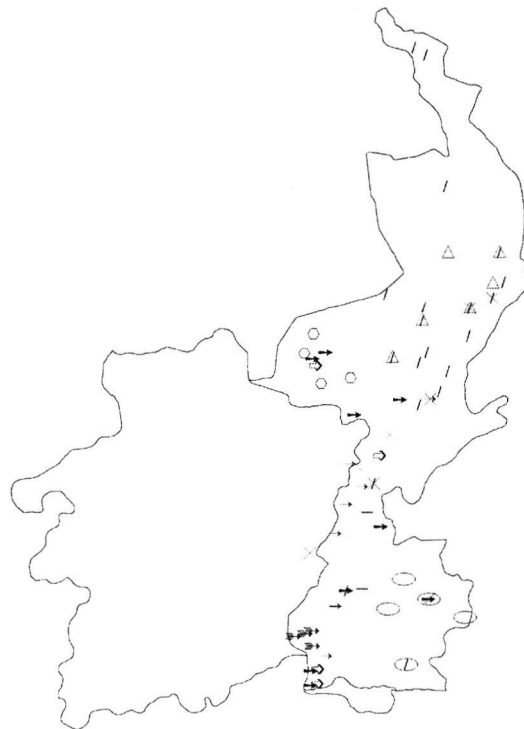
Halve-centstuk
Kaart 34

- / oortje (44)
- halve cent (37)
- penning (4)
- ⊙ halfje (3)

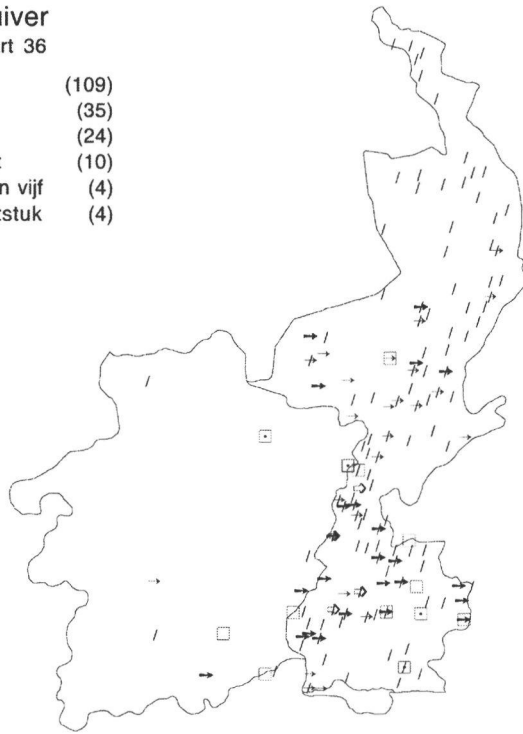
Halve stuiver
Kaart 35

- / lap (20)
- knabje (10)
- × halve stuiver (8)
- knab (7)
- △ flap (6)
- merk (5)
- ⇒ gasknab (4)
- ⇨ halve knab (4)
- knab van twee en een half (4)
- soes (4)

Stuiver
Kaart 36

- / stuiver (109)
- knab (35)
- knabje (24)
- vijf cent (10)
- ↻ knab van vijf (4)
- ▣ vijf-centstuk (4)

Kwartje
Kaart 37

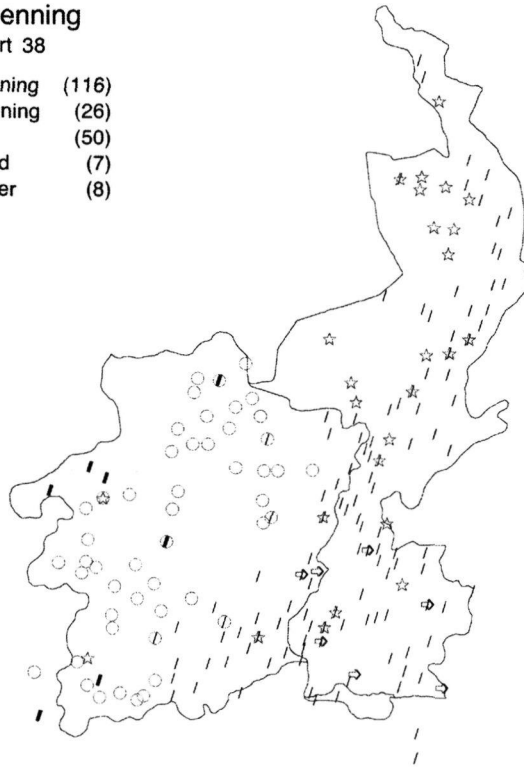
- / kwartje (127)
- ◁ willempje (15)

Huurpenning

Kaart 38

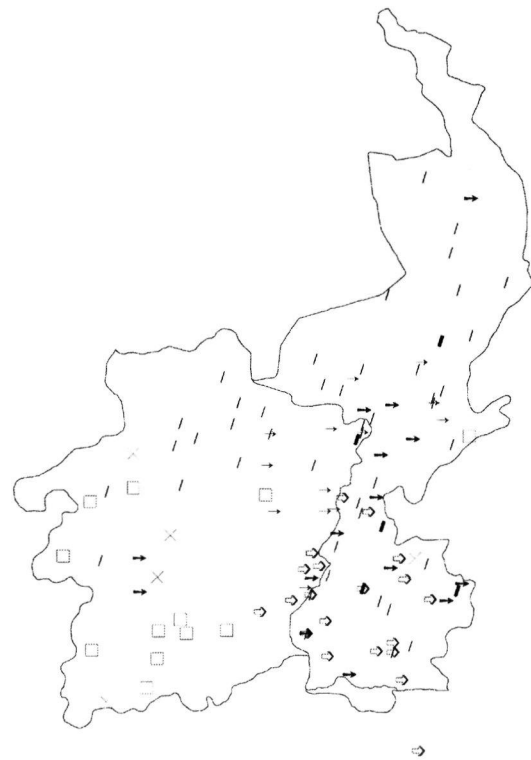
- / meepenning (116)
- ☆ huurpenning (26)
- werdel (50)
- ! handgeld (7)
- ⇒ godsalder (8)

Kooppenning

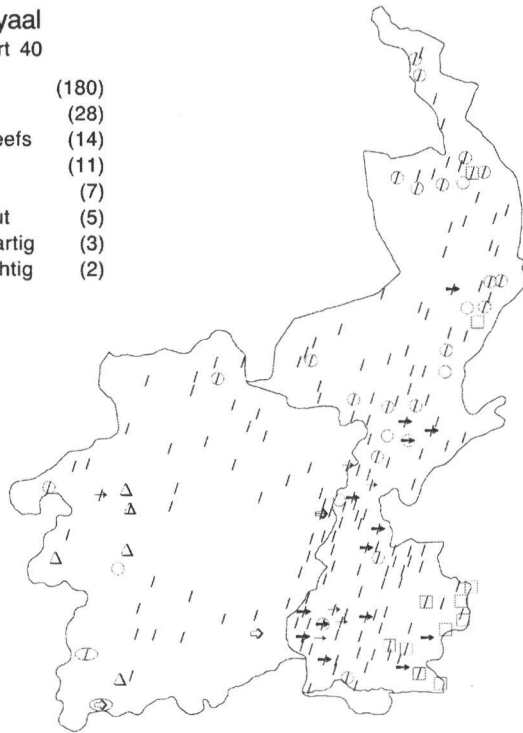
Kaart 39

- / handgeld (45)
- ! handpenning (5)
- ⇒ godspenning (15)
- ⇒ godsalder (21)
- godsgeld (14)
- drinkgeld (12)
- × voorschot (5)

Royal
Kaart 40

- / royal (180)
- gul (28)
- goedgeefs (14)
- vlot (11)
- goed (7)
- △ resoluut (5)
- ↻ goedhartig (3)
- geefachtig (2)

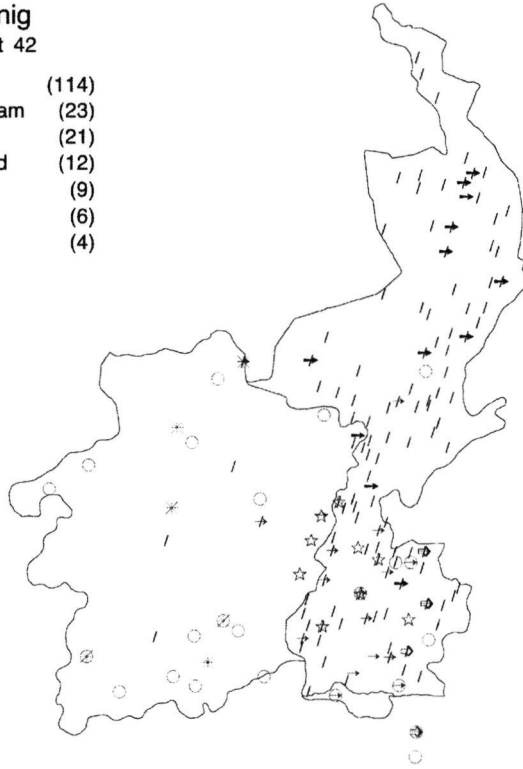
Bedelaar
Kaart 41

- / bedelaar (128)
- schooier (43)
- kruier (6)
- ★ schurger (5)

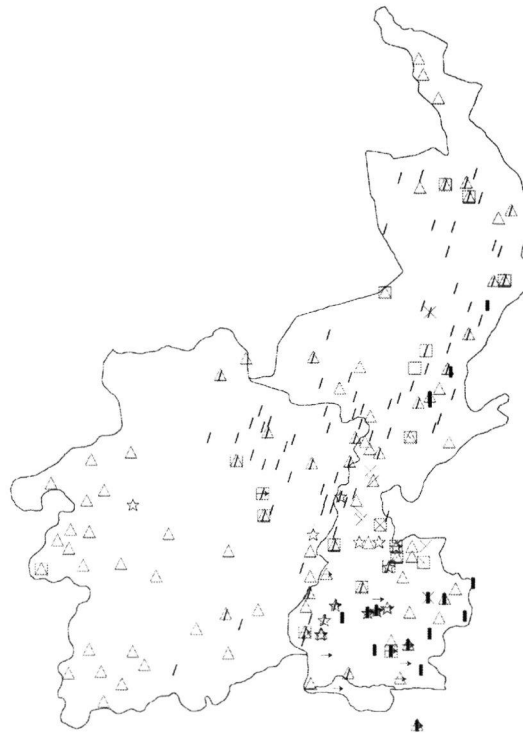
Zuinig
Kaart 42

- / zuinig (114)
- spaarzaam (23)
- nauw (21)
- benauwd (12)
- ☆ scherp (9)
- ✕ erg (6)
- ⇒ genauw (4)

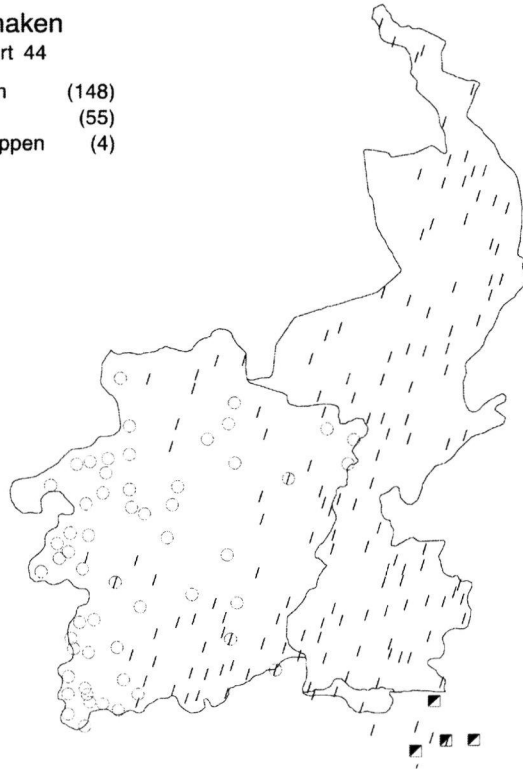
Gierig
Kaart 43

- / gier (94)
- △ gierig (86)
- pinnig (20)
- ! geizig (du.) (17)
- nauw (17)
- ☆ scherp (13)
- ✕ begeerlijk (11)

Opmaken
Kaart 44

- / opmaken (148)
- opdoen (55)
- erop kloppen (4)

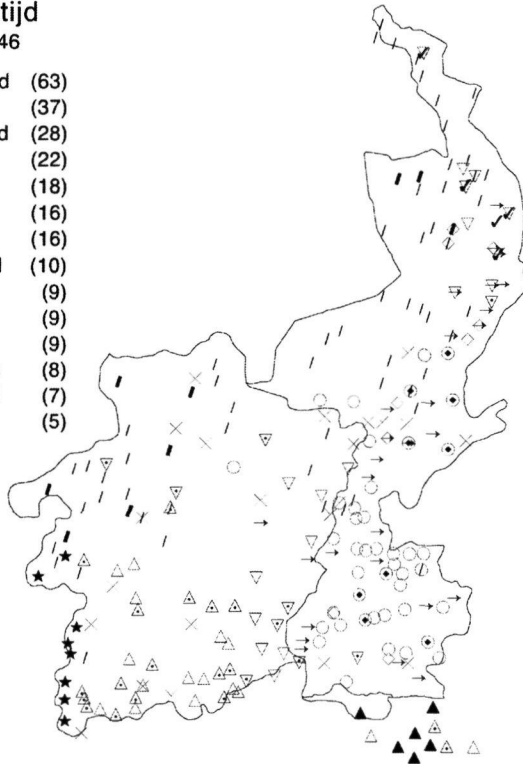
Werkdag
Kaart 45

- / werkdag (108)
- weekendag (65)
- ☆ werkeldag (54)

Schafttijd
Kaart 46

- / schofttijd (63)
- ungeren (37)
- schafttijd (28)
- × eten (22)
- △ cafétijd (18)
- △ café (16)
- ▽ koffie (16)
- ▽ koffietijd (10)
- ◇ rusttijd (9)
- / schoft (9)
- ⊙ unger (9)
- ★ vier uren (8)
- ▲ caféstijd (7)
- ✓ oren (5)

Stempelen
Kaart 47

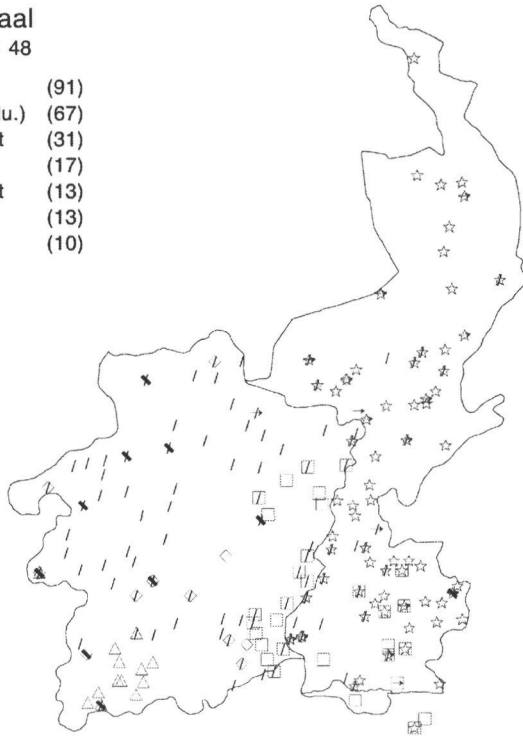
- / stempelen (104)
- doppen (41)

Brutaal

Kaart 48

/	astrant	(91)
☆	frech (du.)	(67)
□	assurant	(31)
→	brutaal	(17)
△	gestrant	(13)
◇	strant	(13)
↘	frank	(10)

Verkeren

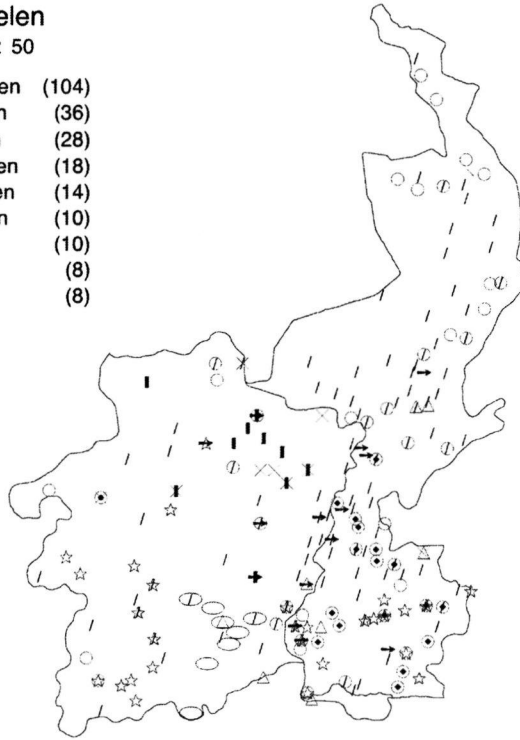
Kaart 49

/	vrijen	(171)
○	caresseren (<fr.)	(17)
☆	verkeren	(12)
→	gaan met	(11)
↗	lopen met	(10)
□	kennis hebben	(5)

Kibbelen
Kaart 50

- / stechelen (104)
- kibbelen (36)
- ☆ enselen (28)
- ⊕ knibbelen (18)
- vreigelen (14)
- ▮ kreken (10)
- × muilen (10)
- deinen (8)
- △ taggen (8)

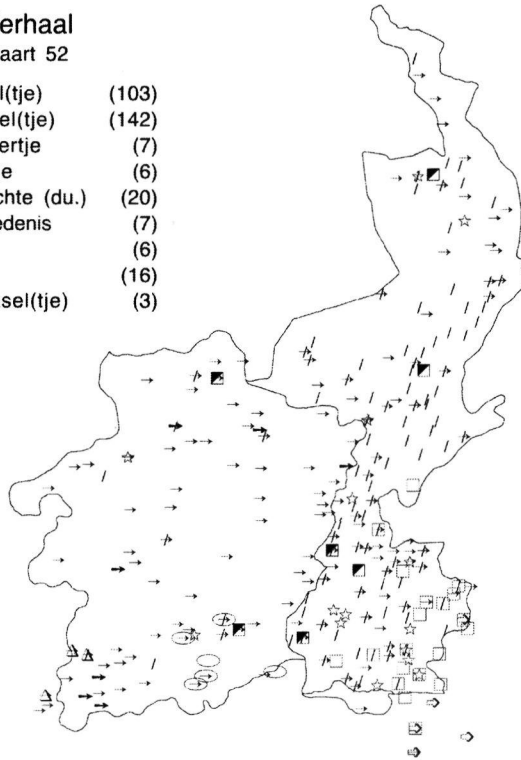
Vechten
Kaart 51

- / vechten (194)
- ⇒ zich houwen (33)
- zich kloppen (9)
- zich kempen (5)
- zich slaan (5)

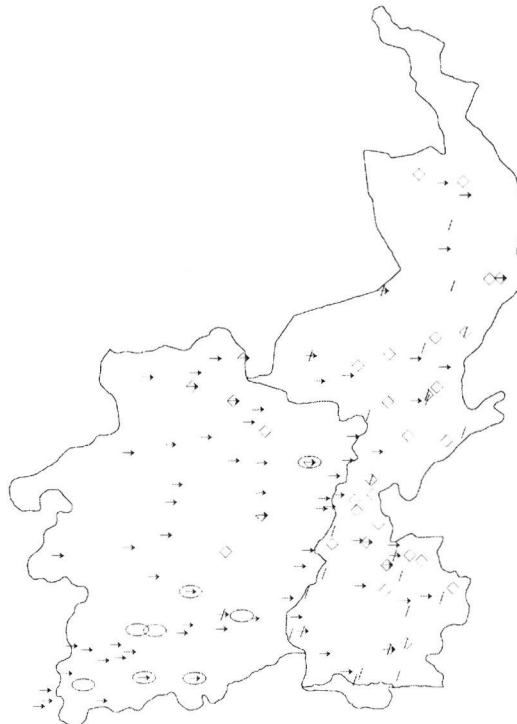
Verhaal
Kaart 52

- / verhaal(tje) (103)
- vertelsel(tje) (142)
- vertelsertje (7)
- ⇒ verteltje (6)
- geschichte (du.) (20)
- geschiedenis (7)
- sage (6)
- ☆ nieuws (16)
- △ vertreksel(tje) (3)

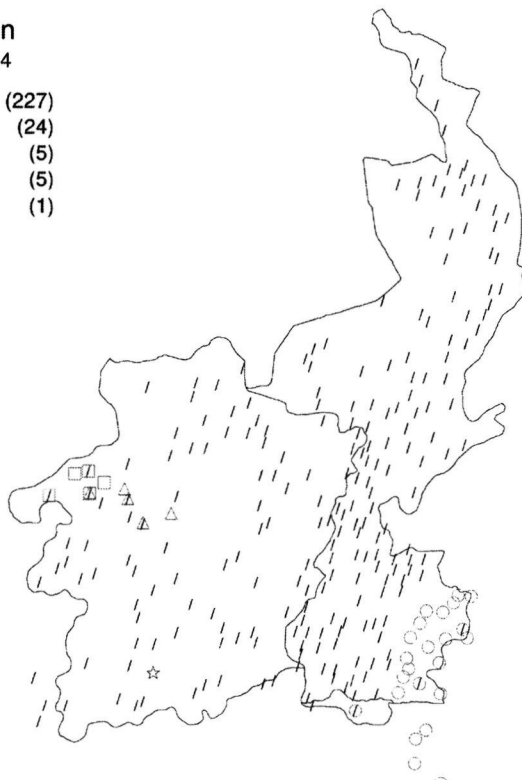
Sprookje
Kaart 53

- vertelsel(tje) (72)
- ◇ sprookje (35)
- / verhaal(tje) (18)
- sage (8)

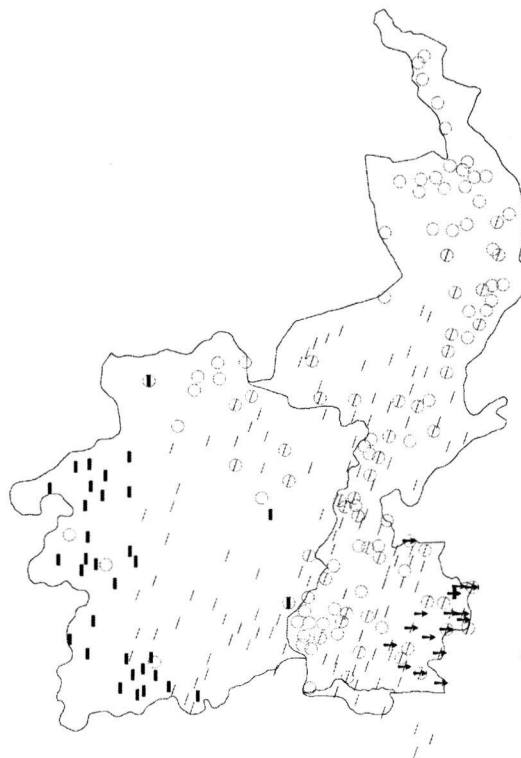
Zeggen
Kaart 54

- / zeggen (227)
- zagen (24)
- △ zeien (5)
- zengen (5)
- ☆ zaien (1)

Spreken, praten
Kaart 55

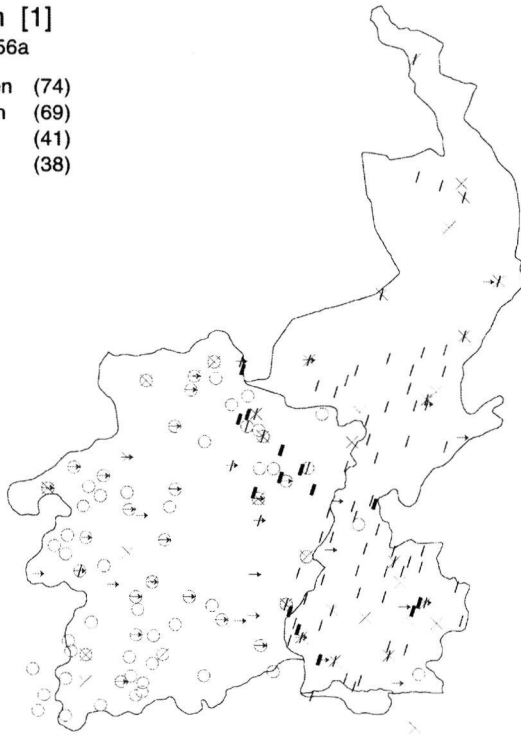
- / kallen (162)
- praten (113)
- ▮ klappen (34)
- muilen (16)

Kletsen [1]

Kaart 56a

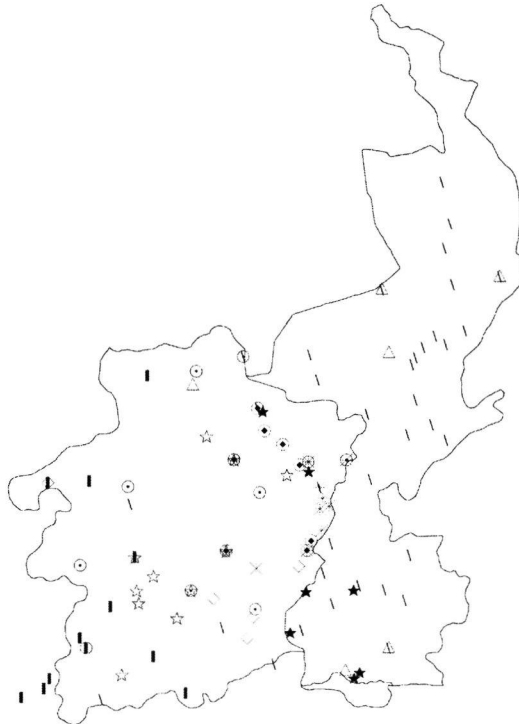
/	wauwelen	(74)
○	babbelen	(69)
→	zeveren	(41)
×	kletsen	(38)

Kletsen [2]

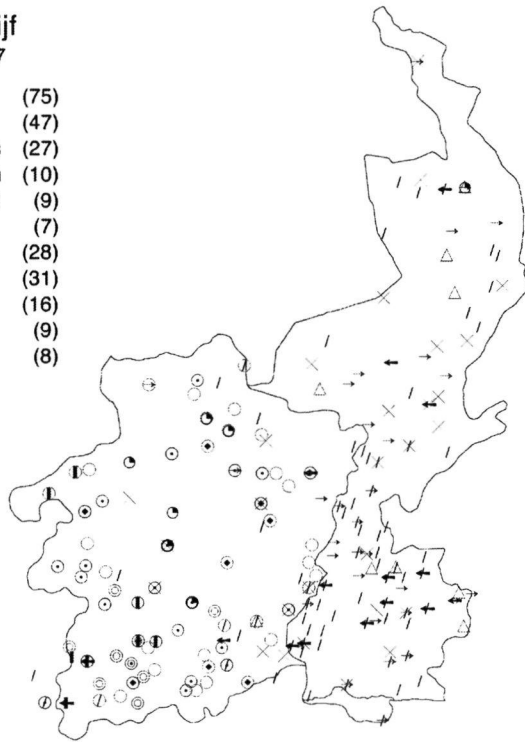
Kaart 56b

\	zwetsen	(36)
▬	lameren	(12)
☆	kazelen	(11)
⊙	parlesanten (<sp.)	(11)
*	saaielen	(9)
⊕	parleien (<fr.)	(8)
★	bazelen	(7)
△	kwebbelen	(6)
◇	zagen	(6)

Kletswijf
Kaart 57

- / klappei (75)
- babbelwijf (47)
- ⊙ babbelkous (27)
- ⊗ babbeltrien (10)
- ⊖ babbelkont (9)
- ⊙ babbel (7)
- × kletswijf (28)
- waswijf (31)
- ← viswijf (16)
- △ kwebbel (9)
- I lameer (8)

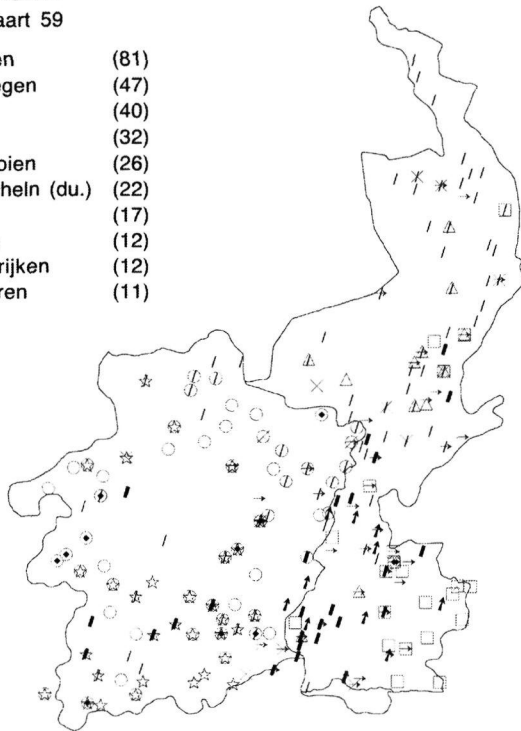
Zaniken
Kaart 58

- / zaniken (122)
- zeveren (97)
- zeuren (62)
- ◇ zagen (30)

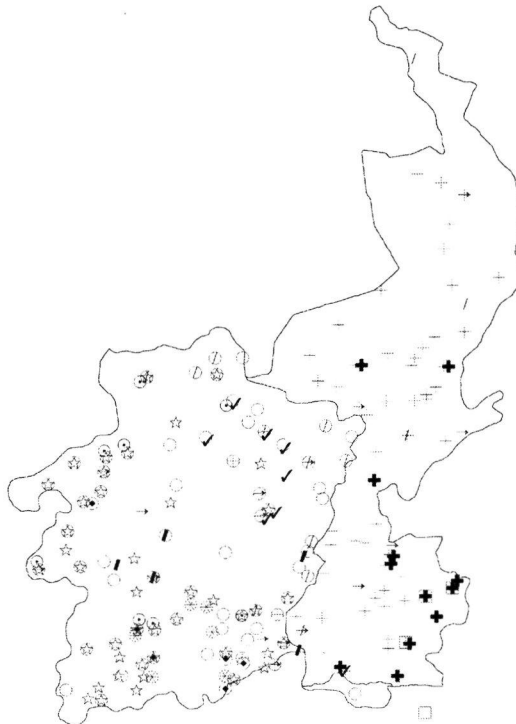
Vleien
Kaart 59

- / flikflooiën (81)
- mouwvegen (47)
- vleien (40)
- ☆ fletsen (32)
- ▮ flikkeflooiën (26)
- schmeicheln (du.) (22)
- × flemen (17)
- △ femelen (12)
- ⊙ mouwstrijken (12)
- ↑ flikkefloren (11)

Vleier
Kaart 60

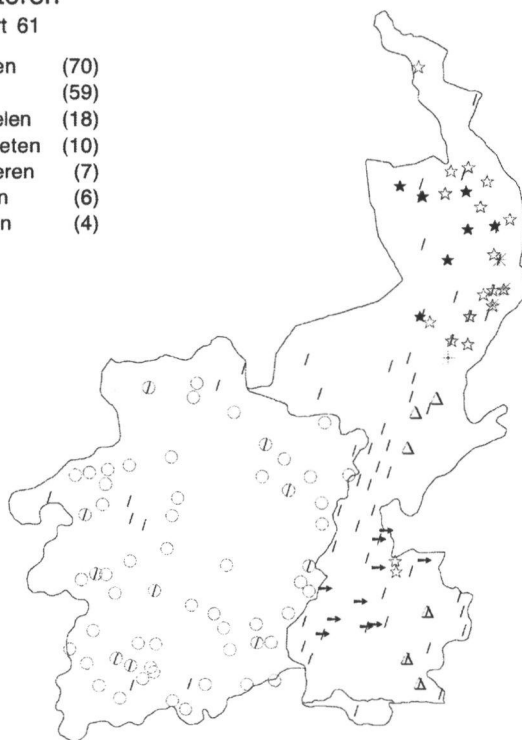
- mouwveger (66)
- + kontenkruiper (60)
- ☆ fletser (44)
- vleier (16)
- / flikflooiër (15)
- ⊕ vottenkruiper (12)
- ✓ bloksleper (8)
- ⊙ mouwfrotter (8)
- ⊙ mouwstrijker (6)
- ⊗ oogdienaar (6)
- ▮ flikkeflooiër (5)
- schmeichelaar (<du.) (4)

Fluisteren

Kaart 61

- / fluisteren (70)
- fezelen (59)
- ☆ smiespelen (18)
- piezewieten (10)
- ★ smiesperen (7)
- △ wiezelen (6)
- × fiespelen (4)

Mompelen

Kaart 62

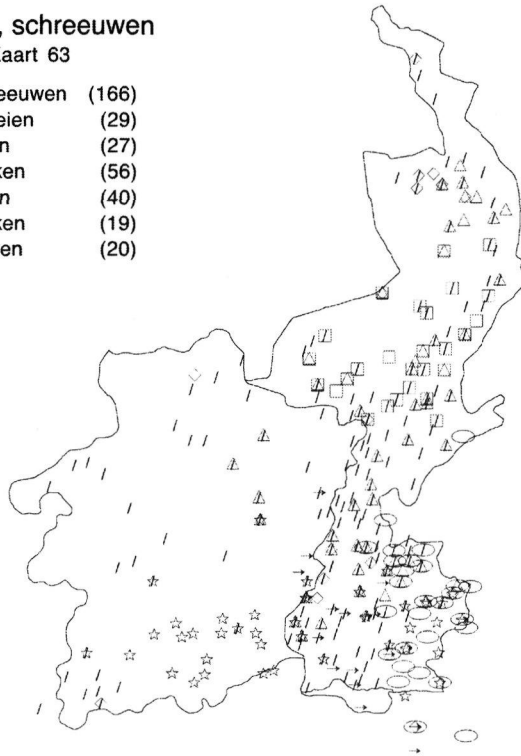
- / grommelen (75)
- mompelen (37)
- × mopperen (25)
- knoteren (20)
- mommelen (16)
- brommen (15)
- / grommen (15)
- △ grauwelen (14)
- ▲ rauwelen (4)
- ⊙ brommelen (3)
- ⇒ hommelen (3)

Roepen, schreeuwen

Kaart 63

/	schreeuwen	(166)
○	schreien	(29)
□	kaken	(27)
△	kwaken	(56)
☆	keken	(40)
◇	kweken	(19)
→	beuken	(20)

Griffel

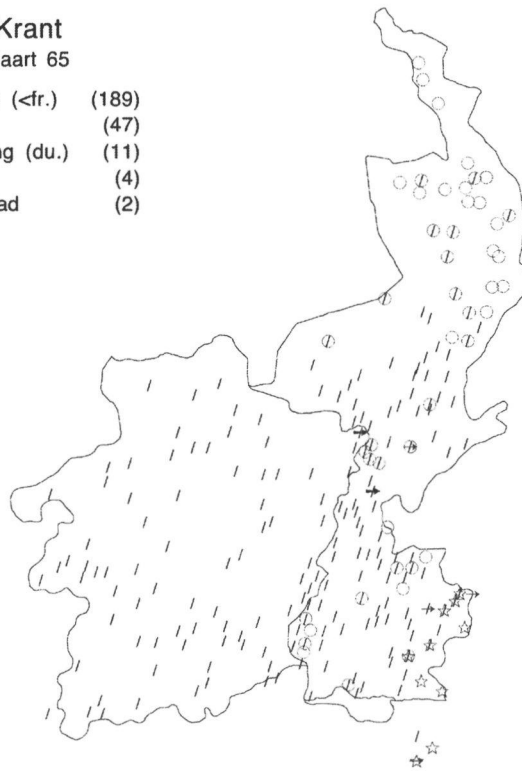
Kaart 64

/	griffel	(167)
○	touche (fr.)	(14)

Krant
Kaart 65

- / gazet (<fr.) (189)
- krant (47)
- ☆ zeitung (du.) (11)
- blad (4)
- dagblad (2)

Postbode
Kaart 66

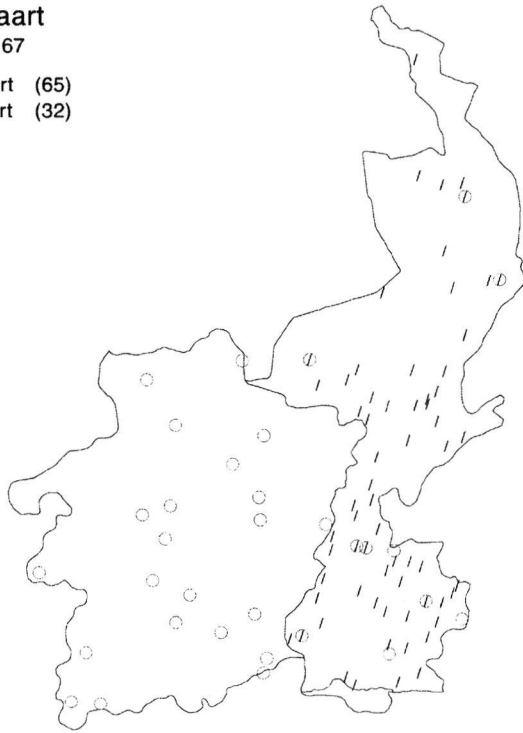
- / facteur (fr.) (159)
- post (91)
- brievendrager (38)
- briefdrager (26)
- × postbode (13)

Briefkaart

Kaart 67

- / briefkaart (65)
- postkaart (32)

Postzegel

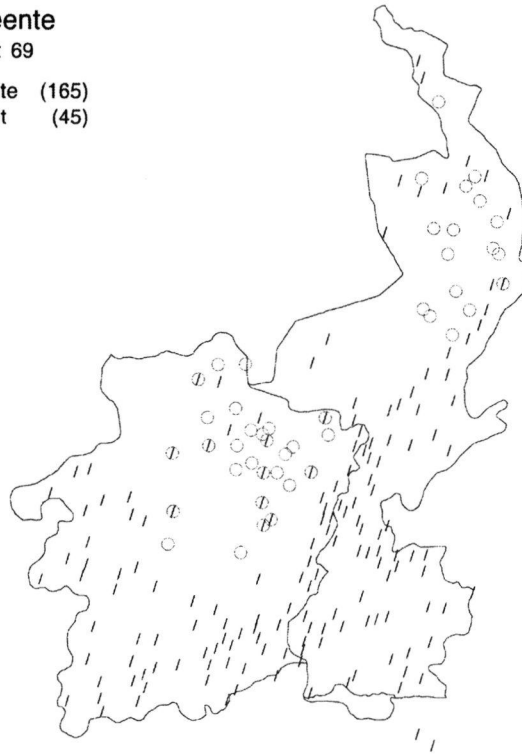
Kaart 68

- postzegel (62)
- \ timbre (fr.) (35)
- ✕ kopje (6)
- ★ freimarke (du.) (3)

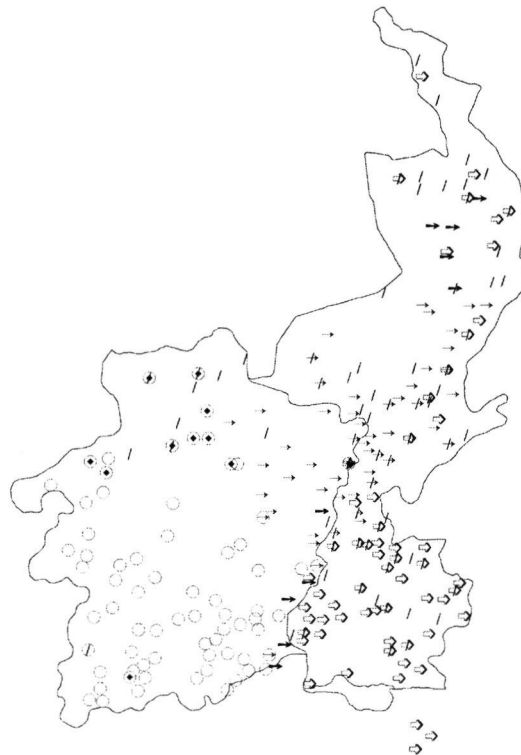
Gemeente
Kaart 69

- / gemeente (165)
- gemeent (45)

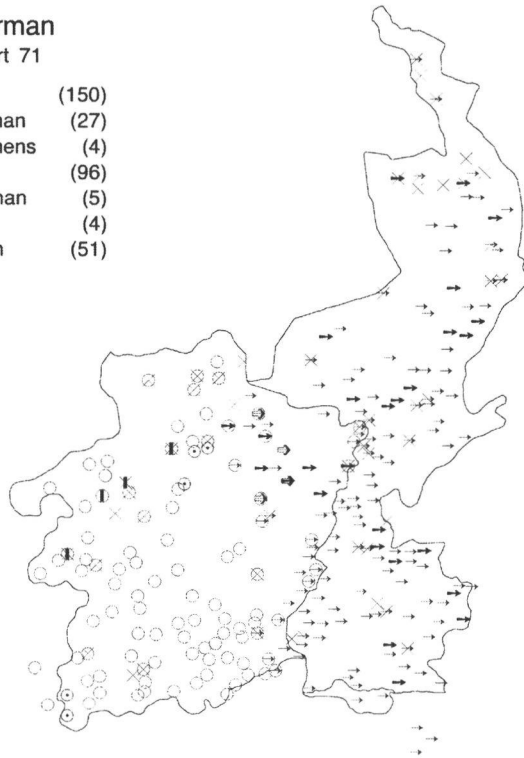
Buurt
Kaart 70

- / buurt (72)
- geburen (60)
- ⊙ gebuur (11)
- ⇨ nabuurschap (60)
- nabuur (54)
- naburen (10)

Buurman
Kaart 71

- nabuur (150)
- nabuurman (27)
- ⇒ nabuurmens (4)
- gebuur (96)
- ⊙ gebuurman (5)
- ▮ buur (4)
- × buurman (51)

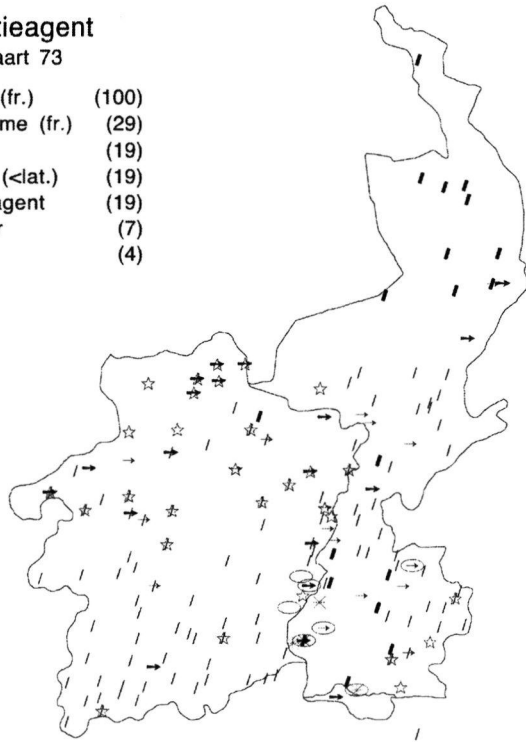
Koning
Kaart 72

- / koning (282)
- ▮ konink (27)
- ▲ konik (12)

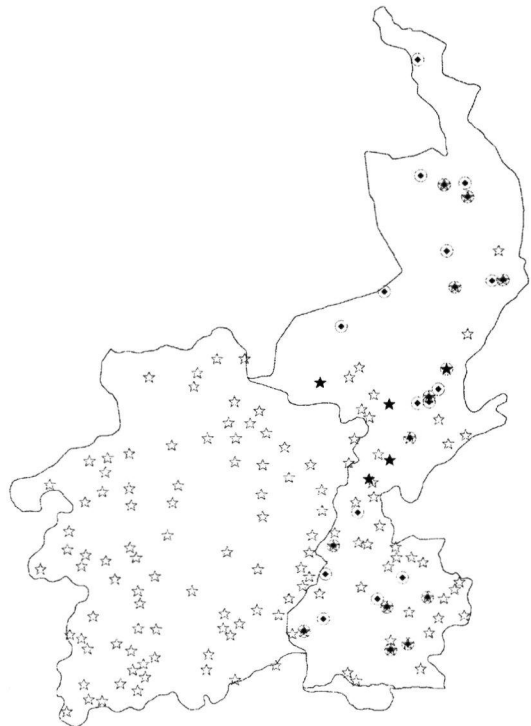
Politieagent
Kaart 73

- / police (fr.) (100)
- ☆ gendarme (fr.) (29)
- agent (19)
- // politie (<lat.) (19)
- politieagent (19)
- diender (7)
- ⊗ govie (4)

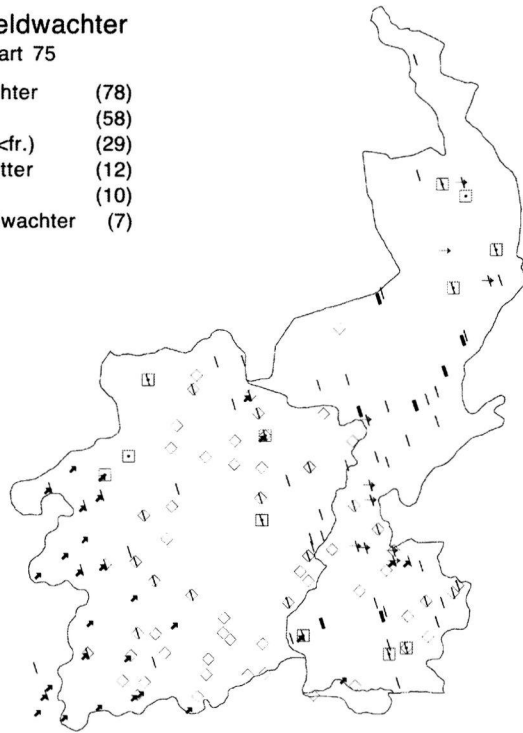
Rijkswachter
Kaart 74

- ☆ gendarme (fr.) (135)
- ⊙ marechaussee (<fr.) (28)
- ★ scheldarm (5)

(Rijks)veldwachter
Kaart 75

- \ veldwachter (78)
- ◇ bode (58)
- garde (<fr.) (29)
- ▣ champetter (12)
- rijks (10)
- ↘ rijksveldwachter (7)

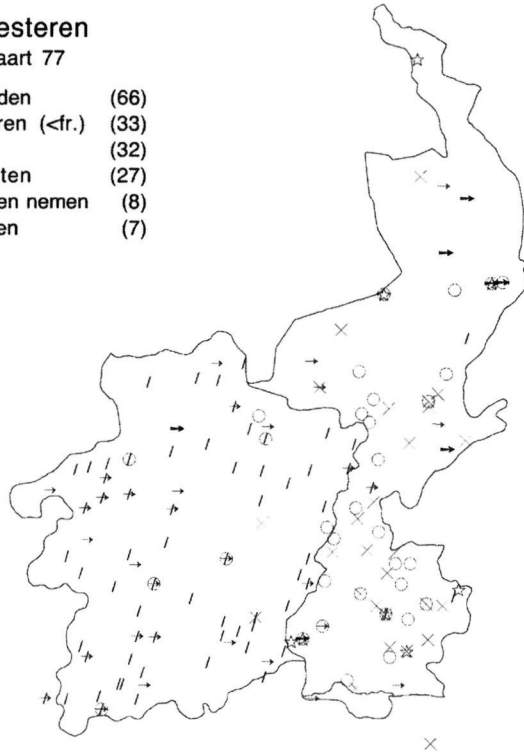
Bekeuren
Kaart 76

- / proces maken (53)
- beboeten (42)
- pakken (26)
- ▣ proces-verbaal maken (6)

Arresteren
Kaart 77

- / aanhouden (66)
- arresteren (<fr.) (33)
- pakken (32)
- × vastzetten (27)
- ☆ gevangen nemen (8)
- oppakken (7)

Deurwaarder
Kaart 78

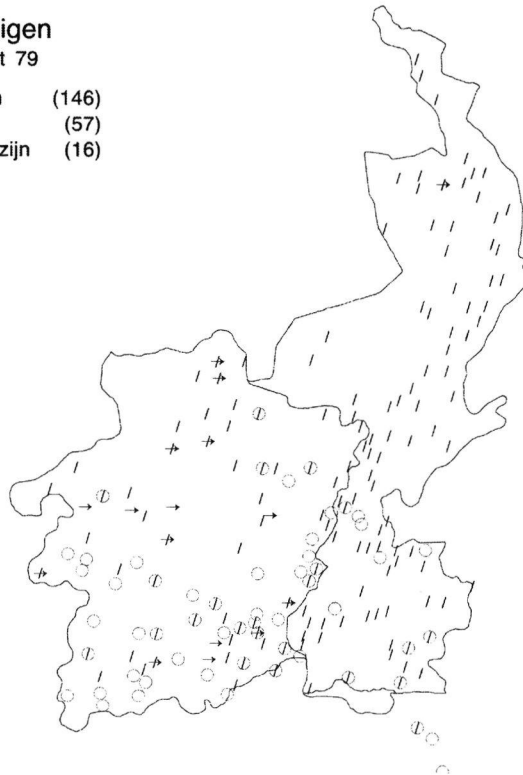
- / deurwaarder (83)
- huissier (fr.) (62)

Getuigen

Kaart 79

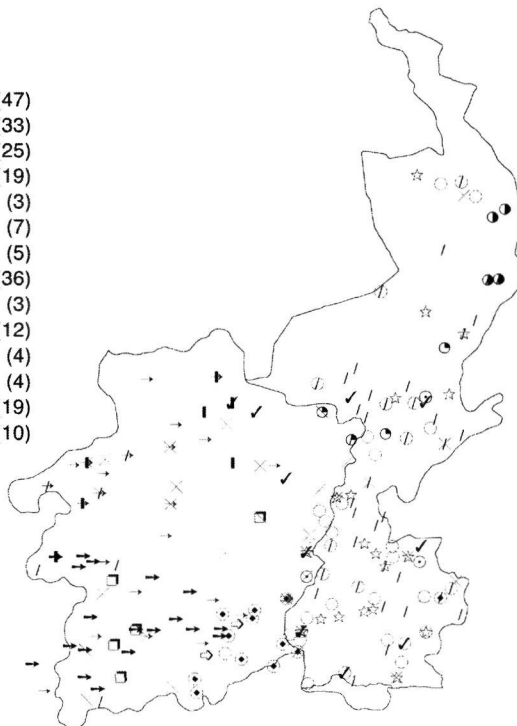
- / getuigen (146)
- tuigen (57)
- getuige zijn (16)

Samenspannen

Kaart 80

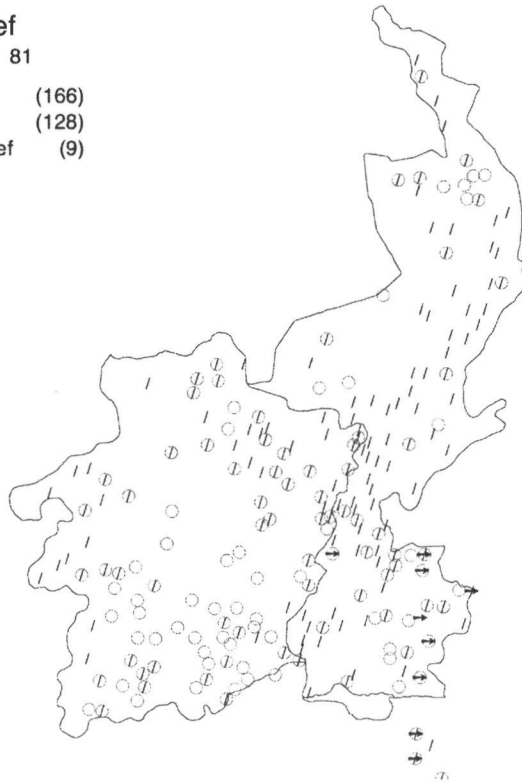
- / heulen (47)
- × samenspannen (33)
- bijeenspannen (25)
- beteenspannen (19)
- ⇨ meteenspannen (3)
- ! gelijkspannen (7)
- tegader spannen (5)
- houden (36)
- ⊙ samenhouden (3)
- ⊙ meteeenhouden (12)
- ⊙ overeenhouden (4)
- overhouden (4)
- ☆ onder een deken liggen (19)
- ✓ (aan) een zeil(tje) trekken (10)

Dief

Kaart 81

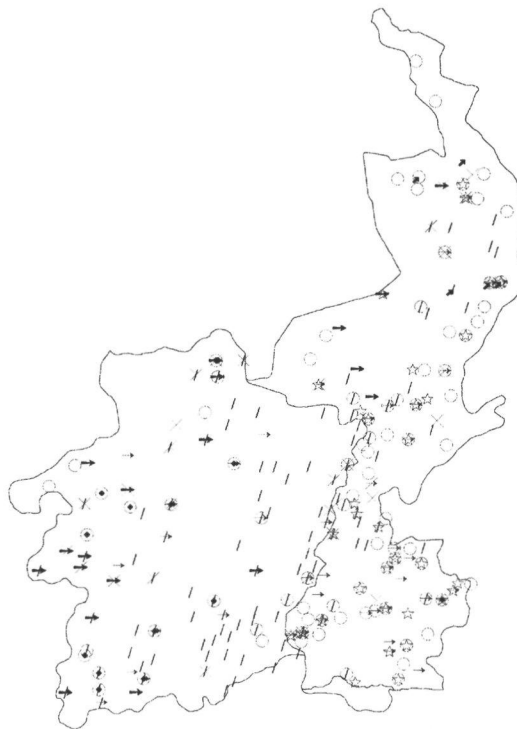
- / dief (166)
- schelm (128)
- spitsboef (9)

Gevangenis

Kaart 82

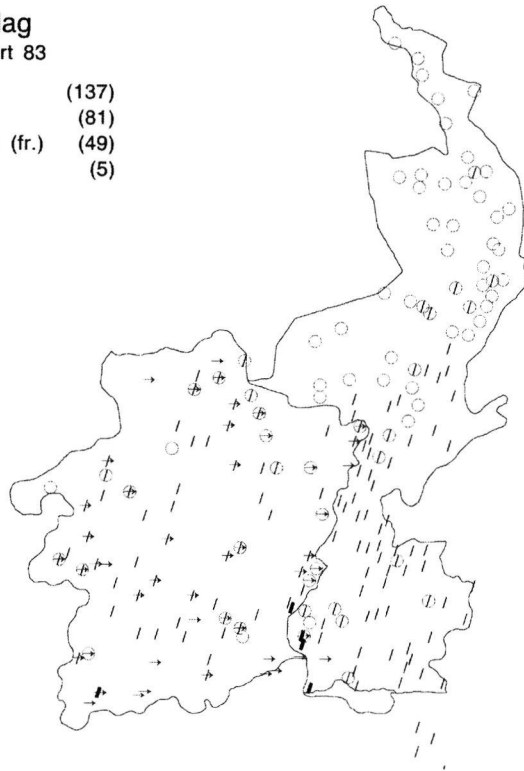
- / prison (<fr.) (106)
- gevangenis (73)
- cachot (<fr.) (47)
- × bak (34)
- ☆ petoet (33)
- kot (19)
- ⊙ gevang (13)
- kotje (5)

Vlag

Kaart 83

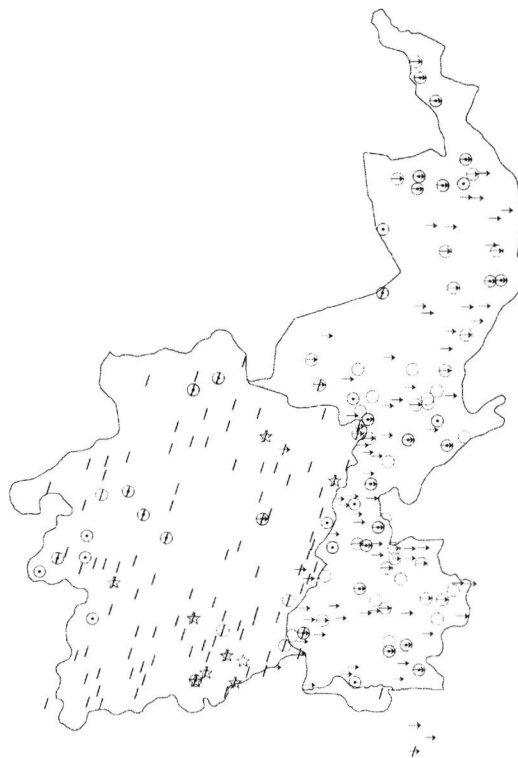
- / vaan (137)
- vlag (81)
- drapeau (fr.) (49)
- ▨ vaandel (5)

Buskruit

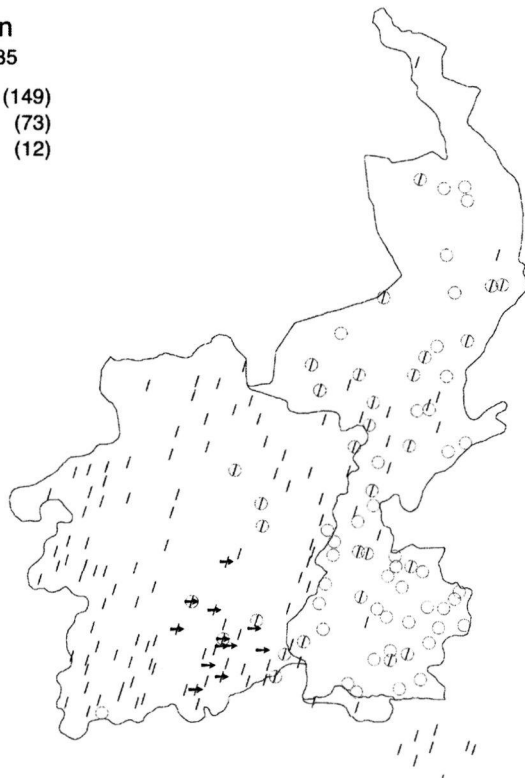
Kaart 84

- / poeder (111)
- pulver (<lat.) (111)
- kruit (57)
- ⊙ buskruit (40)
- ☆ schietpoeder (9)

Rijden
Kaart 85

- / rijden (149)
- varen (73)
- jagen (12)

Motor
Kaart 86

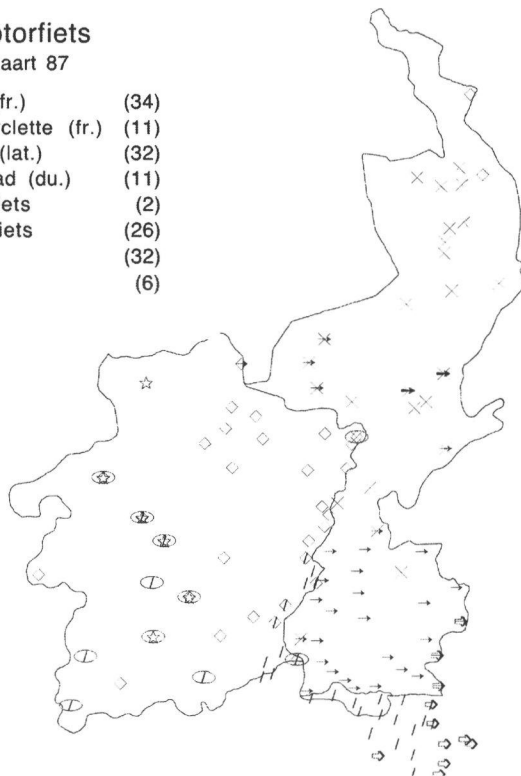
- / moteur (98)
- moter (84)
- ☆ motor (23)
- > mooter (20)

Motorfiets

Kaart 87

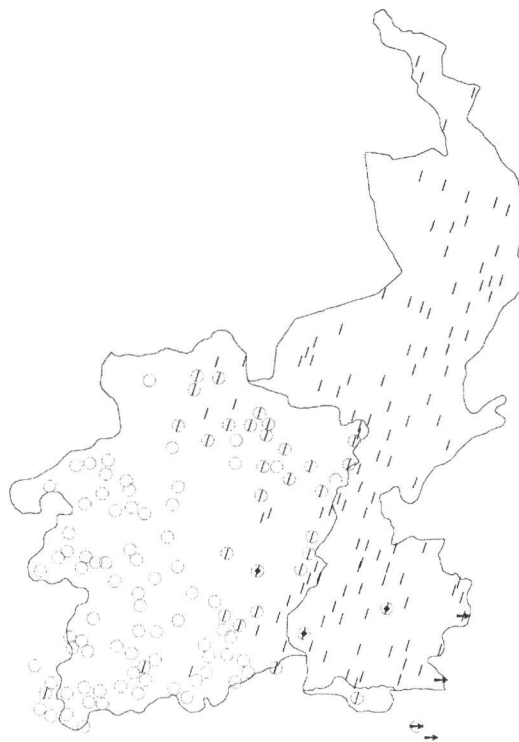
/ moto (fr.)	(34)
○ motocyclette (fr.)	(11)
→ motor (lat.)	(32)
⇒ motorrad (du.)	(11)
➔ motorfiets	(2)
× stoomfiets	(26)
◇ tuf	(32)
☆ tuffer	(6)

Fiets

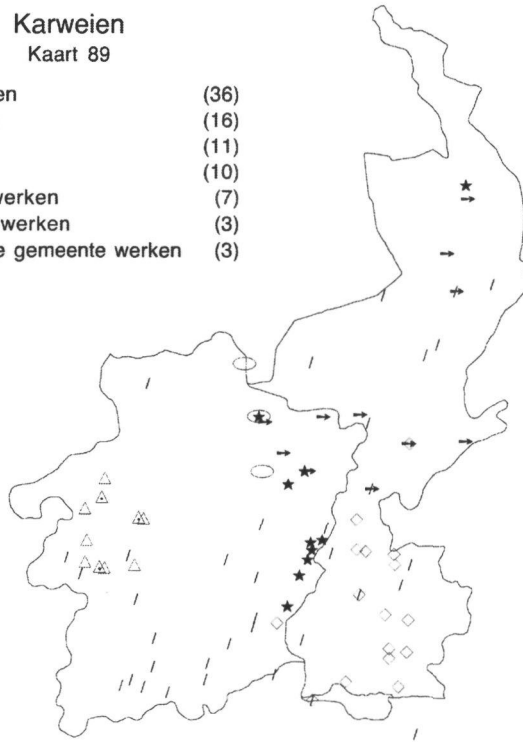
Kaart 88

/ fiets	(144)
○ velo	(108)
→ rad (<du.)	(4)
⊙ vélocipède (fr.)	(3)

Karweien
Kaart 89

- / karweien (36)
- ◇ botten (16)
- dienen (11)
- ★ wegen (10)
- △ straatwerken (7)
- △ stratenwerken (3)
- voor de gemeente werken (3)

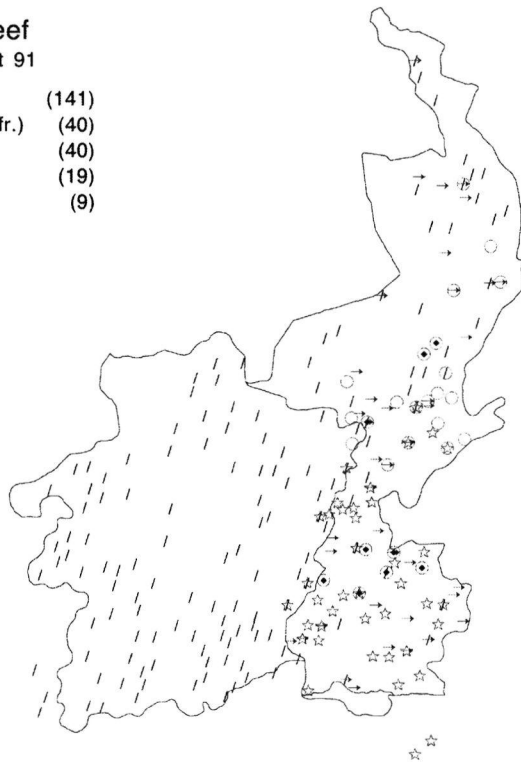
Weg
Kaart 90

- / weg (218)
- baan (39)

Dreef
Kaart 91

- / dreef (141)
- ☆ allee (<fr.) (40)
- laan (40)
- gelei (19)
- ⊙ lei (9)

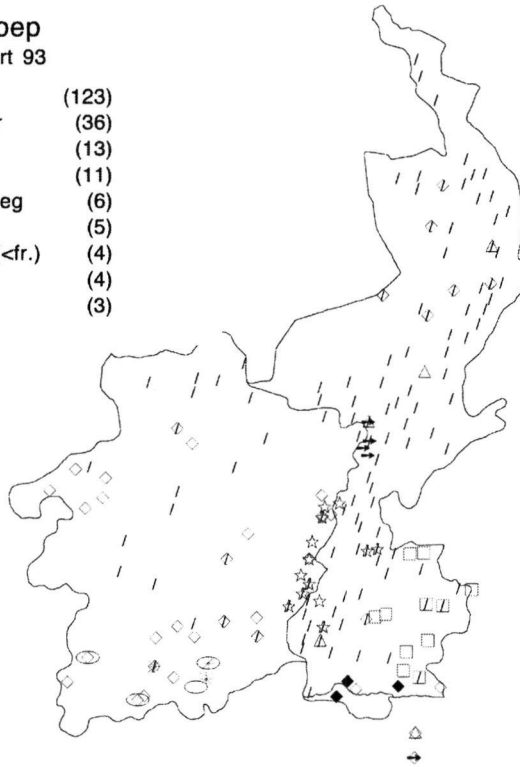
Steeg, steegje
Kaart 92

- / steeg(je) (159)
- gats(je) (143)
- straatje (37)
- ☆ gangetje (14)
- △ paadje (11)
- ⊙ grats (3)

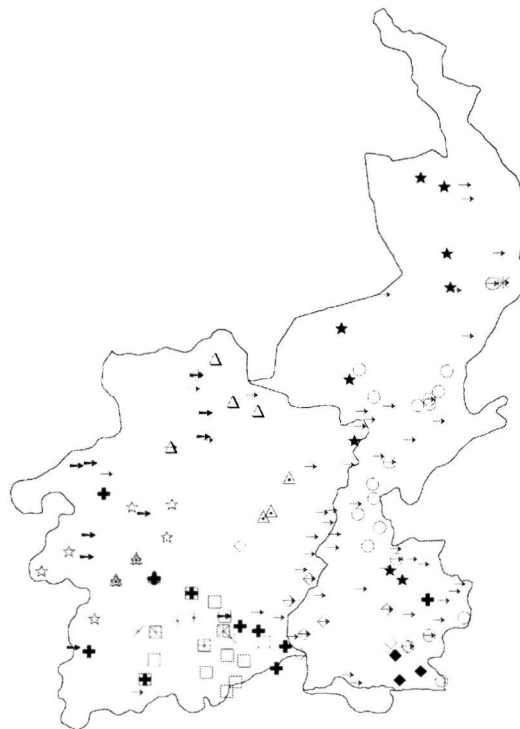
Stoep
Kaart 93

- / stoep (123)
- ◇ trottoir (36)
- ☆ luif (13)
- sprong (11)
- steenweg (6)
- △ dorpel (5)
- * rabat (<fr.) (4)
- zul (4)
- ◆ pavei (3)

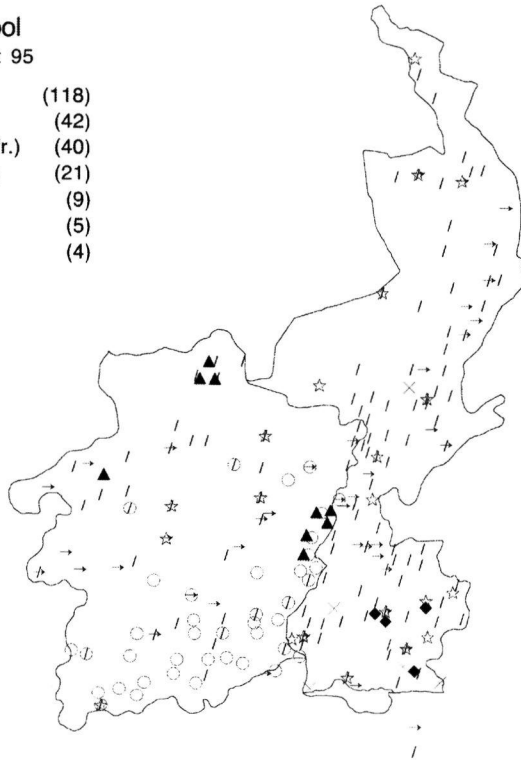
Straatgoot
Kaart 94

- goot (60)
- zijp (19)
- vliet (14)
- straatgoot (11)
- ◇ grub (10)
- ✚ zouw (10)
- ★ graaf (9)
- ☆ gracht (9)
- * sloot (8)
- △ heul (6)
- △ hult (4)
- ◆ voor (3)

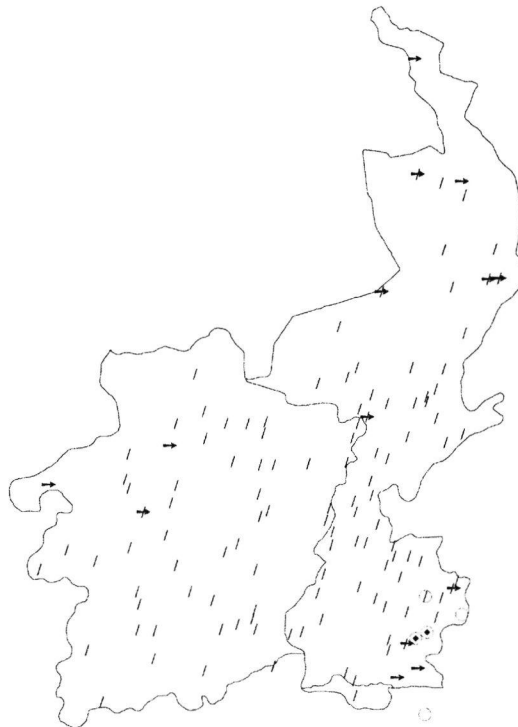
Riool
Kaart 95

- / riool (118)
- goot (42)
- rigole (fr.) (40)
- ☆ riolering (21)
- ▲ duiker (9)
- × kanaal (5)
- ◆ aag (4)

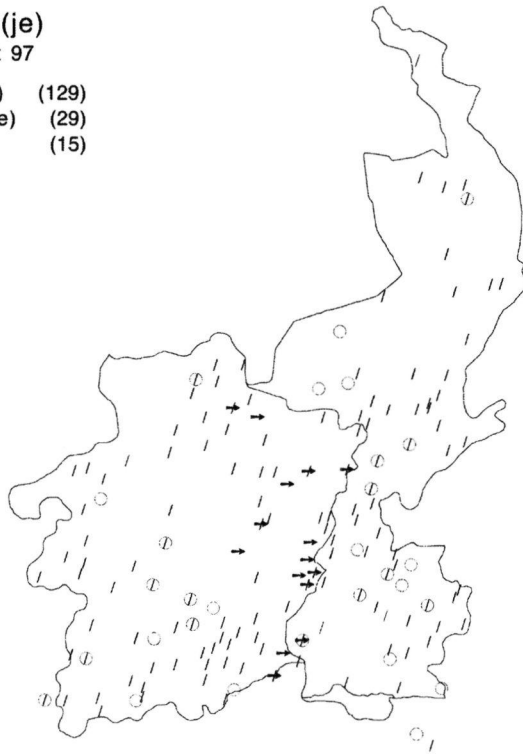
Station
Kaart 96

- / statie (<lat.) (116)
- station (14)
- baanhof (<du.) (3)
- ⊙ baan (<du.) (2)

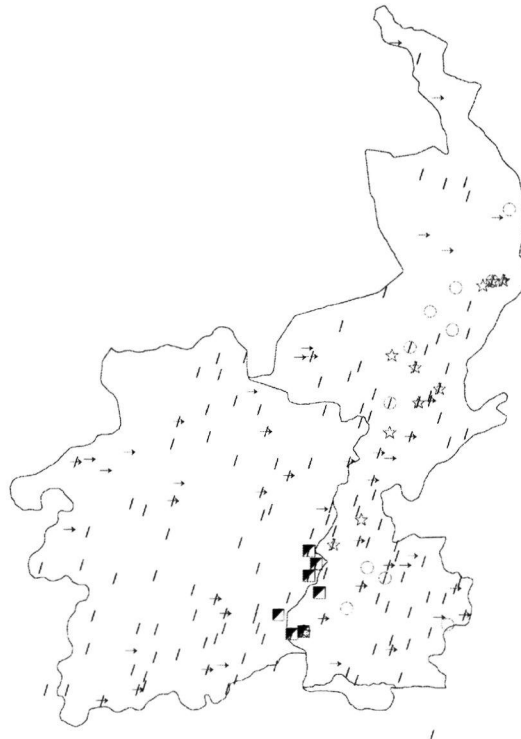
Boot(je)
Kaart 97

- / boot(je) (129)
- schuit(je) (29)
- pontje (15)

Kanaal
Kaart 98

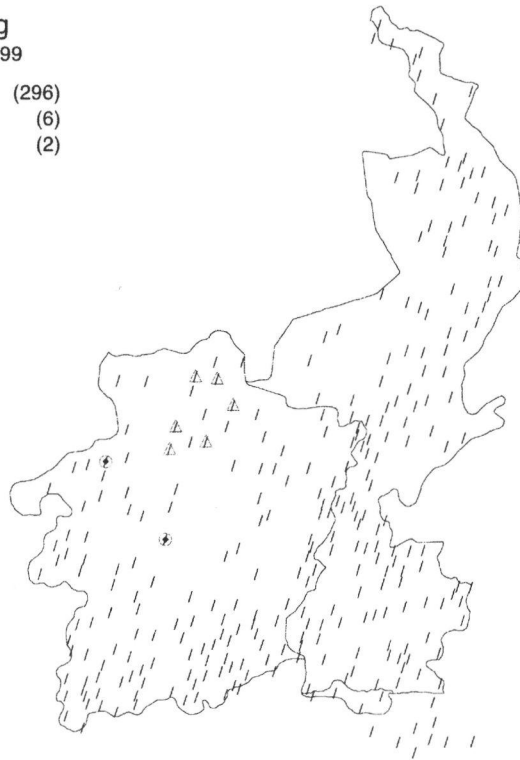
- / kanaal (139)
- vaart (46)
- water (12)
- ☆ Maas (11)
- kanaar (7)

Brug

Kaart 99

- / brug (296)
- △ schoor (6)
- ⊙ spuk (2)

Reiskoffer

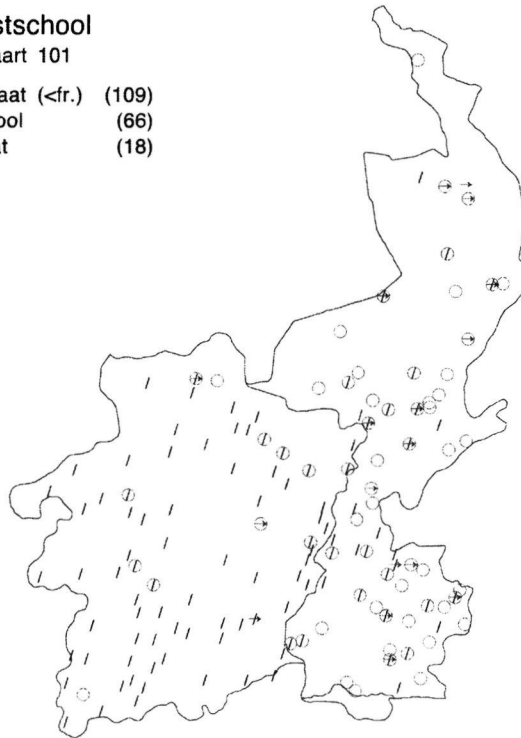
Kaart 100

- / koffer (129)
- valies (<fr.) (78)
- kalebas (2)
- kalebasje (2)

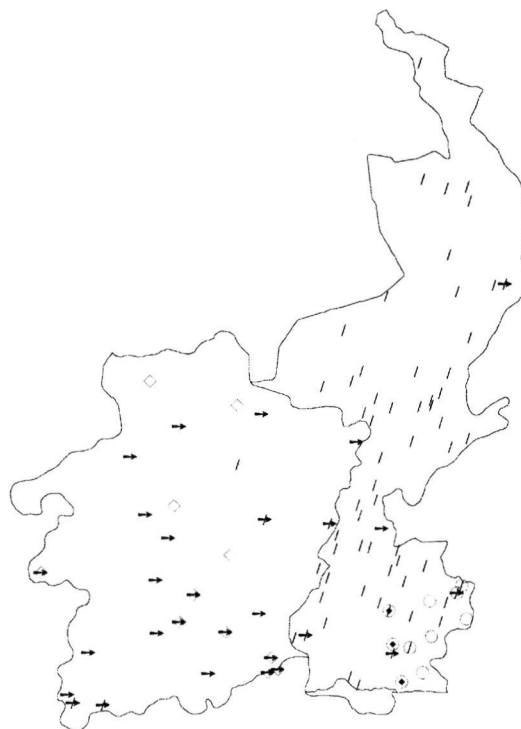
Kostschool
Kaart 101

- / pensioonaat (<fr.) (109)
- kostschool (66)
- internaat (18)

Speelplaats
Kaart 102

- / speelplaats (66)
- koer (<fr.) (28)
- ◇ speelplek (11)
- speelplein (8)
- schoolplein (3)

Meester
Kaart 103

- / meester (291)
- leraar (13)

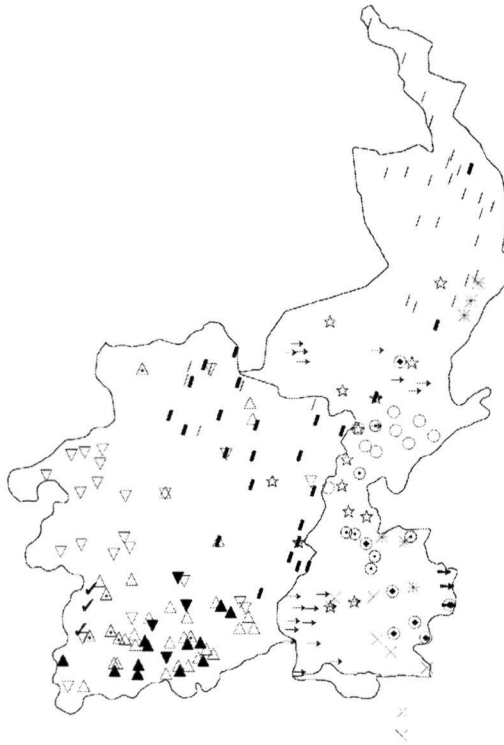
Schoolkinderen
Kaart 104

- / schoolkinderen (184)
- schooljongen (20)
- ☆ schoolwichten (17)
- schoolblagen (2)

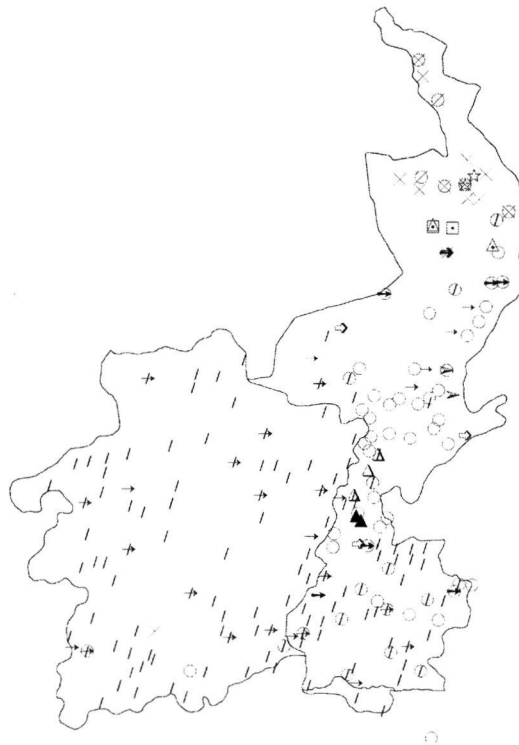
Spijbelen
Kaart 105

/ heggschool (houden)	(30)
/ heggschool (houden, doen, ...)	(29)
▽ haagschool (houden, doen, ...)	(25)
▼ achter de haagschool gaan	(4)
△ haagschool (houden, doen, ...)	(31)
▲ achter de haagschool gaan	(12)
△ hagenscholen	(6)
→ plenken	(24)
→ de school verplenken	(3)
☆ (stiekem, stil) uit de school blijven	(15)
○ uit de school steken	(9)
⊙ uit de school versteken	(8)
⊙ de school versteken	(7)
⋈ langs de school lopen	(8)
⋈ langs de school strijken	(6)
✓ hazen gaan	(3)

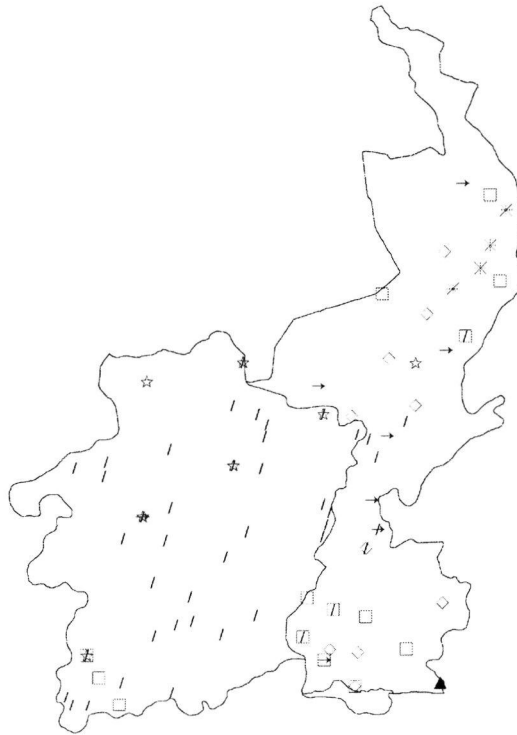
Liniaal
Kaart 106

/ regel	(125)
○ liniaal	(63)
× linie	(15)
→ lat(je)	(24)
→ meetlat	(7)
⇒ maatlat	(4)
> lijnlat	(2)
▲ lijnes	(2)
△ lijnentrekker(d)	(3)
△ lijnhout(je)	(2)
□ perkenhoutje	(2)
☆ schraapplank(je)	(2)

Schoolrapport
Kaart 107

- / 1.bulletin (fr.) (44)
- 2.puntenboek(je) (14)
- ☆ 3.puntenkaart (7)
- ◇ 4.puntenlijst (10)
- 5.rapport (<fr.) (8)
- ✱ 7.getuigschrift (4)
- ▲ 8.zeugnis (du.) (2)

WLD III, 3.1

Alfabetisch register

van trefwoorden, lexicale varianten (cursief) en lemmatitels (kleine hoofdletters)

In het register wordt naar de lemma's verwezen in KLEIN KAPITAAL. De begrippen waarnaar in de woordenboektekst wordt verwezen, maar die niet als afzonderlijke lemma's zijn opgenomen omdat ze onvoldoende variatie opleveren of in een andere aflevering aan bod komen, zijn in *CURSIEF KLEIN KAPITAAL* weergegeven. De trefwoorden, die in de woordenboektekst in het vet staan, zijn hier in gewoon lettertype opgenomen. De lexicale varianten ten slotte staan net als in de woordenboektekst *cursief*.

A

à contant kopen 27
*aabrenge*n 190
*aadrage*n 190
aadrager 191
aadraren 190
 aag 224
aageven 189
aahangen 97
aajeslagen 119
aaknieten 21
*aalegge*n 207
 AALMOES 89
 aalmoes 89
 aan de bodem gaan 141
 aan de boemel gaan 11
 aan de gang houden, de zaak
 ~ 39
 aan de gang zijn 18
 aan de gemeente werken 217
 aan de kal houden 9
 aan de kerk 172
 aan de lat staan 57
 aan de lijn houden 19
 aan de man brengen 28, 29
 aan de markt verkopen 28
 aan de rol gaan 11
 aan de vot gaan 141
 aan de zuip gaan 11
 zaandoen 184, 195
 aandoen, de kloters ~ 184
 aandoen, met mekaar ~ 195
 aandrage

aanen zijn 116
 aangeboden, kort ~ 106
 aangeslagen 119
 aangeven 189
 AANGEVEN, VERKLIKKEN 189
 aangewaaide 7
 aangezet, kort ~ 106
aangezien lui 171
aangeziene lui 171
aanhaaien 139, 185
aanhagen 185, 195
aanhalden 139, 143
 aanhangen 97
aanhaojen 139
 aanhouden 19, 47, 139, 143;
 184, 185; 195
 aanhouden met vragen 139
 AANHOUDEND VRAGEN 139
aanhouwen 139, 143, 185, 195
 aankalken 21
 aanknijten 21
 aankomen 9
 aankondigen 132
 AANKONDIGINGSKASTJE 173
 aankoopkosten 50
 aanleggen 207
 aanlegplaats 236
 aanmanen 21
 aanplakbord 173
 aanplakkast 173
 aanpresenteren 87
 AANRANDEN 194
 AANREKENEN 21
 aanrekenen 21
 aanschieten 190

aanschieter 191
 aanschot 23
 aanschrijven 21
 aanschrijven, laten ~ 27
aanslaa 206
 aanslaan 184, 200, 206
 aanslag 177
 aanslagbiljet 177
 aanslagen 206
 aanslepen, laten ~ 19
 aansmeren, lang ~ 19
aanspannen 190, 195
 AANSTELLEN, ZICH ~ 156
 aanstellen, zich ~ 156
 aansteller 148
 aanstoten, zich ~ 148
 aanstroper 198
 aanwrijven, ongewassen ~ 128
 aanzeggen 132, 189
 aanzegger 188
 aanzegging 189
 aanzicht 162
 aanzichtkaart 162
 aanzichtkaart 162
 aanzien, persoon van ~ 171
 aap 202
 aardappels 62
 aardbeer, geen ~ waard 54
 arden weg 220
 aardig gezegde 124
 aardige ruzing 118
 aardigheidje 44
aaschieten 190
aaschieter 191
aaslaa 206

- aaslaan* 206
aaslag 177
aasmeren, lank ~ 19
aazagen 189
abteilung 228
ACCUS 178
accijns 177, 178
 achter de haag naar school
 gaan 245
 achter de haagschool gaan 245
 achter de hagen gaan 245
 achter de hagen naar school
 gaan 245
 achter de hagenscholen gaan 245
 achter de hagenschool doen 245
 achter de hagenschool gaan 245
 achter de heggen blijven liggen
 245
 achter de heggen lopen 245
 achter de heggen naar de school
 gaan 245
 achter de toog staan 25
 achter de waarheid komen, met
 de leugens ~ 144
 achterbak 228
achterhaaien 196
achterhalden 196
achterhaojen 196
 achterhouden 47, 196
achterhouwen 196
 achteroverdrukken 196
 achteroverhouden 196
 achteroverslaan 196
 achterpad, achterpaadje 221
 achterradd 78
 achterstal 56
 achterwiel 78
ACHTSTE DEEL VAN EEN STUIVER 75
 actie 118
ad rem zijn 146
 advocaat 135, 148
 af, dat is mijn antwoord en
 daarmee ~ 126
 af, een bergje ~ 222
 af, op en ~ reizen 239
 afbannen 91
 afbedelen 91
 afbellen 132
 afbetalen 27, 51
 afbetaling, op ~ kopen 27
 afbieden 18, 19, 20
 afbreken 26, 130
 afdamming 234
AFDINGEN 19
 afdingen 19
 afdoen 19, 20, 23
afdoggen 51
 afdokken 51
 afdoppen 51
 afdrogen 16, 24
 afdrogen, met een natte
 handdoek ~ 26
 afdwingen 91
 affoefelen 91
 affoetelen 19, 91
 affoezelen 91
affoffelen 91
affotsen 91
 affutselen 91
 affutsen 91
 afgaan 20, 46
 afgaan, de boer ~ 29
 afgaan, de cafés ~ 11
 afgaan, de deuren ~ 29
 afgaan, de deuren ~ 89
 afgaan, de herbergen ~ 11
 afgaan, de markten ~ 28
 afgaan, de mensen ~ 29
 afgaan, het land ~ 29
 afgaan, niet ~ 47
 afgang 222
 afgebeten 106
 afgebeten, kort ~ 106
 afgehangen, kort ~ 106
 afhalen 27
 afhalen en betalen 27
 afhalen met contante betaling 27
 afhalen, betalen en ~ 27
 afhandelen 26
 afhandig maken 91
afhoedelen 19
 afhoetelen 19
 afhogen 48
 afkeer 119
 afkeer hebben van, een ~ 119
 afkeperkel 247
 afkeren, de denn ~ 128
 afklappen 91
 afkoetelen 91
 afkomen 9, 51
 afkondigen 132
 afkorten 211
 aflappen 51
 afleggen 51
 afleggen, een eed gaan ~ 191
 afleggen, een verklaring ~ 191
afloeksen 16, 19
 afloensen 91
afloksen 91
 afloop 224
 aflopen, cafés ~ 12
 aflopende weg 222
 afluchsen 16, 19, 91
 afhuizen 91
 afmelken 18
 afnemen, verhoor ~ 189
 afpacht 86
 afpegelen 19
 afpegeren 19
 afperk 247
 afperkel 247
 afpersen 24, 91
 afpingelen 19, 91
afpinkelen 19, 91
 afpitsen 20
 afprengelen 20
 afprijzen 20
 afpronselen 20
 afregel 247
 afrekenen 21, 27, 51
 Afrikaan 7
AFRIT 222
 afrit 222
 afritselen 91
 afrochelarij 24
 afroep 45
 afroepen 45, 132
 afroeper 47, 171
 afscheuren 51
 afschieten 51
 afschooien 89, 91
 afschuiven 51
 afslaan 20, 46, 47, 211, 232
 afslaan, niet ~ 47
 afslager 47
 afsnijden 51, 210
afsnijen 210
 afspannen 46
 afspraak 56
 afstand 238
 afstoten 51
 afstrijden 117
 afstropen 24, 91
 afstropen, cafés ~ 12
 aftellen 51
 aftengelen 20
 aftrek, zonder een cent ~ 22
 aftrekken 19, 20
 aftrekker 247
aftrachelen 91
aftroufelen 91
 aftrouffelen 91
 aftrouggelaar 31
AFTROGGELEN 91
 aftrouggelen 16, 20, 91
aftroukkelen 91
aftrouggelen 20, 91
 aftwakken 91
 afvaart 222
 afvangen 26
 afvlooien 91
 afvoer 224
 afvoeren 186
 afwagen 42
 afweg 222
 afwijzen 47
AFZEGGEN 25
 afzeggen 26, 130
AFZETTEN 24
 afzetten 16, 20, 24, 91, 211
 afzetter 31, 91
 afzetterij 24
 afzien 26

- agent 32, 182
 agentschap 40
 ak 82
 akefietje 58
 akkevietje 58
 akkoord 23
 akkoord komen 86
 akkoord maken 46
 akkoord opzeggen 130
 akkoord slaan 46
 akkoord zijn, halvelings ~ 18
 akkoord zijn, niet ~ 18
 akt 82, 85
 akte 82, 85
 aldemannenhuis 174
 aldemenkeshuis 174
 aldemennekeshuis 174
 allee 220
 alleen 5
 alleen, gans ~ 5
 alleen, heel ~ 5
 alleen, moederziel ~ 5
 alleen, moederzielig ~ 5
 allemansmarkt 38
 allemoes 89
 allenig 5
 alles 22
 alles bijeen 22
 alles ohne korting 22
 alleszeggend antwoord 126
 altijd op de straat staan 137
 ambaras maken 154
 ambras 118
 ambras maken 154
 amén geven 184
 amende 200
 amende geven 184
 ammén 200
 ander dorp, die van een ~ 6
 ander ras 7
 ander, mensen van een ~ 6
 andere mensen 6
 andere, op een ~ leven 91
 anderen 145
 anderhalve gulden 78
 andermans eigendom, recht van ~ 86
 andermans, op ~ tas leven 91
 andermans, op ~ tas lopen 91
 andermans, op ~ tas teren 91
 andermans, van ~ goedheid leven 91
 anders, zo en niet ~ 126
 antwoord geven 145
 antwoord, alleszeggend ~ 126
 antwoord, beslissend ~ 126
 antwoord, dat is mijn ~ en daarmee af 126
 antwoord, duidelijk ~ 126
 antwoord, klaar ~ 126
 antwoord, raak ~ 126
- ANTWOORDEN 145
 antwoorden 145
 aostenkind 199
 appelenklats 135
 appelwif 135
 arbeid 100
 arbeiden 100
 ARM 82
 arm zijn 99
 ARMBESTUUR 175
 armbestuur 175
 ARME MENS 82
 arme, de ~ 174, 175
 arme, een ~ 90
 armee 203, 204
 armen, voor de ~ werken 217
 armenbestuur 175
 armengeld 89
 armenhuis 174, 175
 armenraad 175
 armenvereniging 175
 armmoos 89
 armoe lijn 99
 ARMOEDE 82
 armoede hebben 99
 armoede lijden 99
 armoedezaaier 90
 ARMOEDIG 82
 armoei hebben 99
 armoei lijn 99
 armoezaaier 90
 armraad 175
 armvrouw 90
 armoes 89
 ARRESTEREN 185
 arresteren 185
 arrêteren 185
 artikelen 41
 As, gazet van ~ 135
 asfaltweg 218
 aspelen 195
 asrant 109
 assenbaan 218
 assenbaanke 218
 assenbaantje 218
 assenweg 218
 assurant 108, 109
 astant 106, 107, 108, 109
 astant, charmant ~ 106
 astanterik 148
 asvaltweg 219
 asweg 218
 ATELIER 101
 atelier 101
 aterhagen 196
 aterhouwen 196
 attenderen 129
 attent maken 129
 attraperen 185
 audiëntie 188
 äussern 131
- AUTO 213
 auto 213, 214
 automobiel 214
 autoriteit 171
 avapeur 227
 avecaot 135
 avond korten, de ~ 9
 avond ombrengen, de ~ 9
 avond verdoen, de ~ 9
 avondkorten 9
- B**
 baafsmis 57
 baaltje 184
 baan 218, 219, 226, 228
 baan, baantje 221, 222
 baan, de ~ doen 29
 baan, grote ~ 219
 baan, kant van de ~ 223
 baanhof 226
 baanke 221, 222
 baanschotel 135
 baar 135
 baar binden, een ~ 9
 baar geld 63
 baard 72, 73
 baard, een met een ~ 72
 baard, honing om de ~ smeren 141
 baard, man met de ~ 73
 baardman 73
 baas, eigen ~ 33
 babbel 134
 babbelaar 134
 babbeldoos 134
 babbelen 10, 133, 153
 babbelhaks 134
 babbelkont 134
 babbelkous 134
 babbelmet 135
 babbelmie 135
 babbelos 135
 babbeltong 135
 babbelrien 135
 babbelwif 135
 baerke 61
 baf, de volle ~ 22
 bag, koperen ~ 63
 bagage 43
 bagagewagel 227
 BAGAGEWAGEN 227
 bagagewagen 227
 bagagewagon 227
 bagatel 44, 194
 bageren 138
 bagger 232
 baggermachine 232
 BAGGERMOLEN 232
 baggermolen 232
 bail 85

- bajes 202
 bak¹ 202, 228
 bak² 125, 194
 bak, de volle ~ 22
 bakkeleien 115, 141
 bakken tellen 133
 bakkeren 116
 bakkes, een ~ op hebben 147
 bakkes, groot ~ 147
 bakkeslaweit 115
 bakkessen 151
 bal¹ 118
 bal² 157
 BALANS 42
 baljoenen 12, 154
 balk 229
 balk, over de ~ gooien 98
 balk, over de ~ smijten 98
 balkereren 13
 ballon 237
 balloteren 176
 bambocheren 11, 12
 bamis 50, 57
 bamistijd 57
 BANDIET 197
 bandiet 197, 198
 bandieter 197
 banen maken, reine ~ 27
 banenschwel 229
 banenschwelle 229
 bank 60
 BANK VAN LENING 60
 bank van lening 60
 BANKBIJLET 65
 bankbiljet 65
 bankbiljet van duizend 73
 bankbiljet van honderd 72
 bankbiljet van twintig 71
 bankbiljet van vijfhonderd 72
 bankbiljet van vijftig 71
 bankbiljetje 65
 bankblotsje 65
 bankbriefje 65
 bankbriefke 65
 bankgeld 65
 bankje 65, 81
 bankje van duizend 81
 bankje van duizend frank 73
 bankje van honderd 81
 bankje van honderd frank 72
 bankje van twintig 79
 bankje van twintig frank 71
 bankje van vijftig frank 80
 bankje van vijfhonderd frank 72
 bankje van vijftig 80
 bankje van vijftig frank 71
 banknoot 65
 banknote 65
 bankpapier 65
 bankschein 65
 banlieue 227
 bannen 139
 bao 183
 barakkenman 35
 barakkier 35
 barakman 35
 bareel 179, 229
 bareerhaaier 179
 bareerhouwer 179
 baren 9, 137
 baren binden 9, 133, 137
 barenbinder 135
 barenbinderse 135
 barg 95
 barier betalen 179
 barreer 179, 229
 barreerbaas 179
 barreerman 179
 barreermens 179
 barreerontvanger 179
 barreerpachter 179
 barret houden 246
 barrier 179, 229
 barrier betalen 179
 barrier, die de ~ heeft 179
 barrier, die het ~ pacht 179
 barrier, man die in de ~ woont 179
 barrier, man uit het ~ 179
 barrierbaas 179
 barrière 179
 barriergeld betalen 179
 barrierhouder 179
 barrierkerel 179
 barrierman 179
 barriermens 179
 barrierontvanger 179
 barrierpachter 179
 bars 105, 106
 BASCULE 42
 bassin 236
 bat 234, 236
 batelier 230
 batraaf 197, 199
 bats 75
 bats, geen ~ waard 54
 batteraaf 199
 batteren 210
 bazel 122, 135
 bazelaar 135
 bazelen 10, 133, 137, 138
 bazelrien 135
 be de elentriek, tram ~ 226
 be de velo jagen 211
 be handslag verkopen 46
 be plezier 104
 be schuld kopen 27
 be veel prenten, weekblad ~ 160
 beantwoorden 145
 bebbel 135
 bebbelaar 135
 bebbelen 133, 153
 bebbeljeus 135
 bebbelwif 135
 bebbereren 133
 beboeten 184
 bedanken, zich ~ 18
 bedauern, zich ~ 140
 bede 125
 bedekomen 145
 bedeeleggen 12
 bedeedoen 195
 bedeeangaan 195
 bedeeenhagen 195
 bedeenheulen 194
 bedeespannen 195
 bedeespannen 195
 BEDEKT EEN ONAANGENAAMHEID ZEGGEN 127
 BEDELAAR 89
 bedelaar 36, 89, 90
 bedelaarse 90
 BEDELAARSTEHUIS 174
 bedelaarster 90
 BEDELAARSVROUW 90
 bedelder 89
 BEDELEN 89
 bedelen 29, 89, 139, 143
 bedelen gaan 29
 bedeling 175
 bedelkramer 36
 bedelkriemer 36
 bedelsvrouw 90
 bedelswif 90
 bedelvrouw 90
 bedelvrouwmens 90
 bedelwif 90
 beden 89
 bedenk 18
 bedenk, in ~ staan 18
 bedenk, in ~ zijn 18
 bedenken 144
 bedenktijd 18
 bedieën 131, 146
 BEDIENEN 25
 bedienen 25
 beding, in ~ zijn 18
 bedinggeld 23
 bedisselen 127, 144, 153
 bedler 89
 bedoen, zich ~ 139
 bedoening 39
 bedonderen 24
 bedotten 24, 26
 bedrag, het ganse ~ 21
 bedrag, het hele ~ 21
 bedrag, het onzuivere ~ 21
 BEDRAG, HET VOLLE ~ 21
 bedrag, het volle ~ 21
 bedrag, in ~ staan 18
 BEDRIEGEN 131
 bedriegen 16, 24, 26, 91

- bedrieger 31
 bedriegerij 24
 bedrijf 38
 bedrog 24
 beduid 126
 beduiden 131, 146
beduïen 146
beedler 89
 beek 223, 135
 beeld 160
 beeldje 160, 240
 beeldjesboek 160
beeldsje 160
beelke 160
beelsje 160
 beenvechten 117
bees, hol ~ 95
 beest 95, 199
 beest, de ~ uithangen 12
 beest, giere ~ 95
 beest, gierige ~ 95
 beest, holle ~ 95
 beestachtig 108
 beestig 94
 beestig lomp 109
 beffen 27
 begeerlijk 94
 begerig 93, 94
 begraven, een die nog zal
 kosten aan ~ 198
 behei 118
 behei maken 153, 154
 bejaardenhuis 174
 bejaardentehuis 174
beje 89
 Bek 172
 bekaf 106
BEKAKT PRATEN 121
BEKAKTE PRAAT 121
 bekallen 145
 bekende 6
 bekende wegen vragen 139
 BEKENDMAKEN 131
 bekendmaken 131
 BEKEUREN 184
 bekeuren 184
 beklag, zijn ~ maken 139
 beklagen 138
 beklagen, zich ~ 140
 beklauwen 196
 bekonkelen 195
 bekorten 211
 BEKOSTIGEN 51
 bekostigen 51
 BEKVECHTEN 116
 bekechten 116
 belachelijk maken, zich ~ 156
 BELASTING 177
 belasting 177, 178
 belastingaanslag 177
 BELASTINGBIJLET 177
 belastingbiljet 177
 belastingbrief 177
 belastingbriefje 177
belastingbriefke 177
 belastingformulier 177
 belastingsbrief 177
 belastingspapier 177
 belazeren 16, 130, 196
 beleefd vragen 143
 beleid 126
beleke 160
 belga 69, 70
 Belgenknab 67
Belgenknap 67
 belhamel 199
 belleman 171
 bellinger 199
 beloofte 56
 beloofte breken, zijn ~ 130
 BELOFTE NIET HOUDEN 129
 beloofte niet houden, zijn ~ 130
 beloofte niet nakomen, zijn ~
 130
 BELOFTE, PERSOON DIE ZIJN ~ NIET
 HOUDT 131
 beloning 86
 beloofd, niet doen wat ~ is
 130
 belopen 114
 BELOVEN 129
 beloven 129
 Bels oortje 66
 Belse cent 66
Belse fenning 66
 Belse knab 67
 Belse penning 66
 BEMANNING 230
 bemanning 230
 bemieteren 16
 beminnen 113
 bemmelen 133
 bemonstering 230
 benaderen 143
 benauwd 93
 bende 8
 benderen 139
 benefice 58
benefiet 58
beng 37
 bengel 199
 bengelen 13
 bepraten 145
 beraad 126
 beraad houden 144
 beraad, in ~ hebben 18
 beraad, in ~ zijn 18
 beraadslaan 144
 beraadslagen 144
beraaien 144
 beraden 144
 berappen 51
 berber 37
 berechten 187
 berekenen 144
 berekenen 21
 berg 222
 berg, op de ~ 172
 bergje 222
 bergje af, een ~ 222
 bergje op, een ~ 222
bergske 222
bergske af, een ~ 222
bergske op, een ~ 222
 BERICHT 121
 bericht 121
 berichten 132
 berispen 128
 bermoeien 143
 beroeps 197
 beroven 208
berreer 179, 229
berreer, die de ~ heeft 179
berreer, die het ~ pacht 179
berreerhalder 179
 bert 199
berzoek 8
 beschaamd, niks ~ 109
 beschar maken 154
 bescheid 122, 126
 bescheid geven 145
 bescheid zeggen 128, 146
 beschijten 16, 130
 beschijten, zich ~ 156
 beschijter 31
 beschijterd 31
 beschot 236
 beschreven zijn, niet ~ 56
 BESLAG 200
 beslag 200
 beslag leggen 200
 beslag nemen 200
 beslag opleggen 200
 BESLAG, IN ~ NEMEN 200
 beslag, in ~ nemen 200
 beslag, in ~ pakken 200
 beslagname 200
 beslissend antwoord 126
 beslissing 126
 besluit 126
 bespraakt zijn 146
 bespraakt zijn, goed ~ 146
 besprek, in ~ zijn 18
 bespreken 145
 bespreking 126
 bestaan op 113
 BESTEDEN 97
 besteden 97
 BESTEKEN 87
 besteken 87
 bestekoop 54
 bestekoopste 54
 BESTELLEN 24

- bestellen 25
 bestelling opgeven, een ~ 25
BESTELWAGEN 213, 214
 bestelwagen 213, 214
 bestropen 24
 bestuuten 141
 bet de elektriek, tram ~ 226
 bet de velo jagen 211
 bet een kot in, frank ~ 68
 bet gereed geld 27
 bet handslag verkopen 46
 bet plezier 104
 bet schuld kopen 27
 bet veel prenten, weekblad ~ 160
 Bet, tante ~ 160
 betaalbewijs 57
 betaaldag 57
 betaalplichtig zijn 57
 BETALEN 51
 betalen 51, 52
 betalen en afhalen 27
 betalen wat men gegolden heeft 27
 betalen, afhalen en ~ 27
 betalen, barriër ~ 179
 betalen, barriërgeld ~ 179
 betalen, boete doen ~ 184
 betalen, contant ~ 27
 betalen, direct ~ 27
 betalen, doen ~ 184
 BETALEN, HALEN EN ~ 26
 betalen, halen en ~ 27
 betalen, te duur doen ~ 24
 BETALEN, TOL ~ 179
 betalen, tol ~ 179
 betalen, uit de pekel ~ 24
 betalen, voort ~ 27
 betaler, slechte ~ 32
 betaling, afhalen met contante ~ 27
 betaling, bewijs van ~ 57
 betalingsbewijs 57
 beteendoen 195
 beteengaan 195
 beteenheulen 194
 beteenhouden 195
 beteenkomen 145
 beteenleggen 12
 beteenspannen 195
 beteevallen 195
beterekoop 53
 beteren 23
 beterkoop 53
 beterkoper 53
betoeppen 16, 24
 betonbaan 219
 betonen 52
 betoppen 16, 24
 BETRAPPEN 185
 betrappen 185
 bettler 89
 beugelgeld 50
 beuken 140, 155
 beukig 105
 beur 84
 beuren 21, 27, 83
 beurgeld 23
 beuring 59
 beurs 65
 BEURS, PORTEMONNEE 65
 beursje 65
beurske 65
 beurzensnijder 197
beusj 65
 beuzelaar 137
 BEVEL 121
BEVEL, EEN ~ OPVOLGEN 121
 BEVELEN 121
 bewaren 83
 bewijs 57, 82, 239
 bewijs van betaling 57
 bewijs van eigendom 82
 bewijs van schulddelging 57
 bewijs, kadastraal ~ 82
 bewijzen, schuld zonder ~ 56
 bezei 126
 bezeiken 16, 24, 130
 bezeiker 31
 bezeiklap 31
 bezetting 230
 bezig zijn 18, 116
 bezit 82
 BEZOEK 8
 bezoek 8
 bezoek, op ~ gaan 9
 BEZOEKEN 8
 bezoeken 8
 bezorgen, laten ~ 25
 bidden 139, 143, 144
 bidden en smeken 139
 bied, hoogste ~ 49
 bieden 18, 20, 45, 48
 bieden, hoger ~ 48
 bieden, weiniger ~ 20
 bieder 49
 bieder, eerste ~ 49
biejen 48
 biel 229
 biels 229
bienen 48
 biest 172
 bietebauw 110
 biets, op de ~ 90
 bietsen 90, 91
 bietser 96
 big 204
 bij de geburen gaan kallen 9
 bij de geburen gaan klappen 10
 bij de poten hebben, iemand ~ 16
 bij de troep zijn 205
 bij de vis, boter ~ 21, 26, 51
 bij handenslag verkopen 46
 BIJ HANDSLAG VERKOPEN 45
 bij handslag verkopen 46
 bij het leven 87
 bij leven 87
 bij leven, recht ~ 87
 bij mich komen 9
 bij mutje leggen, mutje ~ 13
 bij ons neven, die van ~ 168
 bij ons neven, vrouw van ~ 169
 bij ons neven, wijf van ~ 169
 BIJ OPBOD VERKOPEN 45
 bij opbod verkopen 45
 bij opbod, verkoop ~ 44
 bij opslag verkopen 46
 bij uthoging, koopdag ~ 45
 bij zich hebben, de mond ~ 147
 bij zich hebben, het mondje ~ 147
 bij zich hebben, ze ~ 147
 bij zich hebben, zijn mondje ~ 147
 bij zich hebben, zijn muil ~ 147
 bij zijn kraag hebben 184
 bij zijn kraag krijgen 184
 bijdehand 108, 109
 bijdehand zijn 146
bijderhand 109
 bijdraaien 112
 bijeen gaan zitten 145
 bijeen zitten 10
 bijeen, alles ~ 22
 bijeendoen 13, 195
 bijeengooien 13
bijenhagen 195
 bijeenhouden 195
 bijeenhoudend 93
bijenhouden 195
bijenhouwend 93
 bijeenkomen 145
 bijeenkomst 145
 bijeenlappen 12
 BIJEENLEGGEN 12
 bijeenleggen 12, 111
 bijeenleggen, de koppen ~ 86
 bijeenpotten 92
 bijeenscharen 52
 bijeenspannen 194
 bijeensteken, de koppen ~ 111
 bijgeven 111
 bijhuis 40
 bijkoop 49
 bijlappen 12
 BIJLEGGEN 111
 bijleggen 12, 111
 bijjou 44
 bijrijden 128
bijsharig 94
 bijsharrig 94
 bijten, in het gras ~ 208
 bijtend 106

- bijval 59
bijvalke 59
 bijvalletje 59
 bijvegen 128
 BIJWEG 220
 bijweg 220
 bijwinkel 40
 bijzaak 40
 bikachtig 106
 biljet 65, 72
 BIJJET VAN DUIZEND FRANK 73
 biljet van duizend frank 73
 BIJJET VAN DUIZEND GULDEN 81
 biljet van honderd 72
 BIJJET VAN HONDERD FRANK 72
 biljet van honderd frank 72
 BIJJET VAN HONDERD GULDEN 80
 BIJJET VAN TIEN GULDEN 79
BILJET VAN TWEEHONDERD FRANK 66
 BIJJET VAN TWINTIG FRANK 70
 biljet van twintig frank 71
 BIJJET VAN TWINTIG GULDEN 79
 BIJJET VAN VIJFENTWINTIG GULDEN 80
 BIJJET VAN VIJFHONDERD FRANK 72
 biljet van vijfhonderd frank 72
 BIJJET VAN VIJFTIG FRANK 71
 biljet van vijftig frank 71
 BIJJET VAN VIJFTIG GULDEN 80
 biljetje 65
 biljetje van duizend frank 73
 biljetje van honderd frank 72
 biljetje van twintig 71
 biljetje van twintig frank 71
 biljetje van vijfhonderd frank 72
 biljetje van vijftig 71
 biljetje van vijftig frank 71
biljetsje van duizend frang 73
biljetsje van honderd frang 72
biljetsje van twintig frang 71
biljetsje van vijfhonderd frang 72
biljetsje van vijftig frang 71
 billig 53
 billiger 53
 billigste 54
 BILLIJK 53
 billijk 53
 binden, baren ~ 9, 133, 137
 binden, een baar ~ 9
 binden, teilen ~ 9
 bing 37
 bink 233
 binnen moeten 205
 binnendoor 220
 binnendoor gaan 211
 binnendoor rijden 211
 binnenpad 221
 binnenrijven 83
 binnensmonds kallen 150
 binnensmonds mompelen 150
 BINNENMONDS PRATEN 150
 binnensmonds praten 150
 binnensmonds wauwelen 150
 binnenweg 210, 221
 binnenzetten 211
 BITS 106
 bits 106
 bitsig 106
blaad 159
 blaadje, in een zwart ~ staan 57
blaaf, grote ~ 73
 blaambekker 135
 blaas 65
blaats 135
 blad 159, 160
bladzij 159
 BLADZIJDE 159
 bladzijde 159
 blagueren 116, 156
 blameren 130
 blats 135, 190
 blatsen 137, 153
 blauw 79
 blauw briefje 73
 blauwe brief 177
 blauwe politie 182
 blauwe, een ~ 73, 177, 182
 blauwe, grote ~ 73
 blauwkop 73
blauwt 79
 blauwtje 79
blauwtsje 79
 blazen, in zijn oor ~ 149
 blazen, stub uit de ogen ~ 129
 blazoen 206
 blechen 51
 bleistaaf 158
 bleistift 158
blet 65
blet van honderd 72
 blets 135, 190
 bletsen 190
 bletser 190
bletsje 65
bletsje van duizend frank 73
bletsje van honderd frang 72
bletsje van twintig frang 71
bletsje van twintig frang 71
bletsje van vijfhonderd frank 72
bletsje van vijftig frang 71
bletsje van vijftig frang 71
bletsmoel 135
 bletsmuil 135
 bletswijf 191
 bleu 204
 blijven 208
 blijven hangen 13
 blijven liggen, achter de heggen ~ 245
 BLIJVEN PLAKKEN 13
 blijven plakken 13
 blijven plekken 13
 blijven staan 47
 blijven, aan de zwabber ~ 13
 blijven, liggen ~ 246
 blijven, stiekem uit de school ~ 246
 blijven, stil uit de school ~ 246
 blijven, uit de school ~ 246
 blijven, uit school ~ 246
 blijvend genot 86
 blinde gats 220
bling gaas 220
 blobbelen 151
 bloemen, in de ~ zetten 87
 bloemenkaart 162
 blok 227
 blok slepen, de ~ 141
 blok, iemand die de ~ kan slepen 142
 bloksleper 142
 bloktrein 227
 bobbel, oude ~ 136
 bobbelen 150, 151, 153; 210
 bobben 217
 bobbes, oude ~ 110
 bocht 43, 199
 BOD 48
 bod 48
 bod, eerste ~ 48
 bod, hoogste ~ 49
 bod, op ~ verkopen 45
 bodderen 210
 boddezooi 43
 bode 171, 183
 bodem, aan de ~ gaan 141
 bodem, met een koude hand aan een warme ~ voelen 144
 boeba 110
boebbel, ouw ~ 136
 boebelen 150, 151
boed ophouden 39
 boef 198
 boei 201
 boeien 184
 boek, in het ~ staan 57
 boek, op de ~ laten schrijven 27
 boekje 160
 boekje, op het ~ zetten 184
boekske 160
boekske, op het ~ zetten 184
 boel 118, 199
 boel, de hele ~ 22
 boeleren 12
 boemel, aan de ~ gaan 11
 boemel, op de ~ gaan 11
 boemelen 11, 12
 BOER 1
 boer 110
 boer, de ~ afgaan 29
 boer, de ~ opgaan 29
 boerachtig 108
 boeren 6

- boerenleenbank 60
boeretic 108
 boerig 108
BOERIN 1
 boeroet 67
 boers 108
 boes, geen ~ waard 54
BOETE 200
 boete 200
 boete doen betalen 184
 boete geven 184
 boeteboer 110
 boeteman 110
 boetiek 39
 boetiek openhouden 39
boetsen 210
 boever 204
 bof 59
 bok, giere ~ 95
bokke 231
bokkem geven, een ~ 128
bokkem voeren, een ~ 128
 bokken 120
 bokkenstuiver 75
 bokking geven, een ~ 128
 bokking voeren, een ~ 128
 boks scheuren, de ~ 59
 bol 157, 204
 bol, het hoog in de ~ hebben 156
 bolderen 210
 bollen 11, 12
 bolles 110
 bolwerk 172
bombacheren 12
 bomen, weg met ~ 220
 bommelen 246
 bon, op de ~ slingeren 184
 bonje 118
 bonjourder, een ~ zijn 12
 bonjournen 11, 12, 13
bonke 184
 bonnefooi, op de ~ 90
 bonnefooi, op de ~ kopen 27
 bonnetje 184
 bonot 199
 bont, vanvoor ~ en vanachter
 stront zijn 156
 bonte jongens 182
 boodschappen doen 28
booi 171
booi 183
 boom 180, 229, 231
boom, aan de ~ gaan 141
 boot 230
BOOT(JE) 231
boot(je) 231
bootsje 231
 bord 173, 206
 borduur 223
 borg storten 55
 borg zijn 55
 borg, op de ~ gelden 27
 borgen 13, 27, 55
BORGEN 55
 borgsom 23
bors 65
 borstelen, zich ~ 118
bortelen 210
bos 65
 bosje takjes 202
boske takkes 202
bossesneeër 197
 bot 105, 106, 107, 108, 109, 110
boteke 231
 boter bij de vis 21, 26, 51
 boteren 101
 boteren, het ~ 102
 bots 106
 bots lopende weg 220
 bots, weg die ~ loopt 220
 bots, weg die zich ~ loopt 220
 botsen 210
 botsweg 220
 bottelen 210, 217
 botten 217
 bottie 37
 bouche, flou de ~ hebben 147
 bouche, flou de ~ krijgen 147
 boulevard 220
 boutique, niks ~ 54
 bovenmeester 242
boy 183
 bozjee 43
 braam, zich een ~ door de vot
 rijten 92
 braddel 43
braggelen 13
 brak 68
 brakelen 13
brakkelen 13
 brakken 12
brakkenman 35
 brandbrief 177
 brandduur 52
 braniemaker 148
BRASSEN 11
 brassen¹ 12, 98
 brassen² 210
BRASSER 12
 bratsen 11
 brazelen 133, 137, 138, 149, 153
 bred 234
 bred, aan het ~ staan 57
 brede loop 224
breer 179, 229
breer, die de ~ heeft 179
breer, man die in de ~ woont 179
breerhaaier 179
breerhouwer 179
breerman 179
breerpachter 179
 breken 26, 130
 breken, zijn belofte ~ 130
 breken, zijn woord ~ 130
 brengen, aan de man ~ 28, 29
 brengen, aan het verstand ~
 129, 146
 brengen, de waren aan de man ~
 29
 brengen, in rekening ~ 21
 brengen, op de markt ~ 28
 breugel 43
 breuzelen 13, 116, 133, 138, 149
 brief 177
 brief, blauwe ~ 177
 brief, grote ~ 81
 briefdrager 161
 briefje 57, 65
 briefje van duizend 73, 81
 briefje van duizend frank 73
 briefje van duizend gulden 81
 briefje van honderd 72, 81
 briefje van honderd frank 72
 briefje van honderd gulden 81
 briefje van honderd, met een
 kop op 81
 briefje van tien 79
 briefje van tien gulden 79
 briefje van twintig 71, 79
 briefje van twintig frank 71
 briefje van twintig gulden 80
 briefje van vijftwintig 80
 briefje van vijftwintig gulden
 80
 briefje van vijfhonderd 72
 briefje van vijfhonderd frank 72
 briefje van vijftig 71, 80
 briefje van vijftig frank 71
 briefje van vijftig gulden 80
 briefje, blauw ~ 73
 briefje, geel ~ 80
 briefje, rood ~ 80
 briefjesgeld 65
BRIEFKAART 162
 briefkaart 162
briefke 57, 65
briefke van duizend 73, 81
briefke van duizend frang 73
briefke van duizend frank 73
briefke van duizend gulden 81
briefke van honderd 72, 81
briefke van honderd frang 72
briefke van honderd frank 72
briefke van honderd gulden 81
briefke van tien 79
briefke van tien gulden 79
briefke van twintig 71, 79
briefke van twintig frang 71
briefke van twintig frank 71
briefke van twintig gulden 80
briefke van vijftwintig 80
briefke van vijftwintig gulden
 80

- briefke van vijfhonderd* 72
briefke van vijfhonderd frang 72
briefke van vijfhonderd frank 72
briefke van vijftig 71, 80
briefke van vijftig frang 71
briefke van vijftig frank 71
briefke van vijftig gulden 80
briefke, blauw ~ 73
briefke, geel ~ 80
briefke, rood ~ 80
briefkesgeld 65
 briefmarke 163
 briefomslag 161
 brieftas 65, 162
briefes 162
brier 179, 229
brier betalen 179
briergeld betalen 179
brierkèl 179
brierpachter 179
 brievenbesteller 161
 brievendrager 161
 brievenfacteur 161
 brievenkast 173
 brieventas 162
brieventas 162
 brikkendrek, weg van ~ 219
 broederdienst 205
 broederoverste 242
broemelen 151
 broezen 210
 brokken 120
bromelen 149
 brommelen 149, 151, 153
 brommen 151
 brommen, laten ~ 26
 bronken 151
 bronzen cent 63
 bronzen geld 64
 brouwen 195
 BRUG 233
 brug 233
 brug, houten ~ 233
 brug, houtsen ~ 233
 brug, over de ~ komen 51
 bruggeld 179
 bruggetje 233
 bruggetje, housteren ~ 233
 brugwachter 179
 bruien, met geld ~ 98
 bruijrecht 86
 bruine¹, een ~ 7
 bruine², een ~ 73, 81
bruk 233
bruk, houten ~ 233
bruk, houtsen ~ 233
brukske 233
brukske, housteren ~ 233
 brullen 155
 BRUTAAL 109
 brutaal 106, 108, 109
 brute, een ~ 110, 148
 brutobedrag, het ~ 21
 bruut 106, 110
 btw 178
bubbes, ouwe ~ 110
 bude 39
 bude openhouden 39
 buffet 40
bugel 65
 buidel 65
 buidel, de ~ openmaken 51
 buidel, naakse ~ 32
 buidel, op de ~ zitten 20
buïel 65
 buik, twee handen op een ~ zijn 196
 buis 207, 224
 BUITENDORPSE 6
 buitendorpse 6
 buitenij 167
 buitenkansje 59
buitenkanske 59
 buitenlander 7
 buitenstaander 6
 buiting 167
 buitmaken 208
 buizen (mv.) 225
 buizen (ww.) 12
 buizennet 225
 buizerd 12
 bulderaar 110
 bulldog 110
 bulken 154, 155
 BULLEBAK 110
 bullebak 110
 bullepees 202
 bulletin 248
 bult krijgen, een ~ 129
bultin 248
 buren 167, 169
 BURGEMEESTER 170
 burgemeester 170
 burger 170
 burger, eerste ~ 170
 burgermeester 170
burgervaaier 170
 burgervader 170
 burggraaf 235
 burin 169
 BUSKRUIT 207
 buskruit 207
busselke 63
 busseltje 63
buul, op den ~ zitten 20
 buurlui 169
 BUURMAN 168
 buurman 168
 buurmens 168
 buurpraatje houden 9
 buurpraatje maken 9
buurpraatsje houwen 9
 BUURT 167
 buurt 167, 170
 BUURTEN 9
 buurten 9
 BUURVROUW 169
 buurvrouw 169
 buurvrouwens 169
 C
 cabine 163, 227
 cachot 201
 cadeau 88
 cadeau doen 87
 cadeau geven 87
 cadeautje 88
 cadet, sjofele ~ 32
 café 102
 café gaan, naar de ~ 11
 caféloper 12
cafépau 102
 cafépauze 102
 cafés afgaan, de ~ 11
 cafés aflopen 12
 cafés afstropen 12
 cafés, veel in ~ liggen 12
 caféstijd 102
 cafétijd 102
 cahot 63
 cahotje 63
camingon 214
 camion 213, 214
 camionnette 213, 214
 camisole de force 201
 caresseren 114
 cariteit 89
 carotte 63
 carte-à-vue 162
 carte-vue 162
 cartouche 63
 cartouchetje 63
 cel 163, 202
cens 66, 74
cens, rode ~ 74
 CENT 74
 cent 66, 67, 68, 74, 89
 cent, Belse ~ 66
 cent, bronzen ~ 63
 cent, dubbele ~ 67
 cent, een van vijf ~ 76
 cent, geen ~ waard 54
 cent, geen halve ~ waard 54
 cent, geen rode ~ waard 54
 cent, geen vijf ~ waard 54
 cent, grote ~ 75
 cent, halve ~ 66, 74
 cent, Hollandse ~ 74
 cent, knab van vijf ~ 67
 cent, knabje van vijf ~ 75
 cent, koperen ~ 63, 66
 cent, op de ~ uit zijn 94

- cent, rode ~ 63, 74
 cent, stuk van vijf ~ 67, 76
 cent, tien ~ 67, 76
 cent, tot de laatste ~ 22
 cent, twee ~ 66
 cent, twee en een halve ~ 75
 cent, vijf ~ 67, 76
 cent, vijfentwintig ~ 68, 76
 cent, vijftig ~ 77
 cent, zonder een ~ aftrek 22
 centen 58
 centen, dove ~ 64
 centen, kleine ~ 62
 centen, koperen ~ 64
 centen, losse ~ 62
 centen, op de ~ zitten 92, 94
 centen, vijf ~ 67
 centenpier 96
 centenveger 96
 centiem 66
 centiem, dubbele ~ 67
 CENTIEM, EEN ~ 66
 centiem, geen ~ waard 54
 CENTIEM, TIEN ~ 67
 centiem, tien ~ 67
 CENTIEM, TWEE ~ 66
 centiem, twee ~ 67
 CENTIEM, VIJF ~ 67
 centiem, vijf ~ 67
 CENTIEM, VIJFENTWINTIG ~ 68
 centiem, vijfentwintig ~ 68
 centiem, vijftig ~ 68
 centiemen, tien ~ 67
 centiemen, twee ~ 67
 centiemen, vijfentwintig ~ 68
 centiemen, vijftig ~ 68
 centimes, stuk van tien ~ 68
 centimes, tien ~ 68
 centje 66
 centrum 172
 cents, twaalf ~ en half 68
 cents, vijf ~ 67
 champet 183
 champetter 183
 chance 59
 chance geven 55
 chantillon 41
 charge, de volle ~ 22
 charité 89
 chariteit 175
 charlatan 31, 35
 charmant astant 106
 chipoteren 19, 20
 christelieren 129
 cijfer 248
 cijns 177, 178
 cijnzen 58
 civiel 93
 cliënt 37
 clipper 247
 club 8
 clubje 8
 clubke 8
 collationeren 10, 116, 117,
 133, 137, 153, 154
 collecteren 13
 college 202, 241
 colporteur 37
 commanderen 25
 commensaal 5
 commentaar geven 145
 commerçant 30, 33
 commerce 15, 39
 commerce doen 15, 39
 commerce doen langs de deur 29
 commerce drijven 15
 commerce, de ~ opgaan 29
 commerce, op ~ gaan 29
 commerce, op ~ uitgaan 29
 commerceman 30, 33
 commercen 15, 18, 19, 29, 46
 commercen, aan het ~ zijn 18
 commerceren 15
 commercievrouw 30
 commercie 15
 commère 135
 commies 179, 182
 commissaris 176
 commissie, op ~ gaan 30
 commissies doen 28
 commissionair 32
 COMPAGNIE 203
 compagnie 8
 compagnon 32, 111
 COMPARTIMENT 228
 compartiment 228
 compeer 111
 complimenten hebben 156
 complimenten maken 141
 complot 8
 complot, een ~ hebben 195
 complot, een ~ maken 195
 complotje 8
 conduit 224
 contant betalen 27
 contant kopen 27
 contant kopen, à ~ 27
 contante betaling, afhalen met ~
 27
 conterbutie 178
 contract 83
 contributie 177, 178
 contributiebrief 177
 controleren 42
 conveniëren 86
 conventje 174
 correct 107
 corvee 217
 corvee doen 217
 corveeën 217
 corveewerk 217
 coupé 228
 coupon 226
 couponke 226
 couponnetje 226
 courant 160
 courantenblaadje 160
 coureur 212
 couvert 162
 crapule 199
 crapuul 199
 cravache 202
 crayon 158
 creperen 99
 crimineel 198
 crossen 209
 cul-de-sac 220
 D
 DAALDER 77
 daalder 69, 77, 78
 daalder, Hollandse ~ 78
 daalleggen 51
 daaltellen 51
 daar staat nog get te kraaien 56
 daarmee af, dat is mijn
 antwoord en ~ 126
 dabelle frang 69
 dabber 96
 dader 198
 dag heden dag morgen kallen
 149
 dag hui dag morgen kallen 149
 dag zeggen, een goede ~ 9
 dagblad 160
 dagblad, gesproken ~ 135
 dagement 189
 dagen, het ~ 189
 daggeld 23
 daghuur 84
 daging 189
 dagvaard 189
 DAGVAARDEN 189
 dagvaardigen 189
 DAGVAARDING 188
 dagvaarding 188
 dak, vuur in het ~ 118
 DAM 234
 dam 234
 dame 4
 dameke 4
 DAMESFIETS 216
 damesfiets 216
 dametje 4
 damke 234
 dammetje 234
 damp 234
 dampketel 232
 dampmolen 232
 dampschip 232
 das, de ~ opgaan 11

- dat is mijn antwoord en daarmee af 126
 dat zagen, der ~ 129
 dat zijn er van ons dorp 6
 daveren, op de hendel houwen dat de ketel davert 128
 de avond korten 9
 de avond ombrengen 9
 de avond verdoen 9
 de baan doen 29
 de beest uithangen 12
 de blok slepen 141
 de boer afgaan 29
 de boer opgaan 29
 de boks scheuren 59
 de buidel openmaken 51
 de cafés afgaan 11
 de commerce opgaan 29
 de das opgaan 11
 de denn afkeren 128
 de deur uitgooien 98
 de deuren afgaan 29, 89
 de deuren maken 29
 de fiets varen, met ~ 211
 de fiets varen, op ~ 211
 de fijne spelen 141
 de fijne uithangen 141
 de ganse hoop 22
 de ganse klimbim 22
 de ganse kluit 22
 de ganse mikmak 22
 de ganse paai 22
de ganse pei 22
 de ganse pot 2
 de ganse prijs 22
 de ganse pruim 22
 de ganse raffel 22
de ganse roefel 22
 de ganse roffel 22
 de ganse som 22
 de gek steken 127
 de genre uithangen 156
 de groet doen 206
 de halve schoor 178
de hauf schoor 178
de heel koopsom 22
de heel paai 22
de heel som 22
de heel zwik 22
 de hei omgaan 246
 de hele boel 22
 de hele klimbim 22
 de hele klimbims 22
 de hele klommel 22
 de hele knommel 22
 de hele koopsom 22
 de hele kraam 22
 de hele mest 22
 de hele paai 22
 de hele patat 22
 de hele pot 21

de hele roefel 22
 de hele roffel 22
 de hele sekwei 22
 de hele smak 22
 de hele som 22
 de hele zwik 22
 de herbergen afgaan 11
 de hort opgaan 11
 de jan uithangen 12
 de jas uitschuren 128
 de jas uitvegen 127, 128
 de kast uitvegen 127
 de keutel intrekken 130
 de kloters aandoen 184
 de knip trekken 51
 de koppen bijeenleggen 86
 de koppen bijeensteken 111
 de koppen leggen 111
 de laatste man de pongel ophelpen 13
 de laatste man de zak ophelpen 13
 de les lezen 129
 de leur opgaan 29
 de levieten lezen 127, 129
 de mantel uitvegen 128
 de mantel vegen 128
 de markt doen 28
 de markt opgaan 28
 de markten afgaan 28
 de markten doen 28
 de mars maken 127
 de mensen afgaan 29
 de mond bij zich hebben 147
 de mond roeren 147
 de mouw frotten 141
 de mouw strijken 140
 de muil meehebben 147
 de nachtegaal tjokken 246
 de nieuwe 6
 de noren houden 101
 de ogen uitwassen 129
 de oren houden 101
 de oren wassen 129
 de perjan uithangen 156
 de pest hebben aan 119
 de pest hebben in 119
 de pierik uit de neus halen 144
 de piering uit de neus halen 144
 de pieringen uit de neus halen 144
 de pongel ophelpen, de laatste man ~ 13
 de rekening presenteren 21
 de rekening schrijven 21
 de rekening sturen 21
 de rekening uitschrijven 21
 de schone uithangen 141
 de school plenken 246
 de school plenken, uit ~ 246
 de school verplenen 246

 de school versteken 246
 de school verzielen 246
 de schurft hebben aan 119
 de staart laten varen 23
 de stal uitmesten 129
 de stoot delen 23
 de totale prijs 22
 de uitbindel geven 146
de vol charge 22
de vol laag 22
de vol lagen 22
de vol mep 22
de vol som 22
 de volle baf 22
 de volle bak 22
 de volle charge 22
 de volle laag 22
 de volle lagen 22
 de volle mep 22
 de volle poen 22
 de volle pot 21
 de volle prijs 21
 de volle raffel 22
de volle roefel 22
 de volle roffel 22
 de volle ronde 22
 de volle som 22
 de volle waarde 22
 de waar geven 25
 de waarheid laten horen 127
 de waarheid zagen 128
 de waarheid zeggen 128
 de waarheid zeggen, ongenadig ~ 128
 de waarheid zeggen, ongezouten ~ 128
 DE WAARHEID ZEGGEN, SCHERP ~ 128
 de waren aan de man brengen 29
 de waren op de rug met de kramer uittrekken 29
 de weg opgaan 29
 de werken 173
 de winkel is los 39
 de worm uit de neus halen 144
 de zaak aan de gang houden 39
 de zaak draaiende houden 39
 de zaak openhouden 39
 de zak ophelpen, de laatste man ~ 13
 de zegen geven 129
 debber 96
debij zijn 12
 decoratie geven 87
 decoreren 87
 DEEL VAN EEN STUIVER, ACHTSTE ~ 75
 deem, geen ~ waard 55
 deinen 116
 deken, onder een ~ liggen 195
 deken, onder een ~ slapen 152

- dekmantel, onder een ~ liggen 195
 deksel, op de ketel houwen dat de ~ rammelt 128
 dekselen 128
delangs schuren, zich ~ 130
 delen 86
 delen, de stoot ~ 23
den ooren halden 101
 denken 192
 denken, er het zijne van ~ 192
 denn afkeren, de ~ 128
 deo, pro ~ werken 217
 depannage 213
 depêche 163
 depot 40
 der dat zagen 129
derbij krijgen 24, 130
derbij lappen 190
 derven 99
 des Heils, Leger ~ 175
deugeniet 31, 197, 199
deugeniks 198, 199
 deugniet 31, 197, 199
 deugniks 198, 199
 deur 236
 deur. commerce doen langs de ~ 29
 deur. de ~ uitgooien 98
 deur. langs de ~ gaan 29
 deur. langs de ~ lopen 29
 deur. langs de ~ verkopen 29
 deur. neven de ~ gaan 29
 deur. van ~ tot ~ gaan 29
 deurbewaker 188
 deuren afgaan, de ~ 29, 89
 deuren maken, de ~ 29
 deuren, door ~ en vensters uitgooien 98
 deuren, een die de ~ afgaat 37
 deuren, een die langs de ~ gaat 37
 deuren, een die langs de ~ komt 37
 deuren, langs de ~ gaan 29
 deuren, langs de ~ lopen 29
 deuren, langs de ~ trekken 29
 deuren, langs de ~ verkopen 29
 deuren, rond de ~ gaan 29
 DEURWAARDER 188
 deurwarder 48, 188
 deurwachter 188
 devendu 45
 dezelfde koord trekken, aan ~ 195
 die de barrier heeft 179
 die de blok kan slepen, iemand ~ 142
 die het barrier pacht 179
 die hierneven 168
 die hoeft de tongriem niet gesneden 147
 die in de barrier woont, man ~ 179
 die is van ons dorp 6
 die komt van buiten 6
 die nog zal kosten aan begraven, een ~ 198
 die te voet gaat, een ~ 212
 die van bij ons neven 168
 die van een ander dorp 6
 die van hierneven 168, 169
 die veel kalt, vrouw ~ 136
 die woont daar in 5
 DIEF 197
 dief 197
 diender 182
 dienen 25, 205, 217
 dienst doen 205
 dienst, in ~ gaan 205
 dienst, in ~ moeten 205
 dienst, in ~ zijn 205
 dienst, onder ~ gaan 205
 dienst, onder ~ zijn 205
 DIENSTPLICHT DOEN 205
 DIENSTPLICHT GAAN DOEN 205
 DIENSTPLICHT MOETEN DOEN 205
 dienstplicht vervullen 205
 dienstplicht, voor de ~ gaan 205
 dienstplichtige 204
 dienstvolk 204
 diep 94
 diets maken 146
 dievengeld 23
 DIJK 234
 dijk 234
 dijkje 234
dijkske 234
 dik maken, zich ~ 156
 dik vragen 139
 dikke, een ~ 171
 dikkop 171
 diljaar, geen ~ waard 55
 dingen 18, 20
 dings 82
 direct 227
 direct betalen 27
 directeur 242
 dis, onder de ~ 49
 dis, vis op de ~ 51
 discutenen 116, 117
 disponible 43
 disputeren 116, 117
 district 166
dobbele frang 69
 dobbele frank 69
 dobbele twee frank 69
dobbele tweefrang 69
dobbele zilveren frang 69
 dobbele zilveren frank 69
 dobbele, een ~ 69
 dochter, jonge ~ 4
 dochters 43
 dode weg 220
 doeken, uit de ~ doen 146
 doen 52
 doen betalen 184
 doen betalen, boete ~ 184
 doen betalen, te duur ~ 24
 doen opmerken, zich ~ 156
 doen opvallen, zich ~ 156
 doen voorkomen 189
 doen wat beloofd is, niet ~ 130
 doen willen hebben met, geen ~ 119
 doen, aan niks ~ 25
 doen, tot niks ~ 26
 doende zijn 18
 doening 39
 DOGKAR 213
 doka 226
 dokken 51
 dokkeren 210
 dolen 239
dolper 223
 dolperen 23
dom toon 125
 domme slag 124
 domme toon 125
donkele, een ~ 7
 donkere, een ~ 7
 dood, weg die zich ~ loopt 220
 doodblijven 208
 dooddag 86
 doodlopend 220
 doodlopend straatje 220
 doodlopend straatje, klein ~ 221
 DOODLOPENDE WEG 220
 doodlopende weg 220
 doodsdag 86
doof centen 64
 door de nek trekken 26
 door de nek trekken, zijn woord ~ 130
 door de vot rijten, zich een braam ~ 92
 door deuren en vensters uitgooien 98
 door zijn hals trekken, zijn woord ~ 130
 door zijn keel trekken, zijn woord ~ 130
 door zijn nek trekken, zijn woord ~ 26
 door zijn tanden praten 150
 doorbrengen 98
 doordoen 98
doordouwen 127
 doordraaien 98
 doordraaier 12, 97
 doordrammen 139
 doordraven 139
doordujen 127

doordujen, stiekem ~ 127
 doorduwen 127
 doorduwen, stiekem ~ 127
 dooreen kallen 153
 dooreenheen kallen 153
dooreenheer kallen 153
 doorgaan 46
 doorgaan, niet ~ 26, 47
 doorgaande weg 219
 doorgänger 12
 doorgangshuis 175
 doorhalen 190
doorhaojen 13
 doorhouden 13
doorhouwen 13
 doorjagen 98
 doorkallen 145
 doormemen 145
 doorpraten 145
 doorzagen 138, 139
 doorzakken 12
 doorzaniken 139
 doorzeuren 139
 doorzeveren 139
 doorzuipen 11
 doos 202
 dop, geen ~ waard 55
 doppen 103
 DORP 167
 dorp 172
 dorp, dat zijn er van ons ~ 6
 dorp, die is van ons ~ 6
 dorp, die van een ander ~ 6
 dorp, een uit het ~ 6
 dorp, een van het ~ 6
 dorp, iemand uit het ~ 6
 dorp, mensen van hetzelfde ~ 6
 dorp, mensen van ons ~ 6
 dorp, midden in het ~ 172
 dorpel 223
 dorpelen 23
 dorpeling 6
 dorper 6
 dorpgeld 23
 dorpgenoot 6
 dorpplein 172
 DORPSGENOOT 5
 dorpsgenoot 6
 dorpskern 172
 DORPSKOM 172
 dorpskom 172
 dorpslui 6
 dorpsomroeper 171
dorpsplei 172
 DORPSPLEIN 172
 dorpsplein 172
dossier 188
 dove centen 64
dra komen, niet ~ 99
 draaien, erin ~ 184
 draaien, zijn jas ~ 130

draaiende houden, de zaak ~ 39
draan maken 184
draan staan 18
 dragen 190
 dragen, haat ~ 119, 120
 drager 191
 drammen 139
 drapeau 206
 draufgänger 12
 draufgehen 12
 draussee 220
 DREEF 220
 dreef 220
dreeft 220
 drek hoop 174
 dreksberg 174
 drekskuil 174
 drekspaal 174
 drenzen 139
 dries 172
 drie-vier gezichten, iemand met ~ 142
 drijven, commerce ~ 15
 drijven, handel ~ 15
 drijven, winkel ~ 39
drin luizen 190
 drinkcent 89
 drinkgeld 23, 49, 50, 61, 84, 85, 88
 drinkwaterleiding 225
 droog 105
drop staan 18
dropuit 238
 drosjes 125
 druk doen 153
 druk kallen 153
 druk kletsen 153
 druk maken 153, 154
 druk muilen 153
 DRUK PRATEN 153
 druk praten 153
 druk uitleggen 154
 druk zijn 153
 drukken 10, 20
 druktemaker 153
 druktesmaker 153
dubbel merk 76
 dubbele cent 67
 dubbele centiem 67
dubbele frang 69
 dubbele frank 69
 dubbele knab 68
dubbele knep 68
 dubbele lap 68
 dubbele merk 76
 dubbele, een ~ 67
dubbelke 76
dubbelsje 68
 DUBBELTJE 76
 dubbeltje 68, 76
dubbeltsje 76

dubbie 76
 duidelijk antwoord 126
 duidelijk maken 146
 duiden 146
duien 146
 DUIKER 234
 duiker 224, 234
 duimgraaf 199
 duister 193
 duister praten 150
 duistere schuld 56
 duistere, een ~ 31
 duit 74, 75
 duit, geen ~ waard 54
 duit, geen rode ~ waard 54
 duit, rode ~ 63
 duivel 96
 duivel, erge ~ 96
 duivel, gierige ~ 95
 duivel, wie een ~ op zijn ziel zitten 92
 duivelskind 199
 duiven, naar de ~ wensen 120
 duizend 81
duizend francs 73
duizend frang 73
duizend frangs 73
 duizend frank 73
 duizend frank, bankje van ~ 73
 DUIZEND FRANK, BIJLET VAN ~ 73
 duizend frank, biljet van ~ 73
 duizend frank, biljetje van ~ 73
 duizend frank, briefje van ~ 73
 duizend frank, schein van ~ 73
 duizend frank, stuk van ~ 73
 duizend frank, stukje van ~ 73
 duizend franks 73
 duizend gulden 81
 DUIZEND GULDEN, BIJLET VAN ~ 81
 duizend gulden, briefje van ~ 81
 duizend gulden, stuk van ~ 81
 duizend, bankbiljet van ~ 73
 duizend, bankje van ~ 81
 duizend, briefje van ~ 73, 81
 duizend, schein van ~ 81
duizend-frangschein 73
 duizend-frankschein 73
 duizend-guldenschein 81
 duizend-guldenstuk 81
 duizendje 81
dujen 127
 DULDEN 112
 dulden 112
 dulle, een ~ 12
 durabel 52
 durchvragen 139
 durchzakken 13
 durchzeveren 139
 durenpezel 202
 DUUR 53
 duur 52, 53

duur, niet ~ 53
 duur, niet te ~ 53
 duur, te ~ doen betalen 24
 duw geven, een ~ 127
 duwen 127
 duwen, onder de neus ~ 127
 DWANGBUIS 201
 dwangbuis 201
 dwangjak 201
 dwangrok 201
 dwars 105, 107
 DWARSBALK 229
 dwarsligger 229
 dweilen 11, 13
 échantillon 41

E

echt 104
 echt gemeend 104
 économe 93
 EED 192
 eed, een ~ gaan afleggen 191
 eed, een ~ gaan doen 191
 eed, valse ~ 192
 een afkeer hebben van 119
 een baar binden 9
 een bakkes op hebben 147
 een bergje af 222
 een bergje op 222
 een bestelling opgeven 25
 EEN BEVEL OPVOLGEN 121
 een bokking geven 128
 een bokking voeren 128
 een bonjourder zijn 12
 een bult krijgen 129
 EEN CENTIEM 66
 een complot hebben 195
 een complot maken 195
 een die de deuren afgaat 37
 een die langs de deuren gaat 37
 een die langs de deuren komt 37
 een die niet van hier is 6
 een die nog zal kosten aan
 begraven 198
 een die te voet gaat 212
 een duw geven 127
 een eed gaan afleggen 191
 een eed gaan doen 191
 een einde eraan maken 51
 een emper hebben op 119
 een fuik zetten 128
 een gat in de hand hebben 98
 een goede dag zeggen 9
 een goede muil aan hebben 147
 een goede muil aan zijn kop
 hebben 147
 een hak geven 128
 een hekel hebben aan 119
 een kat geven 128
 een kemel schieten 156

een koord trekken 195
 een koord trekken, aan ~ 195
 een kortere weg pakken 211
 een lok in de hand hebben 98
 een met de fiets 212
 een met een baard 72
 een met een fiets 212
 een met lange vingers 197
 een muil wie een zwaard
 hebben 147
 EEN ONAANGENAAMHEID ZEGGEN,
 BEDEKT ~ 127
 een oogje hebben op 113
 een op zijn fiets 212
 een pik hebben op 119
 een pot maken 12
 een pot zetten 13
 een slaaf van het geld zijn 94
 een steek geven 127
 een steek onder water geven 127
 een steek onder water zetten 127
 een steek uitdelen 127
 een steek zetten 127
 een steekje geven 127
 een steekje onder water geven
 127
 een steekje zetten 127
 één tweede frankje 68
 een uit het dorp 6
 een uitschijting geven 129
 een van bij ons 6
 een van het dorp 6
 een van hier 6
 een van niks 199
 een van ons 6
 een van thuis 6
 een van vijf cent 76
 een veeg meegeven 128
 een veeg uit de pan geven 129
 een verklaring afleggen 191
 een verspreken niet houden 130
 een vijftig 78
 een vlotte muil hebben 147
 een voor de galg 198
 een zaak hebben 39
 een zeil trekken 195
 een zeil trekken, aan ~ 195
 een zeiltje trekken 195
 een zijn 195
 eenling 5
 eenmansbedrijf 33
 eens worden 86
 eens worden, met een handslag
 over de koop ~ 46
 eens zijn 86
 EENZAAM 5
 eenzaam 5
 EENZAAT 5
 eenzaat 5
 eenzelvig 5
 eenzelvigheidskaart 239
 eerlijk 104
 eerste bieder 49
 eerste bod 48
 eerste burger 170
 eettijd 102
 effen maken 25, 111
 effen maken, zich ~ 27, 51
 eieren onder leggen, iemand ~
 141
 eigen baas 33
 eigen goed 82
 eigen lui 6
 eigen mensen 6
 eigen volk 6
 eigen, in ~ tas steken 196
 eigen, op zijn ~ werken 33
 eigen, op zijn ~ zijn 33
 eigen, voor zijn ~ werken 33
 eigenaardig 105
 EIGENDOM 82
 eigendom 82
 eigendom, bewijs van ~ 82
 eigendom, recht van andermand ~
 86
 eigendombewijs 82
 EIGENDOMSBEWIJS 82
 eigendomsbewijs 82
 eigendomspapier 82
 eind 238
 eind spoor 220
 einde eraan maken, een ~ 51
 eindgeld 23
 einigen, zich ~ 86
 einladen 10
 eins 5
 einsatz 48
 einzelgänger 5, 7
 einzige, een ~ 5
 ekelen 119
 ekster, klappende ~ 134
 ekstrant 108
 elektriek, tram ~ 226
 elektriek, tram bet de ~ 226
 elektrijken tram 226
 elektriekse tram 226
 elektriekseren tram 226
 ELEKTRISCHE TRAM 226
 elektrische tram 226
elentriek, tram be de ~ 226
elentrieken tram 226
elentriekse tram 226
 elite 171
 elkander in het haar zitten 116
 emmeren 138
 emper hebben op, een ~ 119
 emvelop 161
 emvelot 161
 encrier 159
 eng 94
 engel, op de ~ stoten tot de
 korft rammelt 128

enig 5
 enkel 62, 63
 enkel geld 62, 63
 enselen 115, 117, 128, 138
enselten 115
entselen 115
 ENVELOP 161
 envelop 161
envelot 161
 equipage 230
 er het zijne van denken 192
 eraan houden, zich niet ~ 130
 eraan komen, niet ~ 99
 eraan maken 184
 eraan staan 18
 eraan vege, ze ~ 131
 erbij krijgen 24, 130
 erbij lappen 190
 erbij zijn 12
 erbschaft 85
 erdoordraaien 16
 ere, get ter ~ Gods 89
 ere, ter ~ Gods werken 217
 erewoord 56
 erf 85, 86
 erfdeel 85
 erfdelen 86
 erfdiensbaarheid 86
 ERFENIS 85
 erfenis 85
 ERFGENAAM 85
 erfgenaam 85
 erflater 85
 erfpacht 86
 erfrecht 86
erfschaf 85
 erg 93, 94
 erg missen 99
erg prij 96
 erge duivel 96
 erge kniezer 96
 erge knopper 96
 erge mens 96
 erge prij 96
 erge, een ~ 96
 ergens gaan zitten 10
 ergens niet aan houden, zich ~ 130
 ergerwren 116
 erin draaien 184
 erin luizen 190
 erin peperen, het ~ 184
 erk 236
 erklären 146
erklärung 126
 erlangs schuren, zich ~ 130
 erlangs strijken 246
 erlangs strijken, zich ~ 131
 erlangs werken, zich ~ 131
 ermee smijten 98
 ermee werpen 98

erop duwen 21
 erop kloppen 98
 erop los leven 12
 erop staan 18
 erop zetten, get ~ 48
 erop zitten 92
 eropna houden 39
 eropuit 238
 eropuit gaan 10, 11, 29
 eropuit gaan om te verkopen 29
 eropuit trekken 29
 eropuit zijn 90
 ertegenaan gaan, flink ~ 12
 ERTUSSENUIT KNIPEN 203
 eruit gaan 11, 29
 eruit schotten 232
 ervanaf, met niks ~ 22
 erver 85
 erwtenteller 96
estrant 106, 108
 ETALAGE 40
 etalage 40
 etalageraam 40
 etalageruit 40
 eten 101, 102
 eten, zijn woord ~ 130
 etenpauze 102
etenpoos 102
 etenstijd 102
 etensuur 102
 EURO 61
euster 42
 eventjes komen 9
 explicatie 126
 expliceren 146
explikeren 146
 expres 227
 exprestrein 227
 extra, een ~ 59
 ezelen 152

F

fabel 122
fabelke 124
 fabeltje 124
 facteur 161
 familiair 104
 fantasiekaart 162
 faradjieën 128
 farce 125, 194
 feestdag vierden 87
 feesten 87
 feesten, verjaardag ~ 87
 fehlen 99
 fel 94, 104
 fel goed 104
 fel vriendelijk 104
 fel zijn bet 113
 fel zijn met 113
 femel 143

femelaar 143
 femelen 141, 149, 150
fennek 74
fennekvutser 96
fennig 64
fennig, vijf ~ 67
fennigfutser 96
fenning 74
fenning, Belse ~ 66
fenningfutser 96
 ferm 104
 fermette 236
 fertuten 125
fest met de moel zijn 147
fest met de muil zijn 146
 fezelen 149, 150, 152, 153
 fieloer 128
fieloer 143
fieloeren 140
fiemelen 149
 fiespelen 150
 FIETS 215
 fiets 215
 fiets varen 211
 fiets varen, met de ~ 211
 fiets varen, op de ~ 211
 fiets voor een manskerel 216
fiets voor kels 216
 fiets voor kerels 216
 fiets, een met de ~ 212
 fiets, een met een ~ 212
 fiets, een op zijn ~ 212
 FIETSEN 211
 fietsen 211
 fietsenrad 75
 FIETSER 211
 fietser 212
 fietserd 212
 fietstocht 238
fiezen 149, 150, 152, 153
 fijmelen 19, 91
 fijn muilen 141
 fijn zijn met 113
 fijn, niet ~ 110
 fijne spelen, de ~ 141
 fijne uithangen, de ~ 141
 fijnmuil 143
 fijnprater 143
 fjnspreker 143
 fikfakken 140
 FILIAAL 39
 filiaal 40
 lillefooien 140
 filooien 140
 filoor 143
 filoren 140
 filou 143, 191, 197
 finessig 107
fino 143
 finooi 143
 finooien 140

- fiscus 188
 flahoet 135
 flahoeten 133
 flambeer 207
 flap 67, 75, 76
 flapdrol 148
 flatter 143
 flauw grap 194
 flauw mopje 194
 flauw mopke 194
 flauwe grap 194
 flauwekul 125, 194
 fledderen 141
 fledderkont 143
 fleddervos 143
 feier 142
 feierd 142
 flemen 141
 flemer 143
 flemerd 143
 flensen 92, 141
 flenteren 246
 fleren 141
 flessentrekker 31
 flèter 143
 fl etsen 141
 fl etser 142
 fl etskont 142
 flierefl uiter 143
 flies 239
 flikflooi en 140, 195
 flikflooi er 142, 191
 flikflooi eren 140
 flikflore n 140
 flikkeflooi en 140
 flikkeflooi en 195
 flikkeflooi er 142
 flikkeflooi erd 142
 flikkefloren 140
 flikkeflooi en 140
 flikkeflooi er 142
 flikken 140
 flink ertegenaan gaan 12
 flinke ruzie 118
 flinke ruzing 118
 flinkefloren 140
 flint 207
 flobert 207
 flodder, losse ~ 122
 flodderaar 143
 floddergats 221
 floepen 128
 flori jn 77
 flou de bouche hebben 147
 flou de bouche krijgen 147
 flous 125
 FLUISTEREN 149
 fl uisteren 149, 152
 foddelenboer 32, 36
 foddelenkreimer 36
 foddelenkremer 32, 36
 foddelenkreimer 32, 36
 foddelke 158
 foddelskael 32, 36
 foddenkriemer 35
 foef 124, 125
 foefje 122
 foefke 122
 foesjen 16
 foetelaar 31, 49
 foetelen 16, 17, 91, 196
 foetelenkramer 31
 foetelenkreimer 31
 foetserd 31
 foetsje 81
 foezelaar 31
 foezen, langs de school ~ 246
 foezer 31
 foezerd 31
 FOOI 88
 fooi 88
 fooike 88
 footje 88
 foor 38
 foorkramer 35
 foorman 35
 foppen 26
 force, camisole de ~ 201
 fortuin 82
 foto 240
 fotopas 240
 fotsen 16
 fou 31
 fourage 228
 fouragewagen 228
 fouragewagon 228
 fourgon 228
 fout hebben 193
 fractie 178
 frammes 3
 fran 68
 francs, duizend ~ 73
 francs, honderd ~ 72
 francs, twintig ~ 71
 francs, vijfhonderd ~ 72
 francs, vijftig ~ 71
 frang 68
 frang be e koet in 68
 frang, bankje van duizend ~ 73
 frang, bankje van honderd ~ 72
 frang, bankje van twintig ~ 71
 frang, bankje van vijfhonderd ~ 72
 frang, biljet van duizend ~ 73
 frang, biljet van honderd ~ 72
 frang, biljet van twintig ~ 71
 frang, biljet van vijfhonderd ~ 72
 frang, biljet van vijftig ~ 71
 frang, biljetsje van duizend ~ 73
 frang, biljetsje van honderd ~ 72
 frang, biljetsje van twintig ~ 71
 frang, biljetsje van vijfhonderd ~ 72
 frang, biljetsje van vijftig ~ 71
 frang, biljetsje van honderd ~ 72
 frang, biljetsje van twintig ~ 71
 frang, biljetsje van vijfhonderd ~ 72
 frang, biljetsje van vijftig ~ 71
 frang, bletsje van honderd ~ 72
 frang, bletsje van twintig ~ 71
 frang, bletsje van vijftig ~ 71
 frang, briefke van duizend ~ 73
 frang, briefke van honderd ~ 72
 frang, briefke van twintig ~ 71
 frang, briefke van vijfhonderd ~ 72
 frang, briefke van vijftig ~ 71
 frang, dabbele ~ 69
 frang, dobbele ~ 69
 frang, dobbele zilveren ~ 69
 frang, dubbele ~ 69
 frang, duizend ~ 73
 frang, golden twintig ~ 70
 frang, gouden munt van twintig ~ 70
 frang, goudstuk van twintig ~ 70
 frang, goudstukske van twintig ~ 70
 frang, gouwen ~ 70
 frang, gouwen stukske van twintig ~ 70
 frang, halve ~ 68
 frang, haove ~ 68
 frang, hauve ~ 68
 frang, have ~ 68
 frang, honderd ~ 72
 frang, plaat van twintig ~ 70
 frang, schein van duizend ~ 73
 frang, schein van honderd ~ 72
 frang, schein van twintig ~ 71
 frang, schein van vijfhonderd ~ 73
 frang, schein van vijftig ~ 71
 frang, stuk van duizend ~ 73
 frang, stuk van honderd ~ 72
 frang, stuk van twee ~ 69
 frang, stuk van twintig ~ 70, 71
 frang, stuk van twintig ~ 71
 frang, stuk van vijf ~ 69
 frang, stuk van vijfhonderd ~ 73
 frang, stuk van vijftig ~ 71
 frang, stukske van duizend ~ 73
 frang, stukske van honderd ~ 72
 frang, stukske van twintig ~ 71
 frang, stukske van vijfhonderd ~ 73
 frang, stukske van vijftig ~ 71
 frang, twee ~ 69
 frang, twintig ~ 69
 frang, twintig ~ 70
 frang, vijf ~ 69
 frang, vijfhonderd ~ 72
 frang, vijftig ~ 71
 frang, vunf ~ 69
 frang, vunnef ~ 69
 frangs, duizend ~ 73
 frangs, honderd ~ 72
 frangs, twintig ~ 71

- frangs, vijfhonderd* ~ 72
frangs, vijftig ~ 71
frangske 68
frangske, half ~ 68
 FRANK 68
 frank 68, 106, 108, 109
 frank bet een kot in 68
 frank en vrij 109
 frank in goud, twintig ~ 70
 frank, bankje van duizend ~ 73
 frank, bankje van honderd ~ 72
 frank, bankje van twintig ~ 71
 frank, bankje van vijfhonderd ~ 72
 frank, bankje van vijftig ~ 71
 FRANK, BIJLET VAN DUIZEND ~ 73
 frank, biljet van duizend ~ 73
 FRANK, BIJLET VAN HONDERD ~ 72
 frank, biljet van honderd ~ 72
 FRANK, BIJLET VAN TWEEHONDERD ~ 66
 FRANK, BIJLET VAN TWINTIG ~ 70
 frank, biljet van twintig ~ 71
 FRANK, BIJLET VAN VIJFHONDERD ~ 72
 frank, biljet van vijfhonderd ~ 72
 FRANK, BIJLET VAN VIJFTIG ~ 71
 frank, biljet van vijftig ~ 71
 frank, biljetje van duizend ~ 73
 frank, biljetje van honderd ~ 72
 frank, biljetje van twintig ~ 71
 frank, biljetje van vijfhonderd ~ 72
 frank, biljetje van vijftig ~ 71
 frank, briefje van duizend ~ 73
 frank, briefje van honderd ~ 72
 frank, briefje van twintig ~ 71
 frank, briefje van vijfhonderd ~ 72
 frank, briefje van vijftig ~ 71
 frank, dubbele ~ 69
 frank, dubbele twee ~ 69
 frank, dubbele ~ 69
 frank, duizend ~ 73
 frank, fünf ~ 69
 frank, gouden ~ 70
 frank, gouden munt van twintig ~ 70
 frank, gouden stukje van twintig ~ 70
 FRANK, GOUDEN TWINTIG ~ 70
 frank, gouden twintig ~ 70
 frank, goudstuk van twintig ~ 70
 frank, goudstukje van twintig ~ 70
 FRANK, HALVE ~ 68
 frank, halve ~ 68
 frank, honderd ~ 72
 frank, plaat van twintig ~ 70
 frank, schein van duizend ~ 73
 frank, schein van honderd ~ 72
 frank, schein van twintig ~ 71
 frank, schein van vijfhonderd ~ 73
 frank, schein van vijftig ~ 71
 frank, stuk van duizend ~ 73
 frank, stuk van honderd ~ 72
 frank, stuk van twee ~ 69
 frank, stuk van twintig ~ 70, 71
 frank, stuk van vijf ~ 69
 frank, stuk van vijfhonderd ~ 73
 frank, stuk van vijftig ~ 71
 frank, stukje van duizend ~ 73
 frank, stukje van honderd ~ 72
 frank, stukje van twintig ~ 71
 frank, stukje van vijfhonderd ~ 73
 frank, stukje van vijftig ~ 71
 FRANK, TWEE ~ 69
 frank, twee ~ 69
 FRANK, TWINTIG ~ 69
 frank, twintig ~ 69, 70
 FRANK, VIJF ~ 69
 frank, vijf ~ 69
 frank, vijfhonderd ~ 72
 FRANK, VIJFTIG ~ 66
 frank, vijftig ~ 71
 frank, vrij en ~ 109
 frank, zilveren ~ 69
 frank, zilveren dubbele ~ 69
 franke, een ~ 148
 franken, gouden muntstuk van twintig ~ 70
 frankje 68
 frankje, één tweede ~ 68
 frankje, half ~ 68
 FRANKRIJK 165
 franks, duizend ~ 73
 franks, honderd ~ 72
 franks, twintig ~ 71
 franks, vijfhonderd ~ 72
 franks, vijftig ~ 71
 frats 124, 125
 frech 105, 106, 107, 108, 109
 freche, een ~ 147
 frecherd 147
 frechlap 147
 frechmuil 147
 freielen 115
 freimarke 163
 frekmoel 147
 fremmes 3
 frengske 68
 frengske, half ~ 68
 frengske, hauf ~ 68
 frengske, hauf ~ 68
 freule 4
 friemelen 141
 frotten, de mouw ~ 141
 frotter 142
 froumes 3
 frutselke 44
 frutseltje 44
 fuik zetten, een ~ 128
 funderen 144
 fünf frank 69
 G
 gaa, op reis ~ 238
 gaaf 88
 gaam 40
 gaan 11, 46, 52, 191
 gaan afleggen, een eed ~ 191
 gaan doen, een eed ~ 191
 gaan jassen, patatten ~ 205
 gaan kallen, bij de geburen ~ 9
 gaan klappen, bij de geburen ~ 10
 gaan klappen, in de geburen ~ 10
 gaan met 114
 gaan om te verkopen, eropuit ~ 29
 gaan om te verkopen, naar de markt ~ 28
 gaan verkopen, naar de markt ~ 28
 gaan zitten, bijeen ~ 145
 gaan zitten, ergens ~ 10
 gaan zitten, in de geburen ~ 10
 gaan zweren 191
 gaan, aan de bodem ~ 141
 gaan, aan de boemel ~ 11
 gaan, aan de rol ~ 11
 gaan, aan de vot ~ 141
 gaan, aan de zuip ~ 11
 gaan, aan de zwier ~ 11
 gaan, achter de haag naar school ~ 245
 gaan, achter de haagschool ~ 245
 gaan, achter de hagen ~ 245
 gaan, achter de hagen naar school ~ 245
 gaan, achter de hagenscholen ~ 245
 gaan, achter de hagenschool ~ 245
 gaan, achter de heggen naar de school ~ 245
 gaan, bedelen ~ 29
 gaan, binnendoor ~ 211
 gaan, eropuit ~ 29
 gaan, eruit ~ 29
 gaan, haagscholen ~ 245
 gaan, haagschool ~ 245
 gaan, hagen ~ 245
 gaan, hagenschool ~ 245
 gaan, hazen ~ 246
 gaan, huizeren ~ 30
 gaan, in dienst ~ 205

- gaan, leuren ~ 29
 gaan, met de pak ~ 30
 gaan, minder ~ 20
 gaan, naar de café ~ 11
 gaan, naar de markt ~ 28, 30
 gaan, naar de troep ~ 205
 gaan, naar het leger ~ 205
 gaan, naar het tribunaal ~ 191
 gaan, naar toe ~ 9
 gaan, neven de neus ~ 47
 gaan, niet laten ~ 47
 gaan, omlaag ~ 20
 gaan, onder dienst ~ 205
 gaan, op bezoek ~ 9
 gaan, op commerce ~ 29
 gaan, op commissie ~ 30
 gaan, op de boemel ~ 11
 gaan, op de handel ~ 29
 gaan, op de lappen ~ 11, 12
 gaan, op de markt ~ 28
 gaan, op de sjachel ~ 30
 gaan, op de unger ~ 101
 gaan, op de zuip ~ 11
 gaan, op de zwabber ~ 11
 gaan, op gang ~ 11
 gaan, op handel ~ 29
 gaan, op jats ~ 11
 gaan, op koopmanschap ~ 30
 gaan, op lappen ~ 11
 gaan, op rabot ~ 11
 gaan, op reis ~ 238
 gaan, op route ~ 11
 gaan, op scheut ~ 11
 gaan, op schots ~ 11
 gaan, op schuif ~ 11
 gaan, op sjachel ~ 30
 gaan, op sjouw ~ 11
 gaan, op stap ~ 11, 238
 gaan, op toer ~ 11
 gaan, op visite ~ 9
 gaan, op voyage ~ 238
 gaan, op zuip ~ 12
 gaan, op zwier ~ 11
 gaan, over land ~ 29
 gaan, richter ~ 210
 gaan, te voet ~ 212
 gaan, te zeil ~ 153
 gaan, triche ~ 211
 gaan, voor de dienstplicht ~ 205
 gaan, voor het gerecht ~ 191
 gaande weg 219
 gaanderen 11, 12
 gaar hebben 112
 gaarne 104
 gaarne gelden 97
 gaarne hebben 112, 113
 gaarne kopen 97
 gaarne mee te doen hebben 114
 gaarne moeten 113
 gaarne mogen 112, 113
 gaarne te doen hebben met 112
 gaarne zien 113
 gaas, bling ~ 220
 gaasknap 75, 76
 gaasknap, have ~ 75
 gaderen 145
 gaen kopen 97
 gaer gellen 97
 gaere kopen 97
 galei 220
 galg, een voor de ~ 198
 GALGENAAS 198
 galgenaas 198
 galgenbrok 198
 galgenstrop 198
 galgskind 198
 galling, een voor de ~ 198
 gallingskind 198
 gan hebben 112, 113
 gan zien 113
 gang, aan de ~ zijn 18
 gang, de zaak aan de ~ houden 39
 gang, gangetje 221
 gang, op ~ gaan 11
 gangelaar 37
 gangelaren 29
 gänger 12
 gangsje 221
 gangske 221
 gank, op ~ gaan 11
 gans alleen 5
 gans bedrag, het ~ 21
 gans koosjer, niet ~ 193
 gans kraamke, het ~ 22
 gans pluis, niet ~ 193
 ganse bedrag, het ~ 21
 ganse geld, het ~ 21
 ganse hoop, de ~ 22
 ganse klimbim, de ~ 22
 ganse kluit, de ~ 22
 ganse kraampje, het ~ 22
 ganse mikmak, de ~ 22
 ganse paai, de ~ 22
 ganse pot, de ~ 21
 ganse prijs, de ~ 22
 ganse pruim, de ~ 22
 ganse raffel, de ~ 22
 ganse roffel, de ~ 22
 ganse som, de ~ 22
 ganse, een ~ 171
 ganse, het ~ 22
 ganzen 153
 gappen 196
 garage, in de ~ zetten 211
 gard 183
 garde 183
 garde-champetter 183
 garde-chasse 183
 gardevil 182
 gardvil 182
 gareren 211
 garre 183
 gas 221
 gasje 221
 gaske 221
 gasknab 75, 76
 gasknab, halve ~ 75
 gast 221
 GAST 5
 gast 3, 182
 gasten 8
 gasthuis 174, 175
 gat 167
 gat, een ~ in de hand hebben 98
 gat, in zijn ~ steken 87
 gat, zijn ~ in de haag steken 26
 gatkruiper 142
 gatlikker 142
 gats 105, 202
 gats, blinde ~ 220
 gats, gatsje 221
 gatske 221
 gattenlikker 142
 gauw toeslaan, niet te ~ 19
 GAUWDIEF 197
 gauwdief 197
 gave 88
 gazet 135, 160
 gazet met veel prenten 160
 gazet van As 135
 gebekt, goed ~ 146
 gebeten, rap ~ 107
 gebeur 84
 gebeur, het ~ 84
 gebeurde, het ~ 84
 gebod 48
 gebod, hoogste ~ 49
 gebonden, kort ~ 105, 106
 gebooi 173
 gebouwen, kort ~ 106
 gebrek hebben 99
 GEBREKKIG SPREKEN 148
 gebruik 86
 gebruiken, niet te ~ 43
 gebruiksrecht 86
 gebure 169
 GEBUREN 169
 geburen 167, 169
 geburen, bij de ~ gaan kallen 9
 geburen, bij de ~ gaan klappen 10
 geburen, in de ~ gaan klappen 10
 geburen, in de ~ gaan zitten 10
 geburen, vrouw uit de ~ 169
 geburen, wijf uit de ~ 169
 geburenman 168
 geburenvrouw 169
 geburenwijf 169
 geburin 169
 gebuur 168, 169
 gebuur, vrouw uit de ~ 169
 gebuur, vrouwmens uit de ~ 169

- gebuurman 168
 gebuurmens 168
 gebuurster 169
 gebuursvrouw 169
 gebuurte 168
 gebuurvrouw 169
 gebuurwif 169
 gedaan maken 111, 130
 gedaan, het ~ hebben 193
 gedacht 192
 gedoen 39
 gedoens 39, 118
 gedoens, gek ~ 125
gedoent 39
 gedoente 39
 geefachtig 88
 geel briefje 80
geel kaart 162
 geelgeuts 78, 79
geelgor 80
 geelgors 80
 geeltje 80
geeltsje 80
 GEEN ... WAARD 54
 geen aardbeer waard 54
 geen bats waard 54
 geen boes waard 54
 geen cent waard 54
 geen centiem waard 54
 geen deem waard 55
 geen diljaar waard 55
 geen doen willen hebben met 119
 geen dop waard 55
 geen duit waard 54
 geen halve cent waard 54
 geen hart 110
 geen hiesiger 7
 geen klits waard 55
 geen kloot waard 55
 geen kloten waard 55
 geen knob waard 54
 geen knobje waard 54
geen knepke waard 54
 geen knop waard 55
 geen koperen waard 55
 geen kroezel waard 55
 geen kruitzer waard 55
 geen lap waard 55
 geen man van zijn woord zijn 130
 geen manieren hebben 109
 geen mens 199
 geen meter waard 55
 geen nonde waard 55
geen obber waard 54
 geen oortje waard 54
 geen penning waard 54
 geen pens waard 55
 geen pijptabak waard 54
 geen potaarden klits waard 55
 geen rode cent waard 54
 geen rode duit waard 54
 geen rode knob waard 54
 geen rosse waard 55
 geen rotte sik waard 54
 geen schaamte hebben 109
 geen schaamte in hebben 109
 geen sik tabak waard 54
 geen sik waard 54
 geen sikkepit waard 54
 geen sok waard 55
 geen sol waard 54
geen solleke waard 54
 geen solletje waard 54
 geen strang waard 55
geen strank waard 55
 geen tabak waard 54
 geen vets waard 55
 geen vijf cent waard 54
 geen vots waard 55
geen vuil pruim waard 55
 geen vuile pruim waard 55
 GEEN WAARDE 54
 geen waarde, van ~ 54
 geen woord houden 130
geen zien 113
 geen zotte patat waard 55
geer hebben 112, 113
geer moeten 113
geer mogen 113
geer te doen hebben met 112
geer zien 113
geern zien 113
geerne zien 113
 gegeneerd, niet ~ 109
 gehaaide, een ~ 31, 197
 gehecht zijn aan 114
 geherrie 118
 GEHUUCHT 167
 gehucht 167
 geïllustreerd 160
 GEILLUSTREERD WEEKBLAD 160
 geïllustreerd weekblad 160
 geitenoogje 76
geitenoogske 76
geitsig 94
 geizen 133
 geizhals 95
 geizig 94
 geizige, een ~ 95
 geizlap 95
 gek gedoens 125
 gek muilen 153
 gek rijden 210
 gek zijn achter 113
 gek zijn op 113
 gek, de ~ steken 127
 gek, varen wie een ~ 210
 gekekel 118
 gekheid 125
 gekhuis 174
 gekke kal 125
 gekke slag 124, 125
 gekke toon 125
 gekkengesticht 174
 GEKKENHUIS 174
 gekkenhuis 174
 gekkenjak 201
 gekkerij 125
gekkes 174
 gekkigheid 125
 gekleed boekje 160
 gekleurde, een ~ 7
 geknoot, kort ~ 106
 gekrakeel 118
 geks, get ~ 125
 geld laten zien 51
 geld maken 83
 geld voor de notaris 50
 geld vragen 21
 GELD WAARD, VEEL ~ 52
 geld, baar ~ 63
 geld, bet gereed ~ 27
 geld, bronzen ~ 64
 geld, een slaaf van het ~ zijn 94
 geld, enkel ~ 62, 63
 geld, gepast ~ 62
 geld, hel ~ 63
 geld, het ganse ~ 21
 geld, het volle ~ 21
 geld, ingeschoten ~ 23
 geld, klinkend ~ 62
 geld, koperen ~ 64
 GELD, KWAAD ~ 23
 geld, kwaad ~ 23, 50, 178
 geld, los ~ 62, 63
 geld, met ~ bruien 98
 geld, met ~ gooien 98
 geld, met ~ smijten 98
 geld, met ~ werpen 98
 geld, nikkelen ~ 64
 geld, papieren ~ 65
 geld, rood ~ 64
 geld, verloren ~ 23
 geld, vervroegd ~ 23
 geld, vrij ~ 22
 geld, wit ~ 64
 geld, zijn ~ niet waard 54
geldbiegel 65
 geldboete 200
 geldbriefje 65
geldbriefske 65
geldbugel 65
 geldbuidel 65
 geldduivel 96
 gelden 28, 52, 57, 97
 gelden, gaarne ~ 97
 gelden, op de borg ~ 27
 gelden, op de markt ~ 28
 gelden, op de pof ~ 27
 gelden, op het lot ~ 27
 geldig maken, niet ~ 25

- geldig zijn 57
 geldman 96
 geldschietter 60
 geldstraf 200
 geldstukken 63
 geldstukken, koperen ~ 64
 geldstukken, nikkelen ~ 64
 geldstukken, zilveren ~ 65
 geldwolf 96
 gele kaart 162
 gele. een ~ 80
 gelei 220
 geleis 228, 229
 gelijk een paal boven water
 staan 126
 gelijk tellen 51
 gelijkdoen 195
 gelijkgaan 195
 gelijklopen 195
 gelijkspannen 195
 gellen 28, 52, 97
 gellen, gaer ~ 97
 gellen, op de poef ~ 27
 gellen, op de pof ~ 27
 gellen, op der borg ~ 27
 gellen, op der poef ~ 27
 gelogen 123
 geloven 17, 129
 geluk 59
 gelukkig toeval 59
 gelukwensen 87
 gelul 122
 gemaakt doen 156
 gemakkelijk, niet ~ 105
 gemanen 129
 gemeend 104
 gemeend, echt ~ 104
 gemeend, goed ~ 104
 gemeend, harteerlijk ~ 104
 gemeenschap 8, 168
 gemeent 167
 gemeentbelasting 178
 GEMEENTE 167
 gemeente 167
 gemeente, aan de ~ werken 217
 gemeente, op de ~ werken 217
 gemeente, voor de ~ varen 217
 gemeente, voor de ~ werken 217
 gemeenteaanslag 178
 gemeentebelasten 178
 GEMEENTEBELASTING 178
 gemeentebelasting 178
 gemeentebode 171
 gemeentebord 173
 gemeentebelasting 178
 GEMEENTEHEIDE 167
 GEMEENTEHUIS 173
 gemeentehuis 173
 gemeentekaske 173
 gemeentekastje 173
 gemeentelast 178
 gemeentelasten 178
 gemeentesdienst doen 217
 GEMEENTESECRETARIS 170
 gemeentesecretaris 170
 gemeentetaks 178
 gemeentewerk 217
 gemene kadee 199
 gemene kerel 199
 gemene mens 199
 gemenerik 199
 gemoed, uit een vol ~ 104
 gemüsehändlerin 34
 gemüsevrouw 34
 gemüsewif 34
 gemüshändlerin 34
 gemüsvrouw 34
 gemüswif 34
 genaden 144
 genau 93
 gendarme 181, 182
 gene van hier 6
 gene van woord 131
 genegen zijn 113, 114
 genegenheid hebben voor 114
 genepen 107
 geniepig get zeggen 128
 genoeg krijgen, nooit ~ 13
 genot 86
 genot, blijvend ~ 86
 genre, de ~ uithangen 156
 gepast 62
 gepast geld 62
 gepeperd 53
 gepeupel 199
 geprazel 122
 geraffineerde, een ~ 197
 gere hebben 112
 gere zien 113
 gerecht 187, 188
 gerecht, voor het ~ gaan 191
 gerecht, voor het ~ trekken 189
 gereed geld, bet ~ 27
 gereppels 62, 63
 gericht lopen 211
 gerieven 25
 gerucht 122
 geschäft 15, 39
 geschäft hebben 39
 geschäft openhouden 39
 geschäft, op ~ uitgaan 30
 geschäfte machen 15
 geschäftsmann 30, 33
 gescheid 166
 GESCHENK 87
 geschenk 87
 geschenk langan 87
 geschichte 123
 geschiedenis 123
 geschil 118
 geschreppel 62
 gesneden zijn, goed van de
 tong ~ 146
 gesneden zijn, goed van de
 tongriem ~ 146
 gesneden zijn, goed van
 tongriem ~ 146
 gesneden zijn, van een
 tongriem ~ 146
 gesneden, die hoeft de tongriem
 niet ~ 147
 gesneden, het vaampje ~ hebben
 147
 gesnooien, het veemke ~ hebben
 147
 gesnuister 43
 gespan 111
 gesprekig zijn 146
 gesproken dagblad 135
 gest 8
 gesteken, nauw ~ 94
 gesteld zijn op 113
 gesticht 174, 175, 241
 gestrant 107, 109
 get aan de hand hebben 18
 get erop zetten 48
 get gek 125
 get langseen leggen 153
 get menen, zich ~ 156
 get opmaken 152
 get ter ere Gods 89
 get verbeelden, zich ~ 156
 get wat men niet kwijt raakt 43
 get zeggen, geniepig ~ 128
 get zots 125
 getaarde weg 219
 geteerde weg 219
 getoetfezelen 144
 getraone 119
 getreden 119
 getuig 191
 getuig, het ~ 192
 getuigd 191
 GETUIGE 191
 getuige 191
 getuige zijn 191
 GETUIGEN 191
 getuigen 146, 191
 GETUIGENIS 192
 getuigenis 192
 getuignis 192
 getuigschrift 248
 geul 224, 234
 gevaar 213
 gevaars 213
 gevallen zijn, niet op de muil ~
 146
 gevallen zijn, niet op zijn mond ~
 146
 gevallen zijn, niet op zijn
 mondje ~ 146
 gevallen zijn, niet op zijn tong ~
 146

- gevallen, rap op zijn tong ~ 107
 gevang 201
 gevangen nemen 186
 gevangenenhuis 201
 gevangenhuis 201
 GEVANGENIS 201
 gevangenis 201
 gevangnis 201
 geven 87
 geven, amende ~ 184
 geven, antwoord ~ 145
 geven, bescheid ~ 145
 geven, boete ~ 184
 geven, cadeau ~ 87
 geven, chance ~ 55
 geven, commentaar ~ 145
 geven, de uitbindel ~ 146
 geven, de waar ~ 25
 geven, de zegen ~ 129
 geven, decoratie ~ 87
 geven, een bokking ~ 128
 geven, een duw ~ 127
 geven, een hak ~ 128
 geven, een kat ~ 128
 geven, een steek ~ 127
 geven, een steek onder water ~ 127
 geven, een steekje ~ 127
 geven, een steekje onder water ~ 127
 geven, een uitschijting ~ 129
 geven, een veeg uit de pan ~ 129
 geven, iets ~ 25
 geven, krediet ~ 55
 geven, mei ~ 87
 geven, op losse hand ~ 56
 geven, op zijn kloten ~ 129
 geven, proces ~ 184
 geven, proces-verbaal ~ 184
 geven, schenken ~ 87
 geven, te kennen ~ 131
 geven, tijding ~ 132
 geven, uitleg ~ 146
 geven, uitstand ~ 55
 geven, uitstel ~ 55
 geven, verbaal ~ 184
 geven, voor een tuieterluit vort ~ 16
 geven, voorschot ~ 55
 geversd, kort ~ 106
 gevoel, zonder ~ 110
 GEWEER 207
 geweer 207
 GEWEER, LOOP VAN EEN ~ 207
 geweermaker 72
 gewerenmaker 72, 73
 gewieksde, een ~ 31
 gewin 58
 GEZEGDE 121
 gezegde, aardig ~ 124
 gezegde, koddig ~ 124
 gezegde, leuk ~ 124
 gezellenhuis 175
 GEZELSCHAP 8
 gezelschap 8
 gezeten mens 171
 gezette mens 171
 gezicht, recht in zijn ~ zeggen 129
 gezichten, iemand met drie-vier ~ 142
 gezichten, iemand met twee ~ 131, 142
 giepig 94
 gier 94, 95
 gier beest 95
 gier prij 95
 gieraas 95
 giere beest 95
 giere bok 95
 giere mens 95
 giere peer 95
 giere prengel 95
 giere prij 95
 giere zak 95
 giere zeikerd 95
 giere, een ~ 95
 gierebas, heeft de kop in de kast 94
 gieregaar 95
 gieren 155
 gieretig 94
 GIERIG 93
 gierig 94
 gierig type 95
 GIERIGAARD 94
 gierigaard 95
 gierige beest 95
 gierige duivel 95
 gierige pin 95
 gierige prij 95
 gierige, een ~ 95
 gierigerd 95
 gierlap 95
 gieten 42
 gietsig 94
 gietsige, een ~ 95
 gietslap 95
 gift 88, 89
 giushoos 95
 gjan hebben 112
 gjan zie 113
 gjan zien 113
 glas 40
 gleis 228, 229
 God zij met ons 77, 78
 godcent 84
 godpenning 84
 Gods, get ter ere ~ 89
 Gods, ter ere ~ werken 217
 godsalder 22, 77, 84, 85
 godsalter 85
 godsalver 85
 godscent 85
 godsdaalder 85
 godselder 22, 85
 godsgeld 22, 84, 85
 godshalder 22
 godshalder 84, 85
 godshalter 77, 84
 godshelder 84, 85
 godsheller 85
 godshelter 77
 godshuis 174, 175
 godspenning 22, 84, 85, 89
 godszalver 85
 godverlaten kerel 197
 goe 104
 goe moel 147
 goed 82, 88, 104
 goed bespreekt zijn 146
 goed gebekt zijn 146
 goed gemeend 104
 goed hebben 112
 goed kallen 146
 goed kunnen 113
 goed kunnen hebben 112, 113
 goed kunnen lijden 112
 goed kunnen verdragen 113
 goed lijden 112
 goed met de mond zijn 146
 goed moeten 113
 goed muilen 146
 goed onderlegd zijn 146
 goed praten 146
 goed spreken 147
 goed ter taal zijn 146
 goed ter tong zijn 146
 goed uit zijn woorden komen 147
 goed uitleggen 147
 goed van de muil zijn 146
 goed van de tong gesneden zijn 146
 goed van de tongriem gesneden zijn 146
 goed van tong zijn 146
 goed van tongriem gesneden zijn 146
 goed zeggen 147
 goed, eigen ~ 82
 goed, fel ~ 104
 goed, heel ~ 104
 goede dag zeggen, een ~ 9
 goede muil 147
 goede muil aan hebben, een ~ 147
 goede muil aan zijn kop hebben, een ~ 147
 goede, een ~ 124
 goeder trouw, schuld te ~ 56
 goederen 82

- goederenwagen 227
 goederlei 88, 104
 goederwaan 227
 goederwagen 227
 goedgeefs 88
 goedhartig 88
 goedheid, van andermans ~
 leven 91
 GOEDKOOP 53
 goedkoop 53
 GOEDKOOPST 54
 goedkoopste 54
 GOEDKOPER 53
 goedkoper 53
 goedmaken 111
 goei 104
 goei, een ~ 124
 goeiekoop 53
 goeiekoopst 54
 goeiekoopste 54
 goeiekoper 53
 goeien dag zeggen, een ~ 9
 goeiekoop 53
 goeiekoopste 54
 goekoop 53
 goepen 128
 goewekoop 53
 gokken 41
 golden tientje 79
 golden twintig frank 70
 golden vijfke 78
 golden, een ~ 79
 gooien, met geld ~ 98
 gooien, over de balk ~ 98
 goot 223, 224, 235
 goud, twintig frank in ~ 70
 gouden frank 70
 gouden louis 70
 gouden munt 70
 gouden munt van twintig frank
 70
 gouden muntstuk van twintig
 franken 70
 gouden napoleon 70
 gouden napoleonnetje 70
 gouden stuk 70
 gouden stukje 70
 gouden stukje van twintig frank
 70
 gouden tientje 79
 GOUDEN TWINTIG FRANK 70
 gouden twintig frank 70
 gouden twintig-frankstuk 70
 gouden vijf gulden 78
 gouden vijfje 78
 gouden willempje 79
 gouden, een ~ 79
 goudfrank 70
 goudfrankje 70
 goudfrenkske 70
 goudfrenk 70
 goudgeld 64
 goudstuk 70, 78, 79
 goudstuk van twintig 70
 goudstuk van twintig frank 70
 goudstuk, groot ~ 79
 goudstuk, vijf ~ 78
 goudstukje 70, 78, 79
 goudstukje van twintig frank 70
 goudstukje van vijf gulden 78
 goudstukje, klein ~ 78
 goudstukske 70, 78, 79
 goudstukske van twintig frank 70
 goudstukske, klein ~ 78
 GOUVERNEUR 176
 gouverneur 176
 gouwen frang 70
 gouwen louis 70
 gouwen napoleon 70
 gouwen napoleonnetje 70
 gouwen stuk 70
 gouwen stukske 70
 gouwen stukske van twintig
 frang 70
 gouwen tientje 79
 gouwen tientsje 79
 gouwen vijfje 78
 gouwen vijfke 78
 gouwen willempje 79
 govie 182
 GRAAF 176
 graaf 223, 233, 235
 graag hebben 112
 graag mogen 113
 GRAAG MOGEN, IEMAND ~ 112
 graat 235
 GRACHT 235
 gracht 223, 233, 235
 grachteke 223
 grachtje 223, 235
 granden 90, 139
 grantjen 90, 139
 GRAP 124
 grap 124, 194
 grap, flauwe ~ 194
 grapje 124, 194
 grapke 124
 grappenmaker 124
 gras, in het ~ bijten 208
 gratis werken 217
 grats 221, 235
 grauwelen 138, 150, 151
 grauzen 151
 gravibaan 218
 gravierbaan 218
 grazen 138
 grazen, te ~ nemen 24
 greb 223
 GRENS 165
 grens 165, 166
 GRENSLIJN 165
 grepke 194
 greppel 223, 224
 gresje 235
 grieken 120, 152
 grieker 110
 griekerig 105
 grienijzeren 138
 grif 158
 GRIFFEL 158
 griffel 158
 griffier 170, 188
 grigole 223
 grijpen 186
 grimmig 105
 GRINDWEG 218
 grindweg 218, 220
 grip 223, 224
 groen 94
 groen doen 156
 groen varken 95
 groene jong 204
 groene lap 81
 groene loef 96
 groene rug 81
 groene vrouw 34
 groene, een ~ 81, 96, 182, 204
 groenetig 105
 groenijzerig 105
 groenijzertig 105
 groenselvrouw 34
 groenselvrouwens 34
 groenselwif 34
 groenteboerin 34
 groentemarchal 34
 groenten, leurster met ~ 34
 groentesvrouw 34
 groenteverkoopster 34
 GROENTEVROUW 33
 groentevrouw 33
 groentewif 34
 groentje 80, 204
 groenvrouw 34
 groep 8
 groepje 8
 groepke 8
 groet, de ~ doen 206
 groeten 206
 grof 107, 108, 110
 grollen 152
 grommelen 150, 151
 grommen 151
 grondbelasting 178
 grondlasten 178
 groot bakkes 147
 groot goudstuk 79
 groothandelaar 32
 grootmoel 110
 grootmuil 110, 147
 grosch 76, 77
 groschen 68, 77
 grossier 32
 grossist 32

- grote baan 219
 grote blauwe 73
 grote brief 81
 grote cent 75
 grote markt 38
 grote meester 242
 grote mond 147
 grote muil 147
 GROTE RUZIE 118
 grote ruzie 118
 grote ruzing 118
 grote strijd 118
 grote strop 59
 grote weg 219
 grub 223, 224, 235
 grunselen 151
 grup 223
 grutter 33
 guide 229
 guit 31
 gul 88
 GULDEN 77
 gulden 77
 gulden, anderhalve ~ 78
 GULDEN, BIJLET VAN DUIZEND ~ 81
 GULDEN, BIJLET VAN HONDERD ~ 81
 GULDEN, BIJLET VAN TIEN ~ 79
 GULDEN, BIJLET VAN TWINTIG ~ 79
 GULDEN, BIJLET VAN
 VIFFENTWINTIG ~ 80
 GULDEN, BIJLET VAN VIJFTIG ~ 80
 gulden, briefje van duizend ~ 81
 gulden, briefje van honderd ~ 81
 gulden, briefje van tien ~ 79
 gulden, briefje van twintig ~ 80
 gulden, briefje van
 vijftig ~ 80
 gulden, briefje van vijftig ~ 80
 gulden, duizend ~ 81
 gulden, gouden vijf ~ 78
 gulden, goudstukje van vijf ~ 78
 GULDEN, HALVE ~ 77
 gulden, halve ~ 77
 gulden, honderd ~ 81
 gulden, schein van
 vijftig ~ 80
 gulden, stuk van duizend ~ 81
 gulden, stuk van honderd ~ 81
 gulden, stuk van tien ~ 79
 gulden, stuk van twintig ~ 80
 gulden, stuk van vijf ~ 78
 gulden, stuk van vijftig ~ 80
 gulden, tien ~ 79
 gulden, twintig ~ 79
 gulden, vijf ~ 78
 gulden, vijftig ~ 80
 gulden, vijftig ~ 80
 GUNNEN 46
 gunnen 46
- GUNNEN, NIET ~ 47
 gunnen, niet ~ 47
 gunning 46
 gusselen 11, 133
 guts 202
- H
- haa van 113
 haafcent 66, 74
 haafvast 94
 haag, achter de ~ naar school
 gaan 245
 haag, zijn gat in de ~ steken 26
 haagje piep doen 245
 haagscholen 245
 haagscholen gaan 245
 haagschool 245
 haagschool doen 245
 haagschool gaan 245
 haagschool gaan, achter de ~
 245
 haagschool houden 245
 haagske piep doen 245
 haaien 195
 haaien van 113
 haaien, heggschool ~ 245
 haaien, hekschool ~ 245
 haak, niet in de ~ 193
 haar, elkander in het ~ zitten 116
 haar, malkander in het ~ zitten
 116
 haarpiep 245
 haarspringer 131
 haat dragen 119, 120
 haat voelen, opgekropte ~ 120
 haatdragend 119
 hagel 207
 hagen aan 113
 hagen gaan 245
 hagen gaan, achter de ~ 245
 hagen van 113
 hagen, achter de ~ naar school
 gaan 245
 hagen, haagschool ~ 245
 hagen, hagschool ~ 245
 hagenscholen 245
 hagenscholen gaan, achter de ~
 245
 hagschool 245
 hagschool doen 245
 hagschool doen, achter de ~
 245
 hagschool gaan 245
 hagschool gaan, achter de ~
 245
 hagschool houden 245
 hagschool lopen 245
 hak geven, een ~ 128
 hakkelen 148
 hakketakken 116
- halcotî 31
 halden 195
 halden van 113
 halden, de nooren ~ 101
 halden, den ooren ~ 101
 halden, hekschool ~ 245
 halen 27, 186
 HALEN EN BETALEN 26
 halen en betalen 27
 halen, de pierik uit de neus ~ 144
 halen, de piering uit de neus ~
 144
 halen, de pieringen uit de neus ~
 144
 halen, de worm uit de neus ~
 144
 halfcent 66
 halffrangse 68
 half frankje 68
 half frengse 68
 half korentje 68
 half stuk 85
 half tientje 78
 half vijf-centstuk 75
 half, knab van twee en een ~ 75
 half, stukje van twee en een ~ 75
 half, twaalf cents en ~ 68
 half-centstuk, twee en een ~ 75
 halfje 66, 74
 halfke 66, 74
 haketie 31
 hals, holle ~ 96
 hals, zijn woord door zijn ~
 trekken 130
 halte 226
 halve cent 66, 74
 halve cent, geen ~ waard 54
 halve cent, twee en een ~ 75
 HALVE FRANK 68
 halve frank 68
 halve gasknab 75
 HALVE GULDEN 77
 halve gulden 77
 halve knab 75
 halve piek 77
 halve schoor, de ~ 178
 HALVE STUIVER 74
 halve stuiver 75
 halve, een ~ 74
 HALVE-CENTSTUK 74
 halvelings akkoord zijn 18
 hampelen 148
 hampelenman 31
 hand- en spandienst 217
 hand erop 45
 hand trop 45
 hand, een gat in de ~ hebben 98
 hand, een lok in de ~ hebben 98
 hand, get aan de ~ hebben 18
 hand, met een koude ~ aan een
 warme bodem voelen 144

- hand, onder de ~ verkopen 46
 hand, op de ~ verkopen 46
 hand, op losse ~ geven 56
 hand, uit de ~ lenen 56
 hand, uit de ~ verkopen 45
 HANDBOEI 201
 handboei 201
 handdoek, met een natte ~
 afdrogen 26
 HANDEL 15
 handel 15
 handel drijven 15
 handel, in ~ zijn 18
 handel, in de ~ zijn 18
 handel, op ~ gaan 29
 handel, op de ~ gaan 29
 handel, op de ~ uitgaan 29
 HANDELAAR 30
 handelaar 30, 37
 HANDELEN 15
 handelen 15, 18, 19, 20
 handelen, aan het ~ zijn 18
 handelen, scherp ~ 20
 handelsjong 32
 handelsman 30, 37
 handelswaar 41
 handen houwen, in de ~ 46
 handen klatsen, in de ~ 46
 handen kloppen 46
 handen, met de ~ verkopen 46
 handen, twee ~ op een buik
 zijn 196
 handenslag, bij ~ verkopen 46
 HANDGELD 22
 handgeld 22, 49, 84, 85
 handgift 22
 handkar 213
 handlang vragen 143
 handopslag, met de ~ verkopen
 46
 handpaal 218
 handpapier, schuld op ~ 56
 handpenning 85
 handponder 42
 handschelle 201
 handschuld 56
 handschuldig 56
 handsgeld 22
 handslag 45
 handslag, bet ~ verkopen 46
 HANDSLAG, BIJ ~ VERKOPEN 45
 handslag, bij ~ verkopen 46
 handslag, met ~ verkopen 46
 handslag, met de ~ verkopen 46
 handslag, met een ~ over de
 koop eens worden 46
 handslag, op ~ verkopen 45
 handwijsder 218
 handwijzer 218
 hangen, blijven ~ 13
 hangen, in het kistje ~ 132
 hanksjel 201
 hanneken-uit 182
 hannesen 19
 haof frengske 68
 haojen 195
 haojen van 113
 haojen, unjeren ~ 101
 haove cent 74
 haove frang 68
 haove gulden 77
 happetig 107
 happig 107
 hapschaar 96
 hapschaard 96
 hapschaarde nauwe 96
 hapscharretig 93
 hapscharretig 93
 hard 105, 107, 110
 HARD WERKEN 100
 HARD, RUW 109
 harde weg 219
 hardkop 77
 haren, zich in de ~ zitten 117
 harkhui 50
 harnas 201
 hart 114
 hart, geen ~ 110
 hart, warm ~ 114
 harte, van ~ 104
 harteerlijk gemeend 104
 HARTELIJK 104
 hartelijk 88, 104
 hart-en-ziel 114
 harts 114
 hasard 59
 hasardwinst 24
 hasen 119
 haspelen 148, 195
 hat 114
 HATEN 119
 haten 119
 hats 114
 hatslig 104
 hauf frengske 68
 hauf schoor, de ~ 178
 haus, hollen ~ 96
 hauve cent 66, 74
 hauve frang 68
 hauve gulden 77
 hauveke 74
 have cent 66, 74
 have frang 68
 have gaasknap 75
 have gulden 77
 have, een ~ 74
 haveke 74
 hazen 246
 hazen gaan 246
 hazepad 221
 hebbelig 93
 hebben 113, 184
 hebben en houden 82
 hebbelig 93
 hebbelige, een ~ 93
 hebbetig 93
 hebbig 93
 hebzucht 93
 HEBZUCHTIG 93
 hebzuchtig 93
 hechten 114
 heden, dag ~ dag morgen kallen
 149
 heëd 8
 heel alleen 5
 heel goed 104
 heel koopsom, de ~ 22
 heel paai, de ~ 22
 heel som, de ~ 22
 heel stil kallen 150
 heel stil praten 150
 heel vriendelijk 104
 heel vriendschappelijk 104
 heel zacht kallen 150
 heel zwik, de ~ 22
 heemse lui 6
 heftig 107
 heftzwecke 247
 heggen, achter de ~ blijven
 liggen 245
 heggen, achter de ~ lopen 245
 heggen, achter de ~ naar de
 school gaan 245
 heggenadvocaat 148
 heggenschool 245
 heggenschool doen 245
 heggenschool hebben 245
 heggenschool houden 245
 heggenschool plenken 245
 heggenschoolke doen 245
 heggenschooltje doen 245
 hegschool 245
 hegschool houden 245
 hei, de ~ omgaan 246
 heibel 118
 heilhuizen 10
 Heils, Leger des ~ 175
 heimelijk steken 127
 heisa 118
 heitsje 76
 hekel hebben aan, een ~ 119
 hekkenschool 245
 hekkenschool houwen 245
 hekkenschoolke doen 245
 hekschool 245
 hekschool haaien 245
 hekschool halden 245
 hekschool houwen 245
 heksenschool 245
 hel 107, 110
 hel geld 63
 hel het kopen in hebben 97
 hel kallen 155

- hele bedrag, het ~ 21
 hele boel, de ~ 22
 hele klimbim, de ~ 22
 hele klimbims, de ~ 22
 hele klommel, de ~ 22
 hele knommel, de ~ 22
 hele koopsom, de ~ 22
 hele kraam, de ~ 22
 hele mest, de ~ 22
 hele paai, de ~ 22
 hele patat, de ~ 22
 hele pot, de ~ 21
 hele roffel, de ~ 22
 hele sekwei, de ~ 22
 hele smak, de ~ 22
 hele som, de ~ 22
 hele weg 238
 hele zwik, de ~ 22
 helle 110
 helle munt 63
 helle weg 219
 helle, een ~ 77
 helop zeggen 155
 helpen 25
 helpen, vragen om te ~ 143
 helpen, vragen voor te ~ 143
 hemd, het ~ van het lijf vragen 144
 hemd, in zijn ~ zetten 129
 hendel, op de ~ houwen dat de ketel davert 128
 hendel, op de ~ stoten dat de korf rammelt 128
hengel, op de ~ houwen dat de ketel davert 128
 hengelen 20
 hengselen 115
 henselen 115, 117
 hentselen 115
 heppig 93
 herbergen afgaan, de ~ 11
 herde 8
 HERENFIETS 216
 herenfiets 216
 herengeld 50
 herenvelo 216
 herkiezen 176
 herrie 118
 herrie hebben 115
 herrie maken 115, 154
 herrie schoppen 154
 herrie, slaande ~ 118
 herriemaker 12
 herriën 115, 117, 154
 HERSTEMMEN 176
 herstemmen 176
 hert 114
 herzlich 104
 het brutobedrag 21
 het erin peperen 184
het gans bedrag 21
het gans kraamke 22
 het ganse bedrag 21
 het ganse geld 21
 het ganse kraampje 22
 het gedaan hebben 193
 het geld springt haar in de tas 97
 het hele bedrag 21
 het hemd van het lijf vragen 144
 het hoog in de bof hebben 156
 het is net een papegaai 155
 het jasje uitvegen 128
 het kopen in hebben, hel ~ 97
 het kot vol 22
 het kunnen uitleggen 147
 het land afgaan 29
 het menen 156
 het mondje bij zich hebben 147
 het niet hebben op 119
 het onzuivere bedrag 21
 het smal hebben 99
 het staat daar te kraaien 56
 het staat gelijk een paal boven water 126
 het vaampje gesneden hebben 147
 het vlak hebben 153
het vol pond 21
 HET VOLLE BEDRAG 21
 het volle bedrag 21
 het volle geld 21
 het volle pond 21
het volle ponk 21
 het wel weten te zeggen 147
 het zijn zeggen, iemand ~ 129
 het zijne van denken, er ~ 192
hetslig 104
 hetzelfde koordje trekken, aan ~ 195
hetzelfste, aan ~ koreke trekken 195
 heugel 42
 heul 223
 heulen 194
 heusel 122
 heusjes spreken 150
heuskes spreken 150
heuvelke 222
 heuveltje 222
 hevel 42
 heven 113, 141
 hibbel 135
hieneffen, die van ~ 168
hieneven, die ~ 168
 hiep 135
 hier, een die niet van ~ is 6
 hier, een van ~ 6
 hier, gene van ~ 6
 hier, iemand van ~ 6
 hier, mensen van ~ 6
 hierneven, die ~ 168
 hierneven, die van ~ 168, 169
 hiesiger 6
 hiesiger lui 6
 hiesiger, geen ~ 7
 hikken 42
 Hilton-hotel 201
hingerhouwen 196
hingeroverdrukken 196
hingeroverdujen 196
 hinterhouden 196
 hinteroverdrukken 196
 hinteroverduwen 196
 historie 123
 hitsig 107
hjoddel 84
 hobbelen 210
hoddelaar 31
 hoddelen 210
 hoddelskramer 31, 36
hoddelskriemer 31, 36
hoebelen 210
hoedelen 16, 17
 hoedje, onder een ~ spelen 196
 hoek 167, 168
hoepelen 210
 hoer 199
hoesselen 16
 hoetelaar 31
 hoetelaard 31
 hoetelder 31
 hoetelen 10, 16, 17, 195
hoetelerd 31
 hoeven, niet ~ 119
 hoge pier 171
 hoge piet 171
 hoge, een ~ 171
 HOGEN 48
 hogen 20, 48
 hogen, vals ~ 48
 hoger 49
 hoger bieden 48
 hoger inzetten 48
 hoger zetten 48
 hoging 45
 hoging, publieke verkoop met ~ 44
 hoging, verkoop met ~ 44
 hokje 163
hokske 163
 hol 94
hol bees 95
 Hollander 6
Hollands knap 75
 Hollandse cent 74
 Hollandse daalder 78
 Hollandse knab 75
 holle beest 95
 holle hals 96
 holle klot 118
 holle man 96
 holle weg 221
 holle, een ~ 96

hollen haus 96
holster 42
 hommelen 151
 hommen 151
 hond, wie een ~ 108
honderd francs 72
honderd frang 72
honderd frangs 72
 honderd frank 72
 honderd frank, bankje van ~ 72
 HONDERD FRANK, BIJLET VAN ~ 72
 honderd frank, biljet van ~ 72
 honderd frank, biljetje van ~ 72
 honderd frank, briefje van ~ 72
 honderd frank, schein van ~ 72
 honderd frank, stuk van ~ 72
 honderd frank, stukje van ~ 72
 honderd franks 72
 honderd gulden 81
 HONDERD GULDEN, BIJLET VAN ~ 81
 honderd gulden, briefje van ~ 81
 honderd gulden, stuk van ~ 81
 honderd, bankbiljet van ~ 72
 honderd, bankje van ~ 81
 honderd, biljet van ~ 72
 honderd, briefje van ~ 72, 81
 honderd, briefje van ~ met een kop op 81
 honderd, schein van ~ met een kop op 81
honderd-frangschein 72
 honderd-frankschein 72
 honderd-guldenschein 81
 honderd-guldenstuk 81
 hondschtig 108
 honing om de baard smeren 141
 honing om de mond smeren 141
 honing om de muil smeren 141
 honing om de toot smeren 141
hoof 242
 hoofd 242
 hoofd der school 242
 hoofd van de school 242
 hoofdje 76
 hoofdmeester 242
 hoofdonderwijzer 242
 hoofdweg 219
 hoog, het ~ in de bol hebben 156
 hoog, iemand er ~ op hebben 113
hoogdiener 142
 hooggeld 49
 hoogselgeld 49
 hoogste bied 49
 hoogste bod 49
 hoogste gebod 49
 hoogte, in de ~ gaan 21
 hoop, de ganse ~ 22
 hoop, op een ~ kakken 196
 hoop, op een ~ schijten 196
 horen 189

horen, de waarheid laten ~ 127
 horsen, ruzing op ~ af 118
 hort, de ~ opgaan 11
 hospies 174, 175
 hosselen 16
 hotselen 210
 HOTSSEN 210
 hotsen 210
 houden 195
 houden aan 113
 HOUDEN VAN 113
 houden van 113
 houden, aan de kal ~ 9
 houden, aan de lijn ~ 19
 houden, aan het melken ~ 19
 houden, barret ~ 246
 HOUDEN, BELOFTE NIET ~ 129
 houden, beraad ~ 144
 houden, buurpraatje ~ 9
 houden, de noren ~ 101
 houden, de oren ~ 101
 houden, de zaak aan de gang ~ 39
 houden, de zaak draaiende ~ 39
 houden, een verspreken niet ~ 130
 houden, geen woord ~ 130
 houden, haagschool ~ 245
 houden, hagenschool ~ 245
 houden, hebben en ~ 82
 houden, heggenschool ~ 245
 houden, hegschool ~ 245
 houden, koopdag ~ 45
 houden, laten ~ 26
 houden, niet ~ 130
 houden, noensrust ~ 101
 houden, noentijd ~ 101
 houden, raad ~ 144
 houden, stijf ~ 19
 houden, taai ~ 19
 houden, ungeren ~ 101
 houden, veil ~ 30
 houden, winkel ~ 39
 houden, zich aan het vragen ~ 139
 houden, zich ergens niet aan ~ 130
 houden, zich niet aan zijn woord ~ 130
 houden, zich niet eraan ~ 130
 houden, zijn belofte niet ~ 130
 houden, zijn woord niet ~ 129
hougen van 113
houjen 195
 houten brug 233
 houteren bruggetje 233
 houtsen brug 233
 houvast 93, 94
 houvaste, een ~ 96
 houvastig 93, 94
 houvastige, een ~ 96

houven van 113
houven, haagschool ~ 245
houven 195
 houwen dat de deksel rammelt, op de ketel ~ 128
 houwen dat de ketel davert, op de hendel ~ 128
houven van 113
houven, buurpraatsje ~ 9
houven, haagschool ~ 245
houven, hebben en ~ 82
houven, heggenschool ~ 245
houven, hegschool ~ 245
houven, hekkenschool ~ 245
houven, hekschool ~ 245
 houwen, in de handen ~ 46
houven, onjeren ~ 101
 houwen, op de oor ~ 24
 houwen, zich ~ 117
 HOZEN 232
 hozen 232
hui, dag ~ dag morgen kallen 149
 huichelen 141, 195
 huid 125, 194
 huis 175
 huishbewaarder 188
 huisheer 188
 huishuur 84
 huiskoopman 37
 huissier 48, 188
 huissierder 37
huissierer 37
 huissierman 37
 huizeren 29
 huizeren gaan 30
 HULP VRAGEN 143
 hulp vragen 143
 hulp vragen, om ~ 143
hult 223, 235
 hulte 223, 235
humme, het ~ van het lijf vragen 144
hungeren 101
hunjeren 101
 huur 84
 huurgeld 84
 HURPENNING 84
 huurpenning 84
 huursel 84
 HYPOTHEEK 59
 hypotheek 59

I

i gen tes steken 196
i genne staal zetten 211
 identiteitsbewijs 239
 identiteitsfoto 240
 IDENTITEITSKAART 239
 identiteitskaart 239

- iemand bij de poten hebben 16
 iemand die de blok kan slepen 142
 iemand die God en alle lui bezeikt 31
 iemand die God en alle lui verneukt 31
 iemand eieren onder leggen 141
 iemand er hoog op hebben 113
 IEMAND GRAAG MOGEN 112
 iemand het zijn zeggen 129
 iemand in staat zien 192
 iemand met drie-vier gezichten 142
 iemand met twee gezichten 131, 142
 iemand uit het dorp 6
 iemand van hier 6
 iemand, vreemd ~ 7
 iets geven 25
 ijchten 42
 ijkelen 42
 IJKEN 41
 ijken 41
 ijmeren 138
 ijzerbaan 228
 ijzerenweg 228, 229
 ijzergeld 64
 ijzerweg 228
 iladen 10
 ilanen 10
 illustrase 159, 160
 ILLUSTRATIE 159
 illustratie 159, 160
 imiteren 155
 import 6
 in bedenk staan 18
 in bedenk zijn 18
 in beding zijn 18
 in bedrag staan 18
 in beraad hebben 18
 in beraad zijn 18
 IN BESLAG NEMEN 200
 in beslag nemen 200
 in beslag pakken 200
 in besprek zijn 18
 in cafés liggen, veel ~ 12
 in de bloemen zetten 87
 in de garage zetten 211
 in de geburen gaan klappen 10
 in de geburen gaan zitten 10
 in de haag steken, zijn gat ~ 26
 in de haak, niet ~ 193
 in de handel zijn 18
 in de handen houwen 46
 in de handen klatsen 46
 in de haren zitten, zich ~ 117
 in de hoogte gaan 21
 in de kont kruipen 141
 in de krijt staan 57
 in de kuif pikken 185
 in de lat staan 57
 in de nek trekken, zijn woord ~ 26
 in de nek zitten 24
 in de rug schieten 130
 in de schuld staan 57
 in de stal zetten 211
 in de tas steken 196
 in de voorraad 43
 in de vot kruipen 141
 in de wirtschaft liggen 12
 in dienst gaan 205
 in dienst moeten 205
 in dienst zijn 205
 in een roes 41
 in een zwart blaadje staan 57
 in eigen tas steken 196
 in handel zijn 18
 in hebben, hel het kopen ~ 97
 in het boek staan 57
 in het gras bijten 208
 in het haar zitten, elkander ~ 116
 in het haar zitten, malkander ~ 116
 in het kistje hangen 132
 in het krijt staan 27, 57
 in het krijt zetten 27
 in het verdacht hebben 192
 in het vore 43
 in koop hebben 18
 in koop zijn 18
 in mekander zijn 115
 in onderhandeling staan 18
 in onderhandeling zijn 18
 in onderhandelingen zijn 18
 in optie hebben 18
 in orde, niet ~ 193
 in rekening brengen 21
 in staat zien, iemand ~ 192
 in stock 43
 in versprek zijn 18
 IN VOORRAAD 43
 in voorraad 43
 in zeik zetten 128
 in zijn gat steken 87
 in zijn gezicht zeggen, recht ~ 129
 in zijn hemd zetten 129
 in zijn oor blazen 149
 inbeur 84
 inbeuren 27, 83
 inbijten 141
 inbrengen 186
 incasseren 27
 incasseren 83
 indentiebewijs 239
 ineenzitten 115
 inflensen 141
 infoetelen 143
 ingeschoten geld 23
 inhalig 94
 inhouden 47
 inhouden 46
 ink 159
 ink, pot met ~ 159
 inkfleske 159
 inkkoker 159
 inklatsen 46
 inkom 83
 INKOMEN 83
 inkomen 83
 inkomend, het ~ 83
 inkomende, het ~ 83
 inkomengeld 83
 inkomsten 83
 inkopen 28
 INKOPEN (GAAN) DOEN OP DE MARKT 28
 inkopen doen 28
 inkpot 159
 inkpotje 159
 inkspot 159
 inkstel 159
 INKT 158
 inkt 159
 inkt, pot met ~ 159
 inktflesje 159
 inktkoker 159
 INKTPOT 158
 inktpot 159
 inktpotje 159
 inktspot 159
 inktstel 159
 inktvat 159
 inlanen 10
 inlichting 122
 inmalen 184
 INMIJNER 49
 inmijner 49
 inne garage zetten 211
 innen 27, 83
 inpalmen 208
 inpenning 84
 inscharren 208
 insinueren 128
 inslaan 46
 interest 58
 internaat 241
 intrek 84
 intrekken 26, 47, 130
 intrekken, de keutel ~ 130
 intrekken, zijn keutel ~ 130
 intrekken, zijn woord ~ 26, 130
 intrest 58
 inventaris 42
 inviteren 10
 inzat 48
 INZET 48
 inzet 48, 49
 inzetten 48, 211
 inzetten, hoger ~ 48
 inzetter 49

ITALIAAN 165
 Italiaan 165
 Italiander 165
 Italianer 165
 izat 48
 izats 48
 izetten 48

J

JAARMARKT 38
 jaarmarkt 38
 jagelen 210
 jagen 209, 211
 jagen, bet de velo ~ 211
 jagen, met de velo ~ 211
 jagen, velo ~ 211
 jakkeren 209
 jammeren 138, 140
 jammergeld 23
 Jan, de ~ uithangen 12
 Jan, van zijn ~ maken 156
 janhagel 199
 janksteren 152
 jas, de ~ uitschuren 128
 jas, de ~ uitvegen 127, 128
 jas, zijn ~ draaien 130
 jasje, het ~ uitvegen 128
 jasje, het ~ uitvegen 128
 jassen, patatten gaan ~ 205
 jats, op ~ gaan 11
 jatsen 11
 jatten 196
 jen zien 113
 jen, voor de ~ 124
 jengelen 138, 139
 jensen 116
 jeremiëren 140
 JEUGD, JONGELIEDEN 1
 jitshoos 95
 joden 16, 20
 jodenmarkt 38
 jodenstreken hebben 26
 JOELEN 154
 joelen 154
 joenksteren 152
 joepenmarkt 38
 joesteren 12
 joling 84
 jomfer 4
 jompvrouw 4
 jong 3
 jong meidje 4
 jong, groene ~ 204
 jong, lichte ~ 32
 jonge dochter 4
 JONGELIEDEN, JEUGD 1
 jongens, bonte ~ 182
 jongensfiets 216
 jongvrouw 4
 jonk meideke 4

jonkfer 4
 jonkvrouw 4
 JOOD 165
 jood 31, 96
 joodachtig doen 16
 jouwen 154, 155
 joviaal 88
 judas 31, 96, 110, 143, 199
 judassen 128, 141, 195
 judden 20
 juf 4, 243
 juffer 4
 jufferke 4
 juffertje 4
 juffrijf 4
 JUFFROUW 4
 juffrouw 4, 243
 juist maken 42
 jungfer 4
 jungsteren 140
 juttemis 57

K

ka 236
 kaai 236
 kaal 122
 kaan 231
 kaanjel 224, 234
 kaar 213
 kaart 162, 226
 kaart met een prentje 162
 kaart, gele ~ 162
 kaarteke 226
 kaartgeld 62
 kaartje 226
 kaartsje 226
 kaatsje 226
 kabaal 118
 kabaal maken 154
 kabalen 154
 kabausje 163
 kadastraal bewijs 82
 KADE 236
 kade 236
 kadee 3
 kadee, gemene ~ 199
 kadee, slechte ~ 199
 kadoke 88
 kaffe 102
 kaffestijd 102
 kaffetijd 102
 kaffetorie 162
 kaffie 102
 kaffietijd 102
 kakel 135
 kakelen 115, 148
 kakelkont 135
 kaken 115, 154, 155
 kakken, op een hoop ~ 196
 kal¹ 121, 122
 kal² 224, 234
 kal, aan de ~ houden 9
 kal, gekke ~ 125
 kalangeren 184
 kalant 37
 kalbaard 135
 kalbas 148
 kalebas 148, 239
 kalebasje 239
 kalebeske 239
 kallage 136
 kallen 9, 131, 132, 153
 kallen over 145
 kallen, bij de geburen gaan ~ 9
 kallen, binnensmonds ~ 150
 kallen, dag heden dag morgen ~ 149
 kallen, dooreen ~ 153
 kallen, dooreenheen ~ 153
 kallen, druk ~ 153
 kallen, goed ~ 146
 kallen, heel stil ~ 150
 kallen, heel zacht ~ 150
 kallen, hel ~ 155
 kallen, langzaam ~ 149
 kallen, lief ~ 141
 kallen, lijzig ~ 149
 kallen, met een stijve tong ~ 149
 kallen, met iemand op ~ 141
 kallen, naar de mond ~ 141
 kallen, naar de muil ~ 141
 kallen, opgeregt ~ 153
 kallen, schoon ~ 141
 kallen, stil ~ 150
 kallen, stilletjes ~ 150
 kallen, traag ~ 149
 kallen, vlot ~ 147, 153
 kallen, vrouw die veel kalt 136
 kallen, zacht ~ 150
 kallen, zachtjes ~ 150
 kalrijk zijn 146
 kalverstreek 125
 kalwif 136
 kameraad 111
 kamizool 201
 kammen, zich ~ 116
 kan, uit de ~ springen 26
 KANAAL 233
 kanaal 224, 233, 235
 kanaalafloop 224
 kanaar 233
 kanel 224
 kangel 224
 kanjel 224, 234
 kankeren 116, 138, 152
 kansje 59
 kanske 59
 kant 159, 167, 223, 235, 236
 kant van de baan 223
 kanten maken, klare ~ 111
 kantje 41

- kanton 187
 KANTONGERECHT 187
 kantongerecht 187
 kantonrechter 187
kantsje 41
kaperaal 203
 kapoenenstreek 194
kaporaal 203
kapraal 203
 kar 213
 karabijn 207
karbijn 207
karkensvolk 35
karkeskoopman 37
karkesman 37
karkesnest 199
karperaal 203
 karrad 78
 karren 210
 karrenrad 78
 karrenspringer 31
 karretjeskoopman 37
 karretjesman 37
 karretjesnest 199
 karretjesvolk 35
kartoetsje 63
 karwats 202
 KARWEIEN 217
 karweien 217
 karweieren 217
kasje 173
kaske 173
 kassei 219
 kasseiweg 219
 kassier 179
 kast 40, 173, 202
 kast, de ~ uitvegen 127
 kast, gierebas heeft de kop in
 de ~ 94
 kastenmannetje 68, 78
kastenmenneke 78
kastenmensje 68
 kastenpietje 79
 kastje 173
 kat, een ~ geven 128
 kat, zijn ~ sturen 26
 katholiek, niet ~ 193
 katoen 118
 katsjel 158
 KATTEN 26
 katten 26
 kattenkwaad 194
 kattig 107
 kavelen 117
 kavelgeld 50
 kazakdraaien 130
 kazakdraaier 131
 kazelaar 191
 kazelen 10, 133, 150, 190
 kazelhaks 136
 kazelkont 136
 kazelwijn 136
 kazernewacht 203
kazet 160
 keel, zijn woord door zijn ~
 trekken 130
 keerweg 220
 keet 118
 kegelen 116
 keihelle, een ~ 148
 keizer, voor de ~ werken 217
 kekel 136
 kekelen 115, 116, 117
 keken 153, 154, 155
 kelen 155
kels, fiets voor ~ 216
kelsfiets 216
 kemel, een ~ schieten 156
 kemmelen 116
 kempen, zich ~ 118
 kennen, te ~ geven 131
 kennis hebben 114
 kennisgeven 132
 kennismaking 122
kepraal 203
ker 213
 KEREL 3
 kerel 2, 3
 kerel, gemene ~ 199
 kerel, godverlaten ~ 197
 kerel, slechte ~ 199
 kerel, verlaten ~ 31
 kerel, vreemde ~ 7
 kerels, fiets voor ~ 216
 kerelsfiets 216
kerjong 158
 kerk, aan de ~ 172
kerplei 172
 kerkplein 172
 kermis 38, 118
 kermisgeld 89
 kern 172
kernel 203
 kernoedus 96
kerzet 160
 ketel, op de ~ houden dat de
 deksel rammelt 128
 ketel, op de hendel houden dat
 de ~ davert 128
 ketellapper 37
ketje 226
 keuren 42
 keutel intrekken, de ~ 130
 keutel intrekken, zijn ~ 130
 keutelen 141
kevinsje 174
kezet 160
 KIBBELEN 115
 kibbelen 115, 133
 kiekenkramer 35
 kierewieren 154
kiesderen weg 218
kiesderweg 218
 kiezel 218, 220
 kiezelbaan 218
 kiezelgracht 223
 kiezelpaadje 218
kieselpeeke 218
 kiezelstraat 218
 kiezelweg 218
 kiezen 176
 kiezeren weg 218
 kiezerweg 218
 kiffelen 116
 kift 118
 kijkuit 40
 kijven 116, 117
 kikzjozerij 43
 kind 244
 kind, schoolgaand ~ 244
kinder uit de school 244
 kinderen uit de school 244
 kindergazet 160
 kinderhistorie 124
 kinderkal 124
 kinderklap 124
 kinderkoppen, weg met ~ 219
 kinderpraat 124
 kinderpraatje 124
 kinderprent 124
 kinderverhaal 124
kinderverhaalke 124
 kinderverhaaltje 124
 kindervertelsel 123
kindervertelselke 124
 kindervertelseltje 124
kindervertelselke 124
 kindervertelsertje 124
 kindervits 194
 kindje 143
kindsje 143
 kist 214
 kist, met de knieën op de ~
 zitten 92
 kist, op de ~ zitten 92
 kisten 210
 kistje, in het ~ hangen 132
 kitsch 44
 klaagbalk 140
klaanderen 133
 klaar antwoord 126
 klaargebruik 86
 klaarmaken 146
 klabbaard 136
klabberd 136
 klaffen 190
 KLAGEN 140
 klagen 138, 140
 klamanderen 133
 klamenteren 140
 klamot 199
 klanderen 133
klanderen 9

- kländerwif 136
 klandizie 37
klaneren 133
 KLANT 37
 klant 37
klaoneren 133
klaonerwif 136
 klapater 134
 klapekster 134
 klappeus 134
 klapkapei 134, 190
 KLAPLOPEN 90
 klaplopen 90
 KLAPLOPER 91
 klaploper 91
klapmoel 134, 190
 klapmuil 134, 190
 klapmuts 134
klappampeï 134
 klappapei 134
 klappeer 134
 klappeers 134
 klappei 134, 190
 klappeien 190
 klappeister 134
 klappen 132, 133, 145, 153, 190
 klappen, bij de geburen gaan ~ 10
 klappen, in de geburen gaan ~ 10
 klappen, stil ~ 150
 klappen, stilletjes ~ 150
 klappende ekster 134
 klapper 190
klappere 134
 klapperpei 190
klappooi 134
 klapschotel 134
 klapspaan 134, 190
 klapster 134
 klaptoet 134, 190
 klaptong 134
 klapwif 134
 klare kanten maken 111
 klare praat 126
klaren 140
klasjeneren 10, 116, 117, 133, 137, 153, 154
 klater 136
 klateren 133
 klatergeld 62, 64
 klaterheks 136
 klaterwif 136
 klats 135
 klatsen 46, 133, 190
 klatsen, in de handen ~ 46
klatsentante 135
 klatsoor 135
 klatspijp 135
 klatstante 135
 klatswif 135, 190
 klauwen 196, 208
 klauwhannes 197
 klavater 136
 kledderdets 136
kleigeld 62
kleigeldsj 62
kleigelsj 62
klein centen 62
 klein doodlopend straatje 221
 klein goudstukje 78
 klein krijgen 98
 kleine centen 62
 kleine man 33
 kleineren 128
 KLEINGELD 62
 kleingeld 62, 84
 kleinigheid 44
 kleinoed 44
 kleinoedje 44
 kleins 62
 klemmetje 247
klempe 247
 klenderaar 13
 klenderen 9, 133, 137, 246
klengeren 9, 133
klenjeraar 13
klenjeren 9, 137, 246
 klep 136
 klepgeld 62
 klepneus 190
 kleppen 133, 189
 klepper 136, 190
 klepperd 136, 190
 klepperman 171
 kleppermuil 136
 kleps 136
 klepsen 190
 klepsprij 191
 klepstaart 190
 kleptong 190
 klerk 48
 kletpraatje 122
 klets 135
 kletsavonden 9
 KLETSEN 132
 kletsen 10, 132, 190
 kletsen, druk ~ 153
 kletser 190
 kletserd 135
 kletskont 135
 kletskous 135, 190
 kletskousen 137
 kletsmadam 135
 kletsmajoor 148, 190
 kletsmeier 190
 kletsmeun 135
 kletsmoeder 135
kletsmoer 135
 kletsmoer 190
 kletspraat 122
 kletspraatje 122
kletspraatsje 122
 kletspraj 190
 kletspruik 135
 kletsspaan 190
kletstant 135
 kletstante 135
 kletstrien 135
 KLETSWIJF 134
 kletswif 135, 190
 kletten 133
 kleur 8
 kleutergeld 62
KLEUTERSCHOOL 241
 kleven 13
 kliek 8
 klikken 189
 klikker 190
 KLIKSPAAN 190
 klikspaan 190
 klimbim, de ganse ~ 22
 klimbim, de hele ~ 22
 klimbims, de hele ~ 22
 klingelgeld 62
klinggeld 62
 kliniek 174
 klinken schuren 30
 klinkend geld 62
 klinkende munt 62
 klinker 219, 220
 klinkerd 219, 220
 klinkerstraat 219
 klinkerweg 219, 220
 klits, geen ~ waard 55
 klits, geen potaarden ~ waard 55
 kloets 75
 klommel 44
 klommel, de hele ~ 22
 klommelaar 31
klommelke 44
 klommeltje 44
 klooster 174, 175
 kloot, geen ~ waard 55
 klootje 125
 klootmarchand 31
 klootpie 31
 klootzak 199
 kloppartij 119
 kloppen, erop ~ 98
 kloppen, handen ~ 46
 kloppen, stub uit de mat ~ 129
 kloppen, zich ~ 118
 kloren 141
 klot, holle ~ 118
 kloten 16, 24, 26, 130, 141
 kloten, geen ~ waard 55
 kloten, op zijn ~ geven 129
 kloten, oude ~ 125
 kloten, van zijn ~ maken 156
 kloteren 184
 kloterij 125
 kloters aandoen, de ~ 184
 kluister 201

- kluit, de ganse ~ 22
 kluzenaar 5
 klungel 44
 kluts 67
 knaak 78
 knaal 233
 knaar 233
 knab 67, 75
 knab met een lok in 67
 knab van twee en een half 75
 knab van vijf 75
 knab van vijf cent 67
 knab, Belse ~ 67
 knab, dubbele ~ 68
 knab, geen ~ waard 54
 knab, geen rode ~ waard 54
 knab, halve ~ 75
 knab, Hollandse ~ 75
 knabje 64, 67, 68, 75
 knabje van vijf 75
 knabje van vijf cent 75
 knabje, geen ~ waard 54
 knakken 184
 knap 67, 75
 knap met een lok in 67
 knap van vijf 75
 knap, Hollands ~ 75
 knappen 52
 knapperd 63
 knausetig 93
 knausig 93, 94
 knauw 157
 knauwelen 151
 knebbe van vijf 75
 knebbeke 67, 68
 knebje 68
 knebke 67, 75
 knep 67
 knep, dubbele ~ 68
 knepje 75
 knepke 64, 67, 75
 knepke va vijf 75
 knepke van vijf 75
 knepke van vijf cent 75
 knepke, geen ~ waard 54
 kneppeke 67
 kneut 96
 knibbelen 115, 117
 knieën, met de ~ op de kist
 zitten 92
 knieval doen 143
 kniezer 96
 kniezer, erge ~ 96
 knijnetig 107
 knijns 107
 knijpegel 96
 knijpen 92
 KNIJPEN, ERTUSSENUIT ~ 203
 knip 222
 knip, de ~ trekken 51
 knipbeurs 65
 knippen 184
 knobbelen, zich ~ 118
 knoei 43
 knoeien 152
 knoeverd 31
 knoeven¹ 41
 knoeven² 184, 185
 knoest 96
 knoet 96
 knoets 96
 knoezelen 151
 knoezen 151, 152
 knokken 117
 knommel, de hele ~ 22
 knommelke 44
 knommeltje 44
 knop, geen ~ waard 55
 knopper, erge ~ 96
 knorren 152
 knorrig 105
 knorvelen 151
 knot 63
 knoteren 138, 151
 knotteren 151
 knungelding 44
 knurkijzer 215
 koddebeier 183
 koddig gezegde 124
 koe 96
 koedelaar 31
 koedelen 16
 koekoeksheffing 178
 koempel 111
 koempel 8
 koer 242
 koersen 41
 koersmachine 215
 koes 95
 koesje 95
 koeske 95
 koesteren, wrok ~ 120
 koet, frang be e ~ in 68
 koetelaar 31
 koetelen 16, 17
 KOETS 213
 koetsen 210
 koetszak 220
 koezen 138
 koffer 239
 koffergeld 64
 koffierke 239
 koffertje 239
 koffertorie 162
 koffetuur 162
 koffie 102
 koffiedrinken 101, 102
 koffiestijd 102
 koffietijd 102
 koffietrien 136
 kolder 125
 kolonel 203
 kolnel 203
 KOLONEL 203
 kolonel 203
 kolonie 175
 kom 172
 komen 52
 komen opdagen, niet ~ 26
 komen, akkoord ~ 86
 komen, bij mich ~ 9
 komen, eventjes ~ 9
 komen, goed uit zijn woorden ~
 147
 komen, met de leugens achter
 de waarheid ~ 144
 komen, naar mich ~ 9
 komen, naar thuis ~ 9
 komen, niet ~ 26
 komen, niet eraan ~ 99
 komen, op de tij ~ 185
 komen, op de vergadering ~ 145
 komen, op te tij ~ 185
 komen, over de brug ~ 51
 komen, ter tij ~ 185
 komenschappen 15
 kommies 179
 komp 172
 kompel 8, 111
 kompeneej 8
 kompenie 8
 kompeniej 8
 kompenij 8
 kond 37
 Kongolees 7
 konijn 73
 konijnachtig 107
 konijns 107
 KONING 176
 koning 176
 konink 176
 konkel 97
 konkelefoezen 152
 konkelen 141, 195
 KONKELFOEZEN 152
 konkelfoezen 152
 kont, in de ~ kruipen 141
 kontenkruipen 141
 kontenkruiper 142, 191
 kontenlikker 142
 kontkruipen 141
 kontkruiper 142
 koolassenweg 218
 koop 45
 koop, in ~ hebben 18
 koop, in ~ zijn 18
 koop, met een handslag over de
 ~ eens worden 46
 koopachtig 97
 koopakt 82
 koopakte 82
 koopdag 44
 koopdag bij uithoging 45

- koopdag houden 45
 koopgaarne 97
koopgaer 97
 koopgek 97
 koopgeld 50, 85
 koopgraag 97
 koopje 59
koopke 59
 KOOPLUSTIG 96
 kooplustig 97
 KOOPLUSTIGE VROUW 97
 koopman 30, 35, 37
 KOOPMAN, ONBETROUWBARE ~ 31
 koopmanschap, op ~ gaan 30
 KOOPPENNING 84
 kooppenning 49, 85
 koopsom 49, 50, 85
 koopsom, de hele ~ 22
 KOOPWAAR 40
 koopwaar 40
 koopziek 97
 koopzucht 97
 koord, aan dezelfde ~ trekken 195
 koord, aan een ~ trekken 195
 koord, een ~ trekken 195
 koord, uit de ~ springen 26
 koordje, aan hetzelfde ~ trekken 195
 koosjer, niet ~ 193
 koosjer, niet gans ~ 193
 kop 78
 kop in de kast, gierebas heeft de ~ 94
 kop, briefje van honderd met een ~ op 81
 kop, een goede muil aan zijn ~ hebben 147
 kop, op een zijn ~ leven 91
 kop, schein van honderd met een ~ op 81
 KOPEN 28
 kopen 28
 kopen, à contant ~ 27
 kopen, aan het ~ zijn 18
 kopen, aan het lopen voor te ~ zijn 18
 kopen, bet schuld ~ 27
 kopen, contant ~ 27
 kopen, gaarne ~ 97
 kopen, hel het ~ in hebben 97
 kopen, op afbetaling ~ 27
 kopen, op de bonnefooi ~ 27
 kopen, op de lat ~ 27
 kopen, op de markt ~ 28
 kopen, op de pof ~ 27
 kopen, op het lot ~ 27
 kopen, op krediet ~ 27
 kopen, op pof ~ 27
 koper 30, 37, 49, 64
koperaal 203
 koperen¹, een ~ 63, 74
 koperen², een ~ 182
 koperen bag 63
 koperen cent 63, 66
 koperen centen 64
 koperen geld 64
 koperen geldstukken 64
 koperen stukje 63
 koperen stukken 64
 koperen, geen ~ waard 55
 KOPERGELD 63
 kopergeld 64
 koperstuk 63
 kopje 163
kopke 163
koporaal 203
 koppen 230
 koppen bijeenleggen, de ~ 86
 koppen bijeensteken, de ~ 111
 koppen leggen, de ~ 111
kopraal 203
 kopstuk 171
koreke, aan hetzelfde ~ trekken 195
korenel 203
 korentje, half ~ 68
 korf 38
 korf, op de hendel stoten dat de ~ rammelt 128
kornel 203
 koronel 203
korperaal 203
 KORPORAAL 203
 korporaal 203
korpraal 203
 kort 106
 kort aangeboden 106
 kort aangezet 106
 kort afgebeten 106
 kort afgehangen 106
 kort gebonden 105, 106
 kort gebouwen 106
 kort geknoopt 106
 kort geversd 106
 kort van stof 106
kort van vassen 106
 kort van versen 106
 kortaf 105, 106
 kortavonden 9
 korten 211
 korten, de avond ~ 9
 KORTER MAKEN 210
 korter varen 211
 kortere, een ~ weg pakken 211
 korting, alles ohne ~ 22
 korting, zonder ~ 22
 kortswijl 125
 KOSTBAAR 52
 kostbaar 52
 kostelijk 52, 53
 KOSTEN 52
 kosten 50, 52
 kosten, een die nog zal ~ aan begraven 198
 KOSTGANGER 5
 kostganger 5
 kostig 52
 kostman 5
 KOSTSCHOOL 241
 kostschool 241
 kostspelig 52
 kot 63, 202
 kot vol, het ~ 22
 kot, frank bet een ~ in 68
 kotje¹ 63
 kotje² 202
 koude, met een ~ hand aan een warme bodem voelen 144
 kous 92
kousjer, niet ~ 193
kousjer, niet gans ~ 193
 kouten 133
 kraag, bij zijn ~ hebben 184
 kraag, bij zijn ~ krijgen 184
 kraag, met zijn ~ pakken 184
 kraaien, daar staan nog get te ~ 56
 kraaien, het staat daar te ~ 56
 kraak 59
 kraam 38, 41
 kraam, de hele ~ 22
kraamke 38
kraamke, het gans ~ 22
 kraamman 35
 kraampje 38
 kraampje, het ganse ~ 22
 krabbia 7
 krabbianeger 7
 krach 118
 krach maken 115
 krach, woeste ~ 119
 krak 68, 125
 krakelen 117, 154
 kramen 28, 29
 kramen, spinselen ~ 29
 KRAMER 35
 kramer 31, 33, 35, 36
 kramer, de waren op de rug met de ~ uittrekken 29
 krameren 29
 kramers, twee ~ van een naald zijn 196
 kramerskar, met de ~ rondtrekken 29
 krammes 32
 krankzinnigengesticht 174
 KRANT 160
 krant 160
kraomer 35, 36
 kratserig 93
 krauw 109
 krawaken 13

- krawal* 118
krechelen 116
 krediet geven 55
 krediet, op ~ kopen 27
 kredietbank 60
krekelig 107
kek 107
 krekelachtig 107
 krekelen 116
 krekelig 107
kremmer 35, 36
kremmer 35, 36
 kreng 96
 krenselachtig 107
 krenten pikken 92
 krenterig 94
 KRENTJE 76
 krentje 68, 76, 77
krentsje 76
 kreunen 140
 krevelen 116
 krevelig 107
kwieren 154
 kribbelachtig 107
 kribbelen 157
 kribbenbijter 96
 kribbijter 143
 krieg 119
kriekel 107
kriemen 29
kriemen, spenselen ~ 29
kriemer 35, 36
 krier 93
 kriezel 218
 kriezelbaan 218
 kriezelweg 218
 krijg 208
 krijgen 83, 184, 185
 krijgen, bij zijn kraag ~ 184
 krijgen, een bult ~ 129
 krijgen, erbij ~ 24, 130
 krijgen, flou de bouche ~ 147
 krijgen, klein ~ 98
 krijgen, nooit genoeg ~ 13
 krijgen, te pakken ~ 184
 krijgen, uitbetaald ~ 83
 krijsen 155
 krijt, in de ~ staan 57
 krijt, in het ~ staan 27, 57
 krijt, in het ~ zetten 27
 krijtelig 107
 krijten 116, 155
 krikkel 107
 kringelen 116
 kritikeren 116
 kroegentocht maken 11
kroemen 29
 kroet om de mond smeren 141
 kroezel, geen ~ waard 55
 kromme (mv.) 23
krot 63
- KRUIDENIER 33
 kruidenier 33
kruienier 33
 kruier 37, 90
 kruieren 30
 kruierswif 90
 kruipen 141
 kruipen, in de kont ~ 141
 kruipen, in de vot ~ 141
 kruiper 142
 kruisen 140
 kruispunt 172
 kruit 207
 kruitwis 207
 kruitzer, geen ~ waard 55
 kud 8
 kuieren 10
 kuif, in de ~ pikken 185
 kuimen 140
 kunde 37
 kundschaf 37
 kunnen hebben, goed ~ 112, 113
 kunnen hebben, niet ~ 119
 kunnen lijden 112
 kunnen lijden, goed ~ 112
 kunnen lijden, niet ~ 119
 kunnen luchten, niet ~ 119
 kunnen ruiken, niet ~ 119
 kunnen spreken, vlot ~ 147
 kunnen uitleggen, het ~ 147
 kunnen uitstaan, niet ~ 119
 kunnen verdragen, goed ~ 113
 kunnen zien, niet ~ 119
 kunnen zien, niet voor zijn
 ogen ~ 119
 kunnen, goed ~ 113
 kunstweg 219
 kuren 41
 kutten 139
 kuur 125
 KWAAD GELD 23
 kwaad geld 23, 50, 178
 kwaad zijn 152
 kwaad-eweg 105
 kwaadspreker 191
kwaai 23
kwaai 23
kwaaitong 191
 kwaak 135
 kwade (mv.) 23
 kwadetong 191
kwageld 50
 KWAJONGENSSTREEK 194
kwake 68
 kwaken 153, 154, 155
kwakke 68
 KWANSELEN 17
 kwanselen 17
 kwansetig 94
kwarke 68
 kwart 68
- kwart'n* 68
kwarteke 68
kwartfrang 68
 kwartfrank 68
 KWARTJE 76
 kwartje 68, 76
kwartsje 68, 76
 kwasselen 133
kwats 125
 kwatsch 122, 125
 kwebbel 135
 kwebbelen 133, 153
 kwek 135
 kweken 155
 kwekkelen 153
 kwekken 133, 190
 kwekker 191
 kwekkwek 135
 KWELLEN 111
 kwellen 143
 kwengelen 139
kwieken 154
 kwijt worden 131
 kwijting 57
 kwijtschrift 57
 kwikken 41
 KWINKSLAG 124
 kwinkslag 125
 KWITANTIE 57
 kwitantie 57, 83
- L
 la guerre 118, 119
 laag, de volle ~ 22
 laan 220
 laatste cent, tot de ~ 22
 laatste woord 126
 labeur 100
 labeuren 100
 laden 39
 laf zijn 130
 lafaard 131, 143, 199
 lagen in prijs 20
 lagen, de volle ~ 22
 lager voetvolk 204
 lager zetten 20
 laguere 118, 119
 lam maken 139
 lameer 135
lameier 135
 lamenteren 133, 137, 138,
 139, 140, 143
 lameren 10, 133, 137
 lampetten 12
 LAND 165
 land, het ~ afgaan 29
 land, over ~ gaan 29
 LANDAUER 213
 landleerder 36
 landloper 90, 199

- landlopers 175
landweer 235
landweg 221
lang aansmeren 19
lang trekken 19
lang vingers, een met ~ 197
lang vingers, een met ~ 197
lange rokken 241
lange vingers, een met ~ 197
langen, geschenk ~ 87
langmuil 136
langs de deur gaan 29
langs de deur lopen 29
langs de deur verkopen 29
langs de deur, commerce doen ~ 29
langs de deuren gaan 29
langs de deuren lopen 29
langs de deuren trekken 29
langs de deuren verkopen 29
langs de school foezen 246
langs de school loetsen 246
langs de school lopen 246
langs de school pritsen 246
langs de school strijken 246
langs de school stritsen 246
langs de school verstrijken 246
langs lopen 246
langs zijn schoenen lopen 156
langseen leggen, get ~ 153
langste leven, op het ~ 87
langtong 136, 191
langzaam kallen 149
langzamer spreken 150
lank aasmeren 19
lap 67, 75, 76, 81
lap, dubbele ~ 68
lap, geen ~ waard 55
lap, groene ~ 81
lapatsch 136
lapje 65, 67
lappen 12
lappen, erbij ~ 190
lappen, op ~ gaan 11
lappen, op de ~ gaan 11, 12
lappenkerel 37
laps 75
lapzwansen 11, 12
larmenteren 139
last 178
lastbrief 177
lasten 50, 178
lastenbrief 177
lasteren 131
lastig 104, 105
LASTIG VALLEN 111
lastwagen 214
lat 246
lat, aan de ~ staan 57
lat, in de ~ staan 57
lat, op de ~ kopen 27
lat, op de ~ schrijven 55
lat, op de ~ staan 56
laten 26, 46
laten aanschrijven 27
laten aanslepen 19
laten bezorgen 25
laten brommen 26
laten gaan, niet ~ 47
laten horen, de waarheid ~ 127
laten houden 26
laten opschrijven 27
laten rollen, ze ~ 98
laten schieten 51
laten schrijven, op de boek ~ 27
laten staan 26
laten stikken 26
laten stoven 26
laten vallen 20
laten vallen 23
laten varen, de staart ~ 23
laten voorkomen 189
laten weten 132
laten zakken 20
laten zien, geld ~ 51
laten zien, wat ~ 51
laten zitten 26
laten zweten 26
laten, niet ~ 47
latje 247
lats 75
laune hebben, slechte ~ 152
lawaaï maken 154
laweit 115
laweit maken 116, 153, 154
leef 86
leef, zijn ~ erin hebben 86
leefrente 86
leeftocht 86
leeg 125
leeggooien 232
leeglopen 12
leegschoppen 232
leenbank 60
leendienst 205
leer, van ~ trekken 51
leerder 244
LEERLING 244
leerling 244
legenverkoper 124
LEGER 203
leger 203, 204
Leger des Heils 175
leger, naar het ~ gaan 205
legerdienst doen 205
leggen, beslag ~ 200
leggen, de koppen ~ 111
leggen, get langseen ~ 153
leggen, iemand eieren onder ~ 141
leggen, mutje bij mutje ~ 13
leggen, opzij ~ 92
leggen, zich ~ 111
leggen, zich weer ~ 112
legitimatiewijs 239
légumekarke, vrouw van het ~ 34
légumekarretje, vrouw van het ~ 34
légumemarchand 34
légumeverkoopster 34
légumevrouw 34
légumewijf 34
légumewijfje 34
légumewijfke 34
lehrerin 243
LEI 158
lei 220
leiding 224
leigeld 23
leisten 52
-lej 2
lekker maken 141
lelijk doen 118
lelijkerd 200
lempen 138
lenen, uit de hand ~ 56
lening 59
LENING, BANK VAN ~ 60
lening, bank van ~ 60
leopold 68, 70
lep, oppe ~ gaan 11
lepke 65, 67
lepsen 232
LERAAR 243
leraar 242, 243
lerares 243
leren 184
leren tram 212
les lezen, de ~ 129
leu 224
leug 123
LEUGEN 122
leugen 123
leugenaar 131
leugens verkopen 131
leugens, met de ~ achter de waarheid komen 144
leuk gezegde 124
leuke praat 124
leuke slag 124
leuner 42
leur, de ~ opgaan 29
LEURDER 36
leurder 36
LEUREN 29
leuren 28, 29, 139
leuren gaan 29
leurster met groenten 34
leuteren 133
leveï 220
leven maken 153, 154
leven, bij ~ 87

- leven, bij het ~ 87
 leven, erop los ~ 12
 leven, op andermans tas ~ 91
 leven, op de rente ~ 83
 leven, op de smacht ~ 90
 leven, op een andere ~ 91
 leven, op een zijn kop ~ 91
 leven, op het ~ 87
 leven, op het langste ~ 87
 leven, op zijn rente ~ 83
 leven, rauw ~ 12
 leven, recht bij ~ 87
 leven, tuis voor het ~ 86
 leven, van andermans goedheid ~ 91
 leven, van zijn rente ~ 83
 leven, voor het ~ 87
 leven, zwaar ~ 12
 levensgebruik 86
 levenspacht 86
 levensrecht 86
levenstoast 86
 levenstocht 86
 levenstuist 86
 levering 178
 levieten, de ~ lezen 127, 129
LEZEN 157
 lezen, de les ~ 129
 lezen, de levieten ~ 127, 129
 LIBERAAL 176
 liberaal 177
libraal 177
 lichte jong 32
 lichte vogel 32
lichten 112
LID (VAN EEN VERENIGING) 8
 liefde 114
 lieden 2
LIEDEN, RIJKE ~ 82
lieën 2
 lief kallen 141
 lief zijn voor 113
LIEFDE 113
 liefde 114
 liefde voelen voor 113
 liefhebben 113
liefhemmen 113
 liefhouden 113
liefhouden 113
 liefste hebben 114
 lieg 123
LIEGEN 131
 liegen 130, 131
 liggen 52
 liggen blijven 246
 liggen, achter de heggen blijven ~ 245
 liggen, in de wirtschaft ~ 12
 liggen, onder een deken ~ 195
 liggen, onder een dekmantel ~ 195
 liggen, veel in cafés ~ 12
 lijden 112
 lijden, armoede ~ 99
 lijden, goed ~ 112
 lijden, goed kunnen ~ 112
 lijden, kunnen ~ 112
 lijden, niet kunnen ~ 119
lijen 112
lijen, armoe ~ 99
lijen, armoei ~ 99
lijen, goed ~ 112
lijen, goed kunnen ~ 112
lijen, kunnen ~ 112
 lijf, het hemd van het ~ vragen 144
 lijkkop 85
 lijn strijken 142
 lijmen 142
 lijn 166, 247
 lijn, aan de ~ houden 19
 lijntrekker 247
 lijntrekkerd 247
 lijnes 247
 lijnhout 247
 lijnhoutje 247
 lijning 247
 lijnlat 247
 lijntrekker 247
lijske 248
 lijst, op de ~ hebben staan 113
 lijstje 248
 lijzen 149
 lijzig kallen 149
 lijzig praten 149
 limiet 166
 LINIAAL 246
 liniaal 246
 linie 165, 246
 linkwichel 197
 LISPELEN 148
 lispelen 148, 150, 153
 lispelers 150
 lispelen 150
 lobberen 210
lochtbal 237
lochtballon 237
lochtmachine 237
lochtschip 237
 loden pen 158
 loebas 200
 loeder 90, 200
 loef, groene ~ 96
 loens zeggen 128
 loetsen, langs de school ~ 246
lofbal 237
lofballon 237
lofschip 237
 logement 175
 logeur 5
 logist 5
 logistman 5
 lok 167
 lok, een ~ in de hand hebben 98
 lok, knab met een ~ in 67
 lok, met een ~ 68
 lokgeld 49
loksen 91
 lokwagel 49
 lol 125
 lommelenkerel 35, 37
 lommelenkoopman 35
 lommelenkoper 35
 lommelenkramer 35, 37
lommelenkreimer 35
lommelenkremer 35
lommelenkriemer 35, 37
 lommelenman 35
 lommelenmens 35
 lommelenvrouw 35
lommelke 44
 lommelkoopman 35
 lommelkramer 35
lommelkremer 35
 lommeltje 44
lommer 60
 lommerd 60
 lomp 105, 107, 108, 110
 lomp, beestig ~ 109
 lompenkoopman 36
 lompenkramer 36
lompenkriemer 36
 lomp-eweg 107
 lood 64
 loon 84, 89
 loop 207, 223
LOOP VAN EEN GEWEER 207
 loop, brede ~ 224
 loop, rode ~ 64
 lootjong 204
 lopen 18
 lopen met 114
 lopen, aan het ~ voor te kopen zijn 18
 lopen, achter de heggen ~ 245
 lopen, gericht ~ 211
 lopen, hagenschool ~ 245
 lopen, langs ~ 246
 lopen, langs de school ~ 246
 lopen, langs zijn schoenen ~ 156
 lopen, op andermans tas ~ 91
 lopen, op de maal ~ 90
 lopen, op de smacht ~ 90
 lopen, op de straat ~ 246
 lopende, bots ~ weg 220
 lorejas 32, 200
 lorren 194
 los geld 62, 63
 los, de winkel is ~ 39
 los, erop ~ leven 12
 losbol 12
 loskaai 236
 loskade 236

loskopig 97
 loslaten 131
 losplaats 236
 losse centen 62
 losse flodder 122
 LOSSE PLANKBRUG 233
 losse schuld 56
 losse, op ~ hand geven 56
 lossen 131
 lossing 236
 loswal 236
 lot 41
 lot, op het ~ gelden 27
 lot, op het ~ kopen 27
 LOTELING 203, 204
 loteling 204
loten pen 158
 loter 204
lotter 204
 louis 70
 louis, gouden ~ 70
 loven 17
 luchsen 91
 luchtbal 237
 LUCHTBALLON 237
 luchtballon 237
 luchten 112
 luchten, niet kunnen ~ 119
 luchtmaschine 237
 luchtschip 237
lügen 131
 LUI (LIEDEN) 2
 lui 2
 lui, aangeziene ~ 171
 lui, eigen ~ 6
 lui, heemse ~ 6
 lui, hiesiger ~ 6
 lui, vreemde ~ 6
 luif 223
 luizak 31, 32
 luizen 83
 luizen, erin ~ 190
 luizenbijter 96
 lulbroer 191
 lulkoek 122
 lullen 133
 lulmeier 148
 lummeel 200
 luxevoiture 214
 luxewagen 214

M

maa 2
 maagdje 4
 maakop 97
 maal, op de ~ lopen 90
 maalgeld 61
 maan, op de ~ wensen 120
 maandkaart 248
 Maas 233

maat 111
 maatlat 247
maatwif 136
 macadam 218
 macadamweg 219
machaussee 182
 machen, geschäfte ~ 15
machendies 227
 macherang 62, 63
 madam 4
madammeke 4
 madammetje 4
 magister 243
 mairie 173
 maitresse 243
 majeur 170
 makelaar 32
makeljon 32
makeljong 32, 49
makeljonggeld 23
 maken 52
 maken, afhandig ~ 91
 maken, akkoord ~ 46
 maken, ambras ~ 154
 maken, attent ~ 129
 maken, behei ~ 153, 154
 maken, beschar ~ 154
 maken, buurpraatje ~ 9
 maken, complimenten ~ 141
 maken, de deuren ~ 29
 maken, de mars ~ 127
 maken, diets ~ 146
 maken, druk ~ 153, 154
 maken, duidelijk ~ 146
 maken, een complot ~ 195
 maken, een einde eraan ~ 51
 maken, een pot ~ 12
 maken, effen ~ 25, 111
 maken, eraan ~ 184
 maken, gedaan ~ 111, 130
 maken, geld ~ 83
 maken, herrie ~ 115, 154
 maken, juist ~ 42
 maken, kabaal ~ 154
 maken, klare kanten ~ 111
 maken, krach ~ 115
 maken, kroegentocht ~ 11
 maken, lam ~ 139
 maken, lawaai ~ 154
 maken, laweit ~ 116, 153, 154
 maken, lekker ~ 141
 maken, leven ~ 153, 154
 maken, mei ~ 87
 maken, muilen ~ 116
 maken, nagedaan ~ 25
 maken, niet geldig ~ 25
 maken, niks ~ 25
 maken, ongedaan ~ 25
 maken, ongeldig ~ 25
 maken, pof ~ 27
 maken, praatje ~ 9

maken, proces ~ 184
 maken, proces-verbaal ~ 184
 maken, prul ~ 116
 maken, radau ~ 154
 maken, rament ~ 154
 maken, reine banen ~ 27
 maken, ruzie ~ 115
 maken, ruzing ~ 115
 maken, schandaal ~ 154
 maken, spektakel ~ 154
 maken, strijd ~ 115
 maken, van niks ~ 25
 maken, van zijn Jan ~ 156
 maken, van zijn kloten ~ 156
 maken, vanaf ~ 25
 maken, verbaal ~ 184
 maken, winst ~ 83
 maken, zich belachelijk ~ 156
 maken, zich dik ~ 156
 maken, zich effen ~ 27, 51
 maken, zijn beklag ~ 139
 maken, zuiver ~ 27
makkeljon 32
makkeljong 32
 makker 111
 malkander in het haar zitten 116
 mamzel 4
 MAN 2
 man 2, 3, 171
 man die in de barrier woont 179
 man met de baard 73
 man per velo 212
 man uit het barrier 179
 man van het schip 230
 man van niks 199
 man van zijn woord, geen ~ 130
 man zonder woord 131
 man, aan de ~ brengen 28, 29
 man, de waren aan de ~
 brengen 29
 man, holle ~ 96
 man, kleine ~ 33
 MAN, MANSPERSOON 1
 man, strooien ~ 49
 man, vreemde ~ 7
 mand 38
 manen 21, 129
 mangel 15, 99
 manieren hebben, geen ~ 109
 manieren, zonder ~ 107
 maning 127, 189
 mankatie hebben 99
mankeljongsgeld 85
 mankerel 3
 mankeren 99
 manmens 2
manne 2
 mannenfiets 216
 mannenhuis 174
 mannenvelo 216
 mannerfiets 216

- mannersvelo 216
mannervelo 216
mannetje, strooien ~ 49
mannetjesboek 160
mannetjesgazet 160
mansfiets 216
manskerel 2, 3
manskerel, fiets voor een ~ 216
manslui-fiets 216
mansluisfiets 216
mansluisfiets 216
mansluivelo 216
mansmens 3
mansvelo 216
mantel, de ~ uitvegen 128
mantel, de ~ vege 128
maquignon 32, 49
maquignon-geld 23
maquignon-geld 85
marchal 30, 36
marchallen 30
marchand 30, 36
marchanderen 18, 19, 30
marchandise¹ 41
marchandise² 227
marchang 30, 36
marchaussee 182
mare 122
marechal 30
marechausee 182
maren 139
MARKT 38
markt 38, 172
markt, aan de ~ verkopen 28
markt, de ~ doen 28
markt, de ~ opgaan 28
markt, grote ~ 38
MARKT, INKOPEN (GAAN) DOEN OP DE ~ 28
markt, naar de ~ gaan 28, 30
markt, naar de ~ gaan om te verkopen 28
markt, naar de ~ gaan verkopen 28
markt, op de ~ brengen 28
markt, op de ~ gaan 28
markt, op de ~ gelden 28
markt, op de ~ kopen 28
markt, op de ~ staan 28
markt, op de ~ verhandelen 28
MARKT, OP DE ~ VERKOPEN 28
markt, op de ~ verkopen 28
markten 28, 30
markten afgaan, de ~ 28
markten doen, de ~ 28
MARKTKRAAM 38
marktkramer 35
marktleurder 35
marktman 35
MARKTPLEIN 172
marktplein 172
- marktveld 172
marktvrouw 34
marktwijs 34, 35, 136
MARS 38
mars maken, de ~ 127
marskramer 36
marskraomer 36
marskriemer 36
maske 4
mat, stub uit de ~ kloppen 129
maten 28
matrozen 230
mats 34
matsj 34
mazzel 59
mazzelen 82, 83
mazzeltje 59
me lang vingers, ene ~ 197
me mekaar aandoen 195
mededelen 131
mededeling 122
mee te doen hebben, gaarne ~ 114
meedeling 122
meedoen 195
meegeven, een veeg ~ 128
meehebben, de muil ~ 147
meehouden 195
meenemen 208
meepenning 84
meer 122
meer vragen 21
meespannen 195
MEESTER 242
meester 171, 242, 243
meester, grote ~ 242
meester, zijn muil ~ zijn 146
meesteres 243
meesterse 243
meetlat 247
meetstok 247
meeval 59
MEEVALLER 58
meevaller 58
meevallertje 59
megje 4
mei geven 87
mei maken 87
mei offeren 87
mei steken 87
mei vieren 87
meideke, jonk ~ 4
meidje 4
meidje, jong ~ 4
meidjesfiets 216
meidsje 4
meien 87
meier 81
MEINEED 192
meineed 192
meisje 4
- meisjesvelo 216
meiskesvelo 216
mejuffer 4
mekaar, met ~ aandoen 195
mekander, in ~ zijn 115
mekken 138
MELKBOER 34
melkboer 34
melken 18, 20, 138, 139
melken, aan het ~ houden 19
melkerd 34
melkman 34
melkmens 34
melksboer 34
melkshandelaar 34
melksman 34
melongweg 219
memmelen 138
memmen 138
meneer 243
menen 192
menen, het ~ 156
menen, zich get ~ 156
mennekesboek 160
mennekesgazet 160
mennen 139
MENS 1
mens 2, 3
mens op een velo 212
mens, erge ~ 96
mens, geen ~ 199
mens, gemene ~ 199
mens, gezette ~ 171
mens, giere ~ 95
mens, scherpe ~ 96
mens, slechte ~ 32, 199
mens, voornamen ~ 171
mens, vreemde ~ 7
mens, warse ~ 110
mensen 2, 230
mensen van een ander 6
mensen van hetzelfde dorp 6
mensen van hier 6
mensen van ons dorp 6
mensen, andere ~ 6
mensen, eigen ~ 6
mep, de volle ~ 22
merk 67, 75, 76
merk, dubbel ~ 76
merk, dubbele ~ 76
merken 28
merken 42
merkje 75
merkske 75
merten 28
mertijs 136
mest, de hele ~ 22
met bomen, weg ~ 220
met contante betaling, afhalen ~ 27

met de fiets varen 211
 met de handen verkopen 46
 met de handopslag verkopen 46
 met de handslag verkopen 46
 met de knieën op de kist zitten 92
 met de kramerskar rondtrekken 29
 met de leugens achter de waarheid komen 144
 met de pak gaan 30
 met de velo jagen 211
 met drie-vier gezichten, iemand ~ 142
 met een handslag over de koop eens worden 46
 met een kop op, briefje van honderd ~ 81
 met een kop op, schein van honderd ~ 81
 met een koude hand aan een warme bodem voelen 144
 met een lok 68
 met een lok in, knab ~ 67
 met een natte handdoek afdrogen 26
 met een prentje, kaart ~ 162
 met een stijve tong kallen 149
 met geld bruien 98
 met geld gooien 98
 met geld smijten 98
 met geld werpen 98
 met handslag verkopen 46
 met hoging, publieke verkoop ~ 44
 met hoging, verkoop ~ 44
 met iemand op kallen 141
 met iemand overdoen 195
 met mekaar aandoen 195
 met niks ervanaf 22
 met ons, God zij ~ 77, 78
 met ophouwen 46
 met twee gezichten, iemand ~ 131, 142
 met veel plezier 104
 met veel prenten, gazet ~ 160
 met zegwoord, schuld ~ 56
 met zijn kraag pakken 184
 met zijn slippen hebben 186
 metdelen 131
 metdeling 122
 metdoen 195
 meteendoen 195
 meteenfoetelen 196
 meteenhagen 195
 meteenhouden 195
 meteenhouwen 195
 meteenspannen 195
 meetenvallen 195
 meter, geen ~ waard 55
 metgeven, een veeg ~ 128

methaaien 195
 methebben, de moel ~ 147
 metnemen 208
 metoor 215
 metpenning 84
 metske 4
 metten 28
 metval 59
 metvaller 58
 metvallerke 59
 meuteren 116
 MEVROUW 4
 mevrouw 4
 mich, bij ~ komen 9
 mich, naar ~ komen 9
 middag 102
 MIDDAGDUTJE DOEN 100
 middelaren 112
 midden 172
 midden in het dorp 172
 middenstander 33
 mieren 45, 138
 mieter 74
 mietsen 139
 mijmelen 138, 151, 152
 mijnen 45
 MIJNHEER 1
 MIKKEN 207
 mikken 207
 mikmak, de ganse ~ 22
 mil 88
 mild 88
 militaire politie 182
 militairen 204
 minder doen 23
 minder gaan 20
 minnen 113
 mis 193
 misdadiger 198
 miserie 119
 misselijk 106
 missen 99
 missen, erg ~ 99
 missen, veel ~ 99
 mitrailleur 207
 moederziel alleen 5
 moederzielig alleen 5
 moeken 141
 moel 136
 moel, de ~ methebben 147
 moel, een ~ wie een zwaard hebben 147
 moel, een goede ~ aan hebben 147
 moel, een goede ~ aan zijn kop hebben 147
 moel, een vlotte ~ hebben 147
 moel, fest met de ~ zijn 146
 moel, goe ~ 147
 moel, goed van de ~ zijn 146
 moel, grote ~ 147

moel, honing om de ~ smeren 141
 moel, naar de ~ kallen 141
 moel, naar de ~ praten 141
 moel, niet op de ~ gevallen zijn 146
 moel, zijn ~ meester zijn 146
 moelejaan 147
 moelejan 147, 191
 moelevation 136
 moelen 116, 117, 132, 133, 137, 153, 190
 moelen maken 116
 moelen, druk ~ 153
 moelen, gek ~ 153
 moelen, goed ~ 146
 moelen, veel ~ 153
 moelen, vlot ~ 147, 153
 moelennaker 147
 moelensnijer 110
 moelenwasser 147
 moeleprij 136
 moelerd 147
 moelwif 136
 moeljaan 147, 191
 moeljan 147
 moeljannen 147
 moeljanus 147
 moelvechten 115, 117, 153
 moelvechter 147
 moemelen 150, 151
 moerziel alleen 5
 moerzielig alleen 5
 moesemachie 32
 moesjemasjie 32, 37
 moeswif 136
 moet voorkomen 189
 moeten 57, 112, 113
 MOETEN DOEN, DIENSTPLICHT ~ 205
 moeten hebben, niet ~ 119
 moeten opkomen 205
 moeten, binnen ~ 205
 moeten, gaarne ~ 113
 moeten, goed ~ 113
 moeten, in dienst ~ 205
 moeten, naar de troep ~ 205
 moeten, niet ~ 119
 moetsetig 106
 moetsjemachie 32
 moezelen 150
 moezemachie 37
 moezen 152
 mofferen 151
 mogen 112, 113
 mogen, gaarne ~ 112, 113
 mogen, graag ~ 113
 MOGEN, IEMAND GRAAG ~ 112
 mokkejon 32
 mommelen 150, 151
 MOMPEN 151
 mompelen 150, 151, 152, 153

- mompelen, binnensmonds ~ 150
 mond, de ~ bij zich hebben 147
 mond, de ~ roeren 147
 mond, goed met de ~ zijn 146
 mond, grote ~ 147
 mond, honing om de ~ smeren 141
 mond, kroet om de ~ smeren 141
 mond, naar de ~ kallen 141
 mond, naar de ~ praten 141
 mond, niet op zijn ~ gevallen zijn 146
 mond, siroop om de ~ smeren 141
 mond, zijn ~ roeren 147
 mondelinge overeenkomst 56
 mondelings 56
 mondelingse verkoop 56
 mondfiat 147
 mondje bij zich hebben, het ~ 147
 mondje bij zich hebben, zijn ~ 147
 mondje, niet op zijn ~ gevallen zijn 146
 mondje, zijn ~ roeren 147
 money 63
 monkelen 151
 monken 151
monsieurke 73
monsieurkje 73
 monster¹ 41
 monster² 200
monsterke 41
 monstertje 41
monteur 214
 mooi stuk 125
 moor 7
 moordenaar 200
 moos 224
 moosmak 34
 moosmats 34
moosmatsj 34
 moosvrouw 34
 mooswif 34
 mop 124, 194
 mopje 124, 194
 mopje, flauw ~ 194
mopke 124, 194
mopke, flauw ~ 194
 moppelen 151
 mopperen 151
 morgen, dag heden dag ~ kallen 149
mormelen 150, 152
 morren 151
 mos 200
 moter 214
moteren 116
 moteur 213, 214
 moto 215
 motocyclette 215
 motor 214, 215
 MOTOR 213, 214
 motor 213, 214, 215
 MOTORFIETS 213, 215
 motorfiets 215
 motorrad 215
 motsen 151
 motto 213
 mouw 125, 194
 mouw, de ~ frotten 141
 mouw, de ~ strijken 141
 mouwafveger 142
 mouwenstrijken 140
 mouwenstrijker 142
 mouwenvegen 140
 mouwenveger 142
 mouwfrotter 142
 mouwstrijken 140
 mouwstrijker 142
 mouwvegen 140
 mouwveger 142
 mouwvegerd 142
 mouwvrijven 140
 moveren 154
 MP 182
 mucksen 151
 muiken 141
 muil 136
 muil, de ~ meehebben 147
 muil, een ~ wie een zwaard hebben 147
 muil, een goede ~ aan hebben 147
 muil, een goede ~ aan zijn kop hebben 147
 muil, een vlotte ~ hebben 147
 muil, fest met de ~ zijn 146
 muil, goed van de ~ zijn 146
 muil, goede ~ 147
 muil, grote ~ 147
 muil, honing om de ~ smeren 141
 muil, naar de ~ kallen 141
 muil, naar de ~ praten 141
 muil, niet op de ~ gevallen zijn 146
 muil, zijn ~ bij zich hebben 147
 muil, zijn ~ meester zijn 146
 muilejan 147, 191
 muilelavooi 136
 muileman 147
 muilen 116, 117, 132, 133, 137, 153, 190
 muilen maken 116
 muilen, druk ~ 153
 muilen, fijn ~ 141
 muilen, gek ~ 153
 muilen, goed ~ 146
 muilen, veel ~ 153
 muilen, vlot ~ 147, 153
 muilenmaker 147
 muilensnijder 110
 muilenwasser 147
 muileprij 136
 muiler 147
 muilerd 147
 muilewif 136
 muilgetuig 136
 muiljan 147, 191
 muiljannen 147
 muiljanus 147
 muilvechten 116, 153
 muilvechter 147
 muis 125
muisel 42
 munitie 207
 munster 202
 munt van twintig frank, gouden ~ 70
 munt, gouden ~ 70
 munt, helle ~ 63
 munt, klinkende ~ 62
 munten 63
 MUNTEN, ROLLETJE ~ 63
 MUNTGELD 62
 muntgeld 62
 muntstuk van twintig franken, gouden ~ 70
 murksen 151
 murmelen 150, 152
 murmureren 140
 muster 41
 mutje bij mutje leggen 13
 muts 125
 muur 234, 235

 N
na-affen 155
 naaien 24, 26, 92
 naakse buidel 32
 naald, twee kramers van een ~ zijn 196
 naamdag vierden 87
 naamfeest vierden 87
 na-apen 155
 naar de café gaan 11
 naar de duivel wensen 120
 naar de markt gaan 28, 30
 naar de markt gaan om te verkopen 28
 naar de markt gaan verkopen 28
 naar de mond kallen 141
 naar de mond praten 141
 naar de muil kallen 141
 naar de muil praten 141
 naar de school gaan, achter de heggen ~ 245
 naar de troep gaan 205
 naar de troep moeten 205
 naar de weerlist wensen 120

- naar het leger gaan 205
 naar het tribunaal gaan 191
 naar mich komen 9
 naar school gaan, achter de
 haag ~ 245
 naar school gaan, achter de
 hagen ~ 245
 naar thuis komen 9
 naar toe gaan 9
 naarswaarzen 116
 naaswatan 116
 naatsboemeler 14
 naatsbrakkelen 13
 nabber 168
 naber 168, 169
 nabermens 168
 naberschap 168
 naberschap 168
 nabert 168
 nabese 169
 NABOOTSSEN 155
 nabootsen 155
 naburen 9, 168, 169
 naburin 169
 nabuur 168, 169
 nabuurd 168
 nabuurlui 169
 nabuurman 168
 nabuurmens 168
 nabuurschap 168, 169
 nabuurse 169, 170
 nabuursie 168
 nabuurslui 169
 nabuursvrouw 169
 nabuurt 168
 nabuurvrouw 169
 nachtbraggelen 13
 nachtbraggen 13
 nachtbrakelaar 14
 nachtbrakelen 13
 NACHTBRAKEN 13
 nachtbraken 13
 NACHTBRAKER 13
 nachtbraker 12, 14
 nachtbrakkelen 13
 nachtegaal, de ~ tjokken 246
 nachtraaf 14
 nachtravel 14
 nachtravelen 13
 nachtraven 13
 nachtsboemelaar 14
 nachtsbrakelen 13
 nachtsbraken 13
 nachtsraaf 14
 nachtsraven 13
 nachtuil 14
 nadoen 155
 nadragen 120
 nagedaan maken 25
 nageven 112, 129
 nahaaien 120
- nahouden 120
nak, zijn woord door de ~
 trekken 130
 nakallen 155
nakgeld 23
 nakijken 42
 nakomen, niet ~ 130
 nakomen, zijn belofte niet ~ 130
 nakomen, zijn woord niet ~ 130
naksbraggelen 13
 nalatenschap 85
namoelen 155
 namuilen 155
naober 168, 169
naober (mv.) 169
naoberd 168
naobere 168
naoberen 9, 168, 169
naoberin 169
naoberlui 169
naoberman 168
naobermens 168
naobers 168, 169
naoberschap 168, 169
naoberschap 168, 169
naoberse 169, 170
naobersluu 169
naobert 168
naobervrouw 169
naobese 169
naobesie 168
naobesvrouw 169
napoleoke 70
 napoleon 70
 napoleon, gouden ~ 70
 napoleoner 70
 napoleonnetje 70
 napoleonnetje, gouden ~ 70
napoleonske 70
 napraten 155
nase reem 143
 naspreken 155
 natdienaar 143
natdiener 143
 natie 165
 nation 165
 natte riem 143
 natte, met een ~ handdoek
 afdrogen 26
 nauw 93, 94
 nauw en wijs 94
 nauw gesteken 94
 nauwe, een ~ 96
 nauwe, hapschaarde ~ 96
 nauwerik 96
 nauwlig 94
 nauwziend 93
 navetiren 239
 nawauwelen 155
 nazeggen 155
 nazi 200
- nazien 42
 nederlander 77
neejs 122, 123
 neer, op en ~ reizen 239
 neertellen 51, 97
 neerzetten 211
 negen uren 102
 NEGER 7
 negerij 167
 negotie 15
nej 93, 94
nejje, een ~ 96
nejs 122
 nek, door de ~ trekken 26
 nek, in de ~ zitten 24
 nek, zijn woord door de ~
 trekken 130
 nek, zijn woord door zijn ~
 trekken 26
 nek, zijn woord in de ~ trekken
 26
 nek, zijn woord van de ~
 trekken 130
 nekgeld 23
 nemen, beslag ~ 200
 nemen, gevangen ~ 186
 NEMEN, IN BESLAG ~ 200
 nemen, in beslag ~ 200
 nemen, te grazen ~ 24
 nemen, triche ~ 211
 nergens voor schamen, zich ~
 109
 nering 15, 39
 neringdoende 33
 nest 43, 199
 nest, op een ~ vangen 185
 net 53
 net een papegaai zijn 155
 netelen 10
 netsen 116
 neuken 116, 138
 neulen 138, 139
 neus, de pierik uit de ~ halen 144
 neus, de piering uit de ~ halen
 144
 neus, de pieringen uit de ~ halen
 144
 neus, de worm uit de ~ halen
 144
 neus, neven de ~ gaan 47
 neus, onder de ~ duwen 127
 neus, onder de ~ wrijven 127
 neutelijk 105, 106, 107
neuts 122
 neuzelen 152
 neven de deur gaan 29
 neven de neus gaan 47
 neven de school strijken 246
 neven, die van bij ons ~ 168
 neven, vrouw van bij ons ~ 169
 neven, wijf van bij ons ~ 169

- nie duur* 53
niejs 122
 niemand zijn 130
nies 122
 niet aan houden, zich ergens ~ 130
 niet aan zijn woord houden, zich ~ 130
 niet afgaan 47
 niet afslaan 47
 niet akkoord zijn 18
 niet anders, zo en ~ 126
 niet beschreven zijn 56
 niet doen wat beloofd is 130
 niet doorgaan 26, 47
 niet duur 53
 niet eraan houden, zich ~ 130
 niet eraan komen 99
 niet fijn 110
 niet gans koosjer 193
 niet gans pluis 193
 niet gegeneerd 109
 niet geldig maken 25
 niet gemakkelijk 105
 niet gesneden, die hoeft de tongriem ~ 147
 NIET GUNNEN 47
 niet gunnen 47
 niet hebben 99
 niet hebben op, het ~ 119
 niet hoeven 119
 niet houden 130
 NIET HOUDEN, BELOFTE ~ 129
 niet houden, een verspreken ~ 130
 niet houden, zijn belofte ~ 130
 niet houden, zijn woord ~ 129
 niet in de haak 193
 niet in orde 193
 niet katholiek 193
 niet komen 26
 niet komen opdagen 26
 niet koosjer 193
 niet kunnen hebben 119
 niet kunnen lijden 119
 niet kunnen luchten 119
 niet kunnen ruiken 119
 niet kunnen uitstaan 119
 niet kunnen zien 119
 niet laten 47
 niet laten gaan 47
 niet moeten 119
 niet moeten hebben 119
 niet nakomen 130
 niet nakomen, zijn belofte ~ 130
 niet nakomen, zijn woord ~ 130
 niet ontvangen 26
 niet op de muil gevallen zijn 146
 niet op papier staan 56
 niet op zijn mond gevallen zijn 146
 niet op zijn mondje gevallen zijn 146
 niet op zijn tong gevallen zijn 146
 niet overeenkomen 47
 niet pluis 193
 niet richtig 193
 niet rijf 93
 niet rooskleurig 193
 niet te duur 53
 niet te gauw toeslaan 19
 niet te gebruiken 43
 niet te trouwen 193
 niet te vertrouwen 193
 niet teveel 53
 niet toeslaan 47
 niet toestaan 47
 niet toewijzen 47
 niet van zijn woord zijn 130
 niet vastgelegd zijn 56
 niet verblijven 47
 niet verdragen 119
 niet vergunnen 47
 niet verkopen 47
 niet voor zijn ogen kunnen zien 119
 niet vriendelijk 105
 niet waard, zijn geld ~ 54
 niet, van ~ zijn 26
 nietje 76
niets 122
nietsbericht 122
nietsje 76
 niet-van-hier, een ~ 6
 nieuw stemmen 176
 nieuwe, de ~ 6
 nieuwigheid 122
 NIEUWS 122
 nieuws 122, 123
 nieuwsbericht 122
 nieuwsblad 135
 nieuwsgierigen 144
 nieuwsheid 122
 nieuwtje 122
 nijnakken 138
 nijnaten 138
 nijpen 128
 nijper 96
 nijperd 96
nijs 122
 nijs 200
 nikkel 62, 64, 76
 nikkelen geld 64
 nikkelen geldstukken 64
 nikkelen stukje 64
 NIKKELGELD 64
 nikkelgeld 64
nikkelkes 64
 nikkelstuk 64
 nikkelstukje 64
nikkelstukse 64
 nikkeltje 76
 nikkeltjes 64
nikkeltsjes 64
 nikker 7
 niks beschaamd 109
 niks boutique 54
 niks doen, aan ~ 25
 niks doen, tot ~ 26
 niks ervanaf, met ~ 22
 niks maken 25
 niks maken, van ~ 25
 niks verklaren, voor ~ 26
 NIKS WAARD 54
 niks zijn, aan ~ 25
 niks zijn, van ~ 25
 niks, een van ~ 199
 niks, man van ~ 199
 niksnutser 199
 niksnutter 199
 nikswaard 199
 nirken 116, 138
 nivelleren 26
 noden 10, 144
 nodigen 10
 noeierman 77
 noen 102
 noensrust houden 101
 noentijd 102
 noentijd houden 101
noets 122, 123
noews 122
noewts 122
 nonde, geen ~ waard 55
noo 10
 nood hebben 99
nooën 10
nooien 10
 nooit genoeg krijgen 13
 noot 248
 nor 202
 noren houden, de ~ 101
 NORS 105
 nors 105
 nosteren 138
not 55
 nota 55
 notabele 171
 notaris 48
 notaris, geld voor de ~ 50
 notarisgeld 50
 NOTARISKOSTEN 50
 notariskosten 50
note 248
 noteren 138, 157
nouts 122
 nouvelle 122
nouws 122, 123
 nuchteren 9
nui 93, 94
nuierik 96
nuterit 96

nuike 122
nuisel 42
nuissier 188
nuits 122, 123
nuits stemmen 176
nujs 122
nujts 122
nummer, op zijn ~ zetten 128, 129
nummer, voor zijn ~ opgaan 205
nummer, voor zijn ~ opmoeten 205
nrken 152
nut 108
nuts 122
nutzen 84
nutznießung 86
nujjs 122
nuujts 122
nuus 122
nuuts 122, 123

O

obbe poef kopen 27
obber, geen ~ waard 54
obstinaat 107
OCMW 175
offreren, mei ~ 87
ogen 207
ogen, de ~ uitwassen 129
ogen, niet voor zijn ~ kunnen zien 119
ogen, stub uit de ~ blazen 129
ogendiender 143
ohne korting, alles ~ 22
okerknecht 33
oliebol 204
om de baard smeren, honing ~ 141
om de mond smeren, honing ~ 141
om de mond smeren, kroet ~ 141
om de mond smeren, siroop ~ 141
om de muil smeren, honing ~ 141
om de toot smeren, honing ~ 141
om hulp vragen 143
om te helpen, vragen ~ 143
om te verkopen, eropuit gaan ~ 29
om te verkopen, naar de markt gaan ~ 28
ombelder 171
ombellen 132
ombeller 171
ombrengen, de avond ~ 9
omgaan 10, 114

omgaan, de hei ~ 246
omhooggaan 21
omkomen 208
omlaaggaan 20
omroepen 45, 132, 155
omroeper 47, 171
omslag 161
omzetbelasting 178
omzetten 17
ONAANGENAAMHEID, BEDEKT EEN ~ ZEGGEN 127
onbehobbeld 107
onbeholpen 108
onbehouden 108, 110
onbekende 7
ONBELEEFD 107
onbeleefd 107
onbenullig 108
ONBESCHAAFD 108
onbeschaafd 108
ONBESCHAAMD 108
onbeschaamd 108, 109
onbeschoft 106, 107, 108, 109
onbetrouwbaar, een ~ 32
ONBETROUWBARE KOOPMAN 31
onbetrouwbare, een ~ 32
ONBRUIKBARE VOORRAAD 43
onder 42
onder de dis 49
onder de hand verkopen 46
onder de neus duwen 127
onder de neus wrijven 127
onder dienst gaan 205
onder dienst zijn 205
onder een deken liggen 195
onder een deken slapen 152
onder een dekmantel liggen 195
onder een hoedje spelen 196
onder het schop zetten 211
onder sekweste zetten 200
onderdoens verkopen 16
ondereen zijn 10
ondereenhandelen 18
ondereenheulen 194
onderen 192
ONDERHANDELEN 17
onderhandelen 18
onderhandelen, aan het ~ zijn 18
onderhandeling, in ~ staan 18
onderhandeling, in ~ zijn 18
onderhandelingen, in ~ zijn 18
onderhands regelen 56
onderhands verkopen 46
onderhandse schuld 56
onderhoren 189
onderkruiper 142
onderlegd zijn 146
onderlegd zijn, goed ~ 146
onderling verkopen 46
onderlings verkopen 46
ondervragen 189

onderweg 238
onderweges 238
ONDERWIJZER 243
onderwijzer 243
ONDERWIJZERES 243
onderwijzeres 243
ONDERZOEK 183
onderzoek 183
onderzoeken 183
ondeugd veil hebben 194
ondoen 25
onfatsoenlijk 107
onfreundlich 105
ongebeden, een ~ 110
ongebeed 107, 108, 109
ongebeend 108, 109
ongedaan maken 25
ongedachtig 107
ongegeeneerd 107, 108, 109
ongehobbeld 107
ongehobbeld 108, 109
ongehobbelde, een ~ 110, 148
ongeld 50
ongeldig maken 25
ongeldsj 50
ongemakkelijk 105, 106
ongemanierd 108
ongenadig de waarheid zeggen 128
ongepoetst 107
ongeschobd 109
ongeschoft 107, 108, 109
ongesompeld 108
ongetrokken 108
ongevoelig 110
ongewassen aanwrijven 128
ongezouten de waarheid zeggen 128
onjeren¹ (ww.) 101
onjeren² (zn.) 102
onjeren houwen 101
onkosten 50
onnut¹ 108
onnut² 199
onnutterik 199
onomgankelijk 105
onraad 50
onraadgeld 50
onraadsgeld 50
ons, een van ~ 6
ons, een van bij ~ 6
ons, God zij met ~ 77, 78
ONTBEREN 99
ontberen 99
ontbering 99
ontbieden 189
ontbijt 102
ontbinden 26
ontbreken aan 99
ontdoen 25
ontfutselen 92, 144

- ONTVANGEN 83
 ontvangen 26, 83
 ontvangen, niet ~ 26
 ontvanger 179
 ontvangsten 84
 ontzien 99
 onverbloemd zeggen 128
 onverlaat 200
 onverschillig 108
 onvriendelijk 105, 106
onvriendlig 105, 108
 onvriendlijk 105, 108
 onweer 119
 onzin 122
 onzuivere bedrag, het ~ 21
 oog, op het ~ 41
 oogdienaar 142
oogdiener 142
 oogje, een ~ hebben op 113
oogske, een ~ hebben op 113
 oor, in zijn ~ blazen 149
 oor, op de ~ houwen 24
 oord 74
 oordelen 187
oorke 74
 OORLOG 208
 oorlog 208
 oortje 66, 74, 75
 oortje, Bels ~ 66
 oortje, geen ~ waard 54
oortsje 66, 74, 75
 oosjes 102
 op afbetaling kopen 27
 op andermans tas leven 91
 op andermans tas lopen 91
 op andermans tas teren 91
 op bezoek gaan 9
 op bod verkopen 45
 op commerce gaan 29
 op commerce uitgaan 29
 op commissie gaan 30
 op de berg 172
 op de biets 90
 op de boek laten schrijven 27
 op de boemel gaan 11
 op de bon slingeren 184
 op de bonnefooi 90
 op de bonnefooi kopen 27
 op de borg gelden 27
 op de buidel zitten 20
 op de cent uit zijn 94
 op de centen zitten 92, 94
 op de dis, vis ~ 51
 op de fiets varen 211
 op de gemeente werken 217
 op de hand verkopen 46
 op de handel gaan 29
 op de handel uitgaan 29
 op de hendel houwen dat de ketel davert 128
 op de hendel stoten dat de korf rammelt 128
 op de ketel houwen dat de deksel rammelt 128
 op de kist zitten 92
 op de lappen gaan 11, 12
 op de lat kopen 27
 op de lat schrijven 55
 op de lat staan 56
 op de lijst hebben staan 113
 op de maal lopen 90
 op de maan wensen 120
 op de markt brengen 28
 op de markt gaan 28
 op de markt gelden 28
 op de markt kopen 28
 op de markt staan 28
 op de markt verhandelen 28
 OP DE MARKT VERKOPEN 28
 op de markt verkopen 28
 op de muil gevallen zijn, niet ~ 146
 op de oor houwen 24
 op de pof gelden 27
 op de pof kopen 27
 op de rente leven 83
 op de sjachel gaan 30
 op de smacht leven 90
 op de smacht lopen 90
 op de straat lopen 246
 op de straat staan, altijd ~ 137
 op de tij komen 185
 op de toer gaan 11
 op de unger gaan 101
 op de velo rijden 211
 op de vergadering komen 145
 op de weg werken 217
 op de zuip gaan 11
 op de zwabber gaan 11
op den buul zitten 20
op den unjer gaan 101
op der borg gellen 27
op der poef gelden 27
op der poef gellen 27
 op een andere leven 91
 op een hoop kakken 196
 op een hoop schijten 196
 op een nest vangen 185
 op een poot spelen 196
 op een pootje spelen 196
 op een stomp zetten 26
 op een zijn kop leven 91
 op en af reizen 239
 op en neer reizen 239
 op gang gaan 11
 op geschäft uitgaan 30
 op handel gaan 29
 op handpapier, schuld ~ 56
 op handslag verkopen 45
 op het boekje zetten 184
 op het langste leven 87
 op het leven 87
 op het lot gelden 27
 op het lot kopen 27
 op het oog 41
 op het varken zetten 26
 op horsen af, ruzing ~ 118
 op iemand teren 91
 op jats gaan 11
 op koopmanschap gaan 30
 op krediet kopen 27
 op lappen gaan 11
 op losse hand geven 56
 op pad 238
 op papier staan, niet ~ 56
 op pof kopen 27
 op rabot gaan 11
 OP REIS 238
 op reis 238
 op reis gaan 238
 op reis zijn 239
 op route gaan 11
 op scheut gaan 11
 op schots gaan 11
 op schuif gaan 11
 op sjachel gaan 30
 op sjouw gaan 11
 op stal zetten 211
 op stap 238
 op stap gaan 11
 op stap gaan 238
 op stock 43
 op stompen trekken 26
 op te tij komen 185
 op toer gaan 11
 op visite gaan 9
 op voorraad 43
 op voyage 238
 op voyage gaan 238
 op weg 238
 op zeggensnood 45
 op zegwoord, schuld ~ 56
 op zijn eigen werken 33
 op zijn eigen zijn 33
 op zijn kloten geven 129
 op zijn mond gevallen zijn, niet ~ 146
 op zijn mondje gevallen zijn, niet ~ 146
 op zijn nummer zetten 128, 129
 op zijn rente leven 83
 op zijn tong gevallen zijn, niet ~ 146
 op zijn tong gevallen, rap ~ 107
 op zuip gaan 12
 op zwier gaan 11
 op, bestaan ~ 113
 op, staan ~ 113
 opbieden 45, 48
 opbod 45, 48
 OPBOD, BIJ ~ VERKOPEN 45

- opbod, bij ~ verkopen 45
 opbod, per ~ verkopen 45
 opbod, verkoop bij ~ 44
 opbrengen 52, 112, 186
 OPBRENGST 58
 opbrengst 49, 58, 84
 opcenten 49, 50
 opdagen, niet komen ~ 26
 opdoemen 185
 opdoen 98, 185
 opdrijven 48
 opdrieken 98
 open zijn 39
openbaar straat 220
 openbare straat 219
 OPENBARE VERKOOP 44
 openbare verkoop 44
 OPENBARE WEG 219
 openbare weg 219
 openhartig 88, 104
 openhouden 39
 openhouden, boetiek ~ 39
 openhouden, bude ~ 39
 openhouden, de zaak ~ 39
 openhouden, geschäft ~ 39
 openhouden, winkel ~ 39
openhouwen, geschäft ~ 39
openhouwen, winkel ~ 39
 openmaken 39
 openmaken, de buidel ~ 51
 opeten, zijn woord ~ 130
 opgaan 20, 205
 opgaan, de boer ~ 29
 opgaan, de commerce ~ 39
 opgaan, de das ~ 11
 opgaan, de hort ~ 11
 opgaan, de leur ~ 29
 opgaan, de markt ~ 28
 opgaan, de weg ~ 29
 opgaan, voor zijn nummer ~ 205
 opgang 221, 222
opgank 221
 opgekropte haat voelen 120
 opgeld 49, 50
 opgeld 50
 opgeregt kallen 153
 opgeven, een bestelling ~ 25
 ophaalbrug 236
 ophalen 27
 ophangen 132
 ophemelen 141
 ophogen 48
 ophopen 92
 ophouden 47
ophouden, boed ~ 39
ophouden, geschäft ~ 39
ophouden, poetiek ~ 39
ophouden, winkel ~ 39
 ophouwen 46
 ophouwen, met ~ 46
 opjagen 48
 opjager 49
 opkalken 184
 opklitsen 98
 opkomen 205
 opkomen, moeten ~ 205
 opkoper 37, 49
 opkrijgen 98
 opkurken 185
oplaaien 186
 opladen 186
 opleggeld 85
 opleggen, opslag ~ 200
 oplichten 24, 92
 oplichter 31, 32
 oplichterij 24
 oplopende weg 222
 oplossen 112
 opmaak 97
 opmaakster 97
 OPMAKEN 98
 opmaken 16, 98
 opmaken, get ~ 152
 opmaker 97
 opmakerd 97
 opmakerse 97
 opmerken, zich doen ~ 156
 opmoeten 205
 opmoeten, voor zijn nummer ~ 205
 opnieuw stemmen 176
opnieuw stemmen 176
 oppakken 185, 186
oppe bonnefooi 90
oppe lep gaan 11
oppe lot gelden 27
oppe lot kopen 27
oppe maal lopen 90
oppe pof kopen 27
oppe smacht lopen 90
 oppenieuw stemmen 176
oppenieuwts stemmen 176
 oppernieuw stemmen 176
oppernieuwts stemmen 176
 oppikken 186
 opplakbord 173
 opplakken 132
 oppompen 232
 oppotten 92
 oprecht 104
 oprij 222
 oprijweg 222
 OPRIT 222
 oprit 222
 oproep 45, 189
 oproepen 45, 189
 oproeper 47, 171
 oproeping 189
 oproepingsbrief 188
 opschepper 148
 opschepperd 148
 opschorten 55
 opschrijven 21, 55, 157, 185
 opschrijven, laten ~ 27
 opslaan 20, 46
 opslag 49
 opslag, bij ~ verkopen 46
 opsluiten 186
 opsmodderen 98
 opspraak 122
 opsteken 20
 opstrijken 83
 opteren 83
 optie, in ~ hebben 18
 optrekken 26
 opvaart 221, 222
 opvallen, willen ~ 156
 opvallen, zich doen ~ 156
OPVOLGEN, EEN BEVEL ~ 121
 opvreten, zich ~ 120
 opvreten, zijn woord ~ 130
 opweg 222
 opzeggen 26, 130
 opzeggen, akkoord ~ 130
 opzet 49
 opzetgeld 49
 opzetten 20
 opzetter 49
 opzij leggen 92
 opzoeken 8
opzwalgen 98
 opzwellen 98
 orde, niet in ~ 193
 ordentelijk 53
 ordinair 108
 ordonnantie 126
 ordonneren 144
 oren 102
 oren houden, de ~ 101
 oren, de ~ wassen 129
 organiseren 208
 oude bobbel 136
 oude bobbes 110
 oude kloten 125
 OUDE MAN 1
 oude sok 92, 136
 OUDE VROUW 1
 oude willem 78
 oudemanhuis 174
 oudemannengesticht 174
 oudemannenhuis 174
 oudemannetjeshuis 174
 oudepeetjeshuis 174
oudmanhuis 174
oudmannekeshuis 174
oudmannengesticht 174
oudmannenhuis 174
oudmenkeshuis 174
oudmennekeshuis 174
oudpekeshuis 174
ouw boebbel 136
ouw kloten 125
ouw sok 92, 136

- ouwe bubbes* 110
ouwe willem 78
 ouwehoeren 134, 137, 138
 ouwekuiten 139
ouwhoeren 134, 137
ouwkuiten 139
 ouwmemmen 138
ouwmenkeshuis 174
 over de balk gooien 98
 over de balk smijten 98
 over de brug komen 51
 over de koop eens worden, met
 een handslag ~ 46
 over land gaan 29
 overbieden 48
 overbrieven 190
 overbriefer 191
 overdekte zijn 224
 overdoen, met iemand ~ 195
 overdragen 190
 overdrager 191
 overdrijven 24
 overeen zijn 18
overeenhaaien 195
overeenhaojen 195
 overeenhouden 195
overeenhouwen 195
 overeenkomen 51, 86
 overeenkomen, niet ~ 47
 overeenkomst 56
 overeenkomst, mondelinge ~ 56
overeenshaojen 195
 overeenshouden 195
 overgaan 10, 46
overha 195
overhalden 195
 overhoren 189
 overhouden 195
 overkletsen 190
 overkomen 27, 51
 overlaat 231
 OVERLEG 126
 overleg 126
 overleg plegen 144
 OVERLEGGEN 144
 overleggen 144
 overnieuw stemmen 176
 overschatten 24
 overste 242
 overstemmen 176
 overvaart 231
 overvaller 198
 overvragen 23, 24
 OVERWEG 229
 overweg 229
- P**
- paadke* 221
 paai, de ganse ~ 22
 paai, de hele ~ 22
- paaien 141
 paal, gelijk een ~ boven water
 staan 126
 paardenoog 69
 paardshemel 174
 paardsogen 63
 paardsoog 69, 78, 84
 paardsvolk 204
 pacht 84, 86, 178
 pacht dag 57
 PACHTEN 82
 pachten, het barrier ~ 179
 pad, op ~ 238
 PAD, PAADJE 221
 pad, paadje 221
padje 221
paersoog 84
 pagina 159
 pak, met de ~ gaan 30
 pakjeswagen 227
 pakkemannetje 182
pakkemenneke 182
 pakken 184, 185
 pakken, een kortere weg ~ 211
 pakken, in beslag ~ 200
 pakken, met zijn kraag ~ 184
 pakken, stiekem ~ 128
 pakken, te ~ krijgen 184
pakskeswagen 227
pakwaan 227
 pakwagen 227
 palen 165
pampier 157
 pan, een veeg uit de ~ geven 129
 pand 40, 85
 pandhuis 60
 pandjeshuis 60
pandsjeshuis 60
 pannelapper 37
päöl (mv.) 165
 papegaai, net een ~ zijn 155
 papegaaien 155
 PAPIER 157
 papier 157
 papier, niet op ~ staan 56
 papier, schuld zonder ~ 56
 papieren 83, 240
 papieren geld 65
 PAPIEREN, SCHULD ZONDER ~ 56
 papieren, schuld zonder ~ 56
 papiergeld 65
 parasiet 91
 pareil zijn 195
 parkeren 211
 parleien 117, 133
 parleren 133
 parlesanten 133
partoet 202
parzjevang 239
 pas 239, 240
 pas piot 204
- PASFOTO 240
 pasfoto 240
 pasgeld 62, 63
 pasmunt 62, 63
 PASPOORT 240
 paspoort 239, 240
 passavant 239, 240
 patat, de hele ~ 22
 patat, geen zotte ~ waard 55
 patatten gaan jassen 205
patermonie 82
 patjakker 200
patoet 202
 patrimonie 82
 patroon 63
 patser 31
 pauze 102
 pauzeren 101
 pavei 223
 paye, paie 62
pedje 221
pedsjje 221
peedje 221
peedsje 221
 peer, giere ~ 95
peershimmel 174
peersoog 69
 pees 202
 peetjeshuis 174
 peg 96
 pegel 247
 pegel 42, 77
 pegelen 19, 42
 pegeren 19
pei, de ganse ~ 22
 peits 202
peke 221
 pekel, uit de ~ betalen 24
 peken 128
pekeshuis 174
pekeshuis 174
pekke 221
 pen, loden ~ 158
 pendelen 239
 PENDELEN, RONDREIZEN 239
pengel 42
 penhouder 159
pennel 42
 pennennebeursje 159
pennenbeuske 159
 PENNENHOUDER 159
 pennenschacht 159
 pennensteel 159
pennenstek 159
 pennenstok 159
penner 42
pennerik 42
 penning 64, 74, 89
 penning, Belse ~ 66
 penning, geen ~ waard 54
 penning, vijf ~ 67

- penningfutsler* 96
penningvutsler 96
 pens 95
 pens, geen ~ waard 55
 pensbeest 95
 pensgielis 95
 pension 175
 pensioonaat 202, 241
 pensionair 5
 pensprij 95
 penszak 95
 peperduur 53
 peperen, het erin ~ 184
pepier 157
 per opbod verkopen 45
 per velo, man ~ 212
 percent 58
 procenten 50
 perjan, de ~ uithangen 156
 perk 247
 perkenhoutje 247
perleiten 133
permenteren 140
 permitteren 52, 140, 143
 perpoesten 134
 perroquet 160
person 201
 personenwagen 228
 personenwagon 228
persong 201
 PERSOON DIE TRAAK PRAAT 149
 PERSOON DIE ZIJN BELOFTE NIET
 HOUDT 131
 persoon van aanzien 171
 persoon, vooraanstaande ~ 171
 PERSOON, WELBESPRAAKT ~ 147
 persoonsbewijs 239
perzon 201
perzong 201
perzons 192
perzonsie 192
perzonsie hebben 192
 pest, de ~ hebben aan 119
 pest, de ~ hebben in 119
 PESTERIJ 111
 peter 200
petik 39
petik, niks ~ 54
 petoet 202
petrels 229
petsje 221
petske 221
petteke 221
 petter 183
peurrepennee 65
 pezel 202
 PEZERIK 202
 pezerik 96, 202
 pezerikachtig 94
pfennig 74
pfennigfuchser 96
pfennigfutsler 96
 picard 96
 pickpocket 197
 piek 77
 piek, halve ~ 77
 piep doen, haagje ~ 245
 pier, hoge ~ 171
 pierewaaien 11
 pierik uit de neus halen, de ~
 144
 piering uit de neus halen, de
 ~ 144
 pieringen uit de neus halen, de ~
 144
pierings uit de neus halen, de ~
 144
 piet, hoge ~ 171
 pieteman 77
 pietenkastje 202
 pieteman 202
 pieterman 202
 pietje 76
 pietje, kasten ~ 79
pietjewieten 149
piezewieten 149, 152
piezewitten 152
 pijpen 139
 pijjesmannen 217
pijkesmannen 217
 pijtabak, geen ~ waard 54
 pik, een ~ hebben op 119
 pikant 107
 pikantig 107
 pikbout 182
 pikken 196, 208
 pikken, in de kuif ~ 185
 pikken, krenten ~ 92
 pikkeneren 217
 pikker 143, 197
 pile 63
 pin 95
 pin, gierige ~ 95
 pin, scherpe ~ 95
 pinachtig 94
pinard 95
 pingelen 19, 41, 92
 pinhecht 95
 pinjaar 95
 pinjaard 95
 pinjan 95
pinkelen 19
pinne 95
 pinnen 42, 92
 pinnerig 94
 pinnerik 95
 pinneut 95
 pinnig 94, 107
 pinnige, een ~ 95
 pinnigger 95
 pinnoets 95
 pinnouter 95
 pintenneuker 96
 piot 182, 203
 piot, pas ~ 204
 piotten 204
 piottenpakker 182
 pisbode 182
pisboy 182
pisbewissen 149
pisbewitten 149
 pitsen 92, 128
 pitser 96
 pittig 107
pjaarsoeg 69
pjadsoeg 69
pjesogen 63
pjetsoug 69
 plaat 75, 160, 218
plaat (mv.) 63
 plaat van twintig frank 70
 plaatje 160
 plaats 172
 plaatsen 211
 plaatsgenoot 6
plaatsje 160
 plaatskaart 226
 plaatsvervanger 205
 plaggenkerel 36
 plaggenkramer 36
plaggenkriemer 36
 plak 77
 plakken 27
 PLAKKEN, BLIJVEN ~ 13
 plakken, blijven ~ 13
 plakkerd 13
 plakkop 32
 plakpleister 13
 plank 234
 PLANKBRUG, LOSSE ~ 233
 plannen 117, 145
 plannen, het ~ 126
 plannerij 126
 platbroek 131
 platen 62, 63, 64
 platengeld 64
 plaveiweg 219
 plegen, overleg ~ 144
plei 172, 242
 plein 172, 242
 plekken, blijven ~ 13
 plekpleister 13
 plenken 9, 13, 245
 plenken, de school ~ 246
 plenken, heggenschool ~ 245
 plenken, uit de school ~ 246
 plezier, bet ~ 104
 plezier, met veel ~ 104
 plezierig 88
 plichtig zijn 57, 193
plies 182
pliesie 182
plis 182

- plodder 43
 ploederen 134
 ploegen 139
 ploert 143, 198, 200
 ploeter 200
 ploffer 207
 plokgeld 49
 plomp 107
 pluimen 19
 pluis, niet ~ 193
 pluis, niet gans ~ 193
 PLUNDEREN 208
 plunderen 208
 poeder 207
 poef 39
 poef, obbe ~ kopen 27
 poef, op de ~ gellen 27
 poef, op de ~ kopen 27
 poef, op der ~ gelden 27
 poef, op der ~ gellen 27
 poefen 27, 246
 poeier 207
 poel 224, 235
 poen 62
 poen, de volle ~ 22
 poep 63
 poepke 77
 poet 31
 poetiek 39
 poetiek ophouden 39
 poets 125
 poetsen 141
 pof 27, 39, 56
 pof maken 27
 pof, op ~ kopen 27
 pof, op de ~ gelden 27
 pof, op de ~ kopen 27
 POFFEN 27
 poffen 27, 55; 246
 poffer 32
 polderboeren 217
 polfer 207
 police 182
 polies 182
 politie, blauwe ~ 182
 politie, militaire ~ 182
 POLITIEAGENT 181
 politieagent 182
 politieman 182
 Pollartstraat 201
 polver 207
 pompje 231
 pompke 231
 pond, het volle ~ 21
 pondel 42
 ponder 42
 PONDER, UNSTER 42
 ponderen 41
 ponderik 42
 pongel 42
 pongel, de laatste man de ~
 ophelpen 13
 pongelen 43
 pongelke 44
 pongeltje 44
 PONJAARD 206
 ponk, het volle ~ 21
 pont 231, 234
 pontenveer 231
 pontje 231
 PONTON 234
 ponton 234
 pontonbrug 234
 pontsje 231
 poos 102
 poot, op een ~ spelen 196
 pootje, op een ~ spelen 196
 pop 77
 popje 77
 poppen 155
 porfel 207
 PORTEFEUILLE 65
 portefeuille 65
 portefullie 65
 portemonnee 65
 PORTEMONNEE, BEURS 65
 portemonnee, stuk uit zijn ~ 59
 portefeuille 65
 portier 188
 portmonnee 65
 portret 240
 porvel 207
 post 161
 POSTBODE 161
 postbode 161
 postelen 144
 postkaart 162
 postkopje 163
 postkopke 163
 postman 161
 postwagen 228
 POSTZEGEL 162
 postzegel 163
 postzeger 163
 pot 202
 pot met inkt 159
 pot, de ganse ~ 21
 pot, de hele ~ 21
 pot, de volle ~ 21
 pot, een ~ maken 12
 pot, een ~ zetten 13
 potaarden, geen ~ klits waard 55
 pot-boire 89
 poten, iemand bij de ~ hebben 16
 pothuis 174
 potje 92
 POTLOOD 158
 potlood 158
 potmonnee 65
 pottomonnee 65
 POTTEN 92
 potten 12, 92
 pourboire 89
 poutrelles 229
 pozen 101
 praat 122, 126
 PRAAT, BEKAKTE ~ 121
 praat, klare ~ 126
 praat, leuke ~ 124
 PRAATJE 122
 praatje 122
 praatje maken 9
 praatjesmaker 148
 praatmuts 136
 praatsje 122
 praten 9, 117, 132
 praten over 145
 PRATEN, SPREKEN 132
 PRATEN, BEKAKT ~ 121
 PRATEN, BINNENMONDS ~ 150
 praten, binnensmonds ~ 150
 praten, door zijn tanden ~ 150
 PRATEN, DRUK ~ 153
 praten, druk ~ 153
 praten, duister ~ 150
 praten, goed ~ 146
 praten, heel stil ~ 150
 praten, lijjig ~ 149
 praten, naar de mond ~ 141
 praten, naar de muil ~ 141
 praten, schoon ~ 147
 PRATEN, TRAAG ~ 148
 praten, zemelachtig ~ 149
 praten, zoetjes ~ 150
 prater 148
 prater, vlotte ~ 147
 praterd 148
 prazelen 138
 pree 61, 89
 premie 89
 prengel 32, 96
 prengel, giere ~ 95
 prengelen 19, 20, 139, 143
 prensje 160
 prent 160
 PRENTBRIEFKAART 162
 prentbriefkaart 162
 prenten, gazet met veel ~ 160
 prenten, weekblad bet veel ~ 160
 prentenblad 160
 prentenboek 160
 prentenboekje 160
 prentenboekske 160
 prentengazetje 160
 prentgazet 160
 prentje 160
 prentje, kaart met een ~ 162
 prentjesblad 160
 prentkaart 162
 prentsje 160
 prentsje, kaart met een ~ 162

present 88
 presenteren 30
 presenteren, de rekening ~ 21
 presentiegeld 50
 presentje 88
presentsje 88
presong 201
 pressen 189
 presumeren 192
 presumering 192
 presumptie 192
 presumptie hebben 192
 pretje 194
 preutelen 150, 152
 prevelen 150
prezong 201
prezonsie 192
prezonsie hebben 192
 priegelen, zich ~ 118
 priem 49
 prij 96
 prij, erge ~ 96
 prij, giere ~ 95
 prij, gierige ~ 95
 prijs 48
 prijs zetten 17
 prijs, de ganse ~ 22
 prijs, de totale ~ 22
 prijs, de volle ~ 21
 prijs, lager in ~ 20
 prijten, zich ~ 117
 prijter 96
 prijzen 41
 prijzig 53
 prikken 20
 prime 62
 principaal 171
 prison 201
prisong 201
 puitsen, langs de school ~ 246
 pro deo werken 217
 procent 49
 procenten 58
 PROCES 188
 proces 183, 188
 proces geven 184
 proces maken 184
 processen 184
proces-va-baal 184
proces-van-baal 184
 PROCES-VERBAAL 183
 proces-verbaal 184
 proces-verbaal doen 184
 proces-verbaal geven 184
 proces-verbaal maken 184
 proces-verbale 184
 proclameren 132
 proef 41
 proefje 41
proefke 41
 proeve 41

professor 243
 profijt 58, 59
 profijtelijk 93
 profijtig 93
 profijtiger 53
 profiteren 90
 profiteur 91
 prommelen 151
 prompelen 151
 pronselen 16
 PROP 157
 prop 157
 propje 157
propke 157
 props 105
 protocol 184
 protser 148
 provisie 50
 pruilen 150
 pruim, de ganse ~ 22
 pruim, geen vuile ~ waard 55
 pruimen 112
 PRUIS 165
 PRUISEN 165
 prul 43
 prul maken 116
 prulding 44
prulke 44
prulle 43
prulleke 44
 prullenman 32
 prulletje 44
 pruttelen 116, 139, 150, 152
 pubbes 204
 PUBER 1
 publicatiekastje 173
 publieke verkoop 44
 publieke verkoop met hoging 44
 puinplaats 173
 puit 31
 puizen 41
 puller 42
 pulver 207
pummel 42
 PUNAISE 247
 punaise 247
 punaisetje 247
punaiske 247
punaiske 247
pundel 42
punder 42
 punderen 41
pungel 42
pungelen 92
punger 42
punjer 42
punjeren 41
punnel 42
punner 42
 punt 248
 puntenboek 248

puntenboekje 248
puntenboekske 248
 puntenkaart 248
 puntenlijst 248
 puntige, een ~ 96

Q

quatschen 10, 134, 153
 querelle 118
 quinzième 89
 quotering 248

R

raad hebben 18
 raad houden 144
 raad vragen 144
 raadhuis 173
 raadshuis 173
raaien 144
 raak antwoord 126
 raam 40
 raaskallen 116
 rabat 58, 223
 rabauw 198
 robot, op ~ gaan 11
 rad 107, 216
 radau 118
 radau maken 154
 raddeldoos 136
 raden 129, 144
 radfahrer 212
 RADIO 163
 raffle 22
 raffle, de ganse ~ 22
 raffle, de volle ~ 22
 raffiniert 109
 rail 229
 railen 229
 RAILS 229
 rails 228, 229
 raisonneren 10, 134, 153
 ralen 210
 rament maken 154
 ramenten 154
 rammel 136
 rammeldoos 136
 rammelen 134
 rammelen, op de hendel stoten
 dat de korf rammelt 128
 rammelen, op de ketel houwen
 dat de deksel rammelt 128
 rammelkont 136
 rammelsgeld 63
 ramp 222
 ramp-af 222
 rampe 223
rampelesant 205
ramplesang 205
 ramp-op 222

- rancunes hebben 120
 ranen 246
 rankanken 210
 ransen 210
raoje 129
raone 129, 144
 rap gebeten 107
 rap op zijn tong gevallen 107
 rap van tong zijn 146
 rapide, een ~ 227
 rappe, een ~ 227
rappelesang 205
 rapport 184, 248
 ras, ander ~ 7
raselen 133
 rasten 101
 ratel 136
 ratelen 134, 153
 ratsen 208
räubern 208
 räubern 208
 rauw leven 12
 rauwel 136
 rauwelen 134, 151
 razelen 133
 razen 153, 210
 rebbeledep 136
 rechnung 55
 recht bij leven 87
 recht in zijn gezicht zeggen 129
 recht van andermans eigendom 86
 RECHTBANK 187
 rechtbank 187
 rechten 187
 rechten, zich ~ 118
 rechter 187
 rechtspraak 188
 RECHTSPREKEN 187
 rechtspreken 187
 rechtuit 104, 109
 rechtzitting 188
 reçu 57, 83
reçuke 57
 reçuutje 57
 redelijk 53
 redenatie 126
 redeneren 117, 144
 redetwisten 117
ree 165
 reëel 53
reel 246
reem, nase ~ 143
 reen 165
 reepje 158
reepke 158
 regel 246
 regelen 112, 145
 regelen, onderhands ~ 56
 regelen, zomaar ~ 56
 regelet 246
 regeletje 246
 regent 243
 rehabiliteren 176
 reine banen maken 27
REIS 238
 REIS, OP ~ 238
 reis, op ~ 238
 reis, op ~ gaan 238
 reis, op ~ zijn 239
 REISKOFFER 239
 reispas 240
 REIZEN 238
 reizen 30, 238
 reizen, op en af ~ 239
 reizen, op en neer ~ 239
 reizende winkelier 37
 reiziger 33, 37
 rekelen 116
 rekeling 55
 rekenen 21, 134
 REKENING 55
 rekening 55
 rekening, de ~ presenteren 21
 rekening, de ~ schrijven 21
 rekening, de ~ sturen 21
 rekening, de ~ uitschrijven 21
 rekening, in ~ brengen 21
 rekering 55
 REKRUIT 204
 rekrut 204
 rel 119
rellen 229
 rem, ad ~ zijn 146
 remplaçant 205
 remplacement 205
 renner 212
 rent 178
rent 58, 86
 RENTE 58
 rente 58, 86
 rente, op de ~ leven 83
 rente, op zijn ~ leven 83
 rente, van zijn ~ leven 83
 RENTENIER 83
 RENTENIEREN 83
 rentenieren 83
 rentner 83
replesant 205
reserf 43
 reserve 43
 reserveren 25
 resoluut 88
 resoluut zijn 98
 resten 101
 rettekettetten 153
 revue 160
ribbenaal 187
 riberaal 177
 richels 229
 richten 207, 210
 richter gaan 210
 richtig, niet ~ 193
 richtiger varen 210
 richtingwijzer 218
 riem 231
 riem, natte ~ 143
 riffel 158
 rigole 223, 224
 rij 247
 RIJDEN 209
 rijden 209, 211
 rijden, binnendoor ~ 211
 rijden, gek ~ 210
 rijden, op de velo ~ 211
 rijden, velo ~ 211
 rijden, wild ~ 210
 RIJDEN, WOEST, WILD ~ 209
 rijder 212
rijen 209, 211
rijen, gek ~ 210
rijen, op de velo ~ 211
rijen, velo ~ 211
rijen, wild ~ 210
 rijf 88
 rijf, niet ~ 93
 rijhout 247
RIJK 82
RIJK ZIJN 82
RIJKDOM 82
RIJKE LIEDEN 82
 rijks¹ 78
 rijks² 183
 RIJKSDAALDER 78
 rijksdaalder 78
 rijkspolitie 183
 rijksveldwachter 183
 RIJKSVELDWACHTER 183
 rijksveldwachter 183
 RIJKSWACHTER 182
 rijksweg 219
 rijten, zich een braam door de vot ~ 92
 rijtoer 238
 rijtuig 213
 rikrooien 117
rimmenaal 187
 riolering 224, 225
 riool 223, 224
 RIOOL 224
 rippetheek 59
 riskeren 19
 RIT 238
 rit 238
 ritje 238
 ritsen 196
ritsje 238
 ritten 229
 robbelen 210
 roddel 122
 roddelaar 191
 roddelen 153, 190, 210
 rodderen 190

- rode cent 63, 74
 rode cent, geen ~ waard 54
 rode duit 63
 rode duit, geen ~ waard 54
 rode knab, geen ~ waard 54
 rode loop 64
 rode rug 80, 81
 rode stukken 64
 rode, een ~ 74, 80
 roden 229
 roe(de) 202
 roebelen 210
 ROEDE 202
 roefel 59
 roefel, de ganse ~ 22
 roefel, de hele ~ 22
 roefel, de volle ~ 22
 roei 202
 roeiboot(je) 231
 roeiboatsje 231
 ROEIEN 231
 roeiriem 231
 ROEISPAAN 231
 roeispaan 231
 roep 45, 48
 roepdag 45
 ROEPEN, SCHREEUWEN 154
 roepen 45, 154
 ROEPER 47
 roeper 47, 49, 171
 roepetig 106
 roer 234
 roeren 225
 roeren, de mond ~ 147
 roeren, zijn mond ~ 147
 roeren, zijn mondje ~ 147
 roes, in een ~ 41
 Roeselaars 35
 roetsen 209
 roezeboezen 152
 Rozeelaar 35
 Rozeelaesj 35
 roezemoelen 152
 ROEZEMOEZEN 152
 roezemoezen 152
 roezen 41
 roffel 22
 roffel 59
 roffel, de ganse ~ 22
 roffel, de hele ~ 22
 roffel, de volle ~ 22
 roffen 26, 130
 roffen, zijn woord ~ 130
 rokken, lange ~ 241
 rol 63
 rol, aan de ~ gaan 11
 rol, voor de ~ werken 217
 rolke 63
 rolkop 78
 rolleke 63
 rollen, ze laten ~ 98
 rolletje 63
 ROLLETJE MUNTEN 63
 romenkar 34
 rommel 43
 rommelen 134
 rommelen, zich ~ 118
 rommelke 44
 rommeltje 44
 romp 224, 233, 234
 rond de deuren gaan 29
 rondbazuinen 132
 rondbedelen 89
 rondborstig 104
 ronde, de volle ~ 22
 rondellen 64
 rondleurder 36
 rondloper 36, 90
 rondreis 239
 rondreizen 239
 RONDREIZEN, PENDELEN 239
 rondschooien 89
 rondtrekken 239
 rondtrekken, met de kramerskar ~ 29
 ronselaar 37
 rood briefje 80
 rood geld 64
 rooi duit 63
 rooi stukken 64
 rooie cent 63
 rooie duit 63
 rooie rug 80, 81
 rooie, een ~ 74, 80
 rooien 229
 roomkar 34
 rooskleurig, niet ~ 193
 rosse, geen ~ waard 55
 rossen 209
 rossignol 43
 rotkapotje 201
 rotsen 209
 rotte, geen ~ sik waard 54
 rotzak 198, 199
 rotzooi 43, 199
 rouleren 12
 route 219, 220, 228, 229, 238
 route, op ~ gaan 11
 rouw 202
 rouwkoop 25, 26
 roven 208
 rover 198
 ROYAAL 88
 royaal 88, 97, 104, 109
 royale tante 97
 royale vogel 97
 royale vrouw 97
 royale, een ~ 97
 roze, een ~ 64
 ruffen 26
 rug, groene ~ 81
 rug, in de ~ schieten 130
 rug, rode ~ 80, 81
 ruiben 208
 ruiber 198
 ruig 110
 ruige, een ~ 110, 148
 ruiken, niet kunnen ~ 119
 ruilen 17
 ruiselaar 32
 ruisen 17
 ruisen 150
 ruissier 188
 ruit 40
 ruje 110
 rust 102
 RUSTEN 100
 rusten 101
 rustenstijd 102
 rustes 42
 RUSTHUIS 174
 rusttijd 102
 rustuur 102
 rutsja 224
 RUW, HARD 109
 ruw 107, 108, 110
 ruw varen 210
 ruwe 110
 ruze 118
 ruze maken 115
 RUZIE 118
 ruzie 118
 RUZIE MAKEN 115
 ruzie maken 115
 ruzie, flinke ~ 118
 RUZIE, GROTE ~ 118
 ruzie, grote ~ 118
 ruzie, slaande ~ 118
 ruziën 115
 ruzing 118
 ruzing hebben 115
 ruzing maken 115
 ruzing op horsen af 118
 ruzing, aardige ~ 118
 ruzing, flinke ~ 118
 ruzing, grote ~ 118
 ruzing, slaande ~ 118
 S
 's zondagsgeld 84
 saag 124
 saagje 123, 124
 saagske 123
 saaiel 136
 saaielaarster 136
 saaielen 133, 139
 saaieltig 149
 saaielwif 136
 saanjelen 139
 sage 123, 124
 sakkeren 152
 salaris 84

- saldaat* 203
saldaten 204
 SALUEREN 205
salueren 205
samendoen 195
samengaan 114
samenhaaien 195
samenheulen 194
samenhoddelen 196
samenhouden 195
samenhouwen 195
samenlappen 12
samenleggen 12
 SAMENSPANNEN 194
samenspannen 194
samenstoken 196
samenzweren 196
sammel 136
sammelen 151
sammeltrien 136
sang 66, 67, 74
sang, vijf ~ 67
santenkraam 22
sas 236
sasmeester 230
sassenier 230
sauerei 43
saujong 200
sausen 134, 149
sauwelen 133
sauzen 134, 149
scamoteren 196
scha 23, 59
schaai 23, 59
schaaigeld 23
schaaikoop 23
schaamte hebben, geen ~ 109
schaamte in hebben, geen ~ 109
schaaplikker 142
schaar 58
schaarder 96
schabberd 200
schacht 204
schachten 101
schade 23, 59
schadegeld 23
schadekoop 23
schaffen 101
 SCHAFTEN 101
schafte 101
schafte, het ~ 102
 SCHAFTTIJD 101
schafstijd 101
schallij 223
schamen, zich nergens voor ~
 109
schamoteren 196
schampen 128
schamperen 128
schampieter 119
schandaal 200
schandaal maken 154
schandalen 118, 154
schandegoedkoop 53
schandekoop 53
schandgoeiekoop 53
schanekoop 53
schans 235
schansen 217
schapengrauw zijn, van ~ 109
schappelijk 53
scharrelen 186
scharreweg 197
scharwettelen 153
schat 177, 178
schateranneke 136
schaterwif 136
schats 178
 SCHATTEN 41
schatten 41, 50
schätzen 41
schätzen 50
schauenster 40
schaukast 40
schavelen 112
schawetteren 153
shedder 136
scheefslaan 196
scheepje 231
scheepke 231
scheepman 230
scheepsman 230
scheepsvolk 230
scheid 166
scheiding 166
schein 57, 65
schein van duizend 81
schein van duizend frank 73
schein van honderd frank 72
*schein van honderd, met een
 kop op* 81
schein van tien 79
schein van twintig 80
schein van twintig frank 71
schein van vijftewintig gulden
 80
schein van vijfhonderd frank 73
schein van vijftig 80
schein van vijftig frank 71
scheldarm 182
schelden 116, 117
schelderij 118
scheldpartij 118
schelle 201
schelm 32, 197, 198
schelmen 196
schenkbank 40
schenzen 87
schenzen geven 87
 SCHEPEN, WETHOUDER 170
schepen 170
schermouilleweg 218
scherp 93, 94, 106, 110
 SCHERP DE WAARHEID ZEGGEN 128
scherp handelen 20
scherp met zijn tong 106
scherp van tong 106
scherp zijn 129
scherpe mens 96
scherpe pin 95
scherpe, een ~ 96
scherts 125
schervechten 117
schetter 136
scheuren 210
scheuren, de boks ~ 59
scheut, op ~ gaan 11
scheuteling 204
scheutig 88
scheuts 88
 SCHIETEN 206, 207
schieten, een kel ~ 156
schieten, in de rug ~ 130
schieten, laten ~ 51
schietgeweer 207
schietkruit 207
schietpoeder 207
schietpoeier 207
schiff 230
schift 230
schijf 70, 78
schijnheilige 143
schijten, op een hoop ~ 196
 SCHIKKEN 86
schikken 86
schild 206, 218
schildje 160
schildwacht 203
schilke 160
schimmel 77
schindaas 198
schinderskuil 173
schindskuil 173
schinnen 229
schinskuil 173
 SCHIP 230
schip 230
schip, man van het ~ 230
 SCHIPPER 230
schipper 230
schipperen 86
schippers 230
schmeichelaar 143
schmeicheln 139, 141, 143,
 151, 152, 153
schmeichelvot 143
schmeichler 143
schmuck 44
schobbe 118
schobbejak 110, 197, 200
schobberd 197
schochtijd 102
schodderen 210

- schoebie 200
schoefelen 90
schoefen 101
schoegelen 210
schoekelen 210
schoelie 200
 schoelje 200
 schoenen, langs zijn ~ lopen 156
schoeperen 210
schoetsen 11
 schoffelen 90
 schoft 32, 102, 198, 200, 236
 schoften 101
 schoften, het ~ 102
 schoftens 102
schoftes 102
schoftijd 102
 schoftijd 102
schoggelen 210
 schokkelen 210
 schokken 210
scholenpoefen 246
 scholenpoffen 246
 schommelen 210
 schone uithangen, de ~ 141
 schooi 90, 200
 schooien 30, 89, 139
 schooier 36, 89, 90, 96, 198, 200
 schooierd 198
 schooieren 89
 schooierin 90
 schooierse 90
 schooiersvrouw 90
 schooierswif 90
 schooiseltje 90
 schooister 90
SCHOOL 241
 school, achter de haag naar ~ gaan 245
 school, achter de hagen naar ~ gaan 245
 school, achter de heggen naar de ~ gaan 245
 school, de ~ plenken 246
 school, de ~ verplenken 246
 school, de ~ versteken 246
 school, de ~ verzieken 246
 school, hoofd der ~ 242
 school, hoofd van de ~ 242
 school, kinderen uit de ~ 244
 school, langs de ~ foezen 246
 school, langs de ~ loetsen 246
 school, langs de ~ lopen 246
 school, langs de ~ pritsen 246
 school, langs de ~ strijken 246
 school, langs de ~ stritsen 246
 school, langs de ~ verstrijken 246
 school, neven de ~ strijken 246
 school, stiekem uit de ~ blijven 246
 school, stil uit de ~ blijven 246
 school, uit ~ blijven 246
 school, uit ~ versoppen 246
 school, uit de ~ blijven 246
 school, uit de ~ plenken 246
 school, uit de ~ steken 246
 school, uit de ~ versteken 246
 school, uit de ~ verzieken 246
 schoolblagen 244
 SCHOOLCIJFER 248
 schoolgaand kind 244
 schoolgeld 62
 SCHOOLHOOFD 242
 schoolhoofd 242
 schoolinspecteur 242
 schooljong 244
schooljong (mv.) 244
 schooljongen 244
 schooljuf 243
 schooljuffrouw 243
 schoolkind 244
schoolkinder 244
 SCHOOLKINDEREN 244
 schoolkinderen 244
 schoolmaîtresse 243
 schoolmeester 242, 243
 schoolmeesteres 243
 schoolmeestes 243
 schoolmeidje 244
schoolmetske 244
 schoolopzichter 242
 schoolopzie 242
 schoolopziender 242
 SCHOOLOPZIENER 242
 schoolopziener 242
schoolplei 242
 schoolplein 242
 schoolplenken 246
 SCHOOLRAPPORT 248
 schoolwicht 244
 schoolwichten 244
schoolwichter 244
 schoon doen 141
 schoon kallen 141
 schoon praten 147
 schoor 224, 233, 234
 schoor, de halve ~ 178
 shoot, uit de ~ doen 51
 schop, onder het ~ zetten 211
 schoppen 232
 schoppen, herrie ~ 154
 schopperen 210
 schorem 175
SCHOT 206, 207
 schot 236
 schots, op ~ gaan 11
 schotsen 11
 schotten, eruit ~ 232
schoud 56
 schouteren 154
 schraapachtig 94
 schraapplank 247
 schraapplankje 247
 schrabben 13
 schrabber 91, 96
 schrabberd 96
 schrabberig 94
 schrammentrekker 247
 schraper 96
 schraperd 96
 schraperig 94
 schrapnel 96
schrapplankske 247
schreeuwen 155
 SCHREEUWEN, ROEPEN 154
 schreeuwen 154, 155
 schreften 24
schregen 155
 schreien 117, 154, 155
 schremen 155
 schrieken 155
 schrijfgeld 23, 50
 schrijfgerei 159
 schrijfgetuig 159
 schrijfpot 159
 schrijfstel 159
schrijzen 155
SCHRIJVEN 157
 schrijven 21, 157
 schrijven, de rekening ~ 21
 schrijven, op de boek laten ~ 27
 schrijven, op de lat ~ 55
 schrijvens, schuld zonder ~ 56
 schrijversgeld 50
 schrokkerig 93
 schrokkelig 93
 schroot 207
 schrootkuil 173
 schrot 62
 schudden 134
 schuif 236
 schuif, op ~ gaan 11
 schuifel 200
 schuit(je) 231
schuüteke 231
schuüten 231
schuütsje 231
 SCHULD 55
 schuld 56, 193
 schuld hebben 56, 193
 schuld met zegwoord 56
 schuld op handpapier 56
 schuld op zegwoord 56
 schuld te goeder trouw 56
 schuld zijn 56, 193
 schuld zonder bewijzen 56
 schuld zonder papier 56
 SCHULD ZONDER PAPIEREN 56
 schuld zonder papieren 56
 schuld zonder schrijvens 56
 schuld, bet ~ kopen 27

- schuld, duistere ~ 56
 schuld, in de ~ staan 57
 schuld, losse ~ 56
 schuld, onderhandse ~ 56
 schuldbrief 57
 schuldbriefje 57
schuldbriefke 57
 schulddelging, bewijs van ~ 57
 schulden 57
 SCHULDIG ZIJN 193
 schuldig zijn 56, 193
 schuldjas 32
 schüler 244
 schuren 217
 schuren, klinken ~ 30
 schuren, zich erlangs ~ 130
 schurft hebben aan, de ~ 119
 schurgen 30
 schurger 32, 37, 90
 schurgersvrouw 90
 schurk 198
 schut 48, 182, 183
 schwalsteren 13
 schwelle 229
 SCOOTER 213
 scooter 213
 secrétaire 170
 secretaris 170
 sekwei, de hele ~ 22
 sekwester, onder ~ zetten 200
 semmelen 116, 134, 138
 sentinelle 203
 shilling 77
 shop 38
 sik 170
 sik, geen ~ tabak waard 54
 sik, geen ~ waard 54
 sik, geen rotte ~ waard 54
 sikkepit, geen ~ waard 54
 singel 220
 Sint-Andries 57
Sinte-Dries 57
 sintelweg 219
 Sinten-Dries 57
 Sint-Vincentius 175
 siroop om de mond smeren 141
 siroop smeren 141
 sissen 148
 sjachel, op ~ gaan 30
 sjachel, op de ~ gaan 30
 sjachelaar 30, 32, 37
 sjachelaartje 32
 sjachelder 31
 sjachelderd 32
 sjachelen 16, 17, 20, 30
 sjachelman 31
 SJACHERAAR 30
 sjacheraar 30, 32, 37
 SJACHEREN 15
 sjacheren 16, 17, 20, 30
 sjacherlaar 30
 sjachrijnig 106
 sjachteren 16
 sjamfoeter 200
 sjans hebben 114
 sjansen 114
 sjatsen 16
 sjatser 31
sjauwelen 150
sjauwelheks 136
 SJEES 213
sjel 201
sjinaos 198
 sjoemelaar 32
 sjofele cadet 32
sjoksjok 36
 sjouw, op ~ gaan 11
 sjouwen 30
skip 230
 skrijsen 155
skuitje 231
 slaaf van het geld zijn, een ~ 94
 slaan, akkoord ~ 46
 slaan, zich ~ 117
 slaande herrie 118
 slaande ruzie 118
 slaande ruzing 118
 slaanderij 119
 slag¹ 59
 slag² 124, 125
 slag, domme ~ 124
 slag, gekke ~ 124, 125
 slag, leuke ~ 124
 slagboom 180
 slagvaardig zijn 146
 slamiel 91
 slapen, onder een deken ~ 152
 slater 136
 slechte betaler 32
 slechte kadee 199
 slechte kerel 199
 slechte laune hebben 152
 slechte mens 32, 199
 slechte waar 43
 slechten 112
 slechterik 199
 sledder 136
 SLEEPBOOT 232
 sleepboot 232
 sleepbootje 232
sleepbootsje 232
 slenteren 13
 slepen, de blok ~ 141
 slepen, iemand die de blok kan ~ 142
 sleper 232
 sleutelgeld 85
 slijmbal 143
 slijmen 141
 slijmerd 143
 slijten 29
 slingeren, op de bon ~ 184
 slipdrager 143
 slippen, met zijn ~ hebben 186
 slispelen 148
 slissen 148
slobber 199
 sloeber 90, 96, 199
 sloebie 97
 sloei 224
 sloerie 90
 slokker 96
 slon(de) 224
 slons 90, 97
 slonzen 11
 sloot 223, 233, 235
 slop, slopje 221
slopke 221
 slotsom 58
 SLUIS 235
 sluis 235
 sluisbaas 230
 SLUISDEUR 236
 sluisdeur 236
 sluisman 73
 SLUISMEESTER 230
 sluismeester 230
 sluisplank 236
 sluister 62
 sluiswachter 73, 230
 sluiten, vrede ~ 112
 sluiten, vriendschap ~ 112
 sluizenwachter 230
 smacht, op de ~ leven 90
 smacht, op de ~ lopen 90
 smachtlap 91
 smak, de hele ~ 22
 smal straatje 221
 smal, het ~ hebben 99
 smalle straat 221
 smarotsen 90
 smarotser 91
 smartlap 91
 smeerlap 198, 199
 SMEKEN 143
 smeken 139, 143, 144
 smeken, bidden en ~ 139
 smekend vragen 143
 smelen 142
 smeren, honing om de baard ~ 141
 smeren, honing om de mond ~ 141
 smeren, honing om de muil ~ 141
 smeren, honing om de toot ~ 141
 smeren, kroet om de mond ~ 141
 smeren, siroop ~ 141
 smeren, siroop om de mond ~ 141
 smeren, stroop ~ 141

- smerig type 199
 smeris 182
 smid 79
 smiespelen 149, 152
 smiesperen 149, 152
 smiezelen 150, 152
 smijten, ermee ~ 98
 smijten, met geld ~ 98
 smijten, over de balk ~ 98
 smik 202
 smoege 122
smoekkelen 194
 smoelen 134, 148
 smoelvechten 116
 smoesje 194
 smoesvolk 165
 smoezelen 150, 152
 smoezen 141, 150, 152, 196
 smokkelaar 31
SMOKKELEN 194
 smokkelen 16, 194
 smous 32
 smousen 16
 smouser 31
 snaak 200
 snageren 16
snak 200
 snap 59
 snapje 59
 snappen 185, 186
 snateren 134, 153
snatsel 158
 snauwend 107
 snauwerig 107
 snauwetig 107
 snebbelen 152
 snebberen 134
 snedder 136
SNELTREIN 227
 sneltrein 227
snep 136
snepke 59
 sneppenig 107
sneppig 106
snepske 59
SNEUVELEN 208
 sneuvelen 208
sneven 155
 sneven 208
 snibbig 106
 snijden 24, 210
snijen 210
 snip (bn.) 107
 snip¹ (zn.) 81
 snip² (zn.) 136
 snippen 158
snippelke 158
 snippeltje 158
SNIPPER 157
 snipper 158
snipperke 158
- snippertje 158
 snipsel 158
 snitsel 158
snitselke 158
 snitseltje 158
 snoepcent 62
 snoeren 128
 snoeven 155
 snorren 185
 snoteren 139
 snuisterderij 43
 snuisteren 150
 snuistergeld 62
SNUISTERIJ 43
 snuisterij 43
snuisterijke 43
 snuisterijtje 43
 snuiten 129
 snurkijzer 215
snutten 129
 soes 75, 76
 soezelen 152
 soezen 153
 sok 92
 sok, geen ~ waard 55
 sok, oude ~ 92, 136
 sol 67
 sol, geen ~ waard 54
SOLDAAT 203, 204
 soldaat worden 205
SOLDATEN 203, 204
 soldaten 204
 soldatenvolk 204
 solfer 207
solle 67
solleke 67, 75
solleke, geen ~ waard 54
 solletje 67, 75
 solletje, geen ~ waard 54
 som, de ganse ~ 22
 som, de hele ~ 22
 som, de volle ~ 22
 soppen 196
 sou 68, 75
SPAAN, (ROEI~) 231
 spaan 231
SPAARPOT 92
 spaarpot 92
 spaarvarken 92
 spaarzaam 93
 spaarzaamig 93
 span 111
 spandienst 217
 spanen 63
 spanjaard 42
 spannen, tegader ~ 195
SPAREN 92
 sparen 92
 spass 125
 spaß 194
 spass hebben aan 113
- specie 62
 species 62
SPECULEREN 82
 speculeren 82
SPEELPLAATS 241
 speelplaats 241
speelplak 241
speelplei 241
 speelplein 241
 speelplek 241
spek 233
 spekkamer 202
 spektakel maken 154
 spektakelen 154
 spel 125
 spelden 142
 spelen, de fijne ~ 141
 spelen, onder een hoedje ~ 196
 spelen, op een poot ~ 196
 spelen, op een pootje ~ 196
 spenselaar 32
spenselaar 37
spenselen kriemen 29
spenselenkeal 37
spenselenkriemer 37
 spie 62
 spiegelruit 40
SPIJBELLEN 245
 spijbelen 245
 spijen, vuur ~ 119
 spijs 62
 spijtegeld 23
spinaiske 247
 spinnen 10
 spinnorrig 105, 106
 spinselaar 37
 spinselen kramen 29
 spinselenkerel 37
 spinselenkramer 37
 spits 107
 spitsboef 197, 198
 spitsboefje 76
 spitsenrijk 107
 spoor 228, 229
 spoor, eind ~ 220
 spoorbaan 228
 spoorbiels 229
 spoorguide 229
 spoorkaartje 226
 spoorlijn 228
 spoorrails 228, 229
 spoorroute 229
 spoorstaaf 229
 spoorwagel 227
 spoorwagen 227
SPOORWEG 228
 spoorweg 228
 sporen 229
 spraak 121, 122
 spreekbaas 148
SPREEKWOORD 121

- SPREKEN, PRATEN 132
 spreken 132
 SPREKEN, GEBREKKIG ~ 148
 spreken, goed ~ 147
 spreken, heusjes ~ 150
 spreken, langzamer ~ 150
 spreken, stil ~ 150
 spreken, stilletjes ~ 150
 spreken, vlot ~ 147
 spreken, vlot kunnen ~ 147
 spreken, zacht ~ 150
 spreken, zeverig ~ 149
 spreken, zoet ~ 150
 spreker 148
 spreker, vlotte ~ 147
 SPREUK 121
 spreuk 122
 spriethuiske 202
 springen 24
 springen, uit de kan ~ 26
 springen, uit de koord ~ 26
 sprithuisje 202
 sprong 223
 spronk 223
 SPROOKJE 123
 sprookje 123
 sprookselke 123
 sprookseltje 123
 sprookske 123
 spruitsen 148
 spuit 207
 spuk 233
 spul 41
 spullen 41
 spunaisetje 247
 STAAL 41
 staal 41
 staalke 41, 158
 staaltje 41, 158
 staan 52, 205
 staan op 113
 staan, aan de lat ~ 57
 staan, aan het bred ~ 57
 staan, achter de toog ~ 25
 staan, altijd op de straat ~ 137
 staan, blijven ~ 47
 staan, eraan ~ 18
 staan, erop ~ 18
 staan, gelijk een paal boven water ~ 126
 staan, in de krijt ~ 57
 staan, in de lat ~ 57
 staan, in de schuld ~ 57
 staan, in een zwart blaadje ~ 57
 staan, in het boek ~ 57
 staan, in het krijt ~ 27, 57
 staan, laten ~ 26
 staan, niet op papier ~ 56
 staan, op de lat ~ 56
 staan, op de lijst hebben ~ 113
 staan, op de markt ~ 28
 staart 23
 staart, de ~ laten varen 23
 staartengeld 23
 STAARTGELD 23
 staartgeld 23
 staat, iemand in ~ zien 192
 STAD 167
 stad 172
 stadhuis 173
 stadsmuur 235
 STADSOMROEPER 171
 stadsomroeper 171
 stadssecretaris 170
 stadswal 235
 stal, de ~ uitmesten 129
 stal, in de ~ zetten 211
 stal, op ~ zetten 211
 STALLEN 211
 stallen 211
 stalletje 38
 stalling 211
 stamelen 148
 stanke 235
 stap, op ~ 238
 stap, op ~ gaan 11, 238
 stappen 11
 star 105
 startbaan 237
 stase 226
 statie 226
 STATION 226
 station 226
 stationeren 211
 stechelen 115, 117, 128, 154
 stechnaal 247
 stechnaalsje 247
 stecknadel 247
 stecknadeltje 247
 STEEG, STEEGJE 221
 steeg, steegje 221
 steegke 221
 steegske 221
 steek geven, een ~ 127
 steek onder water geven, een ~ 127
 steek onder water zetten, een ~ 127
 steek uitdelen, een ~ 127
 steek zetten, een ~ 127
 steekje geven, een ~ 127
 steekje onder water geven, een ~ 127
 steekje zetten, een ~ 127
 steeknagelke 247
 steeknageltje 247
 steekske, een ~ geven 127
 steekske, een ~ onder water geven 127
 steekske, een ~ zetten 127
 steekweg 220
 steeldief 197
 steengruisweg 219
 steenweg 218, 219, 233
 steenweggetje 223
 steenwegske 223
 steevig 219
 steeweg 218, 219, 223
 stegeke 221
 stegelke 221
 stegeltje 221
 steggelen 115, 117, 154
 steiger 236
 stekelen 115, 154
 steken 87, 120, 127
 steken onder water geven 127
 steken, de gek ~ 127
 steken, heimelijk ~ 127
 steken, in de ~ steken 196
 steken, in eigen tas ~ 196
 steken, in zijn gat ~ 87
 steken, mei ~ 87
 steken, uit de school ~ 246
 steken, zijn gat in de haag ~ 26
 stekken 185
 stel 8
 STELEN 196
 stelen 196
 stelke 38
 stellen 211
 STEMMEN 176
 stemmen 153, 176
 stemmen, nieuw ~ 176
 stemmen, opnieuw ~ 176
 stemmen, oppnieuw ~ 176
 stemmen, oppernieuw ~ 176
 stemmen, overnieuw ~ 176
 STEMPELEN 102
 stempelen 42, 103
 stemperen 42
 stengun 207
 steuer 177, 178
 steuerzettel 177
 steveg 223
 stichelke 234
 sticheltje 234
 stiekem doorduwen 127
 stiekem pakken 128
 stiekem uit de school blijven 246
 stieren 120
 stift 158
 stijf 105
 stijf houden 19
 stijf, met een ~ tong kallen 149
 stijve, met een ~ tong kallen 149
 stikken, laten ~ 26
 stil kallen 150
 stil kallen, heel ~ 150
 stil klappen 150
 stil praten, heel ~ 150
 stil spreken 150
 stil uit de school blijven 246
 stil zeggen 150

- stille, een ~ 5
stillekes kallen 150
stillekes klappen 150
stillekes spreken 150
stillekes zeggen 150
 stilltjes kallen 150
 stilltjes klappen 150
 stilltjes spreken 150
 stilltjes zeggen 150
 stock 43
 stock, in ~ 43
 stock, op ~ 43
stoegelen 210
stoekelen 210
stoeken 210
 STOEP 222
 stoep 222
 stoepje 222
stoepke 222
 stof, kort van ~ 106
 stoffenmarchand 36
 stoken 128
stokken 210
 stolz 105, 106
 stom 105, 107
 stom doen 156
 stom-eweg 107
 stomp, op een ~ zetten 26
 stompen, op ~ trekken 26
 STOOMBOOT 231
 stoomboot 232
 stoomfiets 215
 stoomschip 232
 stoot 23
 stoot, de ~ delen 23
 stort 173
 stortbelt 173
 storten, borg ~ 55
 stortgat 224
 STORTPLAATS 173
 stortplaats 173
 stortvuilhoop 173
 stoten dat de korf rammelt, op
 de hende! ~ 128
 stotsetig 106
 stotten 148
 stotteren 148
 stout 107, 109
 stoven, laten ~ 26
 STRAAT 217
 straat 219
 straat, altijd op de ~ staan 137
 straat, op de ~ lopen 246
 straat, openbare ~ 219
 straat, smalle ~ 221
 straat, straatje 221
 STRAATGOOT 223
 straatgoot 223
 straatje, doodlopend ~ 220
 straatje, klein doodlopend ~ 221
 straatje, smal ~ 221
 straatlameer 136
 straatpoetsen 217
straatsje 221
straatsje, smal ~ 221
 straatweg 219
 straatwerk 217
 straatwerken 217
 straf 105, 107, 110, 200
 straffen 185
 strak 105, 106
 stram 105
 stramelen 148
 strang 105
 strang, geen ~ waard 55
strank, geen ~ waard 55
 strant 108, 109
straoven 185
 stratengeld 179
 stratenwerk 217
 stratenwerken 217
 streek 125, 194
 streep 165
 strek 238
 strekken 149
 strelen 142
 streng 105, 107
 strevelen 116, 117, 154
 streven 116, 117
 sribbelen 116
 striegelaar 31
 striegelen 16
 striekel 106
 strijd 118
 strijd hebben 115
 strijd maken 115
 strijd, grote ~ 118
 strijden 115, 116, 117
strijen 116
 strijken 142
 strijken, de mouw ~ 141
 strijken, erlangs ~ 246
 strijken, langs de school ~ 246
 strijken, lijm ~ 142
 strijken, neven de school ~ 246
 strijken, zich erlangs ~ 131
 strijker 142
 strijkgeld 49
 stritsen, langs de school ~ 246
 strobant 200
 strobber 200
 stroddele 148
 STROEF 104
 stroef 104
stroekrover 198
stroekruiber 198
 stroman 49
 stronselen 139, 148
 stront, vanvoor bont en
 vanachter ~ zijn 156
 strontbeest 95
 strooien man 49
 strooien mannetje 49
stroonselen 139
stroonselen 148
 stroop smeren 141
 strop 59, 198
 strop, grote ~ 59
 stropen 24, 92; 208
 stroper 198
strotelen 148
strottelen 148
 strotten 148
 STRUIKROVER 198
 struikrover 198
 struis 106
 stub uit de mat kloppen 129
 stub uit de ogen blazen 129
 stubbig 106
 student 244
 stug 105, 106
 stuikelen 210
 stuiken 210
 stuiten 134
 STUIVER 75
 stuiver 67, 75
 STUIVER, ACHTSTE DEEL VAN EEN ~ 75
 STUIVER, HALVE ~ 74
 stuiver, halve ~ 75
 stuiversgeld 62
 stuivertje 75
 stuk 69, 70, 78, 84, 85; 125; 238
 stuk uit zijn portemonnee 59
 stuk van duizend frank 73
 stuk van duizend gulden 81
 stuk van honderd frank 72
 stuk van honderd gulden 81
 stuk van tien centimes 68
 stuk van tien gulden 79
 stuk van twee frank 69
 stuk van twee vijftig 78
 stuk van twintig 70
 stuk van twintig frank 70, 71
 stuk van twintig gulden 80
 stuk van vijf 69
 stuk van vijf cent 67, 76
 stuk van vijf frank 69
 stuk van vijf gulden 78
 stuk van vijfentwintig gulden 80
 stuk van vijfhonderd frank 73
 stuk van vijftig frank 71
 stuk van vijftig gulden 80
 stuk, gouden ~ 70
 stuk, half ~ 85
 stuk, mooi ~ 125
stuk, vier ~ 70
 stukje 123, 158
 stukje van duizend frank 73
 stukje van honderd frank 72
 stukje van twee en een half 75
 stukje van twintig frank 71
 stukje van twintig frank,
 gouden ~ 70

stukje van vijf 76
 stukje van vijfhonderd frank 73
 stukje van vijftig frank 71
 stukje, gouden ~ 70
 stukje, koperen ~ 63
 stukje, nikkelen ~ 64
 stukje, zilveren ~ 64
 stukken 63
 stukken, koperen ~ 64
 stukken, rode ~ 64
 stukken, vier ~ 70
 stukken, zilveren ~ 65
 stukker 63
 stukske 123, 158
 stukske van duizend frang 73
 stukske van honderd frang 72
 stukske van twintig frang 71
 stukske van twintig frang,
 gouwen ~ 70
 stukske van vijf 76
 stukske van vijfhonderd frang 73
 stukske van vijftig frang 71
 stukske, gouwen ~ 70
 stukske, koperen ~ 63
 stukske, nikkelen ~ 64
 stukske, zilveren ~ 64
 stumperd 90
 stupig 106
 stuppig 106
 sturen, de rekening ~ 21
 sturen, zijn kat ~ 26
 sturren 210
 stuur 105
 stuurs 105, 107, 109
 stuw 234
 succursale 40
 sukkelaar 90
 sussen 112

T

taai houden 19
 taai zijn 19
 TAAL 121
 taal 121
 taal, goed ter ~ zijn 146
 taalrijk zijn 146
 taats 136
 tabak, geen ~ waard 54
 tabak, geen sik ~ waard 54
 tafelgeld 50
 taggen 115, 116, 117
 taggen, zich ~ 118
 tagken 116
 TAKELWAGEN 213
 takelwagen 213
 taken 196
 takjes, bosje ~ 202
 takken 116
 takken, zich ~ 118
 taks 177, 178

taksbrief 177
 takskes, boske ~ 202
 tale, goed ter ~ zijn 146
 talmen 19
 TALMEN, TREKKEN EN ~ 18
 talud 224
 talven 30
 tammelen 19
 tanden, door zijn ~ praten 150
 tanden, tussen de ~ wauwelen
 150
 tang 96
 tante Bet 160
 tante, royale ~ 97
 tarweg 219
 tas 239
 tas, in de ~ steken 196
 tas, in eigen ~ steken 196
 tas, op andermans ~ leven 91
 tas, op andermans ~ lopen 91
 tas, op andermans ~ teren 91
 tas, zuinige ~ 93
 tasgeld 61
 tassengeld 61
 tatelen 153
 tateren 115, 134, 153
 tatergat 136
 taterkont 136
 taxateren 50
 TAXEREN 50
 taxeren 41, 50
 te doen hebben met, gaarne ~
 112
 te duur doen betalen 24
 te duur, niet ~ 53
 te gauw toeslaan, niet ~ 19
 te gebruiken, niet ~ 43
 te goeder trouw, schuld ~ 56
 te grazen nemen 24
 te kennen geven 131
 te pakken krijgen 184
 te trouwen, niet ~ 193
 te veel tellen 24
 te veel vragen 24
 te veel, niet ~ 53
 te vertrouwen, niet ~ 193
 te voet gaan 212
 te zeil gaan 153
 teek 40
 teergeld 61
 teerweg 219
 tegaar doen 195
 tegaar spannen 195
 tegader doen 195
 tegader spannen 195
 tegaren spannen 195
 tegen, wat hebben ~ 119
 tegeneen zijn 116
 tegenhagen 186
 tegenhouden 186
 tegenslag 59

TEGENVALLER 59
 tegoedmaken 111
 tegoeimaken 111
 teilen binden 9
 tekeergaan 12, 154
 tekortkomen 99
 TELEFOON 163
 telefooncabine 163
 TELEFOONCEL 163
 telefooncel 163
 telefoonhokje 163
 telefoonhokske 163
 telefoonhuisje 163
 telefoonhuiske 163
 telefoonkotje 163
 TELEGRAM 163
 telegram 163
 tellen 17, 21, 52
 tellen, bakken ~ 133
 tellen, gelijk ~ 51
 tellen, te veel ~ 24
 tellowellen 116, 117
 tember 163
 temmelen 149
 temmer 163
 tempeesten 154
 tempeliers 13
 temper 163
 tempteren 139
 teng 122
 tengelen 19, 20, 92
 tenietdoen 25
 tenkelen 20
 tenselen 19, 20
 tentelen 115
 tentelen 19, 20
 tentselen 115
 ter ere Gods werken 217
 ter ere Gods, get ~ 89
 ter taal zijn, goed ~ 146
 ter tij komen 185
 ter tong zijn, goed ~ 146
 teren, op andermans tas ~ 91
 teren, op iemand ~ 91
 terlangs strijken, zich ~ 131
 terlangs werken, zich ~ 131
 term doen 205
 termijndag 57
 terrine 40
 teruggetrokken 105
 terugpraten 145
 terugroepen 145
 terugtrekken 26, 47, 130
 terugtrekken, zijn woord ~ 130
 terugzeggen 145
 tes 239
 tes, i gen ~ steken 196
 tes, in eigen ~ steken 196
 tes, op andermans ~ leven 91
 tes, op andermans ~ lopen 91
 tes, op andermans ~ teren 91

- tesamenheulen 194
 tesamenhouden 195
tesamenhouwen 195
tesgeld 61
tessengeld 61
 tettelen 19
 tetter 136
 tetteren 134, 153
 teut 37
 teutelen 142
teutelen 148
 teuten 134, 239
 teveel, het ~ 23
 thuis, een van ~ 6
 thuis, naar ~ komen 9
 tien 178
 tien cent 67, 76
 TIEN CENTIEM 67
 tien centiem 67
 tien centiemmen 67
 tien centimes 68
 tien centimes, stuk van ~ 68
 tien gulden 79
 TIEN GULDEN, BIJLET VAN ~ 79
 tien gulden, briefje van ~ 79
 tien gulden, stuk van ~ 79
 tien, briefje van ~ 79
 tien, schein van ~ 79
 tien-centstuk 76
 tien-centstukje 76
tien-centstukje 76
 TIEND 178
tiend 178
 tiende 178
tienden (mv.) 178
 tiender 178
tiendes (mv.) 178
 tiendpenning 178
 tiendschuur 178
 tien-guldenschein 79
 TIEN-GULDENSTUK 79
 tien-guldenstuk 79
 tientje 79
 tientje, gouden ~ 79
 tientje, half ~ 78
tientsje 79
tientsje, gouwen ~ 79
 tien-urenkant 102
tieten 239
tij 215
 tij, op de ~ komen 185
 tij, op te ~ komen 185
 tij, ter ~ komen 185
 tijding 122
 tijding doen 132
 tijding geven 132
tijing 122
 tikken 196
timber 163
 timbre 163
timmer 163
timper 163
tin 122
ting 122
ting doen 132
ting geven 132
tingt 122
 tintelen 115
 tiptop 240
 tiptopje 240
tjoektjoek 36
 tjokken, de nachtegaal ~ 246
 tjokker 36
 tjoktjok 36
 toast 86
 tobias 201
tochske 238
 tocht¹ 86
 tocht² 238
 tochtje 238
 toddenkerel 36
 toddenkoopman 36
 toddenkramer 36
toddenkremmer 36
toddenkriemer 36
 toe-eigenen 46
 toegenaaide, een ~ 96
 toegeven 112
 toehouwen 46
toeken 128
 toer 238
 toer, op ~ gaan 11
 toeren 239
 toertje 238
 toeslaan 46
 toeslaan, niet ~ 47
 toeslaan, niet te gauw ~ 19
 TOESLAG 49
 toeslag 49
 toestaan 46
 toestaan, niet ~ 47
 toet 136
 toeten 139
toeten 155
 toeter 136
 toeval 59
 toeval, gelukkig ~ 59
 toewensen 120
 toewijzen 46
 toewijzen, niet ~ 47
 toezeggen 46
 tokken 115, 128
 tokken, zich ~ 118
 tokker 32
 tol 179
 TOL BETALEN 179
 tol betalen 179
 tolbaas 179
 TOLBOOM 179
 tolboom 180
 TOLGAARDER 179
 tolgaarder 179
 tolhek 180
 tolman 179
 tolwachter 179
 tong 121, 136
 tong, goed ter ~ zijn 146
 tong, goed van ~ zijn 146
 tong, goed van de ~ gesneden
 zijn 146
 tong, met een stijve ~ kallen 149
 tong, niet op zijn ~ gevallen
 zijn 146
 tong, rap op zijn ~ gevallen 107
 tong, rap van ~ zijn 146
 tong, scherp met zijn ~ 106
 tong, scherp van ~ 106
 tong, vlot van de ~ zijn 146
 tongriem, die hoeft de ~ niet
 gesneden 147
 tongriem, goed van ~ gesneden
 zijn 146
 tongriem, goed van de ~
 gesneden zijn 146
 tongriem, van een ~ gesneden
 zijn 146
 toog 40
 toog, achter de ~ staan 25
 toon 40
 toon, domme ~ 125
 toon, gekke ~ 125
 TOONBANK 40
 toonbank 40
 toot, honing om de ~ smeren 141
 torneren 153
 tot de laatste cent 22
 tot niks doen 26
 totale prijs, de ~ 22
totelen 148
 tottellen 148
 totteren 148
 touche 158
 traag kallen 149
 TRAAG PRATEN 148
 TRAAG, PERSOON DIE ~ PRAAT 149
 trabant 182
trabat 223
 tracteur 213
 TRACTOR 213
 tractor 213
 trakken 19
 traktabel 88
 traktement 62, 84
 tram bet de elektriëk 226
 tram elektriëk 226
 tram, elektriëke ~ 226
 tram, elektriëkseren ~ 226
 TRAM, ELEKTRISCHE ~ 226
 tram, elektriëke ~ 226
 tram, leren ~ 212
 tramkaartje 226
 tramrails 228

- tramspoor 228
 transeneren 139
 traperen 185
 travaux 100
trebat 223
 tref 59
 treffen 142
 treifelen 139, 144
 TREIN 227
 trein 227
 treinbiels 229
 treinkaartje 226
 treinrails 229
 treinrichels 229
 treintroute 229
 treinstel 227, 228
 treinwagen 228
 trek 59, 84, 238
 TREKGELD 49
 trekgeld 49
 trekjong 204
 trekken 19, 149
 TREKKEN EN TALMEN 18
 trekken, aan dezelfde koord ~ 195
 trekken, aan een koord ~ 195
 trekken, aan een zeil ~ 195
 trekken, aan hetzelfde koordje ~ 195
 trekken, de knip ~ 51
 trekken, door de nek ~ 26
 trekken, een koord ~ 195
 trekken, een zeil ~ 195
 trekken, een zeiltje ~ 195
 trekken, eropuit ~ 29
 trekken, lang ~ 19
 trekken, op stampen ~ 26
 trekken, van leer ~ 51
 trekken, voor het gerecht ~ 189
 trekken, zijn woord door de nek ~ 130
 trekken, zijn woord door zijn hals ~ 130
 trekken, zijn woord door zijn keel ~ 130
 trekken, zijn woord door zijn nek ~ 26
 trekken, zijn woord in de nek ~ 26
 trekken, zijn woord van de nek ~ 130
 trekwaag 42
 trengelaar 32
 trengelen 19, 20
 treuzelen 19
 tribunaal 187
 tribunaal, naar het ~ gaan 191
 triche gaan 211
 triche nemen 211
 triche varen 211
tries varen 211
 triestig 105
 triller 234
 triool 223
 trioolbuis 224
tris gaan 211
tris nemen 211
trochelen 91
 troela 90
troele 90
 TROEP 203
 troep¹ 8
 troep² 43
 troep, bij de ~ zijn 205
 troep, naar de ~ gaan 205
 troep, naar de ~ moeten 205
 troggelaar 31, 32
 troggelen 18, 19, 20, 91
 trommel 90
trop, hand ~ 45
 trottoir 222
 trouw, schuld te goeder ~ 56
 vrouwen, niet te ~ 193
trover, zand ~ 111
truggelaar 31
truggelen 18, 19, 91
 truielaar 13
 truielen 13
 trut 90
tsateren 134
tsenken 116
tsjoeker 36
tsjoektsjoek 36
tsjoktsjok 36
 tuf 215
 tuffer 215
tuig 191, 192
 tuig 41
 tuigbrief 188
 tuige 191
 tuigen 191
 tuigenis 192
tuignis 192
 tuis 32, 86
 tuis voor het leven 86
 tuisen 16, 17
 tuiser 32
 tuist 86
 tuister 32
 tuitelen, zich ~ 118
 tuiten 155
 tuitertluit, voor een ~ verkopen 16
 tuitertluit, voor een ~ vort geven 16
tumber 163
tummer 163
tumper 163
 tupperen 102
 tussen de tanden wauwelen 150
 tussenhandelaar 33
 tussenhebben 129
 tussenkrijgen 184
 tussennemen 184
 TUSSENPERSOON 32
 tussenpersoon 33
 tutelaar 143
 tutten 139
 twaalf cents en half 68
 twee cent 66
 TWEE CENTIEM 66
 twee centiem 67
 twee centiemen 67
 twee en een half, knab van ~ 75
 twee en een half, stukje van ~ 75
 twee en een half-centstuk 75
 twee en een halve cent 75
twee frang 69
 TWEE FRANK 69
 twee frank 69
 twee frank, dobbele ~ 69
 twee frank, stuk van ~ 69
 twee gezichten, iemand met ~ 131, 142
 twee handen op een buik zijn 196
 twee kramers van een naald zijn 196
 twee vijftig 78
 twee vijftig, stuk van ~ 78
 twee vijftiger 78
 twee-centiemenstuk 67
 tweede, één ~ frankje 68
tweefrang, dobbele ~ 69
twee-frangstuk 69
 twee-frankstuk 69
 TWEEHONDERD FRANK, BIJLET VAN ~ 66
twintig francs 71
twintig frang 69, 70
twintig frangs 71
 TWINTIG FRANK 69
 twintig frank 69, 70
 twintig frank in goud 70
 twintig frank, bankje van ~ 71
 TWINTIG FRANK, BIJLET VAN ~ 70
 twintig frank, biljet van ~ 71
 twintig frank, biljetje van ~ 71
 twintig frank, briefje van ~ 71
 TWINTIG FRANK, GOUDEN ~ 70
 twintig frank, gouden ~ 70
 twintig frank, gouden munt van ~ 70
 twintig frank, gouden stukje van ~ 70
 twintig frank, goudstuk van ~ 70
 twintig frank, goudstukje van ~ 70
 twintig frank, plaat van ~ 70
 twintig frank, schein van ~ 71
 twintig frank, stuk van ~ 70, 71

twintig frank, stukje van ~ 71
 twintig franken, gouden
 muntstuk van ~ 70
 twintig franks 71
 twintig gulden 79
 TWINTIG GULDEN, BIJLET VAN ~ 79
 twintig gulden, briefje van ~ 80
 twintig gulden, stuk van ~ 80
 twintig, bankbiljet van ~ 71
 twintig, bankje van ~ 79
 twintig, biljet van ~ 71
 twintig, briefje van ~ 71, 79
 twintig, goudstuk van ~ 70
 twintig, schein van ~ 80
 twintig, stuk van ~ 70
twintig-frangschein 71
twintig-frangstuk 69
twintig-frangstuk 70
twintig-frangstuk, gouden ~ 70
 twintig-frankschein 71
 twintig-frankstuk 69, 70
 twintig-frankstuk, gouden ~ 70
 twintig-guldenschein 80
 twintig-guldenstuk 80
 twist 118
 twisten 116
 type, gierig ~ 95
 type, smerig ~ 199

U

uchteren 9
 ui 124, 125
 uisel 42
uissier 188
 uit de doeken doen 146
 uit de geburen, vrouw ~ 169
 uit de geburen, wijf ~ 169
 uit de geuur, vrouw ~ 169
 uit de geuur, vrouwmens ~ 169
 uit de hand lenen 56
 uit de hand verkopen 45
 uit de kan springen 26
 uit de koord springen 26
 uit de mat kloppen, stub ~ 129
 uit de neus halen, de pierik ~ 144
 uit de neus halen, de piering ~ 144
 uit de neus halen, de pieringen ~ 144
 uit de neus halen, de worm ~ 144
 uit de ogen blazen, stub ~ 129
 uit de pan geven, een veeg ~ 129
 uit de pekkel betalen 24
 uit de school blijven 246
 uit de school blijven, stiekem ~ 246
 uit de school blijven, stil ~ 246
 uit de school plenkten 246

uit de school steken 246
 uit de school versteken 246
 uit de school verzieken 246
 uit de schoot doen 51
 uit een vol gemoed 104
 uit het barrier, man ~ 179
 uit het dorp, een ~ 6
 uit het dorp, iemand ~ 6
 uit school blijven 246
 uit school versoppen 246
 uit zijn woorden komen, goed ~ 147
 uit, erop ~ 238
 uit, op de cent ~ zijn 94
uitbelder 171
 uitbellen 131
 uitbeller 47, 171
 uitbetaald krijgen 83
 uitbetalen 51
 uitbindel 126
 uitbindel geven, de ~ 146
 uitbindelen 128
 uitbindsel 126
 uitbrengen 132
 uitdelen, een steek ~ 127
 uitdoen 52
 uitdoppen 51
 uitdracht 126
 uitdrukken 131
 uitduiden 146
 uiteenleggen 146
 UITEN 131
 uiten 131
uiter hand verkopen 45
 uitereenleggen 146
 uiteren 131
 uiterste, het ~ 22
 uitfoeteren 128
uitfundelen 144
uitfunderen 144
 UITGAAN 11
 uitgaan 10, 11, 30
 uitgaan, erop ~ 10
 uitgaan, op commerce ~ 29
 uitgaan, op de handel ~ 29
 uitgaan, op geschäft ~ 30
 uitgaander 12
 uitgecijferd 93
 uitgekiend 93
 uitgelaten 109
 uitgeven 97, 132
 uitgift 88
 uitglijden 210
 uitgooien, de deur ~ 98
 uitgooien, door deuren en vensters ~ 98
uithaaien 112
uithagen 112
uithalden 112
 uithalen 24, 130
 uithangbord 173

uithangen 132
 uithangen, de beest ~ 12
 uithangen, de fijne ~ 141
 uithangen, de genre ~ 156
 uithangen, de jan ~ 12
 uithangen, de perjan ~ 156
 uithangen, de schone ~ 141
 uithangkastje 173
uithaojen 112
 uithengelen 144
 uitheulen 144
 uithoek 167
 uithogen 48
 uithoging 45
 uithoging, koopdag bij ~ 45
 UITHOREN 144
 uithoren 92, 144
 uithouden 112
uithouwen 112
 uithuichelen 144
 uitkafferen 117, 128
 uitkallen 131
 uitkijken 129
 uitklopper 47
 uitkomen 86, 185
 uitlander 7
 UITLEG 126
 uitleg 126
 uitleg geven 146
 UITLEGGEN 145
 uitleggen 12, 145
 uitleggen, druk ~ 154
 uitleggen, goed ~ 147
 uitleggen, het kunnen ~ 147
 uitluisteren 144
 uitmaken 112, 130
 uitmaken, voor vanalles ~ 128
 uitmelder 47, 171
 uitmelken 19, 144
 uitmesten, de stal ~ 129
 uitnoden 10
 UITNODIGEN 10
 uitnodigen 10
uitnoo 10
uitnooën 10
uitnooien 10
 uitpoetsen 117, 128
 uitroep 45
 uitroepen 45, 132, 155
 uitroeper 47, 171
 uitscheiden 112
uitscheien 112
 uitschelden 117, 128
 uitschijten 128
 uitschijting geven, een ~ 129
uitschoeben 128
uitschoepen 128
 uitschoppen 128, 232
 uitschot 199
 uitschrijven, de rekening ~ 21
 uitschuren 128

uitschuren, de jas ~ 128
 uitsekielen 128
 uitslaan 232
 uitslag 248
 uitslager 47
 UITSLUITSEL 126
 uitsluitel 126
 uitsnauwen 117
 uitspeculeren 92
 uitspraak 188
 uitspraak doen 187
 uitspreken 131
 uitspreken, zich ~ 140
 uitstaan 112, 113
 uitstaan, niet kunnen ~ 119
 uitstalkast 40
 uitstalraam 40
 uitstand geven 55
 uitstel geven 55
 uitstellen 55
 uitstrijken 51
 uittrekken, de waren op de rug
 met de kramer ~ 29
uitrochelen 92
 uitroggelen 92
 uitvaardigen 189
 uitvaren 30
 uitvegen 128
 uitvegen, de jas ~ 127, 128
 uitvegen, de kast ~ 127
 uitvegen, de mantel ~ 128
 uitvegen, het jasje ~ 128
 uitverkoop 45
 uitvissen 144
 uitvorsen 144
 uitvragen 144, 189
 uitvundelen 144
 uitvunderen 144
 uitwarren 144
 uitwassen, de ogen ~ 129
 uitzetten 48
 uitzitten 10
 uitzoeken 183
 uitzuigen 19
 uitzuigerij 24
ulster 42
 unger 102
 unger, op de ~ gaan 101
 ungeren¹ (ww.) 101
 ungeren² (zn.) 102
 ungeren houden 101
 ungerijd 102
*unjer*¹ 42
*unjer*² 102
unjer, op den ~ gaan 101
*unjeren*¹ (ww.) 101
*unjeren*² (zn.) 102
unjeren haoje 101
unjeren houden 101
unjertijd 102
 UNSTER, PONDER ~ 42

unster 42
 ondersteuning vragen 143
 uren, negen ~ 102
 uren, vier ~ 102
 V
 vaampje, het ~ gesneden
 hebben 147
 vaan 206
 vaandel 206
 vaarkaartje 226
 vaart 220, 221, 222, 233, 238
 vaartje 233
 vaartuig 213
vaerkesserie 94
 vagebond 198
vagen 210
 val 234
 valies 239
 vallen 20, 208
 vallen, laten ~ 20, 23
 vals doen 142
 vals hogen 48
 valsaard 131, 143
 valse eed 192
 van andermans goedheid leven
 91
 van bij ons neven, die ~ 168
 van bij ons neven, vrouw ~ 169
 van bij ons neven, wijf ~ 169
 van bij ons, een ~ 6
 van de muil zijn, goed ~ 146
 van de nek trekken, zijn woord ~
 130
 van de tong gesneden zijn,
 goed ~ 146
 van de tong zijn, vlot ~ 146
 van de tongriem gesneden zijn,
 goed ~ 146
 van deur tot deur gaan 29
 van een ander dorp, die ~ 6
 van een ander, mensen ~ 6
 van een tongriem gesneden
 zijn 146
 van geen waarde 54
 van harte 104
 van het dorp, een ~ 6
 van het lijf vragen, het hemd ~
 144
 van hetzelfde dorp, mensen ~ 6
 van hier, een ~ 6
 van hier, gene ~ 6
 van hier, iemand ~ 6
 van hier, mensen ~ 6
 van hierneven, die ~ 168
 van hierneven, die ~ 169
 van leer trekken 51
 van niet zijn 26
 van niks maken 25
 van niks zijn 25

van niks, een ~ 199
 van niks, man ~ 199
 van ons dorp, dat zijn er ~ 6
 van ons dorp, die is ~ 6
 van ons dorp, mensen ~ 6
 van ons, een ~ 6
 van schapengrauw zijn 109
 van thuis, een ~ 6
 van tong zijn, goed ~ 146
 van tong zijn, rap ~ 146
 van tongriem gesneden zijn,
 goed ~ 146
 van woord, gene ~ 131
 van zijn geld leven 83
 van zijn Jan maken 156
 van zijn kloten maken 156
 van zijn woord zijn, niet ~ 130
 van zijn woord zijn, veel ~ 130
 vanachter, vanvoor bont en ~
 stront zijn 156
 vanaf maken 25
 vanaf zijn 25
 vanalles, voor ~ uitmaken 128
 vangen 83, 185, 186
 vangen, op een nest ~ 185
 vanniksen 26
 vanvoor bont en vanachter
 stront zijn 156
VAREN 209
 varen 209, 211
 varen wie een gek 210
 varen wie een wilde 210
 varen, de staart laten ~ 23
 varen, fiets ~ 211
 varen, korter ~ 211
 varen, met de fiets ~ 211
 varen, op de fiets ~ 211
 varen, richtiger ~ 210
 varen, ruw ~ 210
 varen, triche ~ 211
 varen, voor de gemeente ~ 217
 varing 213
varing 32, 199
 varken 32, 92, 95, 199
 varken, groen ~ 95
 varken, op het ~ zetten 26
 varken, zuinig ~ 93
 varkensachtig 94
 varkensbeest 95
 varkenserie 94
 varkenskraker 35
vassen, kort van ~ 106
 vast vrijen, voor ~ 114
 vast worden 47
 vastgelegd zijn, niet ~ 56
 vastnemen 186
 vastzetten 186
 vatten 185
 vaurien 32, 199
 VECHTEN 117
 vechten 115, 116, 117

- vechtpartij 119
 vedzel 158
 vedzelke 158
 veeg, een ~ meegeven 128
 veeg, een ~ metgeven 128
 veeg, een ~ uit de pan geven 129
 VEEL GELD WAARD 52
 veel in cafés liggen 12
 veel missen 99
 veel muilen 153
 veel plezier, met ~ 104
 veel prenten, gazet met ~ 160
 veel prenten, weekblad bet ~ 160
 veel tellen, te ~ 24
 veel van zijn woord zijn 130
 veel vragen, te ~ 24
 veel, vrouw die ~ kalt 136
 veel-kals 136
 veemke, het ~ gesnooien
 hebben 147
 Veenhuizen 175
 veer 231, 234
 veerboot 231
 VEERPONT 231
 veerpont 231
 vegen 210, 217
 vegen, de mantel ~ 128
 vegen, ze eraan ~ 131
 vehikel 213
 veil hebben, ondeugd ~ 194
 veil houden 30
 veil, vragen of get ~ is 30
 veilen 29, 45
 veiling 44
 veilinggeld 50
 veilingmeester 48
 veldbode 183
 veldboy 183
 veldschut 183
 VELDWACHTER, (RIJKS-) 183
 veldwachter 183
 veldweg 221
 velo 216
 velo jagen 211
 velo jagen, bet de ~ 211
 velo jagen, met de ~ 211
 velo rijden 211
 velo rijden, op de ~ 211
 velo, man per ~ 212
 velo, mens op een ~ 212
 vélou 216
 velojager 212
 veloman 212
 velorijder 212
 velou 191
 ven 233
 vendu 45
 venijnige, een ~ 96
 venster 40
 vensters, door deuren en ~
 uitgooien 98
 vent 2, 3
 venten 29
 venter 36
 verbaal 184
 verbaal geven 184
 verbaal maken 184
 verbaliseren 184
 verbazelen 137
 verbazzelen 98
 verbeelden, zich get ~ 156
 verbelgiquen 16
 VERBEUZELEN 137
 verbitterd 119
 verblijven 46
 verblijven, niet ~ 47
 verbrasselen 16
 verbrassen 98, 137
 verbreken 26, 130
 verbreuzelen 137
 VERDACHT 192
 verdacht 193
 verdacht, in het ~ hebben 192
 verdachtig 193
 verdedchtig 193
 verdelen 86
 VERDENKEN 192
 verdenken 192
 VERDENKING 192
 verdenking 192
 verdestrueren 17
 VERDIENEN 83
 verdienen 83
 verdienst 58, 84
 verdiensten 84
 verdietsen 146
 verdoemen 120
 verdoen 17, 137
 verdoen, de avond ~ 9
 verdommeneren 17
 verdonkelemanen 196
 verdonkeremanen 196
 verdonkermanen 196
 verdragen 112
 verdragen, goed kunnen ~ 113
 verdragen, niet ~ 119
 verdragen, zich ~ 111
 verduidelijken 146
 VERDUISTEREN 196
 verduisteren 196
 verduitsel 126
 verduitsen 131, 146
 verdzjeën 120
 vereffenen 27, 51
 vereren 87
 verfoetelen 16, 17
 verfoetsen 17
 verfotsen 17
 verfronselen 17
 VERGADEREN 145
 vergaderen 145
 VERGADERING 145
 vergadering 145
 vergadering, op de ~ komen 145
 vergallen 17
 vergoeddag 57
 vergooidag 57
 vergooien 17, 98
 vergunnen 46
 vergunnen, niet ~ 47
 VERHAAL 123
 verhaal 123, 124
 verhaalke 123, 124
 verhaalselke 124
 verhaalseltje 124
 verhaaltje 123, 124
 verhandelen 17, 29, 46
 verhandelen, op de markt ~ 28
 VERHARDE WEG 219
 verharde weg 219
 verhoetelen 16
 VERHOGEN 20
 verhogen 21, 48
 verhoging 235
 verhoor 189
 verhoor afnemen 189
 VERHOREN 189
 verhoren 189
 verjaardag feesten 87
 verjaardag vieren 87
 verjubelen 98
 verjuën 120
 verkallen 137
 VERKEREN 114
 verkeren 114
 verkering hebben 114
 verkiehelen 98
 verklappen 190
 verklapper 191
 VERKLAREN 146
 verklaren 191
 verklaren, voor niks ~ 26
 verklaring 126, 192
 verklaring afleggen, een ~ 191
 verklatsen 17, 46
 verklenderen 137
 verkleppen 190
 verklepper 191
 verkletsen 137, 190
 VERKLIKKEN, AANGEVEN 189
 verklikken 189
 verklikker 190
 verklommelen 137
 verkloppen 17
 verknoeien 17, 98, 137
 verknutsen 98
 verkoetelen 16
 verkoop 44
 verkoop bij opbod 44
 verkoop met hoging 44
 verkoop met hoging, publieke ~
 44
 verkoop, mondelingse ~ 56

- VERKOOP, OPENBARE ~ 44
 verkoop, openbare ~ 44
 verkoop, publieke ~ 44
 verkoopdag 45
 verkoopman 37
 verkopen 28, 45, 46
 verkopen, aan de markt ~ 28
 verkopen, bet handslag ~ 46
 verkopen, bij handslag ~ 46
 VERKOPEN, BIJ HANDSLAG ~ 45
 verkopen, bij handslag ~ 46
 VERKOPEN, BIJ OPBOD ~ 45
 verkopen, bij opbod ~ 45
 verkopen, bij opslag ~ 46
 verkopen, eropuit gaan om te ~ 29
 verkopen, leugens ~ 131
 verkopen, met de handen ~ 46
 verkopen, met de handopslag ~ 46
 verkopen, met de handslag ~ 46
 verkopen, met handslag ~ 46
 verkopen, naar de markt gaan ~ 28
 verkopen, naar de markt gaan om te ~ 28
 verkopen, niet ~ 47
 verkopen, onder de hand ~ 46
 verkopen, onderdoens ~ 16
 verkopen, onderhands ~ 46
 verkopen, onderling ~ 46
 verkopen, onderlings ~ 46
 verkopen, op bod ~ 45
 verkopen, op de hand ~ 46
 VERKOPEN, OP DE MARKT ~ 28
 verkopen, op de markt ~ 28
 verkopen, op handslag ~ 45
 verkopen, per opbod ~ 45
 verkopen, uit de hand ~ 45
 verkopen, voor een tuitertuit ~ 16
 verkoper 30, 33, 48, 49
 verkoping 44
 VERKWANSELEN 16
 verkwanselen 16, 17, 98
 VERKWISTEN 98
 verkwisten 17, 98
 verkwister 97
 VERLAGEN 20
 verlagen 20
 verlaten kerel 31
 verliefd zijn 113
 verliezen 59
 verlies 59
 verlies, zwaar ~ 59
 VERLIEZEN 59
 verliezen 59
 verlinken 190
 verloren geld 23
 verlullen 137
 verlummelen 137
 vermaan 126
 vermaledijden 120
vermaledijen 120
 vermalledieren 120
 vermalledesjeerd 120
 vermanen 129
 vermangelen 17
 vermaning 127
 vermarkten 28
 vermemmen 138
vermerten 28
vermoed 192
 vermoeden 192
vermoelen 137
 vermogen 82
 vermuilen 137
 verneuken 24, 26, 92, 130, 142
 verneuker 31, 32
 vernielen 25
 vernietigen 25
vernijnige, een ~ 96
 veroordelen 187
 verordenen 144
 verordonneren 144
 verpatsen 16
 verpinselen 17
 verplenen, de school ~ 246
 verplicht zijn 57
 verpraten 137
 verprazelen 137
 verpronselen 17
 verprutsen 137
verraaien 190
verraaier 191
 verraden 190
 verradenaar 191
 verrader 191
verraienaar 191
 verrajudas 191
 verramsjelen 17
verranen 190
verraner 191
verrao 190
 verrassen 87, 185
 verrekking 200
 verruiselen 17
 verschalken 185
 verschil 23
 verschleudern 17
 verschokken 17
 verschulden 57
 VERSCHULDIGD ZIJN 56
 verschuldigen 57
 verschwenden 98
 versen, kort van ~ 106
 versjachelen 16
 versjacheren 16, 17
 versjoemelen 17
 versmossen 98
 versoppen 246
 versoppen, uit school ~ 246
 verspelen 59
 verspillen 98
 versprek, in ~ zijn 18
 verspreken 129
 verspreken niet houden, een ~ 130
 verstaan 112
 verstaan, zich ~ 86, 111
 verstand, aan het ~ brengen 129, 146
 versteken 246
 versteken, de school ~ 246
 versteken, uit de school ~ 246
 verstrelen 246
 verstriken, langs de school ~ 246
 vertegenwoordiger 33
 vertelling 123, 124
vertellingske 123, 124
 vertellinkje 123, 124
 vertelsel 122, 123
vertelselke 122, 123, 125
 vertelseltje 122, 123, 125
vertelserke 123, 124
 vertelsertje 123, 124
vertelsje 123, 124
 verteltje 123, 124
 verteren 97
vertestuieren 17
 vertikken 246
 vertoelebassen 98
 vertreksel 124
vertrekselke 124
 vertrekseltje 123, 124
 VERTROUWEN 111
 vertrouwen, niet te ~ 193
 truffelen 17
 vertuisen 16, 17
 vertuitelaar 31
 vertuitelen 16
 VERVALDAG 57
 vervaldag 57
 VERVANGER 203, 204
 vervanger 205
 vervloeken 120
 vervoermiddel 213
 VERVOERSBEWIJS 226
 vervroegd geld 23
 vervullen, dienstplicht ~ 205
 verwauwelen 137
 verwazelen 137
 VERWENSEN 120
 verwensen 120
 verwijten 128, 129
 verwittigen 129
 verwittiging 127
 verzamelen 145
 verzameling 145
 verzaniken 137
 verzauwelen 137
 verzeveren 137

verzielen, de school ~ 246
 verzielen, uit de school ~ 246
 verzinsel 122
verzjoeken 17
 VERZOEK 125
 verzoeken 125
 verzoeken 10
 verzoenen 112
 verzorgingshuis 174
 verzuipen 98
 vespa 213
 VEST 235
 vest 235
 vesting 235
 vestingswal 235
 vetlap 199
 vets, geen ~ waard 55
 vetsel 158
 vetseltje 158
 vezel 158
viëdel 68
viël 68
viemendraaier 143
 vier stukken 70
 vier uren 102
 vieren 87
 vieren, feestdag ~ 87
 vieren, mei ~ 87
 vieren, naamdag ~ 87
 vieren, naamfeest ~ 87
 vieren, verjaardag ~ 87
 vierkantige, een ~ 76
 viertel 68
 vies 107
 vieszak 199
vij cent 67
 vijf cent 67, 76
 vijf cent waard, geen ~ 54
 vijf cent, een van ~ 76
 vijf cent, knab van ~ 67
 vijf cent, knabje van ~ 75
 vijf cent, stuk van ~ 67, 76
 vijf centen 67
 VIJF CENTIEM 67
 vijf centiem 67
 vijf cents 67
vijfennig 67
vijf frang 69
 VIJF FRANK 69
 vijf frank 69
 vijf frank, stuk van ~ 69
 vijf goudstuk 78
 vijf gulden 78
 vijf gulden, gouden ~ 78
 vijf gulden, goudstukje van ~ 78
 vijf gulden, stuk van ~ 78
 vijf penning 67
 vijf sang 67
 vijf, knab van ~ 75
 vijf, knabje van ~ 75

vijf, stuk van ~ 69
 vijf, stukje van ~ 76
 vijf-centstuk 76
 vijf-centstuk, half ~ 75
 vijf-centstukje 76
vijf-centstukke 76
 vijfentwintig cent 68, 76
 VIJFENTWINTIG CENTIEM 68
 vijfentwintig centiem 68
 vijfentwintig centiemen 68
 vijfentwintig gulden 80
 VIJFENTWINTIG GULDEN, BIJLET VAN ~ 80
 vijfentwintig gulden, briefje van ~ 80
 vijfentwintig gulden, schein van ~ 80
 vijfentwintig gulden, stuk van ~ 80
 vijfentwintig, bankje van ~ 80
 vijfentwintig, briefje van ~ 80
 vijfentwintig-guldenschein 80
 vijfentwintig-guldenstuk 80
vijf-frangstuk 69
 vijf-frankstuk 69
 VIJF-GULDENSTUK 78
 vijf-guldenstuk 78
vijfhonderd francs 72
vijfhonderd frang 72
vijfhonderd frangs 72
 vijfhonderd frank 72
 vijfhonderd frank, bankje van ~ 72
 VIJFHONDERD FRANK, BIJLET VAN ~ 72
 vijfhonderd frank, biljet van ~ 72
 vijfhonderd frank, biljetje van ~ 72
 vijfhonderd frank, briefje van ~ 72
 vijfhonderd frank, schein van ~ 73
 vijfhonderd frank, stuk van ~ 73
 vijfhonderd frank, stukje van ~ 73
 vijfhonderd franks 72
 vijfhonderd, bankbiljet van ~ 72
 vijfhonderd, briefje van ~ 72
vijfhonderd-frangschein 73
 vijfhonderd-frankschein 73
 vijfje 76
 vijfje 78
 vijfje, gouden ~ 78
vijfke 76, 78
vijfke, golden ~ 78
vijfke, gouwen ~ 78
 vijftig cent 77
 vijftig centiem 68
 vijftig centiemen 68

vijftig francs 71
vijftig frang 71
vijftig frang, briefje van ~ 71
vijftig frangs 71
 VIJFTIG FRANK 66
 vijftig frank 71
 vijftig frank, bankje van ~ 71
 VIJFTIG FRANK, BIJLET VAN ~ 71
 vijftig frank, biljet van ~ 71
 vijftig frank, biljetje van ~ 71
 vijftig frank, briefje van ~ 71
 vijftig frank, schein van ~ 71
 vijftig frank, stuk van ~ 71
 vijftig frank, stukje van ~ 71
 vijftig franks 71
 vijftig gulden 80
 VIJFTIG GULDEN, BIJLET VAN ~ 80
 vijftig gulden, briefje van ~ 80
 vijftig gulden, stuk van ~ 80
 vijftig, bankbiljet van ~ 71
 vijftig, bankje van ~ 80
 vijftig, biljet van ~ 71
 vijftig, briefje van ~ 71, 80
 vijftig, een ~ 78
 vijftig, schein van ~ 80
 vijftig, stuk van twee ~ 78
 vijftig, twee ~ 78
 vijftiger, twee ~ 78
vijftig-frangschein 71
 vijftig-frankschein 71
 vijftig-guldenschein 80
 vijftig-guldenstuk 80
 vijver 233, 235
vielsen 20, 139
 viltsen 20, 139
vimmendraaier 143
 Vincentiushuis 175
 vinden 185
 vingers, een met lange ~ 197
 vinnig 107
 vis op de dis 51
 vis, boter bij de ~ 21, 26, 51
 visitatie 183
 visite 8
 visite, op ~ gaan 9
 vissen 144
 viswijf 135
 vitesse 227
 vitrine 40
 VLAG 206
 vlag 206
 vlak, het ~ hebben 153
 vlegel 198, 199
 VLEIEN 140
 vleien 141
 VLEIER 142
 vleier 142
 vleierd 142
 vleikont 142
vleimerd 143
 vleister 142

- vlemen* 141
vlemer 143
vletser 142
vleut 223
vlezenweg 219
vliddig 107
vliegbaan 237
vlieger 237
vliegmachine 237
vliegplein 237
vliegeterrein 237
 VLIEGTUIG 237
vliegtuig 237
 VliegVELD 237
vliegveld 237
vlies 239
vliet 223
vlikflooiën 140
vlonder 233
vlooiën 92
vlot (bn.) 88
vlot (zn.) 234
vlot kallen 147, 153
vlot kunnen spreken 147
vlot muilen 147, 153
vlot spreken 147
vlot van de tong zijn 146
vlotte muil hebben, een ~ 147
vlotte prater 147
vlotte spreker 147
vlotte, een ~ 147
voddelenboer 32, 36
voddelenkoopman 36
voddelenkramer 32, 36, 37
voddelenkreimer 36
voddelenkriemer 36, 37
voddelskerel 32, 36
voddeltje 158
voddenkerel 36
 VODDENKOOPTMAN 35
voddenkoopman 35
voddenkramer 32, 35, 37
voddenkraomer 35
voddenkremer 35
voddenkremmer 35
voddenkriemer 35, 37
voddenman 32, 35, 37
voddenvent 32, 36
voelen voor 113
voelen voor, liefde ~ 113
voelen, met een koude hand aan een warme bodem ~ 144
voelen, opgekropte haat ~ 120
voeren, een bokkem ~ 128
voeren, een bokking ~ 128
voeren, winkel ~ 39
 VOERTUIG 213
voertuig 213
voet, een die te ~ gaat 212
voetbaan, voetbaantje 222
voetbaanke 222
voetgang 222
 VOETGANGER 212
voetganger 212
voetpaadsje 221
voetpad, voetpaadje 221
voetpedje 221
voetpedsje 221
voetreiziger 212
voetsetzen 211
voetvolk 204
voetvolk, lager ~ 204
voezen 176
vogel, lichte ~ 32
vogel, royale ~ 97
vogel, vreemde ~ 7
voiture 213, 214
vol charge, de ~ 22
vol gemoed, uit een ~ 104
vol laag, de ~ 22
vol lagen, de ~ 22
vol mep, de ~ 22
vol pond, het ~ 21
vol som, de ~ 22
vol, het kot ~ 22
 VOLK¹ 2
 VOLK² 165
volk 2, 8, 165, 204
volk, eigen ~ 6
volk, vreemd ~ 6
 VOLKSWIJSHEID 121
volle baf, de ~ 22
volle bak, de ~ 22
 VOLLE BEDRAG, HET ~ 21
volle bedrag, het ~ 21
volle charge, de ~ 22
volle geld, het ~ 21
volle laag, de ~ 22
volle lagen, de ~ 22
volle mep, de ~ 22
volle poen, de ~ 22
volle pond, het ~ 21
volle pot, de ~ 21
volle prijs, de ~ 21
volle raffel, de ~ 22
volle roffel, de ~ 22
volle ronde, de ~ 22
volle som, de ~ 22
volle waarde, de ~ 22
voluit 22
vondel 233
vonder 233
vonderke 233
vondertje 233
vonkelen, zich ~ 118
vonmerke 233
vooizen 176
voor 224
voor de armen werken 217
voor de dienstplicht gaan 205
voor de galg, een ~ 198
voor de gemeente varen 217
voor de gemeente werken 217
voor de jen 124
voor de keizer werken 217
voor de rol werken 217
voor een tuitertluit verkopen 16
voor een tuitertluit vort geven 16
voor het gerecht gaan 191
voor het gerecht trekken 189
voor het leven 87
voor het leven, tuis ~ 86
voor niks verklaren 26
voor te helpen, vragen ~ 143
voor vanalles uitmaken 128
voor vast vrijen 114
voor zijn eigen werken 33
voor zijn nummer opgaan 205
voor zijn nummer opmoeten 205
voor zijn ogen kunnen zien, niet ~ 119
 VOORAANSTAANDE 171
vooraanstaande 171
vooraanstaande persoon 171
voord 224
voordeel 58, 59
voordeligste 54
voorgeld 23
voorhanden 43
voorkomen 189, 191
voorkomen, doen ~ 189
voorkomen, laten ~ 189
voorkomen, moet ~ 189
voorlane 189
voornamen mens 171
voornamen, een ~ 171
vooroord 167
 VOORRAAD 42
voorraad 42
 VOORRAAD, IN ~ 43
voorraad, in ~ 43
voorraad, in de ~ 43
 VOORRAAD, ONBRUIKBARE ~ 43
voorraad, op ~ 43
voorraadig 43
 VOORSCHIETEN 55
voorschieten 55
voorschors 23
voorschot 23, 49, 59, 85
voorschot geven 55
voorsnijder 32
voorsnijer 32
voorstrekken 55
voort betalen 27
voorthelpen 25
vore, in het ~ 43
vorladen 189
vorster 183
vort 238
vort geven, voor een tuitertluit ~ 16
vortbruien 98
vortwerpen 98

vortzetten 211
 vot, aan de ~ gaan 141
 vot, in de ~ kruipen 141
 vot, zich een braam door de ~
 rijten 92
 vots, geen ~ waard 55
 vottenkruipen 141
 vottenkruiper 142
 vouk 2, 8, 165
 voyage, op ~ 238
 voyage, op ~ gaan 238
 voyageren 30, 239
 voyageur 5, 33, 37
 voyou 199
 vraag 125
 vrachtauto 214
 vrachtwagel 214, 228
 VRACHTWAGEN 213, 214
 vrachtwagen 213, 214
 vrachwaan 214
 VRAGEN 17
 vragen 21, 143
 vragen (voor) 17
 vragen of get veil is 30
 vragen om te helpen 143
 vragen voor te helpen 143
 vragen, aanhouden met ~ 139
 VRAGEN, AANHOUDEND 139
 vragen, bekende wegen ~ 139
 vragen, beleefd ~ 143
 vragen, dik ~ 139
 vragen, geld ~ 21
 vragen, handlang ~ 143
 vragen, het hemd van het lijf ~
 144
 VRAGEN, HULP ~ 143
 vragen, hulp ~ 143
 vragen, om hulp ~ 143
 vragen, raad ~ 144
 vragen, smekend ~ 143
 vragen, te veel ~ 24
 vragen, unterstützung ~ 143
 vragen, zich aan het ~ houden
 139
 vrank 106, 108, 109
 Vrankrijk 165
 vravenvelo 216
 vrech 105, 106, 107, 108, 109
 vrecherd 147
 vrechlap 147
 vrede sluiten 112
 vree 105, 110
 vreef 3
 vreef, groen ~ 34
 vreemd iemand 7
 vreemd volk 6
 VREEMDE (MAN) 6
 vreemde 6
 vreemde kerel 7
 vreemde lui 6
 vreemde man 7

vreemde mens 7
 vreemde vogel 7
 vreemde, een ~ 7
 vreemdeling 7
 vregge, een ~ 147
 vreggerd 147
 vreielen 115
 vreigelen 115, 117, 139
 vrek 105, 106, 107, 108, 109
 vrek 95
 vrekkeling 200
 vrekkelig 94
 vrekkelige, een ~ 95
 vrekklap 147
 vrekklap 95
 vrekmoel 147
 vremmes 3
 VRIEND 111
 vriend 111
 vriendelijk 104
 vriendelijk, fel ~ 104
 vriendelijk, heel ~ 104
 vriendelijk, niet ~ 105
 vrienden zijn, weer ~ 112
 vriendlijk 104
 vriendschap sluiten 112
 vriendschappelijk, heel ~ 104
 vrij 102, 109, 110
 vrij en frank 109
 vrij geld 22
 vrij, frank en ~ 109
 vrijen 114
 vrijen, voor vast ~ 114
 vrijgevig 88
 vrijmark 163
 vrijpostig 109
 vrouf 3
 vroumes 3
 VROUW 3
 vrouw 3, 4
 vrouw die veel kalt 136
 vrouw uit de geburen 169
 vrouw uit de geuur 169
 vrouw van bij ons neven 169
 vrouw van het légumekarretje 34
 VROUW, KOPLUSTIGE ~ 97
 vrouw, royale ~ 97
 VROUW, VROUWSPERSOON 1
 vrouwenfiets 216
 vrouwenvelo 216
 vrouwliefiets 216
 vrouwlievelo 216
 vrouwlui-fiets 216
 vrouwluisfiets 216
 vrouwluifets 216
 vrouwluivelo 216
 vrouwmens 3, 4
 vrouwmens uit de geuur 169
 VROUWVOLK 1
 vrucht 86
 VRUCHTGEBRUIK 86

vruchtgebruik 86
 vue-carte 162
 vuil, geen ~ pruim waard 55
 vuile, geen ~ pruim waard 55
 vuilgoot 223
 vuilhoop 173
 vuillap 199
 vuilnisbelt 173
 vuilnisberg 173
 vuilnishoop 173
 vuilstort 173
 vunderen 144
 vunf frang 69
 vunnef frang 69
 vuur in het dak 118
 vuur spijen 119

W

waan 213, 214, 227
 waar 40
 waar, de ~ geven 25
 waar, slechte ~ 43
 waard 52
 waard zijn 52
 WAARD, GEEN ... ~ 54
 waard, geen aardbeer ~ 54
 waard, geen bats ~ 54
 waard, geen boes ~ 54
 waard, geen cent ~ 54
 waard, geen centiem ~ 54
 waard, geen deem ~ 55
 waard, geen diljaar ~ 55
 waard, geen dop ~ 55
 waard, geen duit ~ 54
 waard, geen halve cent ~ 54
 waard, geen klits ~ 55
 waard, geen kloten ~ 55
 waard, geen knab ~ 54
 waard, geen knabje ~ 54
 waard, geen knop ~ 55
 waard, geen koperen ~ 55
 waard, geen kroezel ~ 55
 waard, geen kruitzer ~ 55
 waard, geen lap ~ 55
 waard, geen meter ~ 55
 waard, geen nonde ~ 55
 waard, geen oortje ~ 54
 waard, geen penning ~ 54
 waard, geen pens ~ 55
 waard, geen pijptabak ~ 54
 waard, geen potaarden klits ~ 55
 waard, geen rode cent ~ 54
 waard, geen rode duit ~ 54
 waard, geen rode knab ~ 54
 waard, geen rosse ~ 55
 waard, geen rotte sik ~ 54
 waard, geen sik ~ 54
 waard, geen sik tabak ~ 54
 waard, geen sikkepit ~ 54

- waard, geen sok ~ 55
 waard, geen sol ~ 54
 waard, geen solletje ~ 54
 waard, geen strang ~ 55
 waard, geen tabak ~ 54
 waard, geen vets ~ 55
 waard, geen vijf cent ~ 54
 waard, geen vots ~ 55
 waard, geen vuile pruim ~ 55
 waard, geen zotte patat ~ 55
 WAARD, NIKS ~ 54
 WAARD, VEEL GELD ~ 52
 waard, zijn geld niet ~ 54
 waarde, de volle ~ 22
 WAARDE, GEEN ~ 54
 waarde, van geen ~ 54
 waardevol 52
 waardig 52
 waardvol 52
 waarheid, de ~ laten horen 127
 waarheid, de ~ zagen 128
 waarheid, de ~ zeggen 128
 waarheid, met de leugens
 achter de ~ komen 144
 waarheid, ongenadig de ~
 zeggen 128
 waarheid, ongezouten de ~
 zeggen 128
 WAARHEID, SCHERP DE ~ ZEGGEN
 128
 waarschujen 129
 WAARSCHUWEN 129
 waarschuwen 129
 WAARSCHUWING 126
 waarschuwing 126
 WACHT 203
 wacht 201, 202, 203
 wafelijzer 136
 waffelen 134
 wagenl 213, 214
 wagenl 213, 214, 227
 wagenl 42
 waggel 136
 WAGON 227
 wagon 227, 228
 waif 3
 wal 234, 235, 236
 wallebakken 12
 wallenmuur 235
 walmuur 235
 wandelaar 212
 wantrouwen 192
 WAPEN 206
 wapen 206
 WAPENSCHILD 206
 wapenschild 206
 waren, de ~ aan de man
 brengen 29
 waren, de ~ op de rug met de
 kramer uittrekken 29
 warm hart 114
 warme, met een koude hand aan
 een ~ bodem voelen 144
 warmung 126
 wars 105, 106, 107
 warse mens 110
 wassen, de oren ~ 129
 waswif 135
 waswijven 137
 wat hebben tegen 119
 wat laten zien 51
 water 233
 water, een steek onder ~ geven
 127
 water, een steek onder ~ zetten
 127
 water, een steekje onder ~
 geven 127
 water, gelijk een paal boven ~
 staan 126
 waterdam 234
 WATERLEIDING 224
 waterleiding 225
 waterleidingbuisen 225
 waterloop 224
 watersteenweg 223
 watsj 136
 wauwel 136
 wauwelaar 136, 153
 wauwelaarster 136
 wauwelavonden 9
 wauwelen 10, 133, 137, 139,
 150, 152, 153
 wauwelen, binnensmonds ~ 150
 wauwelen, tussen de tanden ~
 150
 wauwelheks 136
 wauweltant 136
 wauweltante 136
 wauweltrien 136
 wauwelwif 136
 wazel 122
 wazelen 133, 137, 139, 153
 wedag 100
 weekblad 160
 weekblad bet veel prenten 160
 WEEKBLAD, GEÏLLUSTREERD ~ 160
 weekblad, geïllustreerd ~ 160
 weer leggen, zich ~ 112
 weer vrienden zijn 112
 weerd 235
 weerder 84
 weerlist, naar de ~ wens 120
 weet 122
 WEG 218
 weg 218, 219, 238
 weg die bots loopt 220
 weg die zich bots loopt 220
 weg die zich dood loopt 220
 weg met bomen 220
 weg met kinderkoppen 219
 weg van brikkenrek 219
 weg, aarden ~ 220
 weg, aflopende ~ 222
 weg, bots lopende ~ 220
 weg, de ~ opgaan 29
 weg, dode ~ 220
 WEG, DOODLOPENDE ~ 220
 weg, doodlopende ~ 220
 weg, doorgaande ~ 219
 weg, een kortere ~ pakken 211
 weg, gaande ~ 219
 weg, geteerde ~ 219
 weg, grote ~ 219
 weg, harde ~ 219
 weg, hele ~ 238
 weg, helle ~ 219
 weg, holle ~ 221
 weg, kiezeren ~ 218
 weg, op ~ 238
 weg, op de ~ werken 217
 WEG, OPENBARE ~ 219
 weg, openbare ~ 219
 weg, oplopende ~ 222
 WEG, VERHARDE ~ 219
 weg, verharde ~ 219
 weg, weggetje 221, 222
 wegbruien 98
 wegen 217
 wegen vragen, bekende ~ 139
 wegenistaken 217
 wegged 179
 weggetje 221
 weggooien 98
 wegmoefelen 196
 wegmoffelen 196
 wegsje 222
 wegske 221, 222
 wegsmijten 98
 wegsmijter 97
 wegwerken 217
 wegwijsder 218
 WEGWIJZER 217
 wegwijzer 218
 weiniger bieden 20
 weirel 84
 wel 104
 wel weten te zeggen, het ~ 147
 WELBESPRAAKT PERSOON 147
 WELBESPRAAKT ZIJN 146
 welbespraakt zijn 146
 wende 221
 wenderik 84
 wens 125
 wens 87, 120
 wens, naar de duivel ~ 120
 wens, naar de weerlist ~ 120
 wens, op de maan ~ 120
 werdag 100
 werdeg 100
 werdel 84
 werdelbolletje 84
 werdeling 84

- werdig* 100
werel 84
wereld 84
WERK 100
werk 100
werk hebben 100
WERKDAG 100
werkdag 100
werkeldag 100
WERKEN 100
werken 100
werken, aan de gemeente ~ 217
werken, de ~ 173
werken, gratis ~ 217
WERKEN, HARD ~ 100
werken, op de gemeente ~ 217
werken, op de weg ~ 217
werken, op zijn eigen ~ 33
werken, pro deo ~ 217
werken, ter ere Gods ~ 217
werken, voor de armen ~ 217
werken, voor de gemeente ~ 217
werken, voor de keizer ~ 217
werken, voor de rol ~ 217
werken, voor zijn eigen ~ 33
werken, zich erlangs ~ 131
werkendag 100
werkes 101
werkhuis 101
werkplaats 101
werkplak 101
werkplek 101
werkstatt 101
werpen, ermee ~ 98
werpen, met geld ~ 98
werrel 84
weten te zeggen, het wel ~ 147
weten, laten ~ 132
wethaier 170
wethalder 170
WETHOUDER, SCHEPEN 170
wethouder 170
wethoujer 170
wethouwer 170
weudel 84
weundel 84
weurel 84
wicht 4
wichtige, een ~ 171
wie een duivel op zijn ziel
zitten 92
wie een gek, varen ~ 210
wie een hond 108
wie een wilde, varen ~ 210
wie een zwaard, een muil ~ 147
wiebelen 210
wiegelen 210
wiejelen 150
wielrenner 212
wiemelen 150
wierdel 84
wierel 84
wierelbolleke 84
wiespelen 150, 152
wiesperen 150, 152
wiezelen 149, 152
wijds 88
wijer 233, 235
wijf 3
wijf uit de geburen 169
wijf van bij ons neven 169
wijk 168
wijs, nauw en ~ 94
wijsmaken 131
wijven 10
wijverfiets 216
wijversvelo 216
wijvervelo 216
wijzen 146
wijzen op 129
wikken 41
wild 109, 110
wild doen 12
wild rijden 210
WILD RIJDEN, WOEST ~ 209
wild zijn 154
wilde, een ~ 12
wilde, varen wie een ~ 210
wildeman 12
Wilhelmientje 79
Wilhelmiensje 79
willem 78
willem, oude ~ 78
willemke 68, 76
willemke, gouwen ~ 79
willempje 68, 76, 79
willempje, gouden ~ 79
willen opvallen 156
wilmke 68
windhandelaar 32
winj 221
WINKEL 39
winkel 39
winkel doen 39
WINKEL DRIJVEN 39
winkel drijven 39
winkel hebben 39
winkel houden 39
winkel openhouden 39
winkel voeren 39
winkel, de ~ is los 39
winkel, tweede ~ 40
winkelaar 33
winkelbank 40
winkelgaam 40
winkelier 33
winkelier, reizende ~ 37
winkelierster 33
winkelke 39
winkelkerel 33
WINKELKORF 38
winkelraam 40
winkelruit 40
winkelteek 40
winkeltje 39
winkelvrouwmens 33
winkelwaar 41
winnen 83
WINST 58
winst 58
winst maken 83
wiol 84
wirtschaft, in de ~ liggen 12
wis 202
wisjes 202
wiskes 202
wisselgeld 62, 63
wit geld 64
wit zijn met 113
wits 122, 124, 125, 194
witte, een ~ 81
witze 125
wjoddel 84
wjonnell 84
wjorrel 84
WOEKER 24
woeker 24
woekeraar 31, 96
woekeren 24
woekergeld 23
woekerij 24
woekerwinst 24
woest 110
WOEST, WILD RIJDEN 209
woeste krach 119
wolven 92
wolver 96
wonen, in de barrier ~ 179
woord 56
woord, geen ~ houden 130
woord, geen man van zijn ~
zijn 130
woord, gene van ~ 131
woord, laatste ~ 126
woord, man zonder ~ 131
woord, niet van zijn ~ zijn 130
woord, veel van zijn ~ zijn 130
woord, zich niet aan zijn ~
houden 130
woord, zijn ~ breken 130
woord, zijn ~ door de nek
trekken 130
woord, zijn ~ door zijn hals
trekken 130
woord, zijn ~ door zijn keel
trekken 130
woord, zijn ~ door zijn nek
trekken 26
woord, zijn ~ eten 130
woord, zijn ~ in de nek trekken
26
woord, zijn ~ intrekken 26, 130
woord, zijn ~ niet houden 129

woord, zijn ~ niet nakomen 130
 woord, zijn ~ opeten 130
 woord, zijn ~ opvreten 130
 woord, zijn ~ roffen 130
 woord, zijn ~ terugtrekken 130
 woord, zijn ~ van de nek
 trekken 130
 woordbreker 131
 woorden hebben 116, 117
 woorden, goed uit zijn ~ komen
 147
 woordje, zijn ~ doen 147
 woordroffer 131
 worm uit de neus halen, de ~
 144
 wout 182
 wouven 92
 wouwer 96
 wreed 105, 108, 110
 wreef, groen ~ 34
 wreef, groene ~ 34
 wreken 117
 wrijven, onder de neus ~ 127
 wrikken 120
 wringen 119
 wrok hebben 120
 wrok koesteren 120
 WROKKEN 119
 wrokken 120
 wuddel 84
 wuielen 151
 wullemke 76, 79
 wulm 78
 wulmke 76
 wusselen 17

Z

zaadgeld 23
 zaag 123, 124
 zaag 136
 zaagdeem 136
 zaagdēm 136
 zaagkont 136
 zaagske 124
 zaagteel 136
 zaagtrien 136
 ZAAK 38
 zaak 38, 40
 zaak, de ~ aan de gang houden
 39
 zaak, de ~ draaiende houden 39
 zaak, de ~ openhouden 39
 zaak, een ~ hebben 39
 zacht kallen 150
 zacht kallen, heel ~ 150
 zacht spreken 150
 zachtjes kallen 150
 zage 124
 zagen 10, 116, 127, 134, 138,
 139, 149

zagen, de waarheid ~ 128
 zagen, der dat ~ 129
 zager 136, 148
 zaien 127
 zak, de laatste man de ~
 ophelpen 13
 zak, giere ~ 95
 zakcent 61
 zakcenten 61
 zaken doen 15
 zakenman 30
 zakenmens 33
 zaken doen 39
 ZAKGELD 61
 zakgeld 61, 84
 zakgeldsj 61
 zakken 20
 zakken, laten ~ 20
 zakkenroller 197
 zakstraat 220
 zakweg 220
 zaligheden, zijn zeven ~ zeggen
 129
 zand erover 111
 zandhaas 203
 zandpad, zandpaadje 221
 zandweg, zandweggetje 222
 zandzuiger 232
 zandzuiker 232
 zanggeld 62
 zanik 122, 136
 ZANIKEN 137
 zaniken 134, 137, 138, 139, 149
 zaniker 138
 zanikerd 138
 zanikeren 138
 zanikswijf 136
 zatzak 12
 zauwel 122
 zauwelaar 137
 zauwelen 133, 137, 138, 139,
 149, 150
 zauwelheks 136
 ze bij zich hebben 147
 ze eraan vegen 131
 ze laten rollen 98
 zebelen 137
 zeberen 139
 zee 136
 zeemlikker 142
 zegel 163
 zegen geven, de ~ 129
 ZEGGEN 127
 zeggen 127, 129
 zeggen waar het op aan komt
 128
 ZEGGEN, BEDEKT EEN
 ONAANGENAAMHEID ~ 127
 zeggen, bescheid ~ 128, 146
 zeggen, de waarheid ~ 128
 zeggen, een goede dag ~ 9

zeggen, geniepig get ~ 128
 zeggen, goed ~ 147
 zeggen, helop ~ 155
 zeggen, het wel weten te ~ 147
 zeggen, iemand het zijn ~ 129
 zeggen, loens ~ 128
 zeggen, ongenadig de waarheid ~
 128
 zeggen, ongezouten de
 waarheid ~ 128
 zeggen, onverbloemd ~ 128
 ZEGGEN, SCHERP DE WAARHEID ~
 128
 zeggen, stil ~ 150
 zeggen, stilletjes ~ 150
 zeggen, zijn zeven zaligheden ~
 129
 zeggensnood, op ~ 45
 zeggewoord, schuld op ~ 56
 zeggewoord, schuld op ~ 56
 zegken 127
 zegwoord, schuld met ~ 56
 zegwoord, schuld op ~ 56
 zeien 127
 zeik, in ~ zetten 128
 zeiken 134, 138, 139, 149
 zeikerd 96
 zeikerd, giere ~ 95
 zeikerig 94
 zeikerij 125
 zeiketig 149
 zeil, aan een ~ trekken 195
 zeil, een ~ trekken 195
 zeil, te ~ gaan 153
 zeilke, een ~ trekken 195
 zeiltje, een ~ trekken 195
 zeitung 160
 zelfstander 33
 ZELFSTANDIGE 33
 zelfstandige 33
 zemelaar 138, 149
 zemelachtig praten 149
 zemelen 138, 149
 zemelenzeiken 138, 149
 zemelenzeiker 149
 zemmelen 138
 zenen 139
 zengen 116
 zengen 127
 zepen 139
 zeppelin 237
 zetten 113, 211
 zetten, een fuik ~ 128
 zetten, een pot ~ 13
 zetten, een steek ~ 127
 zetten, een steek onder water ~
 127
 zetten, een steekje ~ 127
 zetten, get erop ~ 48
 zetten, hoger ~ 48
 zetten, in de bloemen ~ 87

- zetten, in de garage ~ 211
 zetten, in de stal ~ 211
 zetten, in het krijt ~ 27
 zetten, in zeik ~ 128
 zetten, in zijn hemd ~ 129
 zetten, lager ~ 20
 zetten, onder het schop ~ 211
 zetten, onder sekwester ~ 200
 zetten, op een stomp ~ 26
 zetten, op het boekje ~ 184
 zetten, op het varken ~ 26
 zetten, op stal ~ 211
 zetten, op zijn nummer ~ 128, 129
 zetten, prijs ~ 17
 zeugnis 248
 zeuren 19, 138, 139, 152
 zeurrien 136
 zeuteren 134, 138, 139, 149
 zevelen 138
 zeven 196
 zeven, zijn ~ zaligheden zeggen 129
 zever 122, 125
 zeveraar 138, 149
 zeverdoos 136
 zeveren 10, 20, 130, 133, 137, 138, 139, 149, 151, 152, 246
 zeverig spreken 149
 zeverkous 136
 zevermuts 137
 zeverteit 137
 zevertuit 137
 zich aan het vragen houden 139
 ZICH AANSTELLEN 156
 zich aanstellen 156
 zich aanstoten 148
 zich bedauern 140
 zich bedenken 18
 zich bedoen 139
 zich beklagen 140
 zich belachelijk maken 156
 zich beschijten 156
 zich borstelen 118
zich delangs schuren 130
 zich dik maken 156
 zich doen opmerken 156
 zich doen opvallen 156
 zich een braam door de vot rijten 92
 zich effen maken 27, 51
 zich einigen 86
 zich ergens niet aan houden 130
 zich erlangs schuren 130
 zich erlangs strijken 131
 zich erlangs werken 131
 zich get menen 156
 zich get verbeelden 156
 zich houwen 117
 zich in de haren zitten 117
 zich kammen 116
 zich kempen 118
 zich kloppen 118
 zich knobbelen 118
 zich leggen 111
 zich nergens voor schamen 109
 zich niet aan zijn woord houden 130
 zich niet eraan houden 130
 zich opvreten 120
 zich priegelen 118
 zich prijten 117
 zich rechten 118
 zich rommelen 118
 zich slaan 117
 zich taggen 118
zich takken 118
zich terlangs strijken 131
zich terlangs werken 131
 zich tokken 118
 zich tuitelen 118
 zich uitspreken 140
 zich verdragen 111
 zich verstaan 86, 111
 zich vonkelen 118
 zich weer leggen 112
 zich, de mond bij ~ hebben 147
 zich, het mondje bij ~ hebben 147
 zich, ze bij ~ hebben 147
 zich, zijn mondje bij ~ hebben 147
 zich, zijn muil bij ~ hebben 147
 zichtkaart 162
zie, gjan ~ 113
 ziel, wie een duivel op zijn ~ zitten 92
 zielen 207
 zien, gaarne ~ 113
 zien, geld laten ~ 51
 zien, iemand in staat ~ 192
 zien, niet kunnen ~ 119
 zien, niet voor zijn ogen kunnen ~ 119
 zien, wat laten ~ 51
 ziepschaft 8
 zij met ons, God ~ 77, 78
zijf 223
zijfelke 158
 zijfeltje 158
 zijn beklag maken 139
 zijn belofte breken 130
 zijn belofte niet houden 130
 zijn belofte niet nakomen 130
 zijn gat in de haag steken 26
 zijn geld niet waard 54
 zijn jas draaien 130
 zijn kat sturen 26
 zijn keutel intrekken 130
 zijn leef erin hebben 86
 zijn mond roeren 147
 zijn mondje bij zich hebben 147
 zijn mondje roeren 147
 zijn muil bij zich hebben 147
 zijn muil meester zijn 146
 zijn op 113
 zijn voor 113
 zijn woord breken 130
 zijn woord door de nek trekken 130
 zijn woord door zijn hals trekken 130
 zijn woord door zijn keel trekken 130
 zijn woord door zijn nek trekken 26
 zijn woord eten 130
 zijn woord houden, zich niet aan ~ 130
 zijn woord in de nek trekken 26
 zijn woord intrekken 26, 130
 zijn woord niet houden 129
 zijn woord niet nakomen 130
 zijn woord opeten 130
 zijn woord opvreten 130
 zijn woord roffen 130
 zijn woord terugtrekken 130
 zijn woord van de nek trekken 130
 zijn woordje doen 147
 zijn zeven zaligheden zeggen 129
 zijne, er het ~ van denken 192
 zijp 223, 224
 zijp, overdekte ~ 224
 zijstraat 221
 zijweg 220
 zilver 64
 zilveren frank 69
 zilveren frank, dobbele ~ 69
 zilveren geldstukken 65
 zilveren stukje 64
 zilveren stukken 65
 zilveren, een ~ 64, 69
 ZILVERGELD 64
 zilvergeld 64
zilverkes 65
 zilverstuk 64, 69
 zilverstukjes 65
zilverstukskes 65
 zilvertjes 65
zinse 58
zintelweg 219
 zitdag 57
 zitten, bijeen ~ 10
 zitten, bijeen gaan ~ 145
 zitten, elkander in het haar ~ 116
 zitten, ergens gaan ~ 10
 zitten, erop ~ 92
 zitten, in de geburen gaan ~ 10
 zitten, in de nek ~ 24
 zitten, laten ~ 26
 zitten, malkander in het haar

- ~ensteren 116
 zitten, met de knieën op de kist ~ 92
 zitten, op de buidel ~ 20
 zitten, op de centen ~ 92, 94
 zitten, op de kist ~ 92
 zitten, wie een duivel op zijn ziel ~ 92
 zitten, zich in de haren ~ 117
 zitting 188
 zittingsonderzoek 188
zjaar uithangen 156
zjoekzjoek 36
ZO ARM ALS ... 82
 zo en niet anders 126
 zo is het 126
 zoet spreken 150
 zoetjes praten 150
zok 92
 zokken 138, 139
 zomaar regelen 56
 zondaggeld 61
 zondagscent 61
 zondagscenten 61
 zondagsgeld 61
 zondagsgeld, 's ~ 84
 zonder bewijzen, schuld ~ 56
 zonder een cent aftrek 22
 zonder gevoel 110
 zonder korting 22
 zonder manieren 107
 zonder papier, schuld ~ 56
 ZONDER PAPIEREN, SCHULD ~ 56
 zonder papieren, schuld ~ 56
 zonder schrijvens, schuld ~ 56
 zonder woord, man ~ 131
 zonderling 5
 zoi 43
 zot zijn van 113
 zothuis 174
 zots, get ~ 125
 zotte, geen ~ patat waard 55
 zottenhuis 174
 zottigheid 125
zouerij 43
zoujong 200
 zouw 223, 224
 zug 227
 zuelaar 149
 zuieren 139, 149
 zuiger 232
 zuigmachine 232
zuiker 232
zuikmachien 232
 ZUING 92
 zuinig 93
 zuinig varken 93
 zuinige tas 93
 zuinige, een ~ 93
 zuip, aan de ~ gaan 11
 zuip, aan de ~ zijn 11
 zuip, op ~ gaan 12
 zuip, op de ~ gaan 11
 zuipen 11
 zuiplap 12
 zuipnikkel 12
 zuiver maken 27
 zul 223
 zumpen 139
 zuur 104, 105
 zwaar leven 12
 zwaar verlies 59
 ZWAARD 206
 zwaard, een muil wie een ~ hebben 147
 zwabbelen 13
 zwabber 14
 zwabber, aan de ~ blijven 13
 zwabber, op de ~ gaan 11
 zwabberen 11, 12, 13
 zwadden 13
 zwalken 13, 239
 zwammen 10
 zwans 125
 zware, een ~ 148
 zwart, in een ~ blaadje staan 57
 zwarte, een ~ 7
 zwebbelen 134, 153
 zwebelen 246
 zwegeldoos 137
 zwegelen 134
 zwendelaar 31, 32
 zwendelsmeier 31
 zweren, gaan ~ 191
 zwereneuter 200
 zweren 239
 zweten, laten ~ 26
 zwets 137
 zwetsen 133, 137, 153, 190
 zwetser 137, 148, 191
 zwetserd 137
 zwetskamizool 137
 zwetsmajoor 148
zwetsmoel 137, 191
 zwetsmuil 137, 191
 zwetswijf 137
 zwier, aan de ~ gaan 11
 zwier, op ~ gaan 11
 zwieren 11, 12
 zwijmelen 152
 zwijn 95
 zwijntje 59
 zwik, de hele ~ 22

WLD III, 3.1

Verschenen afleveringen

Van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* verschenen tot nu toe de volgende afleveringen:

Deel I. Agrarische terminologie

- WLD, Inl. en I.1: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Inleiding en Agrarische terminologie, afl. 1 (Bemesten en ploegen)*, Assen 1983 (78 en 166 p.). ISBN 90 232 1820 5.
- WLD, I.2 dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 2 (Eggen en slepen)*, Assen 1984 (80 p.). ISBN 90 232 1819 1.
- WLD, I.3 drs. J. Kruijzen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 3 (Weidebouw)*, Assen/Maastricht 1991 (136 p.). ISBN 90 232 2634 8.
- WLD, I.4 drs. J. Kruijzen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 4 (Verbouw van graangewassen)*, Assen/Maastricht 1992 (202 p.). ISBN 90 232 2751 4.
- WLD, I.5 drs. J. Kruijzen, dr. J. Goossens, dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 5 (Verbouw van knol- en andere gewassen)*, Assen 1994 (210 p.). ISBN 90 232 2890 1.
- WLD, I.6 dr. J. Kruijzen, drs. J. Kokkelmans, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 6 (Boerderij, bedrijfsgebouwen)*, Assen 1995 (176 p.). ISBN 90 232 3009 4.
- WLD, I.8 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 8 (Landerijen)*, Assen 2004 (106 p.). ISBN 90 232 3018 9.
- WLD, I.9 dr. J. Molemans, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 9 (Het paard)*, Assen 1994 (168 p.). ISBN 90 232 2920 7.
- WLD, I.10 dr. J. Molemans, lic. J. Verbeek, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 10 (Paardentuig)*, Assen 1996 (116 p.). ISBN 90 232 3145 7.
- WLD, I.11 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 11 (Rundvee, melk en boter, veeteelt algemeen)*, Assen 2001 (226 p.). ISBN 90 232 3653 X.
- WLD, I.12 dr. H. Cromptvoets, dr. J. Goossens, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 12 (Kleinvee en pluimvee)*, Assen 1998 (150 p.). ISBN 90 232 3356 5.

- WLD, I.13 Lic. M. Ooms, dr. J. Goossens, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 13 (*Landbouwvoertuigen*), Assen 1999 (140 p.). ISBN 90 232 3490 1.

Deel II. Niet-agrarische vakterminologieën

- WLD, II.1 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. J. van Schijndel, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 1 (*Huisslachter en bakker*), Assen/Maastricht 1986 (214 p.). ISBN 90 232 2242 3.
- WLD, II.2 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 2 (*Bierbrouwer en stroopstoker*), Assen/Maastricht 1988 (70 p.). ISBN 90 232 2410 8.
- WLD, II.3 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 3 (*Molenaar*), Assen/Maastricht 1991 (242 p.). ISBN 90 232 2669 0.
- WLD, II.4 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 4 (*Turfsteker en ertsontginner*), Assen/Maastricht 1987 (132 p.). ISBN 90 232 2306 3.
- WLD, II.5 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, m.m.v. drs. J. Busch, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 5 (*Mijnwerker*), Assen/Maastricht 1989 (294 p.). ISBN 90 232 2469 8.
- WLD, II.6 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 6 (*Imker, stro- of buntgrasvlechter*), Assen/Maastricht 1991 (128 p.). ISBN 90 232 2616 X.
- WLD, II.7 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 7 (*Kleermaker, naaister, handspinner, handwever, touwslager, mutsenmaakster*), Assen 1993 (208 p.). ISBN 90 232 2821 9.
- WLD, II.8 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 8 (*Pottenbakker, steenbakker, pannembakker, gresbuisenindustrie*), Assen 1994 (136 p.). ISBN 90 232 2872 3.
- WLD, II.9 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 9 (*Metselaar, timmerman, dakdekker, loodgieter, stucadoor, huisschilder*), Assen 1995 (324 p.). ISBN 90 232 3034 5.
- WLD, II.10 dr. H. Cromptvoets, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 10 (*Schoenmaker, zadelmaker/gareelmaker*), Assen 1994 (108 p.). ISBN 90 232 2953 3.
- WLD, II.11 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 11 (*Smid, loodgieter, koperlager*), Assen 1998 (222 p.). ISBN 90 232 3370 0.
- WLD, II.12 drs. H. van de Wijngaard, Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 12 (*Houtzager, timmerman,*

meubelmaker, rad- en wagenmaker, kuiper, klompenmaker, mandenmaker), Assen 2001 (278 p.). ISBN 90 232 3732 3.

Deel III, Algemene Woordenschat

- WLD III, 1.1 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 1, De mens als individu, afl. 1 (Het menselijk lichaam)*, Utrecht 2004 (302 p.). ISBN 90 5179 203 4.
- WLD III, 1.2 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 1, De mens als individu, afl. 2 (Beweging en gezondheid)*, Utrecht 2004 (454 p.). ISBN 90 5179 207 7.
- WLD III, 1.3 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 1, De mens als individu, afl. 3 (Kleding en lichamelijke verzorging)*, Utrecht 2004 (390 p.). ISBN 90 5179 207 7.
- WLD III, 2.1 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 2, Het huiselijk leven, afl. 1 (De woning)*, Assen 2003 (442 p.). ISBN 90 232 3934 2.
- WLD III, 2.2 drs. H. van de Wijngaard en M. Lubbers, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 2, Het huiselijk leven, afl. 2 (Familie en seksualiteit)*, Utrecht 2005 (in druk).
- WLD III, 2.3 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 2, Het huiselijk leven, afl. 3 (Eten en drinken)*, Utrecht 2004 (444 p.). ISBN 90 5179 201 8.
- WLD III, 3.1 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 3, Het gemeenschapsleven, afl. 1 (Maatschappelijk gedrag, school en onderwijs)*, Utrecht 2006 (380 p.). ISBN 9789051794946.
- WLD III, 4.1 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Inleiding en Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 1 (Vogels)*, Assen 2001 (50 en 270 p.). ISBN 90 232 3753 6.
- WLD III, 4.2 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 2 (Overige dieren)*, Assen 2001 (260 p.). ISBN 90 232 3754 4.
- WLD III, 4.3 dr. J. Kruijssen, m.m.v. dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, afl. 3 (Flora)*, Assen 2002 (416 p.). ISBN 90 232 3754 4.
- WLD III, 4.4 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, afl. 4 (De stoffelijke en abstracte wereld)*, Utrecht 2004 (450 p.). ISBN 90 5179 192 5.

De materiaalbases van de Algemene Woordenschat zijn te raadplegen op de website van het WLD:
<http://www.ru.nl/dialect/wld>

